ATBĖGA ELNIAS DEVYNIARAGIS

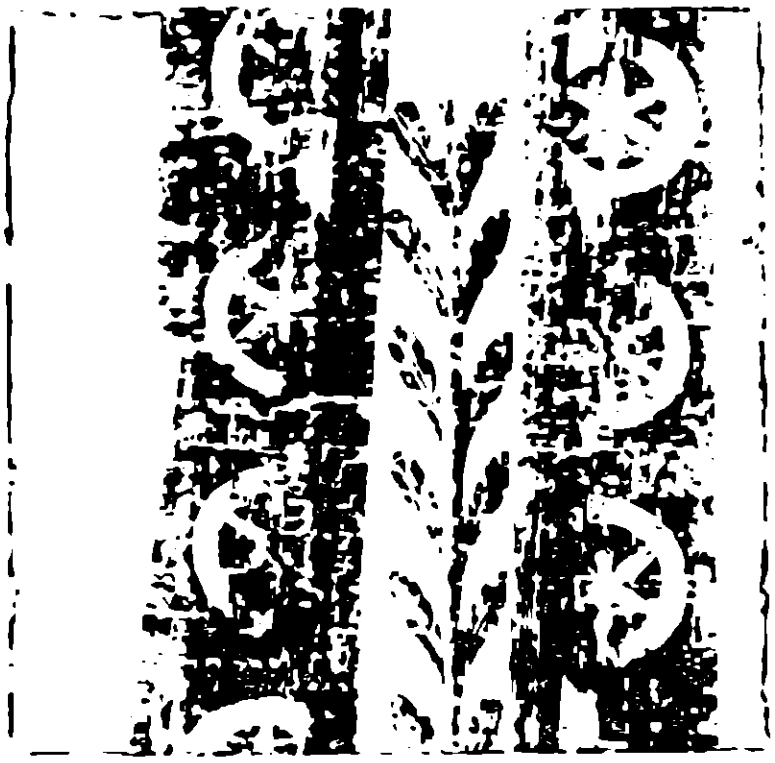

Vilnius
1986

ATBĖGA ELNIAS DEVYNIARAGIS

ROŽĖS SABALIAUSKIENĖS
TAUTOSAKOS IR ETNOGRAFIJOS
RINKTINĖ

●

Sudarė ir parengė

PRANĖ JOKIMAITIENĖ
NORBERTAS VĖLIUS

82.3L-6
At-11

Melodijas spaudai parengė
BRONIUS AMBRAZIEJUS

PRATARMĖ

Vargu ar be tautosakos surastume kitą dvasinio gyvenimo sritį, kurioje su tokia gaivališka jėga būtų prasiveržusi mūsų liaudies kūrybinė prigimtis ir kurioje ji nesudėtingais, tačiau iš pačių sielos gelmių plaukiančiais meniškais vaizdais išreikštų savo moralinį, etinį ir estetinį nusiteikimą, savo pažiūras į daugelį kardinalių žmogaus gyvenimo ir būties klausimų. Tautosaka buvo ir lieka svarbiausias šaltinis mūsų liaudies psichologijai, filosofijai, estetikai, sociologijai pažinti. Kartu — ji neatskiriama mūsų socialistinės kultūros dalis, aktyviai veikianti žmonių jausmus ir protą, padedanti kiekvienam susiformuoti pastovius, labiausiai nacionalinę prigimtį atitinkančius etinius ir estetinius idealus. Todėl tautosakai socialistinėje visuomenėje skiriamas didelis dėmesys: ji nuolat renkama ir tyrinėjama, leidžiami moksliniai ir populiarūs dainų, pasakų, smulkiosios tautosakos leidiniai, chrestomatijos, ji įtraukta į vidurinių ir aukštųjų mokyklų programas.

Tačiau gyvoji tautosakos tradicija, nepaisant tokio susidomėjimo, pastebimai blėsta. Taip atsitinka pasikeitus jos kūrėjų ir saugotojų gyvenimo būdui, vis labiau populiarėjant profesionaliajai literatūrai, muzikai, dailei. Sunkiau darosi suprasti tautosakos gyvavimo ir plitimo dėsningumus, tradicijos ir improvizacijos santykį, atskiros

asmenybės indėlį į visą amžiais kurtą, saugotą ir tobulintą liaudies kūrybinį palikimą. Todėl šiuo metu ypač aktualu išaiškinti kuo daugiau gyvų tautosakos tradicijų tęsėjų — talentingųjų pateikėjų, atskleisti jų vaidmenį kuriant ir perteikiant atskirus tautosakos kūrinius.

Į tautosakos pateikėjo asmenybę Lietuvoje atkreiptas dėmesys, kai tik plačiau buvo pradėta rinkti, skelbti ir tyrinėti tautosaką. Jau XIX a. tautosakos leidiniuose paminėtos žymesniųjų pateikėjų pavardės. Tai Vincentas Bakutis, patsai sekęs ir užrašinėjęs pasakas tautosakos rinkėjui Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui, Tadeušas Slančiauskas, rinkėjo Mato Slančiausko tėvas, Antano Juškos atrastos Veliuonos apylinkės dainininkės Bakšaitienė, Juškytė ir kitos, XX a. pirmoje pusėje dainavusios įvairiems rinkėjams Ona Smilgienė, Karolina Statulevičienė, Elena Zaukienė, Kristina Skrebutėnienė ir daugelis kitų. O Tarybų Lietuvoje, kai liaudies kūrybai skiriamas ypač didelis dėmesys, pavienių tautosakos rinkėjų arba tautosakinių bei kraštotyrinių ekspedicijų metu atrasta daugybė puikiausių pateikėjų, iki pat pastarųjų dienų sugebėjusių išlaikyti atmintyje šimtus tautosakos kūrinių. Tai dainininkai Anelė Čepukienė, Emilija Kuzavinienė, Albina Žiūkienė, Ona Grigaliūnienė, Juzė Jurkonienė, Petras Zalanskas, pasakotojai Juozas Bružė, Liudvikas Dubaka, Juozas Tarvainis ir kt. Kai kurių pateikta tautosaka išėjusi atskiromis knygomis.

Tautosakos pateikėjų tarpe viena iškiliausių figūrų — dzūkė Rožė Sabaliauskienė. Nuėjusi sunkų gyvenimo kelią, labai troškusi mokslo ir jo negavusi, ji nepalūžo po vargo našta, o stengėsi išsiveržti iš tamsios aplinkos, susidraugaudama su knyga, laikraščiu, taip retai užklysdavusiu į prieškarinį Vilnijos kaimą.

Daugiausia R. Sabaliauskienė žinoma kaip dainininkė, mokanti per 600 dainų, tačiau nė kiek ne blogesnė ir pasakotoja, mįslių minėja, žinanti šimtus patarlių bei priežodžių. O neeilinius literatūrinius gabumus rodo jos parašyti atsiminimai, išleisti atskira knyga („Prie Merkio mano kaimas“, V., 1972) ir etnografiniai straipsneliai,

spausdinti okupuoto Vilniaus krašto lietuvių leidiniuose bei pokariniuose žurnaluose ir laikraščiuose. Peržengusi aštuoniasdešimties metų slenkstį, Rožė Sabaliauskienė tebėra guvi, veržli, aktyvi etnografinės saviveiklos dalyvė.

Šioje knygoje spausdinami idėjiniu ir meniniu atžvilgiu vertingiausi Rožės Sabaliauskienės pateikti dainuojamosios, pasakojamosios ir smulkiosios tautosakos kūriniai, įdomesni etnografiniai dzūkų šeimos, kalendorinių papročių aprašymai, kurie sudaro tarsi foną įvairiapusei liaudies kūrybai, parodo, kokiomis sąlygomis kilo ir klestėjo tautosaka savo natūralaus gyvavimo metu.

Įvaduose atskleidžiama pateikėjos kūrybinė asmenybė, aptariama tautosakinė medžiaga. Paaiškinimuose skelbiama tiksli kiekvieno teksto metrika, nurodomi įvairiu metu R. Sabaliauskienės pateiktų tekstų skirtumai, jų santykis su kitais tų pačių tautosakos kūrinių tipų variantais, jų paplitimas.

Dainų tekstai skelbiami suklasifikuoti, laikantis Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos skyriaus darbuotojų (P. Jokimaitienės, B. Kazlauskienės, E. Mažulienės ir V. Misevičienės) sudaryto Lietuvių liaudies dainų katalogo (LDK) klasifikacijos sistemos. Pasakojamoji tautosaka klasifikuojama pagal tarptautinį A. Arnės ir S. Tompsono pasakų katalogą (AT) ir J. Balio „Lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogą“ (LPK).

Kadangi leidinys skiriamas platesniam visuomenės ratui — moksleiviams, studentams bei visiems kitiems, besidomintiems lietuvių liaudies kultūra, skelbiamų tekstų kalba paredaguota. Redaguoti reikėjo ir dėl pačios pateikėjos užrašymų ypatybių: tekstus ji stengėsi užrašyti literatūrine kalba, nenuosekliai išlaikydama tarmines ypatybes. Daugiau redaguota pasakojamoji tautosaka ir etnografinė medžiaga: atsisakyta tarminės fonetikos, morfologijos, kai kurių leksikos ypatybių (barbarizmai, dialektizmai bei sritiniai žodžiai keičiami bendriniais). Tuo tarpu dainų leksika nekeičiama, paliekamos nedėsningo-

sios tarminės ir archainės žodžių formos. Redaguojant stengtasi išlaikyti individualų pateikėjos stilių. Beveik nekeičiama užrašytų tekstų sintaksinė sandara.

Dainuojamosios tautosakos tekstus ir jų paaiškinimus parengė Pranė Jokimaitienė, melodijas — Bronius Ambraziejus, pasakojamąją ir smulkiąją tautosaką, etnografinę medžiagą ir jų paaiškinimus — Norbertas Vėlius.

ROŽĖS SABALIAUSKIENĖS DAINŲ KRAITIS

Rožės Sabaliauskienės-Tamulevičiūtės gyvenimo kelias, jaudinančiai aprašytas pačios dainininkės atsiminimų knygoje „Prie Merkio mano kaimas“, panašus į daugelio XX a. pirmosios pusės Dzukijos kaimo moterų gyvenimą. Ant savo pečių jai teko pakelti sunkią našlaitės dalią, lydimą skurdo, aplinkos tamsumo, net žiaurumo, artimųjų ligos ir mirties. Gimusi 1901 metais, ji ėjo ir tebeina kartu su neramiu dvidešimtuoju amžiumi, pergyvenusi du pasaulinius karus, socialinius perversmus, okupacijas.

Rožės tėvas, bežemis Puvočių kaimo valstietis Tamulevičius, buvęs, anot jos, „visų galų meistras“. Tėvo išvarytas iš namų, pasistatęs trobelę ant kaimynų nedirbamos žemės lopinėlio, jis turėjo griebtis visokių amatų, kad galėtų išmaitinti šeimą. Buvęs šviesus, gabus, nagingas žmogus: mokydavo vaikus, įvairiomis žolelėmis gydydavo žmones, skiepydavo nuo raupų, įrišdavo knygas. Motina — darbšti, linksma, dainininkė. Tėvas greitai mirė plaučių uždegimu, palikęs ketvertą mažiukų vaikų, ir visai šeimai teko persikelti pas rūstųjį senelį — „tėvulį“. R. Sabaliauskienės atsiminimuose jis iškyla kaip griežtas, valdingas, rūstus, užsidaręs, bet teisingas žmogus, neglostęs nei savo vaikų, nei anūkų.

Paaugusi Roželė troško mokytis. Motina iš paskutinio norėjo leisti, bet tėvulis griežtai pasipriešino, pasakęs: „Kam gi mergai mokslas?“ Kai vyresniąją seserį Ievutę porą žiemų leido pas daraktorių, Rožė „nusipirkdavo“ iš jos pamokas: atiduodavo sesutei kokius žaislelius, skudurėlius, kad tik leistų vietoj jos nueiti į pamokas. Greit pramoko skaityti, ir su knyga, laikraščiu jau visą gyvenimą nesiskyrė. Puvočiuose net priežodis prigijo: „Ir tu kaip Sabaliauskienė su laikraščiais“.

Kaip ir visi neturtingi kaimo vaikai, ji piemenavo, patyrė sunkią samdinės dalią. Vos prasiskleidus jaunystei, prasideda Didysis 1914 metų karas — su ligomis, nelaimėmis, negandomis. O pati skaudžiausia nelaimė — motinos mirtis. Ant gležnų mergaitės pečių dabar gula sunki šeimininkavimo našta. Rožė išgyvena sunkius vokiečių okupacijos laikus. Vėliau, baltalenkiams užėmus jų kaimą, pusė Puvočių liko viename Merkio krante, pusė — kitame. Pusė — Lenkijoj, pusė — Lietuvoje. Atsirado daug sunkumų. Gyventojai turėjo gauti iš vietos valdžios leidimus, kad galėtų „anoje pusėje" dirbti savo žemę. Daugelis bėgo į Lietuvą. Bandė ir Rožė, norėjo net į Ameriką nusigauti, bet nepasisekė. Vėl grįžo atgal ir dirbo tėvulio ūkyje.

Tuo tarpu išaugo į liekną, aukštą, gražią merginą — dainininkę, klojimų vakarėlių vaidintoją. Mat Puvočiuose, kaip ir kitose ponų Lenkijos okupuotose vietovėse, žmonės kovojo dėl savo teisių, ilgus metus reikalavo lietuviškos mokyklos, siuntė prašymus į Varšuvą, bet niekas jų neklausė. Vis dėlto jie gaudavo iš vietinės valdžios leidimus rengti klojimų „vakarėlius" — vaidinti lietuviškai. Rožė buvo pagrindinė vaidintoja, deklamuotoja. „Man vis duodavo pačias sunkiausias roles",— prisimena ji. Vaidinimams vadovaudavo ir daugelį dainų išmokė lietuvis mokytojas Karolis Bakšys.

Už Sabaliausko Rožė išteka ne meilės vedama, o tėvulio spiriama. „Jeigu meilė būtų gaunama kaip prekė, tai būčiau jos prisipirkusi daug daug ir atidavusi savajam vyrui, nes buvo to vertas: geras, protingas, mėgo skaityti, negėrė, nerūkė ir mane mylėjo",— rašė ji atsiminimuose. Su vyru sugyveno gražiai: Sabaliauskas suprato ją, leido skaityti, vaidinti vakarėliuose.

Iš lietuviškų Vilniaus krašto laikraščių Rožė sužinojo, kad renkamos lietuvių liaudies dainos ir pasakos. Vilniuje gyvenantis Matas Untulis pataria, kaip jas rinkti ir užrašyti. O juk tiek daug jų moka! Ir Rožė užsidega noru kaip nors pasiekti Vilnių.

Pasitaiko proga — 1933 metų pavasarinė maldininkų kelionė į Kalvarijas, kur ji, vyro leidžiama, ir iškeliauja.

Toji kelionė, aprašyta atsiminimų knygoje „Prie Merkio mano kaimas“, savo vaizdingumu beveik nenusileidžia Žemaitės „Kelionei į Šidlavą“. Rožė susiranda įžymiausius tautosakos rinkėjus Matą Untulį, Praną Bieliauską, Juozą Aidulį. Padainuoja savo dainų ir jau nebenutraukia su jais ryšių. Jai atsiveria naujas veikimo baras. Pati užrašinėja dainas, renka iš kitų.

Ypač draugiški santykiai užsimezga su Juozu Aiduliu. Jo paraginta, Sabaliauskienė bando rašyti pati. Rašinėlis „Kaimo moters laiškas“ išspausdinamas 1938 m. Vilniaus krašto lietuvių vienkartiniame leidinyje, o „Laiškas iš kaimo“ — „Versmėje“, 1939 m. Juose ryškėja kritiškas autorės žvilgsnis į gyvenimą, savarankiška racionali mąstysena. Nors ir negrabia plunksna parašyti, darbeliai parodo neabejotinus literatūrinius R. Sabaliauskienės gabumus.

Taip gyvena dzukė moteris, stengdamasi išsiveržti iš pilkos kasdienybės, trokšdama šviesos, knygų, ryškiai išsiskirianti iš kitų.

O laikas nestovi vietoje: prasideda II pasaulinis karas, pakeitęs pasaulio žemėlapį ir Rožės tėvynei atnešęs taip ilgai lauktą, svajotą gyvenimą be išnaudotojų. Tačiau ir vėl žiauri fašistų vokiečių okupacija, o sutriuškinus juos — rūsti pokario klasių kova. Sabaliauskų šeima persikelia į Lentvarį, kur miršta jos vyras. 1966 m. R. Sabaliauskienė atvyksta į Vilnių ir iki šiol čia tebegyvena.

Vilniuje įsitraukia į aktyvią veiklą. Perrašinėja savo dainų, pasakų rinkinius, papildo juos naujais kūriniais. Nesitenkindama liaudies kūrybos užrašinėjimu, ji ir pati rašinėja etnografinius vaizdelius, kuriuos spausdina „Tarybinė moteris“, „Švyturys“ („Ir pakėlė sūnus motiną ant rankų“ — Tarybinė moteris, 1973, Nr. 3; „Labiausiai mokė didis vargelis“ — Švyturys, 1973, Nr. 17; „Pasikalbėjimas su močiute“ — Tarybinė moteris, 1975, Nr. 2). Šiltai buvo sutikta R. Sabaliauskienės knyga „Prie Merkio mano kaimas“, apie kurią parašyta net keletas recenzijų respublikos spaudoje ir pažangiame JAV lietuvių laikraštyje „Vilnis“ („Atsiminimai, skirti anūkams“ — Vilnis, 1972).

Vilniuje tautosakos rinkėjų ir propaguotojų tarpe R. Sabaliauskienė tolydžio garsėja kaip liaudies dainininkė.

Jos dainos ir pasakos spausdinamos įvairiose rinktinėse (Lietuvių tautosakos rinktinė, V., 1945; Lietuvių tautosaka, užrašyta 1944—1956, V., 1957; Lietuvių tautosaka, t. I—V, V., 1962—1968, ir kt.). Savo aktyvia prigimtimi ji pasineria į meninę saviveiklą, dalyvauja mokyklų ir įvairių klubų rengiamose tautosakos vakaronėse, kraštotyrininkų, Profsąjungų rūmų kultūrinėje veikloje, etnografiniuose ansambliuose. Tarsi norėdama „atsigriebti“ už praeities vargus, savo imliu protu nori kuo daugiau sužinoti, aprėpti, todėl važinėja ne tik po respubliką, bet aplanko ir tolimesnius šalies rajonus. „Du kartus plaukiau Volga, mačiau Maskvą, Leningradą, Riazanę“,— prisimena R. Sabaliauskienė. Ji turi daug garbės, padėkos raštų, kuriuos mėgsta parodyti ir pasidžiaugti.

Prieš mūsų akis — aštuoniasdešimt dvejų metų moteris — tiesi, aukšta, baltutėliais plaukais, senatviškai graži. Nemačius sunku įsivaizduoti, kokia ji buvo jauna, o dabar iš jos dvelkia ramybė, didingumas, pasitikėjimas savimi. Iš kaimietės tapusi miestiete, jaukiai susitvarkiusi savo mažą butelį, kuriame dar liko šis tas kaimiško, R. Sabaliauskienė taip toli nuo tų atviraširdžių dzūkių. Ji laikosi santūriai, netgi kiek nepatikliai, šaltokai. Nenoriai duoda savo rankraščius, dainų sąsiuvinėlius. Juk svetimi, nepažįstami žmonės, matomi pirmą kartą... Nepasitikėti ją išmokė gyvenimas, toks neramus, permainingas. O atsiremti į nieką neturėjo, visur ėjo pirmoji. Rožė buvo šeimos galva ir širdis. „O kaipgi vyras?“ — paklausiau. „Vyras manęs klaūsė. Jei kur nepaklausydavo — jam išeidavo blogai“.

Atsakinėdama į klausimus viską pasveria, apgalvoja. Mėgsta pasakoti tai, kas jai pačiai atrodo reikšminga ir įdomu. O pasakoja labai vaizdingai, įtaigiai, raiškiai, į kalbą įpindama daugybę šmaikščių posakių, patarlių bei priežodžių. Gali jos klausytis ilgai ilgai — nenusibos. Gal ir reikia sutikti su Norbertu Vėlium, kad R. Sabaliauskienės talentas daugiau epinis, o ne lyrinis. Tad kodėl ji tiek daug dainavo, kodėl taip atkakliai nuo vaikystės iki pat gilios senatvės mokėsi dainų? Paklausta apie tai, neatsakė, kaip dauguma dainininkių, esą dainuodavusios, kai

labai sunku: „Kai sunku, ką ten bedainuosi — tada verki“. Savo požiūrį į dainą Rožė bandė išsakyti raštu: prirašė keletą puslapių ir įdėjo į savo pačios parengtą dainų rinkinį (LTR 4669). Be daugelio girdėtų, knyginių, sentimentalių posakių, ji pateikė ir gana gilių minčių, pabrėždama socialinį dainų pobūdį: „Turbūt dainos priklauso tik varguoliams, juk pono niekas negirdėjo einant ir dainuojant iš lauko. Ponui sarmata dainuoti, nes jis eina nenuvargęs. O pjovėjėlės, perdien sulinkę, sukukę, pjovę rugius su pjautuvu rankoj, ir eina namo dainą dainuodamos. Daina pripildo širdį džiaugsmo, užmiršti kūno nuovargį, pripildo širdį ramybės ir meilės visam pasauliui“ (LTR 4669/637/).

R. Sabaliauskienė — draugijos, kolektyvo žmogus. Jai daina gal ne tiek emocinio išsikrovimo, kontempliavimo, įsijautimo vienumoje, kiek bendravimo su žmonėmis priemonė. Juk XX a. pradžios ir vidurio Lietuvos kaimas buvo labai dainingas. Be dainos niekur neapsieisi — nei kasdieniniuose darbuose, nei šventėse. Tai pabrėžia daugelis pateikėjų, tą patį sako ir Sabaliauskienė: „Kai jauna buvau, tai, eidamos iš lauko, susišaukdavome viena su kita, sudarydavome būrelį ir eidavome namo dainuodamos, nors ir pavargusios“. Daina buvo jaunimo bendravimo priemonė, merginų šaunumo įrodymas. Ką veiksi nemokėdama dainuoti vakaronėse, vestuvėse, patalkiuose? Dainos gyvavimo visuotinumą ji pabrėždavo visur ir visada.

R. Sabaliauskienė save kaip dainininkę vertina kukliai: „Pirmoji dainininkė nebuvau. Labai greit atsiminiau žodžius, o melodijas — ne taip. Neturėjau didelio balso“.

Pagrindinis jos dainų šaltinis buvo močiutė Ieva Pigagienė iš Žiūrų kaimo ir motina. Močiutė, mamos motina, buvusi ilgaamžė, labai gera, maloni, labai mylėjusi anūkus. Nors gyveno Žiūruose, bet dažnai ateidavo į Puvočius ir pripasakodavo vaikams pasakų, pridainuodavo dainelių. „Močiutė linus verpia. Sukasi špūlis, plonėja, o ji mums, savo anūkėliams, dainuoja gražiu balseliu“,— prisimena Rožė. Močiutės ir motinos dainas R. Sabaliauskienė ypač vertina, visur tai pažymi, iš visų išskiria. Šios dainos, pasak jos, esančios seniausios, gražiausios. Ir atrodo, kad dainininkė neklysta. Iš tikrųjų, peržvelgus dai-

nas su pastabomis, kad tai „močiutės“ arba „motinos“, randame tikrai vertingų, meniškų, klasiškų tekstų. Tai reto grožio kalendorinių apeigų dainos „Oi tu kuosele, leliumai“ (10), „Oi, siuntė mane, leliumai“ (11), vestuvinės „Oi tas melagis“ (15), „Vai, aš nelaušiu“ (16), „Šią nedėlėlę per nedėlėlę“ (19), „Tu ąžuole, tu garbuole“ (28), karinės-istorinės „Per lygius laukus lietutis lijo“ (72), „Oi tėvule, oi širdele“ (73), baladės „Siuntė anyta“ (84) ir daugelis kitų.

Nemaža dainų Rožė išmokusi piemenaudama ir vėliau — mergaudama, taip pat iš Jakavonienės (Mardasavo k.), Vinco Kisieliaus (Puvočių k.), Antosios Rumskaitės (Varėna), Julės Tamulevičiūtės (Puvočių k.), Petro Pigagos (Žiūrų k.), Malvinos Barisienės (Puvočių k.) ir kt. Daug tekdavo dainuoti vestuvėse. „Vestuvės buvo viso kaimo šventė,— pasakojo Rožė.— Pas mus galima buvo eiti ir nekviestiems. Tie nekviestieji paprastai nesėsdavo už stalo, bet dainuodavo. Daugiausia apdainuodavo pabrolius, pamerges, svočias, kol gaudavo iš jų dovanų, vadinamų „prinaskais“. Tada susimesdavo į kurią nors trobą ir vieni patys tęsdavo puotą“.

R. Sabaliauskienė mokėsi dainų ir jas užrašinėjo iki pat senatvės. Todėl dabar sunku atskirti, kurios dainos buvo populiarios, dainuotos jaunystėje, o kurios išmoktos vėliau. Abejonės nekelia močiutės ir motinos dainos.

Peržvelgus jos pačios ir kitų užrašytas dainas, matyti, kad dainų tolydžio daugėjo. Pirmasis jos rinkinėlis sudarytas P. Bieliausko 1934 m., nors Lietuvių tautosakos archyvui įteiktas žymiai vėliau — 1941 m. (LTR 2404). Čia užrašyta 60 dainų su melodijomis: jos įtrauktos tarp kitų pateikėjų dainų. Dainos gana įvairios: vyrauja lyrinės šeimos gyvenimo, meilės, yra vestuvinių, karinių, humoristinių dainų. Tekstai meniški, gerai užrašyti, suposmuoti, sužymėti kartojimai. Atsispindi dzūkavimai, nors reikia pasakyti, kad tarmybių užfiksuota mažai, jaučiasi pateikėjos pastangos tekstus literatūrinti.

Tais pačiais metais R. Sabaliauskienė įteikia 85 dainų tekstus, pati juos užrašiusi ir adresavusi „Ponui kun. P. Bieliauskui“. Per Matą Untulį rinkinėlis atsidūrė Lietu-

vių mokslo draugijos archyve (LMD III 132) 1934 m. rugsėjo 16 d. Kai kurios dainos pakartotos (2, 14, 41, 72 ir kt.). Palyginus abiejų rinkinių tekstus, pastebimas didelis panašumas. Skiriasi tik rašyba.

1948 m. R. Sabaliauskienės dainos ir kiti tautosakos kūriniai buvo užrašinėjami LTSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriuje. Dainas rašė Tautosakos sektoriaus darbuotojai J. Alešiūnaitė, J. Aidulis, Z. Slaviūnas, J. Jurga. Čia daugiau naujų, iki šiol iš R. Sabaliauskienės neužrašytų dainų. Vyrauja vestuvių, vaišių, meilės dainos. Tuo tarpu visai nėra darbo ir kalendorinių apeigų dainų.

Tų pačių metų kovo mėn., dainininkei atvykus į Vilnių, sudarytas žymiai didesnis — 235-ių dainų rinkinys (LTR 2607). Didelė dalis dainų užrašyta pačios R. Sabaliauskienės, o kita — tautosakos sektoriaus darbuotojų. Daugelis dainų įrašyta į plokšteles. Rinkinyje tėra tik dainų tekstai. Iššifruotos melodijos surašytos kitame rinkinyje (LTR 2750a). Rožė Sabaliauskienė jau išgarsėja kaip dainininkė. Persikėlus gyventi į Vilnių, ji visur kviečiama dainuoti, įsijungia į saviveiklą. Jos dainos spausdinamos tautosakos leidiniuose, o pati dainininkė minima tautosakininkų straipsniuose.

1970—1971 m. Rožė Sabaliauskienė visas savo žinomas bei girdėtas dainas ranka surašė į tris storus sąsiuvinius (633 dainos, iš jų 436 įrašytos į magnetofono juostas) ir pateikė Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos sektoriui (LTR 4669). Tuo tarpu pati išmokusi rašyti mašinėle (būdama 70 metų), vėl sudaro du stambius rinkinius. Tai „Dzūkų krašto dainos“ (SDzKD), sudarytos maždaug 1971—1972 metais. Šį kartą užrašė 500 dainų, tačiau jų numeracija neatitinka ankstesnio rinkinio (LTR 4669) numeracijos, taigi nėra jo kopija. 1980 m. Sabaliauskienė sudaro „Dzūkų dainas“ (SDzD). Jame tik 224 dainos. Pasak Sabaliauskienės, tai jos pačios atrinktos vertingiausios, gražiausios dainos, kurias pati ir suklasifikavo, vadovaudamasi spausdintais tautosakos leidiniais.

Peržvelgus visus R. Sabaliauskienės dainų rinkinius, iš karto matyti, kad repertuaras kiekybiniu atžvilgiu tolydžio augo — 600 su viršum dainų (tuo metu pateikėja turėjo 70 metų). R. Sabaliauskienė tapo viena iškiliausiųjų dainininkių. Tačiau dabar tos dainos jau nebegali paliudyti repertuaro, kuris buvo dainuotas jaunystėje gimtajame kaime. Pirmuosiuose rinkiniuose vyravo dzūkams būdingos dainos, nuo amžių gyvavusios Puvočių, Žiūrų Mardasavo ir kituose kaimyniniuose sodžiuose, Varėnos bei Alytaus apylinkėse; paskutiniai papildyti visoje Lietuvoje paplitusiomis, nevienodos vertės dainomis.

Įsigilinę į R. Sabaliauskienės repertuarą, pastebėsime, kokie žanrai jame vyrauja, o tai bent iš dalies rodytų pačios pateikėjos polinkius bei skonį. Gausu vestuvinių, meilės, šeimos dainų, kuriomis pateikėja tarsi išsakė sunkią savo dalią, socialinį neteisingumą, moters pavergimą patriarchaliniame kaime — visa tai, ką ji pati patyrė ir labai jautriai išgyveno.

Kita dainų grupė, kurią dainininkė labai mėgo,— smagios, linksmos, kupinos humoro dainos. Kiek daug gražių, šmaikščių vestuvininkų apdainavimų, vaišių dainų jos repertuare! Šių dainelių tekstai gražiai išplėtoti, žaismingi. Tarp jų randame tikrų perliukų: „Džiaugiasi bernelis“ (48), „Vidury dvaro“ (54), „Mes turim svočiulėm“ (56) ir kt. Šių dainų pomėgis atitinka smagų R. Sabaliauskienės būdą.

R. Sabaliauskienė žino ir baladžių, kurios apskritai gyvuoja daugiausia dzūkuose. Tai „Siuntė anyta“ (84), „Aš užsėdau už skobnelių“ (85), „Oi, ant kalnelio aukštojo“ (86) ir kt. Balades ji sakosi išmokusi iš močiutės arba motinos.

Kaip visų dzūkų, taip ir Sabaliauskienės repertuare neapsieinama be darbo ir kalendorinių apeigų dainų. Tačiau šių dainų palyginti nedaug. Visai maža vaikų dainų.

Reikšmingą vietą dainininkės repertuare užima raudos, kurių tradicija dzūkuose iki šiol gyva. Ji žino nemaža laidotuvių raudų, pritaikytų įvairiems laidojimo momentams. Daugiausia tai mirusios motinos apraudojimai, kurie jai, anksti tapusiai našlaite, arčiausiai prie širdies.

Sabaliauskienės raudos meniškos, jose daug improvizacijos, kūrybinės išmonės, kuri tradicinius raudų elementus darniai supina į vieną audinį.

Raudas Sabaliauskienė kūrė ir pati. Plačiai žinoma jaudinanti rauda apie dukrą, išvežtą į reicho darbo tarnybą.

Puikūs vestuvių verkavimai. Pati pateikėja sako, kad jos jaunystėje nuotakos jau nebeverkavusios. Verkavimus ji išmokusi iš močiutės. Tai reto grožio, kupini dramatizmo nuotakos atsisveikinimai su ežeru, rūtų darželiu, pilni skausmo žodžiai, sugrįžus po „šliūbo“, „be rūtelių, be valnios valnystėlės“ (95—100).

Klasiškieji Sabaliauskienės tekstai užrašyti daugelį (net iki penkių!) kartų. Tai leidžia pasekti tekstų varijavimą.

Gali būti pasyvus ir aktyvus tekstų kitimo kelias. Dainininkei senstant, silpnėja ir jos atmintis. Tekstai užmirštami, tada jie trumpinami. Tokių atvejų, nors mažai, galima rasti ir Sabaliauskienės dainose (plg. baladės „Aš užsėdau už skobnelių“ (85) užrašymus: LTR 2595/9/, 2607/99/ ir 4669/1/).

Kita priežastis, dėl kurios keičiasi tekstai — jų kontaminacija arba sujungimas (kai viena daina pamirštama ir prie jos prijungiami kitos dainos posmai). Tačiau tai nėra vien pasyvus dainininkės santykis su daina. Kartais parodoma daug išradingumo: sujungiami atskirų dainų motyvai, pakeičiami žodžiai, net sukuriami tarpiniai posmai, kad daina atrodytų natūrali ir vientisa. Kontaminacija — retas atvejis R. Sabaliauskienės dainose. Tai lėmė jos nepaprasta, tiesiog fenomenali atmintis. Pasitaikantys kontaminuoti tekstai yra vietinės tradicijos reiškinys, tokius dainininkė išmokusi. Gal tik vienas kitas, atrodo, jos pačios kūrybos išdava. Pavyzdžiui, dainoje „Vai žirge žirgeli juodbėrėli“ (14) sujungti dviejų atskirų vestuvinių dainų motyvai. Toks kontaminuotas tekstas niekur kitur nepastebėtas.

Trečias atvejis — dainų posmų sumaišymas. Taip atsitinka dažniausiai tokiose dainose, kurių siužetiniai rėmai labai silpni, o kompozicija paremta veiksmų ar asmenų išskaičiavimu. Tokių atvejų Sabaliauskienės dainose

kur kas daugiau. Tai liečia vestuvininkų apdainavimus, vaišių daineles, kur eilučių, posmų sukeitimas neišardo dainos vientisumo (plg. dainos „Džiaugiasi bernelis“ (48) užrašymus: LMD III 132/16/, LTR 2404/37/, 2607/129/; „Vidury dvaro gili duobelė“ (54) — LTR 2667/67/, 4669 /543/, SDzD 30 ir kt.).

Vis dėlto R. Sabaliauskienės santykis su dainų tekstais labai aktyvus, sąmoningas, kūrybingas. Ji gilinosi į dainų turinį, stengėsi dainą suprasti, susieti su savo gyvenimo aplinkybėmis. Tai rodo gausios pastabos prie dainų tekstų, kur ji aiškino, perpasakojo dainos motyvus. O puikiai jausdama formą, sąmoningai keitė dainų žodžius. vaizdus, paryškindama vieną ar kitą jai brangią mintį arba atmesdama tai, kas atrodė nebereikalinga. Tą ir pati prisipažino: „Kai kurias dainas pataisydavau“,— sakė Juozui Aiduliui.

Prieškariniuose dainų rinkiniuose, kaip jau buvo pastebėta, keitimų buvo kur kas mažiau. Visas jos kūrybinis darbas prasidėjo po karo. Tam buvo kelios priežastys. Viena — literatūriniai gabumai, pomėgis rašyti. Antra, ji pasinėrė į meno saviveiklą, savo dainas perkėlė į sceną: ėmė dainuoti ansambliuose, mokyti dainų kitus. Publiką, kuriai dainavo, sudarė daugiausia jaunimas, nematęs senojo kaimo. R. Sabaliauskienė suvokė, kad ne viskas gali būti suprantama, todėl keitė atskirus dainų vaizdus, atmetė senoviškus žodžius, bandė išsireikšti suprantamiau, „gražiau“. Žodžiu, savo dainas norėjo priartinti prie „šių laikų dvasios“.

Pirmiausia, galbūt knygų paveikta, Sabaliauskienė suvokė kalbos gryninimo, literatūrinimo reikalą. Ji ėmė keisti tarminius žodžius ir barbarizmus į literatūrinius. Antai „Mūdras žaunierius“ (LTR 2404/38/) keičia į „jaunas bernelis“ (LTR 4669/349/), „ultojkėlė“ (LTR 4669/391/) į „tinginėlė“ (SDzD 37); vietoj „ir alasėliu raudojo“ (LTR 4669/310/) atsiranda „visi balseliu raudojo“ (SDzD 38); „viečna siratėlė“ (LTR 4669/216/) pavirsta į „vargo vargdienaitę“ (SDzD 61). Atsisakinėja archaiškų arba tarminių formų: „iš vidures“ taiso į „iš vidurio“, „ir antarų“ — „dar ir antrą“.

Tačiau, keisdama žodžius ar žodžių junginius, Sabaliauskienė niekur nepažeidžia eilėdaros reikalavimų. Dėl atskiro žodžio kartais tenka keisti ištisą eilutę. Pavyzdžiui, dainos „Liepė man, liepė man tėvulis ženytis" eilutė „Atsirado jau du kupčiai" (LTR 4669/216/) ritmo atžvilgiu vykusiai pakeista „Atsirado ir pirkikai" (SDzD 61).

Keičiamą žodį ar įvaizdį R. Sabaliauskienei rūpi ne tik suliteratūrinti. Ji įsigilina į įvaizdžio turinį, bando suvokti jo idėjinę, socialinę prasmę, skambesį šių dienų kontekste. Ir jeigu jai atrodo, kad šiandien šis žodis gali turėti kitą prasmę, jį, kartais ir visai be reikalo, pakeičia. Pavyzdžiui, dainoje „Oi tėvule, oi širdele" (73) vietoj įvaizdžio „Iš tėvulio dvaro išjodamas" (LTR 4669/283/) atsirado „Iš kiemelio išjodamas" (SDzD 7). Matyt, dainininkei pasirodė, kad sąvoka „dvaras" šiandien tegali turėti neigiamą reikšmę.

Kartais toks suaktualinimas bei svetimybių atsisakymas iškreipia dainos prasmę. Ryškus pavyzdys — mergvakario daina „Siuntė mane motulė" (27). 1970 m. užrašytame tekste randame posmą „Kai parėjau ulyčion, Ulyčėlė nušluota" (LTR 4669/417/). Tai posmas, būdingas daugeliui variantų, žinomų Marcinkonių, Varėnos apylinkėse. Tuo tarpu 1980 m. jau užrašyta taip: „Kai parėjau aš namo, Vieškelėlis nuklotas" (SDzD 33). Čia barbarizmas „ulyčia" keičiamas „namais" ir „vieškelėliu", žodis „nušluotas" keičiamas „nuklotas". Nors pateikėja stengiasi išlaikyti prasmę, bet vis dėlto jai nepasiseka. Juk „ulyčia" turi dvigubą reikšmę: ne „namas", bet senasis gatvinis kaimas", ir sykiu ulyčia — ne vieškelis, o kaimo gatvė. Taip sudarkomas ir meninis vaizdas, nusakantis vestuvių, mergvakario iškilmingumą, uždarumą: kaimo „ulyčėlė nušluota, perlais barstyta". O vieškelis — jau didelis kelias, bėgantis už kaimo į tolumas. Jis negali būti „nušluotas". Tai jaučia ir dainininkė, žodį „nušluotas" pakeitusi „nuklotas", o kuo nuklotas — neaišku.

Kartu su aktualinimu ryškus R. Sabaliauskienės noras pagražinti dainų tekstą, išmetant žodį ne tik dėl to, kad

jis barbarizmas, bet ir dėl to, kad, jos manymu, netinkamas, negražus. Bet ir čia, pakeisdama žodį ar vaizdą, ji ne visada pajėgia aprėpti visumą, įsižiūrėti į tą vaizdą visos dainos kontekste. Pavyzdys — daina „Vai, kur aš gėriau“ (37). Tekste, užrašytame 1934 m., randame eilutę: „Oi tu mergele, Tu durnoji“ — (LMD III 132/39/), 1980 m. šis įvaizdis pakeistas įprastu mergelės epitetu: „Oi tu mergele lelijėle“ (SDzD 8). Palyginus tik tuos du įvaizdžius, be abejonės, gražesnis atrodo antrasis. Bet šios vestuvinės dainos idėjinis turinys — kontrastas tarp mergelės svajonių, pažadų, viliojimų, kuriems ji patiki, ir nuogos realybės. Ištekėsiančiai mergelei žadama šalis, kurioje „teka upelė žalio vyno, iš kraštų taisos žali šilkai“. Tačiau tikrovė liūdna — „teka upelė vandenėlio, iš kraštų taisos žali maurai“. Pirmajame variante kreipinys „Oi tu mergele, tu durnoji“ tarsi paryškina mergelės patiklumą, jos svajonių žlugimą. Tuo tarpu antrasis epitetas „lelijėle“ jau viską sušvelnina, jis nieko nepasako, nors pats epitetas ir yra meniškesnis.

Siekdama aiškumo R. Sabaliauskienė kartais atsisako jai pačiai nelabai suprantamos simbolikos ir, išmesdama gražią metaforą, dainą suprastina. Antai piršlybų dainoje „Parėj dukrelė iš jaunimėlio“ (23), užrašytoje 1970 m., vaizdą „Rūtų darželį parandavojo, Gelsvą kaselę padovanojo“ (LTR 4669/403/) po dešimties metų (1980 m.) jau keičia: „Rūtų daržėlį parandavojo, Tave, dukrele, jiems dovanojo“ (SDzD 64). „Gelsvą kaselę padovanojo“ poetinė priemonė — dalis vietoj visumos, pateikėjai atrodė nebus suprasta.

Kad daina būtų aiškesnė ir suprantamesnė, dainininkė nevengia tekstus pratęsti, įterpti net atskirus posmelius, laikytis griežto siužeto nuoseklumo. Tais atvejais tekstai praranda lakonišką kompoziciją, pailgėja, tampa monotoniškesni. Antai šeimos gyvenimą vaizduojančioje dainoje „Einu per kiemą“ (65) martelė, besiskųsdama vyrui anytos apkalbomis, pakartoja jos žodžius: „Oi, kad aš šiokia, Oi, kad aš tokia, Būk tai aš ultojkėlė, Darbelių nemokyta“ (LTR 4669/139/). Anytos žodžių pakartojimas, pri-

menantis tarsi realų žmonos ir vyro pokalbį, poetiškame tekste visai nereikalingas.

Tą pat pastebim ir vaikų dainoje „Turėj bobukė“ (87). Paskutinį kartą užrašytame variante pridėti net du posmeliai (žr. LTR 4669/521/).

R. Sabaliauskienė mėgsta eilučių pakartojimus. Paskutinė posmo eilutė pakartojama, pradedamas naujas posmas. Tai būdinga liaudies dainų kompozicijos priemonė, pasitaikanti daugiausia archaiškose formulinėse dainose. Šį principą pateikėja taiko ir lyrinėms dainoms. Antai vestuvinės dainos „Parėj dukrelė iš jaunimėlio“ (23) 1980 m. užrašytas variantas kartojimų dėka žymiai ilgesnis negu ankstyvieji (plg. LTR 4669/403/ ir SDzD 64).

Siekdama minties įtaigumo, R. Sabaliauskienė sugeba išvengti monotonijos, vykusiai keisdama net mažus žodelyčius — prieveiksmius, jungtukus ir pan. Didelio meninio efekto, dramatinės įtampos ji pasiekia vestuvinėje išvažiavimo pas jaunąjį dainoje „Dėkui mano motulei“ (36). Joje vaizduojamas nuotakos atsisveikinimas su motina, gimtaisiais namais, į kuriuos ji niekados nebegrįš. Dramatiška dukters situacija atskleista pasikartojančiais meniškais „niekados“ formulės vaizdais. Dukrelė sakosi sugrįšianti, kai vyks neįmanomi dalykai — „su šaukštais duoną rieks“, „nuo bičių vilnas kirps“ ir kt. Kiekvieno posmo gale priduriama: „Tai tada aš, motinėle, Vėl pas tave sugrįšiu“. Dauguma tos dainos pateikėjų taip ir pakartoja šias eilutes. Tuo tarpu Sabaliauskienė, norėdama atskleisti nuotakos skausmą, jos dramatišką padėtį, sugeba to pasiekti kiekviename posme keisdama įvardžius, jungtukus bei prieveiksmius:

...Tai tada aš, motinėle, Vėl pas tave sugrįšiu.
...Tik tada aš, sengalvėle, Dar pas tave sugrįšiu.
...Gal tada aš, motinėle, Dar pas tave sugrįšiu.
...Tada tada, motinėle, Aš atgalio sugrįšiu.

Grįžimo negalimybė tolydžio auga, kol pasieka kulminaciją paskutiniame posme, pakartojant du sykius „Tada tada“...

Šiame straipsnyje nėra galimybės aprėpti ir įsigilinti į Rožės Sabaliauskienės kūrybinę asmenybę bei jos pateiktas liaudies dainas, bet ir iš to, kas pasakyta, matome, kad prieš mūsų akis — talentinga lietuvių liaudies kūrybos puoselėtoja, išlaikiusi ir kūrybiškai perteikusi dabartinei kartai didžiulius dainų lobius. Jos repertuare atsiskleidžia visas sudėtingas XX a. tautosakos kelias, perėjimas iš natūralaus gyvenimo į dirbtinius saviveiklos rėmus. Kūrybingame individualiame R. Sabaliauskienės dainų tekstų interpretavime atsispindi ir objektyvūs dainų varijavimo dėsningumai, kurie iškyla veikiant rašytinei literatūrai bei kitiems dabartinio gyvenimo veiksniams.

...Tas ilgas, šimtmečius trukęs liaudies kūrybos kelias, tie žinomi ir nežinomi kūrėjai, puoselėję, išlaikę ir perteikę iš lūpų į lūpas savo kūrybos lobius mūsų kartoms, kelia pagarbą ir nuostabą. Jiems visiems mes turim būti dėkingi. Jų tarpe — Rožei Sabaliauskienei.

Pranė Jokimaitienė

ROŽĖS SABALIAUSKIENĖS DAINŲ MELODIJOS

Rožė Sabaliauskienė — įdomi ir savita liaudies dainininkė, visada minima kartu su A. Čepukiene, J. Jurkoniene, P. Zalansku ir kitais žinomais dainingosios Dzūkijos liaudies dainininkais, kurių pavardės ir menas jau tvirtai įėjo į mūsų folkloro istoriją. Nepasižymėdama ypatingesniu balsu (dainininkės sopranas iš prigimties nestiprus), R. Sabaliauskienė, kaip ir kiekvienas tikras liaudies menininkas, pirmiausia jaudina klausytoją atliekamų dainų grožiu, suteikdama joms savitą interpretaciją ir emocinę šilumą. Pastabumas, jautri grožiui ir menui poetiška prigimtis, puiki muzikinė-literatūrinė atmintis leido dainininkei įsiminti labai didelį ir įvairiapusį folklorinį bagažą. Tarp jos pateiktų dainų yra ir labai senų, dabar retai kur beužtinkamų kūrinių (pvz., ganymo dainų, paukščių balsų pamėgdžiojimų, kuriuos dainininkė atlieka ypač meistriškai), ir apeiginės tautosakos (raudų, kalendorinių, rugiapjūtės dainų), ir šiuolaikinių dainų-romansų, išgirstų per radiją, televiziją ar iš plokštelių — laimei, didesnio poveikio dainininkės repertuarui nepadariusių. Didžiausią įtaką R. Sabaliauskienės dainoms vis dėlto turėjo namų aplinka: jos močiutė ir motina buvo geros dainininkės. Iš čia toks repertuaro gausumas, platumas, spalvingumas. Kita vertus, ir Merkinės apylinkė, kurioje gyveno dainininkė, skambėjo dainomis, garsėjo dainininkais, iš kurių paminėtina tokia ryški meninė asmenybė kaip P. Zalanskas, netolimas R. Sabaliauskienės kaimynas. Šie faktoriai ir išugdė dainininkės meninį skonį, požiūrį į liaudies meną. Tai gal ryškiausiai atsispindi jos žodžiuose, skirtuose liaudies dainai, apie kurią R. Sabaliauskienė kalba su didele meile ir šiluma. Pati daug vargusi, ji dainoje mato varguolių buities poeziją ir randa joje paguodą varguose ir nelaimėse, šviesų spindulį pilkoje sunkaus gyvenimo kas-

dienybėje. „Kas tai yra daina?“ — klausia dainininkė ir atsako: „Daina yra kažkas nepaprasto... Dainos — neapčiuopiamas grožis, jos — liaudies siela, varguolių ramintoja. Jeigu nebūtų pasaulyje dainų, tai būtų liūdna, atrodytų kaip miškas be paukščių, kaip pieva be gėlių, kaip žmogus be sielos... Mane dainos lydi nuo vaikystės iki senatvės. Dainos šildė ir ramino, sunkią gyvenimo naštą lengvino...“

Tokia pagarba ir poetiška pažiūra į dainą atsispindi ir Sabaliauskienės interpretacijoje. Ji švariai intonuoja, dainuoja nuoširdžiai, muzikaliai, sukurdama darnų poetinį-muzikinį vaizdą. Dainininkė laisvai naudojasi būdingomis mūsų liaudies dainų atlikimo išraiškos priemonėmis: pabrėžtinai išdainuoja atskirus teksto balsius ir priebalsius, laisvai pasirenka atsikvėpimo vietas, daug kur panaudoja melizmus (ypač foršlagus, kurie pasitaiko daugelyje jos dainų), būdingus „ūktelėjimus“ įvairiais intervalais aukštyn melodijos kadencijose, nežymiai prailgina ar sutrumpina atskirus melodijos garsus, suteikdama dainai ritminio savitumo ir laisvumo, kiekvieną posmą paįvairina ritminiais-melodiniais variantais ir pan. Kai kurios jai būdingos dainavimo ypatybės sutampa su P. Zalansko dainavimo ypatybėmis, ypač ritminiai nutęsimai ar sutrumpinimai frazių ar motyvų pabaigose*, kurie pakeičia ne tik melodijos ritmą, bet ir metrą. Jis tampa komplikuotesnis sugriaunama tradicinė simetrija, kurią keičia mišrių metrų sekos ir pan. Kiek kukliau R. Sabaliauskienė naudoja laisvą atlikimo būdą *(rubato)*, kurį P. Zalanskas ypač mėgo. Šie panašumai leidžia daryti išvadą ne tik apie netolimų kaimynų įtaką vienas kitam, bet ir apie bendras visos apylinkės dainavimo ypatybes, atsispindinčias vietinių dainininkų dainavimo manieroje. Apskritai daugelio žinomų liaudies dainininkų mene rasime nemažai išoriškai panašių išraiškos priemonių, panašių dainavimo ypatybių, tačiau svarbu ne panašumas, o **kaip** dainininkas

---

* Žr. Ciulba ulba sakalas. Petro Zalansko tautosakos ir atsiminimų rinktinė. Sudarė ir parengė *D. Krištopaitė* ir *N. Vėlius* — V., 1983, p. 37–48.

jomis naudojasi, kurioje melodijos vietoje daro tai ir pan. Tas „kaip“ ir sudaro atlikėjo dainavimo savitumą, skiriantį jį nuo kito dainininko.

Šiame R. Sabaliauskienės rinkinyje surinktos geriausios ir būdingiausios jos repertuaro dainos, visų pirma atsižvelgiant į jų tekstą, todėl kai kurių dainų melodijų meninė vertė gal ir neatitinka teksto meninės vertės. Spausdinant dainų melodijas, išlaikomas tas pats registras (retais atvejais jos nukeliamos oktava žemyn) ir tos tonacijos, kuriomis jas atliko dainininkė. Ritminiu požiūriu savitesnėse dainose, kuriose ypač ryškus dainininkės mėgstamas ritminis laisvumas (pvz., 13, 80), taip pat ir rugiapjūtės dainose (3, 4) užrašomos visų posmų melodijos*. Neaiškiai išdainuotų posmų pabaigos pagal jau nusistovėjusią tvarką rašomos skliaustuose: lauk(sim), gai(lis), drobe(les), kele(lio) ir pan. Raudų ir verkavimų eilutės numeruojamos kas penkta, dešimta, penkiolikta ir t. t. Atsižvelgiant į dainininkės polinkį lėtinti tempą, kai kurios dainos užrašomos ne 3/4, 6/8, o 3/2, 6/4.

Peržvelgus čia spausdinamas R. Sabaliauskienės pateiktas dainas, nesunkiai pastebėsime tas dainavimo priemones, kuriomis dažniausiai naudojosi. Ne vienoje dainoje paryškinami, pabrėžtinai išdainuojami priebalsiai ir balsiai (11, 42, 57 ir kt.), daugelis dainų pradedamos trumpais įvadiniais prieštakčiais (kartais ir foršlagais) — būdinga daugelio liaudies dainininkų maniera. Prieštakčių gana daug Sabaliauskienės dainose, ir prieštaktis čia — ne tik tradicinis balsis (dažniausiai *e*, arba tas, kuriuo prasideda dainos teksto pirmas žodis, pvz., 62), bet ir priebalsis (taip pat dažniausiai tas, kuriuo prasideda pirmas dainos teksto žodis, pvz., 31, 72). R. Sabaliauskienė dažnai trumpina ar prailgina atskirus melodijos garsus (tai jos dainavimui turi svarbią reikšmę), kuriuos galima suskirstyti į grupes. Pirmą grupę sudaro nežymūs prailginimai ar sutrumpinimai, neturintys įtakos metrui,— jie

* Visų likusiųjų dainų užrašoma tik pirmojo posmo melodija bei jos charakteringiausi variantai.

pasitaiko įvairiose melodijos vietose (pvz., 9 dainos 5-jo takto pirmosios natos sutrumpinimas). Charakteringi prailginimai (beveik prilygstantys fermatai) yra kai kurių dainų pradžioje, prailginant ne pirmąją, o antrąją natą. Vienu atveju tai tarsi vidinės energijos sukaupimas, teksto interpretacija, klausytojo dėmesio sutelkimas į apdainuojamą įvykį (87), kitu — kulminacija-ištaka (63). Antros grupės dainų fermatos — kadencijose ir ant pirmojo melodijos garso (kulminacija-ištaka, pvz., 78). Trečią grupę sudaro prailginimai ar sutrumpinimai, keičiantys metrą. Kaip minėta, jie dažniausiai naudojami frazių ar motyvų pabaigose (10 daina, kurioje abiejų sakinių kadencijų prailginimo dėka 2/4 metras keičiamas į 3/4 metrą — kitoje ta pačia melodija pagrįstoje dainoje (11) dainininkė prailginimų nebedaro). Retkarčiais ji panaudoja ir laisvą improvizaciją, pavyzdžiui, žinoma daina „Povinėjo povelis“ (13), kurioje pirmas sakinys yra išdainuojamas „vienu alsavimu“, griežtai nesilaikant nei metro, nei tikslaus garsų ilgumo, ir tik antrajame sakinyje vėl „atstatomas“ ritminis tikslumas. Sabaliauskienės dainose gana gausu ir melizmų — dažniausiai foršlagų. Kai kur R. Sabaliauskienė šias puošmenas savitai panaudoja kaip priemonę paryškinti teksto bei melodijos vidinei energijai, paversdama juos savotišku dinaminiu akcentu (31, 63). Negalima nepaminėti ir gausiai dainininkės naudojamų trumpų „ūktelėjimų“. Dalis dainų jais ir baigiamos (2, 22, 42). Šių „ūktelėjimų“ retkarčiais pasitaiko ir kitose melodijos vietose, dažniausiai kadencijose, ir intervaliniu požiūriu gali būti įvairios apimties — nuo kvartos iki oktavos (paprastai — tik aukštyn). Epizodiškai panaudojamos tokios priemonės kaip *glissando*, atsitiktiniai chromatizmai (38, 10). Visa tai ir yra ta išraiškos priemonių visuma, būdinga R. Sabaliauskienės menui.

Derminiu požiūriu rinkinio dainos nelabai įvairuoja. Grela vyraujančių natūralaus minoro ir natūralaus mažoro pasitaiko harmoninis mažoras (7), dorinė (6, 23), miksolidinė (5) dermės. Kintanti T pasitaiko retai (66, 77, 85).

Dainininkės repertuare yra ir nelietuviškos kilmės dainų — ilgą laiką gyvendama baltalenkių okupuotame krašte, ji, be abejo, girdėjo ir lenkiškų, ir baltarusiškų, ir kitų tautų dainų, kurios ir išliko jos atmintyje. Šiame rinkinyje prie tokių galima priskirti dainas (17, 52 ir 93), kuriose slaviškoms melodijoms (su būdingomis „slaviškomis" kadencijomis) pritaikytas lietuviškas tekstas. Iš jų įdomesnė 17 daina, turinti labai retą tekstą, nes tokie žodžiai kaip „ledelis", „nesislidinėjai" nėra būdingi mūsų dainoms. Retesnė ir rečitatyvinė daina, pagrįsta viena neilga, nežymiai kintančia monotoniška melodija-sakiniu, savo išoriniais požymiais artima raudai (80). Kaip išimtis, paminėtina ir 69 daina,— dainuojamas tik antras balsas. Matyt, R. Sabaliauskienė šią dvibalsę dainą yra dainavusi su kokia kita dainininke antru balsu, kuris per ilgesnį laiką (ypač jei daina, neturint partnerio, buvo nebedainuojama dviem balsais) jai virto pagrindine dainos melodija.

Po dainų rinkinyje spausdinamos raudos ir verkavimai. Raudos — tai skausmo, praradus artimuosius, išliejimas monotoniška, nedidelės intervalinės apimties melodija ir poetiniu tekstu (su verksmo intarpais), kuriame gali labiau pasireikšti atlikėjo poetinės kūrybos fantazija. Rečitatyvinė melodija dažniausiai yra mažosios ar didžiosios tercijos apimties, nors kartais prasiplečia iki kvartos ar kvintos. Didžiosios ar mažosios tercijos kaita melodijoje keičia ir raudų nuotaiką: nuo liūdesio pereinama prie nuotaikos praskaidrėjimo ir atvirkščiai,— viskas priklauso nuo poetinio jos teksto, kuris yra vertingiausia raudų dalis. Panašūs ir verkavimai, kurie, skirtingai nuo raudų, dainuojami jaunosios jos vestuvių išvakarėse, apverkiamos gražios, nerūpestingos jaunystės dienos, įžengiant į naują gyvenimą. Rinkinyje pateiktos R. Sabaliauskienės raudos ir verkavimai nuo įprastinių raudojimo ir verkavimo tradicijų nenukrypsta.

Unikalus, nepakartojamas liaudies dainininko menas nėra sustingęs reiškinys, jis nuolat kinta. Laikas dainininko lūpomis nepaliaujamai gludina ir tobulina dainas, praturtindamas jas naujais poetiniais tekstais, melodiniais-

ritminiais variantais, pritaikydamas tradicijas naujo laikmečio estetikos reikalavimams. Tai pastebi ir pati dainininkė: „...Bėga metai, viskas keičiasi. Keičiasi žmonių gyvenimai, keičiasi rūbai, dainos ir tos keičiasi". Kiekvienas susitikimas su talentingu liaudies dainininku — tai ir nepakartojamas susitikimas su dar viena kūrybine individualybe ir su liaudies daina, atskleidžiantis dar negirdėtus jos grožio aspektus, leidžiantis pažvelgti į dainą per atlikėjo grožio suvokimo prizmę. Tačiau jokie žodžiai, jokie muzikiniai ženklai neatstos gyvo dainininko balso. Todėl ir R. Sabaliauskienę labiausiai gali atskleisti tik jos balsas, gyva dainos interpretacija. Ir tik klausydami natūralaus jos dainavimo, mes ne tik betarpiškai susipažįstame su dar viena talentinga liaudies dainininke, bet kartu naujai pajuntame mūsų dainų grožį, patiriame didelį estetinį pasitenkinimą ir už tai turime būti dėkingi šiai menininkei, kuri taip rūpestingai, su didele meile ir šiluma išsaugojo ateinančioms kartoms savo gimtojo kaimo ir apylinkės dainas.

Bronius Ambraziejus

ROŽĖS SABALIAUSKIENĖS PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA

Paklausta, ar labiau mėgstanti dainuoti, ar pasakoti, R. Sabaliauskienė, ilgokai pagalvojusi, gudriai atsakė: „Gal tankiau dainavau, nes dainą, kada sumanai, ir padainuoji; ir dabar dažnai, viena būdama, uždainuoju. O pasaką tiktai tada paseksi, kada yra kam klausyti. Dainą galima keliese dainuoti, o pasaką pasakoji tik vienas. Gal labiau mėgdavau dainuoti. Gera dainininkė nebuvau — gero balso neturėjau, nors mėgau dainuoti. O pasakoti gero balso nereikėjo — tai ir pasakojau“. Ištiesų sunku pasakyti, ar R. Sabaliauskienė geresnė dainininkė, ar pasakotoja. Čia turbūt susiduriame su retoku atveju folkloro istorijoje, kai tas pats žmogus yra geras daugelio tautosakos žanrų pateikėjas. Juk R. Sabaliauskienė — ne tik gera dainininkė ir pasakotoja, bet ir nepralenkiama smulkiosios tautosakos, ilgaamžės liaudies patirties žinovė, užrašiusi apie 500 patarlių ir priežodžių, 200 mįslių, apie 450 burtų ir prietarų, kelias dešimtis liaudies medicinos, meteorologijos ir kitokių pastebėjimų. Sukaupti tokius lobius ir juos perteikti kitiems ji galėjo tik turėdama fenomenalią atmintį, gerai pažindama visas liaudies tradicijas, kurios ją supo nuo pat ankstyvos vaikystės; ir ne pasyviai pažindama, o pati aktyviai prisidėdama prie jų kūrimo ir puoselėjimo. Tik nuolat dainuodamas, žmogus gali atsiminti tiek dainų, tik dažnai pasakodamas, gali mokėti tiek pasakų, tik nuolat savo kalboje vartodamas liaudies išmintį apibendrinančius posakius, gali „iš atminties“ surašyti tiek mįslių, patarlių ir priežodžių.

R. Sabaliauskienės asmenybė, kaip ir visas jos gyvenimas, labai sudėtinga, sunkiai įspraudžiama į tradicinius kaimo žmogaus rėmus. Iš kitų kaimiečių ji išsiskiria žingeidumu, siekimu suprasti visus aplink vykstančius tiek gyvosios, tiek negyvosios gamtos reiškinius ir jų priežastis.

Jai nebūdingas lyrizmas, jausminis santykis su aplin
Gamtą R. Sabaliauskienė stebi giliai mąstydama ir ją a
lizuodama. Ypač mėgstanti stebėti žvaigždėtą dangų ša
žiemos naktį. „Myliu į žvaigždes žiūrėt,— prisipažįsta ji
Kitą kartą net apsivelku šilčiau ir ilgai ilgai žiūriu į d
gų, kaip ten šviečia, mirga žvaigždės. Ir imu galvoti:
gi jas sukūrė? Sako — dievas. Bet kas tą dievą sukūr
Močiutė pasakojo, kad žvaigždės — dangaus langai. Ma
būdama, taip ir aš maniau, o paaugusi žiūriu žiūriu
nesuprantu — iš kur tos žvaigždės, kas jas pakabin
Racionalus, analitinis požiūris į aplinką labiau būdin
pasakotojams, kaimo filosofams, o ne dainininkams.

Didesnį R. Sabaliauskienės polinkį į pasakojamąją
ne į dainuojamąją tautosaką iš dalies rodo ir individu
kūryba: kūrė ne dainas, kaip daugelis žymiųjų daininin
(A. Čepukienė, P. Zalanskas ir kt.), o literatūrines pa
kas. Susikaupusią vidinę kūrybinę potenciją ji, atro
lengviau išliedavo ne dainuodama, o pasakodama. Daino
nenusileidžia ir pati R. Sabaliauskienės pateikta pasa
jamoji tautosaka.

Pasakojamoji kaip ir dainuojamoji tautosaka iš
Sabaliauskienės pradėta užrašinėti anksti. 1934 m. rud
atvykusi į Vilnių, ji susitiko su folkloristu J. Baliu, ku
iš jos užrašė 27 pasakojamosios tautosakos kūrinius (L
686/23—49/). Visi kūriniai užrašyti ranka, ir nors bu
„kiek galima stengtasi laikytis pasakotojos žodžių",
čiau stilius perteiktas ne visai tiksliai, kai kurie tekstai
rokai patrumpinti. Daugiausia užrašyta stebuklinių pa
kų, viena kita pasaka apie gyvūnus, buitinė, formuli
melų. Jų siužetai gerai perteikti, nors vienas kitas sutru
pintas, o kartais net gerokai primiršlas.

J. Balys R. Sabaliauskienę apibūdino kaip „labai in
ligentingą kaimietę", turinčią nuostabią atmintį, mėgst
čią skaityti ir rašyti, tačiau pasakas išmokusią ne iš k
gų, o iš savo motinos. Dalį užrašytųjų pasakų J. Balys
skelbė leidinyje „Tautosakos darbai" (K., 1938, t. 4).

1935 m. R. Sabaliauskienė, sudarinėdama etnografi
medžiagos rinkinį „Burtai ir prietarai", pati užrašė kel
pasakojamosios tautosakos kūrinių (LTR 725/420—423

Sį darbą tęsė ir 1936 m. (LTR 798/1—6/). Pati daugiausia užrašė novelinių, buitinių, stebuklinių pasakų. Stengėsi parašyti tokius kūrinius, kurių nebuvo sekusi J. Baliui. Pasakos perteiktos pilniau ir išraiškingiau negu J. Balio užrašytosios.

Po Didžiojo Tėvynės karo (1948 m.) R. Sabaliauskienė vėl kviečiama į Vilnių, kur folkloristė M. Vymerytė iš jos užrašė 5 pasakas ir 2 pasakojimus (LTR 2595/28—30/, 2607/236—239/). M. Vymerytė domėjosi pasakomis su dainuojamais intarpais (apie jas rašė studiją) ir pasakojimais, kuriuose atsispindėtų klasiniai santykiai, ponų žiaurumas. Dauguma kūrinių užrašyti pakartotinai, ir dar tiksliau negu J. Balio.

1964 m. R. Sabaliauskienė sudarė nedidelį rinkinėlį „Pasakos“ (34 p.), į kurį surašė 2 senelio Petro Tamulevičiaus pasektas novelines pasakas ir 2 anekdotus. Visi kūriniai užrašyti sklandžiai, tačiau jaučiamos pastangos rašyti vaizdžiai, „literatūriškai“. Ir tai visai suprantama, nes tuo metu R. Sabaliauskienė pati kūrė literatūrines pasakas, vaizdelius. Pora tokių pasakų įdėta ir į rinkinėlį „Pasakos“.

1970 m. R. Sabaliauskienė susipažino su žinomu tautosakos rinkėju J. Dovydaičiu, kuris į magnetofono juostas įrašė apie 20 pasakų (daugiausia su dainuojamaisiais intarpais), sakmių, anekdotų.

Folkloristų paraginta R. Sabaliauskienė 1971 m. ėmė užrašinėti visą savo mokamą pasakojamąją tautosaką. Į pirmąjį sąsiuvinėlį („Pasakos ir trumpi apsakymėliai“, 91 p.) surašė 53, į antrąjį („Pasakos, pasakėlės, pasakojimai, burtai ir prietarai“, 90 p.) — 54, o į trečią („Naminiai gydymai, burtai, priežodžiai, sapnai, anekdotai“, 106 p.) — 49 pasakojamosios tautosakos kūrinius. Pirmajame sąsiuvinyje vyrauja buitinės pasakos ir sakmės, antrajame — buitinės pasakos ir anekdotai, o trečiajame — anekdotai. Šių kūrinėlių kalba gyva, vaizdinga, išlaikomos svarbiausios kalbinės stilistinės atskirų tautosakos žanrų ypatybės, tačiau kai kurių pernelyg suliteratūrinta, jaučiama knyginio stiliaus įtaka.

1973 m. R. Sabaliauskienė mašinėle perrašė iš močiutės Ievos Pigagienės išmoktą tautosaką ir sudėjo ją į vieną rinkinį su etnografine medžiaga („Puvočių kaimo vestuvių papročiai; močiutės pasakos", 162 p.). Be žaidimų, dainelių, čia pateko ir apie 30 pasakojamosios tautosakos kūrinių (gyvulinių, stebuklinių, buitinių pasakų, sakmių). Apie 60 anekdotų sudėta į kitą rinkinį „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai" (1974 m., 104 p.). Dauguma į vieną ir kitą rinkinį patekusių kūrinių jau buvo užrašyti anksčiau R. Sabaliauskienės arba kitų tautosakos rinkėjų.

Rengiant spaudai R. Sabaliauskienės tautosaką ir etnografinę medžiagą, į magnetofono juostas pakartotinai buvo įrašyta 30 pasakojamosios tautosakos kurinių (įrašė N. Vėlius, 1984 m.).

R. Sabaliauskienės pasakojamoji tautosaka, kaip matome, buvo fiksuojama gana ilgą laikotarpį ir jos susidarė apie 200 kūrinių. Nemaža dalis užrašyta po du, o kartais net po tris ar keturis kartus (iš viso apie 350 variantų).

Nepaisant tokio didelio kūrinių skaičiaus, R. Sabaliauskienės pasakojamosios tautosakos repertuaras nėra pilnai ir tiksliai atspindėtas. Senieji folkloristai (J. Balys, M. Vymerytė), ranka užrašinėdami, negalėjo tiksliai užfiksuoti pasakų ir pasakojimų, o jai pačiai, neįgudusiai rašyti, buvo dar sunkiau. 1984 m., kai tautosaka buvo rašoma į magnetofono juostas, darbą sunkino senatvės negalės, sušlubavusi atmintis. Ne viskas dar ir užrašyta. Besikalbant ji vis atsimena naujų pasakojimų, sakmių, anekdotų. Turbūt niekada neįmanoma užrašyti viso pateikėjo repertuaro, kuris nuolatos pasipildo naujais kūriniais. Tačiau visiškai pakanka užrašytos medžiagos, kad R. Sabaliauskienę būtų galima apibūdinti kaip savitą, talentingą lietuvių pasakojamosios tautosakos pateikėją. Savitumą lėmė pirminiai tautosakos šaltiniai ir individualios savybės (atmintis, perteikimo maniera, požiūris į tautosaką ir kt.).

R. Sabaliauskienė — sąmoninga, aktyvi pateikėja. Iš laikraščių sužinojusi apie tautosakos rinkimą, pati pasiūlo padėti tautosakos rinkėjams, ne kartą važiuoja į Vilnių, kur dainuoja ir pasakoja J. Aiduliui, M. Untuliui,

J. Baliui, P. Bieliauskui ir kitiems folkloristams, pagaliau ir pati ima užrašinėti reikalingą medžiagą. Visa tai darė skatinama nenumaldomo noro mokytis, bendrauti su apsišvietusiais žmonėmis, ištrūkti iš slogios, pilkos kasdienybės.

Kadangi R. Sabaliauskienė savo mokamą tautosaką ir kitiems pasakojo, ir pati užrašinėjo, tai ji yra ir tautosakos pateikėja, ir rinkėja. Kai kuriuos kūrinius, ypač užrašytus jau senatvėje, ji galėjo ir specialiai išmokti iš kitų pateikėjų. Juo labiau, kad prie kai kurių yra nurodyti pateikėjai. Pavyzdžiui, prie sakmės apie žmogui bernaujantį velnią (LPK 3290) nurodoma, kad „Jonienės pasakota“ (SPTA 26), prie sakmės apie laumes verpėjas (LPK 3695) — „Sakė Puvočių kaimo, Varėnos raj., Kazulienė“ (SPTA 35) ir pan. Tačiau dauguma nurodytų pateikėjų yra jau seniai mirę Puvočių ar gretimų kaimų gyventojai (R. Sabaliauskienės motina, močiutė, senelis, V. Kisielius ir kt.). Vadinasi, tai ne pateikėjai tikrąja to žodžio prasme, o tik žmonės, iš kurių pasakoloja kažkada savo kūrinius išmoko. R. Sabaliauskienės pasakojamosios tautosakos repertuaras šiek tiek platesnis už kitų pateikėjų, įvairesnis, papildytas vėliau jau sąmoningai išmoktais kūriniais. Pavyzdžiui, pasaką apie žiaurų karalių ji sakosi išmokusi gyvendama Vilniuje iš vienos kaimynės (VPT 10). Norėdama užrašyti, ji išmoko ir kai kuriuos kitų žanrų kūrinius (mįsles, patarles ir priežodžius). Šitoks mokymasis, nors ir praplečia repertuarą, tačiau suardo jo pirminį vientisumą ir tradiciškumą (priklausymą vienos apylinkės ar kaimo tradicijai). Tiesa, šitą pirminį tradiciškumą griauna ir pats gyvenimas. Dažnas pateikėjas, jeigu tik išlieka imlus liaudies kūrybai ilgai ir įvairiose vietose gyvendamas, vaikystėje išmoktus kūrinius papildo vis naujais. Pagaliau ir toje pačioje vietoje tautosaka nuolat kinta, ir imlus pateikėjas yra priverstas keisti savo repertuarą.

Kadangi R. Sabaliauskienės pasakojamoji tautosaka buvo užrašinėjama ilgą laikotarpį, iš jos galima atsekti

pateikėjos repertuaro raidą, kuris daugmaž atitinka visos lietuvių pasakojamosios tautosakos raidą pastarajame šimtmetyje.

Pirmojoje šio amžiaus pusėje pasakų sekimo tradicija Lietuvos kaime dar buvo gyvybinga; tarp kitų pasakų žanrų aktyviai tebegyvavo ir stebuklinės pasakos, kurios sudarė žymią pasakų repertuaro dalį. Atitinkamai ir R. Sabaliauskienė ketvirtajame šio amžiaus dešimtmetyje daugiau atsiminė stebuklinių pasakų. Tačiau Didysis Tėvynės karas ir po jo sekę socialiniai bei kultūriniai Lietuvos kaimo pertvarkymai smarkiai palietė visą dvasinę žmonių kultūrą, ypač tautosaką. Vieni žanrai, nebegalėdami patenkinti naujų dvasinių poreikių, smarkiai nyko, kiti dar labiau išpopuliarėjo, formavosi ir visiškai nauji. Pastebimai silpo stebuklinių pasakų sekimo tradicija. Tuo tarpu buitinės pasakos dar kurį laiką buvo mėgstamos, tačiau ir jas vis labiau išstumdavo trumpi, lakoniški anekdotai, kuriais lengviau galima atsiliepti į aktualius savo meto įvykius. Aštuntajame dešimtmetyje jau kitokia ir R. Sabaliauskienės užfiksuota pasakojamoji tautosaka. Buitinių pasakų daugiau negu stebuklinių, apie trečdalį sudaro anekdotai, kurių nemaža sukurta pokario metais. Žinoma, nevienodą R. Sabaliauskienės tautosakos žanrinę sudėtį iš dalies lėmė ir patys užrašinėtojai: ji stengėsi pasakoti tokius kūrinius, kokių teiravosi. Tačiau negalima nuneigti ir pastebimos repertuaro kaitos, atitinkančios visos Lietuvos pasakojamosios tautosakos repertuaro kaitą.

R. Sabaliauskienės tautosakoje dominuoja pasakos (per 80) ir anekdotai (per 60). Ji pateikė visų pasakų žanrų kūrinių, tačiau daugiau moka ir, matyt, labiau yra mėgusi buitines pasakas ir anekdotus. Šį pomėgį, reikia manyti, iš dalies lėmė socialinė jos padėtis ir pasaulėžiūra. Iš pat vaikystės skurdžiai gyvendama, anksti suvokė savo meto visuomenės klasinį pobūdį, sunkią neturtingųjų valstiečių, ypač moterų, padėtį, išnaudojimą ir jautė neapykantą bet kokiai priespaudai ir savivalei. Visą savo

yvenimą R. Sabaliauskienė stengėsi išsiveržti iš tos beeisės padėties, sukurti šviesesnę, laimingesnę ateitį. Savo ažiūras, nors ir būdama beveik neraštinga, gana supranamai ir tiksliai išdėstė „Laiškuose iš sodžiaus“, išspauslintuose vienkartiniuose Vilniaus krašto leidiniuose. Taiau išsiveržti iš socialinių sąlygų determinuotos padėties nais laikais buvo beveik neįmanoma. Nuolat piktinantis ocialine nelygybe, jai ir toliau reikėjo vargti kaip muselei o išrūgas. Tačiau tai nepalaužė R. Sabaliauskienės, o šugdė atkaklų, užsispyrusį būdą, nepasitikėjimą turtingaisiais. Nors ji gimė ir augo krikščioniškų ir senųjų tikėimų prisodrintoje aplinkoje, tačiau išaugo ateiste, netiinčia jokiais dievais ir prietarais. Todėl ir pasakojamojoje autosakoje pateikėjai artimesni tie kūriniai, kuriuose atispindėjo socialiniai santykiai, smerkiami turtuoliai, išnaudotojai, iškeliamas paprasto žmogaus darbštumas, sunanumas, pajuokiami prietarai, kvailumas, tingėjimas, apileidimas ir kitos ydos. O tokie kūriniai kaip tik ir buvo buitinės pasakos ir anekdotai. Juose šaipomasi iš ponų nenuovokumo („Ponas loja kelmą“, „Kurti ponai“, „Leidžia kiaulę į kūmas“, „Pavogė pono meitelį“ ir kt.), kunigų gobšumo („Apie gerą šunį“, „Čigonas ir kunigas“, „Dviem padėjo“), celibato nesilaikymo („Šaukštas po pagalve“, „Kas turi dūšią“), juokiamasi iš atskirų bažnytinių apeigų ir dogmų („Kunigo balsas“, „Vyrai nesupras“, „Ar jau numirė?“). Nemaža R. Sabaliauskienės repertuare pasakų apie trečiojo brolio kvailio nuotykius („Trys broliai“), apie nenuovokius, tinginius, daug valgančius ar kitokių ydų turinčius jaunikius ir jaunąsias („Šveičiu tai savo“, „Kudlė“, „Gera verpėja“, „Tuoj pelenai byrės“ ir kt.), apie gudrius čigonus („Čigonas parduoda arklį“, „Verkia, kad nepakorė“, „Ką daro po vakarienės“, „Čigonas verda kirvį“ ir kt.), daug naujoviškų anekdotų apie girtuoklius, vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų, žento ir uošvės santykius, nenuovokius daktaro pacientus ir kt.

Buitinės pasakos ir anekdotai R. Sabaliauskienę traukė ne tik dėl idėjinių, moralinių vertybių. Ją žavėjo ir šių

kūrinių šmaikštumas, sąmojingumas, jų paskirtis kasdieniniame gyvenime — praskaidrinti nuotaiką, sukelti šypseną ar juoką. Net sulaukusi žilos senatvės, R. Sabaliauskienė mėgsta, suradusi progą, pasekti juokingą pasakėlę, senovinį ar dabartinį anekdotą. O ieškančiam progų visada atsiranda. Pavyzdžiui, prisimena, kaip visai neseniai, sušlubavus sveikatai, duktė ją parsivežusi pas save, tačiau R. Sabaliauskienė vis nerimavusi be savo namų. Duktė net pyktelėjusi — kas per stebuklai laukią tuose namuose. O ji tuoj anekdotą apie kiškio namus: „Parbėgęs iš dangaus ir atsigulęs ant spyglių po egle, kiškis džiaugiasi: „Ot, namuliai, tai namuliai, tai ne dangus! Ot, kur gerai!“

Daugiausia buitinių pasakų ir anekdotų išmokusi iš senųjų Puvočių kaimo vyrų; buitines pasakas mėgdavusi sekti ir močiutė.

R. Sabaliauskienė juokingus kūrinius pasakoja ir sa-

viems, ir svetimiems, ir namie, ir svečiuose (vestuvėse, puotose, vakaronėse). Labai mėgsta anekdotus iš vaikų gyvenimo: jie esą gražūs (ne obsceniški) ir juoką juose taip lengvai sukeliąs naivus, atviras vaiko reagavimas į suaugusiųjų žodžius ir veiksmus (motina pataria vaikui prašyti paskolinti taukų „kuštom“ — jis ir sako, kad motulė prašė taukų kuštom; mama pasakė, kad tetulė mala liežuviu,— vaikas ir klausia, gal ji pyragėlius kepė iš savo miltų ir t. t.).

Mėgsta R. Sabaliauskienė ir stebuklines pasakas (užrašyta daugiau kaip 20), formulines, melų, pasakas apie gyvūnus, kurias anksčiausiai išmoko iš motinos ir močiutės ir dažniausiai sekdavo mažiesiems.

R. Sabaliauskienė turėjusi labai gerą atmintį. „Kai aš buvau maža,— prisimena ji,— arba jau ir didelė, tai ką aš užgirdau, viską atsimenu — ar dainą, ar pasaką. Man nereikėjo nei dainuot, nei pasakot, viską prisiminiau“. Močiutės ir kitų senučių, su kuriomis greit susidraugaudavusi, vis prašydavusi sekti pasakas. Ir pati iš mažens dažnai

pasakodavusi. „Būdavo, jei kur sugenam gyvulius su mergaite kokia, tai mes sėdim ir pasakojam pasakas. O jau mane tai visi žinojo, kad aš moku, tai ir prašydavo. Tai aš visiem ir pasakodavau, kas kiba nenorėjo, tai tik tam aš nepasakojau pasakų“. Pomėgis sekti pasakas išlikęs visą gyvenimą. „Ir dabar, kai tik nuvažiuoju į svečius, jei randu vaikų — ir pasakoju“,— prisimena R. Sabaliauskienė. Pasakas vaikams pritaikydavusi pagal amžių: patiems mažiausiems klausytojams pasakodavusi apie gyvūnus (apie gaidelį ir katinėlį, senio aveles), formulines (apie raudoną vištaitę, kukutį), jau ūgtelėjusiems — stebuklines pasakas apie karalaites ir karalaičius, dar augesniems — apie baimės ieškotojus, netikėtus, žiaurius nuotykius.

R. Sabaliauskienė — tipiška pasakų sekėja. Sakmės (apie 30 vnt.) sudarė pasyviąją, periferinę pateikėjos repertuaro dalį. Jos, matyt, rečiau buvo sekamos, ir pati pasakotoja apie jas mažiau teužsimena; kai kurios iš jų užrašytos kaip iliustracinė medžiaga prie papročių, tikėjimų, burtų ir prietarų. R. Sabaliauskienės sakmės kiek neįprastos: daugiausia apie laumes, kurios retokos dzūkų tautosakoje, o mažoka apie čia populiarias raganas, aitvarus; kelios sakmės apie velnius, numirėlius, užburtus lobius, stebuklingąjį paparčio žiedą ir kt.

Kadangi kai kurie tautosakos kūriniai buvo užrašyti po kelis kartus skirtingais laikotarpiais, iš jų galima matyti, koks yra šios pateikėjos kūrybinis santykis su jos perteikiama medžiaga, koks vaidmuo tenka tradicijai ir improvizacijai.

Po kelis kartus sekdama ir užrašinėdama tuos pačius kūrinius, R. Sabaliauskienė siužetus dažniausiai išlaiko nepakeistus. Tik retkarčiais pasitaiko, kad į vieną sujungiamos kelios arba viena pasaka išskaidoma į kelias savarankiškas. Pavyzdžiui, 1934 m. R. Sabaliauskienės pasektą pasaką apie baimės ieškotoją (AT 326) sudarė du epizodai: pirmajame baimės ieškotojas kortuoja su numi-

rėliais, išgelbsti vieną jų iš prakeikimo ir yra gausiai apdovanojamas, o antrajame — nakvoja kapinėse ir išsigąsta iš kapo atsikėlusios moters (LTR 686/24/). Tuo tarpu 1971 m. abu šie epizodai buvo užrašyti kaip savarankiški kūriniai (SPTA 20, 21). 1936 m. ji užrašė pasaką apie kvailą moterį, kuri mėsą atidavė Pavasariu pasivadinusiam apgavikui, o supykęs vyras išėjo į pasaulį ieškoti kvailesnių žmonių už savo pačią ir surado ponią, sutikusią savo kiaulę leisti į kūmas (LTR 798/4/). Pasaka kontaminuota iš dviejų siužetų (AT 1541+1540A*). Antrąjį siužetą (leidžia kiaulę į kūmas) pasakotoja vėliau užrašė kaip savarankišką kūrinį (SPTA 13). Panašiai atsitiko ir su pasaka apie kvailus žmones, užsimaniusius tapti ponais (vyras nuogą pačią šiaudų kūlyje veža į vestuves, kunigo šunims atiduoda mėsą, perka „ponišką" drabužį — karvės odą, kurią pati nešioja). Pasaka kontaminuota iš trijų (AT 902*+1642+1387), dvi iš kurių vėliau buvo užrašytos kaip savarankiškos (SPTA 9, 43). Šitoks siužetų ar epizodų sujungimas į vieną arba jų išskaidymas yra būdingas pasakų gyvavimo bruožas, pasitaikantis ir kitų pateikėjų repertuare. Įdomu, kad R. Sabaliauskienė kontaminuoja kaip tik tuos siužetus, kurie dažnai yra kontaminuojami ir kitų pateikėjų. Vadinasi, tai tradicijos, o ne individualybės nulemtas reiškinys.

Kartojant mažai tesikeičia ir svarbiausieji pasakojamosios tautosakos kūrinių veikėjai, jų socialinis statusas, likimas, nors ir čia pastebima viena kita variacija. Pavyzdžiui, pirmą kartą užrašytame jau minėtos pasakos apie kvailius, įsigeidusius ponais būti, variante buvo kalbama apie paprastus žmones (LTR 798/6/), o vėliau užrašytoje tos pasakos dalyje vietoj paprastos moters atsiranda nusigyvenusi ponia, norinti pamėgdžioti turtingųjų ponų aprengimą (SPTA 9). Veikėjos socialinę padėtį pasakotoja atrodo, pakeitė sąmoningai, norėdama pajuokti išnaudotojų atstovą. Kelis kartus R. Sabaliauskienė keitė pasakos „Mergelė Uogelė" (AT 702B*) svarbiausiųjų veikėjų liki-

nus ir net pačius veikėjus. Vieną kartą mergelei ranką ukanda vilkas (LTR 686/26/), o kitą — laumė (LTR 725 420/). Pirmą ir antrą kartą mergelė miršta vilkui (laumei) atkandus ranką, o piemenukas numiršta beverkdamas, trečią ir ketvirtą — mergelė miršta, o piemenukas asikaria (LTR 2595/28/, SPP 54), penktą — mergelę raryja vilkas, piemenukas jį užmuša, išima mergelę ir epūsdamas atgydo jai rankelę (SPKV 11), o šeštą karą — mergelė miršta, vilkui nukandus rankelę, piemenukas ą atgydo (VPT 1). Šios pasakos veikėjų likimus pasakotoja sąmoningai keitė. O tai paskatino M. Vymerytės usidomėjimas šia pasaka ir klausimas, kaip vaikai reaguoja į piemenuko mirtį. R. Sabaliauskienė tada atsakė: „Vaikai klausia, kodėl jis vilko neužmušė, kodėl neatpūte mergelei rankelės, kad galėjo visą mergelę iš uogelės išpūsti?“ (LTR 2595/28/). Jau vėliau sekdama šią pasaką, i atsižvelgė į racionalius vaikų samprotavimus — pakeitė radicinę pasakos pabaigą.

Nevienodas ir nusikaltėlės sesers likimas pasakoje „Trys seserys“ (AT 780). Iš pradžių ją, kaip raganą kiose lietuvių pasakose, ant akėčių ištąso po laukus (LTR 595/30/), paskui ji pati miršta „iš baimės, ar gal iš ėdos“ (SPTA 50), o dar vėliau — sąžinės kamuojama šprotėja (VPT 17). Užrašant pasaką apie senelių žudymą (AT 981), pirma gudrusis senelis vadinamas tikriniu vardu Kindiku (LTR 798/2/), o paskui — tiesiog seneliu, urtininku (SPTA 53). Tikrinį jo vardą pasakotoja, matyt, užmiršo.

Kartojant tas pačias pasakas, kur kas daugiau negu iužetai ir veikėjai, varijuoja atskiri motyvai ir dar smulkesnės detalės. Vienur pakeičiama nesąmoningai, užmirsus atskirus motyvus bei detales, arba atsiminus praeistuosius. Pavyzdžiui, pirmajame ir antrajame „Kukučio“ (AT 2034C) variante vilkynas atiduodamas upytei, upytė duoda žuvytę, žuvytė atiduodama kunigui, kunigas duoda pinigą, kuris prageriamas (LTR 686/30/); trečia-

jame nebėra nei upytės, nei žuvytės, nei kunigo, o vilkynas tiesiog parduodamas ir pinigai prageriami (VPT 11). Arba pirmajame pasakos „Trys broliai" (AT 530) variante trečiasis brolis prišvilpia trijų spalvų arklius: juodą, žilą ir baltą (LTR 686/23/), o antrajame užsimenama tik apie vieno arklio (baltojo) spalvą (SPKV 36); pirmajame variante karaliaus žentams reikia pagauti kiaulę aukso šeriais, arklį aukso karčiais ir marių paną, o antrajame — tik sidabrinį šerną ir laukinį arklį; pirmajame apie nepaprastą kiaulę, arklį ir paną užsimena trečiasis brolis, o antrajame — pats karalius.

Kiti motyvai ir detalės sąmoningai keičiami, norint pasaką padaryti įtaigesnę, suprantamesnę, sustiprinti jos auklėjamąjį poveikį. Pavyzdžiui, pirmuosiuose pasakos „Katinėlis ir gaidelis" (AT 61B) variantuose gaidelis ir vieną, ir kitą kartą, laputės paprašytas, atidaro durceles (LTR 686/24/, 2595/29/, SPKV 16), tačiau paskutiniajame antrą kartą gaidelis laputei durų taip lengvai neatidaro ir laputė priversta gudrauti: ji sako, kad lauke esą labai gražu, saulutė šviečia, o padūkę vyrai barstą žirnius. Ir tik tada, kai, susigundęs žirniais, gaidelis prieina pažiūrėti per langelį, lapė jį vėl pagauna (VPT 20). Pirmajame šios pasakos variante neaišku, kaip gaidelis su katinėliu atsidūrė miške, o paskutiniajame jau pateikiama ir pasakos „priešistorė": katinėlis su gaideliu į mišką buvę išvaryti už nestropumą. Keturiuose jau minėtos pasakos „Mergelė Uogelė" variantuose mergelė ir piemenukas žūsta, tačiau dviejuose pasakos veiksmas tuo dar nesibaigia. Iš karklo, ant kurio pasikorė piemenukas, padaroma dūdelė, kuri papūtus pasakoja, dėl ko piemenukas pasikoręs (LTR 2595/28/, SPP 54). Kalbančios dūdelės motyvas aiškiai perimtas iš kitos R. Sabaliauskienės mėgstamos pasakos apie tris seseris (AT 708). Kai kurios detalės sąmoningai pakeistos ir jau minėtoje pasakoje apie senelių žudymą (AT 981). Pirmajame jos variante sakoma, kad senelius žudyti buvo įsakęs „tokis negeras karalius, kuris

labai nekentė senų žmonių“ (LTR 798/2/), o vėliau užrašytuose jau teigiama, kad „jis buvo karalius neblogas, bet turėjo labai ministrą negerą. Tas ministras jam tokią rodą davė, kad senelius jau naikint“ (VPT 19). Šitaip pasakotoja pakeitė žiūrėdama visos pasakos logikos (toliau pasakoje karalius vaizduojamas esąs geras, ir senelis jam padeda išvengti mirties). Pirmajame pasakos „Gudri merga“ (AT 876) variante piršliai, nesupratę gudruolės kalbos, išvažiuoja, ir tik vėliau sutiktas senelis išaiškina, ką ji norėjusi pasakyti (LTR 725/422/), o antrajame — merginos kalbą jaunikiui čia pat paaiškina piršlys (SPP 93). Nuo to pasakos veiksmas pasidaro kur kas sklandesnis ir greitesnis.

Aiškiai kito R. Sabaliauskienės pasakojamosios tautosakos kūrinių kalba ir stilius. Kaip ji perteikusi pasakas 1934 m., pirmą kartą pasakodama tautosakos rinkėjui, sunku spręsti, nes jas užrašant, buvo stengtasi išlaikyti tik siužetą, o į kalbą ir stilių per daug nekreipta dėmesio. Tačiau ir iš tokių netikslių užrašymų matyti, kad R. Sabaliauskienė pasakojo natūraliai, tarmiškai, kaip kalbėjo visi to meto Puvočių kaimo gyventojai. Jos kalboje daug svetimybių, tarmybių, senų, literatūrinėj kalboj nevartojamų žodžių. Pasakotoja, matyt, šiek tiek varžėsi, buvo susikaupusi, stengėsi tiksliai atsiminti pasakos įvykių raidą, o į kalbą (kaip ir užrašinėtojas) mažai tekreipė dėmesio. Pasakojo nieko nedailindama, neaiškindama, per daug nesižavėdama pasakose vaizduojamais įvykiais ir dėl jų nesisielodama. Tačiau stebuklinėms pasakoms įprastų trafaretinių posakių gausumas, sklandūs dialogai, rečitatyviniai (kartais net dainuojamieji) intarpai jos pasakojimui suteikė šiek tiek iškilmingumo ir šventiškumo. Tai daugeliui gerų pasakų sekėjų įprastas ramus, epiškas pasakojimo stilius.

Panašus ir pirmųjų pačios R. Sabaliauskienės užrašytų (1935—1936 m.) pasakų stilius bei kalba. Rašymas tuo metu R. Sabaliauskienę, atrodo, dar gerokai varžė, ir vi-

sas dėmesys buvo sutelktas į siekimą tiksliai perteikti pasakos įvykius, o ne į stilių. Tačiau pasakų kalba gyvesnė, natūralesnė negu J. Balio užrašytųjų, nors joje taip pat daug svetimybių, tarmybių, gyvajai kalbai būdingų netikslumų ir nelogiškumų.

Ir jau visai kitokia R. Sabaliauskienės 1971—1973 m. užrašytų pasakojamosios tautosakos kūrinių kalba ir stilius. Tada jau buvo įgudusi rašyti, susilaukusi daug komplimentų, įgavusi pasitikėjimo. Pats rašymo procesas nebevaržė jos, o teikė malonumo. Todėl rašė neskubėdama, apgalvodama ir išdailindama kiekvieną frazę. Rašydama laikėsi literatūrinės kalbos normų, stengėsi mintis dėstyti taisyklingai, „gramatiškai". Svetimybes ir tarmybes daug kur keitė literatūrinės kalbos žodžiais. Dabar užrašytų kūrinių kalba taisyklingesnė, daugmaž literatūrinė, stilius sklandus, vaizdingas. Kaip keitėsi R. Sabaliauskienės kūrinių kalba ir stilius, matyti sugretinus kad ir mažas ištraukėles iš skirtingu laiku užrašytų tų pačių kūrinių variantų.

1934 m.: „PASAKOJIMAS MAGDOS. Viena graži merga audė drobį ir buvo jai labai šilta, tai ji nusisegė suknelį ir audė vienmarškinė. Tuj čiesu atvažau pas ją svotai ir rado be suknelės stovuose sėdint ir audziant..." (LTR 725 /422/).

1972 m.: „AUDĖJA. Mergelė audė drobę. O diena buvo karšta, tai ji be sijono sau sėdi už stovų viena ir audžia. Nepamatė, kad pas ją piršliai atvažiavo ir pirkion inėjo..." (SPP 93).

Dauguma vėliau užrašytų R. Sabaliauskienės pasakų (ypač novelinių), sakmių ir anekdotų perteikti taip sklandžiai, jog atrodo panašūs į grakščias literatūrines miniatiūras. Tačiau pernelyg didelis pačios užrašinėtojos dėmesys kalbai ir stiliui turėjo ir neigiamų pasekmių. Kai kurie kūriniai neteko liaudiško šviežumo, paprastumo, atsirado knyginio stiliaus apraiškų, retkarčiais net stilizavimo. Štai kaip manieringai pradedamos pasakos apie

senelių žudymą (AT 981) ir „viską žinantį“ daktarą (AT 1641):

„Už devynių jūrių marių, už devyniolikos upių gyveno karalius, kuris labai klausė savo ministerio...“ (SPTA 53).

„Buvo tėvas ir mama, turėjo vieną sūnų, kurį labai mylėjo. Žinoma, vienturtis gyveno kaip inkstas taukuose, valgė tik gardakųsnius, pienelį gėrė, o dirbo tėvai. Taigi jų lepūnėlis vienatūrėlis jokio darbelio nemokėjo, tik gulinėjo pavalgęs...“ (SPTA 48).

Tuo tarpu seniau abi šios pasakos buvo pradedamos daug paprasčiau ir natūraliau, nors kalboje buvo ir daugiau svetimybių.

Vėliau užrašinėdama pasakojamąją tautosaką, R. Sabaliauskienė šiek tiek suniveliavo atskirų žanrų stilius. Kiek daugiau nukentėjo stebuklinės pasakos. Čia, žinoma, paveikė ir bendra šio žanro nykimo tendencija, daugumos pateikėjų pastangos detalizuoti, subuitinti ir motyvuoti pasakose vaizduojamus fantastinius įvykius. Tuo tarpu trumpų buitinių, novelinių pasakėlių, anekdotų stilius geriau išlaikytas, nes minčių dėstymas glaustas, lakoniškas, taikliai atrinktos frazės, aiški, tiksli literatūrinė kalba. Atskirų pasakojamosios tautosakos žanrų stilius pateikėja geriau išlaiko ne užrašinėdama kūrinius, o juos sekdama.

R. Sabaliauskienės pasakojamų kūrinių įtaigumą sustiprina sekimo maniera. R. Sabaliauskienė — talentinga pasakotoja, sugebanti valdyti auditoriją ir prie jos prisitaikyti. Suaugusiems klausytojams ji pasakoja susikaupusi, santūriai, nežymiai šypsodamasi, visa spinduliuodama — ir kažkur čia, netoliese, nukreiptomis akimis, ir įraudusiu veidu, ir baltut baltutėliu plaukų vainiku. Pasakodama nežymiai mostaguoja rankomis, tarsi lėlių teatro aktorius, vairuodamas savo marionečių judesius. Dar labiau įsijautusi ji pasakoja anekdotus. Ir tik baigusi juos, atviriau šypteli kartu su visu balsu besikvatojančiais klausytojais.

Vaikams R. Sabaliauskienė pasakoja gyviau, daugiau gestikuliuoja; veido išraiška labiau kaitaliojasi, keičiasi

balso tembras ir stiprumas. Pavyzdžiui, sekdama pasaką „Mergelė Uogelė“, ji ant ištiestos rankos tarsi padeda nuskintą uogelę, pučia ją kartu su piemenuku, kol išpučia mergelę; piemenuko žodžius kalba švelniu, plonu balseliu, vilko — storu, šiurkščiu. Nelaimingus įvykius (kaip vilkas nukanda mergelei rankelę) nusako perdėtai liūdnai, o laimingus (kaip piemenukas mergelę vėl atgydo ir kaip jie toliau laimingai gyvens) — linksmai. Tokia paryškinta vaidyba greičiau pagauna vaikų vaizduotę, ir jie klauso R. Sabaliauskienės išsižioję, kartais net patys vaidindami, juokdamiesi ar verkdami.

Sekdama sakmes (ypač memoratus) ir pasakojimus, R. Sabaliauskienė jaučiasi paprasčiau, nebeturi to vidinio susikaupimo ir spinduliavimo. Čia pat, prie klausytojų, ji samprotauja apie pasakojamų įvykių tikrumą, tikslina, kada, kur ir kam jie atsitikę.

Pasiklausius daugiau R. Sabaliauskienės kūrinių, aiškiai matyti, kad ji dar palyginti gerai išlaikiusi atskirų tautosakos žanrų sekimo manierą ir suteikia jai nepakartojamų individualių niuansų.

Su pasakojamąja tautosaka, jos sekimo tradicijomis glaudžiai susijusi R. Sabaliauskienės užrašyta etnografinė medžiaga, individuali kūryba. Jos atsiminimų knyga „Prie Merkio mano kaimas“ (V., 1972) ir šiame leidinyje skelbiami vestuvių, krikštynų, laidotuvių, kalendoriniai papročiai visai pagrįstai gali būti priskiriami folkloriniam atsiminimų žanrui, tik jie pateikiami ne žodžiu, o raštu. Taip darė ir daro daugelis žymiųjų mūsų tautosakos pateikėjų (A. Čepukienė, P. Zalanskas, O. Bluzmienė ir kt.). Pasikeitus gyvenimo sąlygoms, keičiasi ir atsiminimų žanrinės, stilistinės ypatybės; jie vis daugiau įgyja rašytinės literatūros bruožų. Tai žymu tokios apsiskaičiusios, talentingos vaizduotojos kaip R. Sabaliauskienė atsiminimuose. Juose daug išplėstų, savarankišką estetinę vertę įgijusių literatūrinių vaizdų (pvz., močiutės, tėvulio paveikslai minėtoje knygoje, senutės Kaziulienės paveikslas

kūčių apraše, vaišių vaizdai vestuvių, palankynų aprašuose, lyrinis intarpas apie motiną sapnų aiškinimuose ir kt.). Atsiminimuose daug sklandžių dialogų. R. Sabaliauskienė taip juos mėgsta, kad net kai kurias patarlių ir priežodžių vartojimo situacijas nusako dialogais. Atsiminimai dažniausiai dėstomi literatūrine kalba, stilius sklandus, kiekviena frazė atrodo esanti daug kartų pergalvota, nugludinta, kai kur net jaučiamos eiliavimo žymės.

Išskirtinis R. Sabaliauskienės atsiminimų bruožas — patarlių ir priežodžių gausumas. Kai kur jų tiek daug, kad sudaro ištisas tos pačios minties variacijų grandines. Štai kaip ji užbaigia vestuvių aprašą, kuriame nemažai samprotaujama apie vestuvių papročių kaitą: „Kita daina — kita gaida, kita galva — kitas protas, kitos vestuvės — kita ir tvarka. Nauji gaspadoriai — švieži kalendoriai. Mūsų senelės sakydavo: kaip radom, taip ir paliksim. Bet, pasirodo, viskas keičiasi po truputį“. Todėl jos atsiminimai yra geras šaltinis patarlių ir priežodžių gyvavimui tyrinėti.

Tačiau, be abejo, didžiausią R. Sabaliauskienės atsiminimų vertę sudaro jų turinys. Ji su smulkiausiomis detalėmis atsiminė ir vaizdingai atkūrė plačią XX a. pirmosios pusės dzūkų gyvenimo panoramą, išryškindama joje tuos momentus, kurie kaimo žmogui atrodė svarbesni ir labiau įstrigo į atmintį. Atsiminimuose apstu vertingos medžiagos liaudies materialinės ir dvasinės kultūros, tautosakos, mitologijos tyrinėtojams. Senajai liaudies pasaulėžiūrai pažinti labai vertingos ir tokios, atrodo, periferinės etnografijos sritys, kaip burtai ir prietarai, sapnų aiškinimai, nes juose ryšiai tarp realaus įvykio ir pasekmės, tarp sapno ir jo reikšmės neretai pagrįsti senąja mitologija. Pavyzdžiui, sapnuoti vilką reiškia vestuves, nes senojoje mitologijoje vilkas vaidino labai svarbų vaidmenį erotinėje srityje; sapnuoti mešką reiškia turtą, nes meška seniau buvo įsivaizduojama visokiausių turtų saugotoja; sapnuoti naujus namus reiškia mirtį, nes mirtis seniau buvo įsi-

vaizduojama kaip perėjimas į naują, pomirtinį gyvenimą, o pilkapio, laidojimo duobės, netgi karsto įrengimas — kaip naujo namo statymas; prietaras draudžia nupjaustytus nagus mesti ant žemės, nes seniau buvo tikima, kad nagai bus reikalingi keliaujant į pomirtinį gyvenimą, ir t. t.

R. Sabaliauskienė — ne tik etnografinės medžiagos pateikėja, bet ir vertintoja, suvokianti jos reikšmę senajai mūsų liaudies kultūrai ir net tam tikrą jos idėjinį, klasinį ribotumą. Pavyzdžiui, vestuvių apraše ne kartą pažymi, kad tuokiantis į pirmą vietą būdavo iškeliami ne sutuoktinių jausmai, bet turtiniai santykiai; aprašinėdama kūčias, parodo kunigų troškimą pasipelnyti iš tradicinių papročių; kalbėdama apie gavėnią, pažymi šio ilgo krikščionybės propaguoto pasninko žalą žmogaus sveikatai ir t. t. R. Sabaliauskienė visada nurodo klasinės kaimo diferenciacijos įtaką papročiams: vienokius valgius per tas pačias šventes valgę kaimo beturčiai ir visai kitokius — turtingieji; skirtingas buvęs vienų ir kitų apsirengimas, požiūris į šventes ir kt. Vadinasi, R. Sabaliauskienės santykis su tradicijomis, kuriose gimė ir augo, irgi ne jausminis (kaip, pavyzdžiui, P. Zalansko), o racionalus, analitinis, būdingesnis santūriai nusiteikusiems pasakotojams.

R. Sabaliauskienė, kaip matome, buvo kūrybinga tautosakos pateikėja, įsimindavusi ne bet kokius girdėtus kūrinius, o tik tuos, kurie labiau atitiko jos charakterį, pažiūras, etinius ir moralinius įsitikinimus. Pasakodama ir užrašinėdama žinomus kūrinius, ne pasyviai kartojo, o tobulino, siekė didesnio įtaigumo ir išraiškingumo. Keisdama kūrinius, daugiausia naudojosi tradicinėmis, tautosakinėmis priemonėmis. Todėl jai pačiai atrodo, kad daugumą pakitimų atsirado nesąmoningai, kad jie esą paimti iš kitų jos girdėtų tų pačių kūrinių variantų. R. Sabaliauskienės pasakotojos talentas jau paliestas bendros pasakų tradicijų nykimo tendencijos. Tačiau ji buvo viena iš atkakliausių pasakų sekėjų, ilgokai sugebėjusi priešintis

tai nykimo tendencijai ir pačiame pasakų gyvenimo saulėlydy dar taip tradiciškai perteikusi tokį didelį pasakojamosios tautosakos ir visokeriopos liaudies išminties lobį.

Norbertas Vėlius

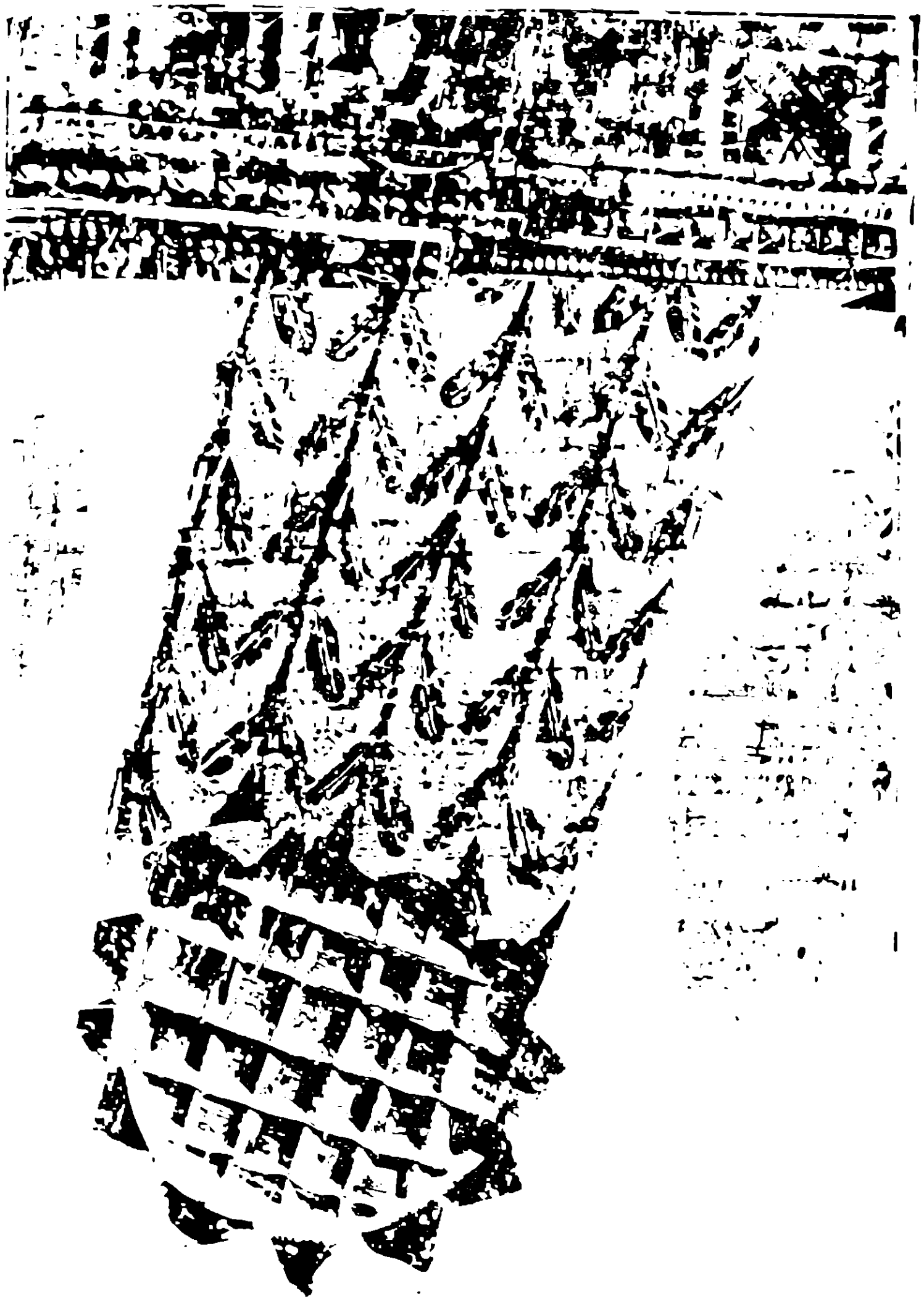

I

DAINUOJAMOJI TAUTOSAKA

DARBO DAINOS

1. OI, UŽ MARUŽIŲ

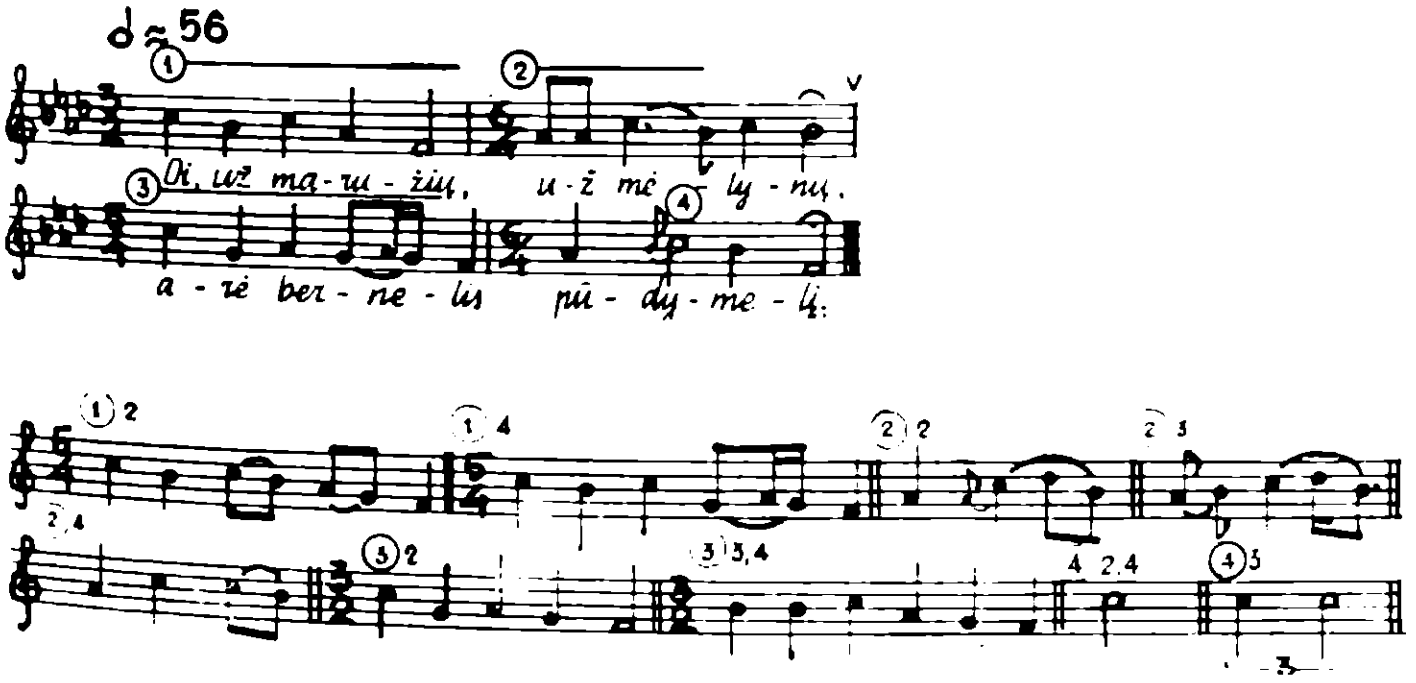

1. Oi, už maružių,
   Už mėlynų,
   Arė bernelis
   Pūdymėlį.

2. Arė bernelis
   Pūdymėlį,
   Nešė motulė
   Pusrytėlį.

3. — Motulės nešta
Nevalgysiu,
Palšų jautelių
Nestabdysiu.

4. Palšų jautelių
Nestabdysiu,
Žalion girelėn
Neganysiu.

5. Žalion girelėn
Neganysiu,
Stravion upelėn
Negirdysiu.

6. Oi, už maružių,
Už mėlynų,
Arė bernelis
Pūdymėlį.

7. Arė bernelis
Pūdymėlį,
Nešė sesulė
Pusrytėlį.

8. — Sesulės nešta
Nevalgysiu,
Palšų jautelių
Nestabdysiu.

9. Palšų jautelių
Nestabdysiu,
Žalion girelėn
Neganysiu.

10. Žalion girelėn
Neganysiu,
Stravion upelėn
Negirdysiu.

11. Oi, už maružių,
Už mėlynų,
Arė bernelis
Pūdymėlį.

12. Arė bernelis
Pūdymėlį,
Nešė brolelis
Pusrytėlį.

13. — Brolelio nešta
Nevalgysiu,
Palšų jautelių
Nestabdysiu.

14. Palšų jautelių
Nestabdysiu,
Žalion girelėn
Neganysiu.

15. Žalion girelėn
Neganysiu,
Stravion upelėn
Negirdysiu.

16. Oi, už maružių,
Už mėlynų,
Arė bernelis
Pūdymėlį,

17. Arė bernelis
Pūdymėlį,
Nešė mergelė
Pusrytėlį.

18. — Mergelės nešta
Tai valgysiu,
Palšus jautelius
Tai stabdysiu.

19. Palšus jautelius
Tai stabdysiu,
Žalion girelėn
Paganysiu.

20. Žalion girelėn
Paganysiu,
Stravion upelėn
Pagirdysiu.

2. ŽADA JOTI BERNELIS
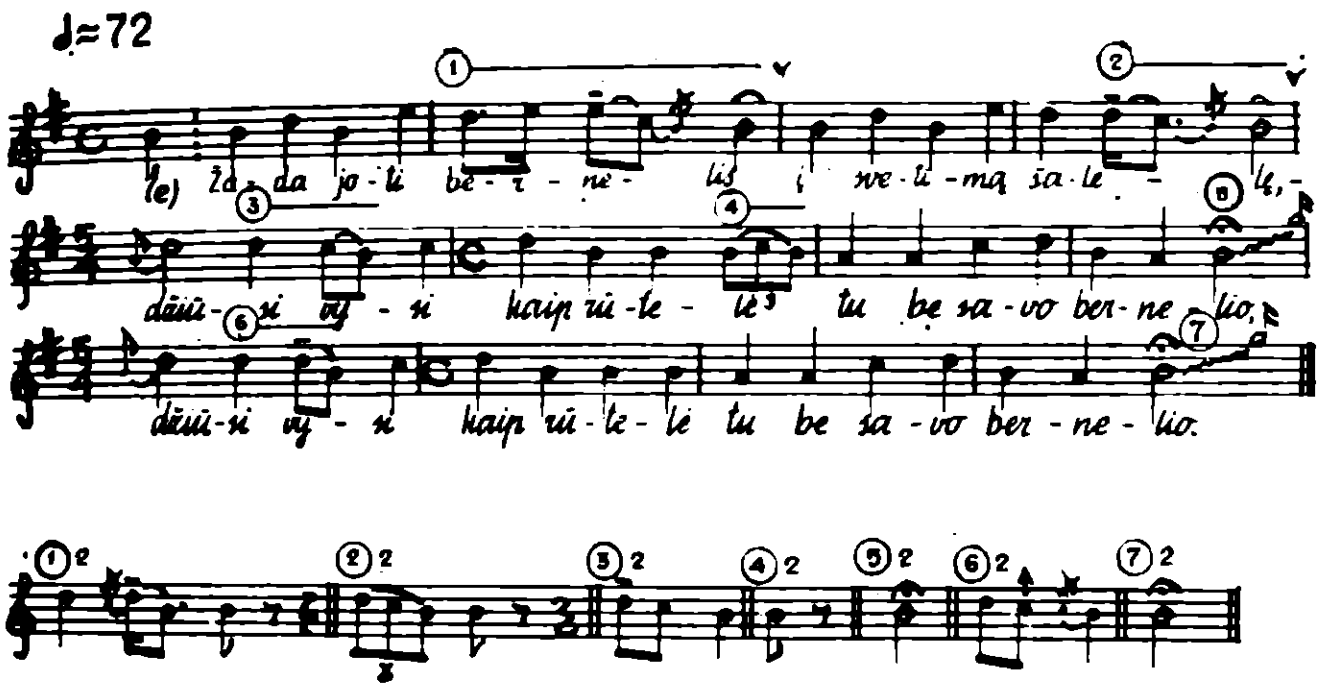
1. Žada joti bernelis
Į svetimą šalelę,—
Džiūsi vysi kaip rūtelė
Tu be savo bernelio.
(2×2)

2. — Neatboju, berneli,
Neatboju, raiteli:
Slauna mano giminėlė,
Ramys mano širdelę.
(2×2)

3. Du broleliai urėdai,
Du broleliai artojai,
Du broleliai raštininkai
Gromatėlėm rašyti.
(2×2)

4. Tik aš viena sesulė
Grėbiau lankoj šienelį
Ir sulaužiau grėblužėlį,
Ir klevinį kotelį. (2×2)

5. — Meskit, broliai,
rašyti,
Eikit grėblio taisyti:
Žiurėk, kelias debesėlis,
Sulis lankoj šienelį.
(2×2)

6. — Mes nemesim rašyti,
Neisim grėblio taisyti,
Tegul kelias debesėlis,
Lyja lankoj šienelį.
(2×2)

7. — Vai broleliai
broleliai,
Broleliai sakalėliai,
Kuo pašersit bėrus
žirgus
Be lankelės šienelio?
(2×2)

8. — Vai sesule sesule,
Sesule lelijėle,
Mes pašersim bėrus
žirgus
Žalios rūtos laiškeliu.
(2×2)

3. OI, AŠ PJAUNU RUGELIUS
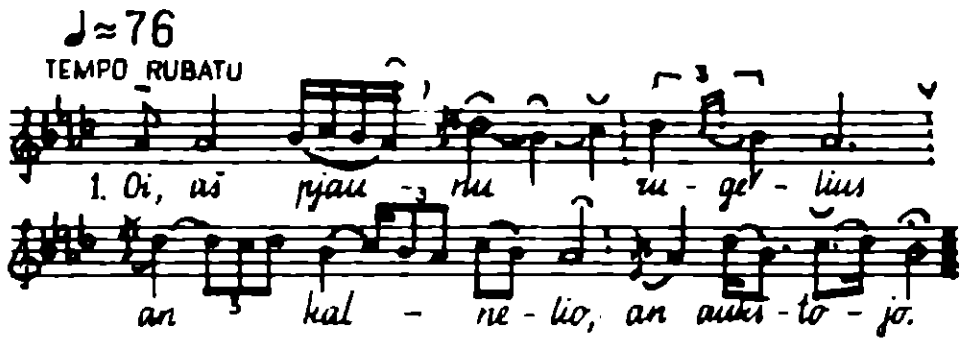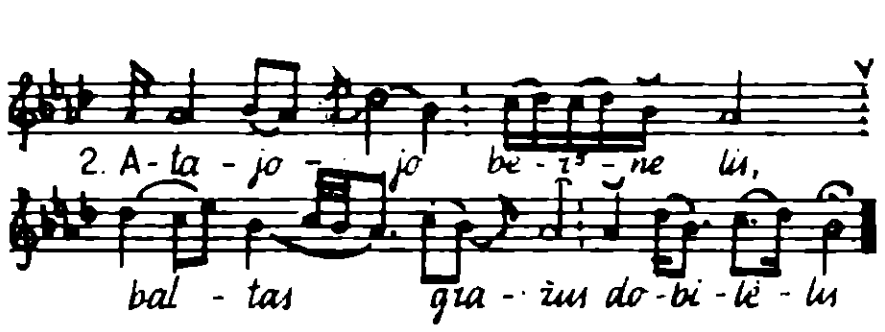
1. Oi, aš pjaunu rugelius
An kalnelio, an aukštojo.

2. Atajojo bernelis,
Baltas gražus dobilėlis.

3. — Padėk dieve, mergele,
Rugius pjauti, rugeliai pjauti.

4. Oi, aš tave, mergele,
Nepamiršiu, ataminsiu,

5. Kai tu pjausi rugelius
Lygam lauke, pūdymėlin.

6. — Kai aš pjausiu rugelius,
Tai ne viena, tai ne viena.

7. Pjaus mano martelės
Tai devynios, tai devynios,

8. O aš jauna jų mošelė
Tai dešimta, tai dešimta.

9. — Oi, aš tave, mergele,
Nepamiršiu, ataminsiu,

10. Kai tu grėbsi šienelį,
Lygioj lankoj dobilėlį.

11. — Nor aš grėbsiu šienelį,
Bet ne viena, bet ne viena:

12. Grėbs mano broleliai
Tai devyni, tai devyni,

13. O aš jauna jų mošelė
Tai dešimta, tai dešimta.

4. BĖKIT, BARELIAI
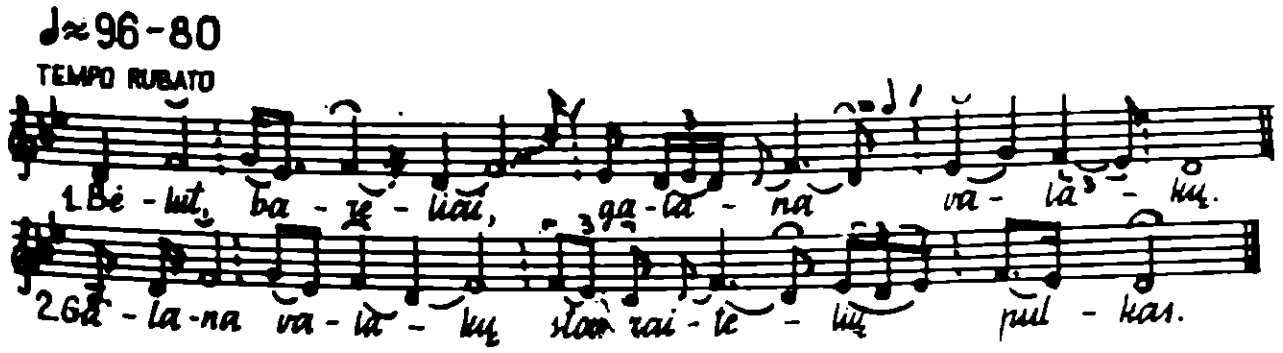
1. Bėkit, bareliai,
Galana valakų.

2. Galana valakų
Stov raitelių pulkas.

3. Visi raiteliai
Ir geria, ir valgo,

4. Tik mano brolelis
Nei geria, nei valgo.

5. Pabarėm vaikščioja,
Mergelių daboja.

6. — Neimsiu mergelės
Aš iš tos šalelės,

7. Kur negreitai pjauna,
Kur daznai pastovi.

8. Aš imsiu mergelę
Tik iš tos šalelės,

9. Kur greitai pjauna,
Kur retai pastovi.

5. PUTINĖLĮ LAUŽIAU
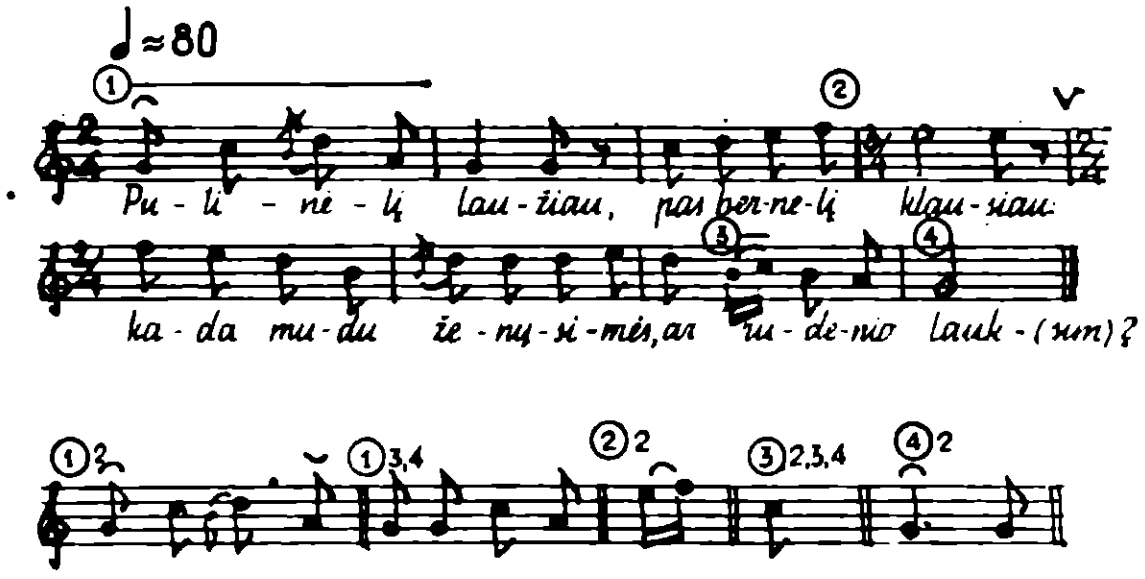
1. Putinėlį laužiau,
Pas bernelį klausiau:
— Kada mudu ženysimės,
Ar rudenio lauksim?

2. — Nei pavasarėlį,
Anei rudenėlį,—
Kaip nugysim palšus jaučius
Žaliona girelėn.

3. Jautelius ganysim,
Ugnelę kūrysim,
Tavo žalius vainikėlius
Ugnelėn degysim.

4. — Kad tu nesulauktai,
Tu šelmi berneli,
Kad aš gytau palšus jaučius
Žaliona girelėn.

5. Jautelių negysiu,
Ugnies nekūrysiu,
Savo žalių vainikėlių
Ugnėj nedegysiu.

6. Žydi darže rožės,
Žydi lelijėlės,
Žydi mano jaunystėlė
Pas mielą motulę.

7. Džiūsta žiemą rožės,
Džiūsta lelijėlės,
Nudžius mano jaunystėlė
Pas tave, berneli.

6. GEGUTĖ KUKUOJA
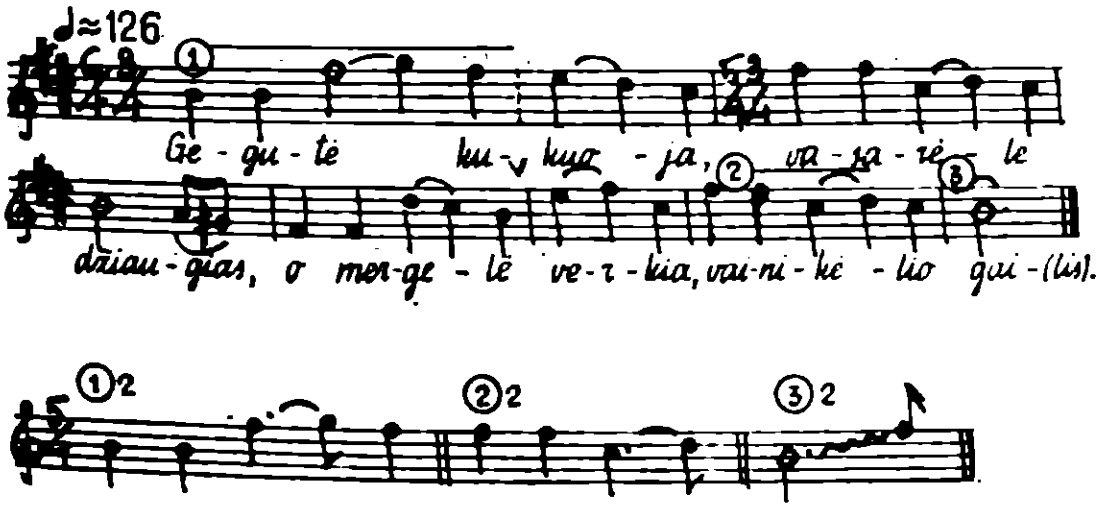
1. Gegutė kukuoja,
Vasarėle džiaugias,
O mergelė verkia,
Vainikėlio gailis.

2. — Ar aš tau nesakiau,
Ar aš nekalbėjau,
Kad tu nevaikščioke
Vėlai vakarėlį,

3. Kad tu nevaikščioke
Vėlai vakarėlį,
Kad tu neklausyke,
Kur žirgeliai žvengia,

4. Kur žirgeliai žvengia,
Kur berneliai gieda,
Naktigonėn joja,
Mergeles vilioja.

5. Reikė užsikelti
Ankstųjį rytelį,
Reikė pavaikščioti
Po didį dvarelį,

6. Reikė pavaikščioti
Po didį dvarelį,
Reikė paklausyti,
Kur jauteliai baubi

7. Kur jauteliai baubia,
Kur mergelės gieda,
Kur mergelės gieda
Ir jautelius gano.

7. VAI, KYTRA KYTRA GIRIOS PAUKŠTELĖ

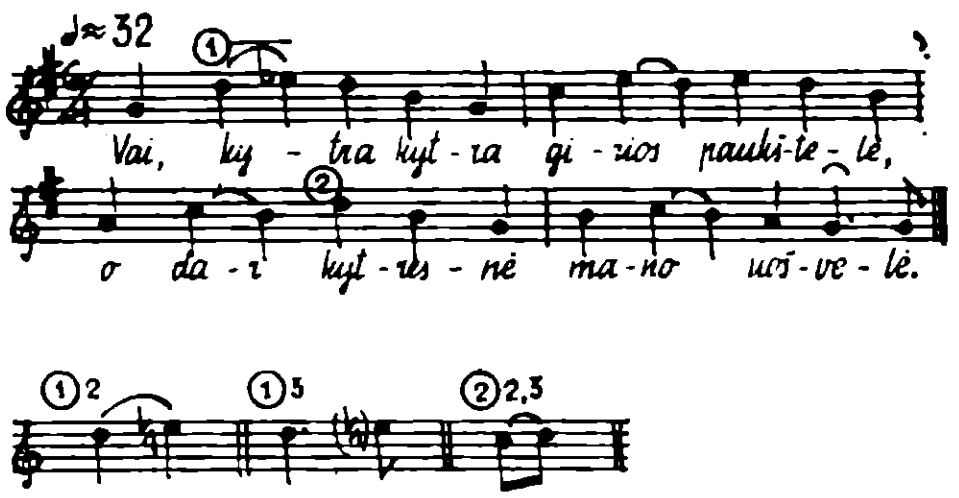

1. Vai, kytra kytra
Girios paukštelė,
O dar kytresnė
Mano uošvelė.

2. Kaip aš nujojau
Pirmą kartelį,
Tai man nerodė
Savo dukrelės.

3. Tik man parodė
Kiemo mergelę,
Kiemo mergelę
Slūžaunykėlę.

4. Einu per kiemą,
Klausau per sieną,
Vai, dunda dunda
Aukštoj klėtelėn.

5. Vai, dunda dunda
Aukštoj klėtelėn,
Vai, audžia audžia
Mano mergelė.

6. — Mergele mano,
Jaunoji mano,
Praverk langelį,
Rodyk veidelį.

7. Mergele mano,
Rodyk veidelį,
Rodyk veidelį,
Rankų darbelį.

8. — Berneli mano,
Tu šidorėli,
Aš nerodysiu
Savo veidelio.

9. Mano veidelis
Kaip lelijėlė,
Rankų darbelis
Kaip gromatėlė.

8. BARĖ MOTKA SAVO SŪNŲ
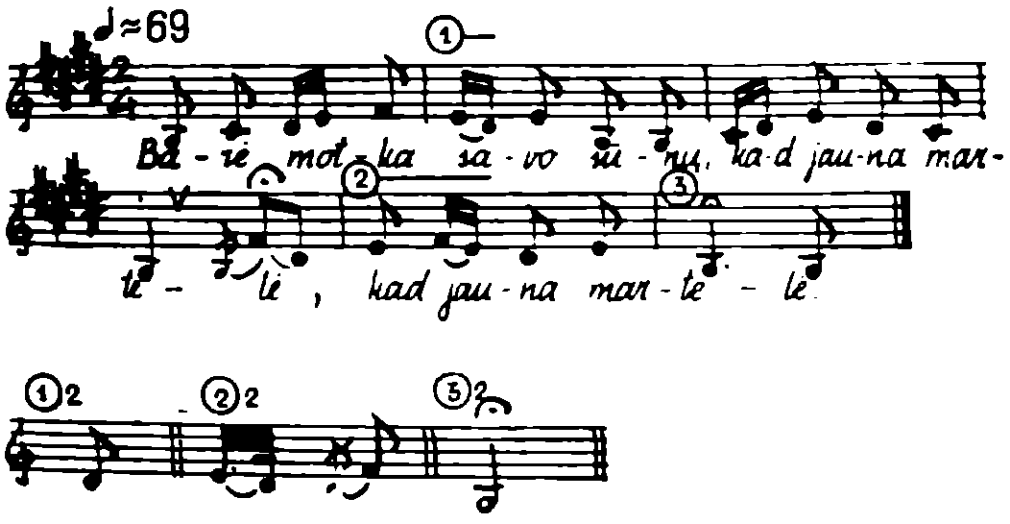
1. Barė motka savo sūnų,
Kad jauna martelė. (2)

2. Nei audėja, nei verpėja,
Nei rugių pjovėja. (2)

3. — Nebark, miela motinėle,
Kad jauna martelė. (2)

4. Nor ji jauna, bet ji graži,
Gražiai parėdyta. (2)

5. Kėlė anyta sa marčią
Stovelius statyti. (2)

6. — Kelkis, marčia, nemiegoke.
Statyke stovelius. (2)

7. — Anytėle motinėle,
Kam man jie statyti,
Kad aš aust nemoku.

8. — Oi martele, oi viešnele,
Gal girelėj augai? (2)

9. — Anytėle motinėle,
Pas motulę augau. (2)

10. Kaip motulė stovus statė,
Tai aš maža buvau. (2)

11. Kaip sesulė drobes rėdė,
Dar man nerūpėjo. (2)

12. Paūgėjau, ištekėjau —
Tai dar ir nemoku. (2)

9. PAS ŠALTĄ ŠALTINĖLĮ

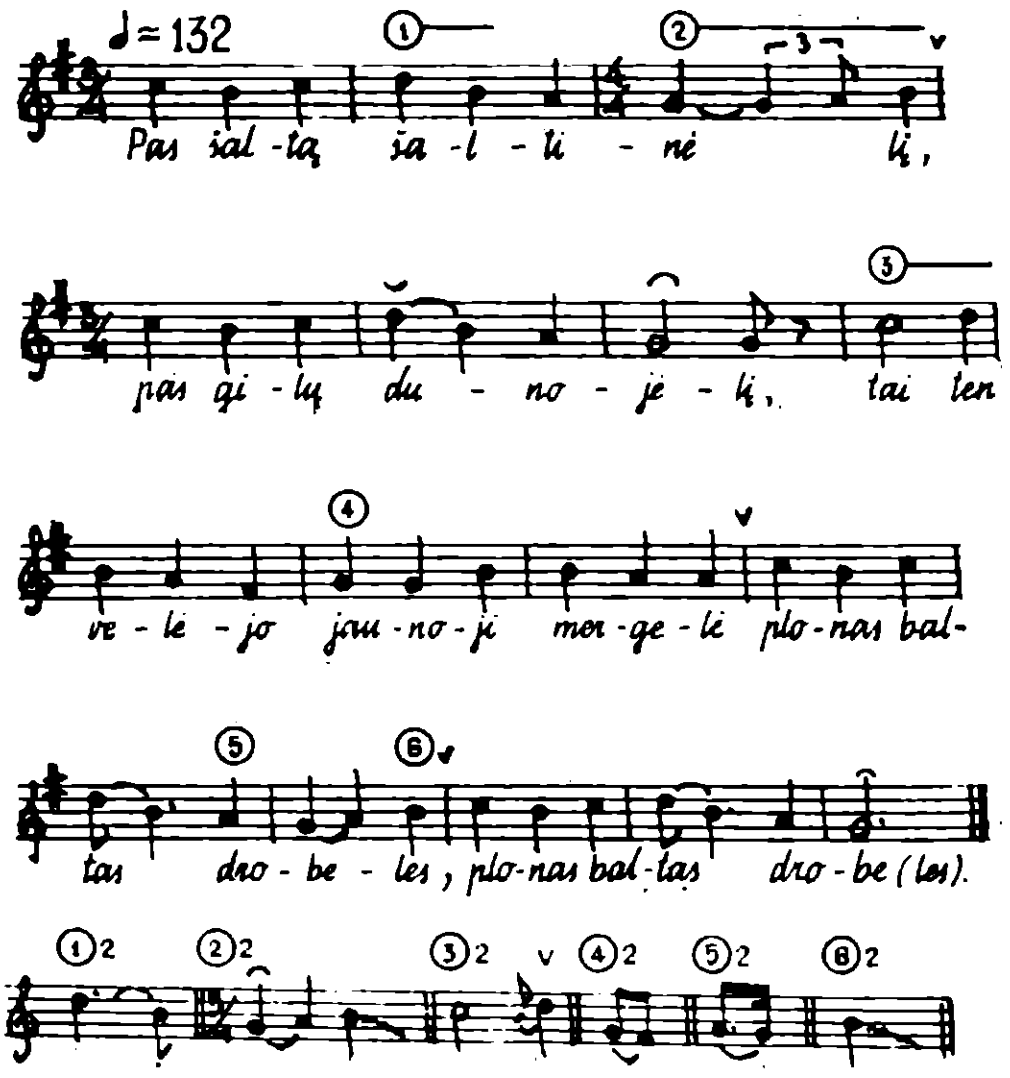

1. Pas šaltą šaltinėlį,
   Pas gilų dunojėlį,
   Tai ten velėjo jaunoji mergelė
   Plonas baltas drobeles. (2×2)

2. Atjojo bernužėlis:
   — Padėkdiev, mergužėle,
   Oi, padėk dieve, jaunoji mergele,
   Plonų drobių velėti. (2×2)

3. Pamažu, mergužėle,
   Pamažu, lelijėle,
   Kad neįpultai šaltan vandenėlin,
   Gilame dunojėlin. (2×2)

4. — Jei aš jauna įpulsiu,
   Gal aš jauna prapulsiu,
   Bet išplauks išplauks plonojos drobelės
   Ir rūtų vainikėlis. (2×2)

KALENDORINIŲ APEIGŲ DAINOS

10. OI TU KUOSELE, LELIUMAI
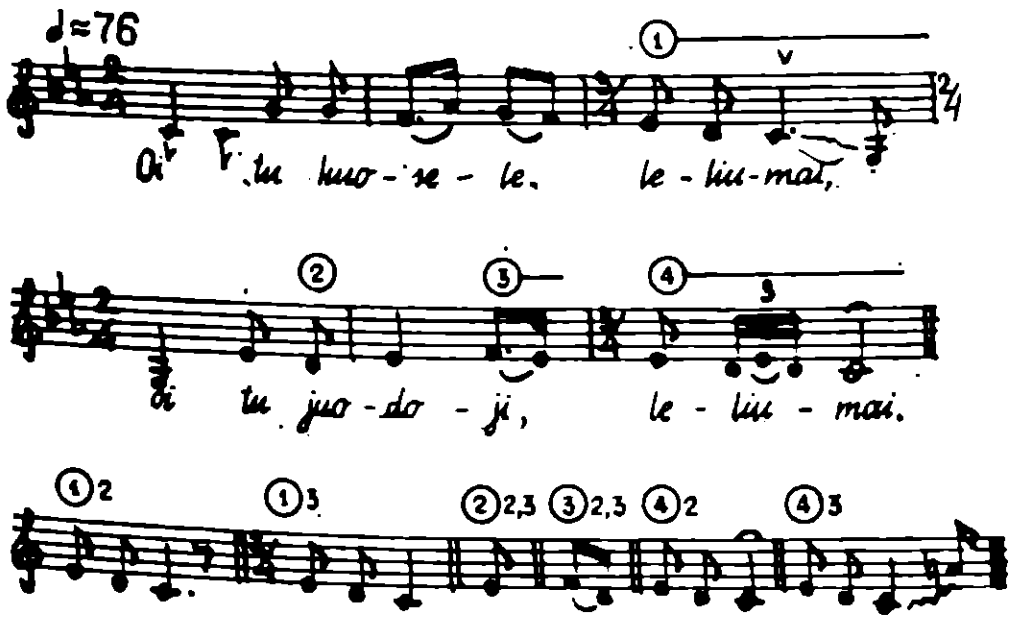
1. — Oi tu kuosele, leliumai,
Oi tu juodoji, leliumai.

2. Ar tu nebijojai, leliumai,
Viena lekioti, leliumai?

3. Po žalias girias, leliumai,
Po aukštus kalnus, leliumai.

4. Po aukštus kalnus, leliumai,
Po rakštumynus, leliumai.

5. — Tik aš pasbijojau, leliumai,
Vieno vanagėlio, leliumai.

6. Kad jis nepagautų, leliumai,
Kad jis nenupeštų, leliumai.

7. Kad jis nenupeštų, leliumai,
Man juodų plunksnelių, leliumai.

8. — Oi tu mergele, leliumai,
Balta lelijėle, leliumai.

9. Ar tu nebijojai, leliumai,
Viena vaikščioti, leliumai?

10. Viena vaikščioti, leliumai,
Vėlan vakarėlin, leliumai?

11. — Tik aš pasbijojau, leliumai,
Vieno bernužėlio, leliumai.

12. Kad jis nepaimtų, leliumai,
Kad jis neišvežtų, leliumai.

13. Kad jis neišvežtų, leliumai,
Svetimon šalelėn, leliumai.

14. Kad jis nenuimtų, leliumai,
Rūtų vainikėlio, leliumai.

11. OI, SIUNTĖ MANE, LELIUMAI
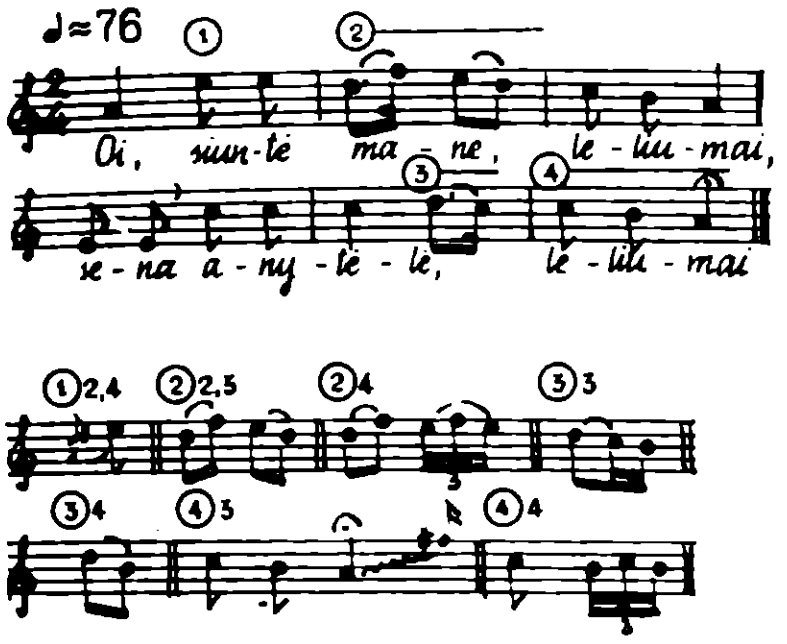
1. Oi, siuntė mane, leliumai,
   Sena anytėlė, leliumai.

2. Žiemelę šėko, leliumai,
   Vasarėlę sniego, leliumai.

3. Oi, aš nuėjau, leliumai,
   Pas savo motulę, leliumai.

4. — Motule mano, leliumai,
   Duoke man rodelę, leliumai.

5. Kur man jaunai imti, leliumai,
   Žiemelę šėko, leliumai?

6. Žiemelę šėko, leliumai,
   Vasarėlę sniego, leliumai.

7. Dukrele mano, leliumai,
   O tai tu nueike, leliumai,

8. O tai tu nueike, leliumai,
   In žalią girelę, leliumai.

9. Tai tu parneške, leliumai,
   Žalių amalėlių, leliumai.

10. Žali amalėliai, leliumai,
Žiemelės šėkas, leliumai.

11. Dukrele mano, leliumai,
Tai tu nueike, leliumai.

12. Tai tu nueike, leliumai,
In jūres mareles, leliumai.

13. Tai tu prisgraboke, leliumai,
Marelių putelių, leliumai.

14. Marelių putelės, leliumai,
Vasarėlės sniegas, leliumai.

15. Kaip aš parnešiau, leliumai,
Žalių amalėlių, leliumai,

16. Žalių amalėlių leliumai,
Ir marių putelių, leliumai,

17. Tai klausė manęs, leliumai,
Sena anytėlė, leliumai.

18. — Martele mano, leliumai,
Kas tave pamokė, leliumai?

19. — Motulė pamokė, leliumai,
Tokio razumėlio, leliumai.

12. OI, GENELIO GENUMAI

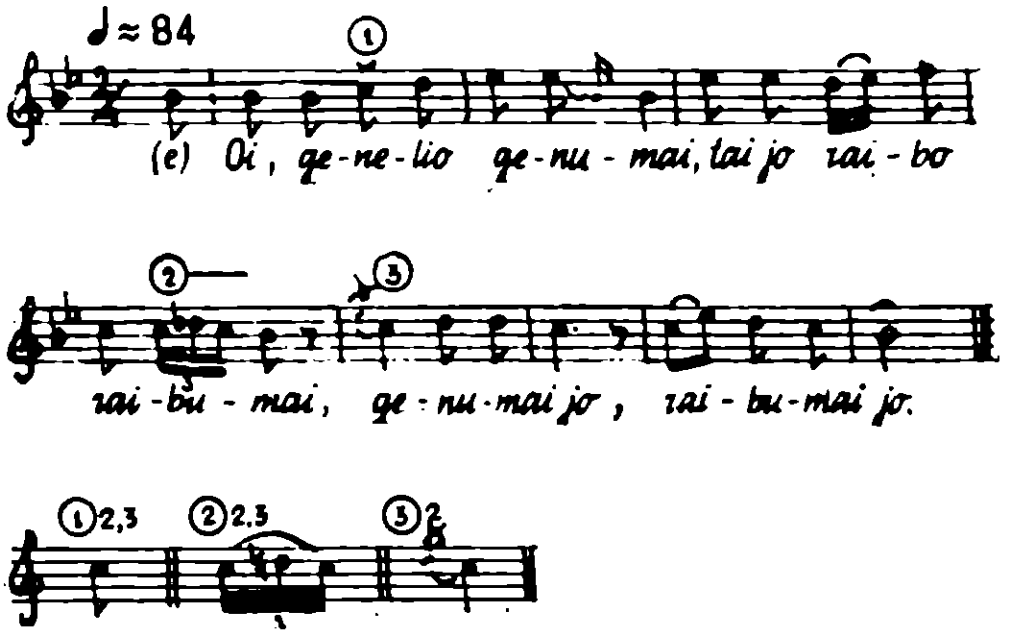

1. Oi, genelio genumai,
Tai jo raibo raibumai,
Genumai jo, raibumai jo.

2. Viena šaka šokinėj,
Kita šaka lipinėj,
Genumai jo, raibumai jo.

3. Ir papūtė vėjelis,
Ir nupuolė genelis,
Genumai jo, raibumai jo.

4. Ir nupuolė genelis,
Ir pabėrė plunksneles,
Genumai jo, raibumai jo.

5. Ir atlėkė gegulė,
Ir surinko plunksneles,
Genumai jo, raibumai jo.

6. — Tu gegule, tu mano,
Raiba plunksna ne tavo,
Genumai jo, raibumai jo.

7. Oi, bernelio gražumai,
Tai jo jauno puikumai,
Gražumai jo, puikumai jo.

8. Vienu žirgu jodinėj,
Kitu žirgu mandravoj,
Gražumai jo, puikumai jo.

9. Ir suklupo žirgelis,
Ir nukrito bernelis,
Gražumai jo, puikumai jo.

10. Ir nupuolė kepurė,
Ir pabėrė rūteles,
Gražumai jo, puikumai jo.

11. Kai atėjo mergelė,
Tai surinko rūteles,
Gražumai jo, raibumai jo.

12. — Mergužėle tu mano,
Žalia rūta ne tavo,
Gražumai jo, puikumai jo.

13. POVINĖJO POVELIS

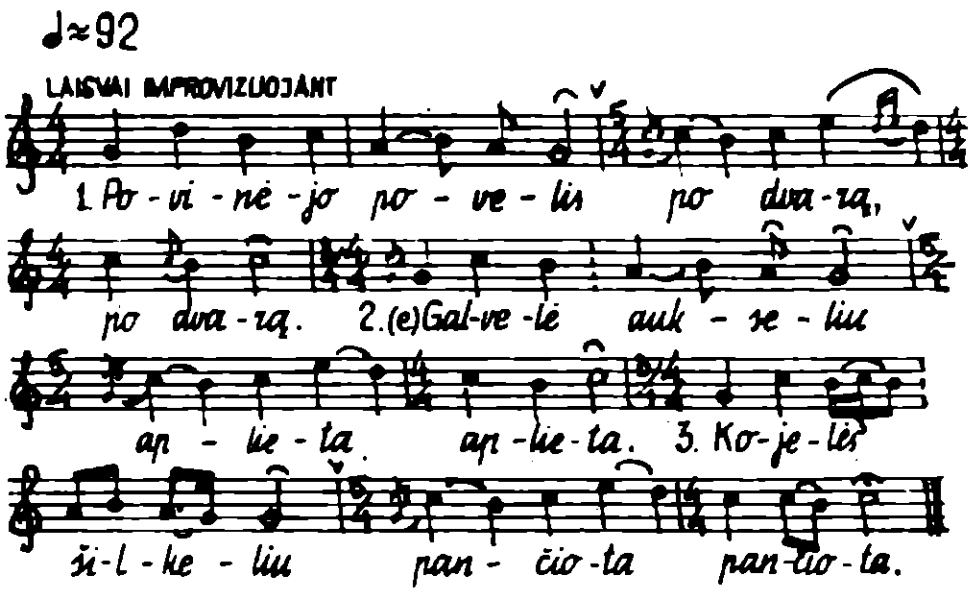

1. Povinėjo povelis
Po dvarą, po dvarą.

2. Galvelė aukseliu
Aplieta aplieta.

3. Kojelės šilkeliu
Pančiota pančiota.

4. Kad aš šitą povelį
Pasgautau pasgautau,

5. Nuo galvelės aukselį
Nuluptau nuluptau,

6. Nuo kojelių šilkelius
Nustrauktau
nustrauktau.

7. Vaikštinėjo mergelė
Po dvarą, po dvarą.

8. Galvelė rūtele
Kaišyta kaišyta,

9. Kaselės šilkeliais
Mastyta mastyta,

10. Piršteliai žiedeliais
Maustyta maustyta.

11. Kad aš šitą mergelę
Paimtau paimtau.

12. Nuo galvelės rūtelę
Nuimtau nuimtau.

13. Nuo kaselių šilkelius
Nutrauktau
nutrauktau.

14. Nuo pirštelių žiedelius
Numautau numautau.

VESTUVINĖS DAINOS

14. VAI ŽIRGE ŽIRGELI
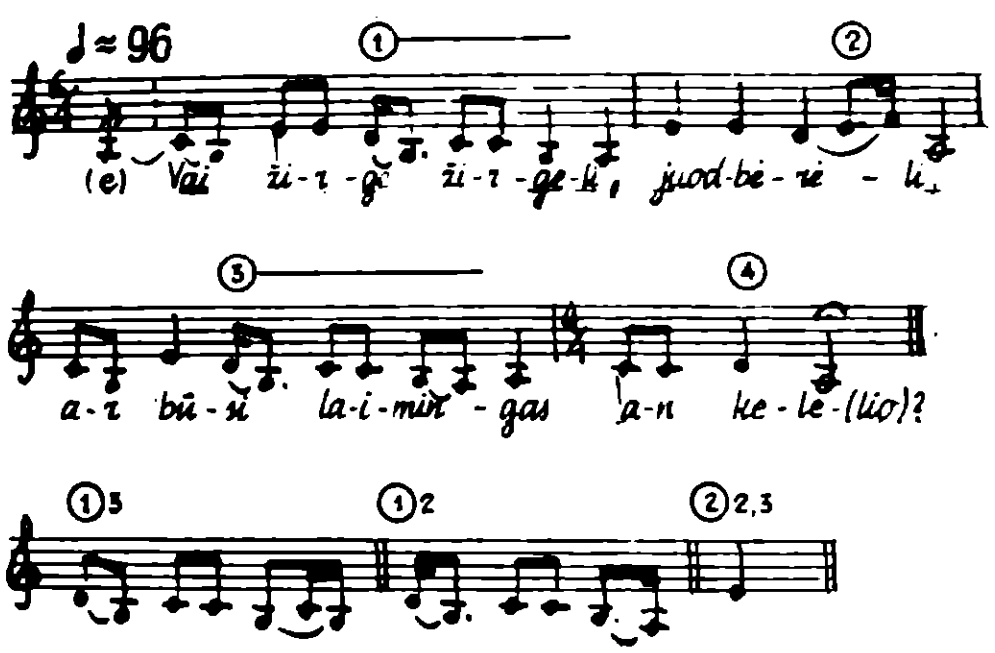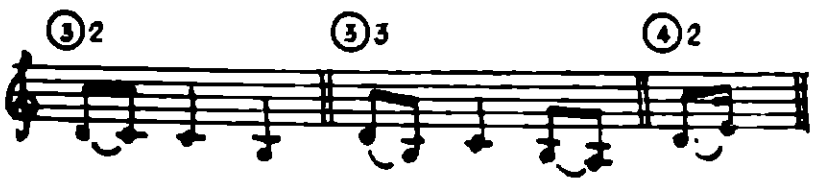
1. Vai žirge žirgeli,
Juodbėrėli,
Ar būsi laimingas
An kelelio?

2. Ar būsi laimingas
An kelelio,
Ar nuneši mane
Pas mergelę?

3. Netingėk, berneli,
An kelelio,
Manęs juodbėrėlio
Pasišerti.

4. Tai būsiu laimingas
An kelelio,
Tai nunešiu tave
Pas mergelę.

5. Dabėgdamas dvarą
Nusižvengsiu,
Galvele vartelius
Atsikelsiu.

6. Kanopėle veją
Iškaposiu,
Uodegėle dvarą
Nusišluosiu.

7. Auselėm rūtelę
Iškarpysiu,
Akelėm žvaigždeles
Suskaitysiu.

8. Senąją uošvelę
Nugąsdysiu,
Jaunąją mergelę
Pravirkdysiu.

9. Berneli raiteli,
Dobilėli,
Ne savo žirgeliu
Tu atjojai.

10. Ne savo žirgeliu
Tu atjojai,
Ne savo žiedelį
Dovanojai.

11. Brolelio žirgeliu
Tu atjojai,
Martelės žiedelį
Dovanojai.

12. Su savo žirgeliu
Aš atjojau,
Ir savo žiedelį
Dovanojau.

15. OI TAS MELAGIS
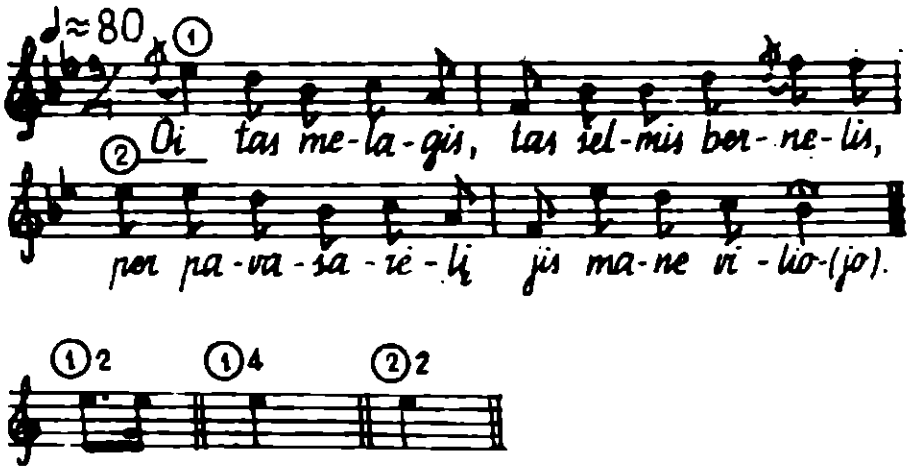
1. Oi tas melagis,
Tas šelmis bernelis,
Per pavasarėlį
Jis mane viliojo.

2. Per pavasarėlį
Jis mane viliojo,
Rudenes sulaukus,
In kitą nujojo.

3. — Jau, motinėle,
Bernelis atjoja,
Jau, širdužėle,
Šidorius atjoja.

4. — Tylėk, dukrele,
Gal nujos pro šalį,
Balta lelijėle,
Gal nujos pro šalį.

5. — Jau, motinėle,
Dvaro vartus kelia,
Jau, širdužėle,
Dvaro vartus kelia.

6. — Tylėk, dukrele,
Gal kelelio klausis,
Balta lelijėle,
Gal kelelio klausis.

7. — Jau, motinėle,
Į klėtelę eina,
Jau, širdužėle,
Į klėtelę eina.

8. — Tylėk, dukrele,
Gal dar šidavoja,
Balta lelijėle,
Gal dar šidavoja.

9. — Jau, motinėle,
Vainikėlį duoda,
Jau, širdužėle,
Vainikėlį duoda.

10. — Tai dar, dukrele,
Tai dar* pati tiesa,
Balta lelijėle,
Tai dar pati tiesa.

16. VAI, AŠ NELAUŠIU
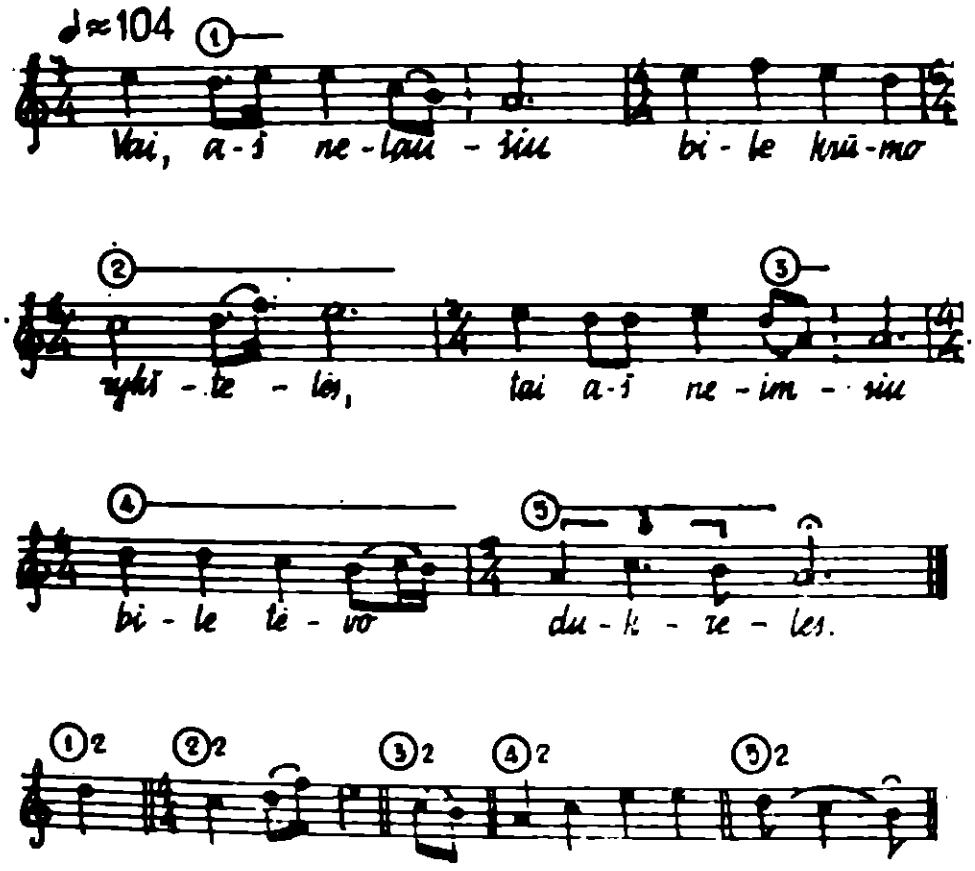
1. Vai, aš nelaušiu
Bile krūmo rykštelės,
Tai aš neimsiu
Bile tėvo dukrelės.

2. Aš išsilaušiu
Putinėlio rykštelę,
Vai, aš paimsiu
Slauno tėvo dukrelę.

3. Jojo prijojo
Pilnas dvaras svetelių,
Statė pristatė
Pilnas stonias žirgelių.

4. Išėj tėvulis
An didžiojo dvarelio,
Prašė svetelių
In aukštąją klėtelę:

* Dabar.

5. — Prašom, sveteliai,
In aukštąją klėtelę,
Aš jumiem turiu
Labai gero vynelio,

6. Aš jumiem turiu
Obuolėlių raudonų,
Aš dėl jūs turiu
Riešutėlių gliaudytų.

7. — Dėkui, tėvule,
Už žaliąjį vynelį,—
Ne dėl vynelio
Tokį kelią keliavom.

8. Ne dėl obuolių
Bėrus žirgus balnojom,
Ne dėl riešutų
Purvynėlį klampojom.

9. Tik dėl mergelės
Tokį kelią keliavom,
Dėl jos dalelės
Bėrus žirgus balnojom,

10. Dėl tã* dukrelės
Bėrus žirgus balnojom,
Dėl vainikėlio
Purvynėlį klampojom.

17. OI, KUR BUVAI, BERNELI?
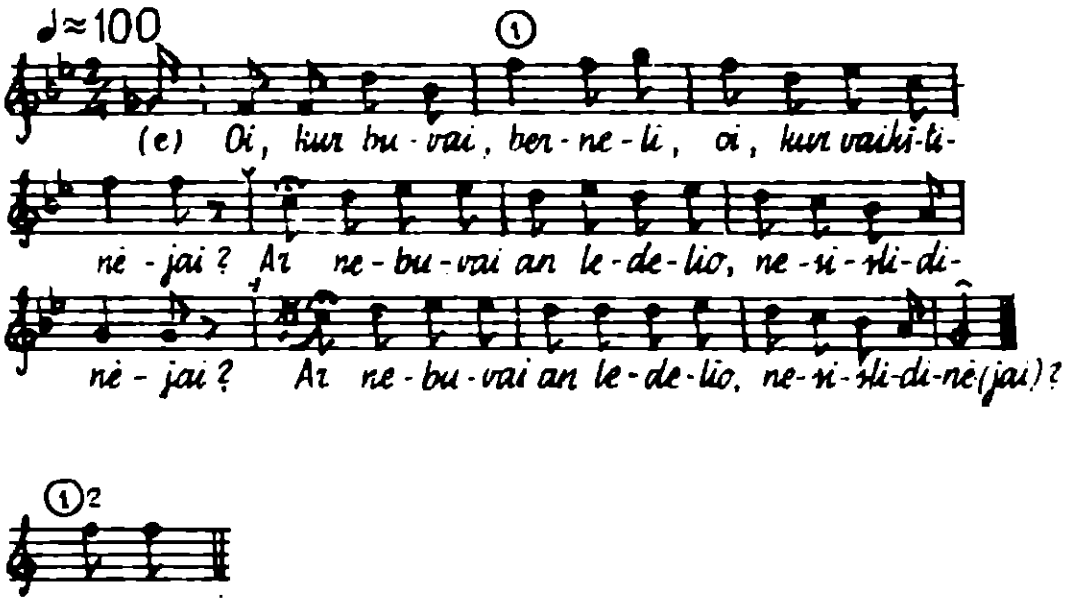
1. — Oi, kur buvai, berneli,
Oi, kur vaikštinėjai?
Ar nebuvai an ledelio,
Nesislidinėjai? (2×2)

2. — Aš nebuvau an ledelio,
Nesislidinėjau,
Aš tik buvau pas mergelę,
Žodelį kalbėjau. (2×2)

3. Ton seklyčion, ton naujon
Mergelė sėdėjo,
Balto šilko šilkelio
Marškinėlius siuvė. (2×2)

4. Balto šilko šilkelio
Marškinėlius siuvė,
Žalios rūtos rūtelės
Vainikėlį pynė. (2×2)

5. Žiba žvaga vainikėlis
An mano galvelės.
Šimtai žiūri bernelių
An manęs mergelės. (2×2)

6. Ar jūs žiūrit, ar nežiūrit,
Aš jumi neteksiu,
Tik aš teksiu tam berneliui,
Namų gaspadoriui. (2×2)

7. Kuris aria lygius laukus,
Jauteliai bauboja,
Kuris sėja baltus linus
Dėl manęs mergelės. (2×2)

18. ATJOJO NASLELIS
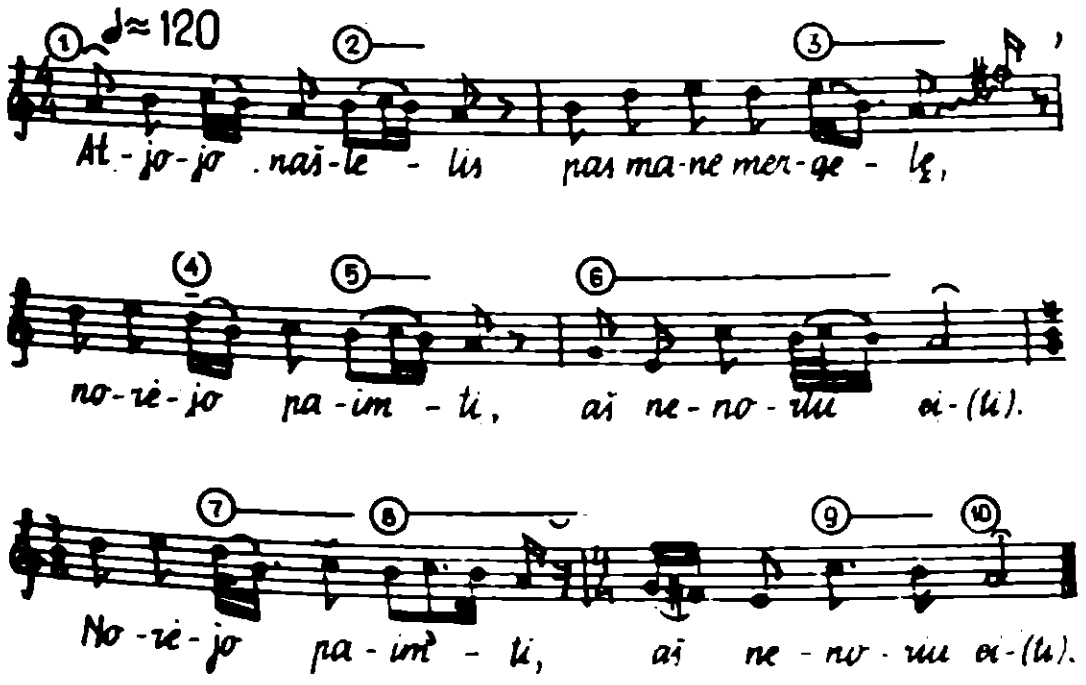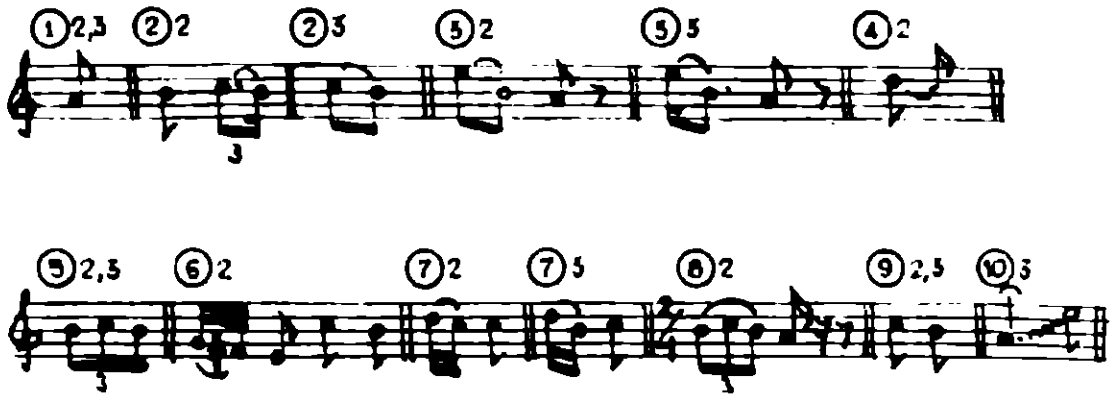
1. Atjojo našlelis
Pas mane mergelę,
Norėjo paimti,
Aš nenoriu eiti. (2×2)

2. — Veliau aš nueisiu
Žaliona girelėn,
Geriau aš pavirsiu
Raibuoja gegule. (2×2)

3. — Oi, taigi aš turiu
Tiesiąją strielbelę,
Oi, tai aš nušausiu
Raibąją gegulę. (2×2)

4. — Oi, tai aš pavirsiu
Drabnuoja žuvele,
Oi, tai aš panersiu
Gilan dunojėlin. (2×2)

5. — Oi, taigi aš turiu
Tankųjį tinklelį,
Oi, tai aš pagausiu
Drabnąją žuvelę. (2×2)

6. — Oi, tai aš pavirsiu
Žaliuoja rūtele,
Oi, tai aš žydėsiu
Naujan daržėlėly.
(2×2)

7. — Oi, taigi aš turiu
Mažuojus vaikelius,
Oi, tai jie išlaužys
Žaliąją rūtelę. (2×2)

8. — Oi, tai aš nueisiu
Lygiona lankelėn,
Oi, tai aš pavirsiu
Margu dobilėliu. (2×2)

9. — Oi, taigi aš turiu
Plieninį dalgelį,
Oi, tai aš nupjausiu
Margą dobilėlį. (2×2)

19. SIĄ NEDĖLĖLĘ PER NEDĖLĖLĘ

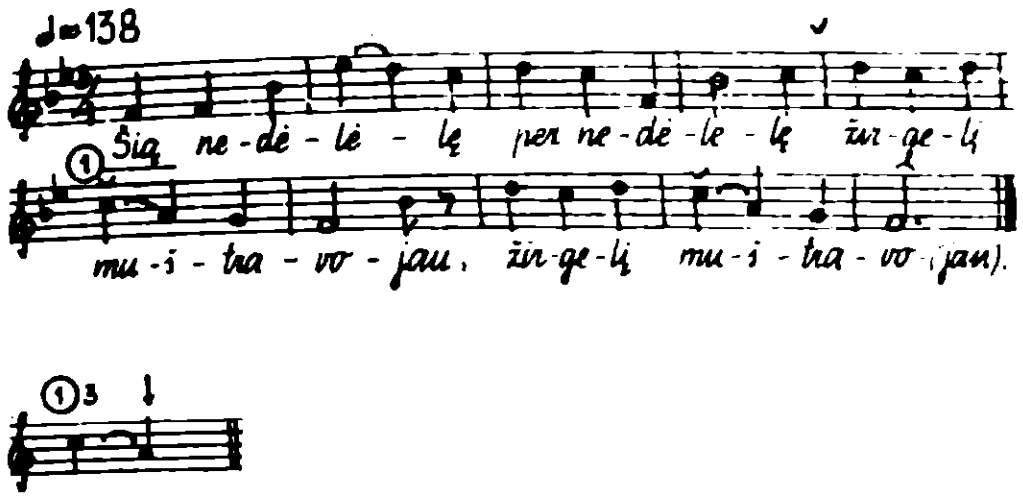

1. Šią nedėlėlę
   Per nedėlėlę
   Žirgelį muštravojau. (2)

2. Išmuštravojęs,
   Išmandravojęs,
   Pas mergelę nujojau. (2)

3. Tai gražiai bėga
   Bėras žirgelis,
   Galvelę lankydamas. (2)

4. O kaip dabėgo
   Rūtų darželį,
   Sustoj bėgęs žirgelis. (2)

5. Ažna jis jautė
   Jauną mergelę
   Po lelijos krūmeliu. (2)

6. Rūtelę skina,
   Vainiką pina,
   O pati gailiai verkia. (2)

7. — Tylėk, mergele,
   Tylėk, jaunoji,
   Kolei dar pas motulę. (2)

8. Tada prisverksi,
Prisbėdavosi,
Kaip mano valioj būsi. (2)

9. — Vai, lenkias lenkias
Giedri saulelė
Juodojo debesėlio, (2)

10. Tai aš taip lenksiuos,
Jauna mergelė,
Tavęs šelmio bernelio. (2)

11. — Neišsilenkė
Giedri saulelė
Juodojo debesėlio. (2)

12. Neišsilenksi,
Jauna mergele,
Manęs jauno bernelio. (2)

20. PAS MOTULĘ AUGAU
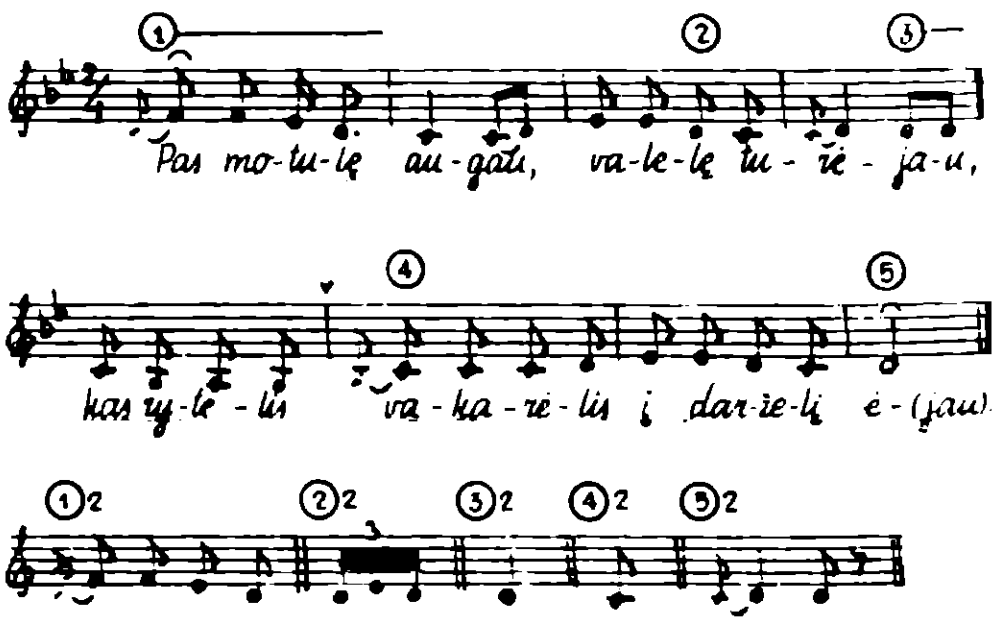
1. Pas motulę augau,
Valelę turėjau,
Kas rytelis vakarėlis
Į daržėlį ėjau.

2. Žalią rūtą skyniau,
Vainikėlį pyniau,
Nusipynus nusdabinus
An galvelės dėjau.

3. Ėjau per dvarelį
Pro rūtų darželį,
Ir papūtė šiaurys vėjas —
Nupūtė rūtelę.

4. Paskui mane ėjo
Trys jauni berneliai,
Du pažinau, du pažinau,
Trečio nepažinau.

5. Du jauni berneliai —
Tai mano broleliai,
O šis trečias bernužėlis
Svetimos šalelės.

6. Jei brolelis rado
Rūtų vainikėlį,
Tai nešiosiu, tai dėvėsiu
Nor šį rudenėlį.

7. Jei bernelis rado
Svetimos šalelės,
Nenešiosiu nedėvėsiu
Nei vienos dienelės.

8. Bernužėlis rado
Svetimos šalelės —
Ir pravirko mergužėlė
Žaliosios rūtelės.

21. SIĄ NAKTELĘ PER NAKTELĘ

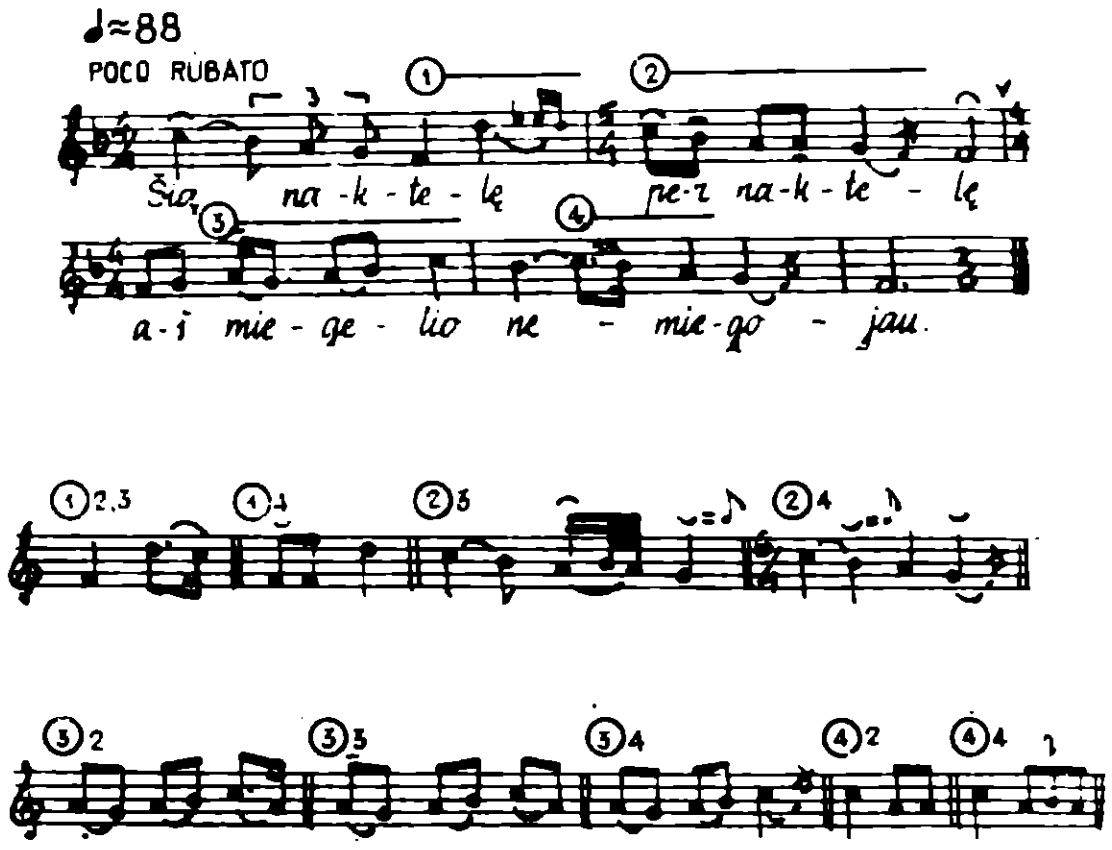

1. Šią naktelę per naktelę
Aš miegelio nemiegojau.

2. Už skobnelių prasėdėjau,
Su berneliu prakalbėjau:

3. — Vai berneli, ne broleli,
Leisk žirgelį darželėlin.

4. Tegul žirgas lydavoja,
Žalią rūtą skabinėja

5. Ir buinuojį diemedėlį,
Ir raudoną radastėlę.

6. — Vai mergele, ne sesule,
Ar negaila žalios rūtos

7. Ir buinuojo diemedėlio,
Ir raudonos radastėlės?

8. — Vai berneli bernužėli,
Man negaila žalios rūtos.

9. Aš jos daugiau nenešiosiu,
Tik rankelėn pavartosiu.

10. Balton drobėn suvyniosiu,
Ašarėlėm aplaistysiu,

11. Ašarėlėm aplaistysiu,
Margon skrynion paguldysiu,

12. Margon skrynion paguldysiu,
Baltu raktu užrakysiu.

22. BERNELI MANO
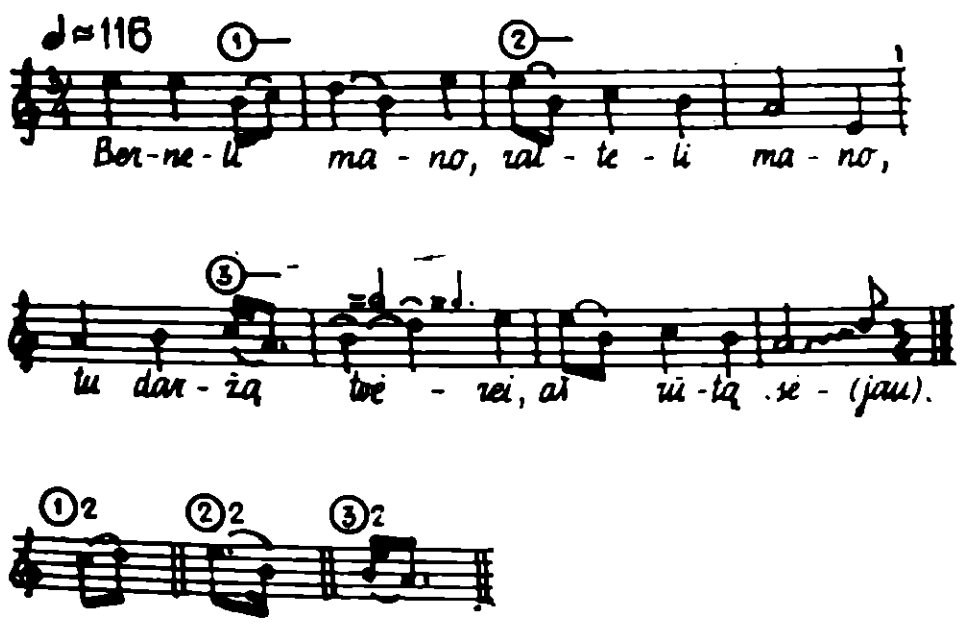
1. — Berneli mano,
Raiteli mano,
Tu daržą tvėrei,
Aš rūtą sėjau.

2. Tu daržą tvėrei,
Aš rūtą sėjau,
Mudu abudu
Žodį kalbėjom:

3. — Berneli mano,
Raiteli mano,
Kam pabalnotas
Bėras žirgelis?

4. Kam pabalnotas
Bėras žirgelis
Ir apgrąžintas
Į vieškelėlį?

5. — Mergele mano,
Jaunoji mano,
Josiu kelelin,
Vilniaus miestelin.

6. Josiu kelelin,
Vilniaus miestelin,
Aš tau parnešiu
Tris dovanėles,

7. Pirma dovana —
Rūtų vainikas,
Antra dovana —
Šilko kasnykas.

8. Antra dovana —
Šilko kasnykas,
Trečia dovana —
Aukso žiedelis.

9. — Berneli mano,
Raiteli mano,
Kad man nereikia
Tų dovanėlių.

10. Vai, nuslėgs nuslėgs
Mano galvelę,
Mano galvelę
Rūtų vainikas.

11. Vai, nutriuš nutriuš
Mano kaselę,
Mano kaselę
Šilko kasnykas.

12. Vai, nuspaus nuspaus
Mano pirštelius,
Mano pirštelius
Aukso žiedelis.

23. PARĖJ DUKRELĖ IŠ JAUNIMĖLIO
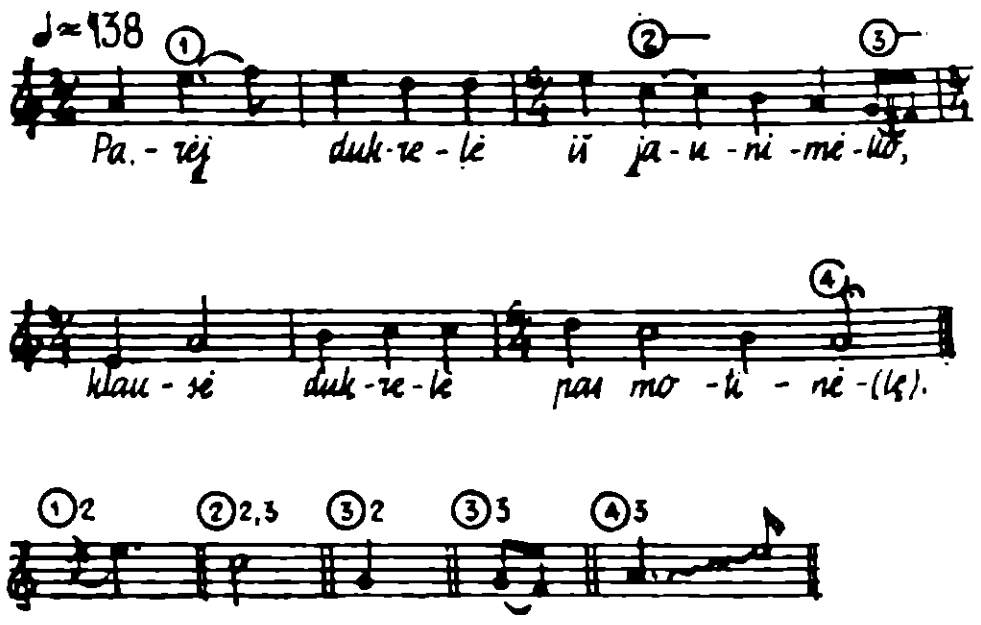
1. Parėj dukrelė
Iš jaunimėlio,
Klausė dukrelė
Pas motinėlę:

2. — Motule mano,
Širdele mano,
Koki žirgeliai
An dvaro stovi,

3. Koki žirgeliai
An dvaro stovi,
Koki sveteliai
Už stalo sėdi?

4. — Dukrele mano,
Viešnele mano,
Šitie sveteliai
Tau nemylimi,

5. Šitie sveteliai
Tau nemylimi,
Tave tėvulis
Jiems pažadėjo,

6. Tave tėvulis
Jiems pažadėjo,
Rūtų darželį
Parandavojo,

7. Rūtų darželį
Parandavojo,
Tave, dukrele,
Jiems dovanojo.

24. AŠ VIENA SESERĖLĖ
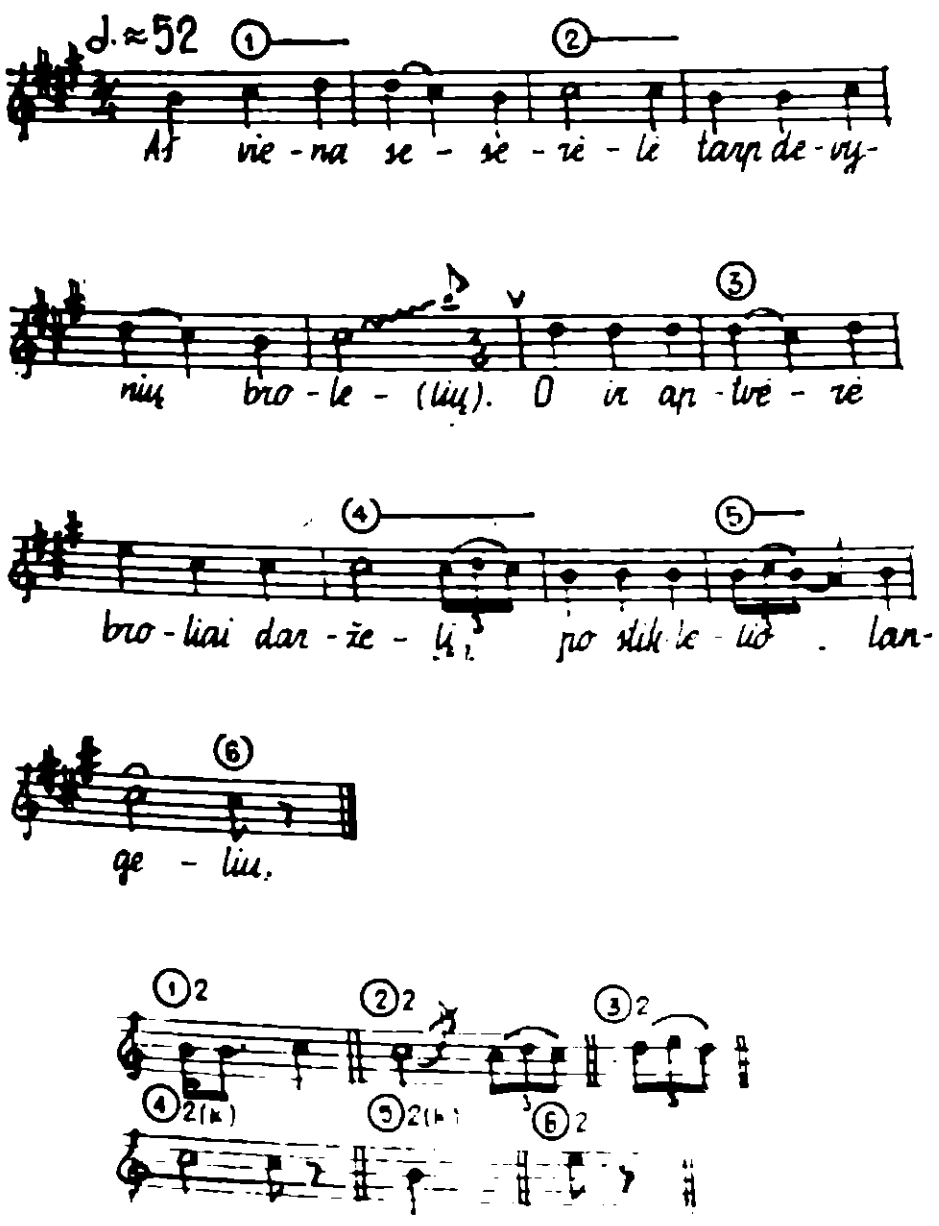
1. Aš viena seserėlė
Tarp devynių brolelių.
O ir aptvėrė broliai darželį,
Po stiklelio langeliu.

2. Po langeliu sėdėjau,
Per langelį žiūrėjau,—
Oi, džiūsta vysta žalia rūtelė
Naujame darželėlin,

3. Ar nuo šaltų šalnelių,
Ar nuo gailių raselių,
Ar nuo mergelės, tos vargdienėlės,
Gailiųjų ašarėlių?

4. Nei nuo šaltų šalnelių,
Nei nuo gailių raselių,
Tik nuo mergelės, tos vargdienėlės,
Gailiųjų ašarėlių.

25. KAIP AŠ ĖJAU PRO DVARELĮ
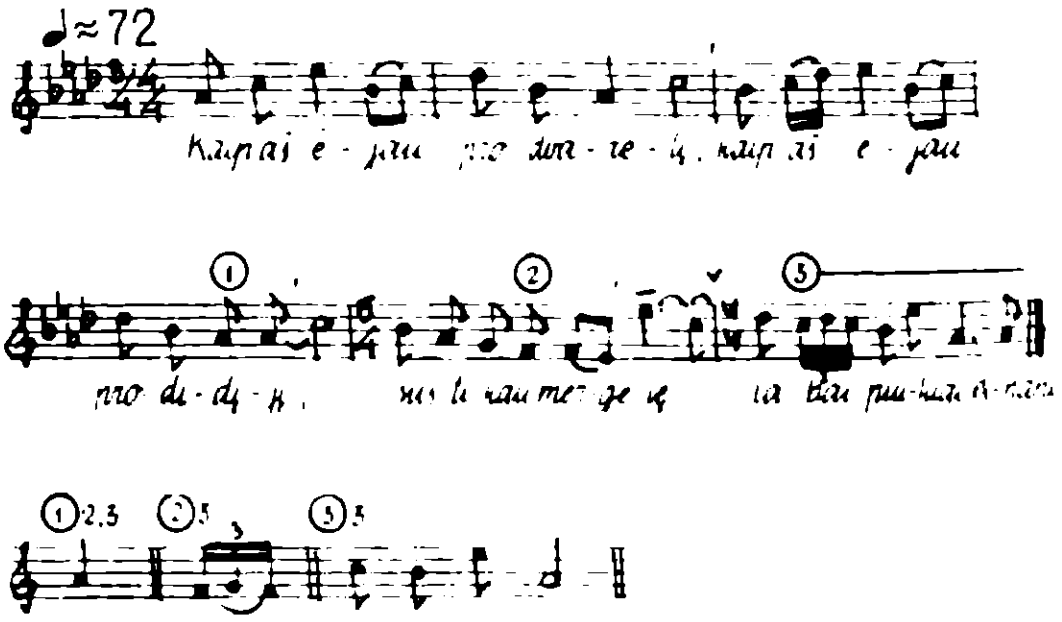
1. Kaip aš ėjau pro dvarelį,
Kaip aš ėjau pro didįjį,
Sustikau mergelę
Labai puikiai einant.

2. — Tai dar barsiu mergužėlę,
Tai dar barsiu lelijėlę,
Tai dar grauzdžiai barsiu,
Gailiai nuvirkdysiu.

3. — Už ką barsi, bernužėli,
Už ką barsi, dobilėli,
Už ką grauzdžiai barsi,
Gailiai pravirkdysi?

4. Tu neradai karčemėlėj,
Tu neradai jaunimėlėj,
Karčemėlėj geriant,
Jaunime uliojant,

5. Tik tu radai pas motulę,
Tik tu radai pas širdelę
Po langeliu sėdint,
Margas juostas audžiant.

6. Kaip atjojai su pulkeliu,
Reikė rinktis su šimteliu,
Ne mane mergelę,
Vargo vargdienėlę.

7. Kaip atjojai surdutuotas,
Reikė rinktis galionuotą,
Ne mane mergelę,
Vargo vargdienėlę.

8. Kaip atjojai čebatuotas,
Reikė rinktis kamašuotą,
Ne mane mergelę,
Vargo vargdienėlę.

26. VAI TU RŪTELE
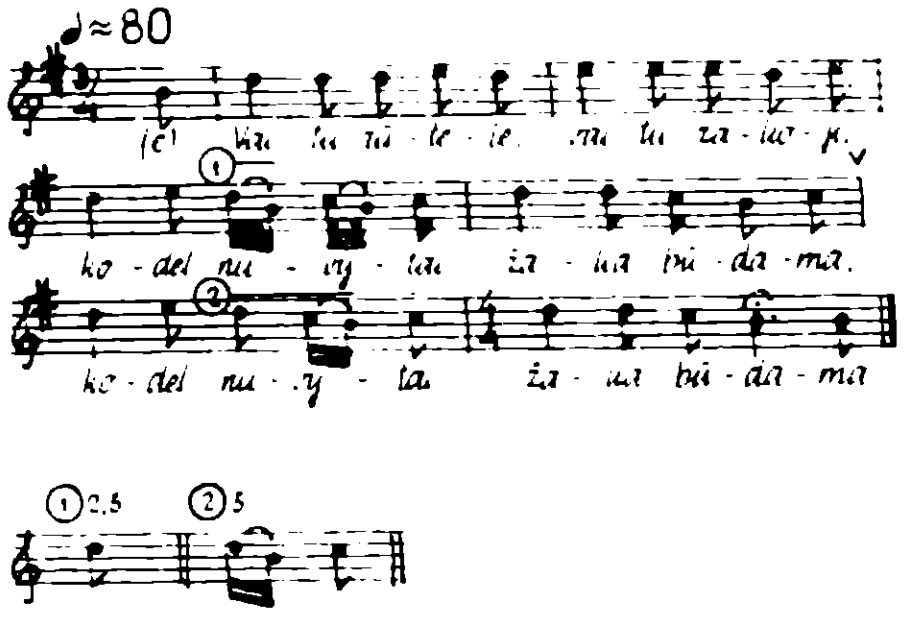
1. — Vai tu rūtele,
Vai tu žalioji,
Kodėl nuvytai
Žalia būdama? (2×2)

2. Kodėl nuvytai,
Žalia būdama,
Kodėl apleidai
Tankias šakeles?
(2×2)

3. Kodėl apleidai
Tankias šakeles
Ir an šakelių
Drabnus lapelius?
(2×2)

4. — Kaip man nevysti
Žaliai būdamai,—
Kas subatėlė
Žaliąją skina. (2×2)

5. Kas subatėlė
Žaliąją skina,
Kas nedėlėlė
Vainiką pina. (2×2)

6. — Vai tu mergele,
Vai tu jaunoji,
Kodėl nuliūdai,
Jauna būdama?
(2×2)

7. Kodėl nuliūdai,
Jauna būdama,
Kodėl apleidai
Baltas rankeles?
(2×2)

8. Kaip man neliūsti,
Jaunai būdamai.—
Kalbina mane
Iš motinėlės. (2×2)

9. Kalbina mane
Iš motinėlės.
Žada priduoti
Prie anytėlės. (2×2)

10. Anyta mandra
Priekabų randa.
Sako, nereikia
Jaunos martelės.
(2×2)

11. Šešuras diktas
Ir labai piktas,
Ir jis nenori
Jaunos martelės.
(2×2)

12. Neturiu nieko,
Nebijau nieko,
Turiu bernelį
Užtarytoją. (2×2)

27. SIUNTĖ MANE MOTULĖ
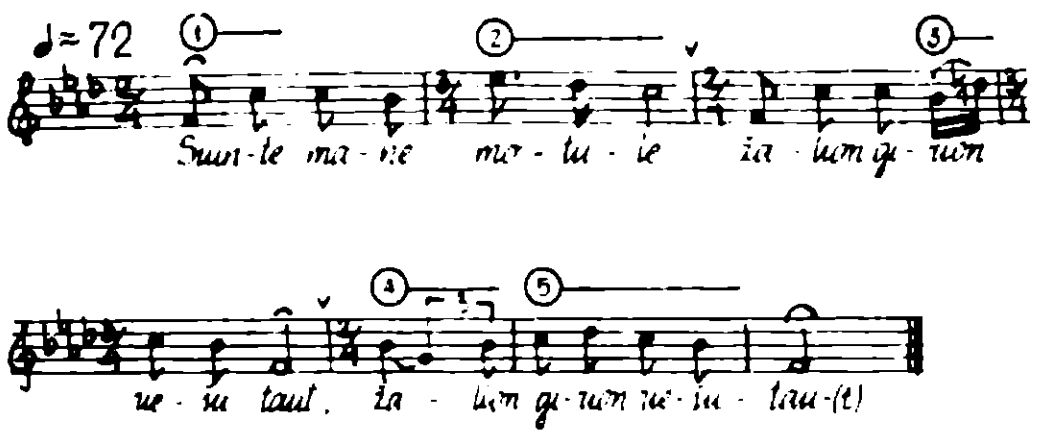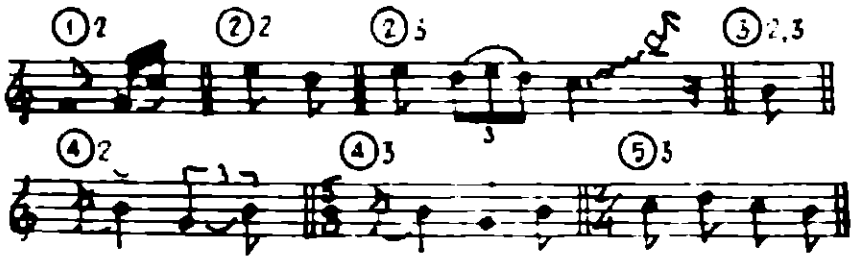
1. Siuntė mane motulė
Žalion girion riešutaut. (2)

2. Žalion girion riešutaut,
Pakraštėliais pauogaut. (2)

3. Aš riešutų neradau
Ir uogelių nerinkau, (2)

4. Po girelę klaidžiojau,
Vieškelėlio ieškojau. (2)

5. Kaip parėjau ulyčion,
Ulyčėlė nušluota. (2)

6. Ulyčėlė nušluota,
Ramunėliais barstyta, (2)

7. Ramunėliais barstyta,
   Žalia rūta kaišyta. (2)

8. — Vai motule širdele,
   Kokia nūnai dienelė, (2)

9. Kokia nūnai dienelė,
   Kad nuvyto rūtelė? (2)

28. TU ĄŽUOLE, TU GARBUOLE

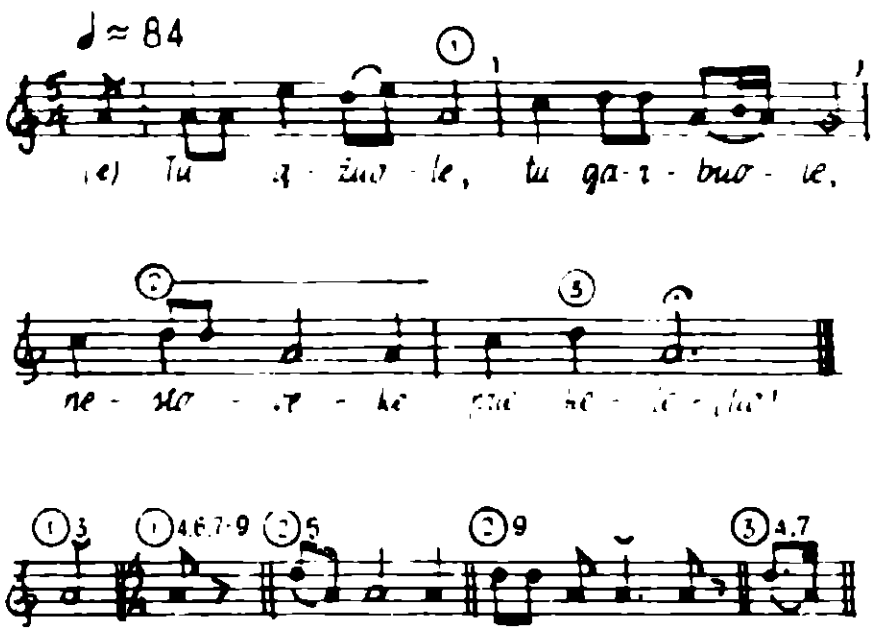

1. Tu ąžuole, tu garbuole,
   Nestovėke prie kelelio.

2. Ba atpučia šiaurus vėjas
   Ir atūžia smarkus lietus.

3. Šiaurus vėjas šakas laužys,
   Skaudus lietus žiedus lamdys.

4. Tu mergele, tu jaunoji,
   Nevaikščioke po girelę.

5. Ba atjoja raitų pulkas,—
   Visi raiti šūkaudami.

6. Tiktai vienas tyliai joja,
   Kuris tave pasdabojo.

7. Kuris tave pasdabojo,
Aukso žiedą dovanojo.

8. Išveš tave iš motulės,
Nuims tavo vainikėlį.

9. Nuims tavo vainikėlį,
Dės ant galvos karnietėlį.

29. OI, SKIRIA SKIRIA ŽALIĄ RŪTELĘ
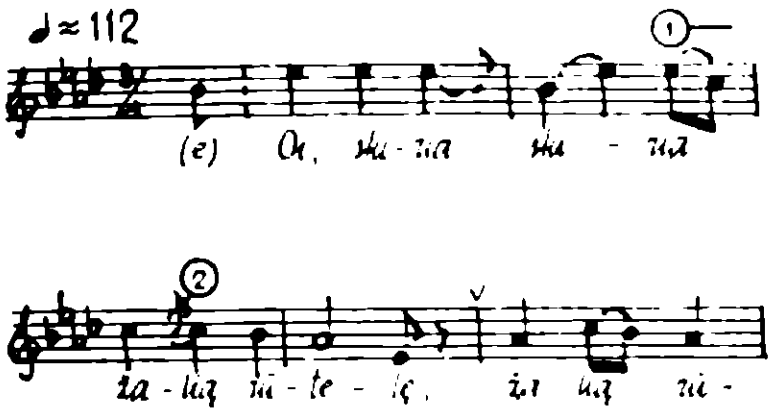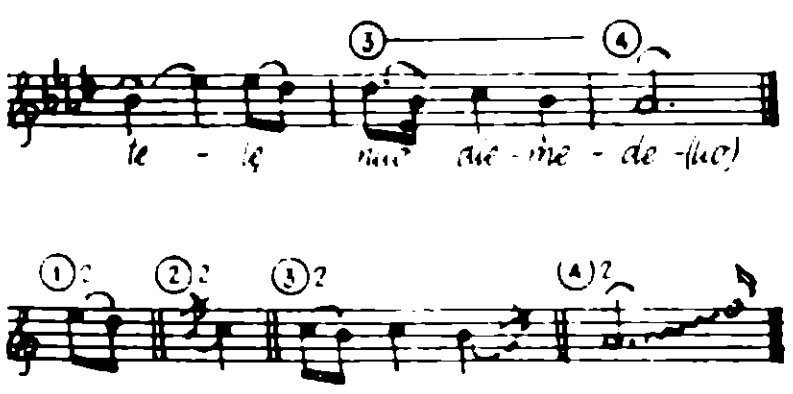
1. Oi, skiria skiria
Žalią rūtelę,
Žalią rūtelę
Nuo diemedėlio.

2. Oi, skiria skiria
Mūsų sesulę,
Mūsų sesulę
Nuo jaunimėlio.

3. Svetima šalis
Už stalo sėdi,
Už stalo sėdi,
Geria ir valgo.

4. — Tai tau, tėvuli,
Už tą dukrelę,
Už tą dukrelę,
Už jos dalelę.

5. Tai tau, motule,
Už tą dukrelę,
Už tą dukrelę,
Už jos kraitelį.

6. Tai tau, sesule,
Už tą sesulę,
Už tą sesulę,
Už jos rūtelę.

7. — Žentuli mano,
Sūneli mano,
Nor šėnavoke
Mano dukrelę.

8. Tu jos nekelke
Ankstų rytelį,
Tu jos nesiųske
Sunkan darbelin

9. Raibiems gaideliams
Dar negiedojus,
Baltai aušrelei
Dar neišaušus,

10. Baltai aušrelei,
Dar neišaušus,
Giedriai saulelei
Neužtekėjus.

11. — Uošvele mano,
Motule mano,
Aš šėnavosiu
Tavo dukrelę.

12. Bet aš ją kelsiu
Anksti rytelį,
Tai aš ją siųsiu
Ir vandenėlio.

13. Tai aš ją siųsiu
Ir vandenėlio,
Su trimi viedrais,
Su nasylėliais.

14. Du viedružėliai
An jos petelių,
Trečias viedrelis
Balton rankelėn.

15. — Žentuli mano,
Sūneli mano,
Kad būtau tavęs
Aš nepažinus.

16. Kad būtau tavęs
Aš nepažinus,
Viešu keleliu
Nei nesutikus.

17. Labos dienelės
Būtau nesakius,
Baltos rankelės
Būtau nedavus.

30. VAKARONIŲ VAKARĖLĮ

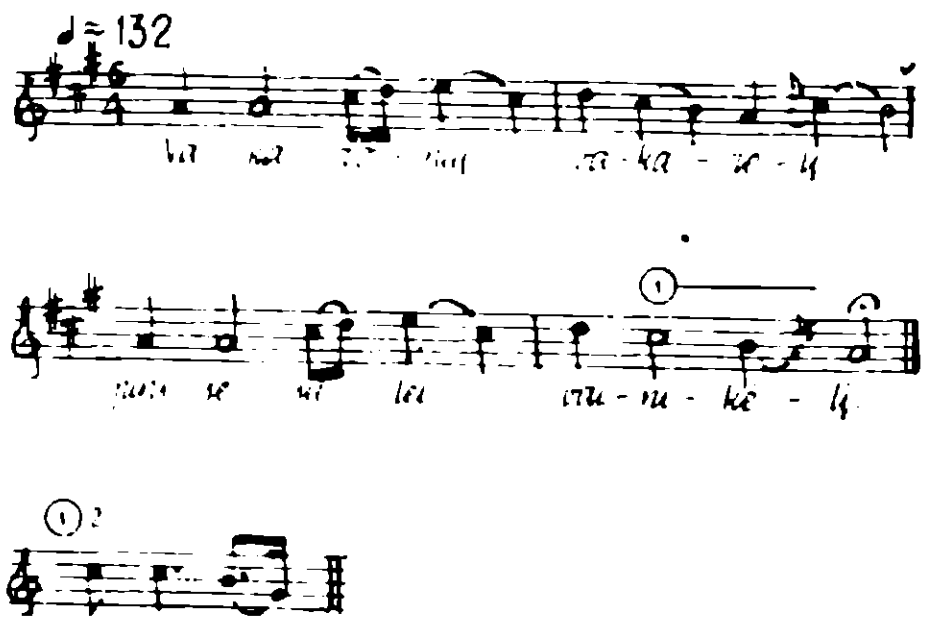

1. Vakaronių vakarėlį
Pins sesulei vainikėlį.

2. Dviejų trijų žolynėlių,
O ketvirtos levendrėlės.

3. Ir nupynę nudabinę
Pasidėjo an langelio.

4. Pasidėjo an langelio,
Pati nuėj vandenėlio.

5. Parsinešus vandenėlio,
Neberado vainikėlio.

6. — Oi motule, oi širdele,
Kur nudėjot vainikėlį?

7. Ar ugnelėn sukūrinot,
Ar upelėn paskandinot?

8. Jei ugnelėn sukūrinot,
Tai būt balti pelenėliai.

9. Jei vandeny paskandinot,
Tai būt drumstas vandenėlis.

10. — Nei ugnelėn sukūrinom,
Nei vandeny paskandinom.

11. Tik atjojo bernužėlis
Ir paėmė vainikėlį.

12. Jis paėmė vainikėlį,
Žada tau ryt dovanoti.

13. Su rūtelių vainikėliu
Tave statys prieš altorių.

14. Lieps tau imti prisiegėlę,
Atsižadėt valnių dienų.

31. VAI, KALBINO VĖJELIS KLEVELĮ
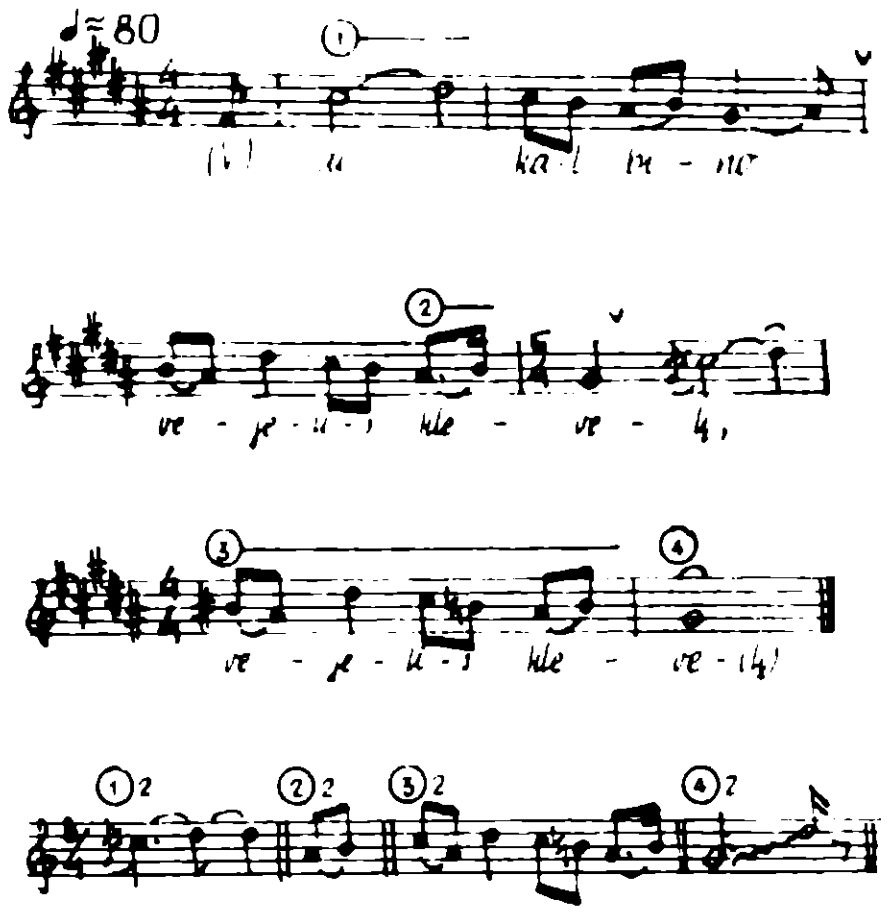
1. Vai, kalbino vėjelis klevelį,
   Vėjelis klevelį.

2. Vėjelis kalba, klevelis nekalba,
   Klevelis nekalba.

3. Vai, kalbino sūnelis tėvulį,
   Sūnelis tėvulį.

4. Sūnelis kalba, tėvulis nekalba,
   Tėvulis nekalba.

5. Prasiskirke, pilkoji žemele,
   Pilkoji žemele.

6. Atsidaryk, niemioji lentele,
   Niemioji lentele.

7. Prakalbėke, mylimas tėvule,
   Mylimas tėvule.

8. Palaiminke tu savo sūnelį,
   Tu savo sūnelį.

9. Kad parvežtų su dalia martelę,
   Su dalia martelę.

32. KO NULIŪDAI, MERGUŽĖLE
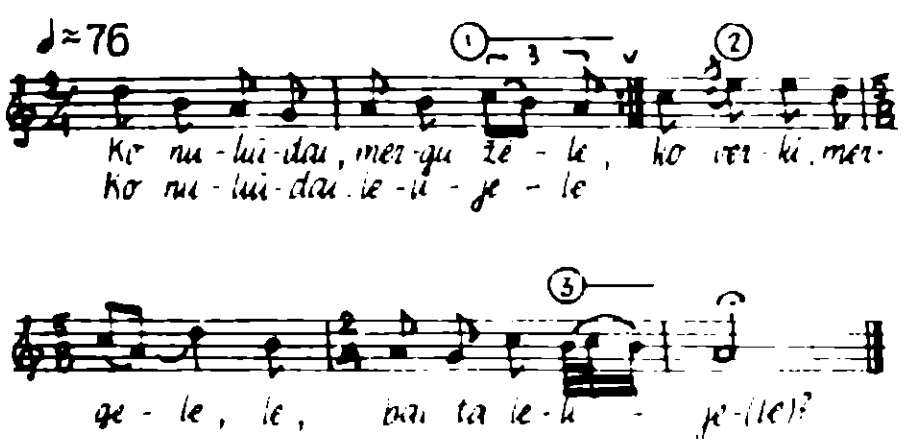
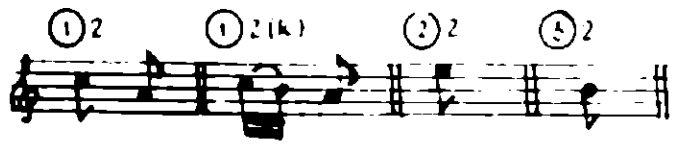

1. — Ko nuliūdai, mergužėle,
   Ko nuliūdai, lelijėle,
   Ko verki, mergele,
   Balta lelijėle?

2. Ar tau gaila žalios rūtos,
   Ar tau gaila valnių dienų,
   Ar gaila motulės
   Vargelin palikti?

3. — Nei man gaila žalios rūtos,
   Nei man gaila jaunų dienų,
   Tik gaila motulės
   Vargelin palikti.

4. Verkė sena motinėlė,
Verkė sena senutėlė,
Po dvarą vaikščiojo,
Baltas rankas laužė.

5. — Nėra mano dukružėlės,
Nėra mano lelijėlės,
Nėr mano dukrelės
Nei balto šarvelio.

6. Verkė senas tėvužėlis,
Verkė senas senutėlis,
Po dvarą vaikščiojo,
Baltas rankas laužė.

7. — Nėra mano dukružėlės,
Nėra mano lelijėlės,
Nėr mano dukrelės
Nei josios dalelės.

8. Verkė jauna sesutėlė,
Verkė jauna lelijėlė,
Po darželį vaikšto,
Baltas rankas laužo.

9. — Nėra mano seserėlės,
Nėra mano lelijėlės,
Nėr mano seselės,—
Tik žalia rūtelė.

10. Verkė jaunas brolužėlis,
Verkė jaunas dobilėlis,
Po stonią vaikščiojo,
Baltas rankas laužė.

11. — Nėra mano seserėlės,
Nėra mano lelijėlės,
Nėr mano sesulės,
Nei palšų jautelių.

33. AUSK, MOČIUTE, DROBELES
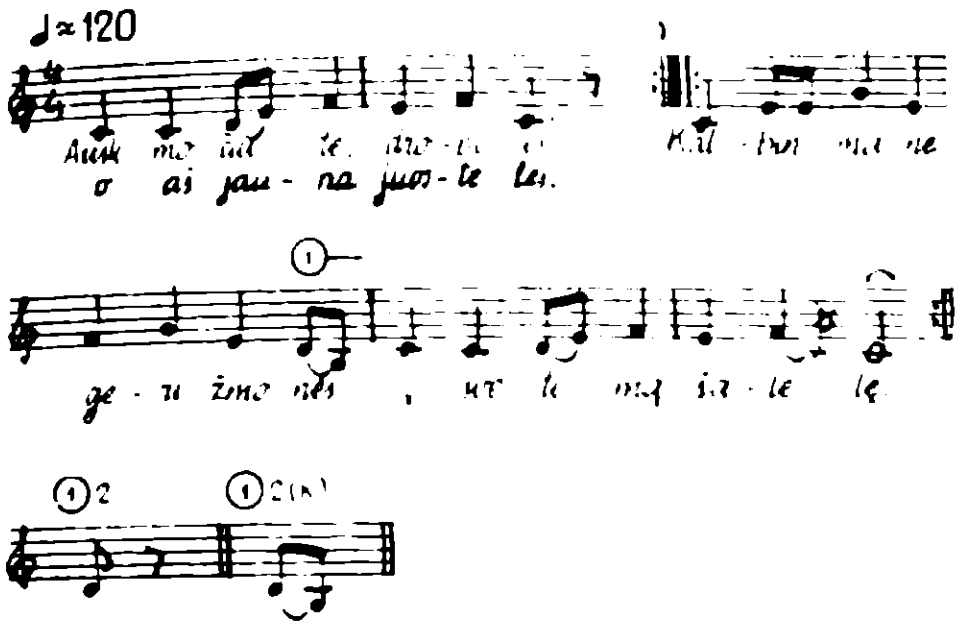
1. Ausk, močiute, drobeles,
   O aš jauna juosteles:
   Kalbin mane geri žmonės
   Į svetimą šalelę.

2. Čerška barška skrynelės,
   Iš svirnelio vežamos,
   Graudžiai verkia dukružėlė,
   Iš motulės eidama.

3. — Tylėk neverk, dukrele,
   Tylėk neverk, viešnele,
   Tu ten rasi dvaružėlį,
   Tan dvarelin bernelį.

4. — Kas man iš to dvarelio
   Ir iš jauno bernelio,
   Kad nerasiu aš darželio
   Žaliai rūtai sodinti.

5. Statyk, tėvai, stainelę,
   O aš arsiu dirvelę,
   Kalbin mane geri žmonės
   Į svetimą šalelę.

6. Garsiai žvengia žirgelis,
Iš stainelės vedamas,
Gailiai verkia sūnužėlis,
Iš tėvelio eidamas.

7. — Tylėk neverk, sūnele,
Tylėk neverk, raitele,
Tu ten rasi dvaružėlį,
Tan dvarelin mergelę.

8. — Kas man iš to dvarelio
Ir iš jaunos mergelės,
Kad nerasiu aš stonelės
Šyvam žirgui statyti.

34. AŠ KELELIU VAŽIAVAU
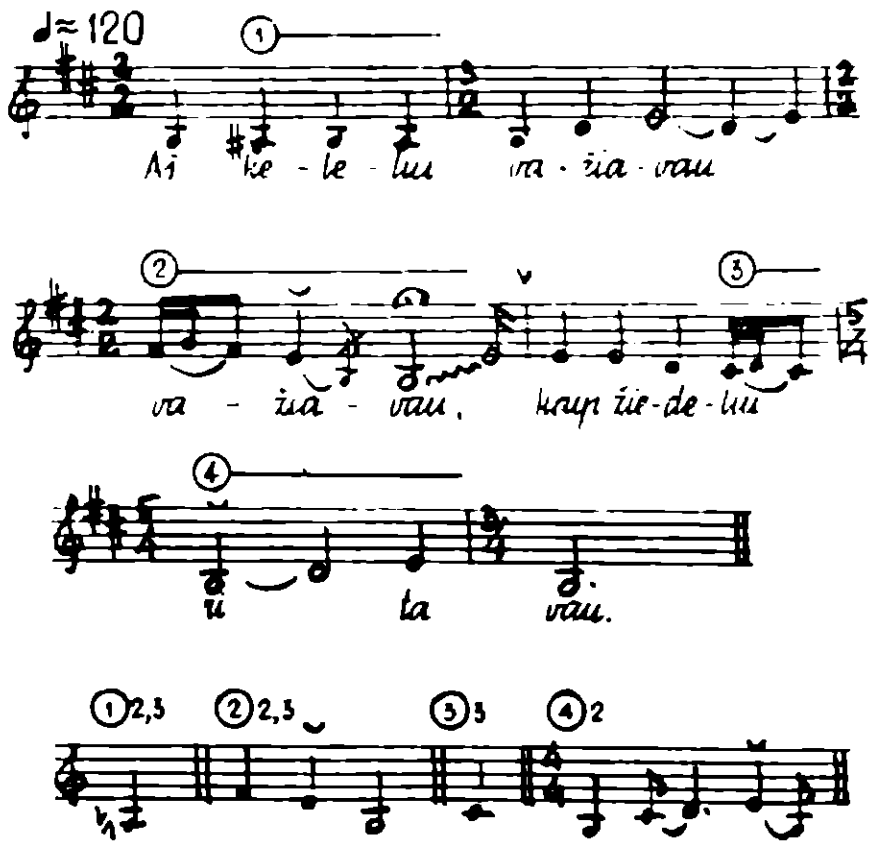
1. Aš keleliu važiavau
Važiavau,
Kaip žiedeliu ritavau.

2. Girdžiu, šaukia motulė
Motulė:
— Grįžk, dukrele, atgalio.

3. — Aš, motule, negrįšiu
Negrįšiu,
Aš, širdele, negrįšiu.

4. Ba dar tamsi naktelė
Naktelė —
Man tolimas kelelis.

5. Aš keleliu važiavau
Važiavau,
Kaip žiedeliu ritavau.

6. Girdžiu, šaukia tėvulis
Tėvulis:
— Grįžk, dukrele, atgalio.

7. — Aš, tėvule, negrįšiu
Negrįšiu,
Aš, širdele, negrįšiu.

8. Ba dar tamsi naktelė
Naktelė,—
Man tolimas kelelis.

9. Aš keleliu važiavau
Važiavau,
Kaip žiedeliu ritavau.

10. Girdžiu, šaukia brolelis
Brolelis:
— Grįžk, sesule, atgalio.

11. — Aš, broleli, negrįšiu
Negrįšiu,
Aš, raiteli, negrįšiu.

12. Ba dar tamsi naktelė
Naktelė,
Man tolimas kelelis.

13. Aš keleliu važiavau
Važiavau,
Kaip žiedeliu ritavau.

14. Girdžiu, šaukia sesulė
Sesulė:
— Grįžk, sesule, atgalio.

15. — Aš, sesule, sugrįšiu
Sugrįšiu,
Lelijėle, sugrįšiu.

16. Ba dar šviesi dienelė
Dienelė,—
Man artimas kelelis.

35. KUKAU GEGULĖ

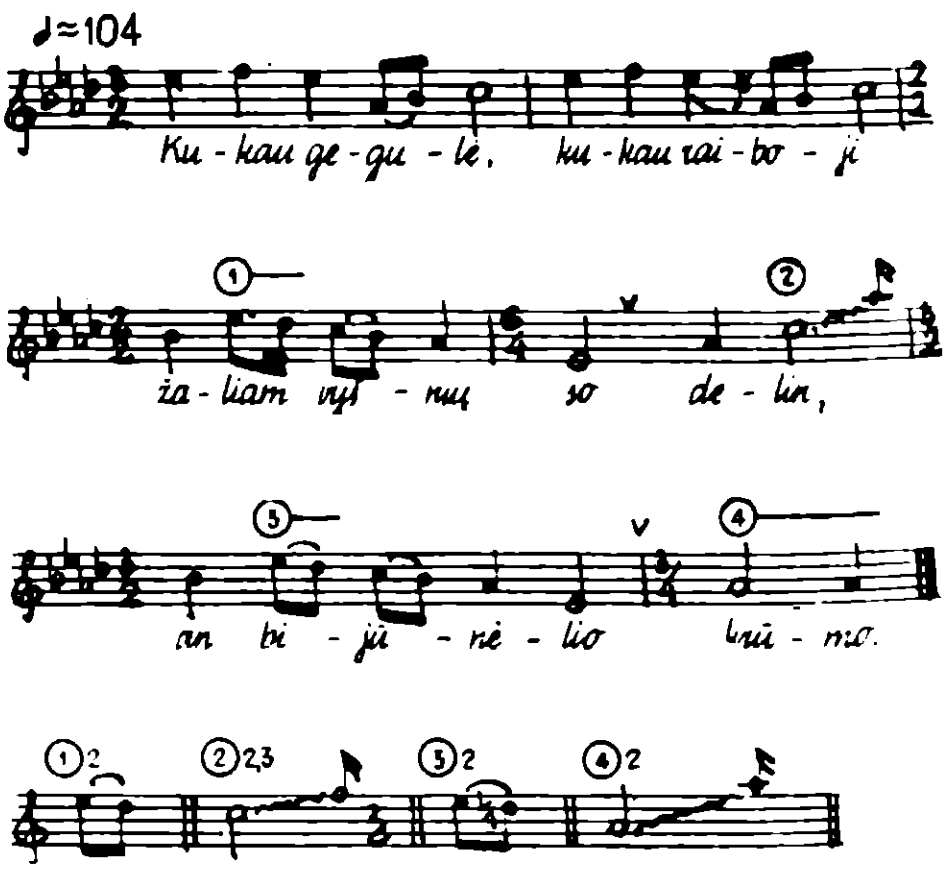

1. Kukau gegulė,
   Kukau raiboji,
   Žaliam vyšnių sodelin,
   An bijūnėlio krūmo.

2. Vai, stovi verkia
   Jauna mergelė
   An Nemunėlio kranto,
   Prie sraunaus vandenėlio.

3. — Oi, tylėk neverk,
   Jauna mergele,
   Tave motulė laukia,
   Tau vainikėlį pina.

4. — Nei tegu skina,
   Nei tegu pina:
   Jau aš daugiau negrįšiu,
   Kaselių nemastysiu.

36. DĖKUI MANO MOTULEI
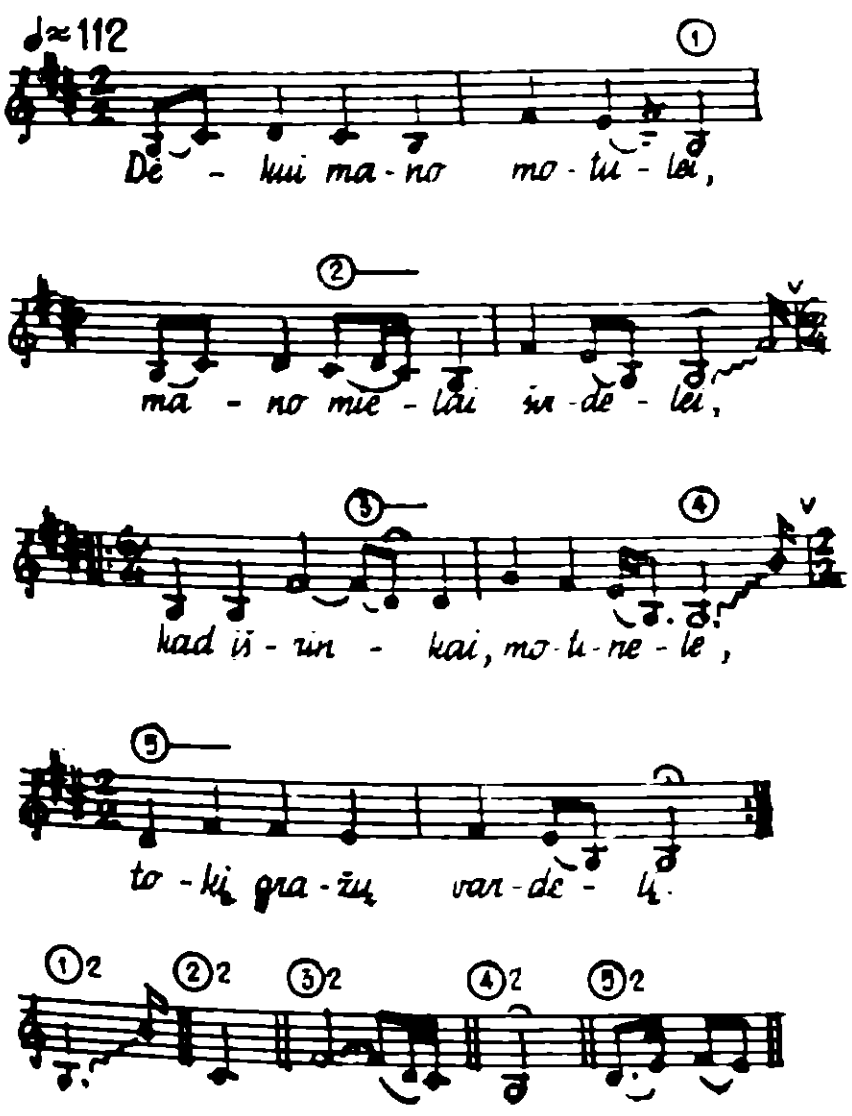
1. — Dėkui mano motulei,
Mano mielai širdelei,
Kad išrinkai, motinėle,
Tokį gražų vardelį. (2×2)

2. Tik nedėkui motulei,
Mano mielai širdelei,
Kad išleidai, motinėle,
Už girtuoklio bernelio. (2×2)

3. Jis pragėrė namelius
Ir nuo lauko rugelius,
Jisai pragers mane jauną,
Nuo pirštelių žiedelius. (2×2)

4. — Grįžk, dukrele, atgalio,
Grįžk, viešnele, atgalio,
Grąžink savo jaunas dienas
Ir margąsias skryneles. (2×2)

5. — Jau negrįšiu, motule,
Jau negrįšiu, širdele,
Ba surištos baltos rankos,
Sumainyti žiedeliai. (2×2)

6. Kaip sesulė rūtas sės,
An rytojaus pražydės,
Tai tada aš, motinėle,
Vėl pas tave sugrįšiu. (2×2)

7. Kaip žvaigždelės puldinės,
Danguj vietos neturės,
Tik tada aš, sengalvėle,
Dar pas tave sugrįšiu. (2×2)

8. Kaip plūksnelė dangų sieks,
Akmenėlis viršuj plauks,
Gal tada aš, motinėle,
Dar pas tave sugrįšiu. (2×2)

9. Kaip bitelių vilnas kirps,
O iš medaus pečius dirbs,
Tada tada, motinėle,
Aš atgalio sugrįšiu. (2×2)

37. VAI, KUR AŠ GĖRIAU
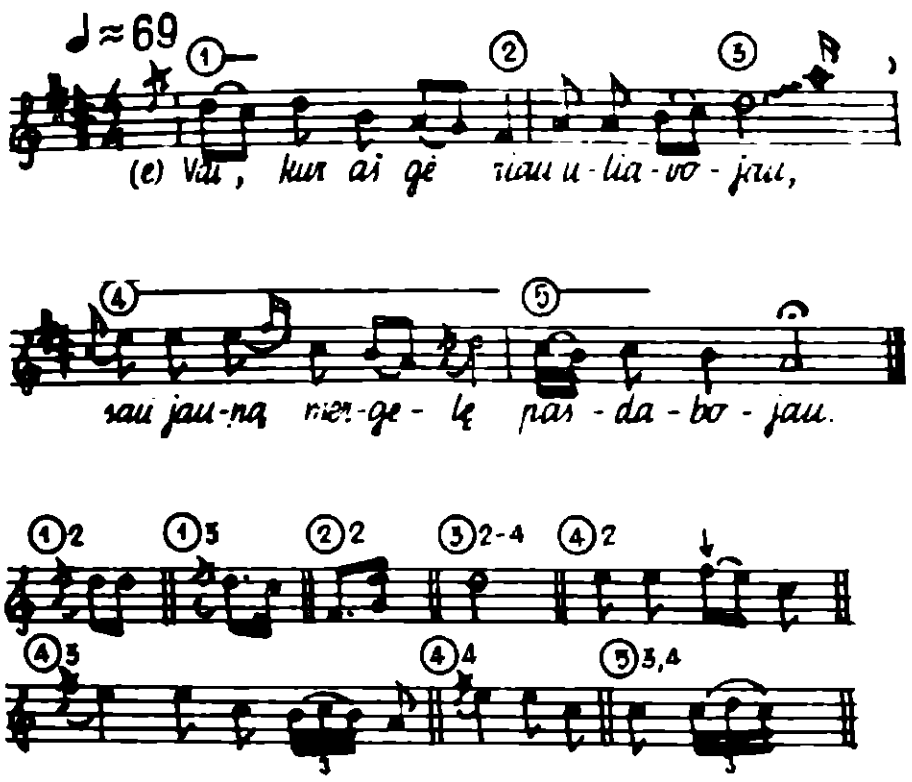
1. Vai, kur aš gėriau
Uliavojau,
Sau jauną mergelę
Pasdabojau.

2. — Vai tu mergele
Lelijėle,
Ar eisi už manęs
Bernužėlio?

3. Pas mus kalneliai
Alavėlio,
O akmenėliai
Sidabrėlio.

4. Teka upelė
Žalio vyno,
Iš kraštų taisos
Žali šilkai.

5. Iš kraštų taisos
Žali šilkai,
Iš vidurio verčias
Balti perlai.

6. Važiavau lauką,
Dar ir antrą,
O jau an trečio
Ir paklausiau:

7. — Vai tu berneli
Šidorėli,
Kurgi tie kalneliai
Alavėlio?

8. Kur akmenėliai
Sidabrėlio,
Kur toj upelė
Žalio vyno?

9. — Vai tu mergele
Lelijėle,
Pas mus kalneliai
Pieskynėlio,

10. O akmenėliai
Titnagėlio,
Teka upelė
Vandenėlio.

11. Iš kraštų taisos
Žali maurai,
Iš vidurio verčias
Baltas žvyras.
Pasilik sveikas,
Bernužėli.

38. VAI TU EGLELE
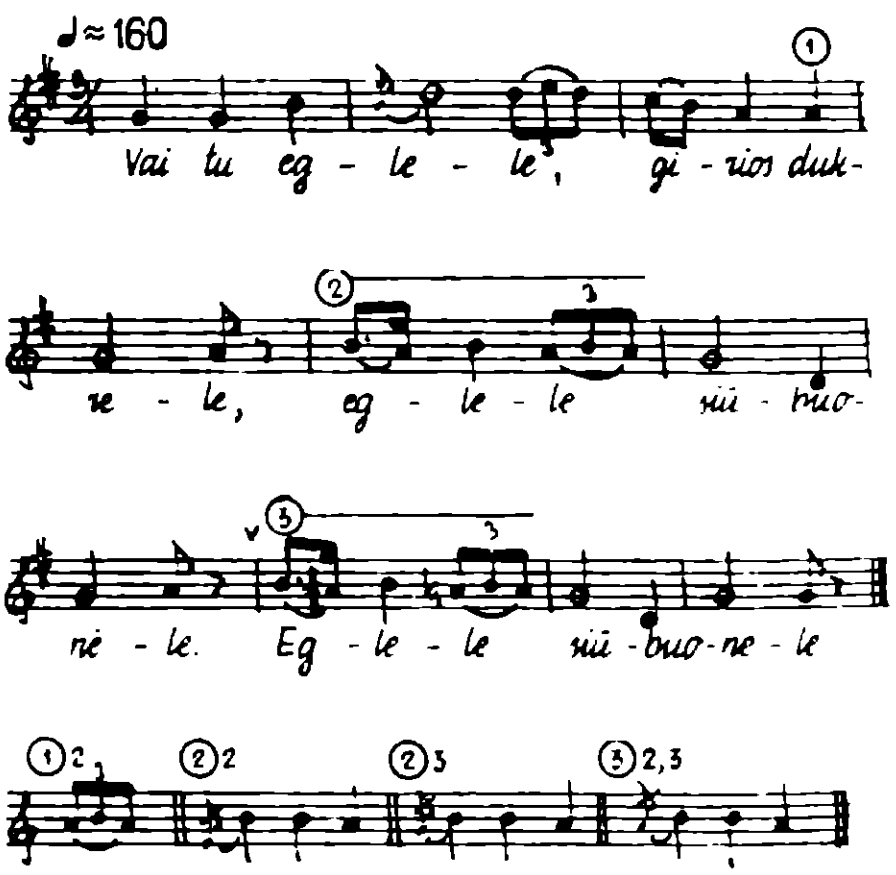
1. Vai tu eglele,
Girios dukrele,
Eglele siūbuonėle. (2)

2. Tai tu siūbavai,
Tai tu liūliavai,
Šile gražiai žaliavai. (2)

3. Tarpu šakelių
Tavo tankiųjų
Gegužėlės kukavo. (2)

4. Ankstų rytelį
Svietą linksmino,
Dukružėlę budino. (2)

5. — Kelkis, dukrele,
Kelkis, viešnele —
Pilnas kiemas svetelių. (2)

6. Dukrelę veža,
Žemelė dreba,
Dukrelė gailiai verkia. (2)

7. Šalia dukrelės
Joja broleliai,
Sesulę ramindami. (2)

8. — Tylėk, sesule,
Mūsų viešnele,
Mes dažnai atlankysim. (2)

9. Žiemą važeliais,
Šyvais žirgeliais,
Pavasarį laiveliais. (2)

10. — Broleliai mano,
Jūs sakalėliai,
Netropysit kelelio. (2)

11. Užaugs kelelis
Baltais berželiais,
Užkris žaliais lapeliais. (2)

12. Berželius kirsim,
Lapelius rinksim,
Sesulę atlankysim. (2)

39. PRAŠIAU MOTULĖS

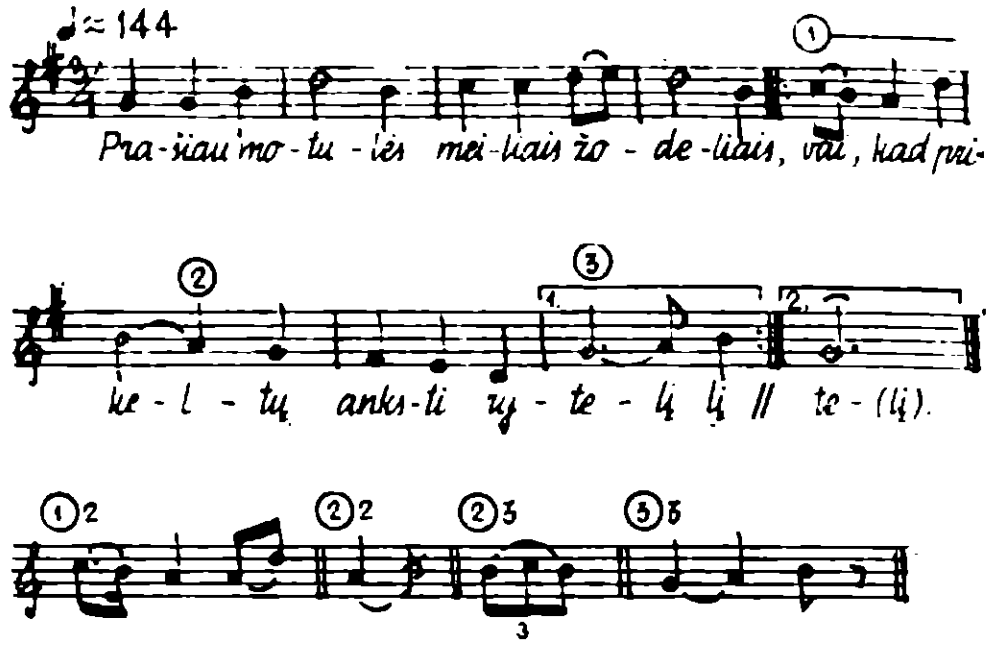

1. Prašiau motulės
Meiliais žodeliais,
Vai, kad prikeltų
Ankstų rytelį. (2×2)

2. Vai, kad prikeltų
Ankstų rytelį,
Tai nusišluočiau
Didį dvarelį. (2×2)

3. Dar nenušlaviau
Didžio dvarelio,
Jau ir prijojo
Dyvnų svetelių. (2×2)

4. Mečiau šluotelę
Aš in šalelę,
O pati jauna
Aukšton klėtelėn.
(2×2)

5. — Broleliai mano,
Jūs sakalėliai,
Kinkykit greičiau
Bėrus žirgelius. (2×2)

6. Vežkite mane
Pas anytėlę,
Gana prisbuvau
Pas motinėlę. (2×2

7. Kaip davažiavom
Žalią girelę,
Tai ir sukukau
Raibos gegulės. (2×

8. Kaip davažiavom
Šešuro dvarą,
Tai ir sulojo
Pikti kurteliai. (2×

9. Dar neišsėdau
Iš vežimėlio,
Jau ir apskaitė
Be razumėlio. (2×

10. Dar neišgėriau
Nei kiliškėlio.
Vai, ir apskaitė,
Kad girtuoklėlė.
(2×

11. Dar nepabuvau
Trijų dienelių,
Vai, ir apskaitė,
Kad tinginėlė. (2×2)

12. Broleliai mano,
Jūs sakalėliai,
Vežkite mane
Pas motinėlę. (2×2)

13. Vežkite mane
Pas motinėlę,
Gana prisbuvau
Pas anytėlę. (2×2)

40. PERLAUŽIAU NENDRELĘ
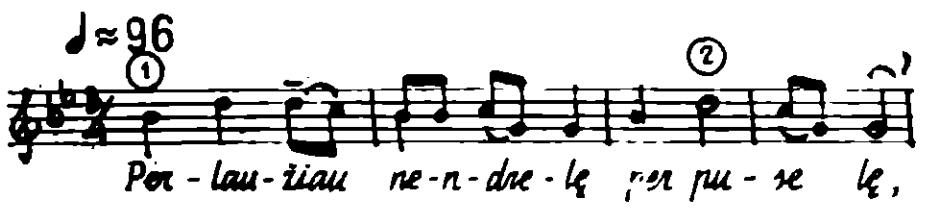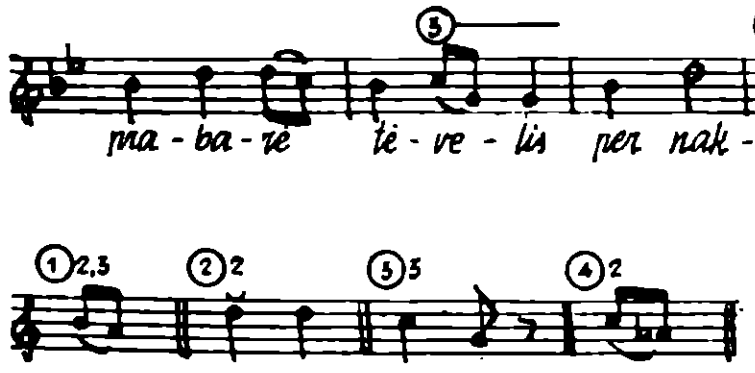
1. Perlaužiau nendrelę
Per puselę,
Prabarė tėvelis
Per naktelę.

2. — Nebarke, tėvule,
Už nendrelę,
Parvešiu, tėvule,
Tau martelę.

3. Parveža martelę,
Pardundina,
Jos margas skryneles
Parbarškina.

4. — Užsidek, tėvule,
Dvi žvakeles,
Pažiūrėk martelei
Į akeles.

5. Ar skaisti raudona
An veidelio,
Ar labai bagota
An kraitelio?

6. — Sūneli vaikeli,
Netropinai,
Tik valnas dieneles
Patrotinai.

7. — Tėvul širdele,
Šimtą duosiu,
Sã* valnas dieneles
Atvaduosiu.

8. — Sūneli vaikeli,
Penkis duotai,
Bet valnų dienelių
Netvaduotai.

41. OI, GĖRIAU GĖRIAU
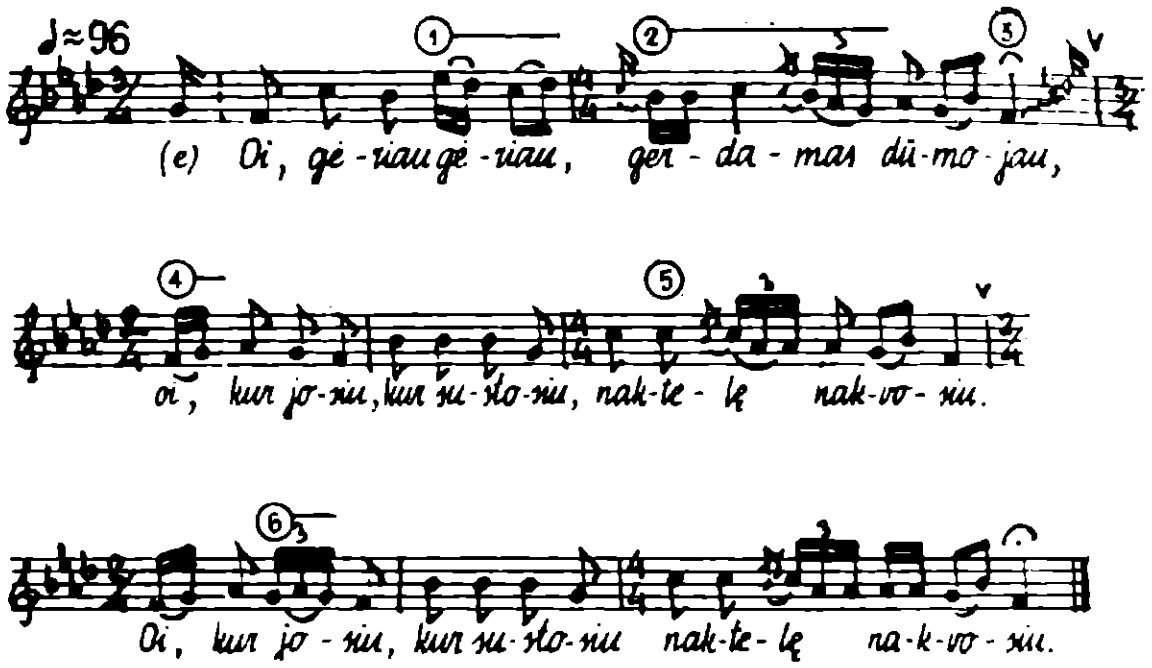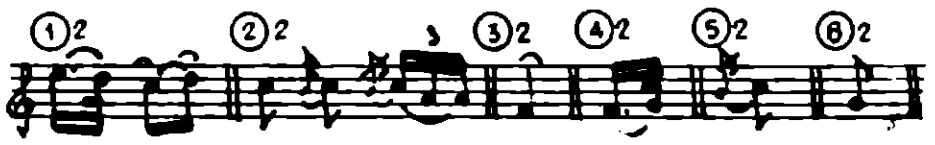
1. Oi, gėriau gėriau,
Gerdamas dūmojau,
Oi, kur josiu, kur sustosiu,
Naktelę nakvosiu. (2×2)

2. Oi, žinau žinau
Pakelėj našlelę,
Tai ten josiu, ten sustosiu,
Naktelę nakvosiu. (2×2)

3. Oi, klojo klojo
Našlė patalėlį,
Kloj našlelė patalėlį
Aštrių erškėtėlių. (2×2)

4. Oi, dėjo dėjo
Našlė po galvelei,
Dėj našlelė po galvelei
Kietą akmenėlį. (2×2)

5. Oi, gulė gulė
Našlė prie šalelei,
Gulė našlė prie šalelei
Kai ledo lytelė. (2×2)

6. Oi, kalbėj kalbėj
Našlė man žodelį,
Kalbėj našlė man žodelį
Kai šiaurus vėjelis. (2×2)

7. Oi, gėriau gėriau,
Gerdamas dūmojau,
Oi, kur josiu, kur sustosiu,
Naktelę nakvosiu. (2×2)

8. Oi, žinau žinau
Pakelėn mergelę,
Tai ten josiu, ten sustosiu
Naktelę nakvosiu. (2×2)

9. Oi, klojo klojo
Merga patalėlį,
Kloj mergelė patalėlį
Minkštų pierinėlių. (2×2)

10. Oi, dėjo dėjo
Merga po galvelei,
Dėj mergelė po galvelei
Pūkų paduškėlę. (2×2)

11. Oi, gulė gulė
Merga prie šalelei,
Gul mergelė prie šalelei
Kai žalia rūtelė. (2×2)

12. Oi, kalbėj kalbėj
Merga man žodelį,
Kalb mergelė man žodelį
Kai raiba gegulė. (2×2)

42. VERKĖ MOTULĖ
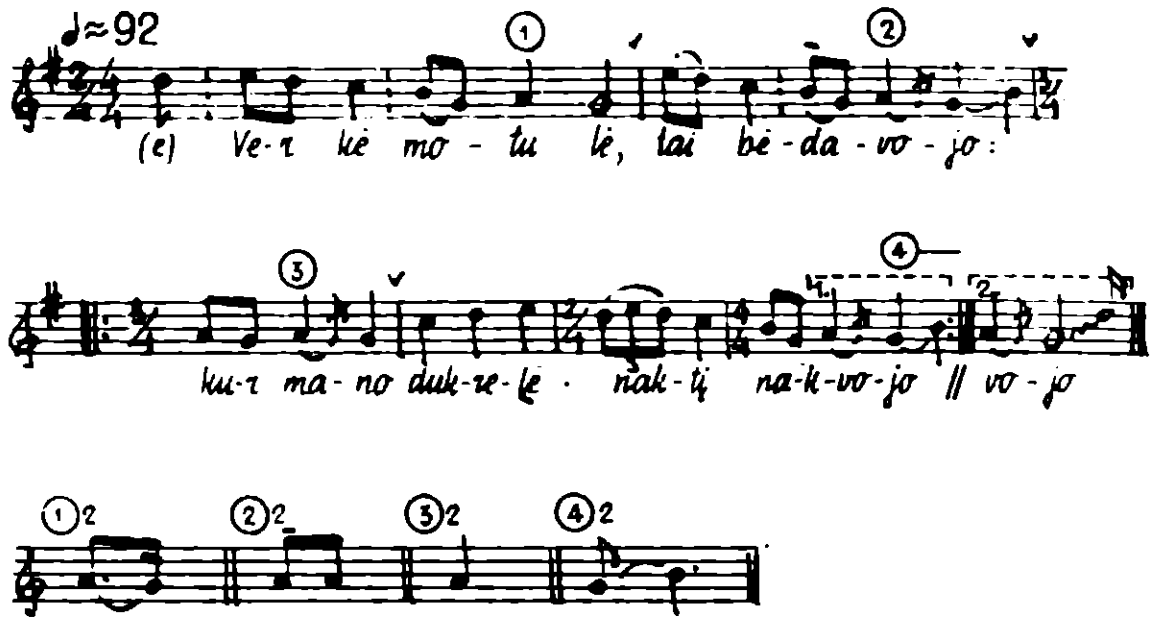
1. Verkė motulė,
Tai bėdavojo:
— Kur mano dukrelė
Naktį nakvojo: (2×2)

2. Ar lygioj lankoj,
Ar žalioj girioj?
Jos baltos rankelės
Tai po galvele. (2×2)

3. Nei lygioj lankoj,
Nei žalioj girioj,
Tik aukšton klėtelėn
Su bernužėliu. (2×2)

4. — Neverk, motule,
Nebėdavoki,
Neilgai, motule,
Pas tave būsiu. (2×2)

5. Atvažiuos svečiai
Svetimos šalies,
Tai paims, tai išveš
Svetimon šalin. (2×2)

6. — Dukrele mano,
Viešnele mano,
Svetimon šalelėn
Visi svetimi. (2×2)

7. Svetimon šalin
Visi svetimi,
Kas tavęs, dukrele,
Tenai pasgailės? (2×2)

8. — Svetimon šalin
Niekas nemylės,
Tik mano bernelis
Manęs pasgailės. (2×2)

43. KODĖL DAR MAN NEGERTI
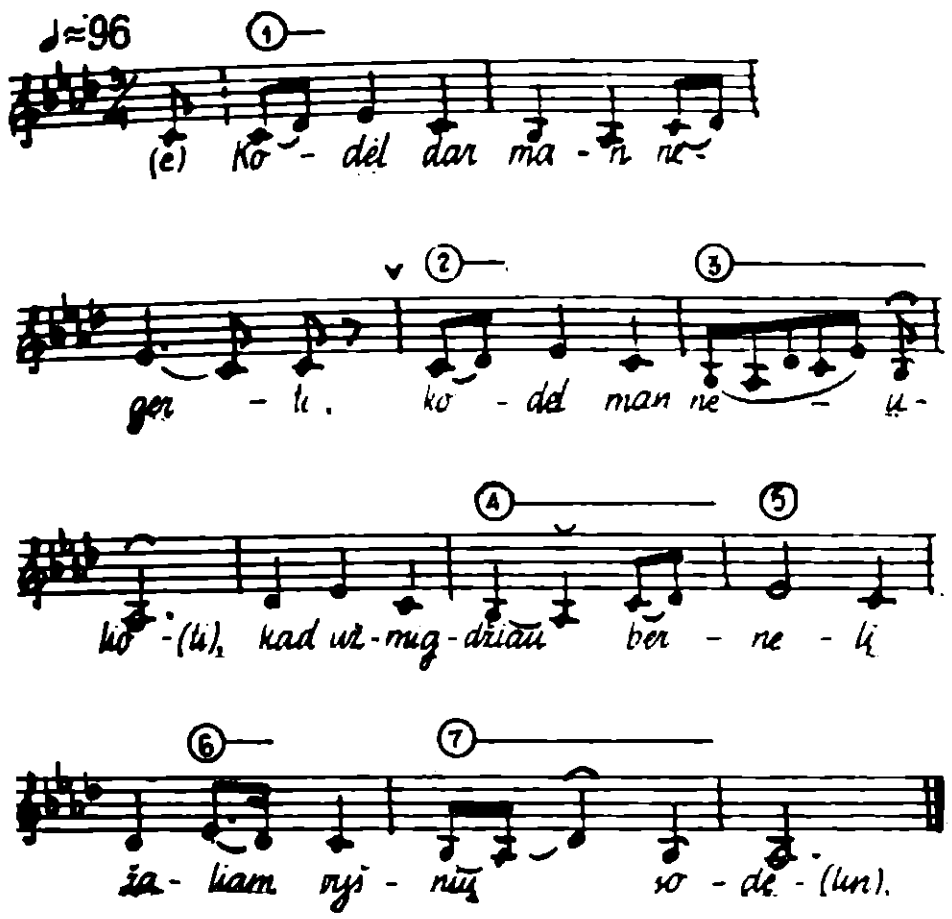
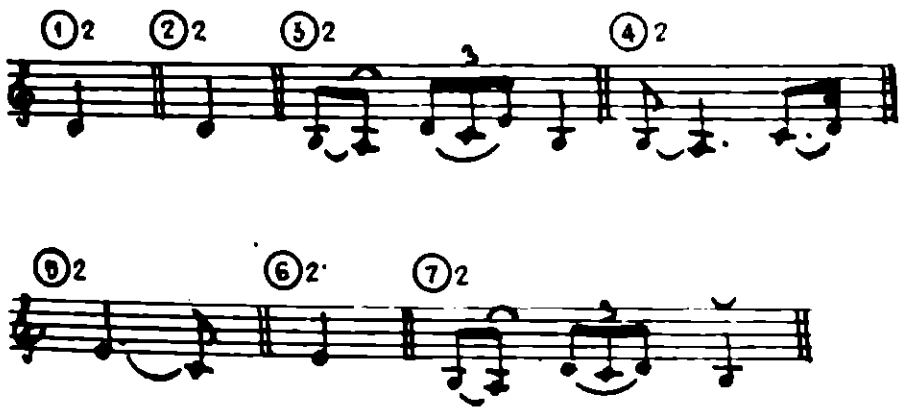

1. Kodėl dar man negerti,
Kodėl man neulioti,
Kad užmigdžiau bernelį
Žaliam vyšnių sodelin?

2. Prašysiu sakalėlio,
Kad nelėkt pro vyšnelę.
Nepajudint šakelės,
Nenukrėstų uogelės.

3. Nenukrėstų uogelės,
Nepribudint bernelio,
Nepribudint bernelio,
Mano didžio vargelio.

44. PAUKŠTUTE LAKŠTUTE

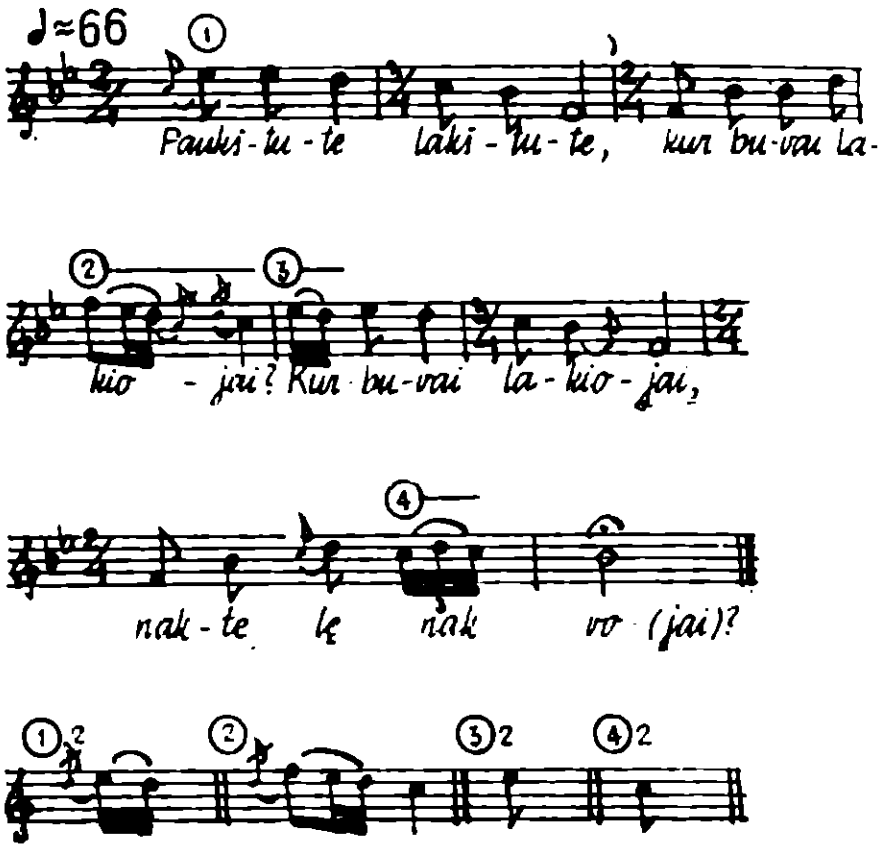

1. — Paukštute lakštute,
Kur buvai lakiojai?
Kur buvai lakiojai,
Naktelę nakvojai?

2. — Aš buvau lakiojau
Žaliojon girelėn,
Naktelę nakvojau
Vyšnelių sodelin.

3. — Paukštute lakštute,
Ką tu ten palikai?
— Palikau pamiršau
Raibąją plunksnelę.

4. Prašysiu maldysiu
Pilką sakalėlį,
Kad nulėkt, kad parnešt
Raibąją plunksnelę.

5. Nor nulėks, nor parneš,
Nebus tokia raiba,
Paukštelių drabnųjų
Bus jau apčiulbėta.

6. Paukštelių drabnųjų
Bus jau apčiulbėta
Gegulių raibųjų
Bus jau apkukuota.

7. — Mergele jaunoji,
Kur buvai vaikščiojai?
Kur buvai vaikščiojai,
Kur naktį nakvojai?

8. — Aš buvau vaikščiojau
Žaliojon girelėn,
Naktelę nakvojau
Po žalia liepele.

9. — Mergele jaunoji,
Ką tu ten palikai?
— Palikau pamiršau
Rūtų vainikėlį.

10. Prašysiu maldysiu
Vyriausį brolelį,
Kad nujot, kad parnešt
Rūtų vainikėlį.

11. Nor nujos, nor parneš,
Nebus tokis žalias,
Mergelių jaunųjų
Bus jau apnešiotas.

12. Mergelių jaunųjų
Bus jau apnešiotas,
Martelių jaunųjų
Bus jau apkalbėtas.

45. PAVASARĖLIO TRUMPA NAKTELĖ
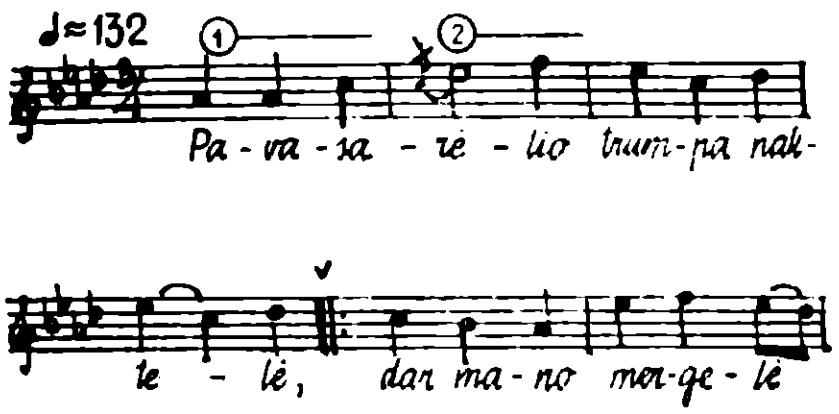
1. Pavasarėlio
Trumpa naktelė,
Dar mano mergelė
Miegelio nori. (2×2)

2. Miegelio nori
Ir nenustovi,
Kaip žalia rūtelė
Vėjo pučiama. (2×2)

3. Glosčiau galvelę,
Masčiau kaselę,
Nėr žalios rūtelės
Ir vainikėlio. (2×2)

4. — Kas gi tau kaltas,
Jauna mergele,
Per savo valelę,
Per raspustėlį. (2×2)

5. Neklausei tėvo
Nei motinėlės,
Pragėrei prašokai,
Prauliavojai. (2×2)

6. — Nei aš prašokau,
Nei prauliojau,
Išvilioj bernelis,
Tas šidorėlis. (2×2)

7. Sakė bernelis,
Tas šidorėlis,
Kad žydės rūtelė
Balton rankelėn. (2×2)

8. Žydės rūtelės
Balton rankelėn,
Uliosi, mergele,
Mano valelėn. (2×2)

9. Vyto rūtelė
Balton rankelėn,
Nuliūdo mergelė
Mano valelėn. (2×2)

46. AUKŠTAS DANGUS, ŠVIESIOS ŽVAIGŽDĖS
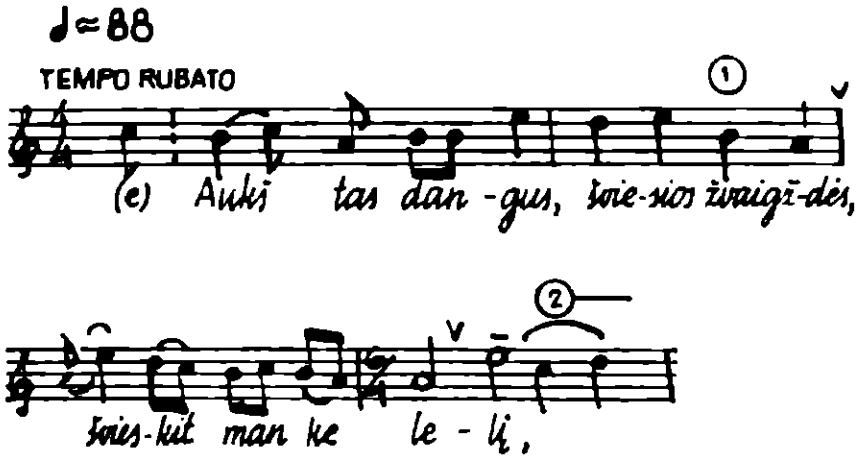
1. Aukštas dangus, šviesios žvaigždės,
Švieskit man kelelį,
Josiu pas mergelę.

2. Kaip nujojau pas mergelę,
Dar mergelė miega,
Lelijėlė miega.

3. — Kelkis kelkis, mergužėle,
Atdaryk dureles,
Atdaryk dureles.

4. Ba nusbodo man berneliui
An žirgo sėdėti,
Pavadžios turėti.

5. — Vai berneli dobilėli,
Per anksti atjojai,
Per anksti atjojai.

6. Leisk žirgelį lygioj lankoj,
Tegul lydavoja,
Tegul lydavoja.

7. O aš jauna mergužėlė
Dar pauliavosiu,
Dar pauliavosiu.

8. — Uliok uliok, mergužėle,
Nors trejis metelius,
Nors trejis metelius.

9. Nešiok nešiok vainikėlį
An gluodnios galvelės,
An gluodnios galvelės.

47. SIĄ NAKTELĘ PER NAKTELĘ
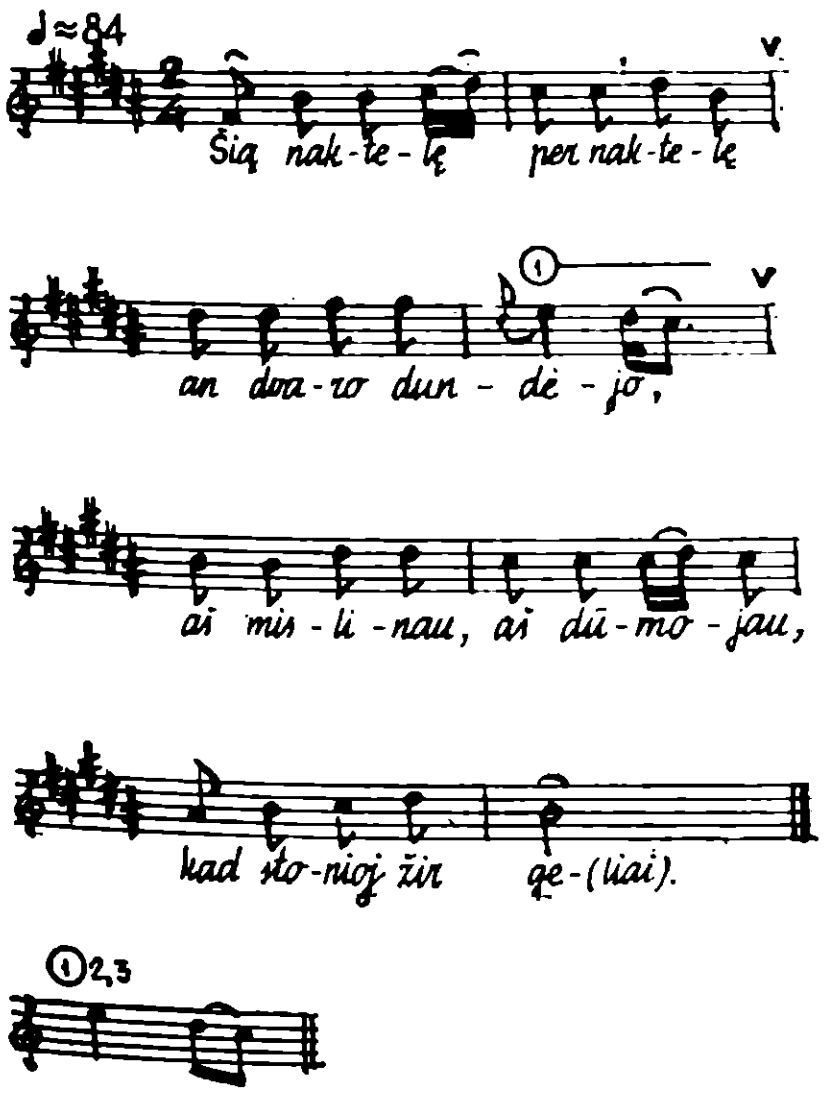
1. Šią naktelę per naktelę
An dvaro dundėjo,
Aš mislinau, aš dūmojau,
Kad stonioj žirgeliai.

2. Aš mislinau, aš dūmojau,
Kad stonioj žirgeliai —
Ažna būta didžių svečių,
Išvežta dukrelė.

3. Aš išėjau an dvarelio,
Ten radau ženklelius:
Pas rūtelių darželėlį
Žirgeliai stabdyta.

4. Pas rūtelių darželėlį
Žirgeliai stabdyta,
An vejelės, an žaliosios
Rūtelė barstyta.

5. Aš nuėjau aukšton klėtin —
Ir tenai ženkleliai:
Klėties durys atdarytos,
Skrynelės išvežtos.

6. Klėties durys atdarytos,
Skrynelės išvežtos.
Nėr skrynelių, ir kraitelio,
Nėr mano dukrelės.

7. — Kelkis, vyriausis sūneli,
Balnoke žirgelį,
Sėsim josim takavosim —
Dukrelės ieškosim.

8. Kaip dajojom pusė kelio —
Ir tenai ženkleliai:
An pievelės, an žaliosios
Žirgeliai ganyta.

9. Po liepele, po žaliąja
Martelė rėdyta,
An šakelių, an žaliųjų
Stangelės laisyta.

10. — Kaip dajojom žento dvarą,
Ten radom dukrelę:
Už stalelio pasodinta,
Marčia parėdyta.

11. — Vai dukrele, vai viešnele,
Grįžkime atgalio!
— Vai motule, vai širdele,
Sarmata didžiausia.

12. Kodėl, sena, negirdėjai,
Kaip dukrelę vežė
Šūkaudami ūkaudami
Juodi čigonėliai?

13. Šūkaudami ūkaudami
Juodi čigonėliai,
Čerškydami barstydami
Aukso pentinėlius.

14. Kodėl, sena, negirdėjai
Vakar vakarėlį,
Kolei buvau su vainikais,
Su šilko kasnykais?

15. Vakar buvau su vainikais,
Su šilko kasnykais,
O jau šiandien su koptūru
Po vyro notūru.

48. DŽIAUGIASI BERNELIS

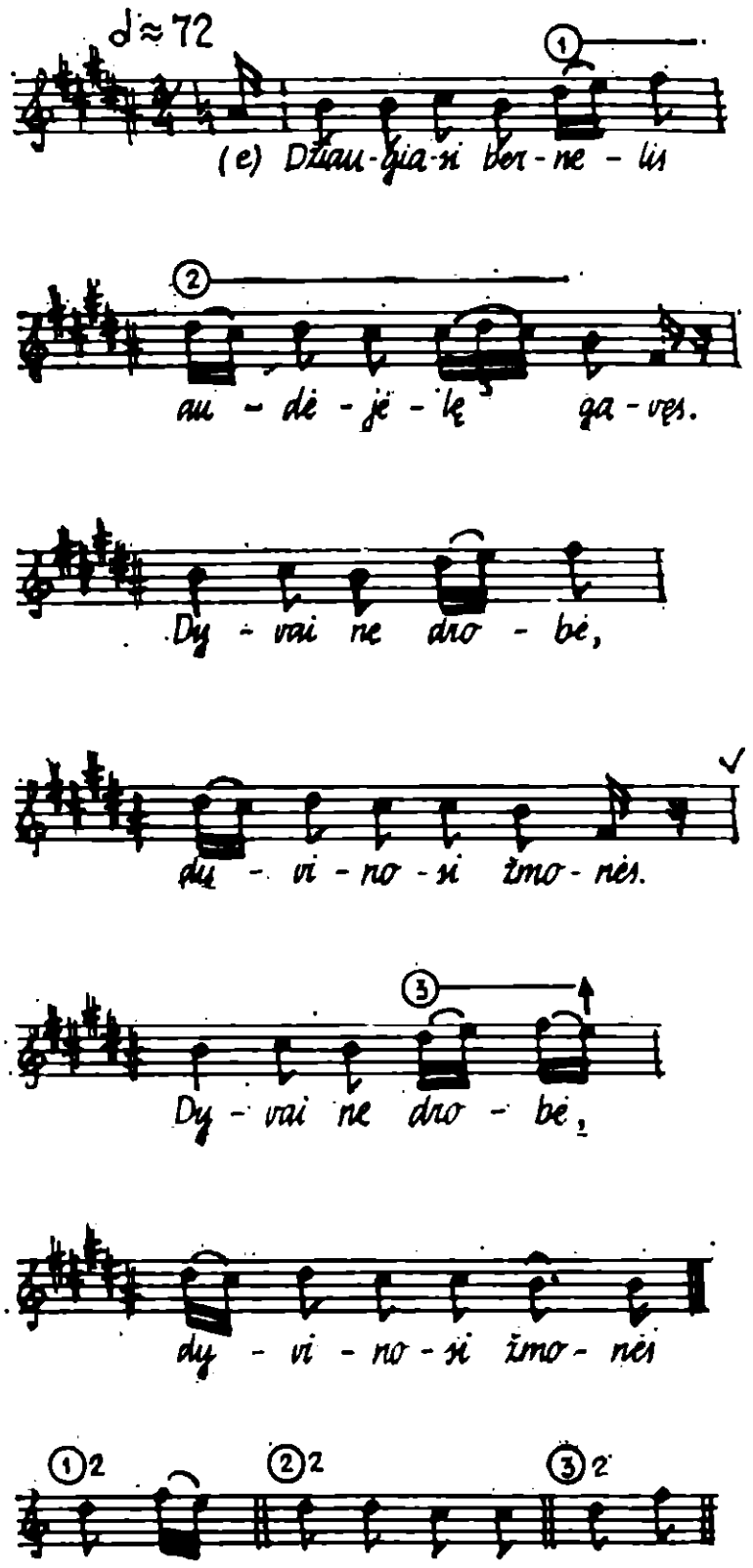

1. Džiaugiasi bernelis
Audėjėlę gavęs.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

2. An kuolų metė,
Akėčiose audė,
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

3. An tvoros pakorė —
Tvorelė išvirto,
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

4. Ežeran pavilgė —
Ežeras išseko.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

5. An vejos patiesė —
Vejelė išdžiūvo.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

6. Šešurą apvilko,—
Šešuras atvirto.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

7. Anytą apsupo,—
Anyta suklupo.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

8. Tik viena rankovė
Bernelį sugriovė.
Dyvai ne drobė,
Dyvinosi žmonės. (2×2)

49. GYRĖSI SVOČIOS, KAD DARBININKĖS

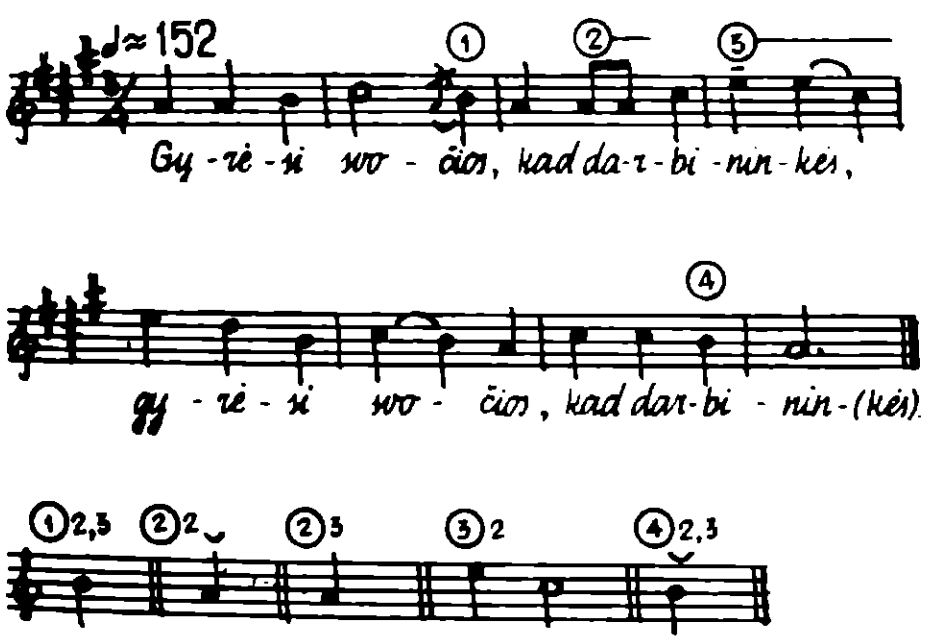

1. Gyrėsi svočios,
Kad darbininkės,
Gyrėsi svočios,
Kad darbininkės.

2. Linelius rovė,
Plaukus nusrovė,
Linelius rovė,
Plaukus nusrovė.

3. Linelius mynė,
Pirštus pritrynė,
Linelius mynė,
Pirštus pritrynė.

4. Linelius verpė
Ir gailiai verkė,
Linelius verpė
Ir gailiai verkė.

5. Drobeles audė,
Ausdamos snaudė,
Drobeles audė,
Ausdamos snaudė.

6. Drobeles rėžė,
Bastrukus rėdė,
Drobeles rėžė,
Bastrukus rėdė.

50. ŠIĄ NAKTELĘ PER NAKTELĘ
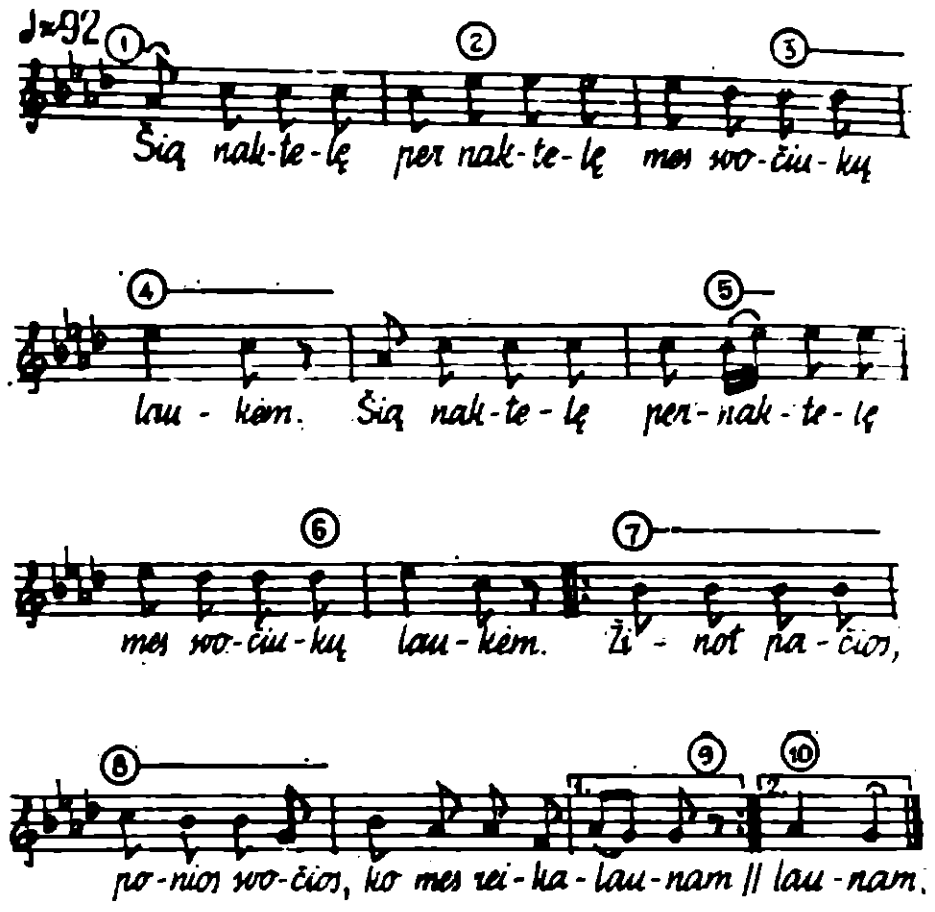
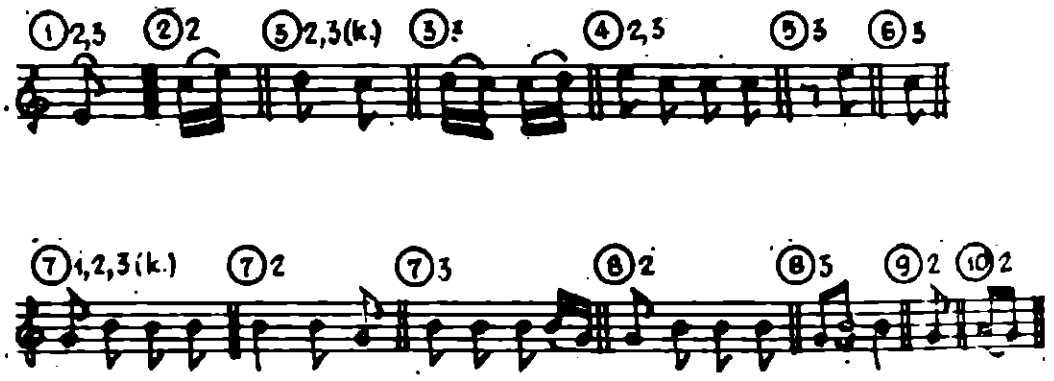

1. Šią naktelę per naktelę
   Mes svočiukių laukėm.
   Žinot pačios, ponios svočios,
   Ko mes reikalaunam. (2×2)

2. Reikalaunam pyragėlio,
   Prie pyrago vynužėlio.
   Jei duosit, tai sakykit,
   Jei neduosit, atsakykit. (2×2)

3. Jei duosit, dėkavosim,
   Jei neduosit, iškoliosim.
   Bus svočiulėms gėda
   Už stalo sėdėti. (2×2)

4. Gėda jumi, nedavusiom,
   Gėda mumiem, negavusiom,
   Gėda mumiem laukti,
   Gėda atsitraukti. (2×2)

5. Jeigu jūs žinojot,
   Kad nieko neturit,
   Reikė buvo nesisėst
   Už mūsų stalelio,
   Reikė buvo atsisėst
   Gale papečėlio.

51. JŪS BROLELIS MAŽASAI
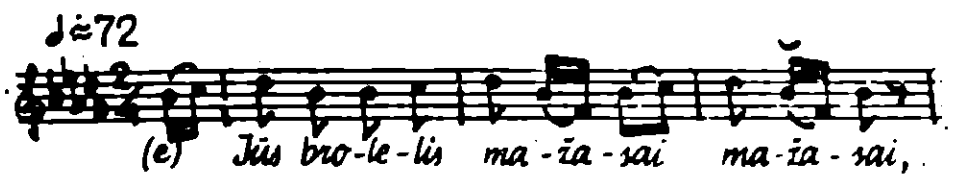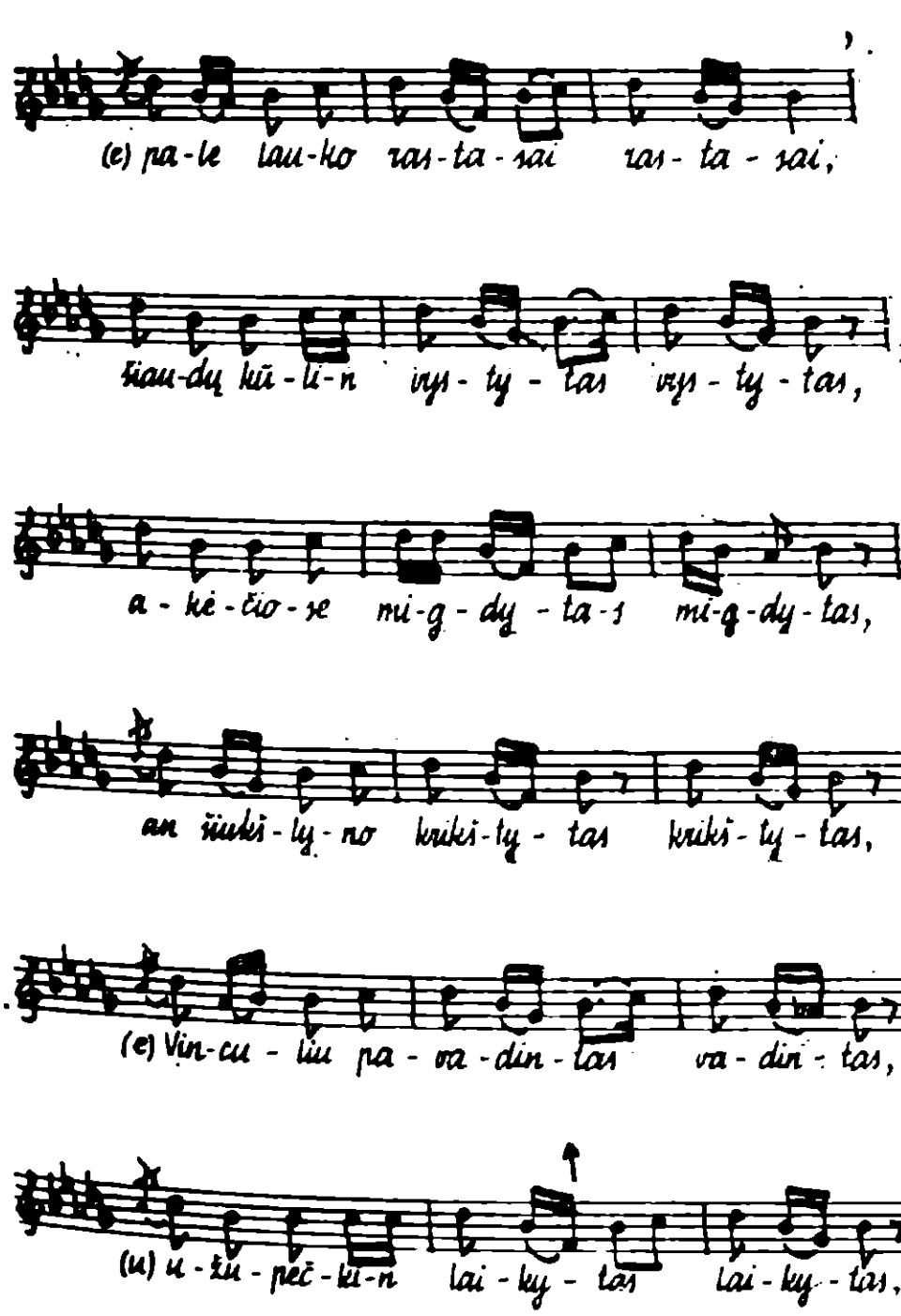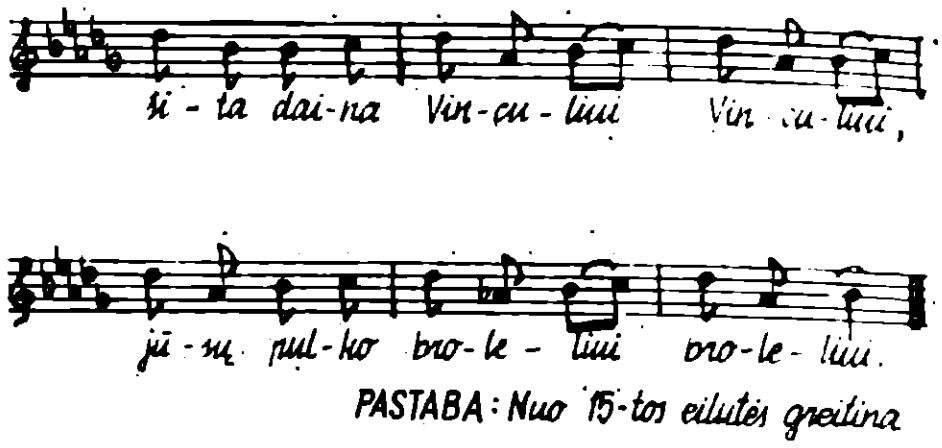
Jūs brolelis mažasai
Mažasai,
Gale lauko rastasai
Rastasai,
Šiaudų kūlin vystytas
Vystytas,
Akėčiose migdytas
Migdytas,
An šiukšlyno krikštytas
Krikštytas,
Vinculiu pavadintas
Vadintas,
Užupečkėn laikytas
Laikytas,
Šita daina Vinculiui
Vinculiui,
Jūsų pulko broleliui
Broleliui.

52. VAI BROLELI, KAD TU MANE IMTAI
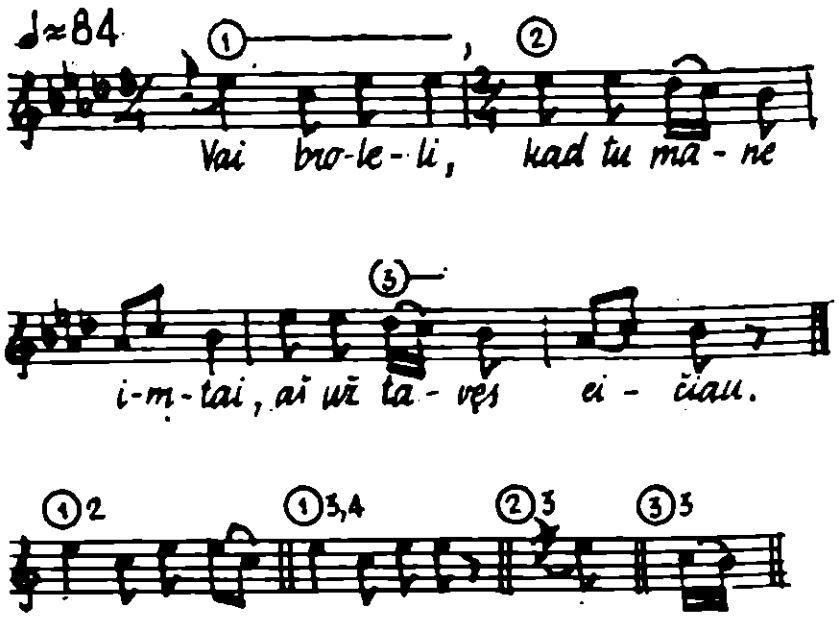
1. Vai broleli,
Kad tu mane imtai,
Aš už tavęs eičiau.

2. Vai broleli,
Gera mano dalelė,
Skalsi mano rankelė.

3. Vai broleli,
Vieną varpą nupjaunu,
Pilną kluoną prikraunu.

4. Vai broleli,
Pusę grūdo užmaišau,
Kita puse užminkau.

5. Vai broleli,
Tris bakanus padariau,
Vienas brolis suėdė.

6. Dar jam buvo negana,
Ba jis buvo nepena,
Tikrai jisai nepena.

7. Vai broleli,
Jei tu mane imtai,
Aš už tavęs eičiau.

53. IŠEIDAMI PAREIDAMI
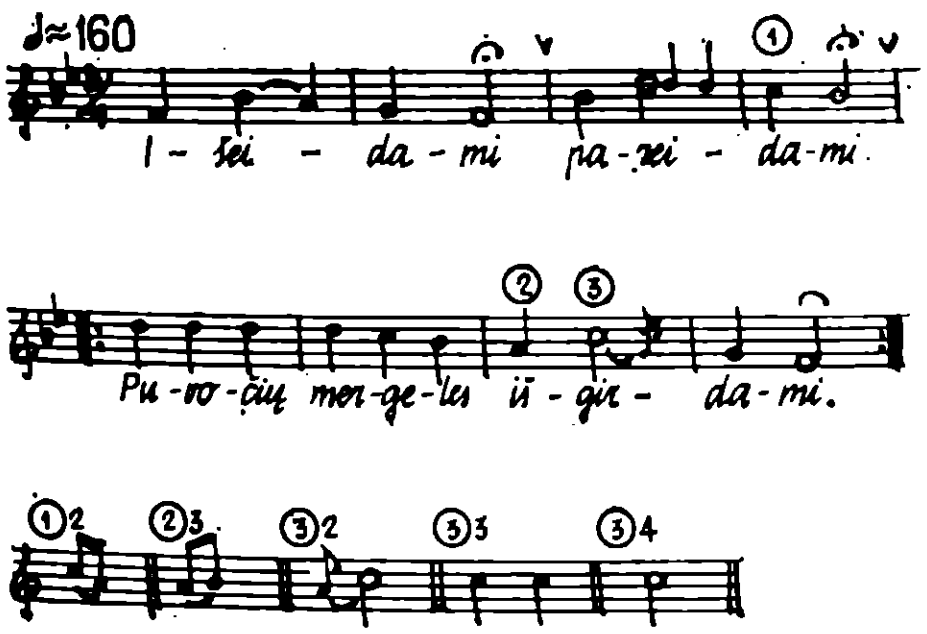
1. Išeidami pareidami,
Puvočių mergeles išgirdami,
Puvočių mergeles išgirdami.

2. Tai audėjos, tai verpėjos,
Tai plonų drobelių raižytojos,
Didžių dovanėlių dalytojos.

3. Išeidami pareidami,
Jociškės mergeles išpeikdami,
Jociškės mergeles išpeikdami.

4. Nei audėjos, nei verpėjos,
Nei plonų drobelių rėžytojos,
Anei dovanėlių dalytojos.

5. Išeidami pareidami,
Puvočių bernelius išgirdami,
Puvočių bernelius išgirdami.

6. Tai artojai, tai šienpjoviai,
Tai lankos šienelio grebotojai,
Tai lankos šienelio grebotojai.

7. Išeidami pareidami,
Jociškės bernelius išpeikdami,
Jociškės bernelius išpeikdami.

8. Nei artojai, nei šienpjoviai,
Nei lankos šienelio grebotojai,
Nei lankos šienelio grebotojai.

54. VIDURY DVARO

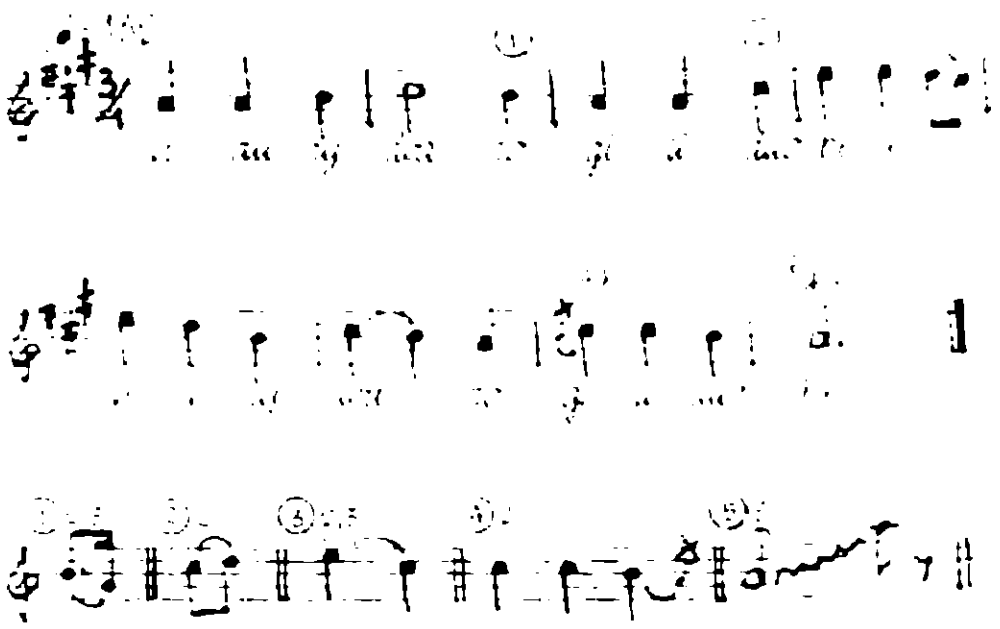

1. Vidury dvaro
Gili duobelė. (2×2)

2. Tona duobelėn
Varnelės dėjo. (2×2)

3. Prijunko broliai
Varnų dėdinti. (2×2)

4. Nei mes atprašom,
Nei mes atvarom, (2×2)

5. Nei mes gražumu,
Nei mes piktumu. (2×2)

6. Sumesim laužą,
Sukursim ugnį. (2×2)

7. Sukursim ugnį,
Deginsim brolius. (2×2)

8. Iššoko broliai
Akis išdegę, (2×2)

9. Akis išdegę,
Ūsus nusvilę. (2×2)

55. GYRĖSI SVOTAS
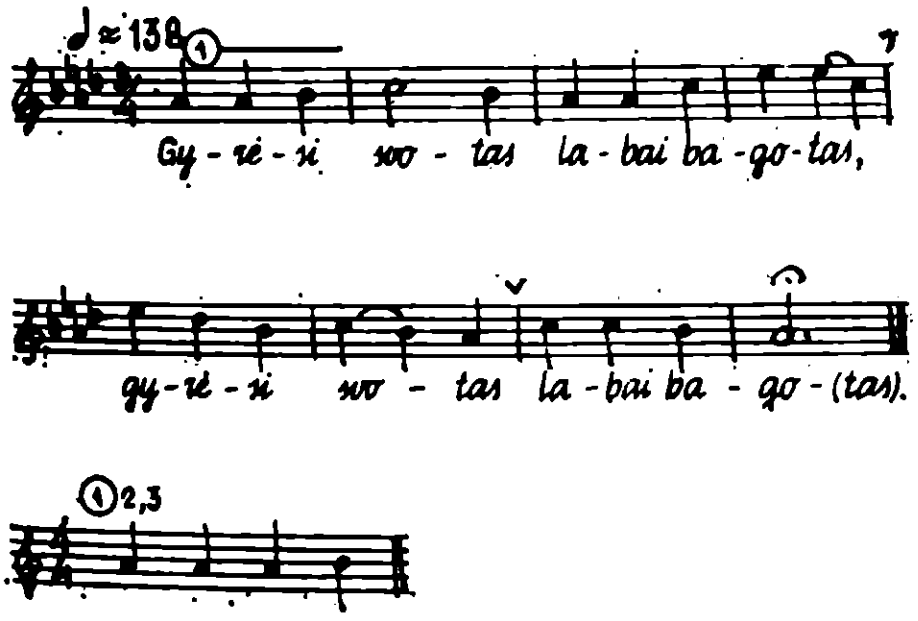
1. Gyrėsi svotas
Labai bagotas,
Gyrėsi svotas
Labai bagotas.

2. Sakė, atvažiuosiu
Šešetu žirgų,
Sakė, atvažiuosiu
Šešetu žirgų.

3. Ažna atvažiavo
Viena kumelše,
Ažna atvažiavo
Viena kumelše.

4. Viena kumelšė,
Dar ir ta raiša,
Viena kumelšė,
Dar ir ta raiša.

5. Viena koja ilga,
Kita kaip smilga,
O trečia kreiva,
Ketvirta kaip šeiva.

6. Uodega gniaužta,
Šunų nugraužta,
Uodega gniaužta,
Šunų nugraužta.

56. MES TURIM SVOČIULĖM

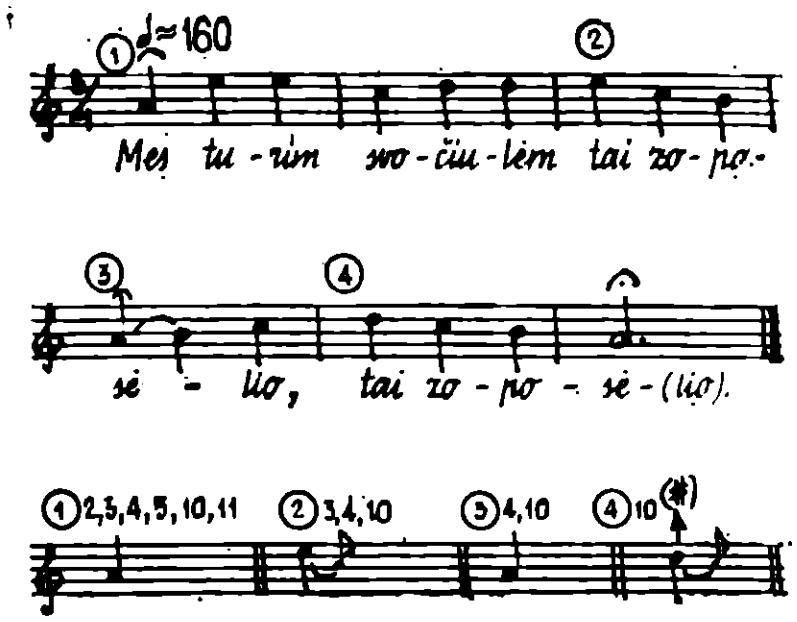

1. Mes turim svočiulėm
Tai zoposėlio,
Tai zoposėlio.

2. Raugintų varlelių
Tai giroštėlę,
Tai giroštėlę.

3. Džiovintų molelių
Tai niekotėlę,
Tai niekotėlę.

4. Raugintų varlelių
Kiaulės neėda,
Kiaulės neėda.

5. O jūsų svočiulės
Viską suėda,
Viską suėda.

6. — Ar gardu, svočiulės,
Varlių mėsaitė,
Varlių mėsaitė?

7. — Nei šiokia, nei tokia,
Kaip vištienaitė,
Kaip vištienaitė.

8. — Ar gardūs, svočiulės,
Mūsų molaičiai,
Mūsų molaičiai?

9. — Nei šioki, nei toki,
Kaip sukeraičiai,
Kaip sukeraičiai.

10. Džiovintų molelių
Girnos nemala,
Girnos nemala.

11. O jūsų svočiulės
Tai sukriauškena,
Tai sukriauškena.

57. GERKIME, SVETELIAI, DŪMOKIM NAMO

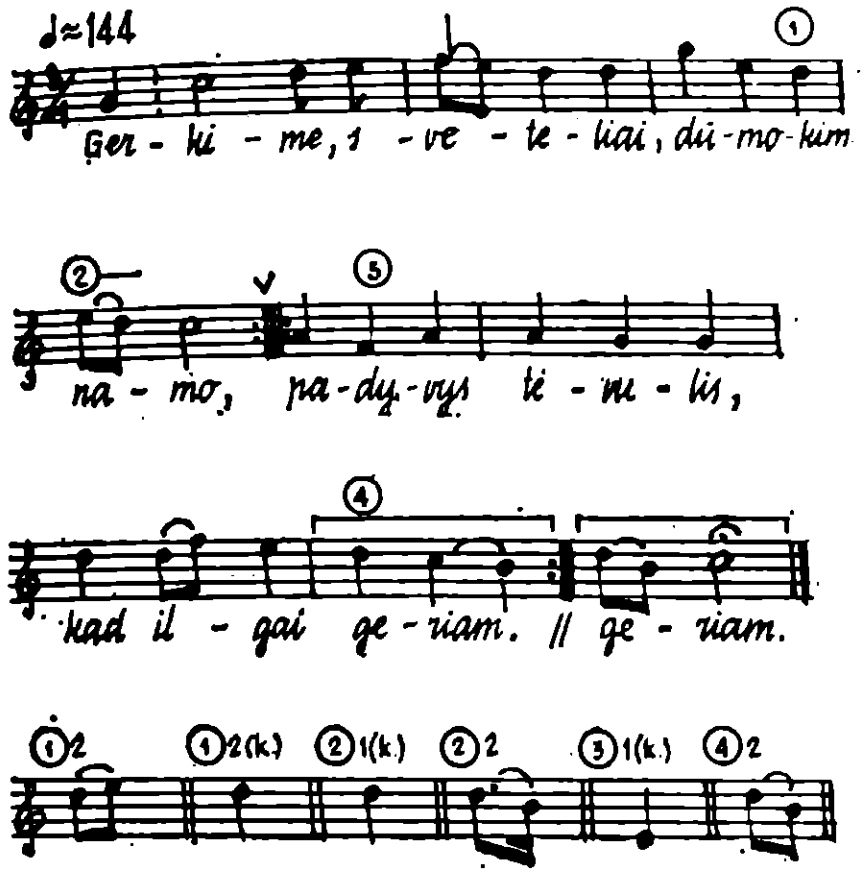

1. Gerkime, sveteliai,
Dūmokim namo, (2×2)
Padyvys tėvulis,
Kad ilgai geriam. (2×2)

2. Nedyvyk, tėvule,
Kad ilgai geriam, (2×2)
Mes tavo dukrelei
Gero linkėjom. (2×2)

3. Sodinsim sodelį
Ko no tankiausiai, (2×2)
Nuleidom dukrelę
Ko no toliausiai. (2×2)

4. Ar žalias sodelis,
Tankiai sodintas, (2×2)
Ar linksma dukrelė,
Toli nuduota? (2×2)

5. Tai vysta sodelis,
Tankiai sodintas, (2×2)
Tai liūsta dukrelė,
Toli nuduota. (2×2)

6. Laistysim sodelį,
Tankiai sodintą, (2×2)
Lankysim dukrelę,
Toli nuduotą. (2×2)

7. Žaliuoja sodelis,
Tankiai laistytas, (2×2)
Neliūdi dukrelė,
Tankiai lankyta. (2×2)

58. GALE LAUKELIO
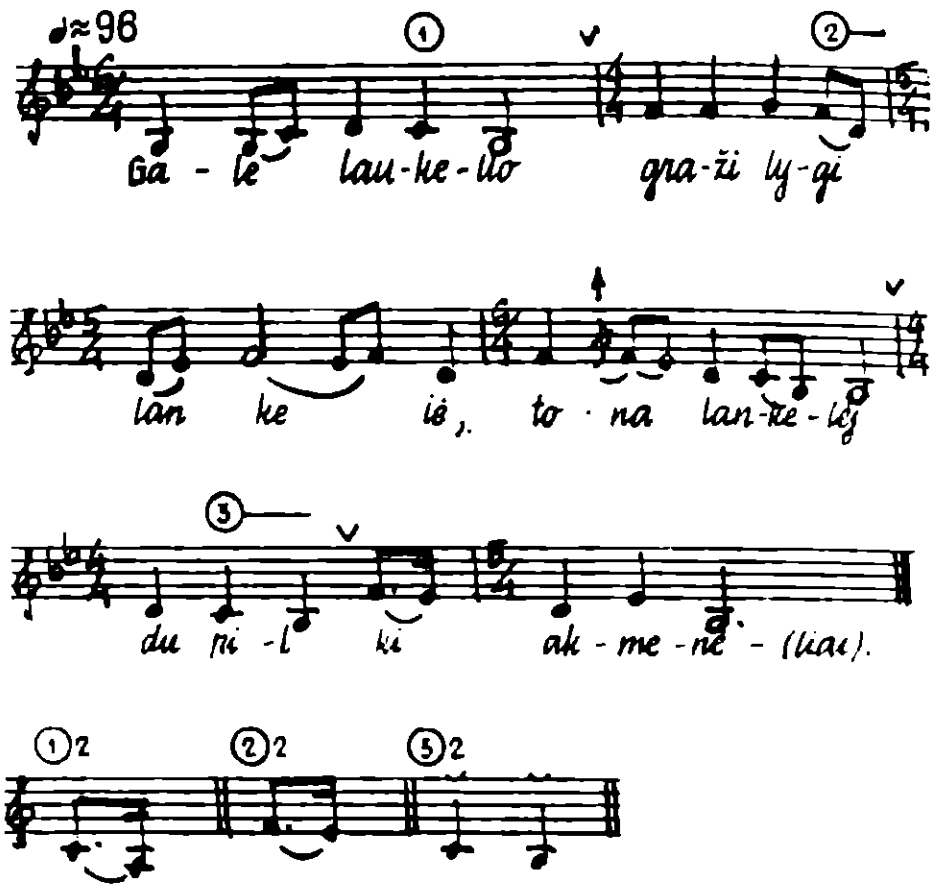
1. Gale laukelio
Graži lygi lankelė,
Tona lankelėj
Du pilki akmenėliai.

2. Tona lankelėn
Du pilki akmenėliai,
An akmenėlių
Du balti karvelėliai.

3. — Jūs karvelėliai,
Jūs mylimi paukšteliai,
Jūs surašykit
Man margą gromatėlę.

4. Jūs surašykit
Man margą gromatėlę,
Tai aš nusiųsiu
In šelmį bernužėlį.

5. Tai aš nusiųsiu
In šelmį bernužėlį,
Kad atiduotų
Rūtelių vainikėlį.

6. Kad atmainytų
Sidabrėlio žiedelį,
Kad sugrąžintų
Man valniąją valelę.

7. — Mergele mano,
Mergele lelijėle,
Oi, kaip užtekės
Iš vakarų saulelė,

8. Tai sugrąžinsiu
Tau valniąją valelę
Ir atmainysiu
Sidabrėlio žiedelį.

9. Ir atmainysiu
Sidabrėlio žiedelį,
Ir atiduosiu
Rūtelių vainikėlį.

59. TU GEGULE, TU RAIBOJI MANO
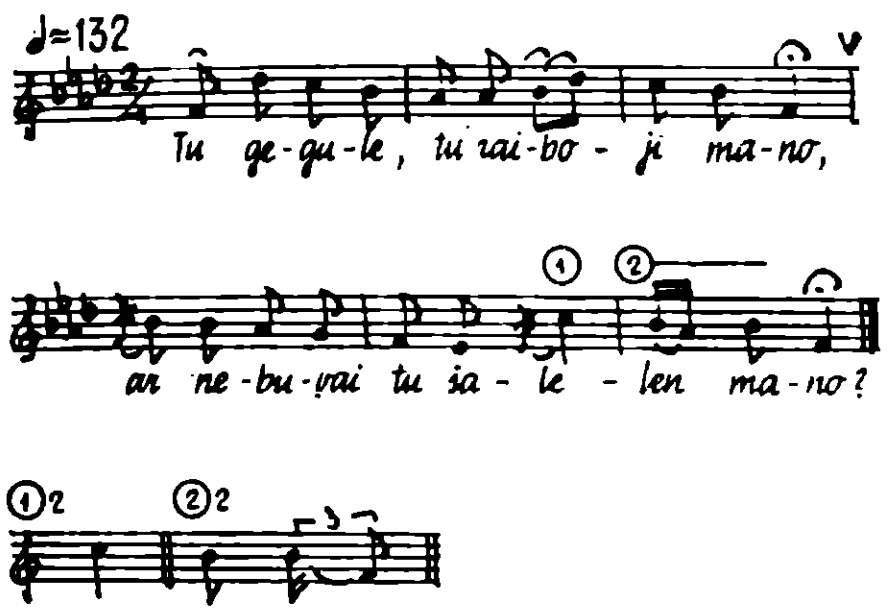
1. — Tu gegule, tu raiboji mano,
Ar nebuvai tu šalelėn mano?

2. Ar nebuvai tu šalelėn mano,
Ar nematei, ką motulė daro?

3. — Oi martele, lelijėle mano,
Tai aš buvau ton šalelėn tavo,

4. Tai aš buvau ton šalelėn tavo,
Tai aš mačiau, ką motulė daro.

5. Ankstų rytą po kiemelį vaikšto,
Prijuostėle ašarėles šluosto.

6. Prijuostėle ašarėles šluosto
Ir dukrelės vis vardelį mini.

60. OI, DĖKUI DĖKUI

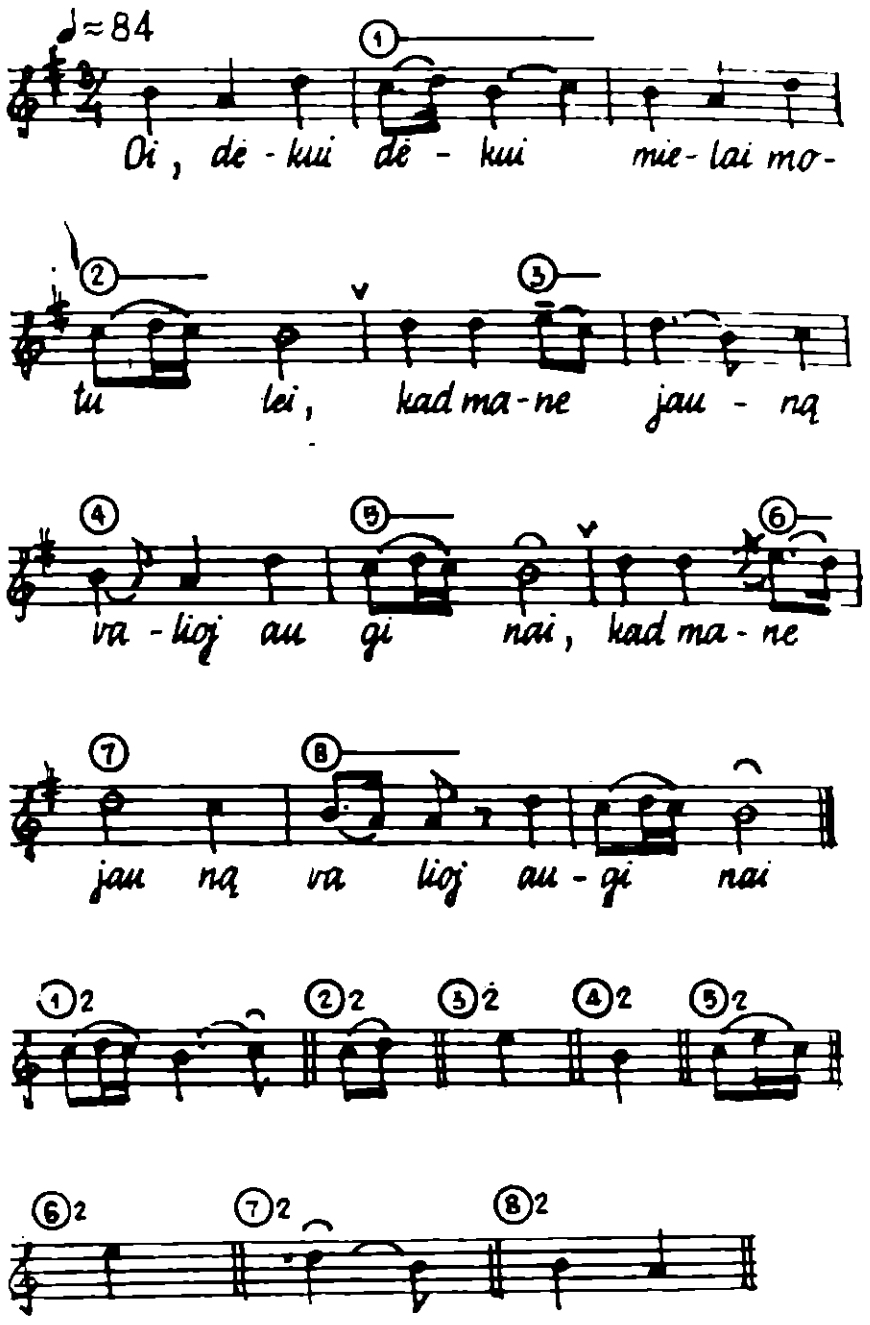

1. Oi, dėkui dėkui
Mielai motulei,
Kad mane jauną
Valioj auginai. (2×2)

2. Valioj auginai,
Ilgai migdinai,
Lig pusrytėlių
Nepribudinai. (2×2)

3. Tiktai nedėkui
Mielai motulei,
Kad mane jauną
Toli nudavei. (2×2)

4. Už aukštų kalnų,
Už žalių girių,
Už Nemunėlio
Tykiai einančio. (2×2)

5. Per Nemunėlį
Antele plauksiu,
Per žalias girias
Gegulė lėksiu. (2×2)

6. Tai aš nulėksiu
Vyšnių sodelin,
Tai aš nutūpsiu
An serbentėlės. (2×2)

7. Oi, ir išėjo
Miela motulė
Po vyšnių sodą
Pasivaikščioti. (2×2)

8. Oi, ir užgirdo
Sena motulė
Raibą gegulę
Sode kukuojant. (2×2)

9. An raibų pluksnų
Būtų gegulė,
An alasėlio —
Mano dukrelė. (2×2)

61. KELKITĖS, MERGOS

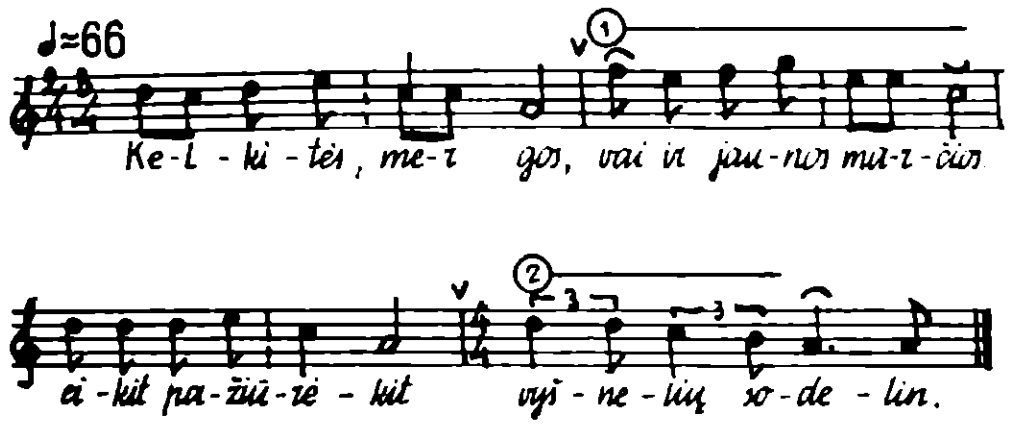

1. Kelkitės, mergos,
Vai ir jaunos marčios,
Eikit pažiūrėkit
Vyšnelių sodelin,

2. Eikit pažiūrėkit
Vyšnelių sodelin,
Kokia ten paukštelė
Taip gražiai kukuoja.

3. — Motule mano,
Širdele mano,
Tenai ne paukštelė,
Ten tavo dukrelė.

4. An raibų plūksnelių
Tai būt gegužėlė,
O an alasėlio
Mūsų sesutėlė.

5. — Jei aš žinotau,
Kad raiba gegulė,
Tai aš ją išvytau
In žalią girelę.

6. O jei žinotau,
Kad mano dukrelė,
Tai aš ją pakviesčiau
In aukštą klėtelę.

7. Tai aš pasodinčiau
Už baltų skobnelių,
Tai aš pavitotau
Žaliuoju vyneliu.

ŠEIMOS DAINOS

62. UŽ JŪRIŲ, UŽ MARIŲ
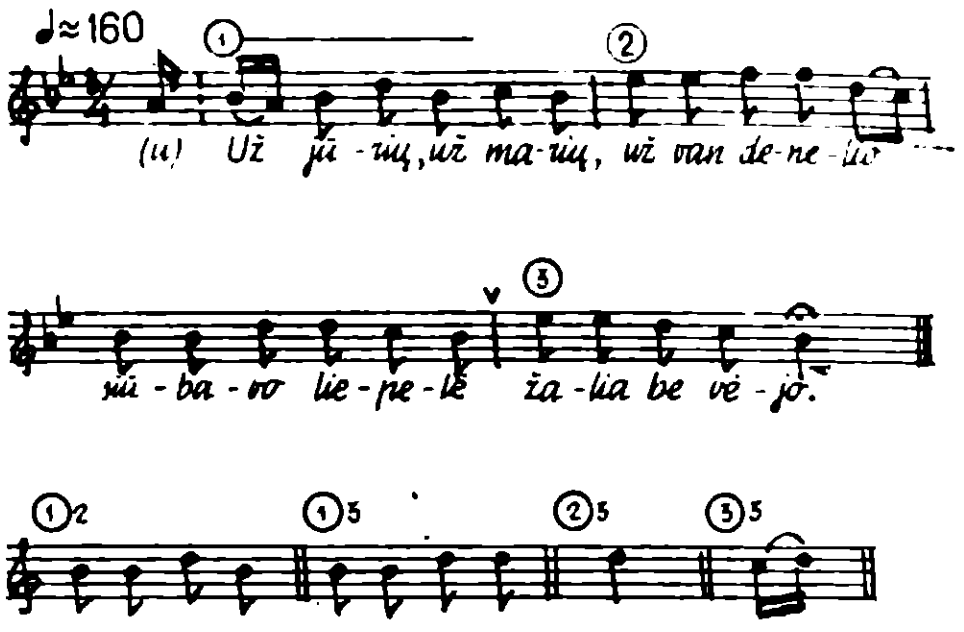
1. Už jūrių, už marių,
Už vandenėlio
Siūbavo liepelė
Žalia be vėjo.

2. Siūbavo liepelė
Žalia be vėjo,
Ten vargo mergelė
Linus ravėjo.

3. Ten vargo mergelė
Linus ravėjo,
Bagočiaus sūnelis
Priešais stovėjo.

4. Bagočiaus sūnelis
Priešais stovėjo,
Su vargo mergele
Žodį kalbėjo.

5. Ateina motulė
Keliu verkdama,
Sa mielą sūnelį
Graudžiai bardama:

6. — Vai sūnau sūneli,
Ką susdūmojai,
Kad vargo mergelę
Pasidabojai?

7. — Vai motule mano,
Širdele mano,
Neradau gražesnės
Aš jaunimėly.

8. Jos gražūs veideliai
Kaip obuolėliai,
Mėlynos akelės
Kaip žiburėliai.

9. Mėlynos akelės
Kaip žiburėliai,
Meilingi žodeliai
Kaip balandėliai.

63. TU PUTINE

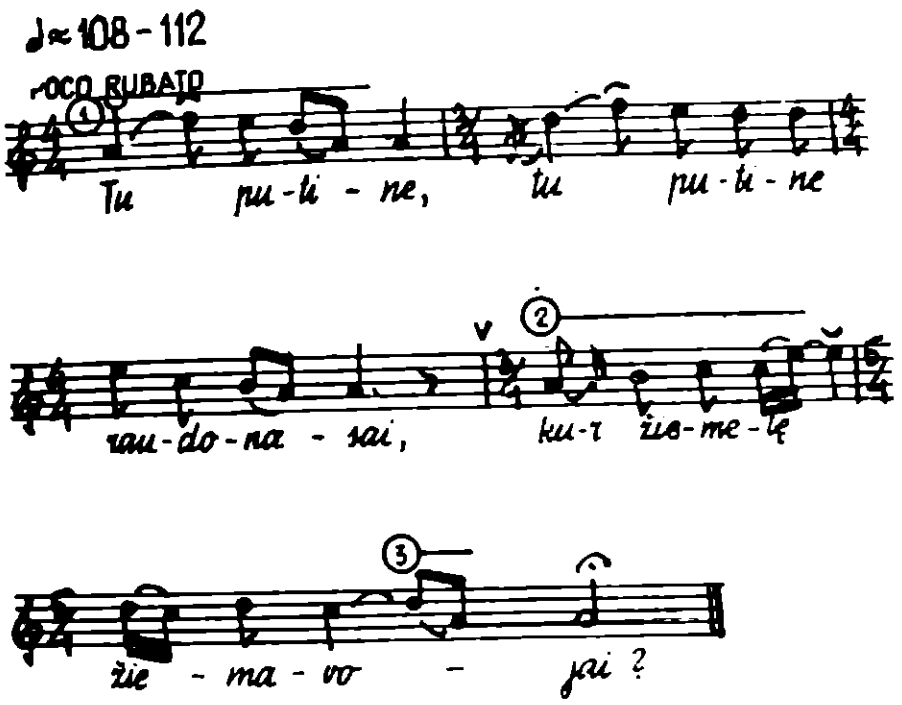

1. — Tu putine,
Tu putine raudonasai,
Kur žiemelę žiemavojai?

2. — Kur išdygau,
Kur išdygau, ten stovėjau,
Ten žiemelę žiemavojau.

3. An upelės,
An upelės, an bistriosios,
Prie šaltinio vandenėlio.

4. Bistrus vanduo,
Bistrus vanduo šaknis plaudė,
O mergelei širdį spaudė.

5. O mergelei,
O mergelei širdį spaudė,
Širdį spaudė, gailiai verkė.

6. Reikė neiti,
Reikė neiti už bernelio,
Už bernelio žaunierėlio.

7. Jis neturi,
Jis neturi nei žemelės,
Nei žemelės, nei pirkelės.

8. Tik jis turi,
Tik jis turi šveitrią šoblią,
An galvelės giverėlį.

9. An galvelės,
An galvelės giverėlį,
An petelių ranicėlę.

10. An petelių,
An petelių ranicėlę,
An kojelių pentinėlius.

11. Reikė eiti,
Reikė eiti už bernelio,
Už bernelio artojėlio.

12. Tai jis turi,
Tai jis turi ir žemelę,
Ir žemelę, ir pirkelę.

13. An galvelės,
An galvelės kepurėlę,
An petelių surdutėlį.

64. VARGAU VARGELĮ
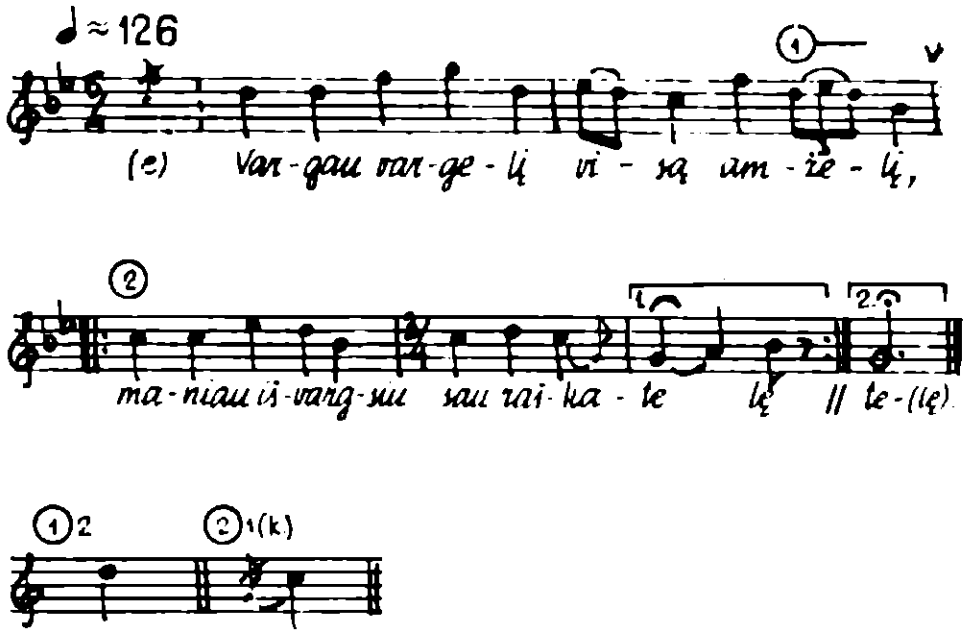
1. Vargau vargelį
Visą amželį,
Maniau, išvargsiu
Sau raškalėlę. (2×2)

2. Bet neišvargau
Sau raškatėlės,
Tiktai išvargau
Šelmį bernelį. (2×2)

3. Jis mane barė,
Iš namų varė:
— Eike, mergele,
Pas motinėlę. (2×2)

4. — Berneli mano,
Jaunasai mano,
Kad aš neturiu
Mielos motulės. (2×2)

5. Mano motulė
Aukštan kalnelin,
Aukštan kalnelin,
Gilan grabelin. (2×2)

6. Per visą dieną
Prašiau pas dievą,
Kad duot dievulis
Šiaurų vėjelį. (2×2)

7. Kad nupustytų
Gelsvą pieskelę
Ir atdarytų
Grabo lentelę. (2×2)

8. Jei atdarytų
Grabo lentelę,
Gal prakalbytau
Savo motulę. (2×2)

9. — Motule mano,
Širdele mano,
Pamokyk mane
Vargelį vargti. (2×2)

10. — Dukrele mano,
Širdele mano,
Mokėk nulenkti
Jauną bernelį. (2×2)

11. O jei nulenksi
Jauną bernelį,
Mažam sumažins
Didį vargelį. (2×2)

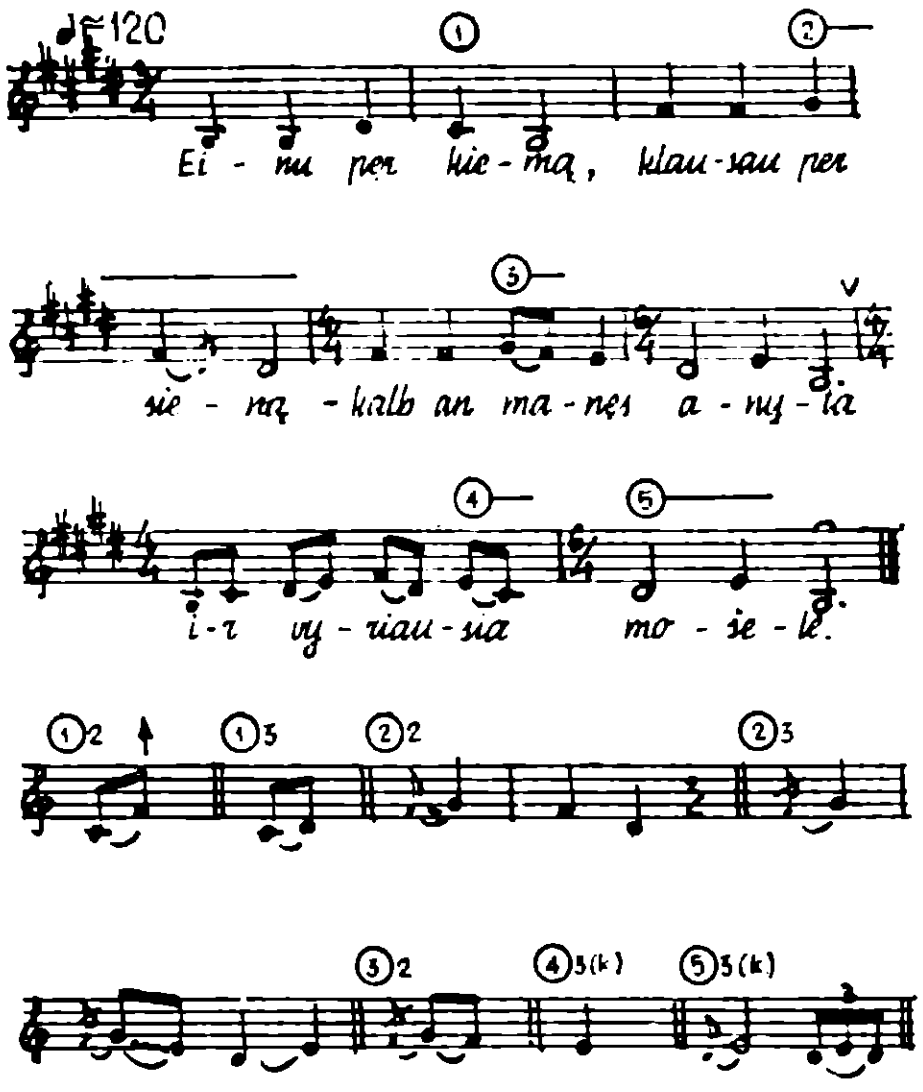

1. Einu per kiemą,
Klausau per sieną —
Kalb an manęs anyta
Ir vyriausia mošelė.

2. — Martelė šiokia,
Martelė tokia,
Martelė ultoikėlė,
Darbelio nemokyta.

3. Eisiu stonelėn,
Rasiu bernelį,
Pasiskųsiu berneliui
Savo didį vargelį:

4. — Berneli mano,
Raiteli mano,
Oi, ką kalba motulė
Ir vyriausia sesulė?

5. — Mergele mano,
Jaunoji mano,
Sopa mano širdelę
Ir be tavo žodelių.

6. Eisiu darželin,
Rasiu rūtelę,
Pasiskųsiu rūtelei
Savo didį vargelį:

7. — Rūtele mano,
Žalioji mano,
Kad aš būtau nešioju
Tave visą viekelį.

8. — Mergele mano,
Jaunoji mano,
Kai pažinai vargelį,
Atsiminei rūtelę.

—2. Puvočių kaimo kluonai ir gatvė 1972 m. (D. Šemetulskio nuotr.)

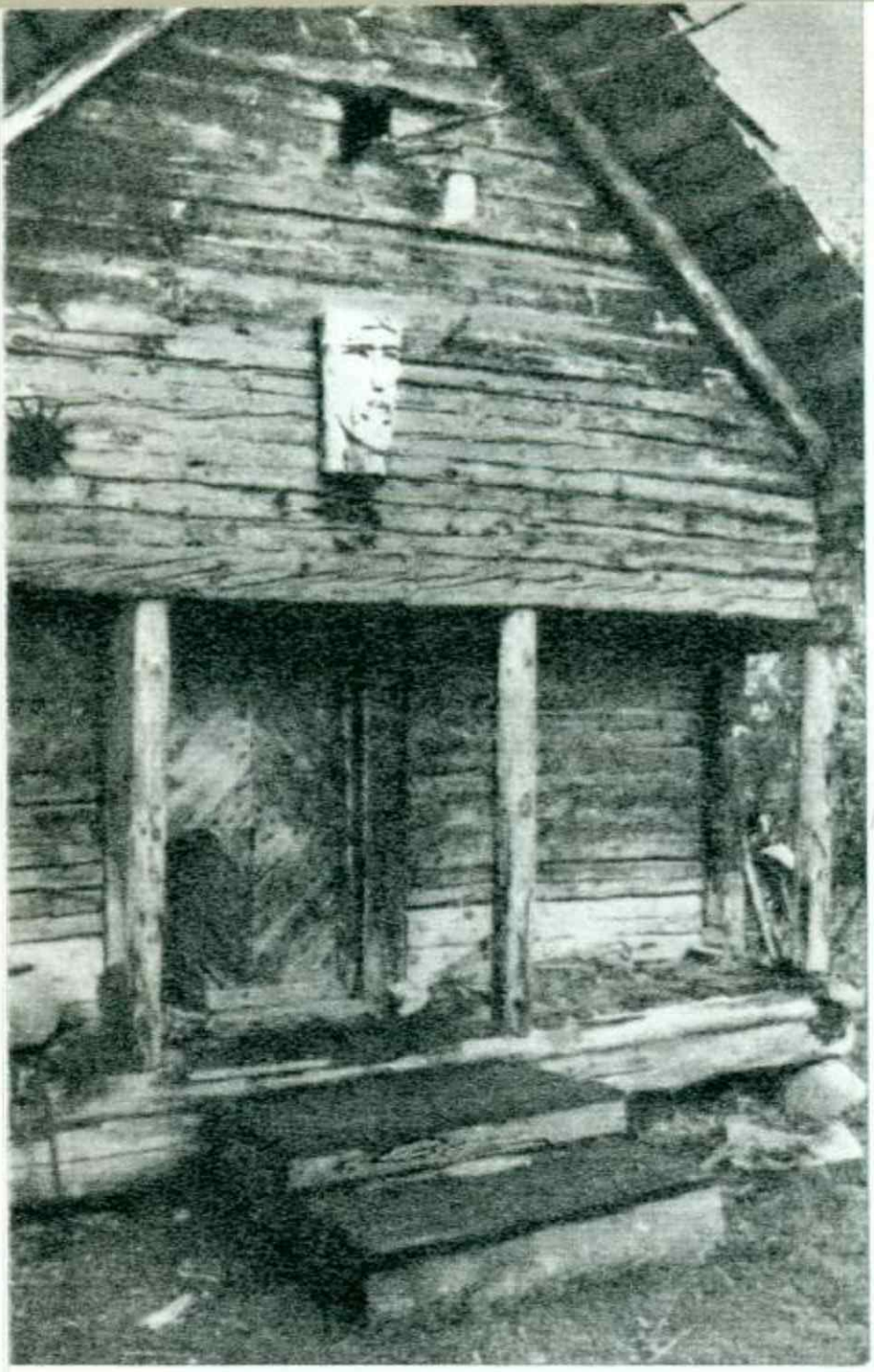

3—6. Puvočių kaimo architektūros fragmentai 1984 m. (O. Pajėdaitės nuotr.)

7. R. Sabaliauskienės močiutė Ieva Pigagienė iš Žiūrų kaimo, g. 1838 m. (Iš šeimos albumo.)

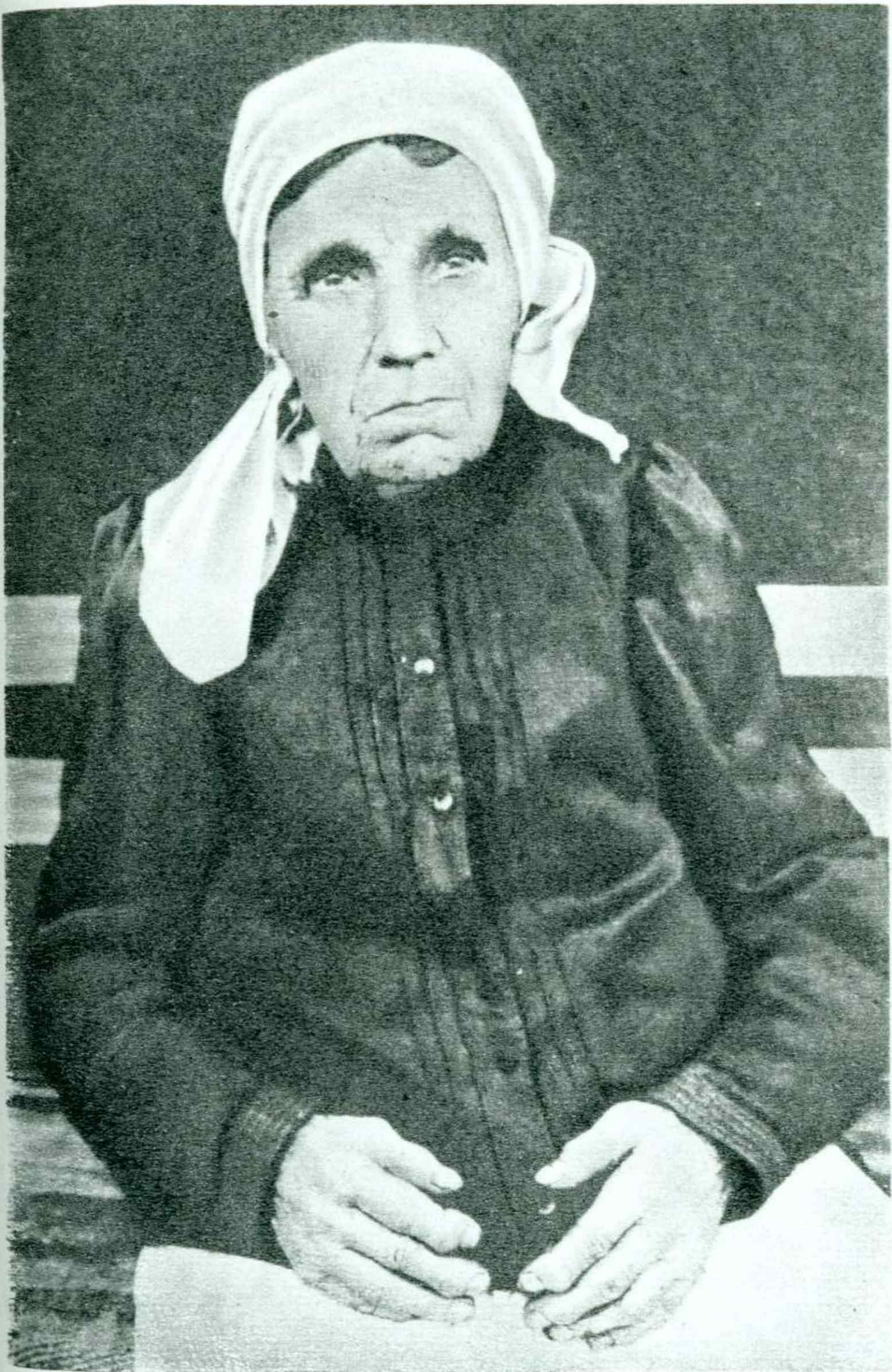

9. Ties Puvočių kaimu 1984 m. (O. Pajėdaitės nuotr.)

10. R. Sabaliauskienės namas Puvočiuose 1984 m. (O. Pajėdaitės nuotr.)

8. R. Sabaliauskienė apie 1925 m. (Iš šeimos albumo.)

11. R. Sabaliauskienė 1945 m. (Iš šeimos albumo.)

2. Su vyru 1925 m. (Iš šeimos albumo.)

13. Merkys ties Puvočiais 1972 m. (D. Šemetulskio nuotr.)

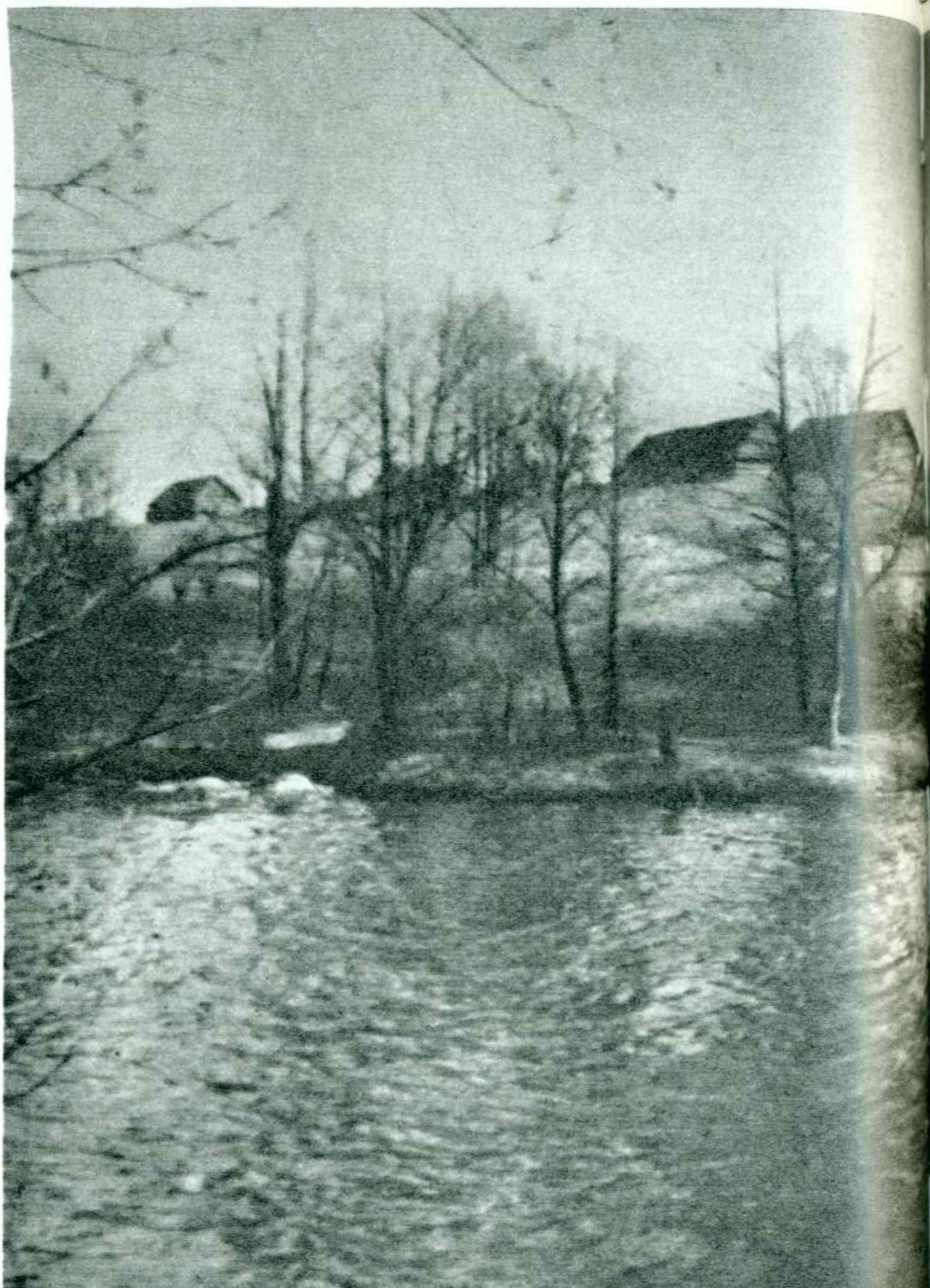

14. R. Sabaliauskienė apie 1960 m. (Iš šeimos albumo.)

5. Su vaikais Aldute, Juliuku ir augintine Antosėle (mažiausia). (Iš šeimos albumo.)

16. R. Sabaliauskienė su tautosakos rinkėju Juozu Aiduliu 1980 m. (Iš šeimos albumo.)

17. Svečiuose tautosakininkai Norbertas Vėlius ir Pranė Jokimaitienė 1984 m. (O. Pajėdaitės nuotr.)

18. Liaudies buities muziejuje Rumšiškėse 1978 m. (Iš šeimos albumo.)

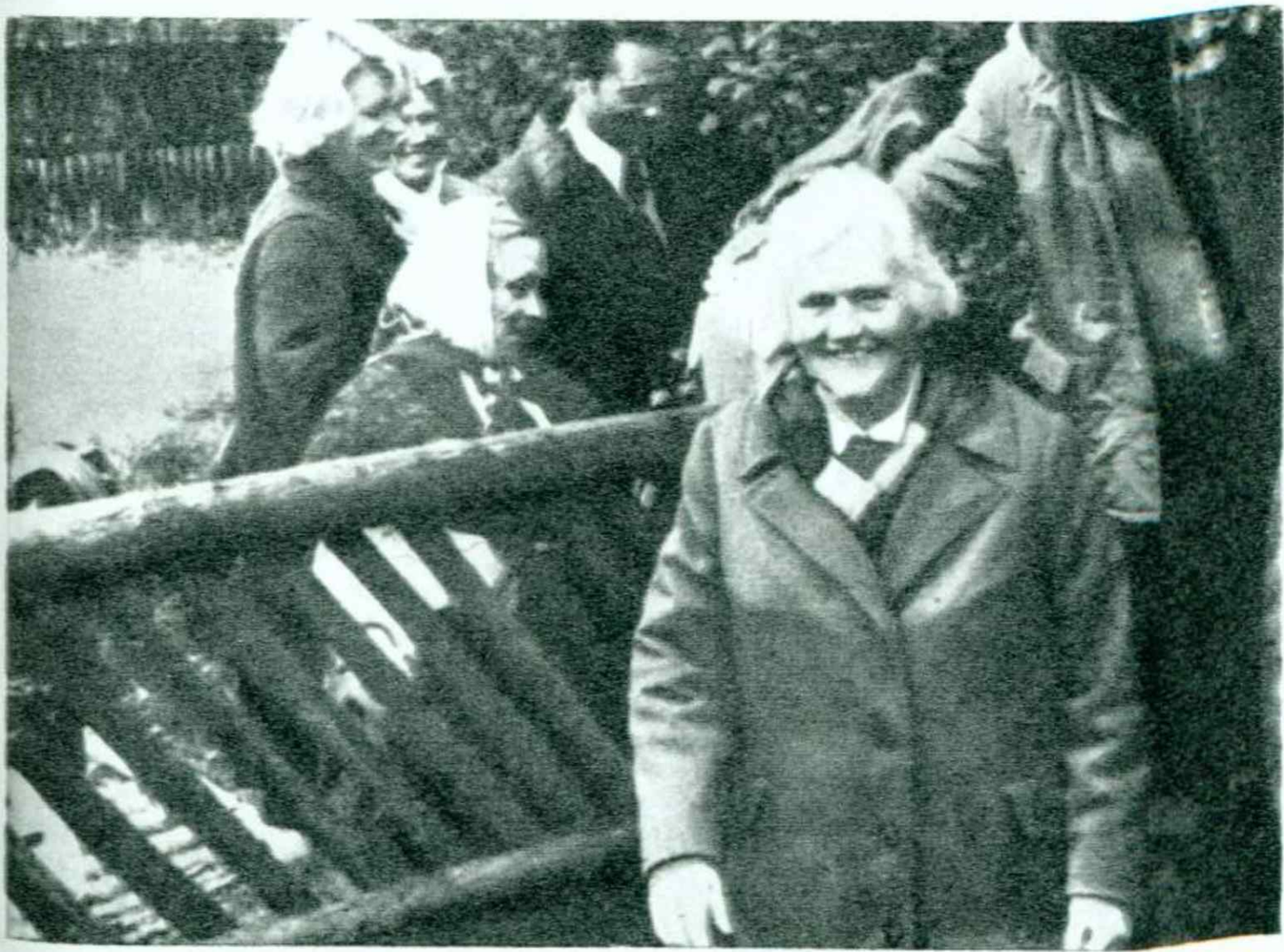

19. R. Sabaliauskienė 1972 m. (Iš šeimos albumo.)
20. Lieptas per Merkį 1972 m. (D. Šemetulskio nuotr.)
21. Skroblo ir Merkio santaka 1972 m. (D. Šemetulskio nuotr.)

22. R. Sabaliauskienė apie 1980 m. (Iš šeimos albumo.)

66. OI, KAI AŠ BUVAU
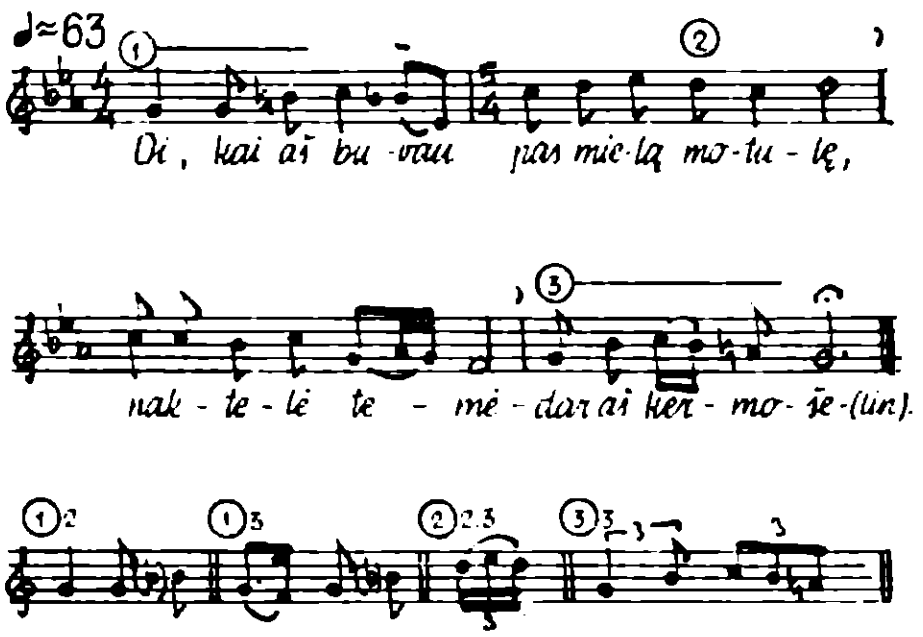
1. Oi, kai aš buvau
Pas mielą motulę,
Naktelė temė —
Dar aš kermošėlin.

2. Naktelė temė —
Dar aš kermošėlin,
Gaideliai giedojo,
Dar aš uliavojau.

3. Aušrelė aušo —
Vieškelėliu ėjau,
Saulelė tekėjo —
Dvaro vartus kėliau.

4. Pasitiko motulė
Su meiliais žodeliais:
— Eike, miela dukrele,
Greičiau pailsėti.

5. Linksta tavo galvelė
Kaip aguonėlė,
Dreba tavo kojelės
Kai krapylėlis.

6. O kai patekau
Senai anytėlei,
Naktelė temė —
Dar rugelius pjoviau.

7. Naktelė temė —
Dar rugelius pjoviau,
Gaideliai giedojo —
Dar kapeles kroviau.

8. Aušrelė aušo —
Vieškelėliu ėjau,
Saulelė tekėjo —
Dvaro vartus vėriau.

9. Oi, ir pasitiko
Mane anytėlė:
— Eike eike, martele,
Rugių pamalėti.

10. Dar nesumaliau
Aš visų rugelių,
Siuntė mane šešuras
Gyt palšų jautelių.

11. Išginiau jautelius
Po žalias gireles,
Atgėliau kojeles
Po gailias raseles.

5. Atbėga elnias devyniaragis

JAUNIMO IR MEILĖS DAINOS

67. VAI, KAIP MES AUGOM
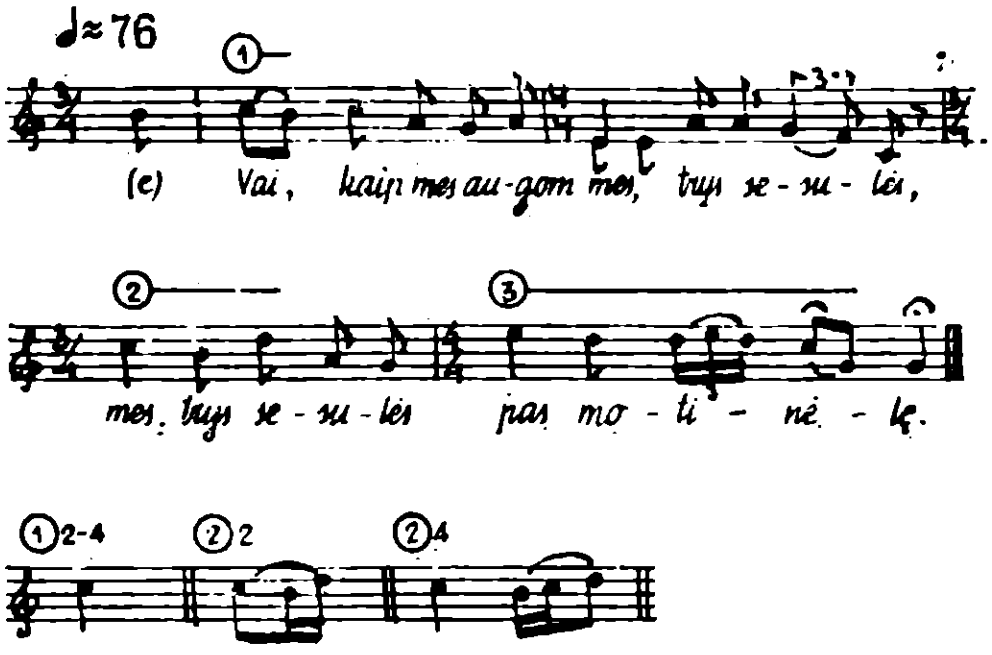
1. Vai, kaip mes augom,
Mes, trys sesulės,
Mes, trys sesulės,
Pas motinėlę.

2. Vai, tai mes sėjom
Žalią rūtelę,
Žalią rūtelę,
Po vienu langu.

3. Rūtelę sėjom
Ir prikalbėjom:
— Auke, rūtele,
Ik mūs stogelio.

4. Tu nubujoke
Medžių bujelėm
Ir nušakoke
Tankiom šakelėm.

5. Kol tu žaliuosi
Rūtų darželin,
Tol mes uliosim
Pas motinėlę.

68. SĖDAU ŽIRGELIN

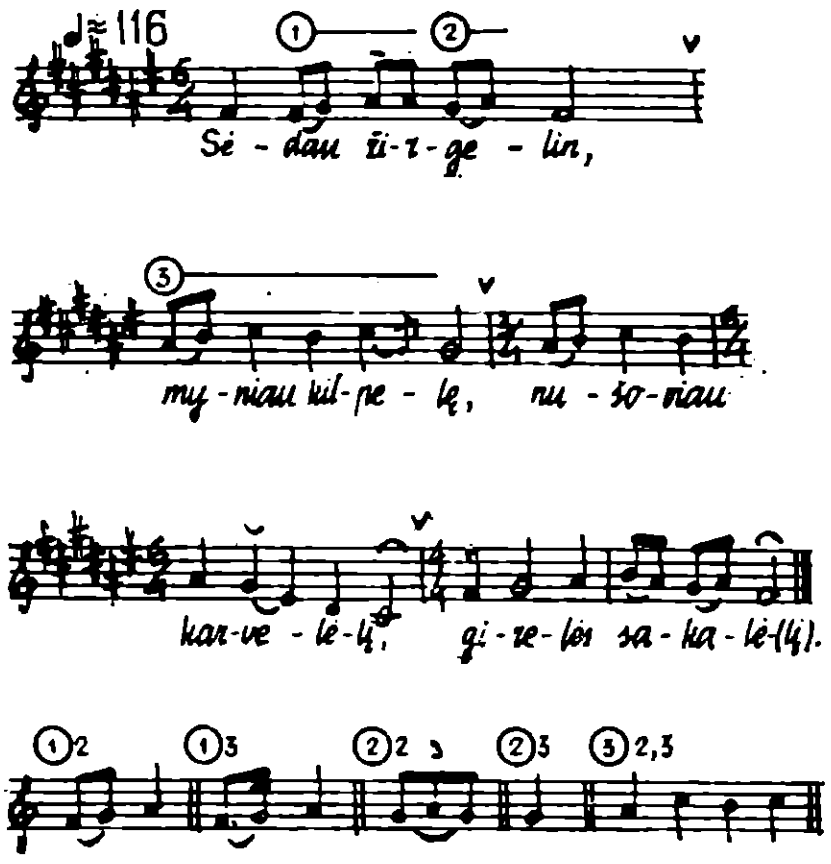

1. Sėdau žirgelin,
Myniau kilpelę,
Nušoviau karvelėlį,
Girelės sakalėlį.

2. Ar tau nebuvo
Sode paukštelių
Be pilko karvelėlio,
Girelės sakalėlio?

3. Lakštau lakštutė,
Drabna paukštutė
Žalian vyšnių sodelin,
An putinėlio žiedo.

4. Verkė bernelis,
Jaunas raitelis,
An Nemunėlio kranto
Prie sraunaus vandenėlio.

5. — Pervaznykėliai,
Mani broleliai,
Perirkit mane jauną
Su šyvaisiais žirgeliais.

6. — Tave perirsim,
Žirgus plukdysim,
Kurtelius peršvilpausim
Per gilų Nemunėlį.

7. Jojau per girią,
Jojau per žalią,
Žirgelis atsiduso,
Tai gūdžiai nusižvengė.

8. — Žirgeli mano,
Juodas bėreli,
Ko gūdžiai nusižvengei,
Ko sunkiai atsidusai:

9. Ar aš tau sunkus,
Ar aš tau alpstus,
Ar kančiukėlis plasnus,
Ar pentinėliai aštrūs?

10. — Nei tu man sunkus,
Nei tu man alpstus,
Nei kančiukėlis plasnus,
Nei pentinėliai aštrūs.

11. Devyni šimtai
Žalių girelių,
Dešimtas lygių laukų
Į uošvio dvarelį.

12. Devynios dienos,
Devynios naktys,
Kaip stonelėj stovėjau,
Kaip abrakėlį ėdžiau.

69. PO TANKŲ GOJŲ SAKALAS LAKIOJO

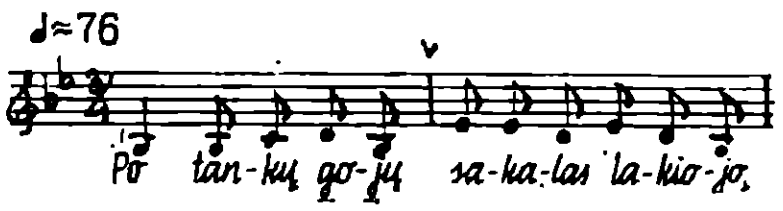

1. Po tankų gojų
Sakalas lakiojo,
Jisai lakiodamas
Pradėjo ulbėti. (2×2)

2. Per tankų gojų
Jaunikaitis jojo,
Jojo mandravoti,
Mergelės ieškoti. (2×2)

3. — Oi, sustok nejok,
Jaunas bernužėli,
Dar tavo mergelės
Dar nėra namuose. (2×2)

4. Vakar užvakar
Vilniaus karčemėlėn,
Ilgai uliavojo,
Alų midų gėrė. (2×2)

5. Pirmą kartą gėrė —
Žemė sudrebėjo,
Antrą kartą gėrė —
Žemė prakalbėjo: (2×2)

6. — Vai jūs panos panos.
Jūs jaunos mergelės,
Tai jūs nemindžiokit
Rūtų po kojelėm. (2×2)

7. Kaip rūtą paminsit,
Kito nenuspinsit,
Rūtų vainikėlio
Kito neturėsit. (2×2)

8. Jei rūtas paminsit,
Virkščių nusipinsit,
Virkščių vainikėlį
Tada jūs nešiosit. (2×2)

70. KAIP AŠ BUVAU JAUNA
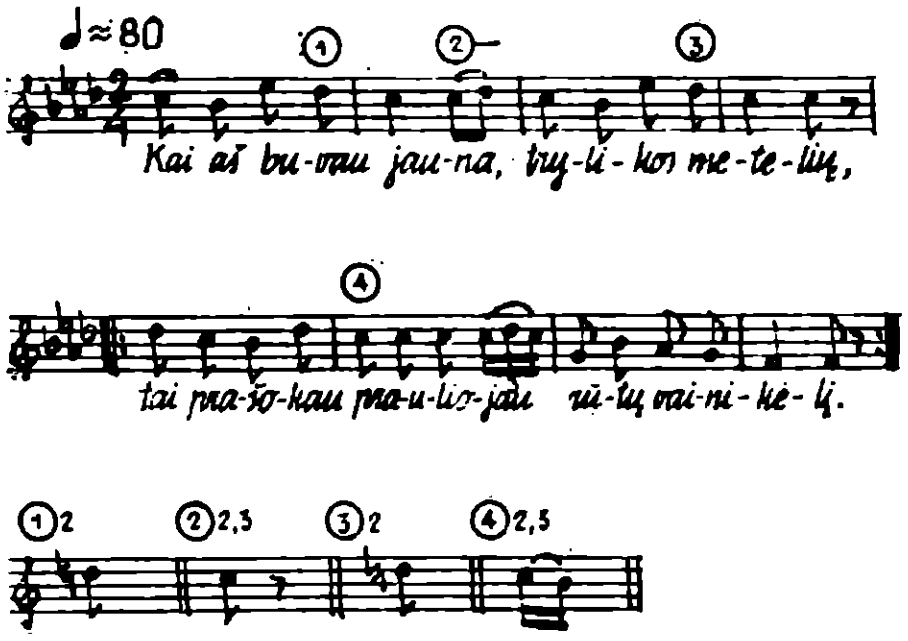
1. Kaip aš buvau jauna,
Trylikos metelių,
Tai prašokau prauliojau
Rūtų vainikėlį. (2×2)

2. — Eikš, mano motule,
Ką aš tau sakysiu:
Nebeturiu vainikėlio,
Ką jauna darysiu? (2×2)

3. — Neklausei, dukrele,
Nei vieno žodelio,
Nesiskųsk, dukružėle,
Dar sunkan vargelin. (2×2)

4. Sakei, dukružėle,
Kad saldus vynelis,
Atsigerk dar, dukrele,
Gailių ašarėlių. (2×2)

5. Sakei, dukružėle,
Kad gražus bernelis,
O jau dabar bernužėlis —
Aštrus erškėtėlis. (2×2)

6. Sakei, dukrele,
Jo meilūs žodeliai,
O jau dabar jo žodeliai
Kaipo akmenėliai. (2×2)

7. — Veliau būtau, motule,
Kalnus klones kasus,
Nei su dvaro dvarokėliais
Jauna uliavojus. (2×2)

8. Veliau būtau, motule,
Akmenėlius varčius,
Nei ką dvaro dvarokėlių,
Jų žodelių klausius. (2×2)

71. OI, AS TURIU
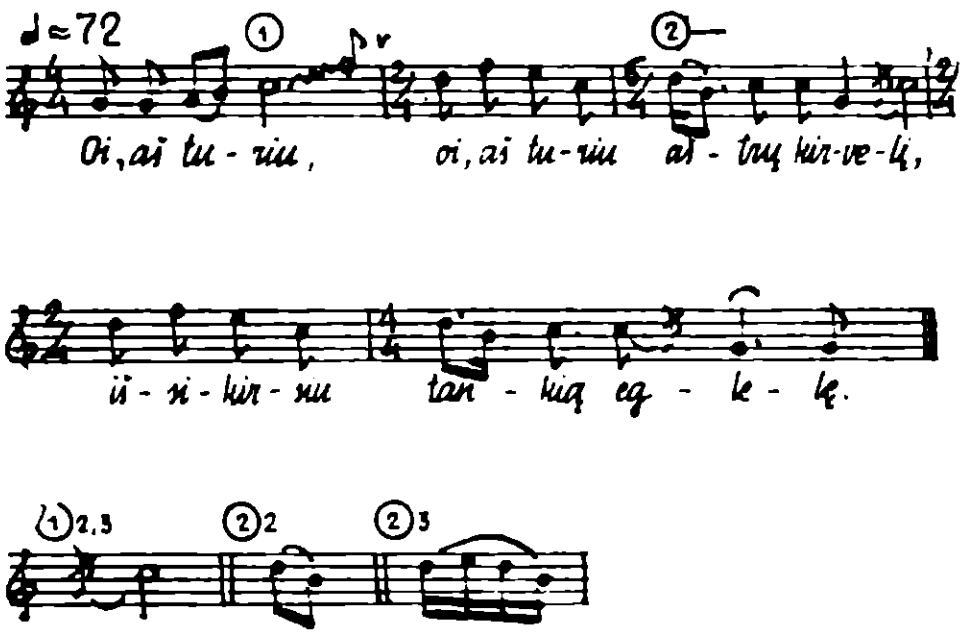
2. Išsikirsiu,
Išsikirsiu tankią eglelę,
Budavosiu tamsių turmelį.

3. Budavosiu,
Budavosiu tamsių turmelį,
Pasodysiu šelmį bernelį.

4. Pasodysiu,
Pasodysiu šelmį bernelį,
Kad neregėt dienos naktelės.

5. Kad neregėt,
Kad neregėt dienos naktelės,
Nai saulelės užtekančios.

6. Nei saulelės,
Nei saulelės užtekančios,
Mėnulėlio užźibančio.

7. Oi, aš turiu,
Oi, aš turiu aštrų kardelį,
Išsikirsiu turmoj langelį.

8. Išsikirsiu,
Išsikirsiu turmoj langelį,
Tai regėsiu dieną naktelę.

9. Tai regėsiu,
Tai regėsiu dieną naktelę,
Ir saulelę užtekančią.

10. Ir saulelę,
Ir saulelę užtekančią,
Mėnulėlį užźibantį.

KARINĖS-ISTORINĖS DAINOS

72. PER LYGIAS LANKAS LIETUTIS LIJO

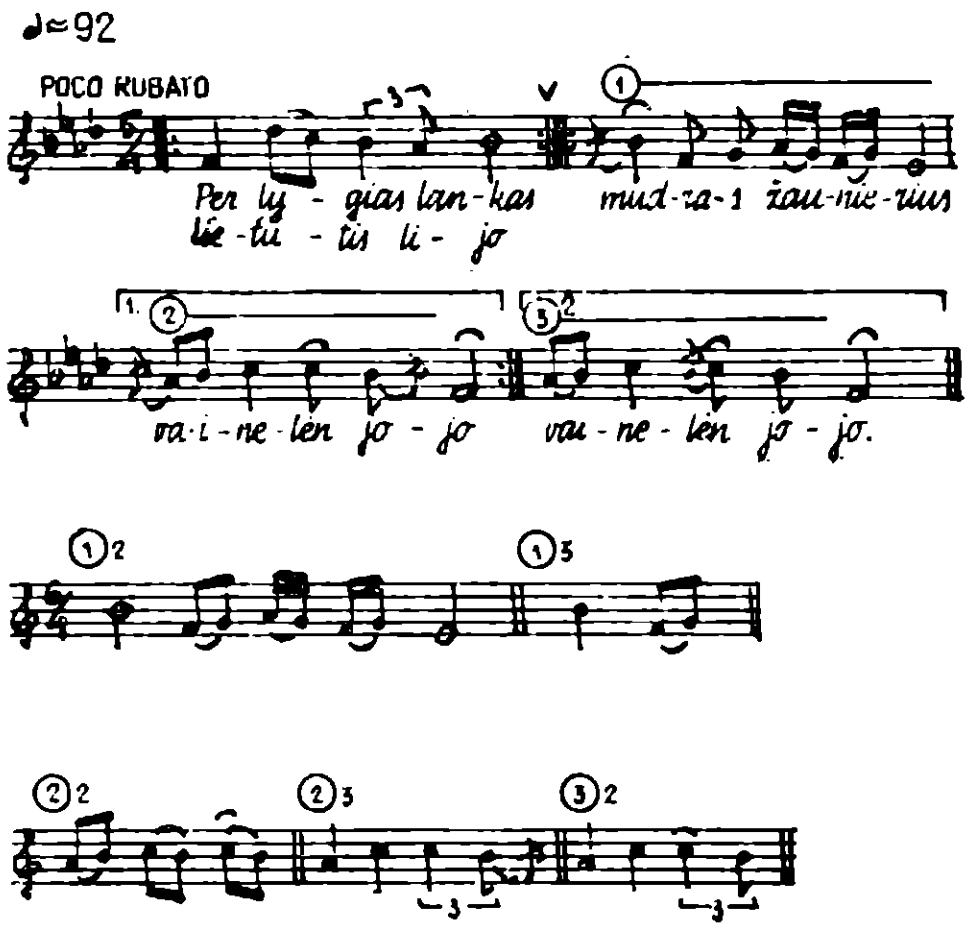

1. Per lygias lankas
   Lietutis lijo,
   Mudras žaunierius
   Vainelėn jojo. (2×2)

2. — Vai, nustok lijęs,
   Skaudus lietuli,
   Vai, sustok jojęs,
   Mudras žaunieriau. (2×2)

3. Oi, sustok jojęs,
   Mudras žaunieriau,
   Atsisveikyke
   Tėvą motulę. (2×2)

4. — Negaliu sustot,
   Žirgo sustabdyt,
   Mano žirgelis
   Nesustabdomas. (2×2)

5. Mano žirgelis
Nesustabdomas,
Mano širdelė
Nesutramdoma. (2×2)

6. Per lygias lankas
Lietulis lijo,
Mudras žaunierius
Vainelėn jojo. (2×2)

7. — Oi, nustok lijęs,
Skaudus lietuli,
Oi, sustok sustok,
Mudras žaunieriau. (2×2)

8. Oi, sustok sustok,
Mudras žaunieriau,
Atsisveikyke
Brolį sesulę. (2×2)

9. — Negaliu sustot,
Žirgo sustabdyt,
Mano žirgelis
Nesustabdomas. (2×2)

10. Mano žirgelis
Nesustabdomas,
Mano širdelė
Nesutramdoma. (2×2)

11. Per lygias lankas
Lietulis lijo,
Mudras žaunierius
Vainelėn jojo. (2×2)

12. — Oi, sustok lijęs,
Skaudus lietuli,
Oi, sustok jojęs,
Mudras žaunieriau. (2×2)

13. Tai sustok jojęs,
Mudras žaunieriau,
Atsisveikyke
Jauną mergelę. (2×2)

14. — Tai galiu sustot,
Žirgą sustabdyt,
Mano žirgelis
Tai sustabdomas. (2×2)

15. Mano žirgelis
Tai sustabdomas,
Mano širdelė
Tai sutramdoma. (2×2)

73. OI TĖVULE, OI ŠIRDELE

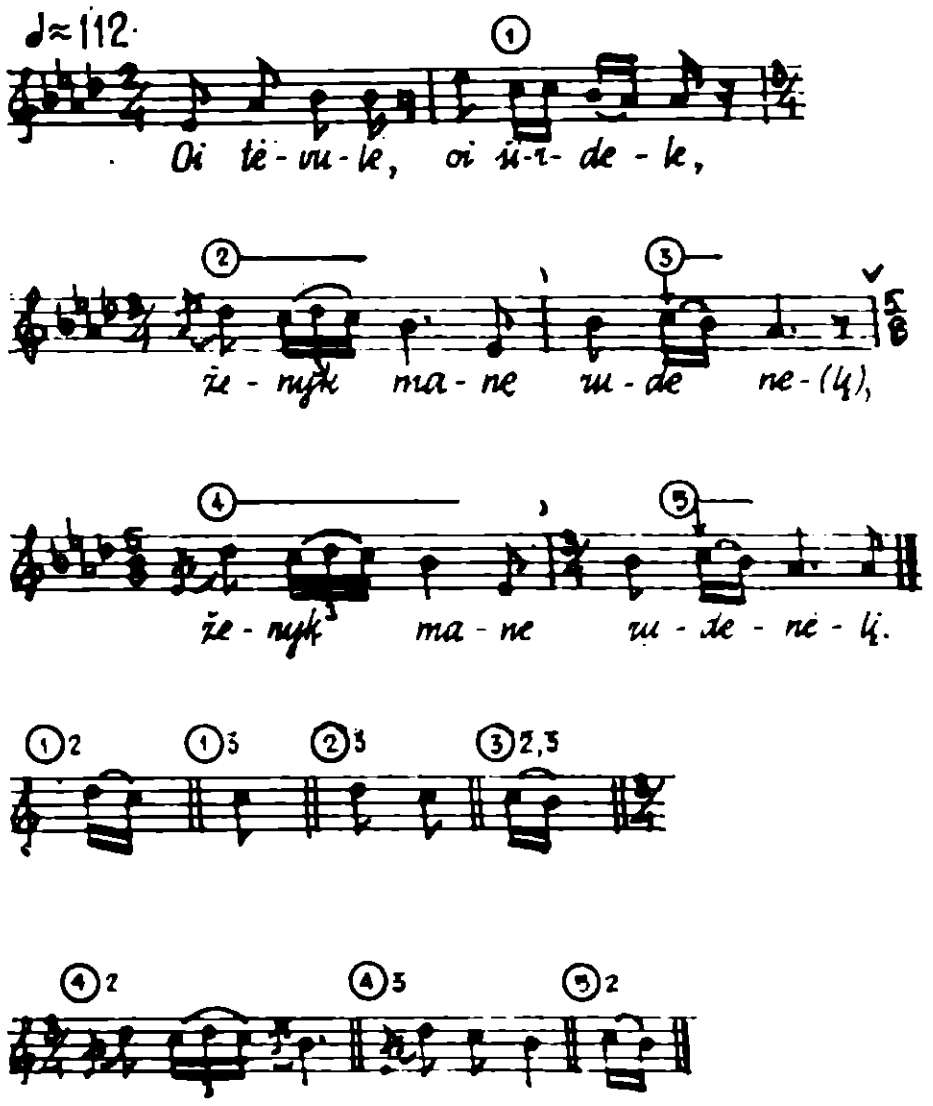

1. — Oi tėvule, oi širdele,
Ženyk mane rudenėlį. (2)

2. Jei tu manęs neženysi,
Tai aš josiu in vainelę. (2)

3. Tai aš josiu in vainelę
Ir turėsiu ten valelę. (2)

4. Aš nuspirksiu tris trūbeles,
O ketvirtą varinėlę. (2)

5. Pirma trūba užtrūbysiu
Iš tėvulio dvaro išjodamas. (2)

6. Antra trūba užtrūbysiu
Tėvulio laukus prajodamas. (2)

7. Trečia trūba užtrūbysiu
Vilniaus mieste įjodamas. (2)

8. Varinėle užgrajysiu
Didžiam pulke stovėdamas. (2)

9. Aš išjojęs išmandravojęs,
Septynis miestus išvajavojęs. (2)

10. Pirma trūba užtrūbinau
Iš didžio pulko išjodamas. (2)

11. Antra trūba užtrūbinau
Vilniaus miestą prajodamas. (2)

12. Trečia trūba užtrūbinau
Tėvulio laukus dajodamas. (2)

13. Varinėle užgrajinau
Tėvulio dvare sustodamas. (2)

14. Ir išėjo motinėlė
An dvarelio pažiūrėti. (2)

15. — Oi kareivi kareivėli,
Prašau eit į seklyčėlę. (2)

16. — Oi motule motinėle,
Gal tu manęs nepažinai? (2)

17. Tai gal manęs nepažinai,
Kad kareiviu pavadinai? (2)

18. — Kaip aš galiu nepažinti
Sa sūnelio užauginto. (2)

19. Dieną darbo nedarbujus,
Naktį miego nemiegojus (2)

20. Ir akeles paržiūrėjus,
Ir rankeles parnešiojus. (2)

74. MASKOLĖLI DRAGŪNĖLI
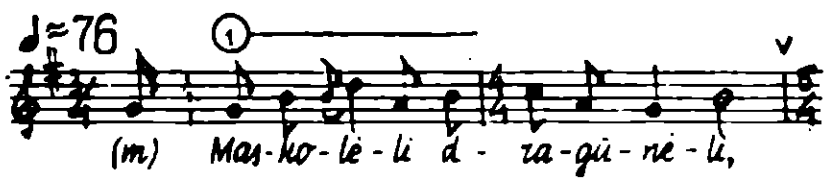
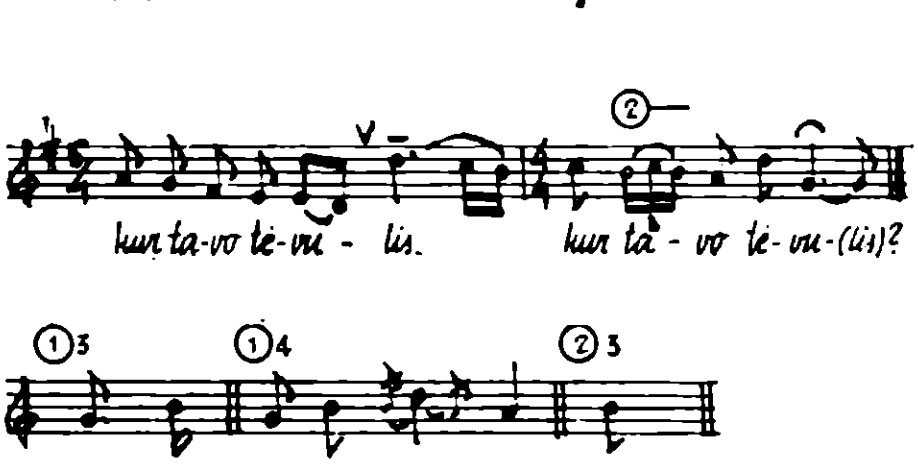

1. — Maskolėli dragūnėli,
Kur tavo tėvulis,
Kur tavo tėvulis?

2. — Aukštam danguj mėnesėlis —
Tai mano tėvulis,
Tai mano tėvulis.

3. — Maskolėli dragūnėli,
Kur tavo motulė,
Kur tavo motulė?

4. — Aukštam danguj šviesi saulė —
Tai mano motulė,
Tai mano motulė

5. — Maskolėli dragūnėli,
Kur tavo brolelis,
Kur tavo brolelis?

6. Aukštam danguj sytinėlis —
Tai mano brolelis,
Tai mano brolelis.

7. — Maskolėli dragūnėli,
Kur tavo sesulė,
Kur tavo sesulė?

8. — Aukštam danguj aušrinėlė —
Tai mano sesulė,
Tai mano sesulė.

9. — Maskolėli dragūnėli,
Kur tavo mergelė,
Kur tavo mergelė?

10. — Prie šalelės šveitri šoblia —
Tai mano mergelė,
Tai mano mergelė.

75. AN TĖVULIO DVARO

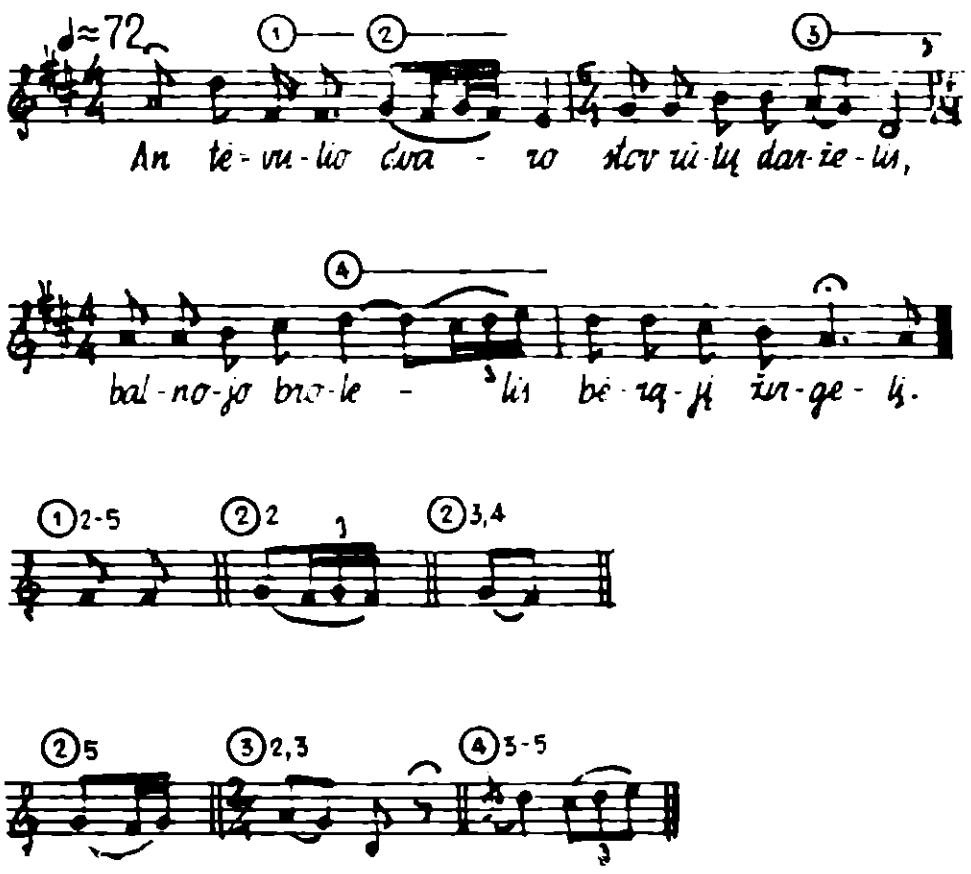

1. An tėvulio dvaro
Stov rūtų darželis,
Balnojo brolelis
Bėrąjį žirgelį.

2. Klausinėj seselė
Pas jauną brolelį:
— Kur, broleli, josi,
Kelelį keliausi?

3. Ar in mergužėlę,
Ar in lelijėlę,
Ar in tą šalelę,
In sunkią vainelę?

4. — Nei in mergužėlę,
Ne in lelijėlę,
Tik į tą šalelę,
In sunkią vainelę.

5. O kaip aš išjojau,
Aš išmandravojau,
Septynis metelius
Svetimoj šalelėj.

6. Oi, aš parjodamas,
Parmandravodamas,
Sustikau sesulę
An viešo kelelio.

7. Klausinėj sesulė
Pas jauną brolelį:
— Ko brolelis liūdnas,
Ko žirgelis smūtnas?

8. — Kaip man būt
neliūdnam,
Žirgeliui nesmūtnam,
Septyni meteliai
Kaip sunkioj vainelėj.

9. Oi sesule mano,
Balta lelijėle,
Ar yr toj mergelė,
Kurią aš mylėjau?

10. — Oi broli broleli,
Sakalėli mano,
Du šimteliai buvo,
Nei už vieno nėjo.

11. Du šimteliai buvo,
Nei už vieno nėjo,
O šį rudenėlį
Jauna ištekėjo.

12. Grąžysiu žirgelį
In sunkią vainelę,
Guldysiu galvelę
Po aštria šoblele.

13. — Oi broleli mano,
Sakalėli mano,
Yr sviete mergelių,
Kiek marion putelių.

14. — Oi sesule mano,
Lelijėle mano,
Nebuvo ir nėra
Kaip mano mergelės

15. Kaselių geltonų,
Veidelių raudonų,
O jos razumėlis
Už visų didžiausias.

16. Tai aš ją mylėjau,
Širdelėj turėjau,
Ir tamsią naktelę
Per sapną kalbėjau.

76. TĖVULIS SENAS
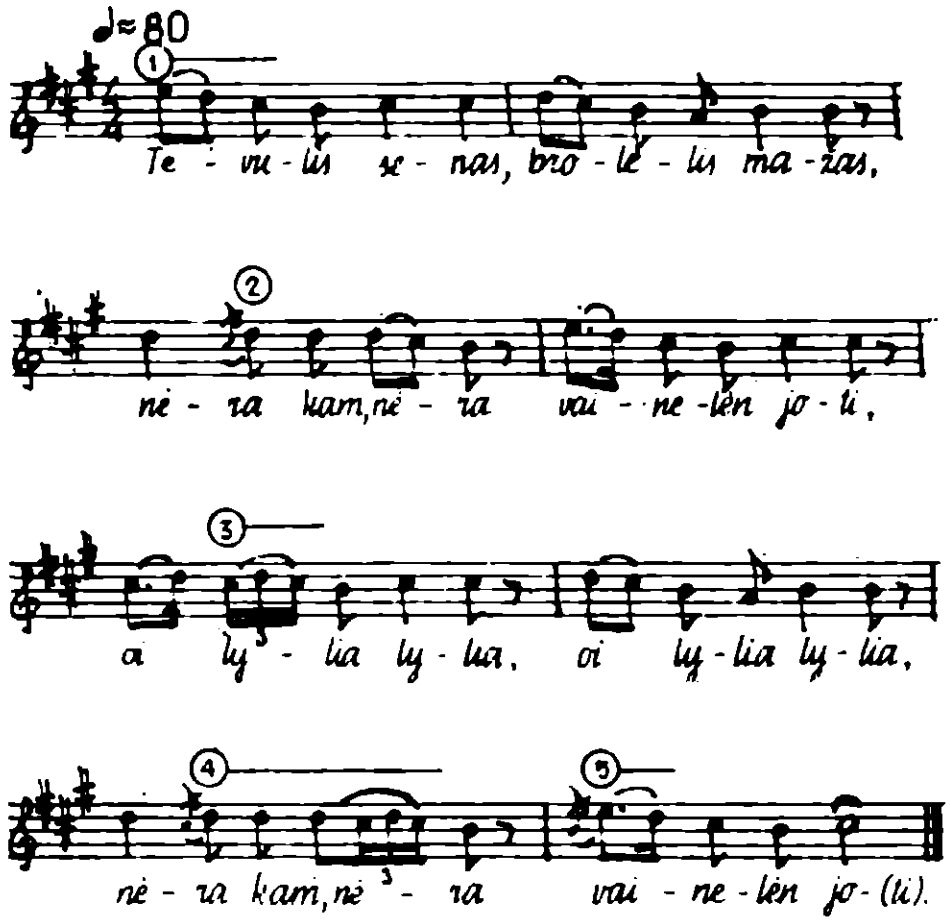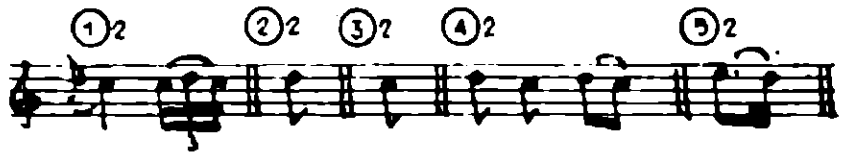
1. Tėvulis senas,
   Brolelis mažas,
   Nėra kam, nėra
   Vainelėn joti,
   Oi lylia lylia,
   Oi lylia lylia,
   Nėra kam, nėra
   Vainelėn joti.

2. Tėvulis senas
   Žirgą balnojo,
   Brolelis mažas
   Vainelėn jojo,
   Oi lylia lylia,
   Oi lylia lylia,
   Brolelis mažas
   Vainelėn jojo.

3. Pirma sesulė
   Brolelį rengė,
   Antra sesulė
   Kardelį šveitė,
   Oi lylia lylia,
   Oi lylia lylia,
   Antra sesulė
   Kardelį šveitė.

4. O ši trečioji,
   Ta jauniausioji
   Toli lydėjo
   Ir gailiai verkė,
   Oi lylia lylia,
   Oi lylia lylia,
   Toli lydėjo
   Ir gailiai verkė.

5. — Oi broli broli,
Broleli mano,
Kuriuo keleliu
Jaunas parjosi?
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Kuriuo keleliu
Jaunas parjosi?

6. Jei nuo rytelių —
Tai anksti kelsiuos,
Nuo vakarėlių —
Tai vėlai gulsiuos,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Nuo vakarėlių —
Tai vėlai gulsiu.

7. Mes prastovėjom
Kalne duobelę
Ir prarymojom
Aukso tvorelę,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Ir prarymojom
Aukso tvorelę.

8. Laukėm brolelio
Diena naktelė,
Bet nesulaukėm
Savo brolelio,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Bet nesulaukėm
Savo brolelio.

9. Žiūrim — parbėga
Bėras žirgelis,
Šalia žirgelio
Karo balnelis,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Šalia žirgelio
Karo balnelis.

10. — Oi žirge žirge,
Žirgeli bėras,
Oi kur palikai
Mūsų brolelį?
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Oi kur palikai
Mūsų brolelį?

11. — An aukšto kalno
Po žalia liepa,
Tenai palikau
Jūsų brolelį,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Tenai palikau
Jūsų brolelį.

12. Piesko supiltas
Mažas kalnelis,
Tai jūs brolelio
Naujas namelis,
Oi lylia lylia,
Oi lylia lylia,
Tai jūs brolelio
Naujas namelis.

77. AUGIN TĖVELIS

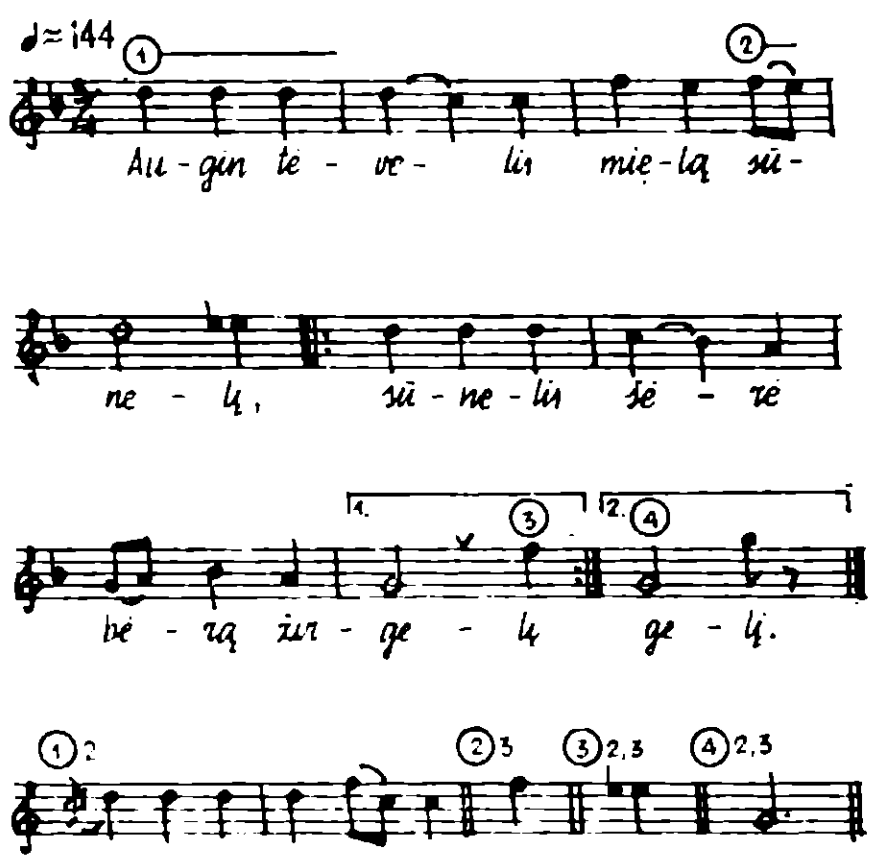

1. Augin tėvelis
Mielą sūnelį,
Sūnelis šėrė
Bėrą žirgelį. (2×2)

2. Vai, ir pašaukė
Mielą sūnelį
Svetimon šalin
Jot in vainelę. (2×2)

3. Rengias sūnelis,
Žvengia žirgelis,
Tai gailiai verkia
Senas tėvelis. (2×2)

4. — Atkelk, motule,
Dvaro vartelius,
Kalba sesulės
Meilus žodelius. (2×2)

5. — Vai broli broli,
Broleli mano,
Kuriuo keleliu
Jaunas parjosi? (2×2)

6. Jei nuo rytelių,
Tai anksti kelsiuos,
Nuo vakarėlių —
Tai vėlai gulsiuos. (2×2)

7. Raibi gaideliai
Jau sugiedojo,
Tėvų sūnelis
Karan išjojo. (2×2)

8. Visus bernelius
Eilėn sustatė
Ir muškietėles
Į rankas metė. (2×2)

9. Imkit kardelius
Anta rankelių,
Gulkite greičiau
Kur už kalnelių. (2×2)

10. Suguldė visus
Anta žemelės,
Pro jų galveles
Lėkė kulkelės. (2×2)

11. Pro šalį jojo
Raitų pulkelis,
Ne vienas klupo
Bėras žirgelis. (2×2)

12. O jei suklupo
Bėras žirgelis,
Ne vienas krito
Jaunas bernelis. (2×2)

13. O jei nukrito
Jaunas raitelis,
Tai pro tuos jojo
Ir nedabojo. (2×2)

14. Ne vienas liko
Kraujo klanely,
Ne vieni verkia
Seni tėveliai. (2×2)

15. Kulkom išarta
Platūs laukeliai,
Ne vieni verkia
Vaikų pulkeliai. (2×2)

16. Verkė mergelės,
Kurios mylėjo,
Kur jų berneliai
Galvas padėjo. (2×2)

17. Pieskų supilta
Aukšti kalneliai,
Jaunų bernelių
Nauji nameliai. (2×2)

78. TURĖJ TĖVAS SŪNELĮ
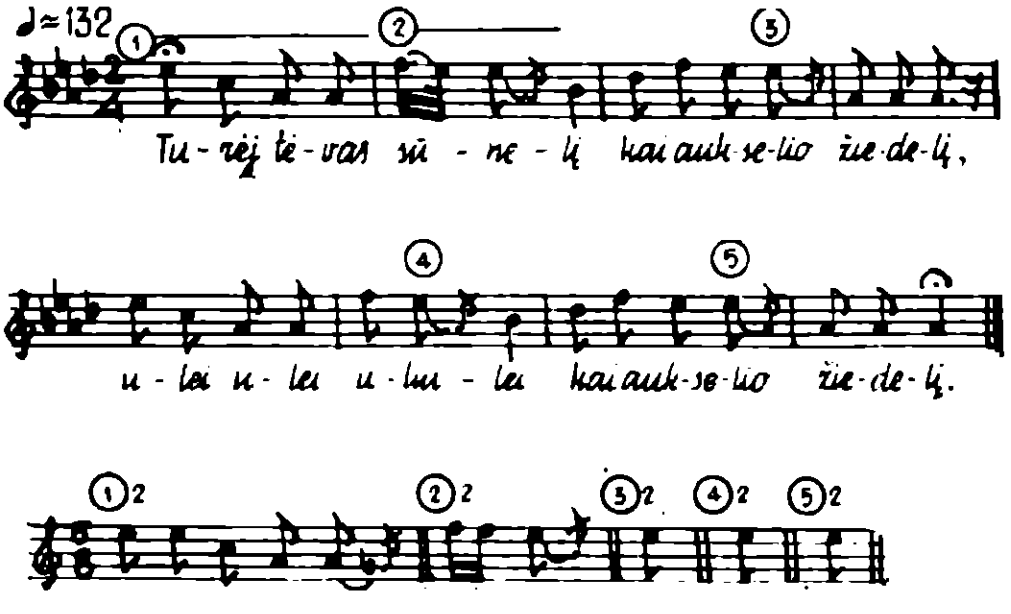
1. Turėj tėvas sūnelį
Kai aukselio žiedelį,
Ulei ulei uliulei,
Kai aukselio žiedelį.

2. Ir nupirko žirgelį,
Tureckinį balnelį,
Ulei ulei uliulei,
Tureckinį balnelį.

3. Ir nudavė an vainos,
An vainelės, an sunkios,
Ulei ulei uliulei,
An vainelės, an sunkios.

4. An vainelės, an pirmos
Man žirgelis suklupo,
Ulei ulei uliulei,
Man žirgelis suklupo.

5. An vainelės, an antros
Man kardelis nulūžo,
Ulei ulei uliulei,
Man kardelis nulūžo.

6. An vainelės, an trečios
Man galvelę nuėmė,
Ulei ulei uliulei,
Man galvelę nuėmė.

7. Kiek sodelin bitelių,
Tiek an vainos kulkelių,
Ulei ulei uliulei,
Tiek an vainos kulkelių.

8. Byzgia kulkos kai bitės,
Griūna bernai kaip beržai,
Ulei ulei uliulei,
Griūna bernai kaip beržai.

9. Teka upės kraujelių,
Grįsta tiltai bernelių,
Ulei ulei uliulei,
Grįsta tiltai bernelių.

10. Lėk, gegule, į namus,
Ir lėkdama kukuoke,
Ulei ulei uliulei,
Ir lėkdama kukuoke.

11. Tėvui motkai poryke
Ir jauniausiai sesulei,
Ulei ulei uliulei,
Ir jauniausiai sesulei.

12. Ir mã* mielai mergelei,
Kad aš jaunas negrįšiu,
Ulei ulei uliulei,
Kad aš jaunas negrįšiu.

79. OI, PAS TĖVULĮ

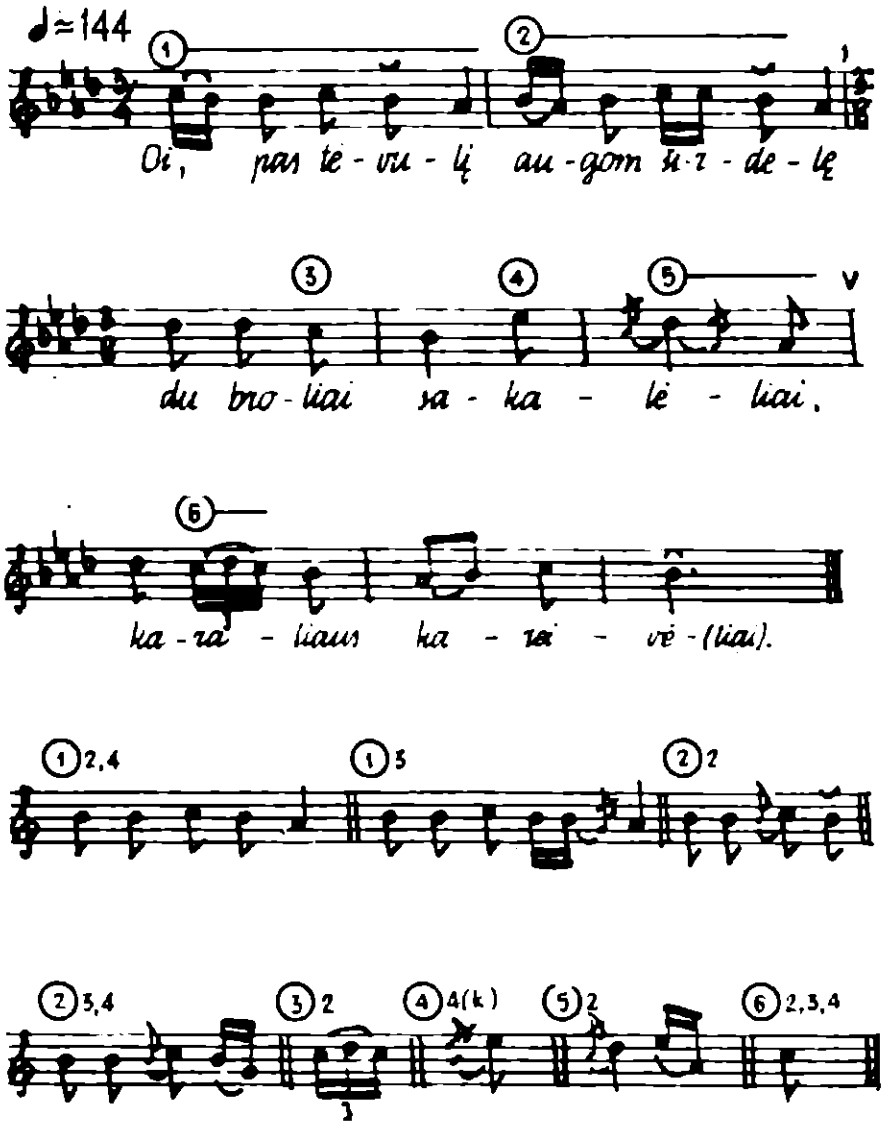

1. Oi, pas tėvulį
Augom širdelę
Du broliai sakalėliai,
Karaliaus kareivėliai. (2×2)

2. Tai ir nudavė
Mus du brolelius
In tolimą šalelę,
In sunkiąją vainelę. (2×2)

3. Kaip mums paleido
Iš armotėlių,
Žemelė sudrebėjo,
Kulkelės suskambėjo. (2×2)

4. Oi, kerta trakia
Mūsų brolelius
Kaip darže kopūstėlius,
Lankelėn dobilėlius. (2×2)

5. Oi, lėkė lėkė
Raiba gegulė
Pro sunkiąją vainelę
Į Lietuvos šalelę. (2×2)

6. — Tai tu gegule,
Tai tu raiboji,
Pasakyke tėvuliui
Ir mylimai motulei, (2×2)

7. Kad aš negrįšiu,
Jų nelankysiu,
Netaisysiu žagrelių,
Nevaldysiu jautelių. (2×2)

8. Oi, verkė verkė
Sena motulė
Po klėtį vaikščiodama,
Sūnelio gailėdama. (2×2)

9. — Sūneli mano,
Raiteli mano,
Nėr kam pajungt jautelius,
Nėr kam išart laukelius. (2×2)

80. PO VIENOS DIDŽIOS VAINELĖS

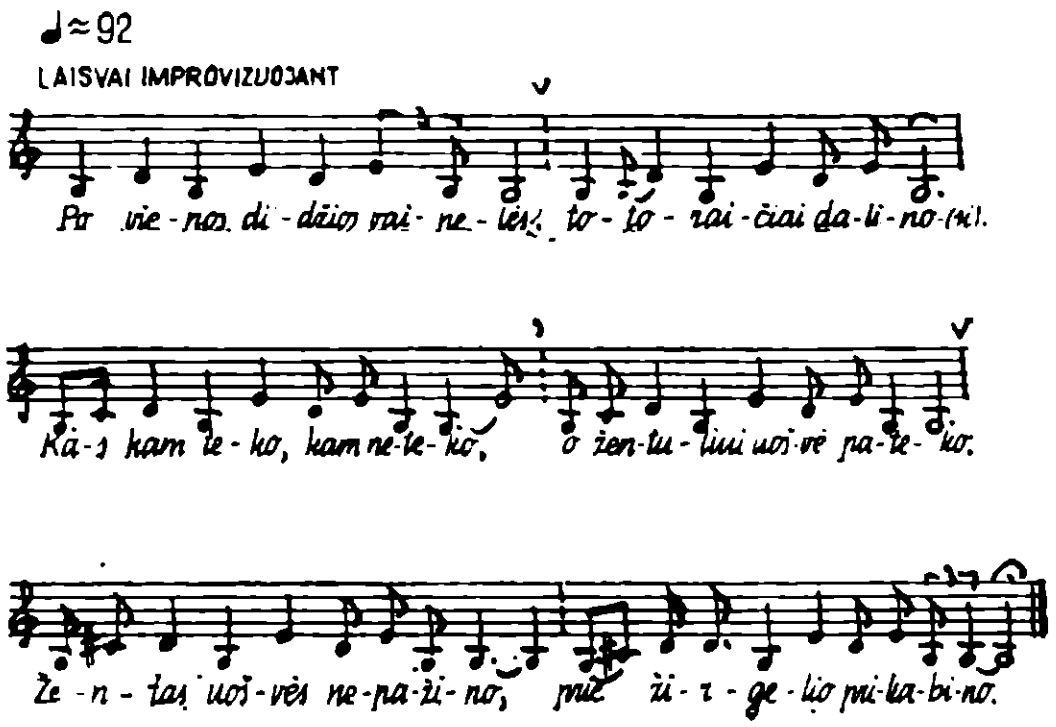

1. Po vienos didžios vainelės
Totoraičiai dalinosi.

2. Kas kam teko, kam neteko,
O žentuliui uošvė (pa)teko.

3. Žentas uošvės nepažino,
Prie žirgelio prikabino.

4. Kirto žirgui per galvelę
Ir uošvelei per burnelę.

5. — Išeik, miela, an dvarelio,
Parvedžiau tau nevalnykę.

6. Užduok, miela, du darbelius:
Baltom rankom linus verpti,

7. Baltom rankom linus verpti,
Eikliom kojom vaiką supti.

8. Jie abudu vyną gėrė,
   O motulė vaiką supė:

9. — Čiūčiai liūliai totoraitį,
   Po dukrelei anūkaitį.

10. Ir užgirdo jos dukrelė,
    Ėmė močią už rankelės.

11. — Sėsk, motule, prie stalelio,
    Gerk, motule, žalią vyną.

12. Gerk, motule, žalią vyną,
    Valgyk, motule, baltą duoną.

81. KAIP AŠ BUVAU MAŽUTUKAS
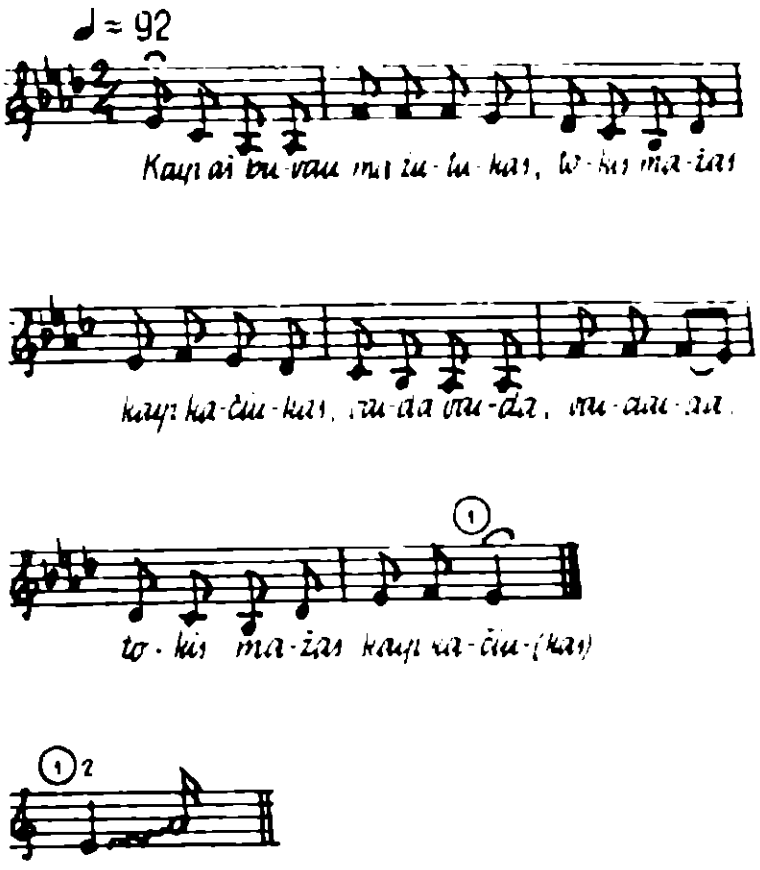
1. Kaip aš buvau mažutukas,
   Tokis mažas kaip kačiukas,
   Vaida vaida vaidaida,
   Tokis mažas kaip kačiukas.

2. Pirmų metų paūgėjau,
   Po žemelę lipinėjau,
   Vaida vaida vaidaida,
   Po žemelę lipinėjau.

3. Trečių metų paūgėjau
Ir kalbelės išsimokiau,
Vaida vaida vaidaida,
Ir kalbelės išsimokiau.

4. Džiaugės tėvas ir motina,
Kad sūnelis kalbėt ima,
Vaida vaida vaidaida,
Kad sūnelis kalbėt ima.

5. Dešimt metų piemenėlis,
Penkiolikos artojėlis,
Vaida vaida vaidaida,
Penkiolikos artojėlis.

6. Penkiolikos artojėlis,
Dvidešimtų žaunierėlis,
Vaida vaida vaidaida,
Dvidešimtų žaunierėlis.

7. Šaukia mane in prijomą,
Sodin mane krėslužėlin,
Vaida vaida vaidaida,
Sodin mane krėslužėlin.

8. Kerpa mano čiuprynėlę,
Velka mane mundierėliu,
Vaida vaida vaidaida,
Velka mane mundierėliu.

9. Mus nuvarė an placformos
Ir aprengė vienos formos,
Vaida vaida vaidaida,
Ir aprengė vienos formos.

10. In vagonus susodino
Ir vagonus užrakino,
Vaida vaida vaidaida,
Ir vagonus užrakino.

11. Matyt kalnai ir kloneliai,
Tik nematyt mūs šalelės,
Vaida vaida vaidaida,
Tik nematyt mūs šalelės.

12. Neverkite, mieli broliai,
Lietuviški jūs maskoliai,
Vaida vaida vaidaida,
Lietuviški jūs maskoliai.

13. Paregėsit jūs tėvelį
Tik per šiaurųjį vėjelį,
Vaida vaida vaidaida,
Tik per šiaurųjį vėjelį.

14. Paregėsit motinėlę
Nor per margą gromatėlę,
Vaida vaida vaidaida,
Nor per margą gromatėlę.

82. ATEIS ŠALTAS RUDENĖLIS

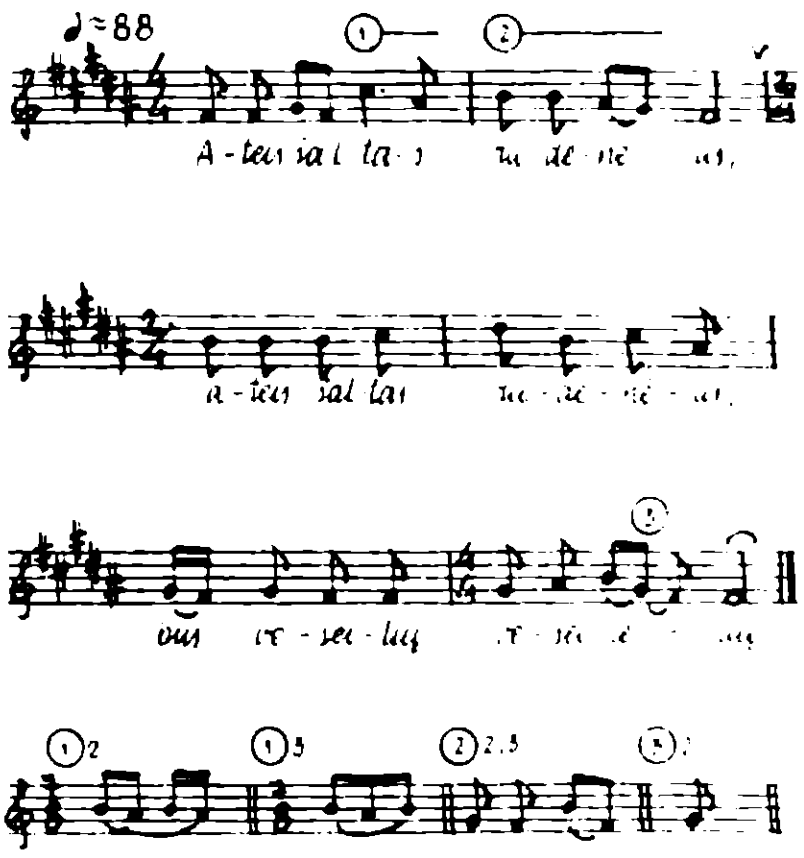

1. Ateis šaltas rudenėlis,
Ateis šaltas rudenėlis,
Bus veseilių veseilėlių.

2. Bus veseilių veseilėlių,
Bus veseilių veseilėlių,
Bus ir gailių ašarėlių.

3. Vieni rengės in veseilią,
Vieni rengės in veseilią,
Kiti rengės in vainelę.

4. O starasta guzikuotas,
O starasta guzikuotas
Po karčmeles bėginėjo.

5. Po karčmeles bėginėjo,
Po karčmeles bėginėjo,
Rekrutukus varinėjo.

6. — Eikit eikit, rekrutukai
Eikit eikit, rekrutukai,
Sugaminti jums liosukai.

7. Išsitraukiau aš liosuką,
Išsitraukiau aš liosuką
Ir tą mažą numeriuką.

8. Vai berneli nelaimingas,
Vai berneli nelaimingas,
Mažas tavo numeriukas.

9. Mažas tavo numeriukas,
Mažas tavo numeriukas,
Būsi pirmas rekrutukas.

83. GIEDRI SAULIUTĖ TEKĖJO
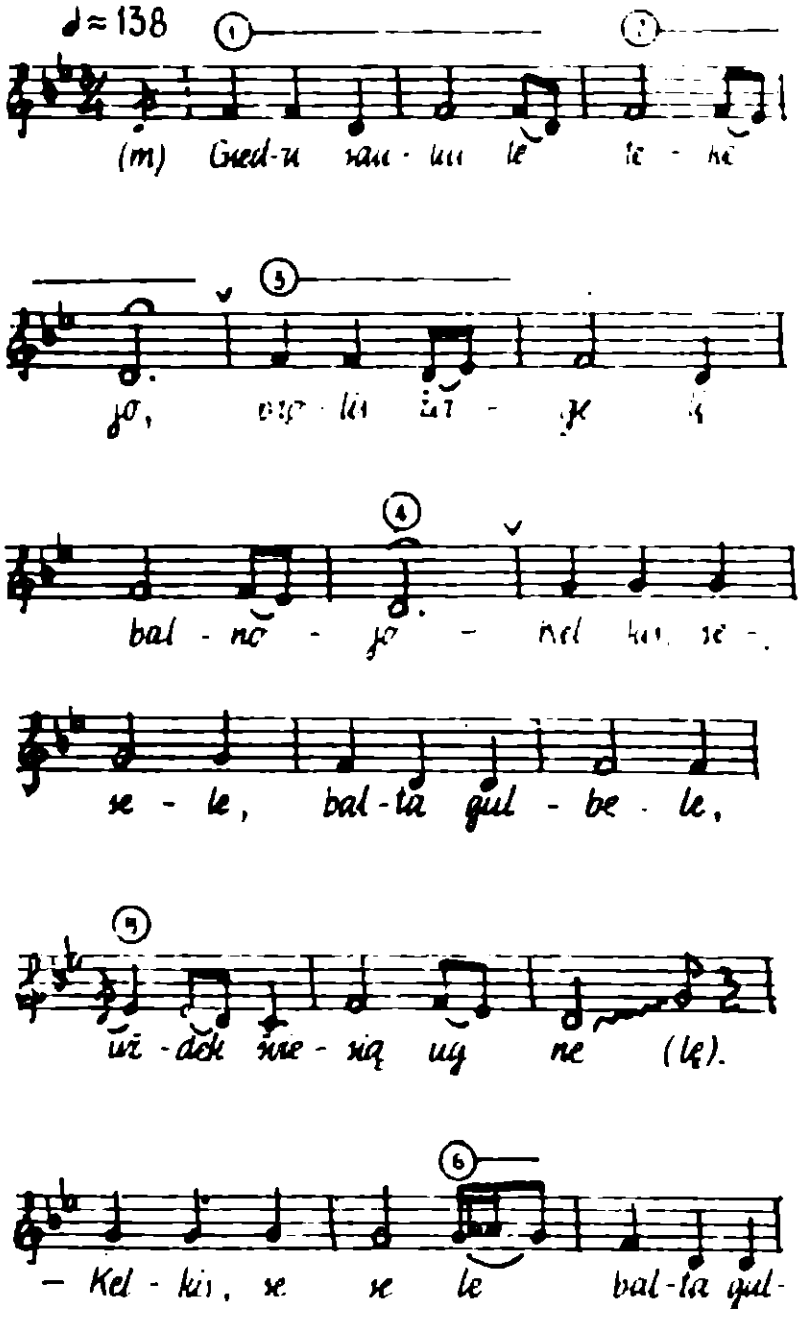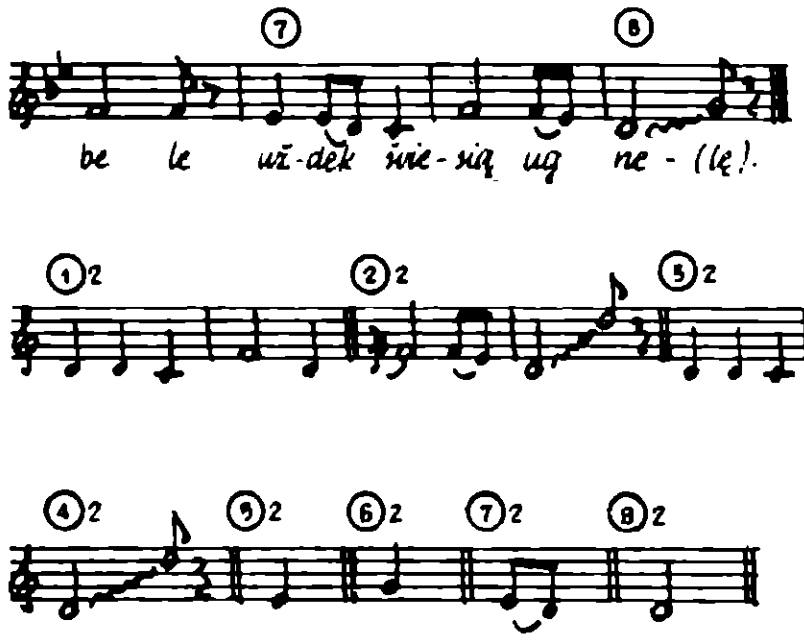
1. Giedri sauliutė tekėjo,
Brolis žirgelį balnojo;
— Kelkis, sesele,
Balta gulbele,
Uždek šviesią ugnelę. (3×2)

2. Aš pro dvarelį jodamas,
Kepurėlę kilodamas,
Vai, ir pamačiau
Savo mergelę
Svirnelin pas skryneles. (3×2)

3. — Vai, kam tu dangstai skryneles,
Vai, kam tu rėžai drobeles?
Aš nenešiosiu
Šių marškinėlių,
Karcivėliu pastosiu. (3×2)

4. Duos man karalius žirgelį
Ir an žirgelio balnelį,
Rėdys mus visus
Vienais parėdais
Kaip sena motinėlė. (3×2)

5. Griūna kalneliai klonėsa,
Žūsta berneliai kraujuose,
O aš stovėsiu,
Nesudrebėsiu
Ir priešą nugalėsiu. (3×2)

BALADĖS

84. SIUNTĖ ANYTA

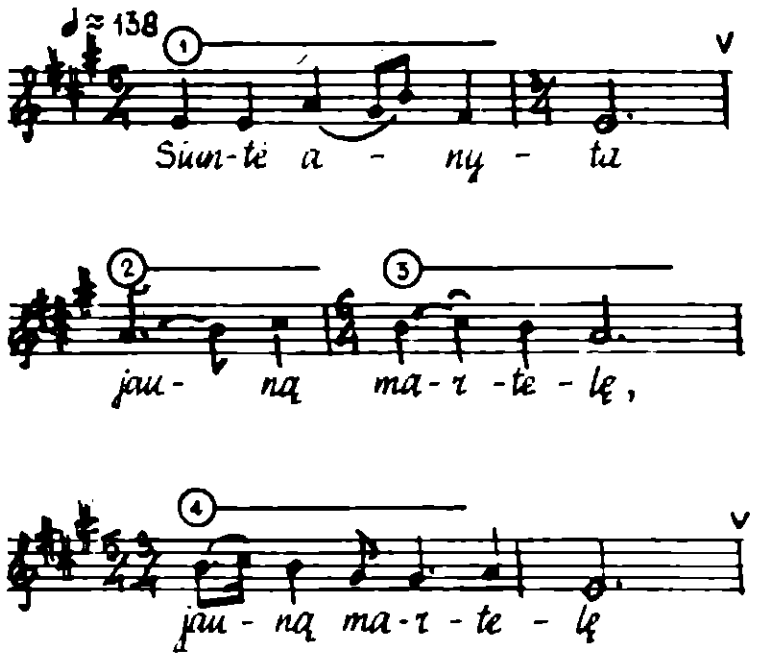

1. Siuntė anyta
Jauną martelę,
Jauną martelę
Linelių rauti.

2. — Jei nurausi,
Namo pareike,
Jei nenurause,
Girioj nakvoki.

3. Ir nenurovė
Jauna martelė,
Jauna martelė
Gelsvų linelių.

4. Tai ji nuėjo
Žalion girelėn,
Tai ir pavirto
Žalia liepele.

5. Parėj sūnelis
Iš lygios lankos,
Iš lygios lankos
Šienelį pjovęs.

6. Siuntė motulė
Savo sūnelį,
Oi, kad iškirstų
Žalią liepelę.

7. Pirmąkart kirto —
Liepa sudrebėj,
Antrąkart kirto —
Kraujas patekėj.

8. Antrąkart kirto —
Kraujas patekėj,
Trečiąkart kirto —
Žodį prakalbėj:

9. — Berneli mano,
Raiteli mano,
Kodėl pats save
Apsinašlinai?

10. Kodėl pats save
Apsinašlinai,
Mažus vaikelius
Apsiratinai?

11. Parėj sūnelis
Iš žalios girios,
Iš žalios girios
Kirtęs liepelę.

12. — Motule mano,
Širdele mano,
Davei rodelę
Iškirst liepelę.

13. Davei rodelę
Iškirst liepelę,
Duok dar rodelę,
Kur dėt vaikeliai?

14. — Pripjauk, sūneli,
Miklių švendrelių,
Pripink, sūneli,
Mažiems lopšelių.

15. Nunešk, sūneli,
Žalion girelėn,
Tegu juos supa
Šiaurus vėjelis.

16. Tegul juos supa
Šiaurus vėjelis,
Tegul juos prausia
Šiltas lietulis.

17. Tegul juos glosto
Šviesi saulelė,
Tegul kalbina
Drabni paukšteliai.

18. — Pavirsk, motule,
Tu akmenėliu,
Aš pats augysiu
Mažus vaikelius.

85. AŠ UŽSĖDAU UŽ SKOBNELIŲ
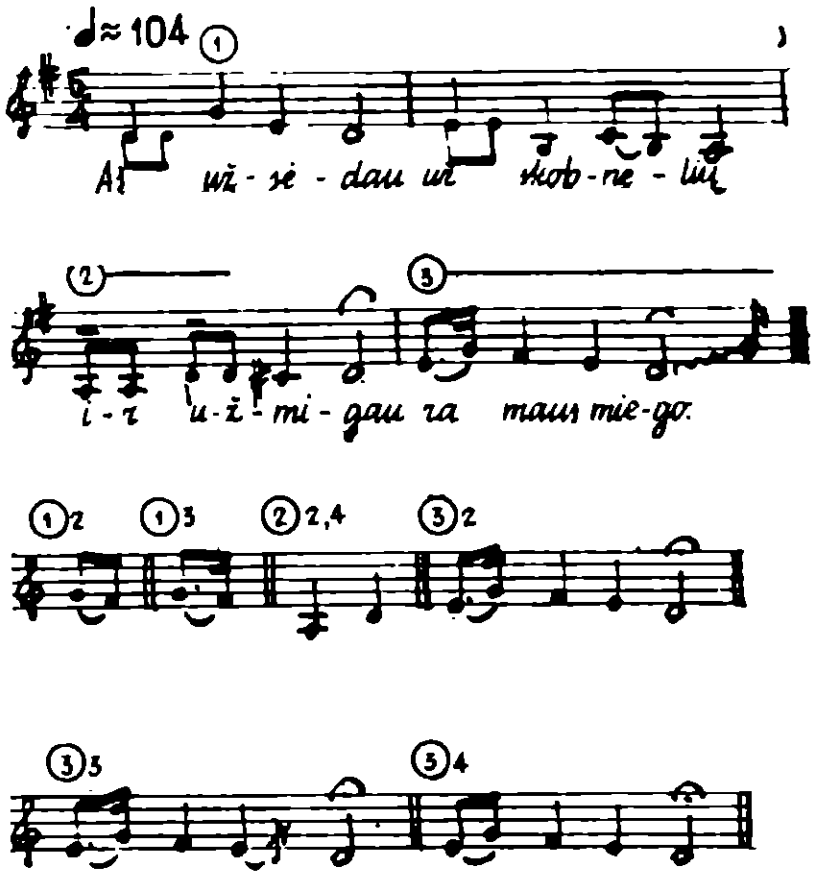
1. Aš užsėdau
Už skobnelių
Ir užmigau
Ramaus miego.

2. Kaip užmigau
Ramaus miego,
Susapnavau
Dyvną sapną.

3. Kad atlėkė
Balta gulbė,
Baltais sparnais
Kvesčiodama.

4. Žaliais šilkais
Taisydama,
Kankalėliu
Baršydama.

5. Kankalėliu
Baršydama,
Baltais perlais
Barstydama.

6. — Oi sūnele,
Oi raitele,
Pasakysiu
Tavo sapną.

7. Balta gulbė —
Tai mergelė,
Žali šilkai —
Viešas kelias.

8. Kankalėlis —
Alasėlis,
Balti perlai —
Ašarėlės.

9. Balnok žirgą
Ko greičiausia,
Jok mergelės
Atlankyte.

10. Kaip nujojau
Pas mergelę,
Susitikau
Aš uošvelę.

11. — Oi uošvele,
Oi motule,
Oi, kur nuėj
Mano miela?

12. — Oi žentule,
Oi sūnele,
Tavo miela
Rūtų daržc.

13. Aš nuėjau
Rūtų daržc,
Tenai radau
Tik rūtelę.

14. Žalia rūta
Išlaužyta,
Ir šakelės
Nuskabyta.

15. — Oi uošvele,
Oi motule,
Kurgi nuėj
Mano miela?

16. — Oi žentule,
Oi sūnele,
Tavo miela
Bažnyčėlėj.

17. Aš nuėjau
Bažnyčėlėn,
Tenai radau
Savo mielą.

18. Tenai stovi
Niemi trūna,
Ir ten guli
Mano miela.

19. Šviesiom žvakėm
Apstatyta,
Ir žėkeliais
Apsodyta.

20. Visi ponai
Po raudonais,
Tik uošvelis
Po žėlaunais.

86. OI, AN KALNELIO AUKŠTOJO
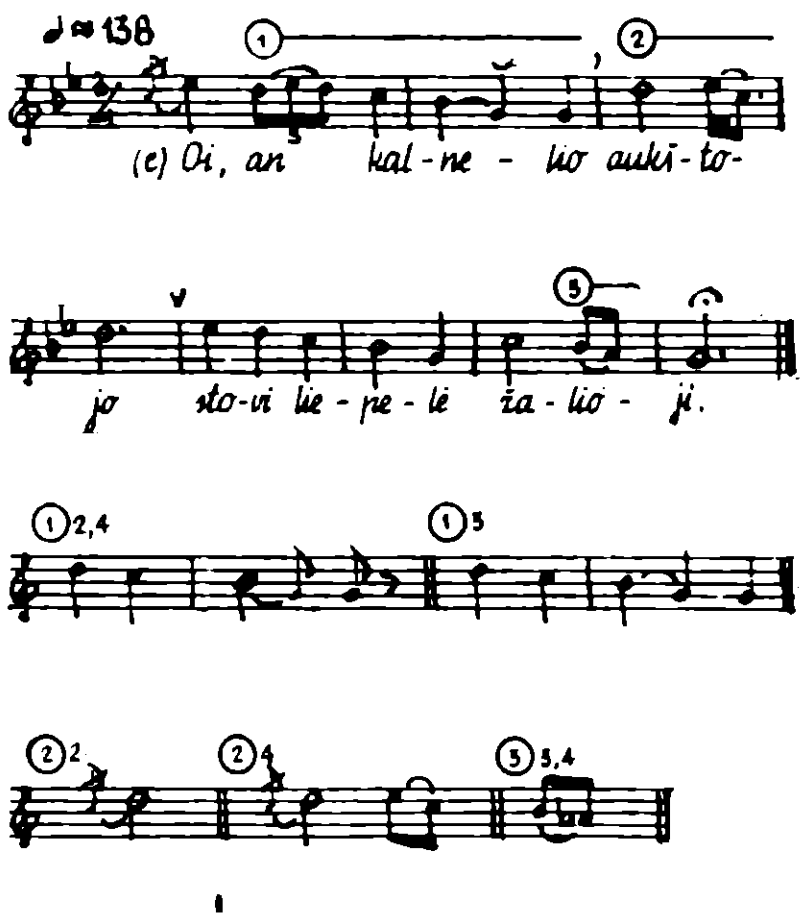
1. Oi, an kalnelio aukštojo
Stovi liepelė žalioji.

2. Po ta liepele žaliąja
Klevo krėslelis stovėjo.

3. Ten mergužėlė sėdėjo,
Su bernužėliu kalbėjo.

4. Su bernužėliu kalbėjo,
Rūtų vainiką derėjo.

5. — Pamažu kalbėk, berneli,
Kad neužgirstų brolelis.

6. Kad neužgirstų brolelis,
Kad nepasakyt tėveliui.

7. Vai, ir užgirdo brolelis,
Oi, ir pasakė tėvuliui.

8. — Tėvule mūsų, širdele,
Nevierna mūsų sesulė.

9. Po liepužėle sėdėjo,
Rūtų vainiką derėjo.

10. Subatos rytą ankstųjį
Tėvas dukrelę trotino.

11. Gilan dunojun skandino,
Tėvas dukrelę glumino.

12. — Tėvule mano, širdele,
Už ką tu mane glumini:

13. Ar už meilingą žodelį,
Ar už aukselio žiedelį?

14. Nedėlios rytą ankstųjį
Gūdžiai zvaneliai zvanino.

15. Gūdžiai zvaneliai zvanino,
Broliai sesulės ieškojo.

16. Garsiai trūbelėn trūbino
Po žalias girias gireles.

17. Kiti grėbleliais grabojo
Po stravias upes upeles.

18. Oi, ir atrado sesulę,
Gilan dunojun gulinčią.

19. Baltu žvyreliu apneštą,
Žaliais maureliais aptystą.

20. — Tėvule mūsų, širdele,
Už ką sesulę skandinai:

21. Ar už meilingą žodelį,
Ar už aukselio žiedelį?

22. Jei už aukselio žiedelį,
Būtum pardavę žirgelį,

23. Būtum nupirkę žiedelį,
Būtum turėję sesulę.

24. Jei už rūtelių vainiką,
Būtų nuspynus sau kitą.

25. Seredos rytą ankstųjį
Broliai sesulę laidojo.

26. Broliai sesulę laidojo,
Visi balseliu raudojo.

VAIKŲ, VAIŠIŲ DAINOS

87. TURĖJ BOBUKĖ

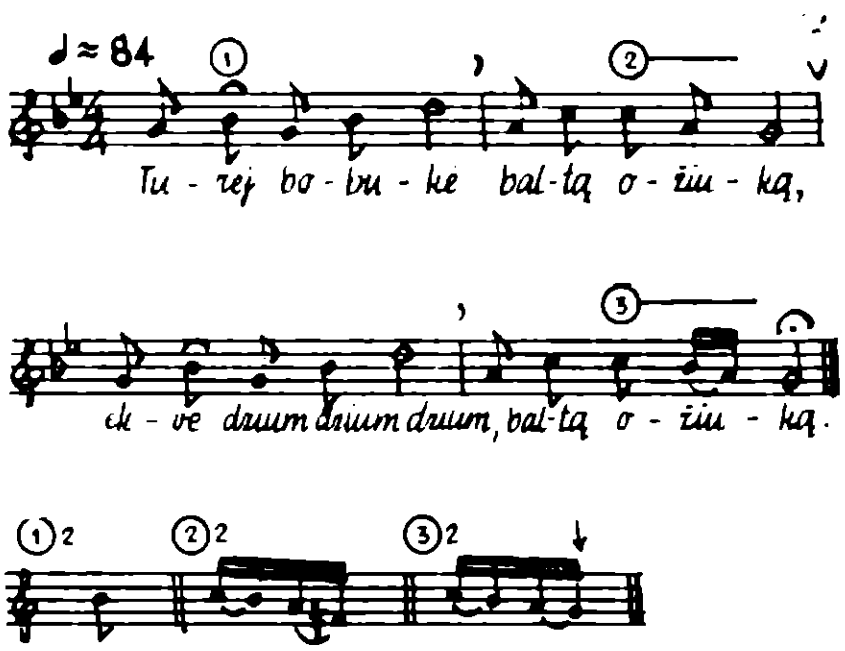

1. Turėj bobukė
   Baltą ožiuką,
   Ekve dzium dzium dzium,
   Baltą ožiuką.

2. Oi, ir atėjo
   Du vilkai pilki,
   Ekve dzium dzium dzium,
   Du vilkai pilki.

3. Oi, ir nunešė
   Bobos ožiuką,
   Ekve dzium dzium dzium,
   Bobos ožiuką.

4. Eina bobukė
   Keliu verkdama,
   Ekve dzium dzium dzium,
   Keliu verkdama.

5. Oi, ir sutiko
   Du pilkus vilkus,
   Ekve dzium dzium dzium,
   Du pilkus vilkus.

6. Klausė bobukė
Pas pilkus vilkus,
Ekve dzium dzium dzium,
Pas pilkus vilkus.

7. — O jūs vilkeliai,
O jūs pilkieji,
Ekve dzium dzium dzium,
O jūs pilkieji.

8. Ar neregėjot
Mano ožiuko,
Ekve dzium dzium dzium,
Mano ožiuko?

9. — Ne tik regėjom,
Bet ir suėdėm,
Ekve dzium dzium dzium,
Bet ir suėdėm.

10. An kalno ragai,
Pakalnėn nagai,
Ekve dzium dzium dzium,
Pakalnėn nagai.

11. Grįžta bobukė
Keliu verkdama,
Ekve dzium dzium dzium,
Keliu verkdama.

12. Nėr jau ožiuko,
Nėr jau baltuko,
Ekve dzium dzium dzium,
Nėr jau baltuko.

88. OI, KĄ KALBA APYNĖLIS

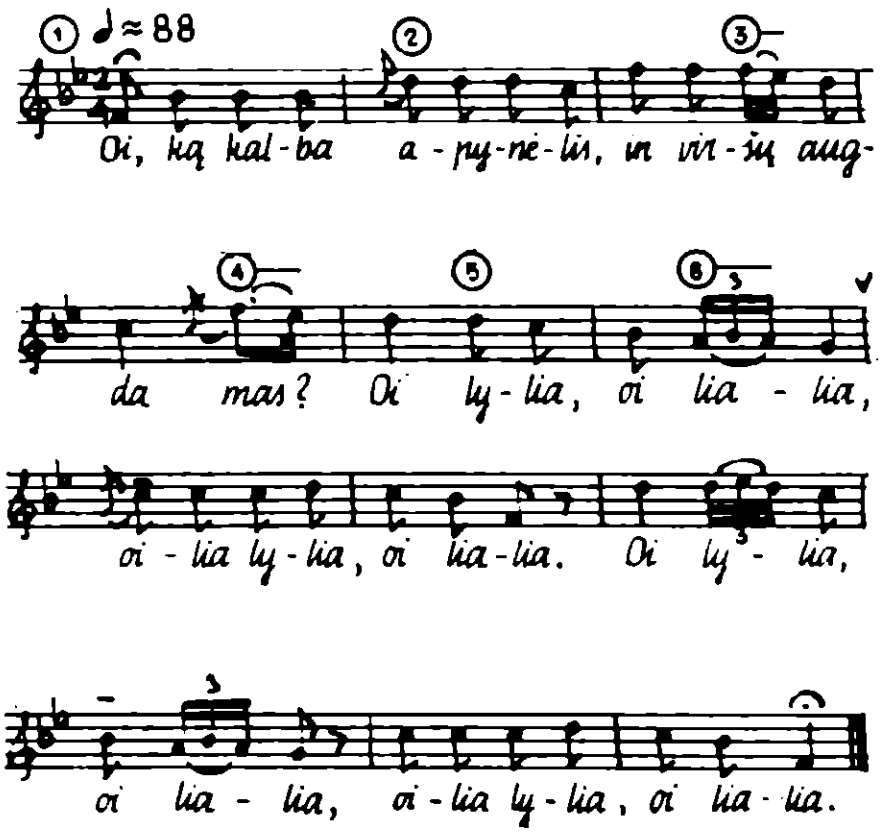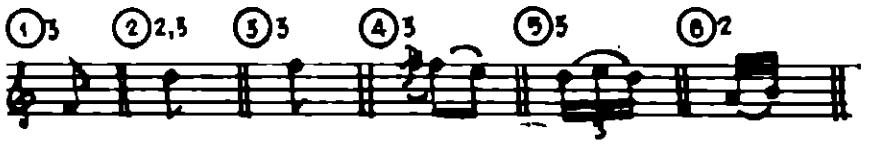

1. Oi, ką kalba apynėlis,
   In viršų augdamas?
   Oi lylia, oi lialia,
   Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

2. — Jei jūs mane pasmaigysit,
   Aš in viršų augsiu,
   Oi lylia, oi lialia,
   Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

3. Ir augdamas bujodamas
   Spurgeles sukrausiu,
   Oi lylia, oi lialia,
   Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

4. Oi, ką kalba apynėlis,
Senų diedų gertas?
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

5. Seni diedai pasigėrę,
Kaip ožiukai bliauna,
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

6. Oi, ką kalba apynėlis,
Jaunų bernų gertas?
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

7. Jauni bernai atsigėrę
Tai gražiai dainuoja,
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

8. Oi, ką kalba apynėlis,
Jaunų mergų gertas?
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

9. Mergužėlės atsigėrę
Tai gražiai ulioja,
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

10. Ką kalba apynėlis,
Piemenėlių gertas?
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

11. Piemenėliai atsigėrę,
Kaip šuniukai loja,
Oi lylia, oi lialia,
Oilia lylia, oi lialia. (2×2)

89. AŠ PAS SAVO GIMINĖLĘ
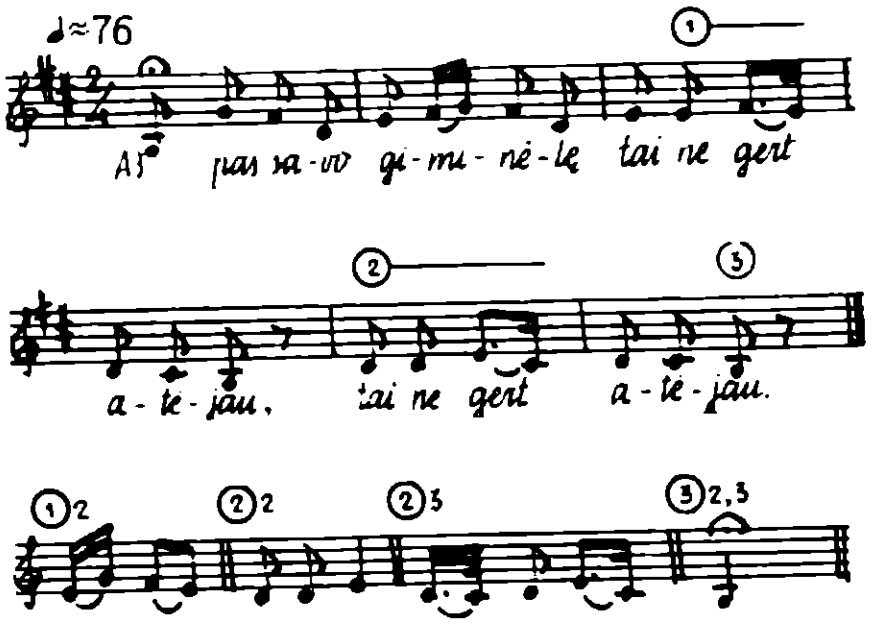
1. Aš pas savo giminėlę
Tai ne gert atėjau,
Tai ne gert atėjau.

2. Aš pas savo giminėlę
Pakalbėt atėjau,
Pakalbėt atėjau.

3. Margų savo parėdėlių
Parodyt atėjau,
Parodyt atėjau.

4. Ažna mano giminėlė
Ir nugirdė mane,
Ir nugirdė mane.

5. Po liepele, po žaliąja
Ir paguldė mane,
Ir paguldė mane.

6. Tu vėjeli, tu šiaurasai,
Tu nepūske labai,
Tu nepūske labai.

7. Tu liepele, tu žalioji,
Tu neūžke labai,
Tu neūžke labai.

8. Tu lietule, tu šaltasai,
Tu nelyke labai,
Tu nelyke labai.

9. Giminėle mylimoji,
Nepkalbėkit mane,
Nepkalbėkit mane.

90. GERKIT, MIELI SVETELIAI
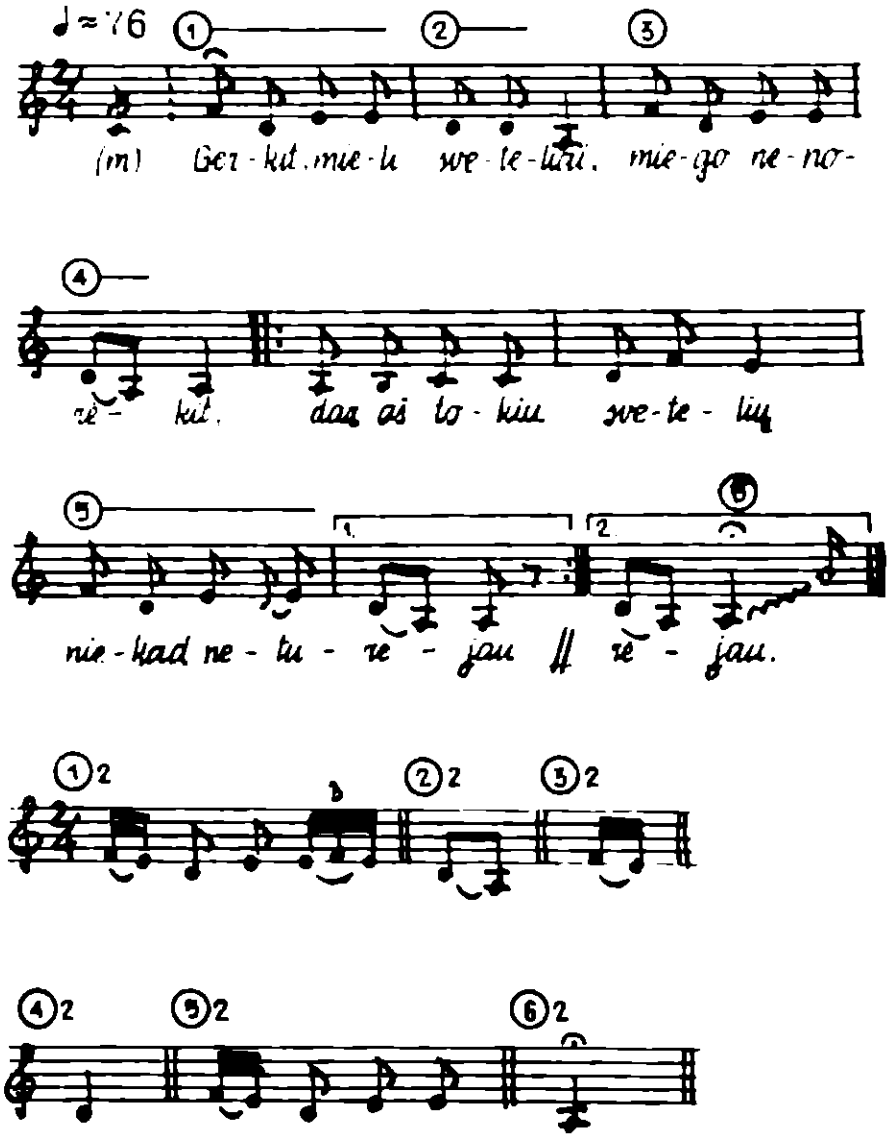
1. Gerkit, mieli sveteliai,
Miego nenorėkit,
Dar aš tokių svetelių
Niekad neturėjau. (2×2)

2. Jei nenorit gerti,
Eikit lauko arti,
Jau aš jumi pridariau
Klevinių žagrelių. (2×2)

3. Gerkit, mieli sveteliai,
Miego nenorėkit,
Dar aš tokių svetelių
Niekad neturėjau. (2×2)

4. Jei nenorit gerti,
Eikit šieno pjauti,
Jau aš jumi priplakiau
Plieninių dalgelių. (2×2)

5. Gerkit, mieli sveteliai,
Miego nenorėkit,
Dar aš tokių svetelių
Niekad neturėjau. (2×2)

6. Jei nenorit gerti,
Eikit kluonan gulti,
Jau aš jumi paklojau
Minkštą patalėlį. (2×2)

91. KUR TĖVULIS GĖRĖ

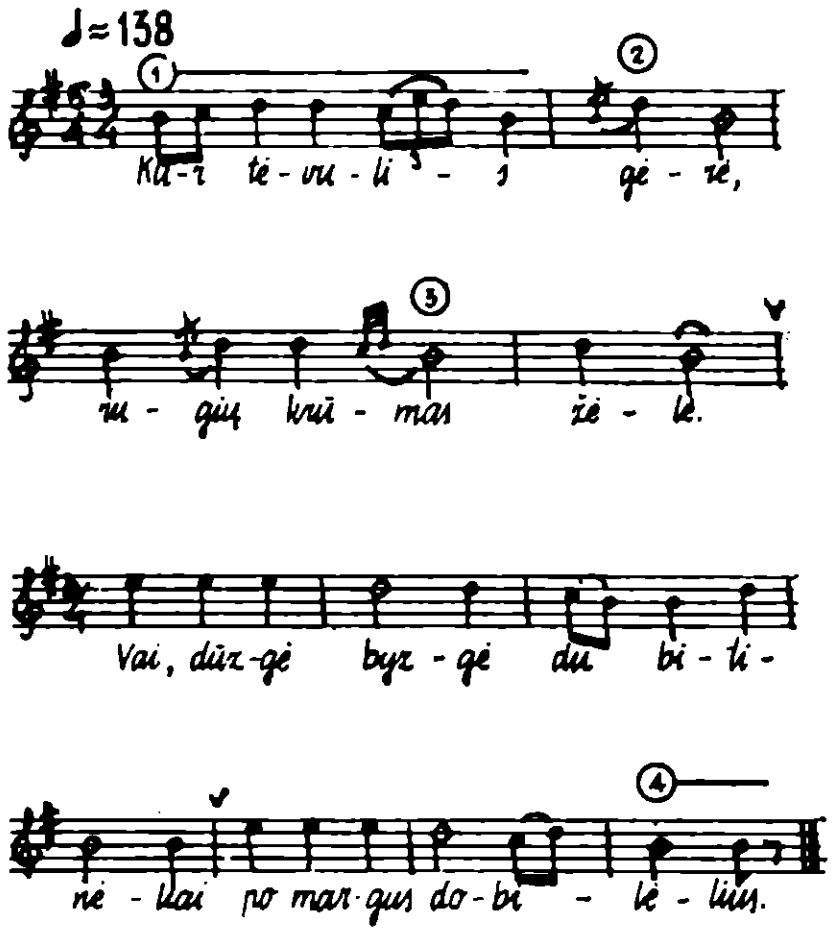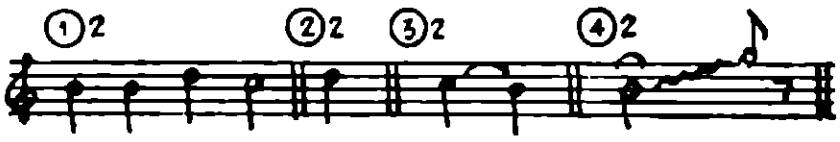

1. Kur tėvulis gėrė,
   Rugių krūmas žėlė.
   Vai, dūzgė byzgė du bitinėliai
   Po margus dobilėlius.

2. Kur motulė gėrė,
   Linų krūmas žėlė.
   Vai, dūzgė byzgė du bitinėliai
   Po margus dobilėlius.

3. Kur sesulė gėrė,
   Rūtų krūmas žėlė.
   Vai, dūzgė byzgė du bitinėliai
   Po baltus dobilėlius.

4. Kur brolelis gėrė,
   Kviečių krūmas žėlė.
   Vai, dūzgė byzgė du bitinėliai
   Po baltus dobilėlius.

5. Kur martelė gėrė,
   Jos vargelis žėlė.
   Vai, dūzgė byzgė du bitinėliai
   Po baltus dobilėlius.

92. IŠGERK, BROLELI, IŠGERK
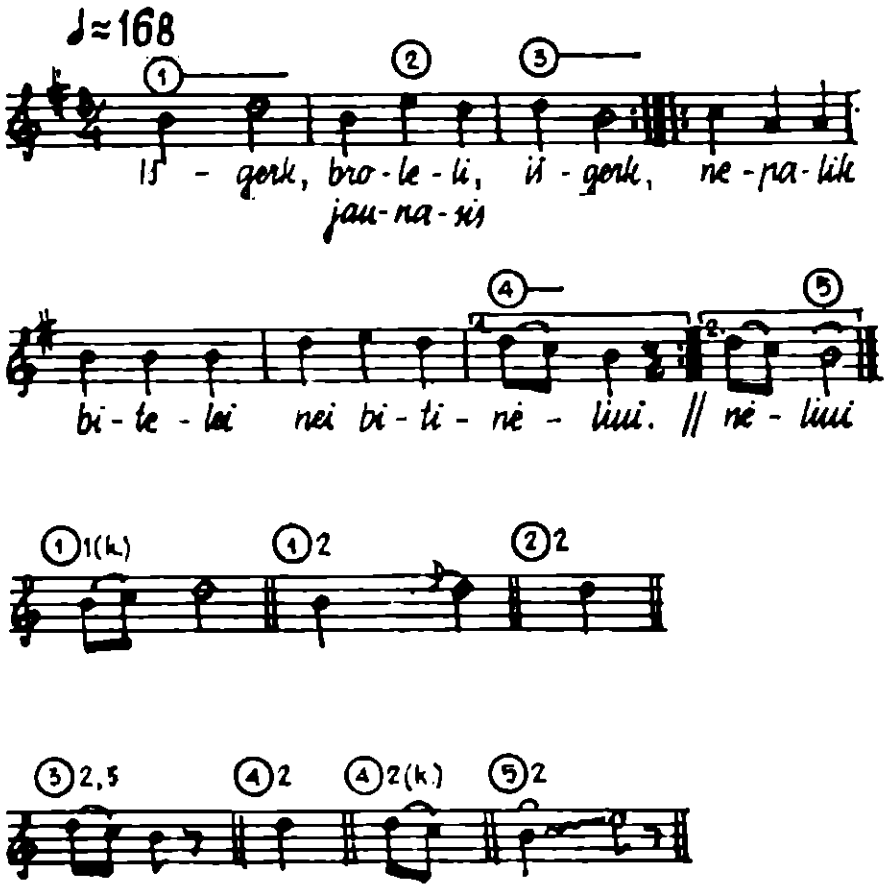
1. Išgerk, broleli, išgerk.
   Išgerk, jaunasis, išgerk,
   Nepalik bitelei nei bitinėliui. (2)

2. Ras ras bitelė rūtų darželin, (2)
   O bitinėlis vyšnių sodelin. (2)

93. TU ŽVIRBLUKAI, TU TU TU
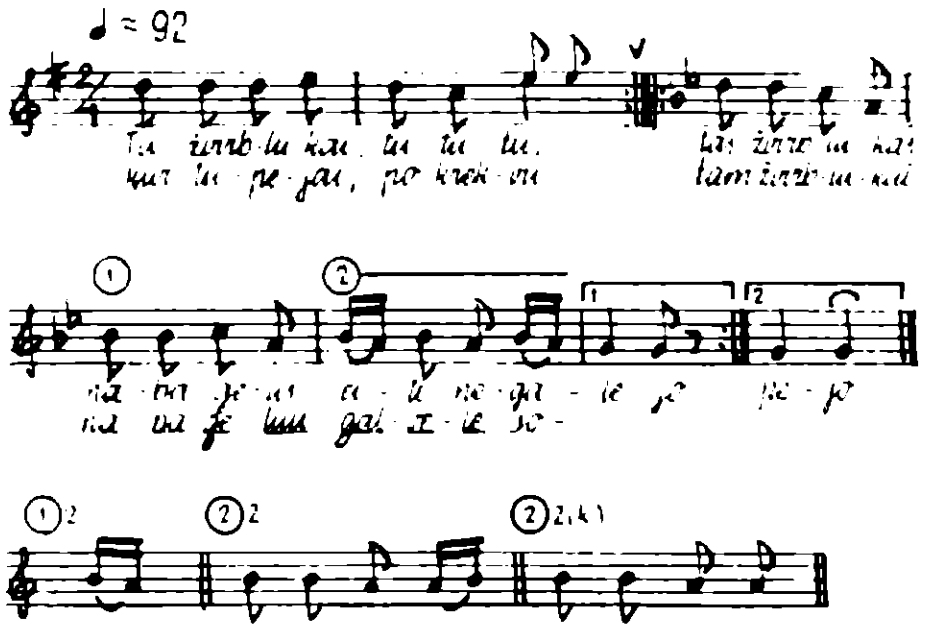
Tu žvirblukai, tu tu tu,
Kur tupėjai? Po krekvu.
Tas žvirblukas nabagėlis
Eiti negalėjo,
Tam žvirblukui nabagėliui
Galvelę sopėjo.
Tai žvirblienė laišką rašė
Ir genuko gražiai prašė.
O genukas durnas buvo,
Skaityt nemokėjo,
Pas žvirblelį nabagėlį
Taip ir neatėjo.
O žvirblukas nabagėlis
Sunkiai negalėjo,
Galvelę sopėjo.

RAUDOS

MIRUSIŲJŲ GARBSTYMO

94. MOTULE MIELIAUSIA
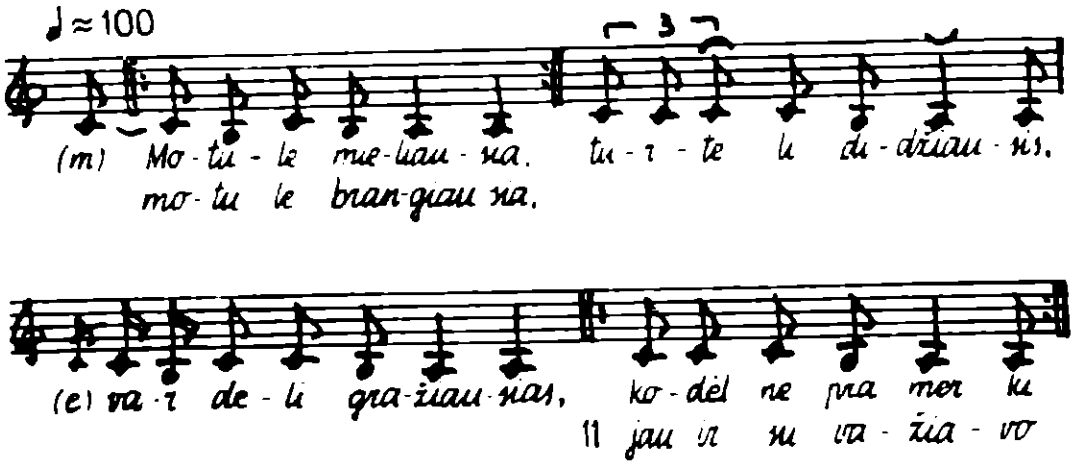
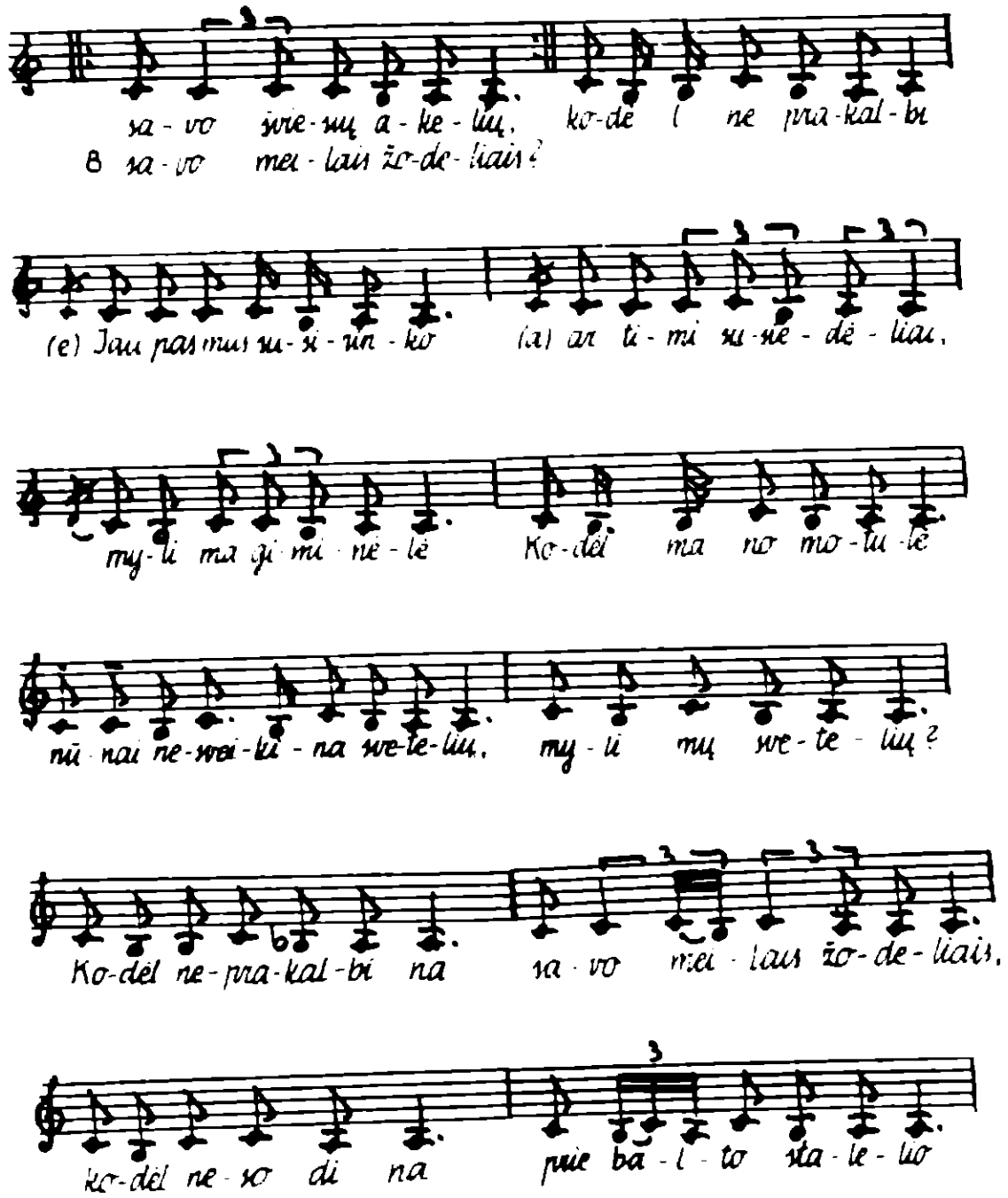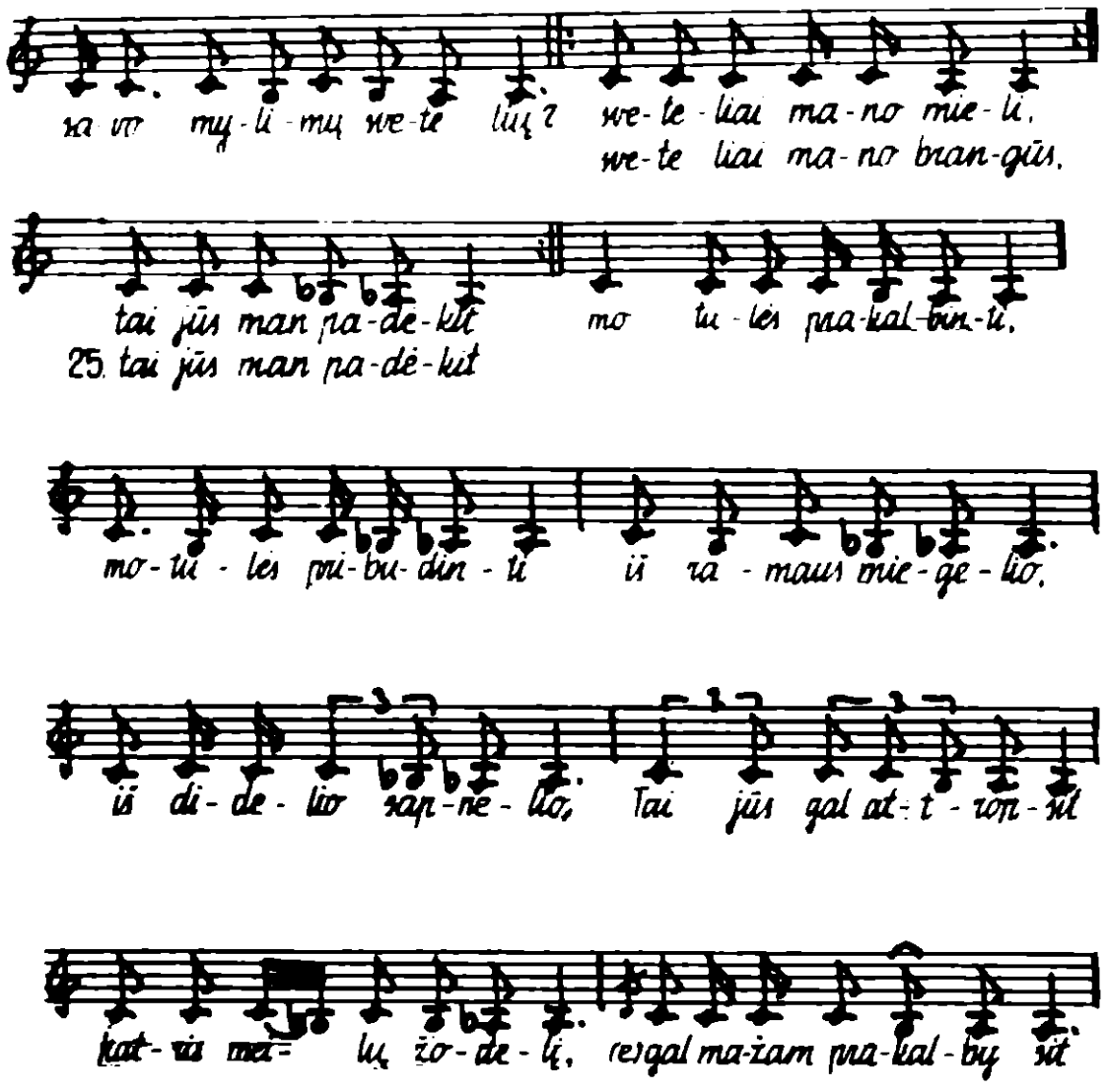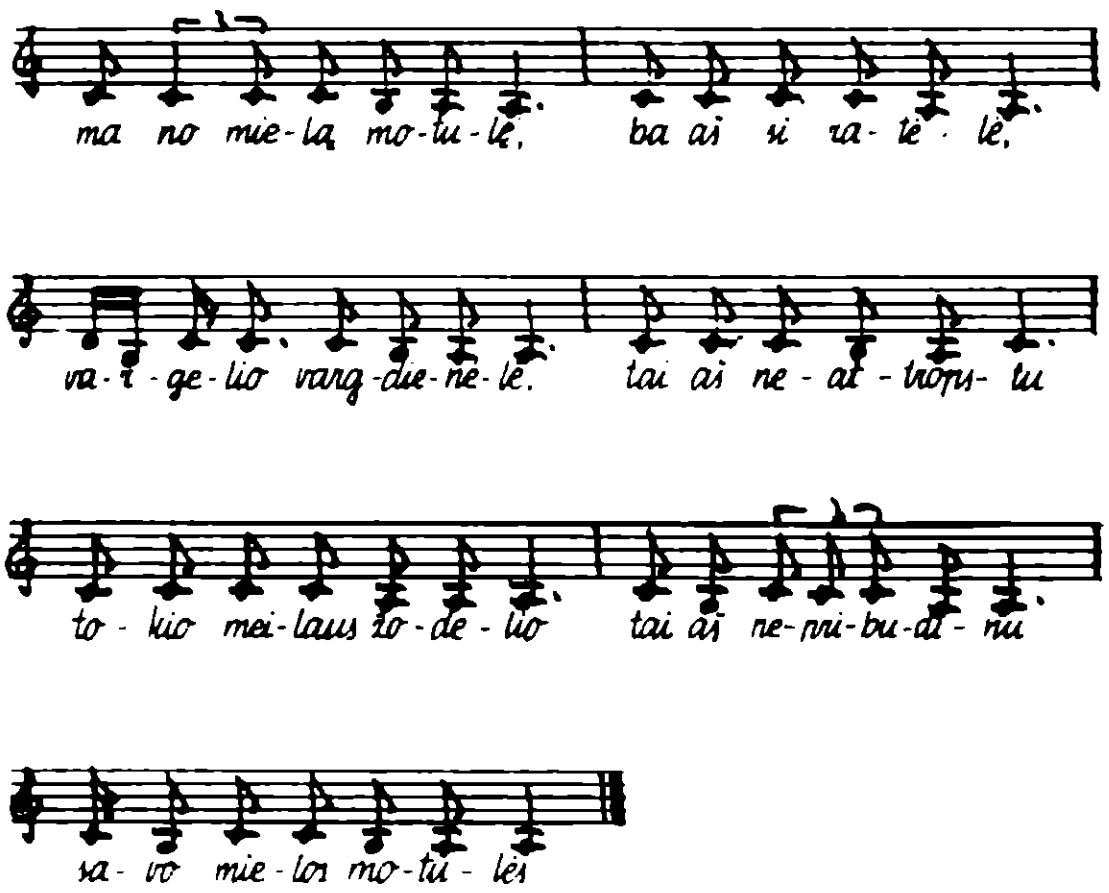

Motule mieliausia,
Motule brangiausia,
Turteli didžiausis,
Vardeli gražiausias,

Kodėl nepramerki
Savo šviesių akelių,
Kodėl neprakalbi
Savo meilais žodeliais?
Jau pas mus susrinko
Artimi susiedėliai,
Jau ir suvažiavo
Mylima giminėlė.
Kodėl mano motulė
Nūnai nesveikina svetelių,
Mylimų svetelių?
Kodėl neprakalbina
Savo meilais žodeliais,
Kodėl nesodina
Prie balto stalelio
Savo mylimų svetelių?
Sveteliai mano mieli,
Sveteliai mano brangūs,
Tai jūs man padėkit
Motulės prakalbinti,
Tai jūs man padėkit
Motulės pribudinti
Iš ramaus miegelio,
Iš didelio sapnelio,
Tai gal jūs attropsit
Katris meilų žodelį,
Gal mažam prakalbysit
Mano mielą motulę,
Ba aš siratėlė,
Vargelio vargdienėlė,
Tai aš neattropstu
Tokio meilaus žodelio,
Tai aš nepribudinu
Savo mielos motulės.

95. KELKIS, MANA MOTULE
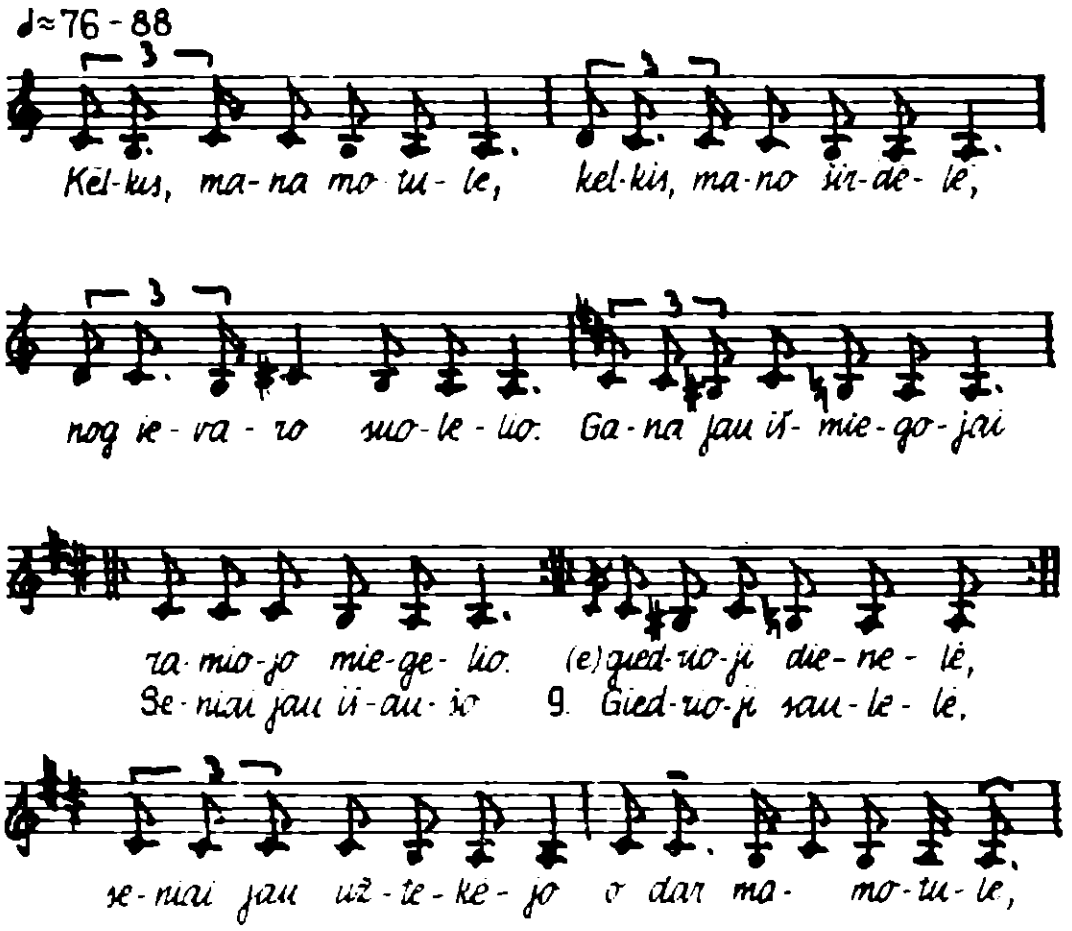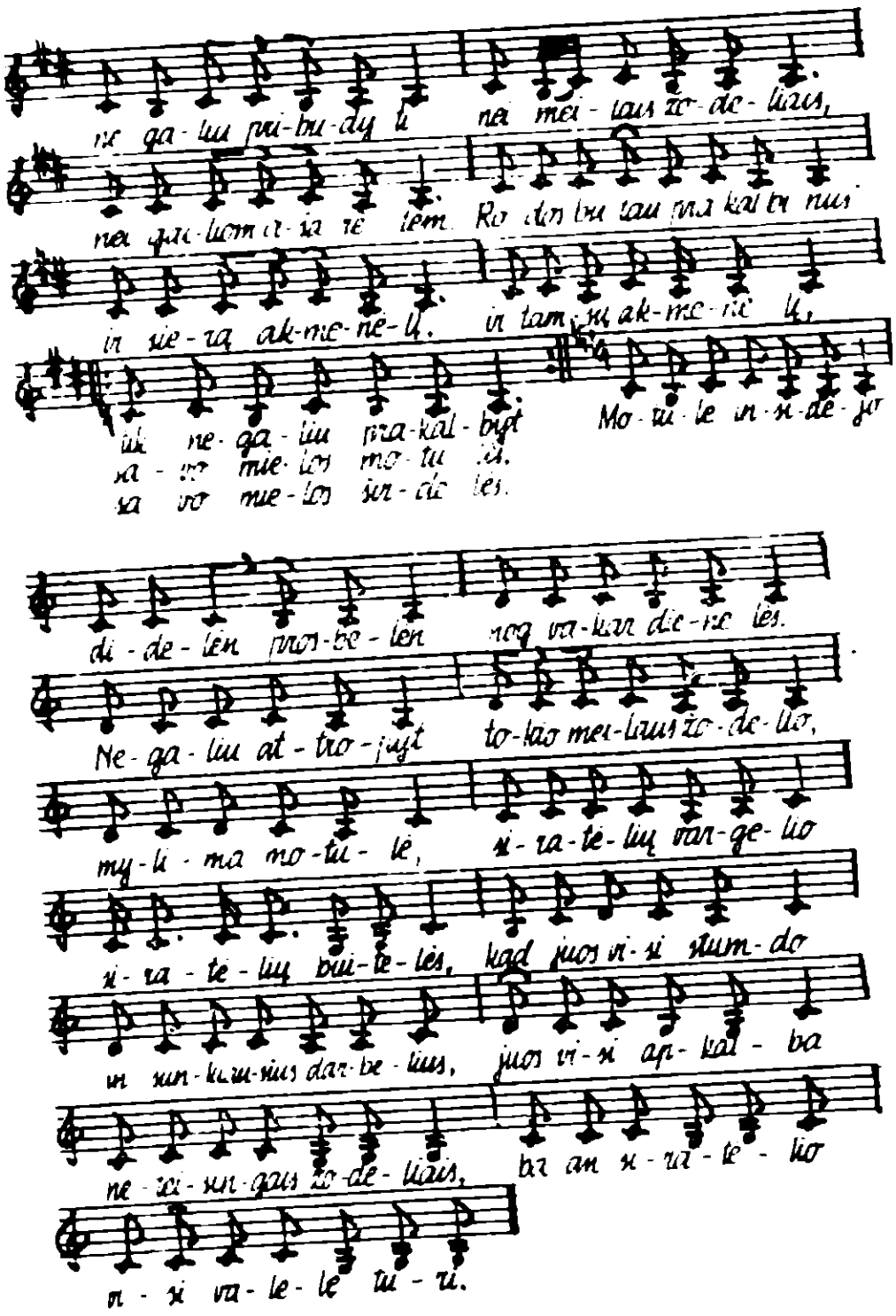
Kelkis, mana motule,
Kelkis, mano širdele,
Nog ievaro suolelio.
Gana jau išmiegojai
Ramiojo miegelio.
Seniai jau išaušo
Giedrioji dienelė,
Seniai jau užtekėjo
Giedrioji saulalė,
O dar mano motulė,
Mano mylimiausia,
Miegti ramaus miegelio
Nog vakar dienelės.
Negaliu prikelti,

Negaliu pribudyti
Nei meilais žodeliais,
Nei gailiom ašarėlėm.
Rodos, būtau prakalbinus
Ir sierą akmenėlį,
Ir tamsų debesėlį,
Tik negaliu prakalbyt
Savo mielos motulės,
Savo mielos širdelės.
Motulė insidėjo
Didelėn prosbelėn
Nog vakar dienelės.
Negaliu attropyt
Tokio meilaus žodelio,
Kuriuoj prakalbytau
Motulę mieliausią,
Motulę geriausią,
— Motule širdele,
Argi tu nesgaili
Savo mielų vaikelių,
Mūs mažų siratėlių,
Kuriuos tu palikai
An didelio vargelio,
An svieto apkalbėlių?
Argi tu nežinai,
Mylima motule,
Siratėlių vargelio,
Siratėlių buitelės,
Kad juos visi stumdo
In sunkiausius darbelius,
Juos visi apkalba
Neteisingais žodeliais,
Ba an siratėlio,
Visi valelę turi.

VESTUVIŲ VERKAVIMAI

96. OI TU EŽERĖLI, ČYSTAS VANDENĖLI
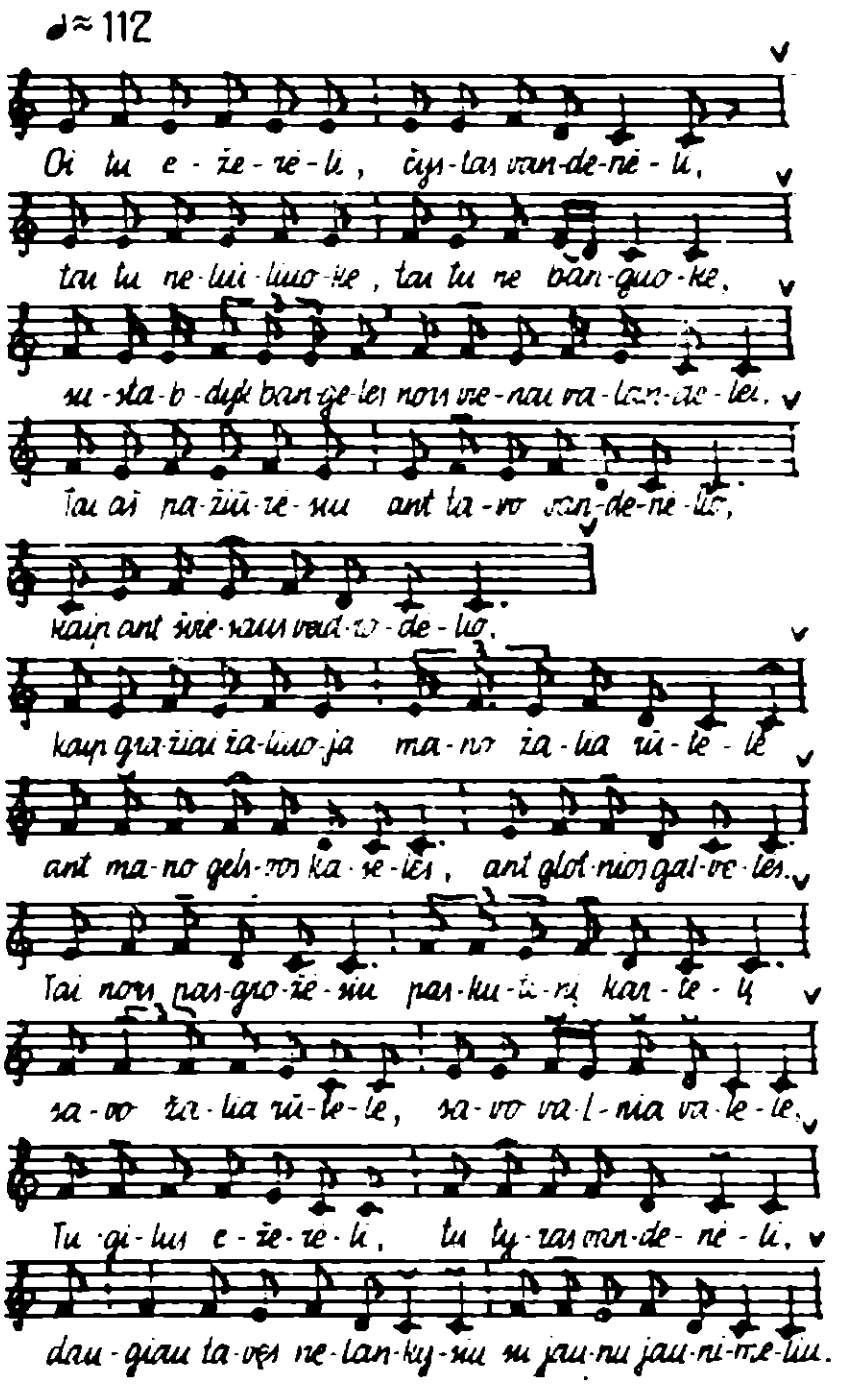
Oi tu ežerėli, čystas vandenėli,
Tai tu neliūliuoke, tai tu nebanguoke,
Sustabdyk bangeles nors vienai valandėlei.
Tai aš pažiūrėsiu ant tavo vandenėlio,
Kaip ant šviesaus veidrodėlio,
Kaip gražiai žaliuoja mano žalia rūtelė
Ant mano gelsvos kaselės, ant glotnios galvelės.
Tai nors pasgrožėsiu paskutinį kartelį
Savo žalia rūtele, savo valnia valele.
Tu gilus ežerėli, tu tyras vandenėli,
Daugiau tavęs nelankysiu su jaunu jaunimėliu.

97. OI MANO RŪTELE, RŪTELE GARBUONĖLE
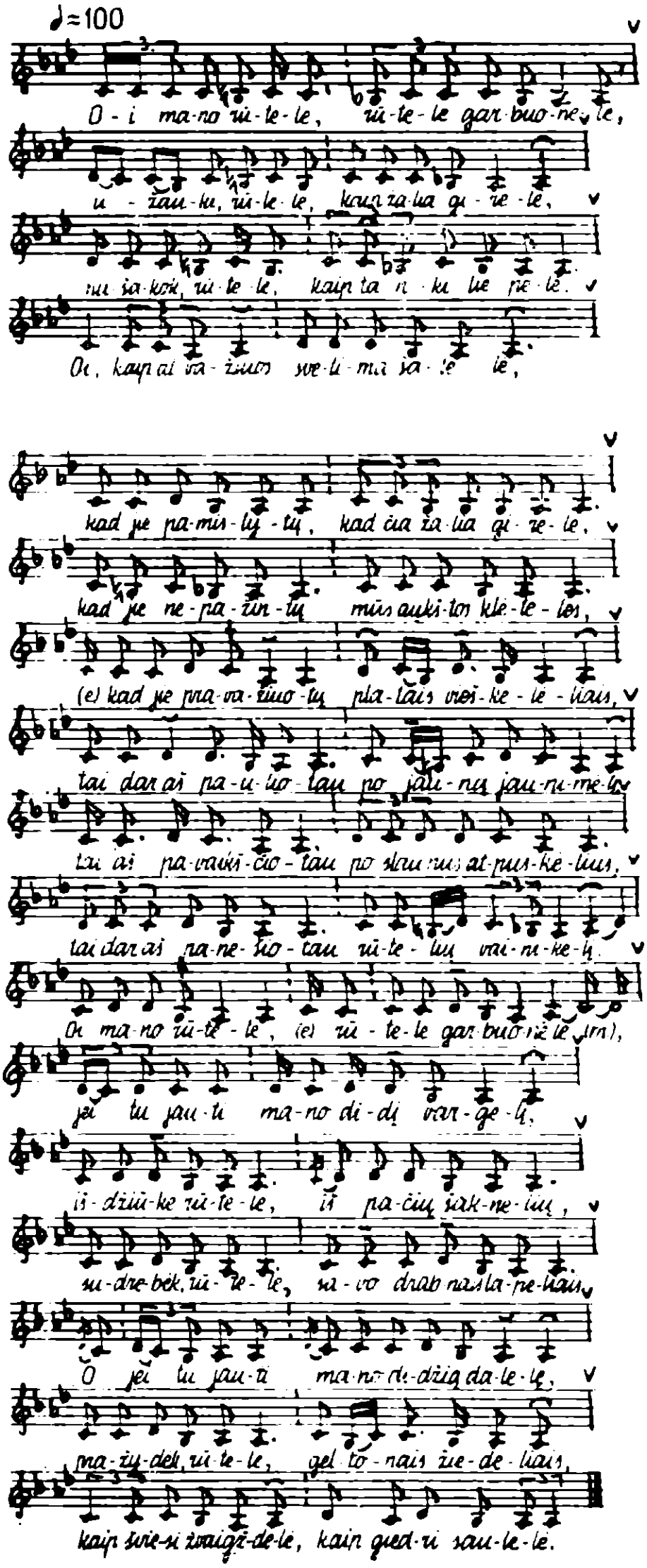
Oi mano rūtele, rūtele garbuonėle,
Užauki, rūtele, kaip žalia girelė,
Nušakok, rūtele, kaip tanki liepelė.
Oi, kaip atvažiuos svetima šalelė,
Kad jie pamislytų, kad čia žalia girelė,
Kad jie nepažintų mūs aukštos klėtelės,
Kad jie pravažiuotų platais vieškelėliais,
Tai dar aš pauliotau po jauną jaunimėlį,
Tai (dar) aš pavaikščiotau po slaunus atpuskėlius,
Tai dar aš panešiotau rūtelių vainikėlį.
Oi mano rūtele, rūtele garbuonėle,
Jei tu jauti mano didį vargelį,
Išdžiūke, rūtele, iš pačių šaknelių,
Sudrebėk, rūtele, savo drabnais lapeliais.
O jei tu jauti mano didžią dalelę,
Pražydėk, rūtele, geltonais žiedeliais
Kaip šviesi žvaigždelė, kaip giedri saulelė.

98. PAVIRSKIT, ŽIRGELIAI, PILKAIS AKMENĖLIAIS
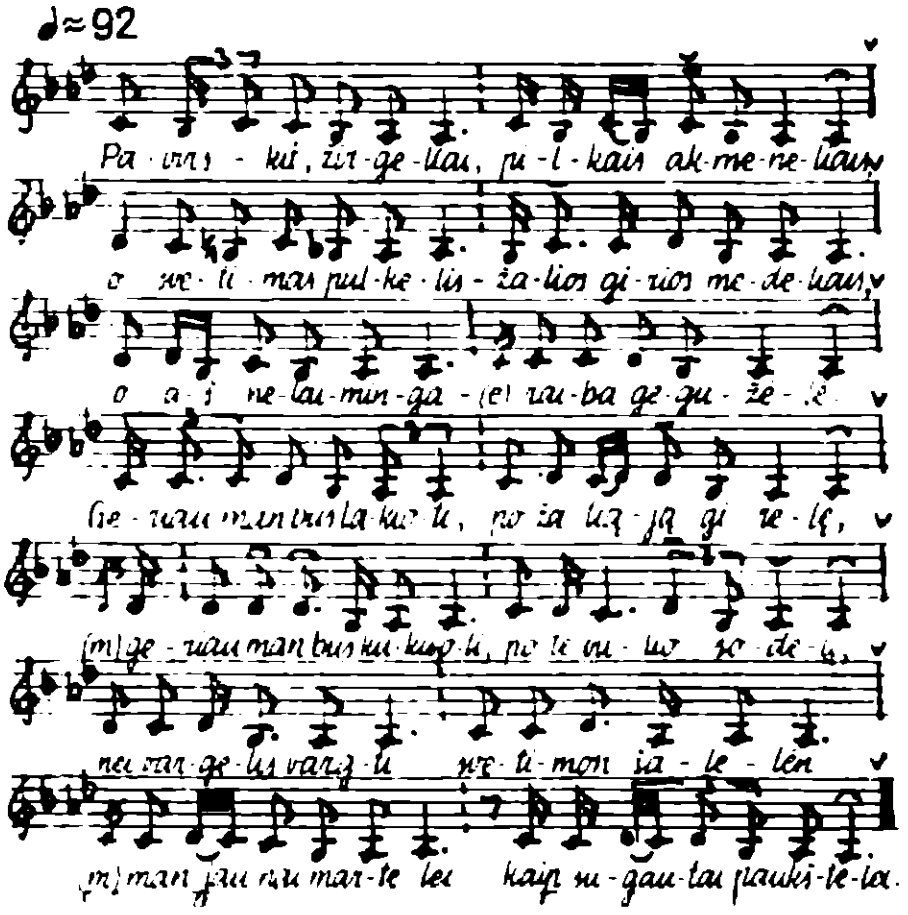
Pavirskit, žirgeliai, pilkais akmenėliais,
O svetimas pulkelis — žalios girios medeliais,
O aš nelaiminga — raiba gegužėlė.
Geriau man bus lakioti po žaliąją girelę,
Geriau man bus kukuoti po tėvulio sodelį,
Nei vargelis vargti svetimon šalelėn
Man jaunai martelei kaip sugautai paukštelei.

99. OI, NUSILEISKIT, ŽEMIEJI SLENKSTELIAI
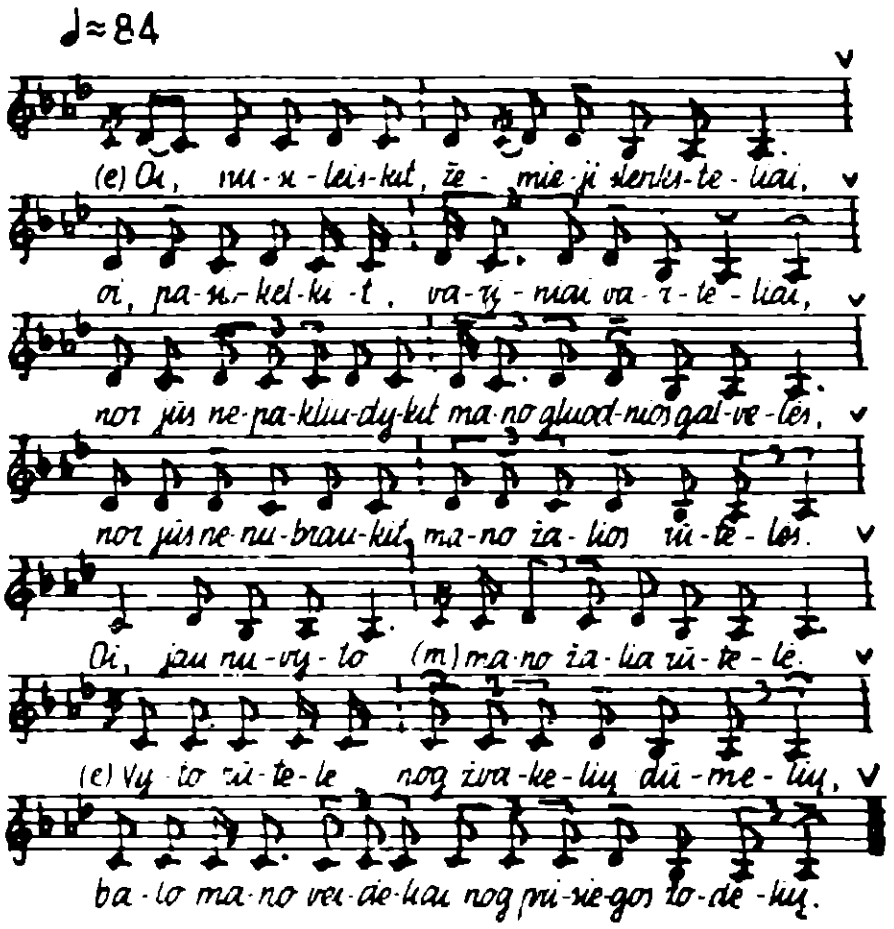
Oi, nusileiskit, žemieji slenksteliai,
Oi, pasikelkit, variniai varteliai,
Nor jūs nepakliudykit mano gluodnios galvelės,
Nor jūs nenubraukit mano žalios rūtelės.
Oi, jau nuvyto mano žalia rūtelė.
Vyto rūtelė nog žvakelių dūmelių,
Balo mano veideliai nog prisiegos žodelių.

100. OI, NUSIGĄSKIT, BALTOS SKOBNELĖS

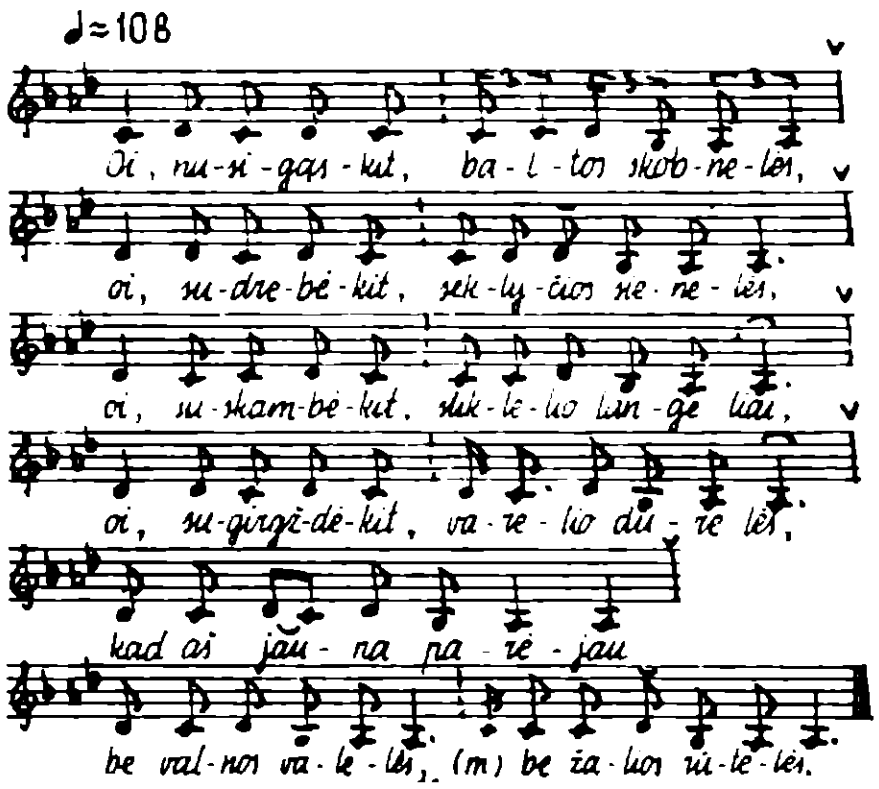

Oi, nusigąskit, baltos skobnelės,
Oi, sudrebėkit, seklyčios sienelės,
Oi, suskambėkit, stiklelio langeliai,
Oi, sugirgždėkit, varelio durelės,
Kad aš jauna parėjau
Be valnos valelės, be žalios rūtelės.

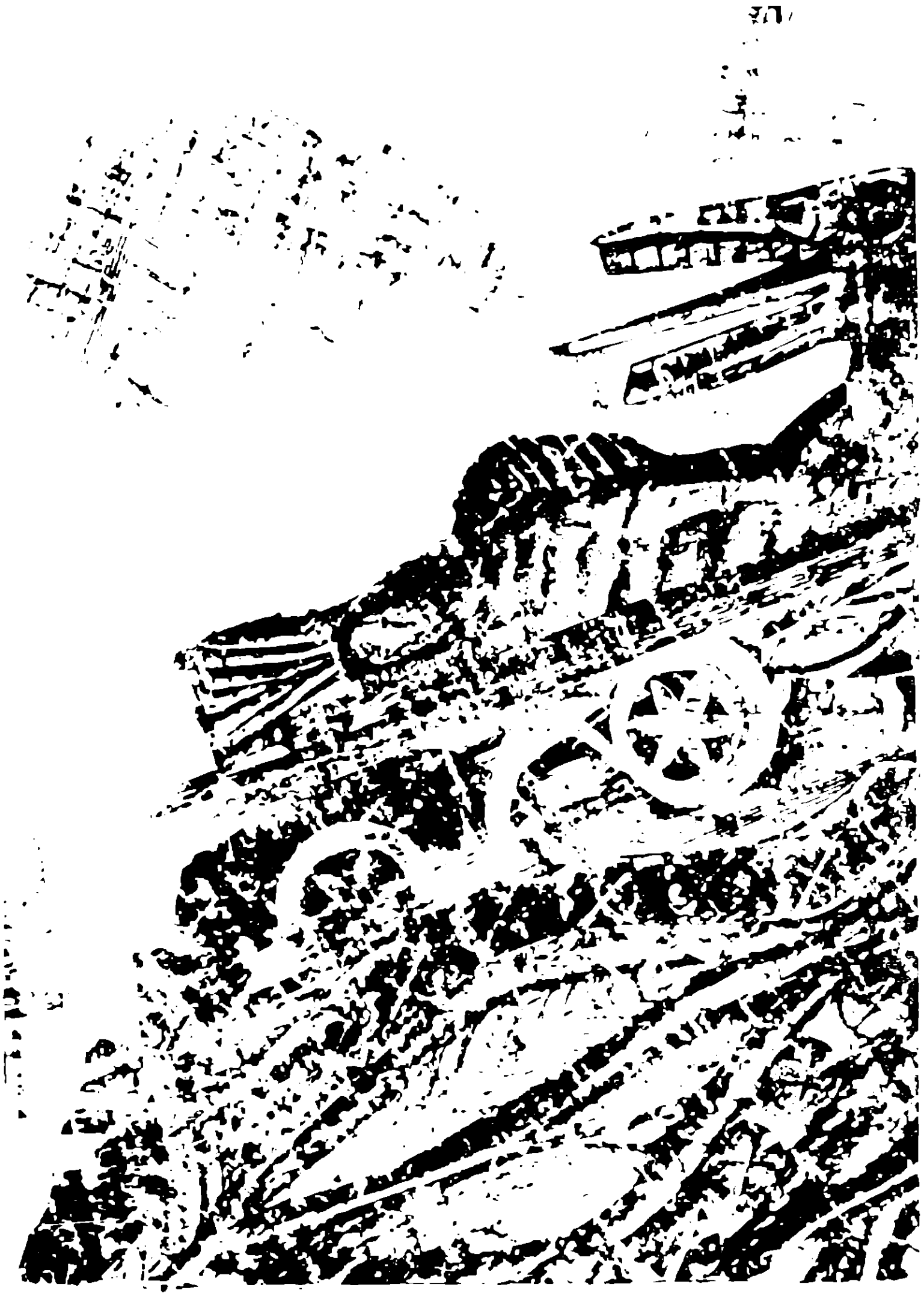

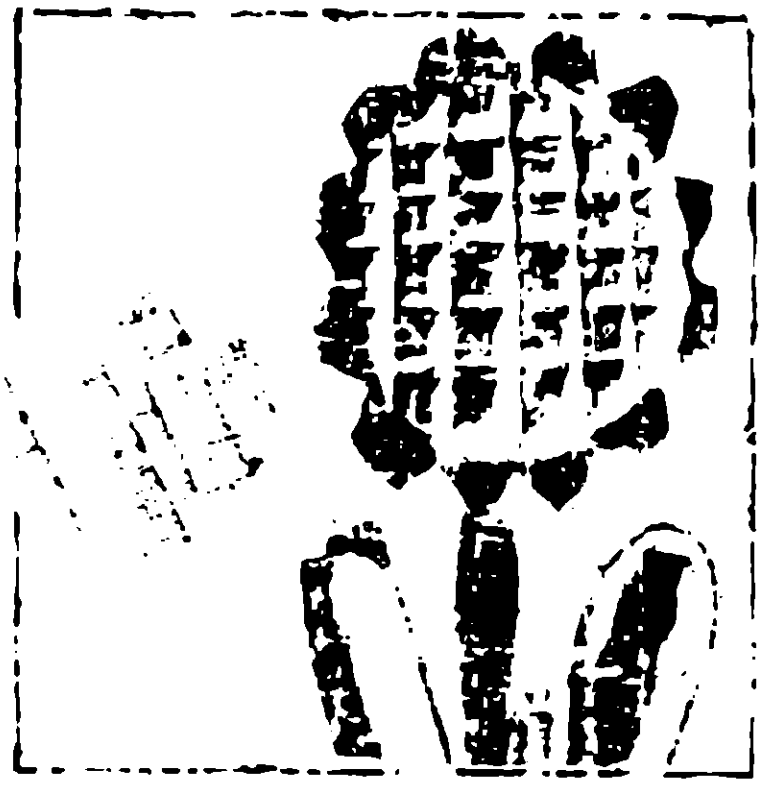

II
PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA

PASAKOS APIE GYVŪNUS

101. KATINĖLIS IR GAIDELIS

Gyveno kažkur miške senelė. Turėjo gaidelį ir katinėlį. Katinėlis tai buvo jau tikras tinginys: nei pelyčių gaudė, nei ką, tik ant krosnies šildėsi. O gaidelis gal dar per jaunas buvo, kad jisai nemokėjo laiku giedoti,— kada reikia giedot, dvylikta valandą,— jis kartais ir anksčiau, ir vėliau užgieda. Užpyko senelė ant katinėlio ir ant gaidelio, ir išvarė juos į mišką.

Jie, miške atsiradę, abudu jau draugai, abu išvaryti. Vasara šilta buvo, tai gaidelis parneša samanų, kokių žagarų, ir susitarė statyt savo pirkelę. Statė statė ir pastatė. Ir abudu jau gyvena. Gyvena, bet ir lapė nesnaudžia. Ji uostinėjo, šinkštinėjo ir užuodė, kad ten yra gaidelis. Ir nežino, kaip jį pasigauti.— visgi dėlto jų namelis pasistatyta, taip lengvai neįlįsi... O katinėlis buvo išėjęs karnauti. Sako, ateis žiema, tai reiks vyžų. Tai jis nuėjo karnų lupt,

o gaidelis liko vienas. Tai tada lapukė ir atėjo pas jį. Atėjo prie durų ir šaukia:

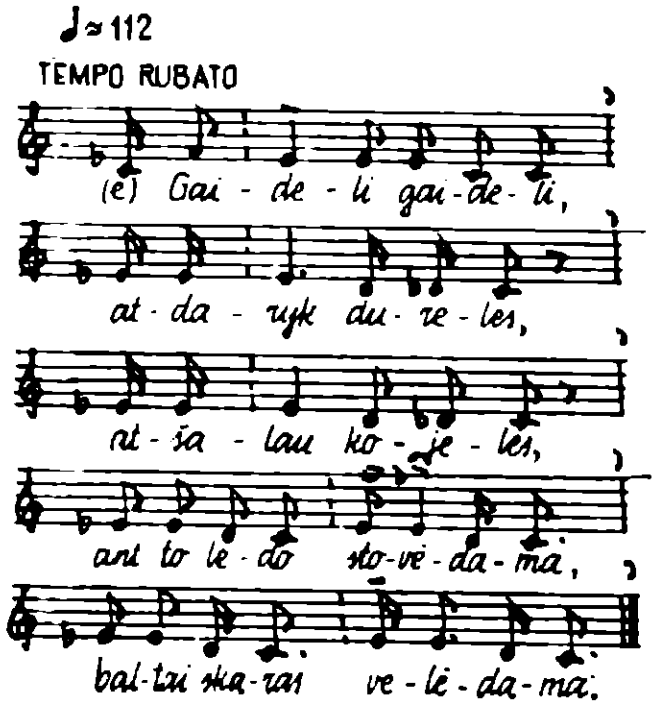

— Gaideli gaideli,
Atdaryk dureles,
Atšalau kojeles,
Ant to ledo stovėdama,
Baltai skaras velėdama...

— Aukštai tupiu.
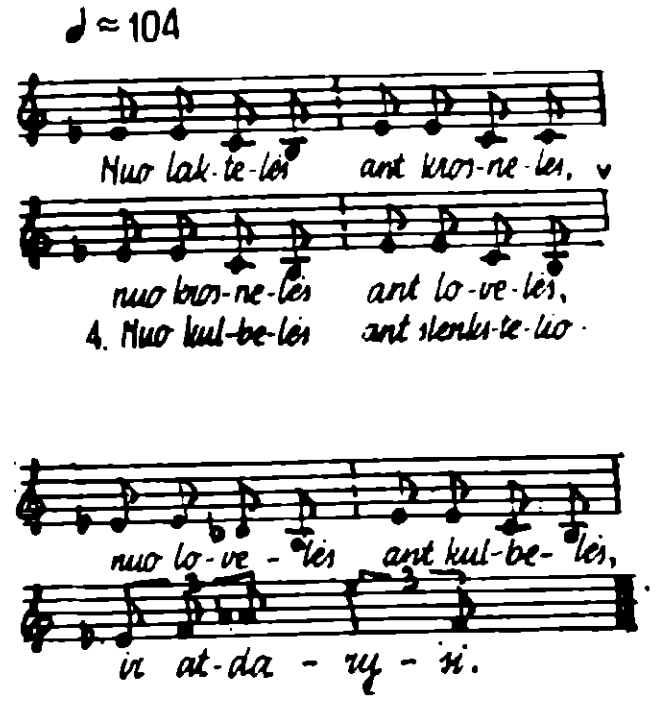
— Nuo laktelės ant krosnelės,
Nuo krosnelės ant lovelės,

Nuo lovelės ant kulbelės,
Nuo kulbelės ant slenkstelio —
Ir atdarysi.

Gaidukas taip ir paklausė lapukės — atidarė. Kai tiktai dureles atidarė, lapė gaiduką kapt ir nešasi. Bet gal dar katinėlis buvo nelabai toli, o jau gaidelis šaukia:
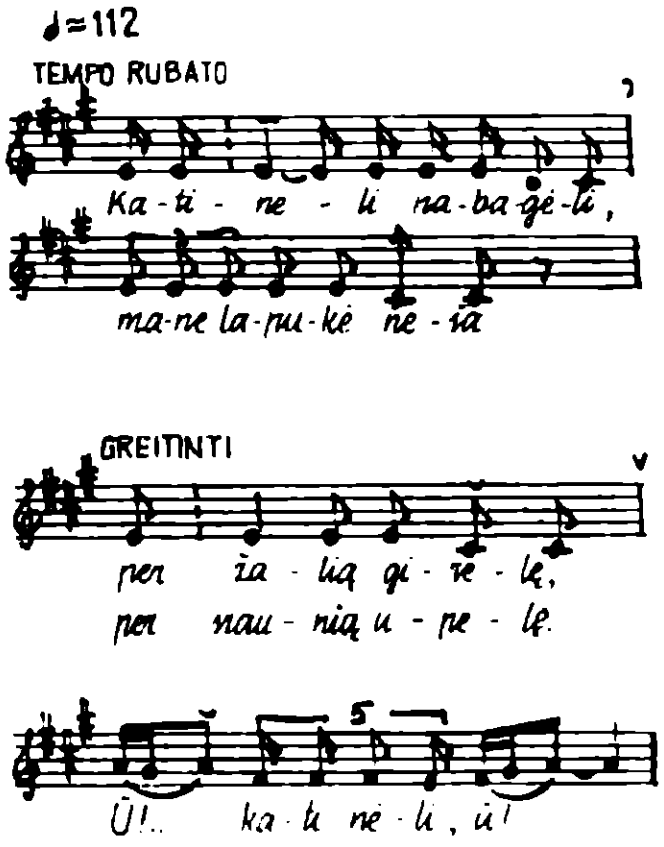
Kai šitas išėjo ir toli nuėjo, tai lapukė ir vėl atėjo, šaukė šaukė:

— Gaideli gaideli,
Atdaryk dureles,
Atšalau kojeles
Ant to ledo stovėdama,
Baltai skaras velėdama...

Gaidukas sako:

— Aukštai tupiu, bet durelių neatidarysiu, man katinėlis sakė, kad aš niekam nedaryčiau.

— Kodėl nedarysi? Tu tiktai, gaideli, nor prie langelio prieik, tu pažiūrėk, kad šiandien saulutė šviečia, o vyrai padūko, visi žirnius barsto, tai nor pažiūrėk per langelį.

„Nu,— galvoja gaidukas,— tai jau gi įdomu, kaip tiej ten ir kodėl vyrai padūko ir žirnius barsto“. Susigunde gaidelis ir priėjo prie lango. Kai tiktai priėjo prie lango, lapukė kapt gaiduką, įsidėjo maišan ir vėl neša. O gaidelis šaukia:

— Katinėli nabagėli,
Mane lapukė neša
Per žalią girelę,
Per sraunią upelę!
Katinėli, ū!..

Bet katinėlis ir neišgirdo, nes buvo toli nuėjęs. Tai lapukė gaiduką parsinešė, prie girnų pririšo, ar gal prikalė dar ir liepė jam rugius malt. O pati jau vėl visur šiukštinėja.

Bet parėjo ir katinėlis. Parėj katinėlis, žiūri, kad nėr gaidelio. Jis greitai suprato, kad čia lapukė sukėsi, tai jau jį lapukė ir pagavo. Ir užpyko katinėlis, pasiėmė gerą lazdą, pasiėmė terbą tokią kaip maišą ir eina gaidelio ieškot. Nuėjo, ant pirkios užlipo, ant laputės pirkaitės, ir groja:
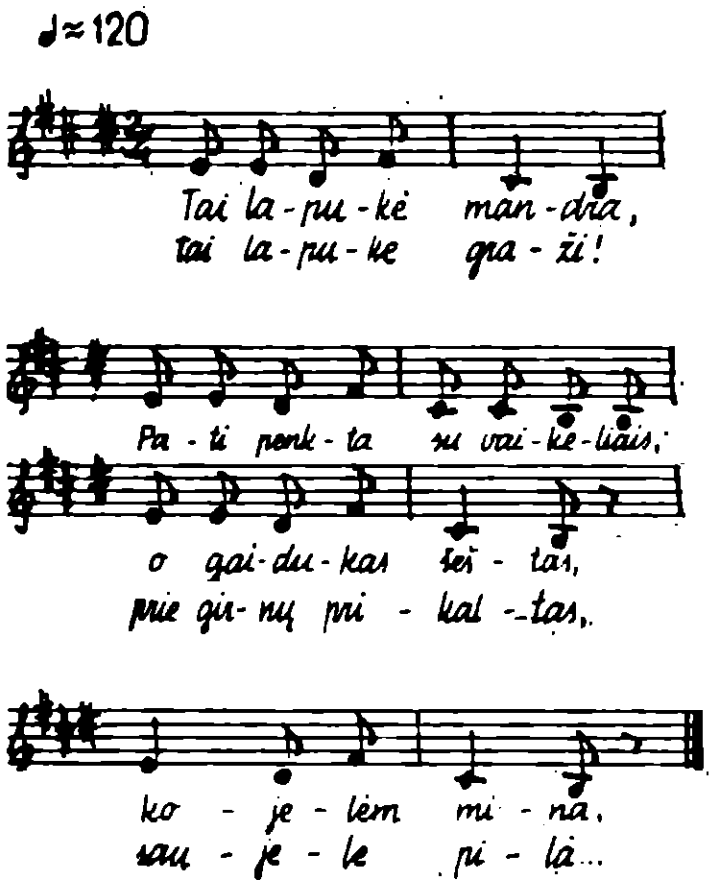
— Tai lapukė mandra,
Tai lapukė graži!
Pati penkta su vaikeliais,
O gaidukas šeštas,
Prie girnų prikaltas,
Kojelėm mina,
Saujele pila...

Lapukė savo dukteriai sako:

— Bėk, tu mano duktė, pažiūrėk, kas ten ant pirkios taip gražiai groja.

Lapukės duktė kai tik išėjo, katinėlis buože galvon, kabliu terbon ir vėl groja:

— Tai lapukė mandra,
Tai lapukė graži!
Pati penkta su vaikeliais,
O gaidukas šeštas,
Prie girnų prikaltas,
Kojelėm mina,
Saujele pila...

Tada lapukė kitai savo dukteriai sako:

— Eik, vaikeli, pažiūrėk, gal jau toji šoka, kad nepareina.

Kai tik lapukės duktė ant pirkios — vėl katinėlis buože galvon, kabliu terbon ir vėl toliau groja:

— Tai lapukė mandra,
Tai lapukė graži!
Pati penkta su vaikeliais,
O gaidukas šeštas,
Prie girnų prikaltas,
Kojelėm mina,
Saujele pila...

Ji pasiuntė ir trečią, paskui ir ketvirtą, ir visas dukteris, o katinėlis visas užmušė, terbon susidėjo. Paskui ir lapukė pati užsimanė eit ant pirkios pažiūrėt, kas ten toks muzikantas groja taip gražiai. Kai tik lapukė ant pirkios — katinėlis nuo pirkios, atbėgo lapukės pirkion, gaiduką pasiėmė nuo girnų ir namo parsinešė.

Ir dabar katinėlis ir gaidelis dar labiau susidraugavo, ir gal dar abudu lig šiolei gyvena, jei nenumirė.

102. KREGŽDĖS — DIEVO PAUKŠČIAI

Nusipirko žmogus namelį ne naują, suplyšusiu stogu, po kuriuo buvo susilipdžius kregždutė lizdelį. Mato žmogus, kad pro stogą dangus matosi ir lietutis krapnoja, tai ir sako savo žmonai:

— Nieko nebus, reikia naują stogą dengti, kitaip sienos pradės pūti. Taigi rytoj plėšim seną stogą.

Išgirdo kregždė, kurios lizdas buvo ties langu po stogu, išsigando — kas gi bus su mano mažais vaikeliais? Dar skraidyti nemoka! Nulėkė kregždė pas dievą ir prašo:

— Dieve, gelbėk mano mažus vaikelius, jie tokie gražūs, mažutėliai, o lakioti negali, sulaikyk žmogų, kad stogo neplėštų.

Pagailo dievui kregždukų ir sulaikė žmogų, kad stogo neardytų. Rytą susirgo žmogaus vaikas. Tai argi stogas žmogui rūpi? Reikia vaiką gelbėti. Nuvežė vaiką pas daktarą, kitą dieną vaistų reikėjo važiuoti. Po kelių dienų vaikas mirė. Laidotuvės, išlaidos, liūdesys.

Taip ir praėjo daugiau kaip savaitė. Bet kregždės vaikai vis dar negalėj skraidyti. Vieną vakarą vėl žmogus sako:

— Vis dėlto reikia rytoj imtis stogo, nes neužilgo darbymetė užeis.

Kas daryti? Vėl kregždė lekia pas dievą į dangų.

— Dievuli, gelbėk mane su vaikeliais.

— Lėk namo, tavo vaikelius išgelbėsiu,— sako dievas.

Patikėjo kregždutė, parlėkė linksma pas savo mažutėlius.

Rytą žmona apsirgo. Sugriuvo visi moteriški darbai žmogeliui. Kaip iš šono žiūrint, rodos, ir darbų ne kažin kiek yra, bet kai prireikė, tai nežino už ko pirmiau stvertis. Vaikai valgyti verkia, kiaulės tvarto duris verčia, ėsti žviegia, karvė mūkia nemelžta. O žmona lovoj dejuoja, daktaro prašo parvežti, pasigailėti jos. Bėgioja žmogus net sukaitęs, rankoves pasiraitęs. O tų darbų kaip lietaus prilyta. Dirba, ir galo neregėt. Gyvulius apšėrė, vaikai verkia — valgyt prašo. O čia žiūri pro langą — ogi kaimyno kiaulės į jo daržą sulindusios bulves kad knisa! Šoko pro duris žmogelis, strimagalviais nubėgo kiaulių vaikyt, bulves gelbėti. Pakol jis išvarė kiaules ir kaimyną išbarė, tai vaikas išpuolė iš lopšio.

— Dieve! — suriko tėvas,— vienas mano vaikas mirė, kitas gal prisitrenkė.

Kregždė, pro langą užgirdus, sako:

— Tau gaila savo vaikelių, o mano penkių mažutėlių nenorėjai pagailėti.

Žmona pasveiko. Užėjo rugiapjūtė. Per tą laiką kregždės vaikeliai užaugo ir išlėkė. Po rugiapjūtės žmogus ir stogą apdengė. O kregždutė išlėkė su savo vaikais. Pavasarį susisuks lizdelį po nauju stogu, po jo langu.

žius salino, džiovino, malė, apynius dėjo, o kaip senelis mielių įdėjo — neregėjo. Ar viską paregėsi, kas ką daro ir ko deda?

Vieną kartą paliko senukas langą atdarytą, tai žvirblis įlėkė pirkion ir paragavo alaus. Kaipgi, patiko gardus alutis! Pasigyrė visiems žvirbliams, kad jis moka alų daryt. Surado miežio varpą, išgliaudė grūdus, pamerkė, radęs balutę nuo lietaus. Parsinešė spurgą apynių, viską sumerkė balaitėj, o mielių tai ir nežinojo, kad reikia. Bet jei ir būt žinojęs, tai kur ims pinigų mielėms pirkti žvirblelis?

Išmirko miežio grūdai, pasidarė stori stori, išleido daigelius plonus; apynio spurga taipgi išbrinko. Sumane žvirblis, kad alų jau galima gerti. Paragavo — negardus. Negi negersi? — Tada visi žvirbliai juoksis. Atsigėrė tų pamazgėlių, nuvirto, voliojas po kiemą, neva girtas nuo savo daryto alučio. Prisėlino rainiukas, kapt žvirbliuką ir pasigavo. Jau norėjo suvalgyt. Bet ir katinas sugalvoj, kad jis irgi neprastos giminės — poniškos, reikia prieš valgį nusiprausti burnelę. O čia ir žvirblis pataria:

— Kaipgi toks ponas valgysi kaip čigonas, nesiprausęs nei persižegnojęs.

— Gerai sakai,— sako katinėlis.

Pasidėjo žvirblį ant vejelės, pradėjo praustis, žegnotis. O tuomet žvirblis purpt ir nulėkė.

Užlėkė žvirblis ant medžio ir čirškia:

— Būdamas negirtas — nesivoliok, pasigavęs žvirblį — nesižegnok!

Nuo to laiko katinas prausias pavalgęs, žegnotis visai užmiršo ir dabar nesižegnoja nei prieš valgį, nei po valgio.

STEBUKLINĖS PASAKOS

— Juokų pasaka!

Kartą pasakė kunigui, kad jo sūnus nieko nesibijo. Tada kunigas sugalvoj pabaidyti jaunuolį susitaręs su tėvu.

— Atsiųskit pas mane sūnų, aš jį pasiųsiu, kad man knygas atneštų iš bažnyčios, o tu prisirink akmenų mažų ir užlipk ant vargonų. Kai jis įeis bažnyčion, tai tu į jį mėtyk akmenukais.

Kaip susitarė, taip ir padarė. Kunigas paprašė, kad atneštų knygas nuo altoriaus, o tikras tėvas pradėjo akmenukais mėtyt savo sūnų. Bet sūnus nenusigando, atsigręžė į vargonus ir sako:

— Ei, kas mane gąsdinat, atstokit, nes bus blogai!

Bet tas ir toliau mėto, ir kai priėjo netoli durų, paleido pusę plytos. Kaip pastvėrė Kazimieras tą pusę plytos ir kaip sviedė atgal, tas tik suriko viršuj, rodos, griuvo.

Parnešė kunigui knygas. O tai, žinote, buvo vidurnaktis.

Kunigas klausia:

— Ar neišsigandai ko?

— Ne. Atsirado koks ten kvailys, akmenukais mėtė, aš jį įspėjau, kad apstotų, bet kur tau, plytgaliu paleido į mane. Tai aš kaip paleidau atgal, rodos, pataikiau, kad suriko.

— Ką tu padarei? Ten tavo tėvas buvo!

— O bala jį ten nešė mane gąsdint?

Paėmė lempą ir nuėjo bažnyčion pažiūrėti. Taip, vargonininkas gulėj su kruvina kakta vos gyvas. Kunigas suprato, kad ir jam taip gali kliūti už pamokymą, tai tylomis patys nuteisė tėvo primušėją, kad išeit iš namų ir ten nakvotų, kur saulė nusileis. Tokia jau bausmė buvo paskirta kunigo.

Kai palaidojo tėvą, Kazimieras atsisveikino visus, paglostė šuniuką, katytę ir iškeliavo su maišeliu ant pečių.

Pirmą dieną saulė nusileido jam einant per lauką, antrą — miške. Taigi pagal tą teismą turėjo ir nakvoti ten. Vieną naktį nakvojo lauke, antrą — miške. Čia jau geriau negu lauke, susikūrė ugnelę, pasirinko sausų samanų ir atsigulė. Pradėjęs buvo snausti, tik girdi, kad kažkas barškina.

— Prašau apstokit mane gąsdinę, nes aš nieko nebijau!

Barškėjimas nenustojo, nors ir antrą kartą prašė. Tada jis primetė malkų ant ugnies, kad būtų šviesiau, ir nuėjo ieškot, kas jį gąsdina. Nagi žiūri — ant virvės karo žmogaus kaulai — būtas pakartas žmogus, turbūt paukščiai mėsą nulesė, o kaulai keburuoja vėjo pučiami, barška. Nupjovė raikštę, kaulai nukrito. Atnešęs uždėj ant ugnies, bet apsigalvojęs vėl nuėmė. Atsigulė ir užmigo. Sapnavo sapną, kad eitų toliau, rasi du keliu, eik kairiuoju, rasi ąžuolą prie kelio, kur ryto saulės švies spindulys, ten atlupk žievę, rasi skylę — ir ten bus raktai. Nuo ten bus regėt dvaras, tai su šitais raktais atrakinsi dvaro vartus ir rūmus, ten nuėjęs, viską sužinosi.

Saulė užtekėj, pasikėlė Kazimieras. O sapnas kaip gyvas stovi akyse ir sako:

— Eik kairiuoju keliu.

Ar jam nevis tas pats, kuriuo eiti,— eina sapno nurodytu keliu ir randa ąžuolą, raktus, kaip buvo sakyta, mato dvarą, priėjęs atrakina, raktai tinka. O rūmuose nei gyvos dvasios nėra, šūkavo ūkavo — niekas neatsišaukė. Rado ant vieno stalo valgių pridėta. Pavalgęs nusilenkė vienam paveikslui, kuris kaboj ant sienos, padėkojo už pusryčius. Tada atsirado tas žmogus, iš paveikslo išlindo, stojos prieš jį ir klausia:

— Kaip tu čia patekai, kaip įėjai?

Šis viską išpasakojo, kaip jis sapnavo, kaip raktus rado.

— Tai žinau: pakaruoklis, mano brolis, tau nurodė. Ir ką daugiau sakė?

— Sakė, rasiu ten žmogų, kuris nurodys, ką turiu toliau daryti.

— Tai aš tas žmogus, o jis mano brolis, kurį aš pakoriau prieš pusę metų. Tai žiūrėk, ten toliau jo dvaras užkeiktas, tai nueik, tame dvare ir gyvenk. Bet žinok, tenai kas apsinakvoja, tam galvą nusuka. Bet jei pernakvosi, tai tą dvarą atiduosiu ir dukterį išleisiu už to drąsuolio.

— Gerai,— sako Kazimieras,— pamėginsiu.

Nuėjo, dar dieną apžiūrėjo visus rūmus. Visur tuščia, tik dulkių pilna. O po dulkių uždanga matosi — brangių dalykų yra. Apsistojo vienam kambarėly, nuvalė dulkes, atsisėdo ant grindų, aplink save apibrėžė su šventinta kreida didelį ratą, atsigulė ir užmigo.

Pribudino jį triukšmas. Pilnas kambarys priėjo velnių, susėdo ir jie ant grindų, pradėjo lošti kortomis. Ir jį pakvietė. Kazimierui sekėsi kortos, ir jis visus aplošė. Velniai supyko ant jo, norėj pulti, bet jis pasitraukė rate. Vienas velnių vyresnysis klausia:

— Kas tu toks esi?

— Aš toks, koks ir jūs.

— Ne, tu nesi toks kaip mes. Mes per vieną minutę galim pavirst kaip milžinai, o kitą — kaip vabalai mažyčiai, arba per naktį šitą dvarą kiton vieton pervežt.

Pribėgo vienas ir išlupo plytą iš storos mūro sienos:

— Va, kokie mes galingi!

— Tai būta ko, kiekvienas durnius plytą išlups. Kad jūs suljstut į šitą skylę visi, tai ir aš sakyčiau, kad galingi.

Ėmė velniai pavirto kaip skruzdėlės ir sulindo skylėn. O Kazimieras užkabino ražančių ant skylės.

Taip ir liko velniai skylėj.

Rytoj ponas siunčia tarną, kad palaidot tą drąsuolį, o jį randa gyvą. Dabar ponas suko galvą, kaip išsisukt savo pažado,— dukterį pažadėjo paprastam varguoliui. Nesitikėjo, kad liks gyvas, tai dėl to žadėjo. Tėvas dukterį moko, kaip sakyti:

— Tu jam pasakyk: „Aš jau suaugus ir man ne tėvas jaunikį rinks, aš pati, kurį pamylėsiu, tą ir išsirinksiu".

Tuo tarpu likęs vienas Kazimieras išsidabino, susišukavo, prižadėtos belaukdamas, pamatęs pasitiko, nusilenkė, pradėjo kalbą apie orą ir apie kitką — taip, kad panelei labai patiko. Ji pasiskundė jam, kad jos tėvas pažadėjo kažin kokiam nežinomam, kuris pernakvojo užkeiktam dvare. Tada šis prisipažino, kad jam tėvas prižadėjo. Tėvas buvo labai nelinksmas, kad duktė pamilo jį, bet ką padarysi. Duktė sako:

— Pažadėjai, tai laikykis.

Po vestuvių jauna pora ir apsigyveno tame dvare. Gerai jiems ten buvo gyventi, tik nusibodo tas velnių cypimas sienoj. Žinokite, kad ir velniams ne pyragai buvo sienoj tupėti. Už tai ir cypė, prašės, kad paleistų. Atsibodo jiems tas prašymas, tai sako:

— Pasižadėkit, kad išeisit iš šito krašto, tai paleisim.

Visi pasižadėjo, tik vienas sako:

— Pavelyk nors baloj, ir prie kelio yra ąžuolas, kas užsikabins, kad būt mūsų.

— Gerai, eikit, tik čia nesirodykit.

Velniai tik kanopomis sukaukšėjo — nurūko į balas. Ir vienas apsigyveno prie ąžuolo.

Pasiilgo Kazimieras savo krašto, ir nutarė abu su žmona aplankyti tėviškę. Pakinkė tarnas porą arklių į karietą ir išdardėjo. Važiuojant pro ąžuolą, velnias pavirto kiaule ir atsigulė ant kelio. Arkliai pasibaidė, šoko ir užkliuvo už ąžuolo. Velnias sušvilpė — subėgo visi velniai ir sako:

— Tu mums pažadėjai, kas užklius, tas bus mūsų, dabar tu mūsų, eime.

— Betgi ne aš užkliuvau, tai arkliai ir karieta. Imkit sau, kad jau taip norit.

Velniai nesutinka, nori būtinai Kazimiero. Tada šitas užširdęs riktelėj:

— Į skylę visi!

Kad šoko visi bėgt nuo jo, net viesulas pakilo, taip nurūko! Tik vienas šlubas liko baloj įklimpęs.

Nuo to laiko ten nėra velnių, o tas šlubis neišsikepurnėja iš balos. Taip ir gyvena laimingai vargonininko sūnus su savo jauna žmonele.

Reikia tik nesibijot velnių, tada jų ir nebus.

— Netikiu, nebijau! — ir ką tu jam padarysi.— Velnių nėra,— sako.

Pagaliau susigalvojo eiti į pasaulį baimės ieškoti.

Ėjo ėjo, niekur neranda. Nutarė, kad pasaulyje baimės nėra, tik žmonės prasigalvoja. Vadinasi, bailūs žmonės.

Bet vieną kartą atėjo į vieną miestelį, prašosi nakvynės — ir niekas nepriima, sako:

— Pas mus miestelyje vaidenas naktimis, dar išsigąsi, apsirgsi, numirsi — ir čia suk galvą apie laidotuves, geriau eik, iš kur atėjęs.

Ką jis neaiškino, kad jis nieko nebijo, kad vaiduoklių nėra, bet kur tau — nieks netiki, sako:

— Pagyrūnas! Jeigu toks drąsus, tai eik į kapines ir nakvok.

Ką darys, eina į kapines. Atėjęs atsisėdo po beržu prie vieno kapo, užsirūkė pypkę ir žiūri. Vienas kapas kruta, kuo toliau, tuo labiau. Kapas prasiskyrė, išlindo moteris, nusirengė rūbus ir nuėjo į miestelį. Tose kapinėse buvo koplyčia su laiptais į viršų. Tada jis paėmė tos moters rūbus ir užlipo laiptais viršuj koplyčioj. Baimė jau rados, bet pats save ramino: „Kas čia bus toliau, paregėsiu". Moteris, apsukus miestelį, grįžo prie savo kapo ir ieško rūbų. Apibėgus kapines, nesuradus, pradėjo lipt laiptais į koplyčią. Tada jau ir plaukai ant galvos stojos iš baimės. Stvėrės už virvelės, kuri kabojo prie varpelio, varpelis suskambėjo — moteris krito ant žemės. Pasikėlė ir vėl kopia laiptais. Tas ir vėl patraukė virvelę — vėl krito vaiduoklis. Ir taip kartojos daug kartų. Kada gaidys užgiedojo, toji daugiau neatsikėlė.

Rytą ateina varpininkas skambinti poteriams, ogi žiūri — guli negyva moteris nuoga. Pakelia akis — aukštai sėdi vyras ir laiko moteriškus rūbus. Nusigando varguolėlis. Duok dieve greitas kojas! Bėga ir rėkia. Šitas šaukia:

— Nebėk, aš ne velnias!

Bet kur tau! Nubėgo miestelin, apsakė žmonėms. Subėgo kas tik kojas turėj. Pakvietė kunigą, tas pašventino tą kapą, iš kurio išlįsdavo toj moteris. Sako, reikia tokiems vaiduokliams galvą nukirsti ir terpu kojų įdėti, tada jie nesuranda galvos savo ir nesivaidena. Tai ir šitai vai-

duoklei galvą nukirto ir padėjo, kur reikėjo. Gyva būdama, buvo ragana, tai po mirties jos žemė nepriėmė, todėl ją naktimis išmesdavo, turėjo bėginėti ir žmones gąsdinti. Nuo to laiko, kai galvą nukirto, daugiau nieks neregėjo. Bet ir drąsuolis patikėjo, kad yra piktų dvasių, vaiduoklių.

106. MARAS

Vienas senukas eina į miestelį. Ir randa pakelėj sėdintį irgi senelį: elgeta koks, ar kas. Tai šitas užkalbina:

— Einam kartu.

— Kur eini? — klausia tas elgeta.

— Miestelin.

— Gerai tau eit, kad tu pavalgęs, o aš gi labai alkanas, kelios dienos kaip nevalgęs, tai aš negaliu eit.

— O kad tave bala! Reikėjo iš karto sakyti. Aš gi turiu, man čia žmonelė įdėjo sūrio gabalą ir duonos — tai prašau, valgyk, ir eisim kartu.

Paėmė tas ubagas duonos su sūriu, užvalgė kiek, ir paskui jau sako tas senis, kuris davė jam sūrio:

— Tai va, pavalgei, ir einam kartu.

— Einam, tai einam, betgi aš tau neatsilyginau už tavo gerą širdį, kad tu man davei pavalgyt.

— Tai, kad,— sako, — nereikia man nieko, aš dargi pavalgysiu, dar aš ne alkanas, o kad pavalgei, tai einam kartu.

— Tai už šitą tavo gerą širdį aš tau duosiu va nor

laikysi tiek, kiek norėsi, ir tau tada už tai, kad išleisi, kas ir gerą dalyką padarys.

Ir tas senelis, kuris ėjo, paėmė tą maišą. Paėmė maišą ir toliau ėjo, o tas ubagas liko. Eina eina ir susitinka tokį juodą poną ir juodą moterį. Ir jie klausia:

— Kur čia kelias į Merkinę?

— Nu,— sako,— tai kas jūs tokie žmonės?

Tas ponas ir sako:

— Aš esu Maras. O čia tai Giltinė — mano sesuo.

— A tai ko jūs einat į tą Merkinę?

— Nugi einam, žinai — Maras: mumiem reikia kiek išmarinti žmonių.

— Tai kad tu nesulauktum, kad aš tau kelią rodyčiau! Jei tu eini žmonių tenais marint, tai aš tau kelio nerodysiu.

— Nu,— tas Maras sako,— parodyk, aš jau ten mažiau išmarinsiu, mažiau,— sako.

— Nei kiek nereikia marint.

— Ne, man,— sako,— reikia marint, kaip sau nori.

Šitas žmogus sako:

— Tai nor ne daugiau kaip penkis, negalima daug žmonių ištrėkt*...

Ir jie susiderėjo, ir žmogus parodė kelią į Merkinę.

O ten, kai užėjo Maras, tai kaip pradėjo žmonės mirt, kaip pradėjo žmonės mirt!.. „Nu,— mislina šitas jau žmogus,— kad tu nesulauktum, tu tiek išmarinai, aš tave pagausiu!“ O kaip jisai turėjo tą maišelį, tai jisai nuėjo ir suieškojo tą Marą, suieškojo ir tą jo seserį Giltinę ir sako:

— Į maišą!

Ir abu įlindo į maišą. Įlindo, šitas senis užrišo ir neleidžia jau jų niekur eit. Jau Maras pradėjo prašyt, pradėjo prašyt:

— Išleiskite, jau mes čia ilgai būnam šitam maiše.

Senis sako:

— O ko tu man žodžio neišlaikei! Kiek mes susiderėjom paimt? Penkis žmones, o tu paėmei tiek!

---

* Ištrėkti — išnaikinti.

— Tai kad aš,— sako,— tik penkis ir paėmiau. O kur tie žmonės kiti numirė, tai tie mirė iš baimės, aš jų neėmiau — iš baimės mirė. Kai šitie penki mirė, tai tie kiti iš baimės mirė.

Bet vis tiek senelis nenorėjo leist šito maro.

107. APIE MEŠKĄ

Buvo tėvas ir motina. Ir turėjo mergaitę. Taip jie gražiai gyveno, bet motina numirė. Kai numirė motina, palaidojo, o mergaitė ir liko su tėvu. Tėvas, ilgai nelaukęs, parsivežė kitą žmoną. O toj žmona gal ragana buvo kokia, ar kas. Ir ji savo dukterį turėjo. Ji savo dukterį, žinoma, labai mylėjo, o jau šitos našlaitės labai nekentė. Ir ji pradėjo tam seniui kalbėt, kad tu ją nužudyk arba ką — mano duktė negali į ją žiūrėti ir nesutinka jos abidvi, barasi, ji mano duktės nemyli... Nu ir skundė skundė. Tėvas nenorėjo klausyti, gailėjos dukters, bet jau nedavė ramybės jam. Tai vieną kartą tėvas ir sako tai mergaitei:

— Tu, vaikeli, apsirenk, važiuosiu aš į mišką malkų kirst, o tu ten pauogausi, važiuojam abudu.

Ir nuvažiavo į mišką. Nuvažiavo į mišką, o jau tėvas buvo nutaręs ją palikti miške. Tėvas nuvažiavo miškan, pastatė arklį sau, nusivedė mergaitę toliau ir sako:

— Tu čia pauogauk, o aš prisikirsiu malkų ir, kai prisikirsiu, tai ateisiu tave paimt. Bet tu pati neik pas mane, nes gali dar paklyst ar ką.

Taip ir buvo. Mergaitė uogavo uogavo, bet jau ir vakaras ateina. O tėvas tai taip sugalvojo: paėmė tokį didelį pagalį, ant virvutės pririšo, pakabino ant šakos, vėjas pučia, tą pagalį supa, o tas pagalys stukt medin, stukt medin. Nu ir taip stuksėj stuksėj, o mergaitė pakelia galvą, pažiūri: „Jau vakaras, bet dar mano tėvulis malkas kapoja“. Ji vis klauso ir klauso. Paskui žiūri, kad jau ir temsta. Jau mergaitė bijosi — gi naktis ateina! O dar tėvulis malkas kapoja. Bet jau ji mano: „Eisiu aš pas tėvulį“. Eina link to balso. Ateina — žiūri, kad pagalys pririštas bumbsi į medį, o tėvulio nėr. Nu, kas jau? Naktis! Pra-

dėjo bėginėt po mišką, verkt pradėj. Bet ką gi, vis tiek nieko nepadarysi — tėvulio nėr, o namo nežino kur. Ir pamatė, kad yra kažkokia trobelė. Toj trobelėj gyveno meška. Paprašė, kad ją priimtų pernakvot. Toj meška sako:

— Gerai, priimsiu, bet aš dovanai nepriimsiu, tu turi man patarnaut, ką aš liepsiu, tą turi daryt.

— Gerai, darysiu.

Tai jai pirmų pirmiausia liepė išvirt vakarienę, privirt kažkokios ten košės ar ko tenais.

Ta mergaitė verda košę, atbėga pelytė.

— Mergele mergele, duok ir man truputėlį, aš labai alkana.

O ta užgirdus:

— Duok tu jai šaukštu ir tegul ji nelenda! Užmušk tą pelę!

Bet toj mergaitė nudavė, kad ją muša, bet iš tiesų šaukštą košės numetė jai. Toj pelytė nusinešė kur urvelin tą košę.

O čia, kai išvirė košė, pavalgė meška, davė ir mergaitei truputuką ir sako:

— Mergele mergele, paduok man gerą akmenį.

Padavė mergelė.

— Mergele mergele, atnešk malkų glėbį.

Toj atnešė pagalių.

— Mergele mergele, gulki čia, pakrosnin, o aš einu, ant krosnies gulėsiu. Bet kai aš paklausiu, tai tu,— te tau skambutį,— ir kai aš paklausiu, ar tu miegi, tai tu paskambinsi man.

O pelytė viską girdėjo, ką toj meška mergaitei sakė. Pelytė atbėgo tyliai tyliai ir sako:

— Mergele mergele, nesigulk pakrosnin, eik po lova atsigulk. O skambutį duok man.

Ir pasiėmė skambutį pelytė.

Atėjo naktis, sutemo. Meška klausia:

— Mergele mergele, ar miegi?

Pelytė paskambino — vadinasi, dar nemiega. Kitą kartą vėl:

— Mergele mergele, ar miegi?

Dar paskambino pelytė.

Trečią kartą jau pelytė tyli, tyli, neskambina, o toji klauso: „Nu, jau gal dabar,— meška mano,— jau dabar miega“,— tai ji kaip paleido akmenį! O peliukė kampuke kur sėdėjo, tai jos ir nekliudė, o mergaitė po lova gulėjo. Paskui meška dar malkas ėmė mest, pagaliais mėtė, bet mergaitė po lova kaip gulėjo, tai jai ir nieko.

Pasikelia rytą meška:

— Mergaite, paieškok man galvą.

Gal jau jai ir piktumas perėjo, ar kas tenais.

Mergelė pradėjo ieškot.

— Mergele mergele, pažiūrėk, kas ten mano ausy dunda.

Pažiūri mergelė — kad tenais visokie turtai: ir arkliai, ir karietos,— ir viskas. Jau nieko ji nesako. Paskui ir toj meška pasidarė geresnė, sako:

— Kad jau likai gyva, tai eik dabar, važiuok namo.

Pora arklių, karieta! Dar ir lekojų* davė, purmoną**. Ir važiuoja ji namo. Atsisėdo karieton, važiuoja.

O kalytė pamatė, kad parvažiuoja, tai sako:

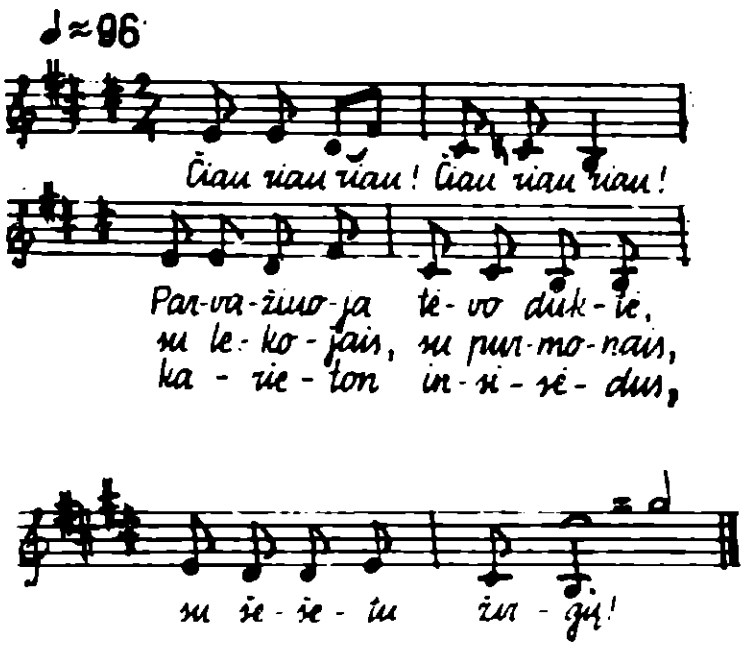

— Čiau riau riau! Čiau riau riau!
Parvažiuoja tėvo duktė,
Su lekojais, su purmonais,
Karieton insisėdus,
Su šešetu žirgų!

* Lekojus — ponų namų tarnas.
** Purmonas — vežėjas.

Toj boba užpykus paleido akmenį kalytei ir išmušė kojelę. Bet vis tiek kalytė loja:

— Čiau riau riau! Čiau riau riau!
Parvažiuoja tėvo duktė
Su lekojais, su purmonais,
Karieton insisėdus,
Su šešetu žirgų!

Išbėgo jau šitoji pamotė, žiūri, kad tikrai parvažiuoja tėvo duktė karietoj, ir lekojus tarnauja jai, purmonas veža, turto visokio parsiveža! Ir liko tėvo dukrai. „Šitiek turto gauna toji mergaitė, toji nuskurėlė,— galvoja pamotė,— tai mano duktė dar daugiau gaus!“

Ėmė kitą dieną prikalbėjo seniui, kad nuvežk ir mano dukterį miškan.

Senis kaip ir su šita važiuoja miškan.

— Tu pauogausi, aš malkų parvešiu.

Ir nuvažiavo miškan. Nuvedė senis tą mergaitę, pamotės dukterį, miškan, sako:

— Tu pauogauk, o aš einu malkų kirst.

Bet jau jų buvo sutarta, našlaitė jau viską buvo išpasakojus, kaip ten. Tai toji tik laukia vakaro.

Jau sutemė. Ji klydinėja po mišką. Surado pirkaitę, pasiprašė nakvynėn. Toj meška sako:

— Nakvok, bet turėsi man patarnauti.

— Gerai, patarnausiu.

— Pirmiausia,— sako,— išvirk košės vakarienei.

Toj mergaitė verda košę. Pelytė atbėgo.

— Mergele mergele, duok ir man šaukštuką, aš labai alkana.

O toj meška sako:

— Kirsk šaukštu galvon, užmušk šitą pelę!

Toji kirto ir užmušė tą pelę.

Išvirė. Jos pavakarieniavo. Meška ir šitai liepia:

— Tu gulkis pakrosnin, o aš gulsiu ant krosnies.

Atsigulė, davė jai skambutį. Sako:

— Mergele mergele, ar miegi?

Toj paskambino.

Palaukė kiek ir vėl:

— Mergele mergele, ar miegi?

Vėl paskambino.

Dar palaukė. Paskui jau gal šita ir užmigo iš tikrųjų. Paklausė: „Mergele mergele, ar miegi?“ Šitoji nieko neatsakė, nepaskambino, tai meška kaip paleido akmenį — ir užmušė tą mergaitę, tos pamotės dukterį. Paskui dar pagaliais nuo krosnies apmėtė apmėtė, pasikėlė, pažiūrėjo — mergaitė nebegyva. Apgraužė tuos kauliukus, sudėjo ir liepė važiuot. Davė ir jai karietą, ir purmoną, ir lekojų.

Ir parvažiuoja, žiūri pamotė, kad parvažiuoja jau karieta. O kalytė:

— Čiau riau riau! Čiau riau riau!
Parvažiuoja bobos duktė,
Karieton įdėta,
Kašelaitėn su kauliukais!*

Ir vėl pamotė paleido akmenį ir išmušė kojelę kalytei.

— Ko čia loji? Ne taip, ne taip sakai, kaip reikia!

O kalytė ir vėl taip loja:

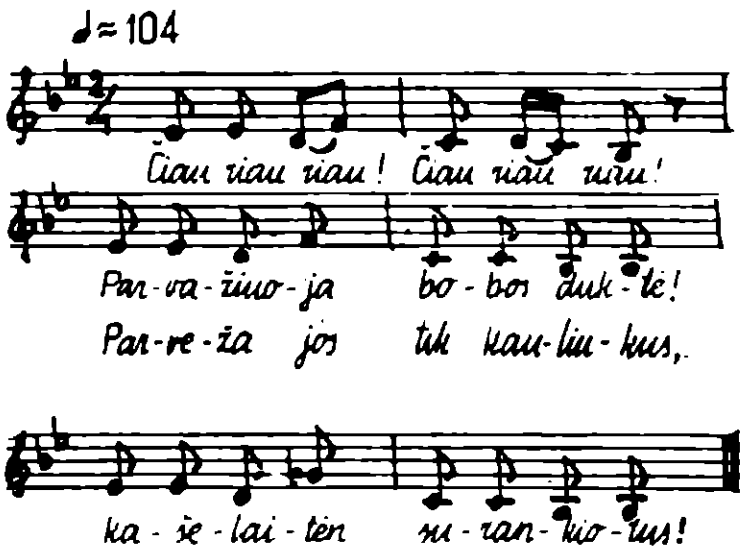

— Čiau riau riau! Čiau riau riau!
Parvažiuoja bobos duktė!
Parveža jos tik kauliukus,
Kašelaitėn surankiotus!

Ir parvažiuoja, kad kaip kartas — tiktais kauliukai apgraužti, duktės nėra.

Verkia tada pamotė, bet ką padarysi.

---

* Kašelaitė — pintinėlė.

108. NAŠLAITĖLĖ PIRTYJE

Buvo tėvas ir motina ir turėjo mergaitę. Motina numirė, mergaitė liko našlaitė. Tėvas parvedė jau kitą, kaip mes vadinam — pamotę. O ta pamotė turėjo savo mergaitę. Ir ji šitos našlaitės labai nekentė. Ji vis taip ja bodėjosi bodėjosi ir vis tėvą prikalbinėjo, kad ją reikia kur nudėt. Vieną kartą tėvo namie nebuvo, tai pamotė primušė primušė ją ir išvarė iš namų. O kur ji dėsis? Jau naktis. Ji nuėjo, pirtis kur buvo netoli, ir apsinakvojo toj pirty.

Ir kaip tik ji atsigulė, kažkas ateina — gal velnias pasivertęs kokiu jaunikaičiu. Ir tas velnias sako:

— Mergele mergele, einam pašokti!

Ji sako:

— Tai kaip aš su tokiu gražiu jaunikiu eisiu šokti, kad aš nepasirėdžius.

— Tai ko tau reikia?

— Reikia kokios gražios šilkinės suknutės.

Velnias kuo greičiau nubėgo ir atnešė suknelę.

Ir vėl sako:

— Mergele mergele, einam pašokt!

— Tai kad aš gi basa visai, kaip aš eisiu basa šokt?

Velnias nubėgo kuo greičiau, atnešė jai batelius tokius jau gražius gražiausius. Ir vėl sako:

— Mergele mergele, einam pašokt!

— Tai kad aš dar ant galvos neturiu nieko,— reikia jai dar šaliko, visokiausių skarelių.

Ir taip ji visko reikalavo, reikalavo po vieną daiktelį, o tas velnias bėginėj bėginėj; vieną parneša — tai dar to trūksta, tai dar to trūksta. O paskui jau, kai visko prinešė jai, sako:

— Mergele mergele, einam pašokt!

O ji sako:

— Aš dar nesiprausus, man reikia vandenio, bet aš tik iš rėčio sieto vandeniu prausiuos. Atnešk man sietan vandenio.

Tas velnias nueina, pasemia sietan vandenio, benešant vanduo ir išbėga. Ir vėl velnias bėga. Taip velnias bėginėj

bėginėj, vis sėmė tą vandenį rėčiu sietu ir niekaip negalėjo atnešti, vis išbėga. Ir gaidys užgiedojo. O velniai pas mus, visi sako, tik lig dvyliktos gali vaikščioti, o kai nebuvo tų laikrodžių, tai buvo gaidys laikrodis, užgieda gaidys — tai velnias ir prapuola. Ir prapuolė tas velnias.

Išaušo, o mergaitė jau visko turi ir pareina namo. Ta pamotė pavydi buvo: jos duktė neturi tokių gražių parėdų, o jau šita labai daug turi. Ji galvoja: „Nu, jeigu jau šitoj tiek gavo,— o ji vis galvojo, kad šitoj našlaitė ir negraži, ir tinginė, o jos duktė jau daug geresnė,— jei šitoj tiek gavo, tai mano duktė dar daugiau gaus!“ Ji išsiklausė šitos našlaitės, kaip ten buvo, ir nusiuntė savo dukterį.

Toj duktė atsigulė pirty ir laukia. Ateina tas pats ar kitas velnias ir sako:

— Mergele mergele, einam pašokti!

Ji sako:

— Aš gi nepasirėdžius, man reikia parėdų.

Ir ji pasakė, kad reikia ir suknelės, ir batelių, ir pirštinėlių, ir kaspinų visokių.

Tas velnias nubėgo, iš karto visko atnešė ir sako:

— Mergele mergele, einam su manim pašokt!

Ir išėjo ji šokt. Tai velnias jai galvą nusuko ir kaip langelis šitas pirty yra, tai ir užkišo su ta galva langelį.

Rytą laukia motina, laukia, kada pareis ta duktė pasirėdžius. Jau nesulaukia, eis pati pažiūrėti. Nugi žiūri, kad per langelį kas plevėsuoja. Įeina — kad tiktais jos galva per langelį iškišta, o jos jau gyvos nebėra.

Ir viskas, ir negavo ji nieko.

Palaidojus tėvą, reikėjo eiti vyriausiam sūnui prie kapo. Bet kur tau eis. Tas sako, kad jam galvą sopa.

— Eik tu, Joneli, tu nieko nedirbi.

Ką darys — ir eina jauniausias Jonelis. Nuėjęs, atsisėdęs snaudžia ant tėvo kapo. Girdi — šaukia:

— Ar esi, sūnau vyriausias?

— Esu jauniausias, tėve.

— Tai kodėl neatėjo vyriausias?

— Jis sakė labai pailsęs.

— Gerai, te tau švilpuką ir tris kartus sušvilpk.

Sūnus sušvilpė. Ir atbėgo toks gražus arklys, baltas kaip sniegas, su sidabriniais karčiais, atnešė dėžutę su gražiausiais rūbais. Tada tėvas sako:

— Dabar sušvilpk du kartus.

Kai tik sušvilpė, ir dingo arklys miglose.

— Dabar eik namo ir niekam nieko nesakyk.

Parėjo namo, atsigulė ant šieno, išsimiegojo Jonas.

Vakaro sulaukęs, vėl kitas brolis siunčia Joną eiti ant tėvo kapo.

Atsisėdo vargšelis prie tėvo kapo ir verkia. Gaila jam tėvo, kad jo sūnūs, kuriuos jis taip labai mylėjo, nenori nei vienos naktelės pabudėti prie tėvo kapo. Vėl girdi — šaukia tėvas:

— Antrasis sūnau, ar esi?

— Tik jauniausias yra, tėveli.

— O kodėl neatėjo antrasis?

— Sakė, kad jam galvą sopa.

— Jei taip, te tau ir antrą švilpuką. Kada tau reikės, tik sušvilpk tris kartus — ir gausi, ko tik norėsi. O dabar eik namo, tik tylėk, niekam nei žodelio.

Trečią naktį jau už save reikėjo eiti. Tai, niekam nieko nesakęs, nuėjo, nusiėmė kepurę, vėl pradėjo verkti — visgi tėvas jam buvo geras, nedavė jo broliams skriausti, o dabar nėra kam užstoti. Šitą naktį tėvas davė Joneliui trečią švilpuką.

Jis niekam nieko nesakė. Toliau jį broliai siuntinėjo, kur katras norėjo, o Jonelis jų klausė kaip ir anksčiau.

Tame pačiame mieste gyveno karalius, kuris turėjo labai gražią dukterį. Karalius taip sugalvojo: padarė stiklo

kalną, iš rūmų įeiti padarė laiptus ir užvedė savo dukterį ant to kalno, o tarnams liepė, kad šauktų visos karalystės geriausius raitelius, turtingiausius bajorus, ir kas užjos raitas ant to kalno, tas gaus tą gražiąją karalaitę už žmoną ir po karaliaus mirties visą karalystę. Karalaitė turėjo dar dvi seseris, bet tos nebuvo tokios gražios kaip jauniausioji, kurią tėvas labiausiai mylėjo. O seserys pavydėjo.

Kai atėjo paskirtas laikas, sujojo ne tik tos karalystės, bet ir iš kitų kraštų karalaičiai ir geriausi raiteliai. Žinoma, ir Jonelio broliai išjojo mėginti savo žirgų. Tik jis vienas vargšelis liko namuose. Tada jis nuėjo ant tėvo kapo, triskart sušvilpė — ir atbėgo arklys baltas kaip sniegas, atnešė jam rūbus tokius gražius, kad ir karalaičiai nei vienas tokių neturėjo. Užsėdo Jonas ir nukūrė tiesiog į karaliaus dvarą. Paregėję tokį raitelį, visi net išsižiojo. O Jonelio arklys trečdalį kalno įjojo ir atgal nukūrė kaip viesulas.

Vakare parjoję broliai tik ir kalbėjo apie gražųjį raitelį, koks jis buvęs gražus, ir jo arklys koks eiklus.

Kitą dieną vėl broliai išjojo, palikę Joną ant krosnies gulintį. Kai tik tie išjojo, Jonas nusiprausė, susišukavo, nuėjo ant tėvo kapo, sušvilpė antruoju švilpuku — atbėgo dar gražesnis žirgas, atnešė aukso spalvos rūbus. Pasirėdė ir nudūmė gražusis raitelis į karališkus rūmus.

Kai paleido Jonas savo žirgą į kalną, tai tris dalis kalno įšuoliavo. Pats karalius nusilenkė prieš tokį raitelį ir kvietė į karališką puotą. Bet tas nukūrė kaip vėjas į namus, paleido žirgą, o pats vėl atsigulė ant krosnies ir miega sau ramiausiai.

Vakare parjojo broliai, vėl visą vakarą gyrė tą nežinomąjį karalaitį, kuriam nusilenkė pats didenybė ir kvietė į rūmus.

Žaidimai ėjo į pabaigą, o nieks negalėjo pasiekti kalno. Karalaitė, iš viršaus žiūrėdama, juokėsi, kaip visi raiteliai vargsta ir vargina savo žirgus dėl jos grožio, o pasiekti negali nei vienas. Tik vėl netikėtai pasirodė raitelis ant tokio greito žirgo ir kaip žaibas užlėkė ant kalno. Apsidžiaugė karalaitė. Karalaitė, pamačius tokį neregėto gro-

žio rūbais apsirengusį jaunuolį, manė, kad karalaitis koks. Pribėgus apkabino ir pabučiavo Joną. Kol vargšas atsitokėjo iš laimės, karalaitė suspėjo jam antspaudą pridėti prie kaktos. Tas nusigando, paleido arklį atgal, tik kibirkštys pasipylė po žirgo kojom, ir nudūmė kaip žaibas. O karalaitė taip nuliūdo, kad jos niekas pralinksminti negalėjo. Ir kaip nebūti liūdnai — pas jos seseris atjojo jaunikiai ir jau ruošia vestuves, tik jos gražuolis prigavo ją gražiausiai. Seserys juokiasi iš jos liūdesio. Čia ir pačiam tėvui nekaip, ir jis sėdi nosį nukoręs, nebežino, ką daryti. Būtų gerai, kad visų trijų dukterų vestuvės būtų kartu, bet tas drąsusis raitelis dingo be žinios.

Karalius išleido įsakymą, kad visi pavaldiniai jo karalystėj ieškotų žmogaus su antspaudu kaktoj, o suradę tokį žmogų, pristatytų pačiam karaliui. Kas suras, bus gerai apdovanotas.

Tai kas gi nenorės karališkos dovanos? Bajorai, ponai visi vieni kitus slaptai žiūrinėjo, o gal kuriam pasiseks surasti. Bet kur tau — prapuolė, kaip akmuo vandenin įpuolė.

O Jonas, kai parjojo, pamatęs antspaudą ant savo kaktos, norėjo nuprausti, bet argi nuprausi karališkus dažus? Tada jis apsirišo kaktą skepeta, pasisakė broliams, kad serga, galvą sopa.

O karalius atidėjo dukterų vestuves tolesniam laikui, žinoma, jis norėjo surasti jauniausios dukters jaunikį, tik tada kartu kelti puotą.

Jonas, apsirišęs sau kaktą, ir toliau vaikščioja. Atrodė sveikas, bet kodėl jis vis skepetą nešioja ant kaktos? Vienas brolis, kai tik Jonas užmigo, tai ėmė ir pažiūrėjo po skepeta. Ogi žiūri, kad tikrai ant Jono kaktos karališkas antspaudas! Broliai Joną surišo ir nuvežė pas karalių. Nenusidžiaugė karalius ir duktė — čiagi buvo ne tas karalaitis, o tik paprastas Jonelis. Kad pradėjo verkti gražioji, nenori tekėti už prasto bernelio. Jos seserys išsirinko sau turtingus ponus, tik ji nesupranta, kas čia buvo, sapnas ar tikrovė.

Bet būta ne sapno. Pradėjo ruošti visų trijų vestuves. O karališkos vestuvės — tai ne gaidžio skerstuvės. Visas

miestas išrėdytas, keliai rožėmis apkaišyti, baltom drobėm iškloti, o muzikantų tiek, kiek miške uodų, po visus kampus groja, o stalai nuo valgymų lūžta. Ko tik nebuvo, sako, kad buvo net uodų dešrų ir mašalų kumpių, tik negalėjo gauti gegutės pieno ir džiovintų ledų. Mėgino džiovinti, tik ėmė ir ištirpo.

Trečią vestuvių dieną sugalvojo karalius medžioklę ir pasakė:

— Mano giriose yra labai gražus šernas su sidabriniais šeriais. Kuris mano žentas pagaus, tas gaus mano karalystėje vyriausiąją vietą.

Du žentai sėdos ant gražių žirgų, pasiėmė sau pulką tarnų, medžioklinių šunų ir išjojo. O Joną paliko, nes jiems atrodė sarmata kartu su juo joti. Dabar verkia jauniausioji karalaitė. Iš jos seserys juokiasi:

— Kodėl gi tavo karalaitis nėjo medžioti? Turbūt nemoka joti?

Ką darys? Pasiprašė ir Jonas, kad ir jam duotų arklį, ir jis jos, nors ir pavėluotai. Davė jam karalius menką arklį. Taip ir nukudulksniavo Jonelis į mišką. Pajojo kiek, savo arklėką paleido pievoj, o pats sušvilpė tėvo duota švilpynėle. Atbėgo jo baltasis žirgas ir pagavo sidabrinį šerną. Jonas savo žirgą palcido, o šernas pas Joną. Parjoja tie karaliaus žentai tuščiomis. Pamatę, nežino, ką daryti. Prašo Jono, kad parduotų jiems šerną.

— Gerai, pirkit.

Siūlė jam švogeriai daug pinigų, bet jis paprašė tik, kad jam duotų po mažiuką kojos peršlelį. Tie atpjovę ir davė jam kiekvienas.

Kokio ten buvo džiaugsmo, kada žentai padovanojo šerną savo karaliui. Tik jauniausioji duktė verkė, užsidarius savo kambary, nes jai buvo gėda, kad tokį netikusį vyrą gavo.

Kitą dieną vėl medžioklė, nes ten pasirodė laukinis arklys nepaprasto gražumo, ir jo niekas negalėjo pagauti. Kada visi išjojo, vėl Jonas pašaukė savo antrąjį žirgą ir su juo pagavo tą laukinį gražųjį arklį. Tie puikuoliai grįždami tuščiomis vėl prašo, kad parduotų jiems tą arklį.

Jonas ir arklį pardavė, tik jie jam atidavė po mažąjį pirščiuką nuo kairės rankos.

Dabar ir karalius apkabinęs tuos du žentus pabučiavo, o Jonui pasakė:

— Kadangi tu niekam tikęs, tu būsi jų tarnas.

Karaliaus dukterys kad pradėjo juoktis iš savo jauniausios sesers. O švogeriai ėmė iš Jono tyčiotis. Tai šitas ir neišlaikė, pasakė:

— Tėve, tegul jie parodo savo kairiąsias rankas.

Karalius liepė, kad nusiimtų pirštines. O Jonas išėmė iš dėžutės jų pirštus.

— Tai čia užmokestis už laukinį arklį, kurį aš sugavau, ir va už šerną — kojų pirštai.

Karalius liepė nusiauti kojas. Tie norom nenorom nusiavė. Karalius pasakė:

— Jūs pagyrūnai, o Jonas tikrasis karalius!

110. MERGELĖ UOGELĖ

Ganė piemenėlis aveles. Ir rado uogelę. Nusiskynė tą uogelę, pasidėjo ant delniuko ir pradėjo pūsti. Pūtė pūtė, ta uogelė sušilo, ir iš tos uogelės pasidarė mergelė. Piemenukas paėmė ją ir parsinešė namo. Parsinešė, pastate jai pirkaitę, pasodino mergaitę ir pats išėjo į darbą. Ir tiktai sakė:

— Mergele, palauk, aš, kai pareisiu, parnešiu valgyt.

Nu ir parėjo piemenėlis, ir šaukia prie lango:
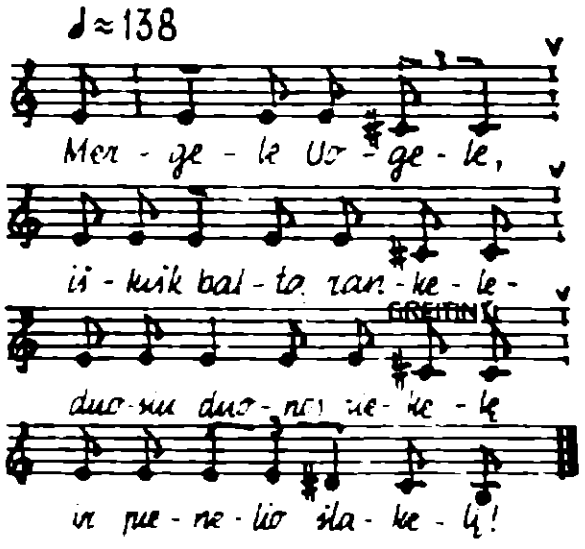
— Mergele Uogele,
Iškišk baltą rankelę —
Duosiu duonos riekelę
Ir pienelio šlakelį!

Mergelė rankelę iškišo, jis jai pienelį padavė, duonelę — pavalgydino mergaitę ir pats vėl išėjo į darbą.

O tuo tarpu kažkur ten būta vilko. Ir tas vilkas išgirdo, kaip piemenėlis šaukė mergelę. Tai jis atėjo, tas vilkas, ir šaukia:
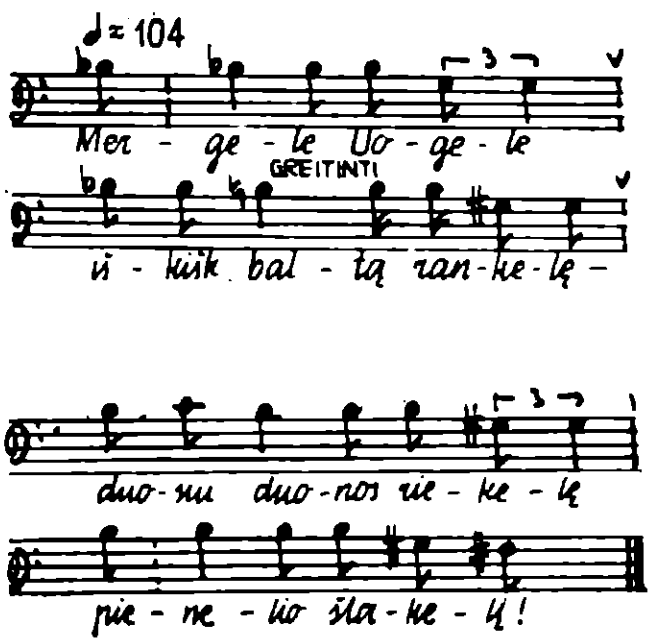
— Mergele Uogele,
Iškišk baltą rankelę —
Duosiu duonos riekelę
Pienelio šlakelį!

Mergelė suprato, kad ne brolelis kalba. Sako:

— Ne, mano brolelis gražiai kalba, plonai, o tu storai, aš tau neduosiu rankelės.

Nu, tai ką darys vilkas? Nuėjo pas kavolių ir sako:

— Kavoliau kavoliau, pakalėk man liežuvėlį.

Kavolius sako:

— Padėk ant kulbės, tai pakalėsiu.

Tai šitas kavolius plaktuku kaukšt, kaukšt, kaukšt vilkui per liežuvį — ir suplojo.

Tada pasidarė plonas vilko liežuvis.

Paskui parėjo ir brolelis, parnešė valgyti. Brolelis šaukia:
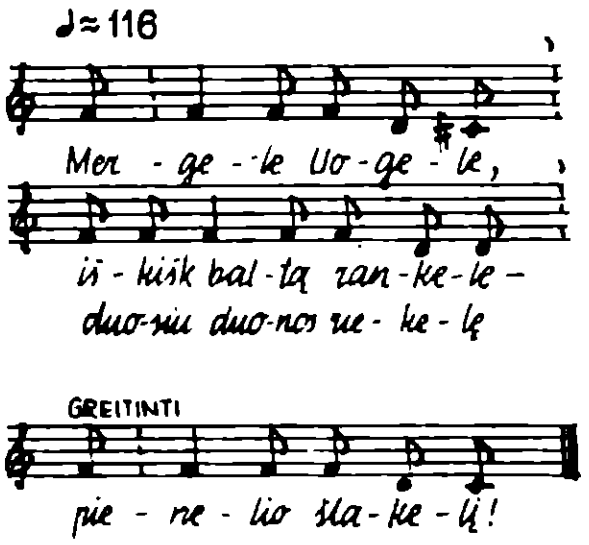
— Mergele Uogele,
Iškišk baltą rankelę —
Duosiu duonos riekelę
Pienelio šlakelį!

Mergelė padavė rankelę, jisai padavė pienelį, duonelę ir vėl išėjo į darbą.

O tada atėjo vilkas jau su pakaltu liežuviu. Ir tas vilkas jau plonai kalba:
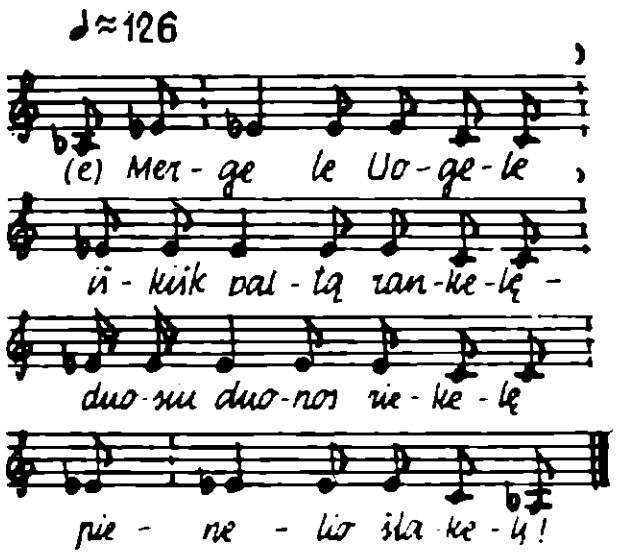
— Mergele Uogele,
Iškišk baltą rankelę —
Duosiu duonos riekelę
Pienelio šlakelį!

Mergelė manė, kad brolelis kalba, ir iškišo rankelę. Kai tik iškišo, tai vilkas am ir nukando rankelę.

Paskui parėjo brolelis. Saukė šaukė, šaukė šaukė — ir niekas neatsišaukė. Įėjo piemenėlis, pažiūrėjo, kad mergelė jau negyva, be rankelės. Tai jis tą vietą pūtė pūtė, pūtė pūtė — ir sušildė, ir sugijo ta jos rankelė. Ir dabar gal dar gyvena abudu — piemenėlis ir toji mergelė, jei dar nenumirė.

111. TRYS SESERYS

Gyveno tėvas ir motina. Turėjo tris dukteris. Visos trys buvo labai gražios, darbščios. Ir ten buvo vienas gražus bernelis. Tas bernelis įsimylėjo jas — jam visos lygiai patiko: ir viena, ir kita, ir trečia. Ir dabar jis paklausė:

— Kuri už manęs eitumėt?

Jos atsakė visos:

— Aš!

Ir kita:

— Aš!

Ir trečia:

— Aš!

Nu, kaip dabar jam, kurią rinktis? Bet jauniausia jam gal jau labiausiai patiko. Bet ir kitom nėra kaip atsakyt. Tada jisai sugalvojo taip:

— Eikite visos uogauti ir kuri daugiausia uogų parnešite, tai toji ir būsit mano žmona.

Jos visos išėjo paėmusios kraiteles,— viena į vieną pusę, kita į kitą, trečia į trečią. Ir visos uogavo, uogavo ir susitarė, kur jau susitiks.

Susitinka vakare. Jauniausia uogų daugiausia pririnkus. Dabar pakilo kitom seserim pavydas: ji jauniausia ir ji pirmiausia ištekės už tokio gražaus bernelio, kurio jos norėjo. Tai dabar ta vyriausia antrai sako:

— Ji mum gėdą padarė! Dabar gi ji pirmiausia ir ištekės — ji daugiausia uogų pririnko! Mes pasiimkim jos uogas ir nužudykim ją.

Ir nužudė, kažkur po laužu pakrovė, luobu akis užklojo. Ir parnešė tas jau uogas. Vyresnė daugiau pasiėmė — turėjo pirmiau vyresnė ištekėt. Ir ištekėjo ta vyresnė už to bernelio. Tėvas motina paverkė, paverkė,— jos tiktai, dvi seserys, žinojo šitą,— paverkė, ir vėl nusiramino, ką gi darys.

Ir ji paskui turėjo sūnelį. Tas sūnelis paaugo tik, žinoma, kaip pas verguolius, pirmiausia ganyti reikia. Ir tas jos sūnelis išginė. Ganydamas jisai užsimanė,— ten toks labai gražus krūmas buvo išaugęs,— ir jis iš to krūmo išsilaužė šakelę ir, ot, kaip pavasarį atšoka jau žievė nuo šerdies, tai jis išsisuko sau dūdelę. Ir pradėjo su ta dūdele grot. O toj dūdelė pradėjo žodžiais sakyt:
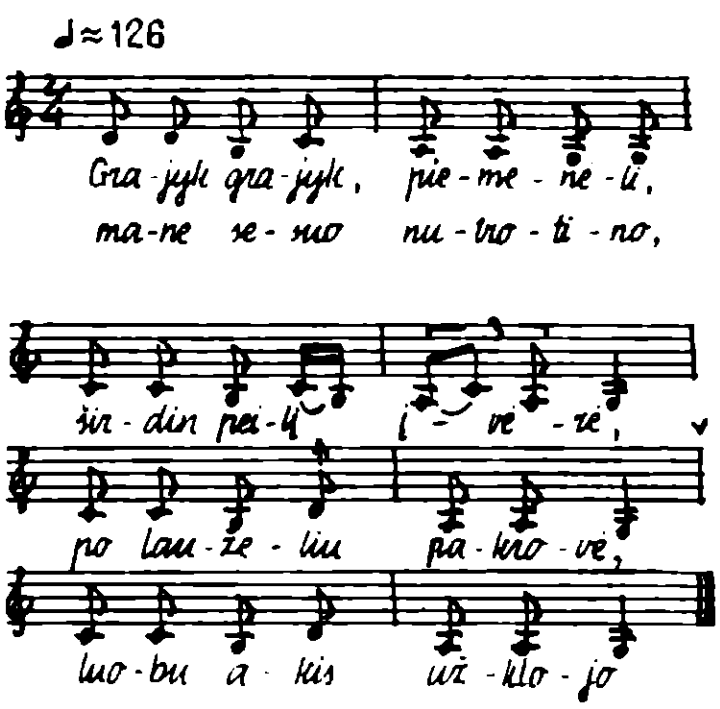
— Grajyk grajyk, piemenėli,
Mane sesuo nutrotino,*
Širdin peilį įvėrė,
Po lauželiu pakrovė,
Luobu akis užklojo...

Visi stebisi: tokia dūdelė tokius žodžius sako! Paėmė tėvas grot, ir toj dūdelė vėl:

---

* Nutrotinti — nužudyti.
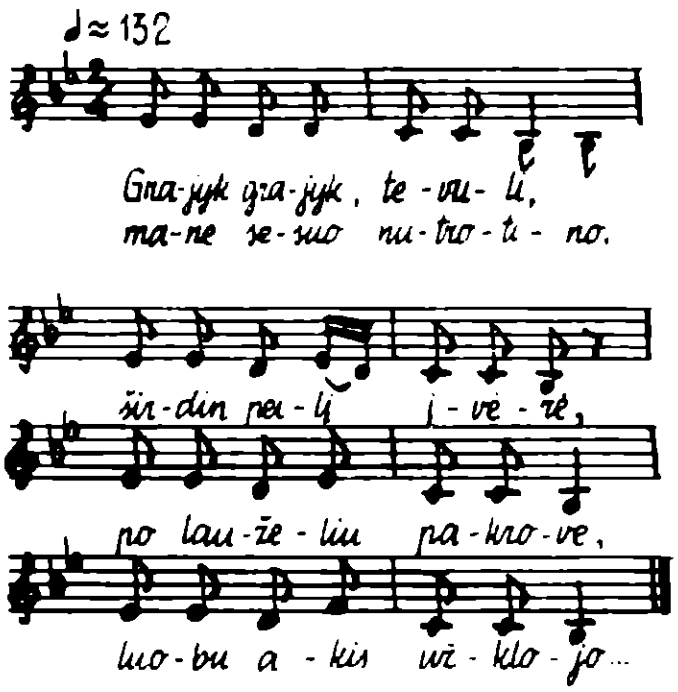
— Grajyk grajyk, tėvuli,
Mane sesuo nutrotino,
Širdin peilį įvėrė,
Po lauželiu pakrovė,
Luobu akis užklojo...

Vėl visi stebisi. Dabar susirenka ir daugiau žmonių paklausyt, o ji vis, kas paima, tam ir groja. Motina paėmė grot — ir vėl toj dūdelė sako:
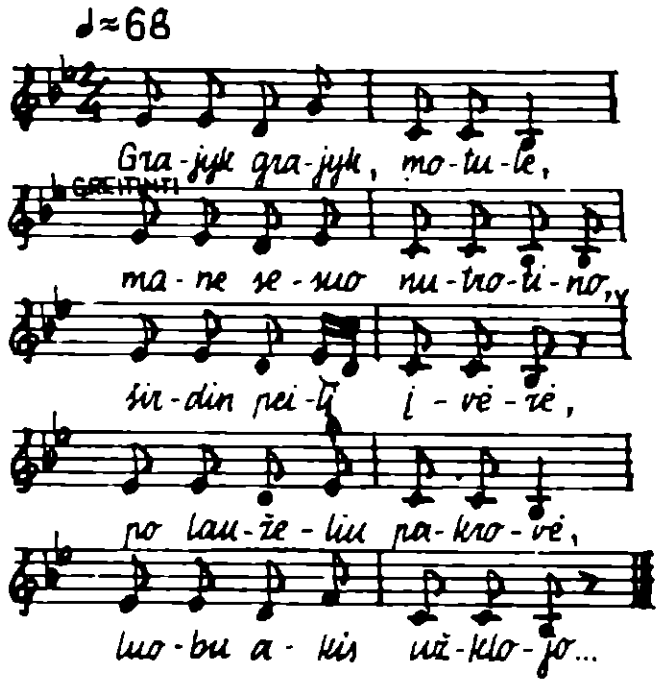
— Grajyk grajyk, motule,
Mane sesuo nutrotino,
Širdin peilį įvėrė,
Po lauželiu pakrovė,
Luobu akis užklojo...

Jau pradėjo visi stebėtis, kaip taip dūdelė pasakoja, kad ją nužudė? Tai paskui liepė ir tai seseriai vyresniai pagrot. Toj groja, o dūdelė vėl sako:
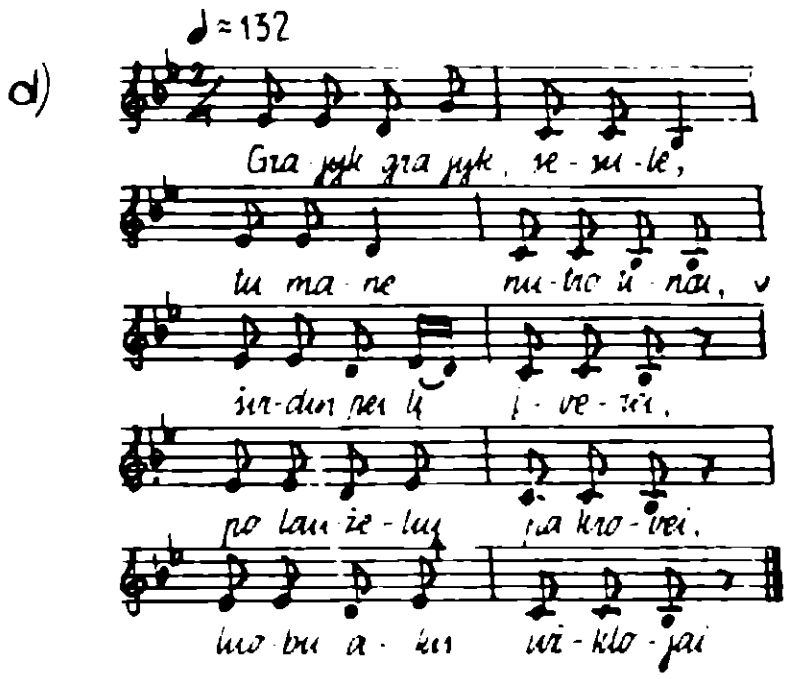
— Grajyk grajyk, sesule,
Tu mane nutrotinai,
Širdin peilį įvėrei,
Po lauželiu pakrovei,
Luobu akis užklojai...

Tada ėmė visi antrą seserį tardyt, kaip kas ten buvo. Ir toji viską papasakojo, kaip uogavo, kaip ji uogų daugiausia atrado, ir jos tada nutarė, kad reikia jau šitą nužudyt, kad tą bernelį gražų gaut. Ir dabar kas tiktai iš to krūmo išsuka dūdelę, tai visiem groja šitokius žodžius.

O tą seserį gal sąžinė nubaudė, kad ji paskui iš proto išėjo.

PASAKOS-LEGENDOS

sakant, pro pirštus žiūri į nusidėjėlius, nebaudžia, netvarko.

Nusibodo dievui tas jo murmėjimas, ir pasiuntė jam mirtį su dalge. Ta, žinoma, šmaukšt — ir žmogelio nėr. Stoja dabar vargšas į dievo teismą. Dievas klausia:

— Ką tu gero padarei gyvendamas žemėje?

— O dieve, dirbau sunkiai, auginau vaikus, mylėjau žmoną, vargau, meldžiaus, nesikeikiau.

— Ar tu atmeni, kaip tu murmėjai prieš mane? Vis sakei, kad aš neteisingas, nemoku pasaulio valdyti. Tai dabar aš noriu pailsėti, o tu mano vietoj pasėdėk ir tvarkyk pasaulį. Tik būk kantrus, pats nebausk, palik man tai, aš jau žinosiu, ką daryti.

Dievas, palikęs savo vieton žmogelį, pats užmigo ir miega sau ramiausiai. O tas vargšas sėdi dievo soste ir žiūri į žemę, kas ten darosi. Žinoma, pirmiausia žiūri, ką veikia žmonelė.

Ta, eidama į darbą, sako:

— Dieve, palieku tavo valioj vaikelius, saugok nuo visų blogybių.

Kaipgi nesaugosi — jo gi vaikeliai. O tas šelmis didžiausias su kaimynų vaikais sau ritinėja ritinį, mažiuko nežiūri — tas gi jau netoli kūdros, tuoj įlįs ir nuskęs. Neiškentė vargšas surėkė:

— Petriuk! Jonukas prie kūdros!

Pabudo dievas ir sako:

— Kodėl man poilsio neduodi? Ko rėki? Žiūrėk ir nerėk, manęs čia visi klauso — ir tu turi mano įsakymus pildyti!

Nusigando, prižadėjo tylėt ir daugiau neišbudinti dievo iš miego.

Nugi žiūri, eina senutė su ožka. Pririšo savo didžiaragę prie medžio ir sako:

— Apsaugok, viešpatie, nuo vilkų, aš einu bažnyčėlėn pasimelsiu, poterėlius sukalbėsiu, kapeikėlę paaukosiu.

Ir nutrepsėno bobulė sau. O tu saugok jos tą ožkelę. Žiūri gi — ir vilkas netoli sukas, pagriebs, kol ji pasimels. Rėktų ant vilko, bet bijo dievą prižadinti. Tas gi jau užregėj, taikosi, ta su ragais ginasi. Kiek pririšta gali gin-

tis. Sugriebė vilkas savo aštriais dantimis, gyvą drasko, kraujas teška. Kol senelė pasimeldė, vilkas priėdęs į mišką nubėgo.

Verkia moterėlė netekus savo baltukės, neturės pieno lašelio. Net ir jam gaila bežiūrint tos senelės verkiančios. Prašė gi pasaugoti, kol pasimels. O jis neišsaugojo. Vėlgi ar aš čia kaltas, kad dievas sutvėrė vilką? O jis gi ėsti nori, žolės neėda, medžių negraužia.

Ką čia ilgai galvosi, nėra laiko, nes žemėj nėra teisybės. Mato, kaip baisu. Gyvatė piemenėlį įkando, tas miršta nuo jos nuodų. Kitoj pusėj miško drasko vanagas mažą paukštelį. Vandenyje žuvis žuvį gyvą ėda. O žmonės vieni kitus apkalbinėja, apvaginėja. Galų gale nagi mato: jo žmonos kaimynas rugių pėdus vagia nuo lauko. Neiškentė toliau, griebė kėdę ir paleido kaimynui. Bet ne taip lengva pataikyti iš tokios aukštumos. Ir pradėjo, kas pakliuvo po ranka — stalą, kėdes vieną po kitos svaidyti. Kas būtų buvę, jei dievas būtų nepabudęs iš miego? Gal ir dievo sosto būtų nepagailėjęs, ištrenkęs kaimynui ant galvos. Užširdo dievas ir išvarė nusidėjėlį iš dangaus.

— Bet, dieve, kam tokį baisų pasaulį sutvėrei, kad ir pats negali suvaldyti? — sako žmogelis.

113. SENELIS IR SENELĖ DANGUJE

Turėj senelis gaiduką, o senelė — vištukę, ir išleido juos į kiemą. Gaidukas ir vištukė kapstės, ir surado gaidys žirnį, o vištukė — pupą. Parnešė namo ir šaukia:

— Seneli, senele, atidarykit dureles, parnešam dovanų!

Senelė atidarė duris, o gaidukas ir vištukė atidavė, ką rado kieme.

Susirūpino abudu senukai: kur mes sodinsim šitas dovanas? Senelė sako:

— Sodinkim po lova.

— Gerai,— sutinka senelis.

Iškasė dvi duobeles, pripylė juodų žemių ir vandenio, ir pasodino senelis žirnį, o senelė pupą.

Kad pradėjo augti žirnis ir pupa! Augo augo, priaugo iki lovos. Senelis klausia:

— Senele senele, ką dabar darysim?

— Išimkim lentas iš lovos, ir tegu auga,— sako senelė.

Gerai, išlupė lovos lentas. O tie kad auga, tai auga! Ir priaugo iki lubų.

— Ką dabar darysim? — skundžiasi abudu.

— O ką gi darysim — gręžkime lubas.

Išgręžė lubas, o žirnis su pupa vis auga ir priaugo iki stogo. Kas daryti? Prisiėjo ir stogą plėšti.

Išplėšė ir stogą. Tada pupa su žirniu priaugo iki dangaus.

— Ką dabar darysim?

— Kopkim dangun,— sako senelė.

— Gerai, kopiam! — pritaria ir senelis.

— Kopia senelis žirniu, ritasi į dangų, o senelė pupa rezgiasi į viršų, vienas kitą ragindami.

— Laikykis, senele, drūtai ir nežiūrėk į žemę, nes galva apsisuks.

— Laikaus laikaus, seneli... Ir tu žiūrėk į dangų, tai greičiau įlipsim.

Kopė kopė vis aukštyn, nuo žemės tolyn ir įsirito abudu į dangų. O jau danguje gražumėlis neregėtas negirdėtas, neapsakytas! Kur eini, ten gėlės žydi, paukščiai ulba, medžiai linguoja, kvepia kaip smilkalų dūmai. Stebisi senukai, negali akių atplėšti nuo tų grožybių. Ir neapsižiūrėjo, kaip temti pradėjo. Eina pas dievą nakvynės prašyti Prašo, meldžia, kad leistų kur pernakvoti. Pasigailėjo dievas ir leido juos svirnan, davė lovą, tik pasakė, kad nieko nekliudytų, o labiausia ten buvo medaus giroštis*, tai neragauti. Dievas kaip dievas, jis visada ką nors pakiša žmogui po nosim skanaus ir liepia nekliudyt, neparagaut. Betgi žmogus nekantrus, ką uždraudžia, tai būtinai paragaus. Atsigulė dievo svečiai lovon ir užsimerkė, nežiūri į medų. Bet medulis kvepia visame svirne, nosies gi neužkiši. Ir užsimanė senelis medaus paragauti. Senelei alkūne kumšt pašonėn:

---

* Giroštis — maža statinaitė.

— Senel, a senel, paragaukim medaus, dievas miega — neregės, mes tik truputėlį pirštuku palaižysim.

— Kad gali dievulis užširsti ir iš dangaus išvaryti.

— Nesupras, giroštis didelis.

Ėmė ir paragavo to medaus abudu. O medus buvo stebuklingas. Kai tik paragavo, visas medus per viršų giroščio ir išbėgo. Išsigando, pradėjo abudu tuojau semti su rieškučiom ir pilti atgal į vietą, bet tas vėl išbėgdavo.

Privargę susėdo ant lovos, pradėjo verkti kaip maži vaikai mamos nepaklausę. Atėjo dievas ir išvarė iš svirno.

Kitą vakarą vėl senukai prašo dievo nakvynės ir jau žada nieko nekliudyti. Pasigailėjo jų dievas, įleido į kluoną. Tik ten stovėjo ratukai, tai liepė nekliudyti. Kai tik liko abudu kluone, tai ir susigalvojo pasivažinėti, o kai tik pakliudė, tie ir išbėgo pro duris. Gaudė gaudė, bet argi sugausi vėją laukuose?

Išvarė dievas ir iš kluono.

Pasivaikščioję per dieną po dangų, vakare vėl prašosi nakvynės. O dievas jau piktai žiūri į nusidėjėlius. Bet kai ėmė verkti ir maldauti, vėl pasigailėjo dievas, įleido į sodą, tik liepė neskinti obuolių. Bet ir vėl neiškentė senelis ir senelė — ėmė ir nusiskynė porą obuoliukų. Kai tik paragavo, ėmė ir nubyrėjo visi obuoliai nuo medžių. Ką daryti? Sugalvojo senelis senelės plaukus rauti ir obuolius rišti prie šakų. Rišo rišo, argi pririši — tiek jų daug, o ir šakos kitų aukštai, nepasiekia. Tai senelis širsta, senelė verkia. O čia ir dievas ateina. Kai paregėjo dievas, kad jie ir čia nepaklausė, išvijo ne tik iš sodo, bet ir iš dangaus išvarė.

Parkopė atgal senelė pupa, senelis žirniu. Paseno, pupa nulūžo, žirnis nutrūko, ir šita pasaka iš galvos išrūko.

nekirstų, kad niekas gyvulių nevestų tan miškan. Ir sargui tenais miške pastatė pirkelę. Ir apsigyveno tas sargas su žmona. Abudu gyveno ilgus metus, saugojo tą mišką. Saugojo saugojo ir paskui tas sargas mirė. Sargas mirė, liko senelė. O ponas, kai saugojo mišką, mokėjo algą, o dabar, kai numirė, nėra kam saugot, tai ponas algos nemoka, ir toj senukė neturi kur dėtis ir nežino, kaip maitintis. Ji buvo pripratus į tą dvarą vaikščioti. Ateina dvaran, atsisėda ant laiptų ir sėdi. Tai kaip kada ponia ką numeta jai tenais, o kaip kada ir nieko. Bet kai turėjo algą sargas, tai ji tada ir nesiskundė, bet kadangi dabar liko viena, tai ji iš įpročio dar nueina, atsisėda ant laiptų, ir ten, kada visi pavalgo — jau ponai pirmiausia, žinoma, paskui darbininkai pavalgo,— tai jai, kas jau liko, supilsto supilsto ir atiduoda. O ji nesako nei dėkui, nei nieko, tiktai sako:

— Kas gerai daro — sau, kas blogai daro — sau.

Nu, poniai atsibodo. Gal supilsčius kas liko iš šeimynos, šunims atiduotų, o čia dabar senė sėdi ir dar kad nors padėkotų kaip reikiant, bet nei vieno karto nepasakė jai dėkui, bet „tas, kas gerai daro — sau, kas blogai daro — sau“. „Nu,— ji mano,— palauk, kitaip aš tavęs neatsikratysiu“.

Ir buvo velykos netoli. Kepė ponia pyragus ir kepė bandelę, ir pridėjo ton bandelėn nuodų. Ir kai tiktai atėjo senelė prieš šventes, atsisėdo ant laiptų, padavė tą bandukę. Senelė parsinešė namo, džiaugiasi:

— Ot, velykos bus, tai ir aš turėsiu bandelę.

Tai ji ir nevalgė tos bandelės. Velykos bus už dviejų dienų ar už trijų, o čia toj bandelė yra, kaipgi, pasidės velykom. Pasidėjo ji tą bandelę velykom ir laukia. O tuo tarpu pono sūnus kažkur už rubežiaus mokinosi ir parvažiavo į svečius prieš velykas. Nu, tas sūnus miestuose gyvenęs, jam čia irgi miškas — gražu, išėjo pasivaikščioti po mišką. Vaikščiojo vaikščiojo ir paklydo. Miškai dideli, jisai gal nebuvęs čionais ir paklydo. Ir jisai ieškoj ieškoj kelio ir neranda niekaip nei kelio, nei namų. Paskui, kai sutemo, mato, kad žiburėlis, ugnelė dega. Tai jis link tos

ugnelės ėjo ir išėjo prie tos trobelės, kur toj senelė gyveno. Jisai klausia:

— Senele, tai tu gal čia vietinė, tu pasakyk, kur kelias eina į mano tėvus.

Senelė sako:

— Aš tau kelią parodysiu.

— Bet, senele, kad aš labai išalkau, per visą dieną aš klaidžiojau po miškus ir dabar valgyti noriu.

— Nu, vaikeli, taigi aš va turiu — tavo mama davė tokią gražią bandukę... tai imk šitą ir valgyk.

Dar gal ten kur ožkos pienelio rado, davė jam pieno, davė tą bandukę. Tas vaikelis, kaip alkanas buvo, tai ir suvalgė visą. Suvalgė ir pasijuto — jau jam prasidėjo skausmai nuo tų nuodų. Tada jau senutė išsigando, davė žinią, greičiau nubėgo dvaran, pasakė tėvam, kad sūnus susirgo. Tai vieną porą arklių ir vežėją išsiuntė į miestą daktaro, o kiti jau atvažiavo pas tą senutę sūnaus. Parsivežė sūnų ir beveik jau netoli mirties. Atvažiavo ir daktaras. Žinia, daktaras kaip daktaras — viską stebi, visko klausia:

— Ką tu valgei? Gal ką valgei?

Jis — nieko, pasakė tiktais, kad pas senelę suvalgęs bandukę ir ožkos pieno. Tada visi ir daktaras:

— Tai čia jis nunuodytas!

O jau ponia iš karto pabalo, kai pasakė, kad tą bandukę suvalgė. Ji iš karto išsigando, nes jau žinojo, kas toj bandukėj. Ir paskui jau čia visi rėkia, rėkia:

— Už ką toj senė nunuodijo šitą jaunuolį?

Įsimaišė ir valdžia, klausia:

— Kodėl nunuodinai šitą bernelį?

Ji pasakė:

— Man ponia davė bandukę ir aš tą bandukę atidaviau.

O ponas paklausė:

— O kodėl tu šitaip padarei?

— Už tai, kad ji man niekada nepadėkojo, kada aš jai duodavau, ji vis tik sakė: „kas gerai daro — sau, kas blo-

gai daro — sau". Tai va, aš jos norėjau atsikratyt, tos senės, o ji mano sūnui atidavė tą bandukę.

Nu, taip ir išėjo: kas gerai daro — sau, kas blogai daro — sau.

NOVELINĖS PASAKOS

115. PONAITIS IR GUDRI KAIMIETĖ

Joja ponaitis per tiltą ir mato — kaimietė rūbus velėja. Ponaitis mergaitės klausia:

— Ką mergaitės galvoja, vyrų kelnes velėdamos?

— Ogi tą patį, ką vyrai, kumelei uodegą pamazgydami.

Susisarmatino ponaitis ir nujoj namo.

Kartą pas jį suėjo draugai, ir pasakė jis draugams, kad mužikė taip atkirto.

Tie pakurstė:

— Nedovanok už tokį drąsumą. Liepk, tegu ateina nūnai — mes iš jos pasijuoksim.

Ponaitis siunčia tarną pas ją ir prisako, kad ji ateitų pas ponaitį nei pėsčia, nei važiuota, nei raita, nei apsirengus, nei nuoga ir atneštų dovanų — čia yra, čia nėra.

Verkia tėvai, broliai seserys — prapuolė vargšelė, užplaks dvariokai. O mergaitė juokias sau:

— Neužplaks, nebijokit, aš nueisiu, kaip pasakyta.

Nusirengė rūbus, apsisupė tinklu, kur žuvis gaudo — ir buvo nei nuoga, nei apsirengus. Užsisėdo ant ožio, ant kurio malkas pjauna, geriau pasakius, kojom apžergė medinį kryžioką ir nuėjo į dvarą. O dovanų saujoj turėj žvirbliuką. Kai pamatė ponai, ir pavirto iš juoko, o mergaite žvirblį ant lango padėj:

— Tai, ponaiti, dovana — čia yra, čia nėra.

Visi pripažino, kad gudriai sugalvota, ponaičio įsakymas išpildytas, ir paleido ją namo.

Tada jam draugai pataria:

— Vesk — gudrią žmoną turėsi.

Ir vedė ponaitis.

Kartą ponaitis sumanė iš mužikų pasityčioti. Kada žmonės suėjo į darbą, tai liepė akmenio odą nulupti. Vaikščioja vieną dieną, antrą, trečią ir nieko negali padaryti. Dabar nors jinai ponia, bet gaila jai žmonių, kad tie vargsta prie akmenio. Kada ponas išjojo, tai ji mužikėlius pamokino:

— Jūs paprašykite pono, kad parodytų akmenio bambą, nes nuo ten reikia pradėti lupti.

Parjojo ponas, žmoneliai sako:

— Ponuli, nerandam akmenio bambos, parodyk, nes nuo ten reikia pradėti lupti odą.

— Eikit namo, jau nulupot,— ir atleido žmones.

Bet savo žmonai sako:

— Tu juos pamokinai, kad klaustų! Gerai, eik iš kur atėjai! O kad tu nesakytum, kad aš tave nuskriaudžiau, tai pasiimk, kas tau mieliausia, ir važiuok pas tėvus.

— Važiuoti tai važiuoti, bet aš tavęs prašau — padaryk išleistuves, atsisveikinsime — ir tau bus gražiau, ir man geriau.

Vakare, kai ponas nematė, įpylė jo stikliukan migdomų vaistų. Kada ponas užmigo, ji liepė tarnams poną nešti į karietą ir vežti pas jos tėvus. Parsivežė pas tėvus, paguldė menkoj lovelėj, senais kailiniais užklojo.

Rytą pabudo ponas, nežino, ar sapnas, ar tikrovė — guli senoj trobelėj, menkoj lovelėj, senais kailiniais užklotas, senelė uošvė krosnį kūrina, jo žmona verpia linus, sėdėdama prie langelio, senis balanas skaldo, mažiukas broliukas su kate žaidžia, dar ir avelė su ėriuku atitvertą kamputy šienelį kramsnoja. Tikriausia sapnas. Bet galų gale išsipagiriojęs klausia:

— Kur aš esu, kaip aš čia atsidūriau?

— Nugi, brangusis, tu man sakei, kad aš pasiimčiau, kas man mieliausia, tai aš ir pasiėmiau — tu man mieliausias.

— Jei taip, tai grįžkim atgalio abu pas mane.

116. AUDĖJA

Mergaitė audė drobę, o diena buvo karšta, tai ji nusivilko suknelę ir audžia sau viena už stovų. Nepamatė, kad pas ją piršliai atvažiavo ir pirkion įėjo. Tada ji sako:

— Atleiskit, sveteliai, kiemas kurčias, langas aklas, šarka be uodegos tvoron įkliuvus.

Svotas klausia:

— Kur tėvas?

— Kaltu meškerioja,— atsako mergina.

— O kur mama?

— Juokų ligoj guli.

Išeina iš stovų, apsirengia ir klausia savo svečių:

— Ko jūs, sveteliai, norit: ar laižomo, ar spjaudomo, ar tarpu rietų šutusio, ar du kartus gimusio? Norit, turiu ir be odos gimusio, ant langelio džiūvusio. Va dar vienas tik prieš valandą gimė. Tai aš jus ir pamylėsiu.

Jaunikis, tokios kalbos pasiklausęs, traukia piršlį už rankovės pro duris. Išsivedė į kiemą ir sako:

— Tuščia jos — kvaila, ką ji kalba, nesuprantu.

Bet piršlys buvo gudruolis, suprato jos kalbą ir pasakė jaunikiui, ką reiškia jos žodžiai:

— Kiemas kurčias už tai, kad šuns nėra, nesulojo. Langas aklas — vaikų nėra, vaikai, žinoma, būt paregėję. Šarka be uodegos tvoron įkliuvus — tai ji be suknelės stovuose. Tėvas kaltu meškerioja — tai bites kopia, medų ima. Motulė juokų ligoj guli — turbūt pagimdė dar mažą.

— O ką tai ji sakė, ko mes norim — spjaudomo, laižomo, tarpu rietų šutusio ar du kartus gimusio, be odos gimusio?

— Tai va kas,— sako piršlys,— spjaudoma — žuvis, laižomas — medus, tarpu rietų šutęs — sviestas, du kartus gimęs — vištiena, be odos gimęs — sūris, ir ant langelio džiūvęs — tai džiovintas, prieš valandą gimęs — šviežias, tik iš sūrmaišio išimtas.

Paaiškinus jaunikis sugrįžo ir apsivedė su ta gudruole. Turbūt ir dabar gyvena, jei nenumirė.

117. TĖVO PATARIMAI

Vienas tėvas prieš mirtį davė tris patarimus sūnui: nesakyk niekam „padėk dieve“, be prakaito duonos nevalgyk, neaptverto lauko nepalik.

Ką gi, sūnus buvo geras, tai ir pildo; tėvo patarimai — sūnui įstatymas.

Eina sūnus į lauką, žiūri — jau kaimynai kruta laukuose. Bet eina tylėdamas, niekam nei mur mur. Žinoma, kaimynai mano: „Nu ir baslys. Eina pro žmones ir niekam nepasako „padėk dieve“. Kiaulė, ir toj kriukteli eidama pro žmogų, o jis nei mee, nei bee“.

Pradėjo sūnus tverti laukus. Vėl žmonėms dyvai. Kaip jis aptvers? Laukai ne vienoj vietoj, ten šniūrelis, toliau kitas, ir trečias.

Pareina iš lauko sulytas, jei lietus, arba sušalęs, jei šaltas vėjas, alkanas, siūlo jam žmona pietus ar pusryčius. Betgi jam tėvas prisakė: „Duonos be prakaito nevalgyk“. Tai reikia lįst ant šiltos krosnies, užsikloti kailiniais, kad suprakaitavus, tada pusryčius valgyti, nes duonos gi reikės.

Vargo vargo žmogelis ir pravirko neišlaikęs.

Ateina pas jį jo dėdė ir randa verkiantį.

— Sakyk tu man, ko tu verki kaip žemę pardavęs?

— Kaip aš neverksiu, kad man prisakė mano tėvas tokį vargą. Nesakau niekam „padėk, dieve!“ — žmonės juokiasi iš manęs. Bet čia pusė bėdos, tegu juokiasi. Parvažiuoju žiemą iš miško — rodos, šunį praryčiau, toks alkanas, o nesuprakaitavęs. Lendu ant krosnies, kol suprakaituoju, tik tada einu valgyti. Ir taip reikia triskart per dieną. Lauko jokiu būdu neišgaliu aptverti, ir žiogrių trūksta. Tai va, ir verkiu, kad neišgaliu.

— Pagalvok gerai ir neverk,— sako dėdė.— Tu nesupratai savo tėvo žodžių. Pasikelk anksti anksti, išeik pirmutinis į darbą — tada visi tau sakys „padėk dieve“. Be prakaito duonos nevalgyk — tai reiškia: svetimos nevalgyk, užsidirbk savo prakaitu duoną. Laukas aptvert? Kai išari lauką, tai reikia galus aplyginti, skersai vagą išvaryti — tai ir bus laukas aptvertas.

118. GUDRUS PIEMENĖLIS

Eina ponas, randa baudžiauninko vaiką ganant. Klausia:

— Ką tėvas veikia?

Tas atsako:

— Prasipjovęs kulia.

— O mama ar namie? Ką veikia?

— Taip, namie, suvalgytą duoną kepa ir atiduoda žmonėms.

— Tai gal brolis nieko neveikia?

— Brolis trečia diena mirties ieško ir neranda.

— O sesuo — gal prieš veidrodį šukuojas?

— Ne. Sesuo už kluono medžioja, užmuštus kraugerius palieka, o gyvus namo nešas.

Ponui reikėjo darbininkų dvaran, o čia visi kažką dirba, bet ponas nesupranta, ką gi jie daro. Kaip tai — sesuo medžioja kraugerius ir dar užmuštus palieka, o gyvus namo nešas?

Ponas galvoja, jeigu jau mergina palieka žvėris, tai ji nesupranta, kad galima kailius nulupt. Siunčia berną.

— Eik, už tokio ir tokio mužiko kluono yra miškas, ten rasi žvėrių kraugerių primušta, tai kailius nulupk ir parvežk.

Ką gi, važiuoja bernas kailių lupt, galvoja: „Gal ir man ponas duos kokį kailiuką, nors kepurei“. Nuvažiavęs į mišką, iškinko arklį, paleidžia pasiganyt, o pats puškuoja po mišką — ieško užmuštų, bet neranda. Išgriozdęs mišką, nieko neradęs, grįžta piktas namo, skundžiasi ponui, kad neradęs nei vieno.

Ponas irgi piktas. Liepia bernui pagauti tą piemenuką ir atvaryti dvaran. Atvaro. Ponas klausia:

— Sakyk man, ar tu gali paaiškinti, ką tavo šeima daro?

— Galiu, duok rublį, tai pasakysiu.

Ponas labai norėjo sužinoti ir davė. Tada berniukas aiškina:

— Tėvas, prasipjovęs rugių, kulia. Motina suvalgytą duoną kepa ir atiduoda. Mat buvo prisiskolinę duonos prieš

rugiapjūtę, tai dabar kepa ir atiduoda. Brolis po medžius karstosi, po medžius paukščių kiaušinių ieško. Gali iškristi iš medžio — tai mirties dar neranda. O sesuo už kluono kailinius blusinėja, kurią blusą užmušė, tai paliko, o kurios nepagavo, tai gyvus kraugerius namo parsinešė.

Ponas berniuką paleido ir liepė niekam nesakyti. Tada jis susikvietė bajorus ir pasakė svečiams šitą mįslę. Kas atspės, šimtą rublių gaus, o jei ne, tai jam visi sumokės po šimtą. Niekas neatspėjo, ponui sumokėjo, kiek suderėjo. Berniukas gavo rublį, o ponas — šimtus. Bernui irgi davė rublį, kad niekam nesakyt, kad jį siuntė kailių lupt. Tai niekas ir nežino. Nesakykit, ša!

119. LAUMIŲ PRANAŠYSTĖ

Važiavo turtingas pirklys ir paklydo naktį. Iš toli paregėjo švieselę ir nuėjo prašytis nakvynės. Bet ten buvo maža maža trobelė ir dar ton pirkelėn moteris gimdė dešimtą dukterį. Tai ponas turtuolis turėjo nakvoti savo vežime. Naktį girdi — laumės kalba:

— Vėl žmogui nelaimė — dešimta duktė.

Kita sako:

— Tai čia ir laimė, nes šita mergaitė bus šito pono marti.

Išgirdęs šitokią kalbą, pirklys negalėj užmigti, vis galvojo: „Ką daryti — negi mano sūnus gali tokią vargingą žmoną gauti?“ Kai, sulaukęs ryto, atėjęs pasveikino šeimininkę, palinkėjo sveikatos ir, nudavęs geradarį, davė auksinį motinai. Paskiau pradėjo prašyti, kad parduotų mergaitę. Motina iškart nenorėjo nei klausyti, bet kada jis jai kalbėjo apie laimę jos vaikui, tai ir atidavė.

Pirklys išsivežė ir, važiuodamas per mišką, turėj mažą kišeninį peiliuką, įvėrė mergytei krūtinukėj ir padėjo ant kelmo, o pats sukirto arklius ir nuvažiav namo.

Tuo tarpu per mišką ėjo girininkas. Išgirdo vaiko verksmą. Radęs parsinešė ir augino, nes buvo jo žmona be-

vaikė, tai labai džiaugėsi tokiu radiniu. Mergytė buvo labai graži, ir ji nežinojo, kad ne jų duktė.

Po devyniolikos metų važiavo tas pats ponas su sūnumi pro tą kraštą ir užvažiav pas tą girininką nakvynės prašytis. Nu, ir paregėj sūnus tą mergaitę. Patiko labai sūnui, ir apsivedė, nors tėvas nelabai norėj, svajojo, kokią turtuolę išsirinks sūnus. Bet ir čia pasiturinti, tai ne to ubagėlio duktė, kurią jam pranašavo laumės.

Po metų gimė marčiai vaikas. Ir kartą tėvas pamatė tai, ko nesitikėjo: ant marčios krūtinės buvo randas. Tada jis viską prisiminė, kad jis mažai mergytei peilį įvėrė toj pačioj vietoj, kur marčios randas. Kada tik jauna motina vaiką maitino, jis slapčia žiūrėjo. Pagaliau nuvažiavo pas jos netikrus tėvus, išklausinėjo. Tėvas pasakė, kad ją rado ant kelmo su kruvina žaizda krūtinėlėj. Peiliukas buvo trumpas, širdukės nepasiekė, tai ir išgijo, tik liko randas atminčiai.

Laumių pranašystė išsipildė.

JUOKAI IR ANEKDOTAI

120. PILDO DIEVO ĮSAKYMUS

Nuėjo čigonas vogti kopūstų. Bet jis buvo tikintis, mokėjo dešimt dievo įsakymų atmintinai ir žinojo, kad septintas dievo įsakymas — nevok.

Tada jis kerta kopūstus ir skaito:

— Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši, septintas — nevok, jeigu dievo įsakymas, tai septintą galvelę paliksiu.

Mat jis tikintis — dievo įsakymus pildo, kam septintą vogti, jei dievas draudžia.

O ten būta netoli kopūstų savininko. Jis girdėjo, kad čigonas septintos galvelės neima. Tada jis, pasigavęs čigoną, pradėjo kulti su diržu. Bet ir šitas laikosi dievo įsakymų, mušdamas skaito:

— Vienas, du, trys, keturi. Penktas — neužmušk! Gerai, neužmušiu, tik kailį gerai išvanosiu ir dievo įsakymą išpildysiu.

Gerai, kad abu žinojo dievo įsakymus ir abu pildė: vienas septintos galvos nevogė, o kitas vagies neužmušė.

121. VERKIA, KAD NEPAKORĖ

Pas vieną kaimietį paprašė trys čigonai valgyti. Žmogus buvo geras, davė: padėjo mėsos ir garstyčių. Visi ima valgo garstyčių po truputėlį, o čigonas pusę šaukšto klapterėj — ir ašaros pasipylė iš akių. Draugas klausia:

— Ko verki?

— Kaip aš neverksiu, prisiminiau — pernai mano tėvą pakorė šiuo laiku.

Dabar kitas klapterėj pusę šaukšto — ir verkia. Tas klausia:

— O ko tu verki?

— Aš verkiu, kad tavęs nepakorė.

Trečias, kada apsiverkė, tai sakė:

— O man labai gaila, kad jūsų abiejų nepakorė.

122. KUDLĖ

Motina turėj labai tinginę dukterį, kuri kasas savo tingėjo susišukuoti. Tai praminė žmonės ją Kudle. Metai bėgo, o pirštis jai niekas nesipiršo. Jau seniai būt laikas ištekėt, bet kas ją tokią ims?

Tada sugalvojo Kudlė gudrybę. Apsivilko baltais rūbais, prisikabino baltos žąsies sparnus ir nuėjo į vieno jaunikio langą naktį belstis. Jaunikis klausia:

— Kas čia beldžia? Ko kam reikia?

— Aš angelas, mane dievas atsiuntė iš dangaus pranešti, kad tu imtum už pačią Kudlę.

Ką darys žmogus, jei jau jam, nusidėjėliui žmogeliui, net angelą atsiuntė dievas iš dangaus, tai turi dievo valią pildyti.

Susituokė, o Kudlė ir po vestuvių nieko sau nedirba, net ir kasų nesusišukuoja, vaikščioja apsikudlojus, nei valgyti verda. Vyras dirbo dirbo, kol išėjo iš kantrybės,

Kartą parvažiavo iš miško. Kudlė guli, nei valgyti virta, nei gyvuliai šerta. Kad jau įsirdo! Atsinešęs vadeles, kad pradėjo kulti — net dulkės dulka!

Nuo to laiko Kudlė pradėjo virti ir kitus darbus dirbti.

Ateina kartą jos motina, Kudlė prišoko prie motinos:

— Oi motule širdele, stverkis greičiau darbo, nors kailinukų kampą girgždink. Ba kai pareis manasis, gatavas užgalabyti, jei kas nedirba.

123. SENELIS DANGUJE

Gyveno senelis ir senelė, jie turėjo gaiduką ir vištaitę. Išleido juos į sodą kapstytis. Dienelė buvo šilta, jie besikapstydami rado: vištaitė — pupą, o gaidelis — žirnį. Pareina namo džiaugdamiesi:

— Seneli senele, atidarykit dureles, parnešam jums dovanų!

Atidarė duris, žiūri — tikrai dovanos. Senelė klausia senelio:

— Seneli, ką dabar darysim?

— Sodinkim po lova.

Senelis ir senelė iškasė po duobelę, įpylė vandenio, ir pasodino senelis žirnį, o senelė — pupą. Dabar jie kas dieną laistė su vandenėliu, o pupa ir žirnis augo pasikopėdami į viršų. Greitai priaugo iki lovos.

— Seneli seneli, ką dabar darysim?

— Ardykim lovą.

Išardė lovą, o pupa su žirniu vis dar auga. Priaugo lubas.

— Ką gi dabar darysim?

— Ardykim lubas.

Išardė lubas, priaugo stogą. Turėjo seneliai plėšti stogą. Toliau vis augo ir augo, kolei priaugo dangų. Kas gi bus dabar? Žiūri abu seneliai užlošę galvas į dangų.

— Kopkime dangun!

— Gerai, kopkim!

Ir pradėjo lipti: senelis — žirniu, o senelė — pupa.

Senelė buvo stora ir sunki, tai pupa neišlaikė ir nulinko, o senelė šliopt ant žemės. Senelis buvo mažas ir liesas, tai ir įsiropštė į dangų. Už drąsą šventas Petras davė seneliui auksinį kirvelį. Argi nevertas tokios dovanos? Įkopti dangun žirnio stiebu ne bet kas gali!

Vaikšto sau senelis po dangų ir randa piemenėlius karves ganant. Patiko seneliui viena žebra karvutė. Kviečia senelis piemenėlį, kad duotų jam karvutę už auksinį kirvuką. Gerai, piemenėlis sutiko, kodėl nesutiks — piemenėlio būta gudraus.

Eina senelis, vedasi savo karvutę ir kalba pats sau:

— Tai bus džiaugsmelio senelei, kai parsivesiu karvutę! Pienelio turėsim, o gal dar ir sviestelio pasidarysim, tai bus gyvenimėlis!

Beeidamas toliau, randa ganant mergaitę žąseles. Patiko seneliui viena balta žąselė, tai ir pakeitė karvutę į žąselę. Džiaugėsi senelis, varydamas savo žąselę.

— Laimingas aš, turėdamas tokią gražią žąselę! O kiek mums pridės šita žąselė kiaušinėlių, išperės daug žąsiukų, būsime turtingi su savo senele!

Nors seneliui ir gerai buvo danguje, bet jis vis manė namo sugrįžti ir senelę pradžiuginti, tai argi ne džiaugsmas susilaukti daugelio mažyčių žąsiukų — žąselė gagena, žąsiukai čiužena, o senelė savo bedante burnele šypsosi.

Toliau eidamas senelis pamato tetulę vištas lesinant. Ir patiko seneliui kanapėta vištelė. Žinoma, ir sukeitė žąselę į vištelę. Dabar dar geriau patenkintas, kad jam visur sekasi, ką tik jis nori, visi jo norą patenkina, su juo noriai keičiasi.

Toliau sau eina, savo vištelę glosto ir kalbasi su ja, tik žiūri — prie kelio berniukai ritinėjas su ritinaite. Patiko jam toji ritinaitė. Tai ir pakeitė. Džiaugėsi senelis nešdamas ritinaitę:

— Tai bus mum smagu su senele, pasiritinėsim ritinaitę ir šerti nereikės, laimingi būsim abu!

Pasiilgo senelis savo senelės, parlipo į žemę, apsakė viską, kaip jis iškeitė auksinį kirvuką į karvutę, karvutę į žąselę, paskui į vištaitę, o paskui į ritinaitę.

Apsidžiaugė senelė, kad jos senelis toks protingas. Dabar abu laimingi su ritinėle ritinėjasi ir anūkėliams duos, kai atbėgs, pasiritinėti.

O tas žirnis nulūžo ir mano pasaka nutrūko.

124. GERA VERPĖJA

Viena motina labai gyrė savo dukterį, kad labai gera verpėja.

— Mano Liuciukė kas dieną suverpia kuodelį pakulų arba linų. O šeštadienį anksčiau atsikelia, tai du suverpia, kad už sekmadienį būtų. Tai kas savaitę — septyni kuodeliai. Tai nedaug tokių yra, kuri taip gali!

Ką gi, tokią verpėją ne vienam parūpo paimti už žmoną.

Atvažiuoja piršliai, randa verpiant. Kad jau suka ratelį, net birzgia! Skubina, o ir kalbėti neturi laiko. Piršlys kalbina, o ji sako:

— Ryt sekmadienis, tai pasikalbėsim, o šiandien antrą kuodelį reikia pagynėti.

Piršlys mano: „Na, palauk, aš sužinosiu teisybę“. Paprašė verpėjėlės vandenio atsigerti. Ta nubėgo atnešti, o jis, radęs ant lango raktus, užkišo už kuodelio.

Atvažiuoja kitą šeštadienį, o motina bėdoja, kad raktai dingo kamaros ir niekur neranda. Piršlys sako:

— Aš užkišau už kuodelio, tai maniau suverps ir, žinoma, rasit, nes ji suverpia kasdien kuodelį.

Tai va, kokia verpėja buvo — per savaitę nesuverpė kuodelio ir nerado raktų.

Kas mažai dirba, daugel girias.

— Kodėl taip nieko neturi? Nu visgi gal turite nors kirvį?

— Kirvį tai turiu, bet kirvio tai nevalgysi.

— Nieko, šeimininke, galima ir kirvį išsivirt.

— Kad tu jau taip moki kirvį virti, tai tu pats ir virk.

Tada čigonui atnešė šeimininkė kirvį, žinoma, nuo koto nuėmė, čigonas pats jį apiplovė, įdėjo puodan, apipylė vandeniu ir verda. Kai tiktai kirvis užvirė, tai dar:

— Ponia širdele, reikia truputį įdėt kruopų.

Atnešė šeimininkė kruopų. Jau čigonas kruopų, žinoma, nesigailėjo, kelias saujas supylė ir verda. Paskui:

— A, šeimininkėle, reikia dar ir lašinių gabalėlį įdėt.

Atnešė šeimininkė gabalėlį lašinių. Įdėjo, verda, verda. Išvirė, paskui jau čigonas atkėlė nuo ugnies, sako:

— Tai dabar, šeimininke, valgysim abudu.

Šitas čigonas kruopų pripylė, jau ten buvo ne kruopos, bet košė. Košėj ir spirginių tenais — ko gi? Su lašiniais ir valgo.

— Nu kaip, šeimininke, ar skanu?

— Skanu tai skanu, bet kada kirvį valgysim?

— Ne, šeimininke, aš kirvį pasiimsiu pietums. Mes dabar pavalgysim kruopų ir lašinių, o aš dar einu ir kirvį tai aš paimsiu, ir kai aš užsimanysiu valgyti, tai aš papietausiu.

Ir išėjo čigonas su kirviu. Žinoma, kirvį jis gal kur pardavė ar vėl iškeitė į lašinius.

126. ŠVEIČIU TAI SAVO

Buvo toks sūnelis, kuris daug valgė. Kada važiavo piršlėmis, tai motina jam įdėjo gerą blyną į kišenę ir sako:

— Prie stalo daug nevalgyk, nes sarmata,— kai niekas neregės, tai suvalgysi blyną ir būsi sotus.

Jaunikis taip ir padarė: vaišių daug nevalgė, išėjo į priemenę, užsiglaudė už durų, išsitraukęs iš kišenės blyną ir šveičia. O lauke kad lyja! Išeina mergina, žiūri — jaunikis stovi už durų, bet kad jis sotinas, ji nemato, nes

priemenėj tamsu. Praeinant reikia prakalbėti. Tai ji ir sako:

— Nu ir šveičia, tai šveičia lietus.

— Nu ir kas, kad šveičiu, tai savo, ne tavo! — atkirto jaunikis.

127. TUOJ PELENAI BYRĖS

Pas jauną mergaitę atvažiuoja senbernis piršlėmis. Mergaitė turėjo jauną mažą broliuką. Kur tik jaunikis eina, ten sekioja paskui broliukas su kibirėliu ir kastuvėliu. Supyko svečias ir sako:

— Ko tu, varly, vis vaikščioji paskui mane?

— Nugi motulė sakė, kad tau tuoj pelenai bylės is uspakalio, tai as plisisemsiu il zaisiu.

128. PAVOGĖ PONO MEITĖLĮ

Pavogė vienas tarnas pono meitėlį, iškasė pirkion duobę ir paslėpė mėsą. Tą vietą gražiai užlygino, pastatė stalą, įleido šunį pirkion, tas atsigulė ton vieton.

Rytą ateina ponas pasižiūrėt, turbūt įtarė. Šeimininkė krosnį kūrena, vaikas ant priekrosnio sėdi. Vaikas ir sako:

— Mes tulim mėšos!

— Tai kur jūs toj mėsa?

— Po šunio uodega.

Nusispjovė ponas ir išėjo susigėdęs.

— Ne, ponuli, juoksis visi iš mūs, ponuli. Geriau važiuot, kas bus, tas bus, nors bailiais nevadins. Man tai kas — aš mužikas, bet jums negarbė, jūsų kilnybe.

— Gerai sakai, Petrai. Tu sumanus ir geras, be to, ir drąsuolis!

O kol Petrui nebūt drąsuoliu — jis žinojo, kad tam miške nieko nėra, nebent kiškis ar voveraitė.

Važiuoja toliau. Tik vežėjas stabt ir sutūrėj arklį.

— Ana, meška!

— Grąžink arklį atgal! — rėkia malonybė.

— Jei bėgsim, tai vysis,— sako vežėjas.

— Tai kas gi daryt, Petrai?!

— Reikėtų loti, bet aš negaliu — užkimęs labai,— sako vežėjas:

Tai ir pradėj ponas loti:

— Au! Au! Au! Au!

Lojo lojo, o meška nei kruta, nei bėga. Ponas lodamas sako:

— Au! Au! Tu! Au! Au au ir au tu au au lok!

— Man gerklę sopa,— atsako vežėjas.

Palojo ponas porą valandų. Tada vežėjas sako:

— Rėk, ponuli, o aš arklius pakirsiu, gal išsigąs meška.

Petras arkliams pliaukšt botagu, ponas rėkt.

— Ū ū ū ū ū!

Privažiuoja — o ten kelmas. Petras iškart žinojo, kad ten ne meška.

— Nors tu, Petrai, niekam nesakyk, kad aš lojau kelmą.

— Duok šimtelį, tai tylėsiu.

Ponas davė, Petras tylėjo, ir mes tylėsim.

sais susigeria. Žinoma, ir apgiro. Išeina į lauką, žiūri — jau arklys nurengtas, be pakinktų. Bet žmogus išgėręs, linksmas ir sako:

— Nu, giminės, aš žinau, ką padarysiu.

— Ką gi tu padarysi? — klausia giminės.

— O gi tą, ką mano tėvas padarė.

Ir vėl sėdas gerti linksmas.

Šitie mano: „Čia jau blogai, bala žino, ką jo tas tėvas padarė, gal žiauriai atkeršino, kad sūnus toks ramus ir juokiasi".

Atėjęs vienas iš vadinamų giminaičių sako:

— Turbūt kas pajuokavo, tavo arklys vėl su pakinktais.

— Tai ir gerai, nereikės daryti, kaip tėvas darė.

Nauji pažįstami įsodino jį į vežimą, padavė vadeles ir botagą. Atsisveikinant dar paklausė:

— Pasakyk, ką gi tavo tėvas padarė, kada jam pavogė arklį ar pakinktus?

— Ogi nusipirko kitus.

Šmaukšt arkliui ir nudardėj.

— Nu ir apmovė mužikas mus, visą vakarą gėrė mūsų, ne mes jo.

131. TRYS BROLIAI

Buvo trys broliai: du protingi, trečias kvailas. Vyriausias brolis kėlė vestuves. Prieš vestuves daug darbų yra: vienas brolis alų daro, kitas kviečius mala pyragams kepti. Nu tai kvailį nusiuntė giminių prašyti į vestuves. Nuėjo kvailys ir sako:

— Vyrai moterys, eikite į vestuves, tik vaikų nevežkite.

Giminės suvažiavo, vaikus namie paliko. Pabuvo kiek ir skuba namo. Broliai prašo:

— Pabūkite, sveteliai, dar tik pradžia, o jūs jau namo norite važiuoti.

Pasišaukė broliai kvailį ir baras:

— Kodėl tu liepei vaikų neatsivežti?

— O kam čia vaikai, bene jie moka gerti alų?

— Važiuok dar ir parvežk visus!

Pasikinkė Jonas arklį, nuvažiav, vaikus surinko ir sudėj kaip rugių pėdus, su šatra priveržė ir atvežė į vestuves — kurio kojytė, kurio rankutė išsukta. Pakilo verksmas. Broliai išsigando, juos motinos kaltino, kam kvailį siuntė. Mato broliai, kad gali jiems kliūti, susitarė bėgti. Prisidėjo valgių ir gėrimų. Vyriausias nuėjo į kamaraitę atsisveikinti nuotakos, o kvailys valgius iškratė iš maišo, pats įlindo į maišą, paprašė piemenuko, kad užrištų. Broliai maišus ant pečių ir nukūrė į mišką. Nuėję toli toli nuo namų, atsisėdo po ąžuolu, susikūrė ugnį, sako:

— Reikės pasistiprinti.

Atriša maišą, nagi žiūri — Jonas maiše tupi kaip tetervukas. Užširdo broliai ant kvailio, baras, o tas sau laimingas juokias ir sako:

— Jūs mane norėjote palikti, o aš be jūs bijau kiškio.

Nes jį broliai gąsdino kasdien, sakė: „Ateis kiškis ir suės tave!“ Ką jau darysi. Iš kito maišo valgo. Broliai buvo neblogi, davė ir Jonui valgyti. Pavalgė, prisirinko ąžuolo lapų, pasiklojo, išsimiegojo. Rytą pasikėlė, šaltinukan nusiprausė, pavalgė.

Nebloga jiems buvo miške, kol valgyti turėjo. Bet pagynėję paskutinius gurulius, valgyti užsimanė. Eina visi trys nosis nukabinę, priėjo sodžių, prašo valgyti. Niekas neduoda, sako:

— Tokie jauni, galite darbuotis.

Vienas turtingas ūkininkas pasakė:

— Norite valgyt — eikite pas mane avių ganyt.

Gerai, sutiko. Gano aveles, vasara karšta. Broliai užsimanė pasimaudyti upėj. O kvailiui liepė avis saugoti.

— Tik neprikelk, tegu guli.

Broliai kai nuėjo, tai ir pamiršo apie savo darbą. Maudosi, pūkščia upytėj. Kvailys nežino, ką daryti,— pasikėlė avys, nori ėsti, kvailys rėkia:

— Gulkit! Gulkit!

Kur tau, jos neklauso, negula. Užširdo Jonas, prisirinko akmenų, prisitaikė avelei, plumt — jau ta guli. Liepia ir kitoms gulti. Kur tau, neklauso.

— Te ir tau su akmeniu, kad neklausote, aš su jumis nesicackysiu! Man broliai liepė, kad nekelčiau, o jūs tyčia susikėlėt! Tai va jums!

Išgrūdo Jonas avis ir vaikščioja aplink švirkštaudamas, linksmas, kad avys guli, nekruta. Ateina broliai, žiūri — visos avys negyvos.

— Kas čia pasidarė? Visos avys negyvos! Ar nežinai, Jonai?

— Kol aš nežinosiu? Jūs man liepėte, kad jos gulėtų, betgi šelmės nenorėj gulėti, kiek kartų sakiau: „Gulkit!“ — negula, tai aš akmenais joms! Ir sugulė, žiūrėkite.

Išsigando broliai. Kas daryti? Sako:

— Suneškim upėn ir tylėkim.

Broliai neša po vieną avelę, o kvailys po dvi arba ir po tris, jei mažesnės pasitaiko.

Vakare parėjo, kai sutemė, pasakė šeimininkei, kad suvarė tvartan aveles. Šeimininkė atnešė ant stalo kukulių su pienu. Valgo visi trys. Broliai semia po du tris kukulius šaukštan, o kvailys po vieną kukuliuką. Žiūrėj žiūrėj Jonas ir sako:

— Kai avis nešiojote upėn, tai ėmėte po vieną avelę, o kukulius semiate po du tris. Aš nešiau po dvi tris, o kukulį po vieną.

Šeimininkas klausia:

— Kokias avis?

Kvailys sako:

— Pilkas.

132. ZAKRISTIJONO DARBAS

Buvo toks senas ir nelabai geras kunigas savo tarnams. Bet pamokslininkas neblogas, ir turėjo paprotį su kumščiu stuktelti į sakyklą. Zakristijonas buvo piktas ant jo, tai prisagstė popierinių viniukų po sakyklos užklotu. Kunigas sako pamokslą apie švenčiausią Mariją.

— Pagimdė sūnų... Tai zakristijono darbas!

Nes tuo laiku paukšterėj su kumščiu į sakyklą, ir viniukas įdūrė.

133. AR JAU NUMIRĖ?

Kunigas kalėdodamas klausdavo parapijiečių katakizmų. Paklausė vieną senioką:

— Kada numirė viešpats Jėzus?

— Tai argi jau numirė? O aš ir negirdėjau, kada jis sirgo.

134. KATĖ SUĖDĖ

Vienas kunigas buvo geras pamokslininkas, ir dar kad geriau pagąsdinus nedorėlius, susitarė su zakristijonu, kad velykų naktį, kai sakysiu pamokslą, ir kada aš pasakysiu „Viešpatie, nubausk nedorėlius“, tai tu mažais akmenukais mėtyk į žmones, o kada pasakysiu „Viešpatie, pasigailėk nusidėjėlių, atsiųsk šventąją dvasią“, tai tu paleisk savo baltą balandį — tai ir bus šventoji dvasia.

Bažnyčioj keletas žvakelių dega, todėl ir tamsu.

Kunigas sako:

— Dieve, nubausk nedorėlius už jų nuodėmes!

Akmenukai bupsi tai šen ir ten — tai dievas baudžia nedorėlius.

— Viešpatie, pasigailėk nedorėlių, atsiųsk šventąją dvasią!

O balandžio nėr. Persisvėrė kunigas per sakyklą ir vėl kartoja, žiūrėdamas į zakristijoną:

— Viešpatie, atsiųsk šventąją dvasią!

Zakristijonas, iškišęs galvą, sako:
— Kad katė suėdė šventąją dvasią.
Nes katė papjovė tą jo balandį.

135. APIE GERĄ ŠUNĮ

Buvo vienas vargšas žmogelis. Turėjo jis gana gerą šeimą: žmoną, gal septynetą vaikų. Ir turėjo labai gerą šunį. O tas šuva tai buvo nepaprastai protingas. Pasakys šeimininkas: „Sargi, pasaugok vaikus šiandien, aš išeinu“,— tai tada šuva atsiguls ant vartų ir jau nieko kieman neįsileis, ir vaikų iš kiemo neišleidžia, kad vaikai nepaklyst, kad kas kur nealsitikt. Ir jis taip saugo. O pasakys: „Nu, Sargi, paganyk karvę, čia javas, čionais neleisk, o čia tegu ganosi“,— Sargis ir gano.

Ir viskas būtų buvę gerai, betgi žinote, paprastai šunies trumpas amžius, ėmė šunelis ir paseno. Paseno, ne vietoj suloja, ne vietoj tenais kas,— nu, žinai,— jau ir ėsti nelabai, jau kokios plutos nepaduosi, duonos reikia. Ir ką jisai mano? „Nu, reikia jau šitą šunelį nugalabyt“. Jis neturtingas, o čia dar viena burna, o jau šuo niekam tikęs. Tai jisai jį varo iš namų. Šunelis unkščia, rankas laižo, jaugi nenori, jis nesupranta, už ką gi jį čionai tas šeimininkas baudžia. Bet šeimininkas paėmė rykštę, primušė ir pasakė, kad eik iš namų, ir gana. Ir išėjo inkšdamas šunelis. Išėjo, dar ant kalniuko pastovėjo, pažiūrėjo atsigręžęs,— ir vėl mano: „Gal šeimininkas pašauks?“ Bet tas šeimininkas dar su rykštele pagrasė, ir taip šunelis nuėjo.

Nuėjo. Jau jis ir nevalgęs, tas šunelis. Gal jis tenai dieną, gal kitą, gal savaitę vaikščiojo be nieko. Pareina jis vieną kartą, unkščia, šeimininką ima už skverno ir traukia į mišką. Šeimininkas suprato, jeigu jį šunelis traukia, tai ten kažkas yra, ar ten kieno kokia nelaimė, ar ten kokia laimė, ar ką. Ir eina paskui šunelį. Privedė šunelis iki tokių kryžkelių, agi žiūri — maišelis guli, o tam maišely — auksas! Žmogelis apsidžiaugė tą aukso maišelį ga-

vęs, po pažaste pasidėjo, parėjo namo ir šunelį parsivedė. Įėjęs pirkion:

— A moč, a moč, turim svečią, pagamink kuo geriau valgytį!

Ta moteris pripratusi vyro klausyti. Tuojau kiaušinienės pakepė, grietinėlės dar suieškojo kur. Padarė, sudėjo visa gražiai lėkštėn, ant stalo atnešė.

— Tai kviesk gi tu savo svečią.

Agi jis įsiveda šunį ir su lėkšte tą kiaušinienę atiduoda šuniui. „Nu,— moterėlė mano,— jau čionai tai kažin kas, jam protas susimaišė. Vaikai kiaušinienės gi niekada negauna, jei tik per velykas, o čionais dabar šunį, kiaušinienės prikepėm". Ta moteriškė nuėjo virtuvėn, apsišluostė ašaras, mano: „Nu, kas dabar bus, koks čia bus mūs gyvenimas — jau vyras sukvailiojo". Ir pradėjo moteriškė verkti tenais virtuvėj. Ateina vyras — kad ji verkia.

— Tai ko dabar tu čionais žliumbi?

— Nugi kas su tavim pasidarė? Kam gi tu šuniui duodi šitokius valgius, kur mes vaikam niekada neduodam, jei tik per velykas. O tu dabar šuniui prikepei kiaušinienės, tai tau šuva svečias šitas?

— Tylėk, tylėk, močia. Einam kamaron, ką aš tau pasakysiu.

Įsivedė kamaron, kad vaikai nematyt, ir parodė maišelį aukso.

— Va, ką man šitas šunelis surado! Nugi nei tėvas, nei motina, nei brolis, nei sesuo — niekas, nei geriausias draugas to nepadarys. Aš jį primušiau už jo gerus darbus ir išvariau iš namų, o jis va ką man padarė!

Atėjo jau vakaras, šuniui padavė pagalvę, paklojo, paguldė tą šunelį.

Kaip ten būt buvę, jei tas šunelis būt ilgai gyvenęs, tai nežinia, bet jau tą naktį tai jis laimingas buvo. Bet tiktai neilgai. Ar jis gal apsivalgė, kad jam davė tokių gardumynų, ar gal jo širdukė suprato, kad jo šeimininkas jį gerai pavaišino ir dabar vėl sugrįžo ton pačion vieton, kur

jisai tarnavo ir dabar jisai gali labai lengvai šitaip miegoti... Ir jo gal širdukė trūko, šito šunelio, kad pasibaigė naktį.

Rytą pasikėlė seimininkas — jau šunelis negyvas. „Nu, kaip dabar,— jis galvoja,— jis man šitaip ištikimai tarnavo, o aš jį nuskriaudžiau, primušiau, iš namų išvariau, ir kiek jisai alkanas buvo,— ir jis man šitaip atsimokėjo! Tai kas man dabar daryt? Reikia kaip gerą draugą palaidot".

Nuvažiavo jisai kažkur tenais, nupirko karstą šuneliui, paguldė karstan. Pagalvojo: „Kaip draugui, tai reikia, kad kažkas ir pagiedotų, ir kad kas pasimelstų..."

Suėjo žmonės. O kodėl? Paruošė valgius, padavė dar ir išgert žmonėms. Žmonės įsigėrė ir gieda šventas giesmes prie šunelio karsto.

Ir palaidojo šunelį su giesmėm šventom, su poteriais visais... Gal viskas būt buvę gerai, bet kažkas pakišo liežuvį kunigui, pasakė, kad toks tai toks laidojo šunį su tokiom iškilmėm: ir su giesmėm šventom, ir su poteriais, ir visa, ir žvakės degė... Šaukia jį kunigas. Jau žmogaus kinkos dreba, kaip čionais bus su kunigu, kas čia bus, kaip čia aiškintis reikės? Tas žmogelis tik nuėjo, kunigas dar iš tolo, tik atidarė duris, šaukia:

— Ak tu bedievi, atėjai?! A tu šunį laidojai kaipo kataliką žmogų — su poteriais, su šventom giesmėm?!

— Nu kunigėli, kad jis man taip padarė, kad niekas man nebūtų — nei tėvas, nei motina, nei brolis, nei seserys, nei jokis draugas būt nepadaręs! Jis buvo toks protingas: jis man ir vaikus pasaugojo, jis man ir karvę paganydavo, ir aš už jo tokią ištikimą tarnybą į senatvę jį primušiau ir išvariau. O jis rado pinigų, maišelį aukso, ir atėjo, mane už skverno paėmė, nuvedė į miška ir aš aukso maišelį radau — jis man parodė.

— Tai tu, kvaily, tai ko tu man tada nesakei?! Tai būtume jį palaidoję su mišiom, su egzekvijom tavo draugą. O tu dabar vienas palaidojai su giesmėm šventom!

136. SENELĖS NELAIMĖ

Sėdi senelė prie bažnyčios ir verkia, o kita pažįstama priėjus klausia:

— Ko gi tu, senele, verki?

— Kaip aš neverksiu! Šiandien kunigėlis sakė per pamokslą, kad po mirties nusidėjėliams bus verksmas ir dantų griežimas, o aš tik vieną dantį turiu, tai kuo aš griešiu?

137. O AŠ NEMATAU

Šaukia į kariuomenę jauną vyrioką. O tas tvirtina, kad jis negali tarnauti, nes esąs žemažiūrys. Karininkas sako:

— Įrodyk, kad mažai matai! Ar gali?

— Taip, galiu. Matai, ponas karininke, sienoje vinis įkalta?

— Matau.

— O aš jos nematau.

138. PIRMIAUSIA RIESTAINĮ

Nuvažiuoja artojėlis į turgų, o valgyti nori. Eina į valgyklą, užsisako pietus. Suvalgęs, ką gavo, jaučiasi dar nesotus. Eina į kitą valgyklą, bet ir ten suvalgius, dar trūksta. Galų gale nusiperka riestainį, suvalgo ir jau sotus.

— Ot aš kvailas buvau, reikėjo man iš karto nusipirkti riestainį — ir būčiau sotus. O dabar tiek pinigų išleidau dovanai.

139. „ANT VANDENIO“

Ateina žmogus pas daktarą. Daktaras apžiūrėjęs išrašo vaistus ir sako:

— Po penkiolika lašų ant vandenio.

Jeigu sako daktaras, tai reikia klausyti. Žmogelis prisipila pilną statinę vandenio, permeta lentą ant statinės, atsisėda ir geria atskaitęs penkiolika lašų.

— Nesuprantu, kodėl būtinai reikia sėdint ant vandenio gerti penkiolika lašų,— stebisi ligonis.

140. KŪMA NE KALĖ

Ateina kūma į svečius pas savo kūmą. Ką gi, reikia pavaišinti viešnią. Išvirė vieną kiaušinį, duonos riekelę padėjo ant stalo ir ragina:

— Valgyk, kūmule, paragauk nors duonelės rūgštiės.

O vaikai apstoję laukia, žiūri visi į tą kiaušinį. Mama bara vaikus:

— Vaikai, traukitės nuo stalo! Kūma ne kalė — kiaušinio nepraris, liks jums.

141. MARČIOS IR PAČIOS VIRALAS

— Tai marti virė viralą, kad taip negardu, nors šuniui galvą trink.

— Kadgi tavo pati virė.

— Čia tik trupulėlio druskos trūksta, ir visai gardus viralas.

143. NETIKĖTI SVEČIAI

Ateina svečiai netikėti, neprašyti. Šeimininkė turėjo privirus cepelinų. Pribėgę vaikai prašo.

— Ne, vaikeliai, pirmiausia reikia svečius pavaišinti, o jums kas liks nuo svečių.

Svečiai valgo, o šešios poros akučių stebi ir mato, kad ima jau paskutinį. Neiškentė Jonukas ir suriko:

— Kad jį perkūnas! Jau paskutinį ima, suris!

144. KUR JŪSŲ MILTAI?

Atnešė tetulė vaikučiams skanių pyragėlių. Vaikučiai ir klausia tetulės:

— Iš savo miltų kepei tokius gardžius pyragėlius?

— Kad aš, vaikeliai, neturiu miltų.

— Tai kur jūsų miltai? Motulė sakė: „Mūs teta mala ir mala liežuviu“.

145. GAL LAKS

Žmona privirė sriubos, vyras nevalgo.

— Valgyk! O ne, tai pieno pripilsiu ir šuniui atiduosiu, gal laks.

MELŲ PASAKOS

147. KUNIGO BAŽNYČIA

Pasistojau ant tvoros, paregėjau kunigo bažnyčią, lašiniais mūrytą, blynais dengtą, kumpiais apramstytą, dešra užrakintą. Aš tą dešrą kramst — durys kabalst, aš bėgt ir rėkt. Bėgau pro kunigo sodą, ištapinau kūnos rasodą. Mane kūma vytis su kačerga, o aš vis bėgu bėgu, sutinku diedą su smetonuota galva. Aš pro jį norėjau praljst, tas man ausin plykst. Išvirtau, gulėjau tris savaites. Atlėkė varna iš dausų, nunešė mane už ausų. Prinešė prie medaus stalelio, būt gardu, nėr kadu — neša toliau.

Bet aš iš varnos ištrūkau ir bėgu namo. Pakelėje žiūriu — svela boba meitėlį, peilis uodegoj įskeltas. Aš tą peilį trukt, meitėlis krukt. Mane boba vytis, aš per tvorą opc, man boba kukurin* šliopc. Parbėgau namo, ogi ir mano namai dešra užrakinti. Aš tą dešrą krimtau krimtau, kol atkrimtau. Pirma skiedra kakton, antra pilvan — ir išvirtau.

Dabar guliu ant grindų, niekur neinu ir nieko nematau. Kas ką pamatysite ir man pasakysite.

FORMULINĖS PASAKOS

148. KUKUTIS

Aš turėjau kukutį,
Viršuj beržo tupintį,
Šilko lizdą vejantį,
Kiaušinėlį dedantį.
Aš kiaušinį bobutei —
Man bobutė bandukę.
Aš bandukę kiaulukei —
Man kiaulukė paršiuką.
Aš paršiuką vilkeliui —

Man vilkelis vilkyną.
Aš vilkyną upytei —
Man upytė žuvytę.
Aš žuvytę kunigui —
Man kunigas pinigą.
Aš pinigą pragėriau,
Tris karalius regėjau,
Ant kačergos jojančius,
Bernams špygas rodančius...

149. RAUDONA VIŠTAITĖ

Turėj bobulė raudoną vištaitę. Toji vištaitė sudėjo raudoną kiaušinėlį — tai kad ėmė visos vištaitės juoktis, kad net tvora klibėt pradėj. Atlėkė šarka, nutūpė ant tvoros ir klausia:

— Tvora tvora, kodėl tu klibi?

— Tai tu nežinai, kas pasauly daros? Nugi turėj bobulė raudoną vištaitę. Toji vištaitė sudėjo raudoną kiaušiniuką — kad pradėjo visos vištaitės juoktis, tai aš klibėti pradėjau!

— O man kas daryti?

— Tu gal uodegą nusipešk.

Ėmė šarka ir nusipešė uodegą.

Lekia per mišką — susitinka briedį. Briedis klausia:

— Šarka šarka, kodėl tu be uodegos?

— Tai tu dar nežinai, kas pasauly dedas?

— Ne, nežinau.

— Nugi turėj bobulė raudoną vištaitę. Toji vištaitė sudėjo raudoną kiaušiniuką — tai kad pradėjo visos vištaitės juoktis, tvora klibėt pradėjo, tai aš uodegą nusipešiau!

— O man kas daryt?

— Tu ragus nusilaužk.

Ėmė briedis ragus ir nusilaužė.

Ateina briedis be ragų prie upytės gerti.

Upytė klausia:

— Briedi briedi, kodėl tu be ragų?

— Tai argi tu nežinai, kas pasauly darosi?

— Ne, nežinau.

— Ogi turėj bobulė raudoną vištaitę. Toji vištaitė sudėjo raudoną kiaušinaitį — kad ėmė visos vištaitės juoktis, net tvora klibėt pradėjo, šarka uodegą nusipešė, o aš nors ragus nusilaužiau.

— O man kas daryt?

— Tu susidrumsk.

Upytė susidrumstė.

Atėjo mergaitė su kibirais vandenėlio semti, ogi žiūri, kad vandenėlis drumstas.

— Upyte upyte, kas tau pasidarė?

— Tai argi tu negirdėjai, kas pasauly daros?

— Ne, negirdėjau.

— Taigi klausyk. Turėj bobulė raudoną vištaitę. Toji sudėjo raudoną kiaušinaitį — tai kad ims visos vištaitės juoktis, tai net tvora klibėt pradėjo, šarka uodegą nusipešė, briedis ragus nusilaužė, tai ir aš susidrumsčiau.

— O man kas daryt?

— Tu nors kibirus sudaužyk.

Kad dėj mergaitė kibirus į akmenį — ir sudaužė.

Parėjo be vandenio, mama klausia:

— Kodėl vandenio neparnešei?

— Užtat, kad turėjo bobulė raudoną vištaitę. O vištaitė sudėjo raudoną kiaušinėlį — tai kad pradėjo visos vištaitės juoktis, tvora klibėt pradėjo, šarka uodegą nusipešė, briedis ragus nusilaužė, upytė susidrumstė, tai ir aš kibirus sugurinau.

— O kas man daryt?

— Tai nors duonos tešlą išdrabstyk.

Taip ir padarė — visą duonos tešlą po pirkią išdrabstė.

Pareina tėvas iš lauko aręs, o čia visa tešla išdrabstyta, pusryčiai nevirta — kaipgi virs pusryčius, kad vandenio nebuvo, kibirai sugurinti. Kaip apsakė, dėl ko viskas taip atsitiko, tai tėvas barzdą nusirovė.

Matote, kas buvo! Tai buvo vis iš to juoko, kad turėjo bobulė raudoną vištaitę, o toji sudėjo raudoną kiaušinaitį — tai kad pradėj visos vištaitės juoktis, tai net tvora pradėjo klibėt, šarka uodegą nusipešė, briedis ragus nu-

silaužė, upytė susidrumstė, duktė kibirus sugurino, mama duonos tešlą išdrabstė, tėvas barzdą nusipešė.

Paskiau pardavė bobulė tą savo raudoną vištaitę, o nusipirko raibukę kanapėtą. Dabar visos vištukės deda tik baltus kiaušinėlius, ir niekas nesijuokia.

ETIOLOGINĖS SAKMĖS

150. KODĖL BALANDŽIAI NETUPI MEDŽIUOSE

Seniai seniai, kai dar nebuvo miškų, nebuvo medžių ir buvo kažkokioj ten salelėj keletas medžių, tai visi paukščiai sulėkė iš visų kraštų — ir dideli, ir maži,— ir tiek ten tų paukščių prilėkė į tuos medžius, kad apsiklausyt negalėjo patys: visi savo balsais čiulbėjo, visi savo balsais grojo, kad net ir jiems patiems, tiems paukščiams, buvo negerai. Paukščių buvo daugiau kaip lapų. Tai tada jie visi susitarė:

— Reikia prisisodinti daugiau medžių, kurgi mes visi dėsimės?

Nu, visi paukščiai kas šakelę nešė, sodino, kas sėklelę; mažiukai, tie po sėklelę nešė, o dideli tai po šakelę nešė ir sodino miškus. Ir sodino sodino. O balandis ir nėjo. Kiti paukščiai sako:

— Ko tu neini?

— A, man reikia vaikus augint.

— Nu tai, kad tu neini dirbti, tai tu daugiau medžiuose ir netupėk, ir lizdo nevyk.

Ir daugiau nuo to laiko balandžiai niekada miške nesuka lizdo ir netupi medžiuose; jie tankiausiai apie namus, pastogėse suka.

— O kur dėjai tas, kurias daviau?
— Man nedavei,— sako.
— Pažiūrėk pasikėlęs,— sako dievas.
Pasikelia, o jo akys prilipusios prie užpakalio.
Dabar visi vėžiai eina atopakaliu, nes jų akys sėdynėje.

152. UOSIS TINGINYS

Ateina pavasaris, po šaltos žiemos atbunda medžiai visi, ir krūmai pradeda krauti pumpurus. O uosis atbudęs klausia:
— Ar laikas jau lapus krauti?
Medžiai visi juokais sako:
— Ne, dar anksti.
— Nu, tai dar aš pamiegosiu,— sako uosis ir užmiega.
O visi medžiai apsilapoja, kiti jau ir žiedus pradeda krauti. Tada ir uosis atsibunda, žiūri, kad šitie jau su lapais, o jis dar nuogas. Pradeda ir jis skubėti krauti lapelius ir greitai apsirėdo žaliais rūbais. Pabūna kiek ir klausia kitų:
— Ar jau laikas lapus mesti?
— Laikas laikas, kaipgi.
Kad laikas, tai laikas. Numeta greitai lapus ir užmiega sau. O medžiai dar žaliuoja kiek laiko.
Tai matote, kas savo proto neturi, tai svetimu sunku gyventi. Uosis turi trumpiausią vasarą: vėliausia sprogsta, anksčiausia lapus meta.
Kitų klausyk, bet ir savo protą turėk.

Tas atsigrįžo, irgi sako:
— Šibukas, šibukas, šibukas!
Kas gi ten buvo, jei ne velnias? Velnias!

154. VELNIAS ŠPYGAS RODO

Eina žmogus iš vakaruškos ir sutinka velnią. Velnias klausia žmogų:
— Už ką žmonės daugiausia širsta?
— Nugi už špygas,— sako žmogelis.
— O ką daro, jei regi, kad sunkiai neša?
— Ką? Padeda nešti nešulį.
— Tai padėk man,— sako velnias, nes jis nešė maišą ant pečių.
— Gerai,— sako žmogelis,— duokš, panešėsiu.

Ir paėmė velnio maišą, užsidėj ant pečių, tempia net susidvilinkojęs. O pakelėje buvo linai pasėti. Tai žmogelis braukšt ir įbėgo į linus, sėdos ant maišo, užsirūkė pypkę. Kaip jau žinoma, linai šventinti, tai velniams negalima eit į linus.

Velnias visaip viliojo žmogelį iš linų, parūkyti prašė, imtynių kvietė, lenktynių. Tas nei krust iš vietos.

Tada velnias bėgiojo aplink linus ir špygas jam rodė.
— Te špygą, te špygą, te špygą!

Velnias manė: „Užširs žmogus — ir išbėgs muštis“, tada jam velnias galvą nusuks. Bet to buta nekvailo, kaip sėdėj, taip ir sėdi, iš linų nei krust. Velnias lakioj lakioj aplink lauką, kur jam negalima įeiti. Gaidys užgiedoj — velnias tik kanopom sutrinksėj, turbūt į pragarą nugarmėj.

Tada tas vargšas išlindo iš linų su maišu pinigų.
Dabar gyvena turtingai, tik gegutės pieno trūksta jam.

— Būtinai nūnai parvažiuok, neapsinakvok, nes nėra laiko viešnagėtis, kada nenukastos bulvės.

Dienos tai trumpos, kol nuvažiav, pasikalbėjo ir gal kokią burnelę išgėrė, tai ir sutemo. Žinoma, giminės prašė, kad nakvotų pas juos, bet geras vyras, davęs žodį, išlaiko.

— Ko čia nakvosi, kelias žinomas — galima ir naktį parvažiuoti.

Važiav važiav, jau turėtų būti namai netoli, vis galo miško kaip nėr, taip nėr. Vietoj namų išvažiav ant lygumos didelės, nei kelio jokio nėra, nei medelio, tik toli toli regisi dvaras. Kas daryti? Reik važiuoti nors kelio pasiklausti. Važiuoja ir mano: „Aplink, — kiek jis žino,— jokio dvaro nėra, tai kur aš esu?“ Privažiav, nei tvoros, nei medžio — nėr kur nei arklio pririšti. Vienoj sienoj rado grandinę, pririšo arklį, o pats įėjo vidun. Pasitiko jį ponaitis ir klausia:

— Ko nori?

— Priimk pailsėti, ponuli, aš paklydau.

Ponas sako:

— Priimčiau, bet pas mus nūnai vestuvės, tuoj marčią parveš, tai tau nereikia, kad regėtum.

— Tai aš pasislėpsiu už kamino ir nežiūrėsiu.

— Nu gerai, greičiau slėpkis, jau parvažiuoja.

Pasislėpė ir greit išgirdo: parūžia, pardunda, paršvirkštauna. Suūžė pirkion visi, bet tik vieni vyrai, iš moterų tik nuotaka. Ir nuotaka iš jų kaimo — Agota. O tie vyrai, žiūri, su kanopom, ją kad šokdina tai vienas, tai kitas, tai trečias. Mergina išvargus, išbalus, visa šlapia nuo prakaito, o tie neduoda poilsio — vis šokdina ir šokdina. Neiškentė žmogus, suriko:

— Agota, iš kur tu čia ėmeis? Nešok, pažiūrėk, kokios jų kojos!

Kai suriko, tai dvaras prapuolė ir visi velniai. Paregėjo, kad jis netoli namų miškelyje, vadelės įsuktos ratuose, užkliuvusios už medžio.

Parvažiav.

Žmogelis aiškinos žmonai, kad jis paklydo ir dvare nakvojo. Kas jam patikės — visi žino, kad nėra aplink jokio dvaro. Bet kada pasakė, kad regėj Agotą, tada patikėjo, nes Agota tą naktį, būdama nėščia, pasikorė.

156. KAM DIEVAS DUODA, TAI PER LANGĄ PADUODA

Buvo trys draugai neatskiriami, kur ėjo, vis kartu — vakaruškose, vestuvėse, pas merginas klėtelėse — visur. Karčemose mylėjo įsigerti. Betgi karčemoj dovanai neduoda, ten reikia pinigus mokėti. O tie neauga miške kaip grybai, neprisirinksi nuėjęs. Tai vienas susigalvojo, pasiūlė draugams eiti vogti. Vienas sutiko, kitas nesutinka.

— Tai kvailas,— sako draugai,— kaip tu gyvensi nevogęs? Kur pinigų imsi?

Šitas atsakė:

— Kam dievas duoda, tai ir per langą paduoda.

— Gerai gerai, lauk, kol per langą paduos.

Išsiskyrė, du nuėjo vogti, o trečias namo parėjo. Namuose karšta vasaros naktis, atsidarė langą ir užmigo.

O jo du draugai eina per mišką ir randa negyvą šunį. Vienas sako:

— Nuneškime ir įmeskime jam per langą: tai bus juoko, kad dievas davė šunį negyvą.

Kaip sutarė, taip ir padarė. Šitas sau miega prie lango, o jo draugeliai šumst pro langą padvėselį. Nusigando vargšas iškart, bet paskiau suprato, kad draugų darbas. Nu ką, reikia išnešti dvėselieną. Paima įpykęs, pakrato — ir pabiro auksiniai pinigai. Gal koks vagis buvo paslėpęs ar šykštuolis kuris.

Rytą ateina draugai pasijuokti iš savo draugo. Klausia:

— Ar daug davė tau dievas per langą?

— Ogi gerokai: kelias saujas auksinių.

Draugai netiki, bet šitas parodo ir pasako, kad kažkas jam per langą šunį negyvą įmetė, o tame šunyje buvo auksinukų, kurie išbyrėjo, kai pakratė. Draugai suprato,

kad jų draugui pasisekė. O juos apkūlė pagavę, nes jie buvo įlindę į svetimą svirną.

Kas vogs — nepralobs, kas ars — nepavargs.

157. PAMIRŠTAS VAIKAS

Viena motina pjovė rugius ir lauke pagimdė vaikelį. Namo eidama, pamiršo savo naujagimį, lauke paliko. Parėjus prisiminė savo mažiuką, kad jis naktį vienas. Bėga verkdama ir galvoja: „Gal jau gyvo nerasiu, nes laumių visur pilna, gali ką padaryti — paversti avinuku ar kokiu krankliu — jos viską padaro“. Prieina lauką, girdi — laumės dainuoja:

Čiūčia liūlia mažutėlį,
Čiūčia liūlia varguolėlį,
Čiūčia liūlia užmiršlą,
Čiūčia liūlia paliktą!

Atėjus motina randa vaiką šilko vystyklais suvystytą. Parsinešus rodo visoms kaimynėms.

Viena turtinga motina kitą dieną nunešus paliko savo vaiką lauke, manė — ir jos vaikelį aprėdys. Nueina naktį, girdi laumės sako:

Ne varguolis, ne artojas,
Tik duonelės gadintojas,
Neužmirštas, taip paliktas!

Prieina prie vaiko — o tas jau negyvas. Laumės pasmaugė. Per godumą ir vaiko neteko.

Lopšelį pakabino, vaiką paguldė, o pati pjauna rugelius su pjautuvu. Vakare pricina prie vaiko, gi žiūri — ne jos vaikelis guli, laumės apmainytas; jos buvo gražus, o čia baisiai negražus. Ką daryti? Nei namo neštis, nei lauke palikti. Subėgo kaimynės, pradėjo ją barti, kam nekrikštytą vaiką į lauką nešas; būtų krikštytas, tai laumė nebūtų ėmus. Viena kaimynė patarė:

— Naktį paguldyk ant slenksčio atidarius duris, ir mušk su šventinta verbele, žinoma, ne taip labai, bet kad vaikas verktų. Rikdyk per kelias naktis, pažiūrėsi — ir ateis jo motina.

Taip ir padarė. Vaiką rikdė per kelis vakarus, ir atnešė laumė jos vaiką.

— Aš tavąjį gražiai auginu, o tu manąjį muši! Pasiimk savo, atiduok mano.

Nuo to laiko nekrikštytų vaikų neneša į lauką.

159. LAUMĖS VERPĖJOS

Pas vieną moterį naktį priėjo laumių ir sako:

— Duok, mes tau suverpsim pakulas.

Atnešė. Jos taip greitai suverpė ir prašo. Dar joms atnešė pakulas, kanapes, linus. Tik verpia — ir suverpė greitai. Vėl reikalauna. Ta jau neturi ką duoti, viskas jau suverpta. Nubėgo pas kaimynę, parnešė verpimo. Suverpė ir dar reikalauna. Nuėjo pas kūmą, papasakojo, kokios verpėjos sėdi pas ją. Ta jai sako:

— Tai pas tave laumės susirinko, ir tau bus blogai. Tu kai pareisi namo, surėk po langu: „Kaimas dega, vaikai rėkia!“

Moterėlė taip ir riktelėj parėjus po langu. Laumės išsigando ir sako:

— Tai gal mūsų vaikai rėkia? — ir išbėgo iš trobos.

Ta greičiau duris užsitrenkė, kabliu užkabino ir neįsileido pirkion.

Laumės bėgdamos pasakė:

— Tavo laimė, kad gudri! Mes tau būtum ir kudlas suverpę!

160. TĖVAS PASIGAVO LAUMĘ

Pas mus yra viena vieta, vadinama Laumės bala. Tai man pasakojo senelis Mackė Meškinis: „Mano tėvas buvo pasigavęs laumę. Parsivežė ir laikė namuose. Kalbino ją lietuviškai, rusiškai, lenkiškai, bet ji tylėjo ir tylėjo. Kartą motina pečių kūreno ir su prijuoste puodą atkėlė. Tada ji prakalbėjo, pasakė:

— Tūrėčiau pertūrėčiau, o su prikyšte puodų nekelčiau.“

161. SKUNDĖSI ADOMIENĖ

Ar maža ką laumės padaro? Ana, Petro arklį tik neužjodė. Po kiekvienos nakties arklys net šlapias nuvarytas. Ir pagauk tu jas! Girdi, kaip arklys šokinėja, o kol atidarysi duris — jų nei vienos nėra, pabėga. Argi piktą dvasią pagausi? Jos nematomos. Gerai, kad pavasaris išaušo, arklius pradėjo naktigonėn vesti, tai išliko arklėkas gyvas.

162. GIEDANTI VIŠTA

Parvažiuoja žmogus su pirmu vežimu rugių, tik višta višteIninkė* užlėkė ant tvoros ir užgiedojo.

Tai jau nelaimė kokia bus! Tada reikia pagavus vištą vartyti nuo sienos iki slenksčio kūliais, ir kas papuls ant slenksčio — galva ar uodega — tai nukirsti. Kaip tik papuolė galva, tai ir nukirto.

Naktį prisisapnavo ūkininkui, kad toji višta prakalbėjo žmogaus balsu:

— Tu padarei našlaičiais mano vaikus, padarys tavo dievas. Aš užgiedojau iš džiaugsmo, kad bus duonos mano ir tavo vaikams. O tu, kvailas žmogau, man galvą nukirtai, palikai vaikelius be mamos.

Kitą dieną tas žmogus apsirgo ir mirė.

---

* VišteIninkė — višta su viščiukais.

PADAVIMAI

163. EŽERO VARDAS

Seniau žmonės kalbėjo, kad jeigu kas atspėt ežero vardą, tai ton vieton ir atsirast ežeras.

Viena mergaitė ganė jaučius. Ji buvo apsiavus vyžais. Ėmė ir atsirišo vyžų apivaros. Tada ji atsisėdo ant kelmo, sako:

— Ant Abirio mergos koja apiro.

Mat atspėjo jo vardą — ton vieton atsirado ežeras, vardu Abiris.

PASAKOJIMAI

164. PONAS MUŠA ŽMOGŲ

Eina žmogelis keliu, susitinka poną. Nespėjo dar baigt žmogus pasveikinimo, kaip jam ponas lazda šmaukšt per pečius ir kulia. Atkūlė, atkūlė varguolėlį ir klausia, ar sopa.

— Kur nesopės, gal jau ir kaulus atgurinot, ponuli, bet už ką, tai nepasakėt.

Ponas sako:

— Ogi mušk tu dar mane! Bet kuo gi tu muši, kad neturi lazdos?

Išeina taip — mušė už tai, kad žmogus lazdos neturėjo.

Žinios greitai pakriko, kad ponas primušė žmogų už tai, kad lazdos neturėj. Pradėjo tada su lazdomis vaikščiot visi.

Kartą ponas žiūri pro langą, kad eina pas jį keliolika vyrų su lazdomis. „Nu,— mano,— galas jau man, užmuš mane, tai jau sukilėliai!“

— Bėkim! — sako ponas poniai,— slėpkimės po krosnim.

O tarnaitei liepė pasakyt, kad jų namie nėra.

Suėjo visi baudžiauninkai, klausia, kur pon
naitė sako:

— Išvažiavo Papečkiuose, o parvažiuos paryč

Tai gerai, nėra ponų — tai nėr ko skubėti
Pajuokavo vyrai ir iškriko visi kas sau.

Ponas su ponia išlindo iš pakrosnės murzini, nes ten jiems buvo ne lova su patalais. Po to iš nas įsakymą: „Su lazda vaikščioti draudžiama".

165. PONAS PRIRIŠA EIGULĮ

Vienas ponas turėj daug daug dvarų. Pats, negyveno visuose — samdė ekonomus dvarams va gulius miškams saugot. Kartą ponas atvažiavo dvaran ir žiūri, kad eigulio graži pirkaitė, nauja šaukia eigulį, kad pasakytų, kur gavo medžio Kur dėsis žmogus, prispirtas prisipažino, kad iš p ko. Tada ponas nuteisė eigulį nuogą pririšti m medžio, kad uodai kraują išgert. O tame miške u devynios galybės. Kai nurengę rankas kojas s uodai ir aplipo kaip velėna, nei kūno neregėt. Varg davo, prašė pono, kad pasigailėtų, niekas nepa kankinos pusę nakties. Ant jo tiek uodų buvo prig jo — tik raudonavo. Tarnas pasakė ponui, kad ei rodo kaip su raudonais rūbais, nes ant jo kūno t kad nė piršto nėr kur pridėti. Ponui užėjo gera siunčia tarną tuos, prilakusius kraujo, nuvaikyt n Tarnas jau nori nuvyti, o eigulys prašo gražiau džiais, kad paliktų juos ramybėj.

— Tegul šitie jau būna, nes jei juos nuvysi, t kiti alkani, o dabar šitie jau sotūs, prisigėrę, alkanų.

Ką gi, eina tarnas namo ir sako ponui, kac nevaikyt.

Tada ponas liepė atrišt, ir paliko eiguliui saug Sako, šitas jau pasistatė, ateis naujas — irgi stat

166. KAS TURTINGAS, TAS IR GUDRUS

Pas mus seniau kaime buvo toks paprotys: kai būna švento Morkaus diena*, tai reikia eit į kapines. Tada atsiranda pora žmonių su gerais balsais, pradeda nuo kaimo galo ir eina giedodami visų šventų litaniją... Tada žmonės, išgirdę, kad jau eina giedodami, iš kiemų išeina ir prisideda prie to posmelio — paaugliai, moterys, kurios turi laiko. Ir eina giedodami per visą kaimą. O kai prieina kapines, tai ten litaniją pabaigia, dar pagieda, paskui dar papoteriauna. Tankiausia eina anksti rytą, o tada ir skerdžius gena gyvulius. Tai daugiausia reikia kam išvaryt gyvulius, tai kaip užtriūbina skerdžius, tai moterys pakrinka, visos jau pakrinka. O lieka vieni sėniai. Nu, ne taip sėniai — vyrai, kurie giedojo. Tai jie, kaip jau susirinkę būna, tai jie, jei šilta — ten ant kapinių susėda, arba kur ant klonienos. Ir jie tenai jau tada visokius reikalus aptaria, ar kur reikia tvoras aptvert, ar kapines, ar skerdžių pasamdyt — tai ten susitaria. Kai susieina, tai bekalbėdami dar visokių atsitikimų papasakoja.

Ot ir papasakojo Morkus, kad vienas toks buvo kaimas. Ir buvo tenais toks vienas neturtingas žmogus. Tai ką jis pasakys, tai iš jo vis juokias ir juokias. Tegu jis pasakys, kad pelės jo rugius suėdė. Tai visi ir juokias, sako:

— Kaip jis tų rugių neturėjo, tai taip pelės ir „suėdė“,— ir neturėjo.

Ir buvo toks atsitikimas, kad rinko viršaitį, tam miestely ar tam kaime, rinko viršaitį. Ir vienas iš turtingesnių nori, kad jį išrinkt viršaičiu, ir kitas nori. Tai jau jie tą tarybą kviečia pas save ir vaišina. Ir vienas butelį degtinės, ir kitas butelį degtinės. Ir taip kaip lenktyniaudami: vienas vaišina, kitas vaišina. Ir vienas nori būti viršaičiu, ir kitas viršaičiu. Paskui ten jau rinkėjams, tai tarybai — kaipgi išrinksi? Ir šitas vaišino, ir šitas vaišino. Taigi kurį jau rinkti, nežinia. Ir jie juokais pasakė:

— Agi tenais šitą jau,— nu, kaip jį pavadin im, Bautrius,— rinkime mes jį.

---

* Sv. Morkaus diena — balandžio 25 d.

Ir išrinko taip, kaip ir juokais. Bet kai jau išrinko, patvirtino — tas ir pasiliko viršaičiu. Ir jisai, kaip jau viršaičiu, tai praturtėjo kiek ir jau jisai mokėjo ir valdyt gerai, ir patenkinti žmonės buvo juo, tuo viršaičiu.

Vieną kartą jie ten kažkur suėjo ir kalbėjo apie viską. Ir paskui jau atsišaukė viršaitis, kuris visada buvo apjuoktas ir paniekintas. O jis dabar jau viršaičiu, tai jau dabar jam, ką nepasakys — tai vis gerai. Tas viršaitis sako:

— Ar jūs žinot, kas atsitiko man šiemet? — Sako,— ariau rudenį ir pamiršau arklą lauke. Ir peržiemoj tas arklas. Nugi pavasarį nueinu — noragai sugraužti pelių, geležiniai!

— Nu, o ko gi? Turėjo laiko per žiemą pelės — galėjo ir sugraužt,— pripažįsta jie.

O paskui jisai vėl prisiminė, kad turėjo maišą druskos ir supylė kažkokion statinėlėn — ir toji druska prikirmijo. Ir vėl jis pasakoja, kad jo druska prikirmijo. Visi sako:

— Kad ir gal tokių kirminų yra, kad ir druskoj veisiasi?

Vadinasi, ką jis pasakė — tą visi pripažino, kad taip gali būti. O tada jis atsišaukė:

— O kai aš anksčiau,— sako,— jum pasakiau, kad mano rugius pelės suėdė, tai sakėt, kad aš neturėjau jų ir už tai pelės suėdė. O dabar tai jūs,— sako,— tikite, kad ir noragus pelės suėdė ir kad druska prikirmijo. O ten,— sako,— aš tos druskos tiek ir neturėjau, kad ji galėjo prikirmyt.

Matai, jei turtingas ką pasakė — tai jau teisybė, o jei neturtingas pasakė — tai juokas koks.

Kitą dieną važiuoja vėl abu. Ogi vilkas liumpi liumpi praliumpino per kelią.

— Tai gerai, jei vilkas kelią perbėga,— sako tėvas.

Nuvažiavę miške pririšo arklį prie medžio, pametė šieno glėbiuką, o patys giliau nuėjo į mišką sausų malkų ieškoti. Radę prisikirto, ateina prie vežimo — kad vilko arklys papjautas. Tai tau ir laimė!

Kiti sako: nelaimė, kad kiškio nepagavai, o laimė, kad vilkas tavęs nepapjovė.

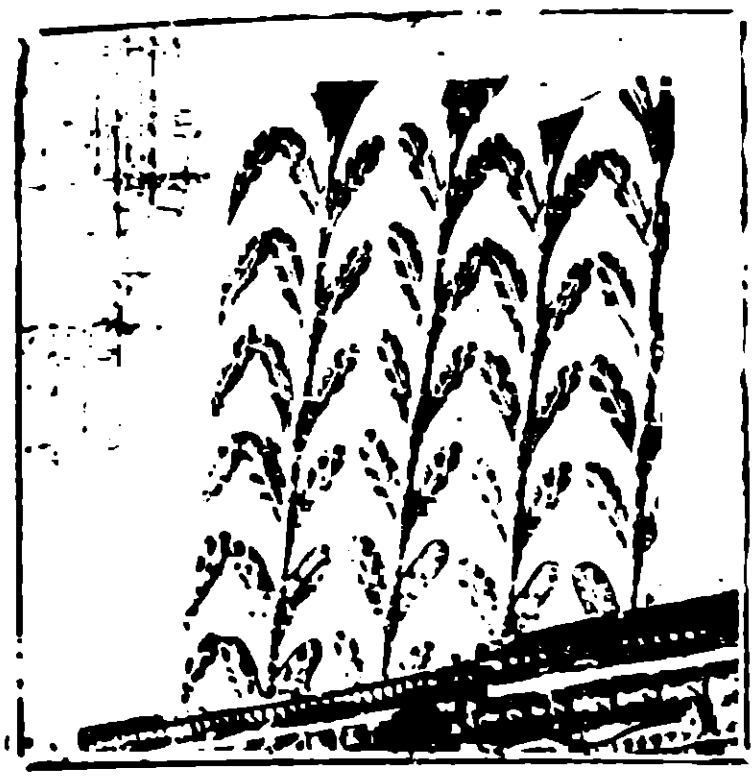

III

SMULKIOJI TAUTOSAKA

PATARLĖS IR PRIEŽODŽIAI

168. — *Kūmai, tavo sūnus nemandagus, pamokyk mandagumo.*
— Ar jam šneki, ar šiki — *neklauso šelmis, nežinau, ką daryti.*
169. — *Kodėl tave visi bara ir bara?*
— Ant palinkusio medžio visi šunis karsto.
170. — *Tik atėjau, ir jau visi mane puolate.*
— Ar velnias tave čia atnešė?
171. Ar velnias tave tampo po visus kampus?
172. — *Pas mus svečias atėjo.*
— Ar vėjas čia jį atpūtė?
173. — *...Tas toks, anas kitoks, nuo Miko nors bėk...*
— Ant kito ir šiaudą matai, o ant savęs ir kūlio nematai.
174. — *Kodėl pats vienas dirbi, o vaiku nesiunti?*
— Ar jiems kalbėk, ar žirnius į sieną berk — atšoks
175. — *Kad barasi marti su anyta, net sienos plyšta.*
— Atitiko kirvis kotą, kirvis — akmenį.
176. Aust nei sukt, verpt nei trukt, o lekėt nors nūnai
Nei verpėja, nei audėja, o ištekėti nori.

177. Amželis bėga, kaip akmenėlis nuo kalno rituoja — nesustabdysi.
178. — *Kai Juzė buvo samdinė, tai sakė, kad šeimininkės iš jos nebus, o žiūrėk, kaip tvarkosi, kai ištekėjo.*
— Ant savo šiukšlyno ir višta šeimininkė.
179. Akimis valgį pamatęs, sotus nebūsi — reikia pavalgyt.
180. — *Nubėk į turgų, nupirksi, ko reikia.*
— Ag ir mano kojos nesamdytos — gali ir pats nueiti.
181. — *Visi mane tik skriaudžia ir skriaudžia.*
— Ant palinkusio karklo ožkos ir avys šokinėja.
182. Apsisiuvo vilko kailiu ir nieko neboja. *(Sakoma apie žmogų, kuris neturi gėdos, lenda neprašytas.)*
183. Atradai galiuką — rasi ir kamuoliuką. *(Rasi kaltininką.)*
184. — *Prašau išeiti.*
— Atėjau neprašytas, išeisiu nevarytas.
185. Ar jį vapsva įkando, kad išdūmė?
186. — *Mano kūmas turi auksines rankas — viską moka.*
— Auksinės rankos, o vilko gerklė — viską pralaka.
187. Auksą ir pelenuos suranda.
Gerą, protingą žmogų visi supranta, nuo blogo atskiria.
188. Anytėlė — ne motulė, o martelė — ne dukrelė.
189. Avelė ne tik kerpama tyli, bet ir pjaunama.
Žmogus, kuris visiems leidžiasi skriaudžiamas.
190. Ankstyva varna dantis krapšto, vėlyva — akis.
Anksti atsikėlusi šeimininkė kitus pamaitina — visi dantis krapšto, o vėlyva — akis.
191. Aklam kelio nerodyk — vis tiek neregės.
Nepatark tam, kuris gero patarimo neklauso.
192. — Aš tave mylėsiu, jei negera būsi — į balą pastūmėsiu. *(Juokai tokie. Gali pasakyti vyras žmonai, bernelis mergelei.)*
193. Akyse kaip lapu kloja, už akių kaip šuva loja. *(Dviveidis žmogus taip daro.)*
194. *Kas maisto sandėly dirba, tam sako:*
— Ant pilno aruodo pelė iš bado neišgaiš.

195. — Abu labu tokiu — abu nesutupėti. *(Netikus pora.)*
196. Ant jo galvos nors kuolą tašyk — nieko nesakys. *(Apie lėtą žmogų sakoma.)*
197. Aš su tavim kiaulių neganiau ir nenoriu ganyti. *(Viršininkas eiliniui pasako.)*
198. Atsigulsi nevalgęs — atsikelsi nemiegojęs.
Nevalgęs, žinoma, neužmigsi — valgis rūpės.
199. Aš jo nekliudau ne dėl baimės, o dėl smarvės.
Nusileidžiu, nenoriu prasidėti su niekšu.
200. Aš su savo banda visur lendu.
Į svečius einu ne tuščiom.
201. — *Girdėjot, Petras tuokias, o ima nuvalkiotą.*
— Bernas — už mergos, velnias — už kalbos.
202. — *Vargšelės Barboros vaikas išpuolė iš lopšio ir prisitrenkė.*
— Bagotam ir velnias vaiką pasupa, o biedno iš lopšio išmeta.
203. Bagotam ir velnias taukų atneša, o biednam košėn prišika.
204. Bagotas — kaip šuva maknotas,— jam šilta ir gera.
205. *Gali kermošiun neiti — kermošius apsieis ir be tavęs.*
Be vieno žydo bus kermošius.
206. Būk šuva, tik nors savų nekąsk ir nelok.
207. Bėk ir rugius sėk, sugrįši — duonos turėsi.
Per karą iš baimės bėgo ir rugių nesėjo, kas pasėjo — duonos turėjo.
208. Batas vyžai ne tarnas. *(Jei kas už save vyresnį siunčia kur, taip atsako.)*
209. Bėginėja kaip katė su pūsle. *(Sako, kai žmogus pasimetęs bėgioja nelaimei atsitikus.)*
210. Bėga kaip velnias iš Čenstakavo*. *(Sako, jei kas pabėga blogą darbą padaręs. Čenstakavas — neva stebuklinga vieta Lenkijoje.)*
211. — *Kodėl nedengi stogo — namas sugrius?*
Apsileidęs žmogus taip atsako:
— Bėda ubagui, kad sodžius dega — į kitą nueis.

* Čenstochovas.

212. Bėda bėdą stumia, neduoda žmogui ir pailsėt *sitikus nelaimei sakoma.)*
213. Boba iš ratų — bobos nekrato; ir ratams lengv bobai geriau. *(Sakoma, kada nereikalingas žmo namų ar iš kompanijos išeina.)*
214. Barbina kaip ubagas poterius. *(Sakoma, kai nereikalingai kalbama.)*
215. Beria kaip teta pupas. *(Plepus žmogus.)*
216. — *Kam tokiame blogame lauke sėji, kas čia*
— Blogas laukas daugiau duoda už geriausią d
217. — *Kodėl vis bobulę ir diedulį barate?*
— *Nebūlų jų, tai ką barsi?* Be diedo ir bobo pasakos.
218. Būdavo — ūdavo, o dabar ir pasupti nenori.
Kai žmona vyrui sako:
— *Seniau būdavai geresnis.*
219. — *Tai brolis parėjo? Viena burna prisidėjo pr gio.*
— Brolis mano, bet duoną valgyk savo.
220. — *Sako, Tomas apsivogė.*
— Blogas padėjimas ir gerą žmogų sugundo.
221. — *Tai kas gi tau sakė?*
— Boba vienaakė.
222. Bernas arklin sėda, merga — lopšy miega, o p apsiveda.
223. Burna, nebūk durna: išsižiok — išgersi. *(Balti sako.)*
224. Bernelis tol uliojo, kol prisiviliojo,
O paskiau pas kitą nujojo.
225. Bernui kas — kepurę ant galvos ir nujojo, o lei — liūliuok. *(Su vaiku lieka.)*
226. Berk žirnius į sieną — atšoks. *(Nekaltas apkalb nelips.)*
227. — *Seniui nepatinka — burba ir burba.*
Barbink nebarbinęs — vis tiek niekas neklaus
228. — *Vakar bernai susimušė, manasis pabėgo.*
— Bėgančio — pėdos, stovinčio — randai.
229. — *Nešiodamas šieną, užteršei visą kiemą.*
— Be skiedros malkos neprikaposi.

230. — *Nors bažnyčion nueitum, pasimelstum.*
— Bažnyčios durys ne tvarto — kas dieną vyruoti.
231. — *Buvau parduotuvėj, miltai tik aukščiausios rūšies, tai brangu, ir nepirkau.*
— Brangiau mokėsi — skaniau suėsi.
232. Be karvės pasninkas, be arklio — šventė.
233. — *Mikas buvo toks stiprus ir darbininkas, o dabar apsileido.*
— Buvo arklys, bet susivažinėjo.
234. Bernas bagotas, nors ir kuprotas,— vis tiek susituoks.
235. — Beria kūmulė žodukus kaip karoliukus.
— *Už tai ją ir vadina meiliažode.*
236. Blogam visur bloga — ir danguje bloga
237. — *Anelė gavo labai gražų vyrą.*
— Bernelis kaip bijūnėlis, bet už kasų nenešiosi.
238. *Svečiuose kas valgo, kas prisilaiko, o Mikas kad kerta, tai kerta.*
Begėdis visada priėdęs.
239. — *Kad keikiasi Raulys ant visų.*
— Ciuciulio balso dievas neklauso.
240. Česnako nekrimtęs, nesmirdėsi.
Neprasikaltęs — nereikės atsakyti.
241. — *Kiek jis čia man davė, tik truputėlį.*
— Daug su vežimu veža.
242. — *Sako, Birutės labai geras vyras.*
— Dėl vyro galėk, dėl giminės turėk, tai būsi gera.
243. — *Kol buvo vargšas, toks geras buvo, o kai tapo viršininku, pasidarė blogas.*
— Didžiausias šėtonas — iš ubago ponas.
244. — *Pabūk, pasisvečiuok.*
— *Negaliu, darbas laukia.*
— Darbas ne kiškis — miškan neišbėgs.
245. Daugiau klausyk, mažiau kalbėk.
246. — *Dovanojo, bet kokia jo ten dovana.*
— Dovanotam arkliui į dantis nežiūri.
247. — *Rodos, ir pensiją gerą gauna, ir dirba, o vis neturtingas.*

— Dantis pravalgė, sėdynę praperdė, o gyvent neišmoko.

248. Dievas davė ir dribtelėjo tokią žmoną.

249. — *Kasdien jie barasi.*
— Du durniu — du turgu, niekaip nesusitaria.

250. Duonelė verkia, tinginio valgoma.

251. — *Ko čia kosti ir kosti, miegot neduodi?*
— Duok, dieve, kosulį kitiems, tik ne man.

252. — *Koks žmogus tas Augustas, aš jo nesuprantu?*
— Dantys visų balti, o už dantų nesimato.

253. Dešimt kartų atmatuok, tada kirpk.
Jei nori ką apkalbėti, tai dešimt kartų apgalvok ir tik tada apkalbėk.

254. *Kai mažą darbelį keliese dirba, tai sako:* devyniese gaidį pjauna.

255. — *Pasakyk, Onut, ką apie mane bernai kalba?*
— Daug žinosi, greit pasensi.

256. — *Nepasisekė man šiandien — duona neiškepė.*
— Duona ne marti — ir neiškepus susivalgo.

257. Duok dieve viską mokėti, ne viską dirbti.

258. Du pešasi, o trečio kudlos lakioja.
Du pešasi, o trečias skiria — ir tam tenka per kudlas.

259. — *Žmona, prikepk blynų, privirk mėsos.*
— Du grybu, ar nebus per riebu?

260. Daug norėsi, maža turėsi.

261. Darbą šiandien padirbk, o valgį rytdienai palik.

262. Dantis už dantį, akis už akį.
Kerštauja du broleliai, dalinasi.

263. Daugel turi — dar daugiau nori.

264. Daug regėk, maža kalbėk.

265. *Dvi sesulės ištekėjo už dviejų brolių, o dabar kad barasi!*
Dvi katės viename maiše pjausis.

266. Dangun aukšta — neįkopsi, žemėn drūta — neįlįsi, reikia būti ant žemės.

267. Dreba kaip šuva ant kelto.
Žeminėj sėdi žmogus per karą.

268. *Šalna šiandien, o našlaitėlis gano.*
Dreba kaip epušės lapas, net lūpos barba.

269. Dūsauk nedūsavęs — vis tiek pinigų neturėsi, *eik geriau į darbą.*
270. Duoda kaip Ciodakas pipirų.
Ciodakas pardavinėjo visokias smulkmenas, pipirus ir labai mažai duodavo.
271. Devyni amatai, dešimtas badas.
Daug amatų mokėjo, bet nieko nedirbo.
272. *Andrius turėjo tokį gerą darbą, bet metė ir tinginiauja, tai apie jį kalbėdami sako:*
— Dėl takelio nepalik kelio, nes paklysi.
273. Driežu gimęs, su sakalu nelakstysi.
274. *Verkia motulė, devintą dukrą pagimdžius.*
Davė dievas dantis — duos ir duoną, dav sėdynę — duos ir suolą.
275. Džiaugiasi kvailys, radęs žibuliuką.
Kazys metė žmoną, susirado tokią tinginę ir džiaugiasi.
276. *Barbora sekioja paskui viršininką, žmonės sako:*
— Dangus gražus Barborai, bet ne dėl jos, nusidėjėlės.
277. Dviejų kąsnių iškart nenurysi.
Dviejų darbų iškart nedaryk, nes nei vienas gerai neišeis.
278. *Tau vis māža ir māža.*
Dviejų kepurių iškart nenešiosi.
279. Dviem ponam netarnausi, dviem burnom nevalgysi.
Jei tarnauji raudoniems, netarnauk baltiems.
280. Dukrelei kalbu — tu, martele, pati susiprask.
281. *Eina užsnūdęs, kiti sako:*
— Eina žingsnius skaitydamas.
282. Ubagą pavalgydinsi, o jo terbos nepripilsi.
283. *Vaikščioja paskui vėjavaikę, kiti sako:*
— Eisi paskui varlę — tai ir įves į balą.
284. *Nemoki dirbti, tai* eik tu šunims šėko pjauti.
285. — *Ką gi veikti, kad nėra darbo?*
— Eik tu balų deginti.
286. — *Ko sėdi?*
— *Kad neturiu darbo.*
— Eik tu į peklą velniams šakalių nešioti.

287. — *Ko čia kvesčiojies su rankom?*
Gudrus po bėdos, reikėjo būt gudriam prieš bėdą.
288. — *Senis tik knėkščia ir knėkščia.*
— Girgždantis medis ilgai girgžda.
289. *Jis gali giedoti užsimerkęs, nes gieda be gaidų.*
— Gražiai gieda — užsimerkęs kaip gaidys.
290. Galo su galu nesuduria.
291. *Jei jau pabėgo, tai nepasivysi.*
Gaudyk vėją laukuose — nepagausi.
292. *Kas gi ją ims, kad ji kraičio neturi* — gryno kaulo ir šuva negraužia.
293. Geriau turėt šimtą draugų, o ne šimtą rublių.
294. Giedok negiedojęs, vis tiek nieko negausi.
295. Gerumu daugiau padarysi nei piktumu.
296. Gausi tu iš žąsies avižų, o iš pono pinigų.
297. — *Kaip gyveni?*
— Gerai, kaip žirnis prie kelio — kas eina, tas skina.
298. — *Sakė Mikas, kad kažkas Martynuose baras ar mušas, nežinau.*
Girdėjo skambinant, bet nežino, kurioj parapijoj.
299. Geriau žvirblis rankose nei kiškis miške.
300. Genys margas, svietas dar margesnis.
Pasaulyje visokiausių žmonių yra — ir gerų, ir blogų.
301. Gerai gražų rėdyt, protingą mokyt.
302. — *Gal jau tavo marti krosnį iškūreno?*
— Guli šuva, guli ir uodega.
303. — *Ar graži Jono duktė?*
— Graži kaip šūdas darže.
304. Grožiu sotus nebūsi.
305. — *Sako, Jonas apsivedė ir labai gražią žmoną gavo.*
— Grožis ne sviestas — ant duonelės neužtepsi.
306. — *Sako, Domas labai gražus vyrukas.*
— Gražus kaip kanapėse baidyklė.
307. Geras žmogus — nors prie žaizdos dėk.
308. Geras žentas — gaila varškės.
Geriau būtų, jei rečiau lankytųsi.
309. — *Jonas labai darbštus, visi jį myli ir kviečia.*
— Geram visur gerai — ir danguj, ir pragare.

310. — *Jis visur nulenda, kviestas ir nekviestas.*
— Geros akys dūmų nebijo.
311. Gink, dieve, nuo blogų draugų — nuo priešų pats apsiginsiu.
312. — *Žiūrėk, koks grožis!*
— Graži mergelė kaip gėlelė, bet už kepurės neužkiši.
313. Giminė — dešimtas vanduo nuo kisieliaus.
314. Gerai senam meluoti, turtuoliams vogti.
Turtingo neįtars, kad jis vagia, o seniams galima ir pagražinti.
315. Gerą žmogų gera mylėti.
316. Gerą gėrimą gardu ir gerti.
317. — *Valgyk, tetule.*
— *Ačiū, aš soti, tik pavalgius atėjau.*
— Gaidys, peršokęs per tvorą, vėl lesa.
318. Gudrus kaip Saliamonas.
319. Gudrus kaip devyni žydai — jo neapgausi.
320. Prie darbo nėra kam padėti, o į sūrį visi žiūri.
321. — *Sako, kad Jonienė kai ką ima ir pasisavina.*
— Ir šventi šventu kvapu negyvena.
322. Ir šuva dviejų darbų iškart nedaro — jei šika, tai neloja.
323. Juodos rankos — balta duona.
Žemdirbiai taip manė: jie duoną augina, jiems priklauso balta duona.
324. Jei muša — bėk, jei duoda — imk.
325. Jei kas rugiapjūtėj ryšį susuka — ir tai pagelba.
Kas ryšį susuka, kas varpas parenka — tai jau darbininkas.
326. Jei kumele gimei, pavalkų neišvengsi.
Jei gimei moteris, tai moterystės neišvengsi.
327. Jei jot į pragarą, tai kad nors ant gero velnio.
Kad jau linksmintis, tai nors su geru viršininku.
328. Jei gulėsi — špygą turėsi, o lalausi — terbą krausi.
Lalauninkai prisilalauna pilnus krepšius kiaušinių.
329. Jei kišenė neskambės, tai giminė nekalbės.
Jei neturtingas, tai giminė nelabai glaudžiasi.
330. Jei vyras moteries klauso, tai nevalgo sauso.

Moterys išradingos, gali ką ir geresnio išgalvoti vyro gero.

331. Jaunystė — ponystė, senatvė — vienatvė.

332. Jei baltai neišvelėsi — iššalvės, o jei ne — tai žir nės iškalbės.
Jei baltai neišvelėsi — iššals, o jei neiššals, tai žir nės apkalbės.

333. *Jei ilgai ruošies, tai gali kiti suvalgyti.*
Jei ilgą iešmą droši, katė kepsnį nuneš.

334. — *Varpučio šeima labai menkai maitinas.*
— Jei šuva pinigų turėtų, tai pamazgų nelaktų.

335. — *Tave visa šeima skriaudžia, pasiskųsk tėvui.*
— Jaučio liežuvis ilgas, bet kalbėti negali.

336. Jau aš ne pirštu penimas.
Aš jau subrendęs, neapgaudinėk manęs.

337. Jos liežuvis ir apmeta, ir ataudžia. *(Ir apkaltina, pateisina.)*

338. Iš tuščio ir Saliamonas nepripils.
Kas nieko neturi, gudrus būdamas nepripildys.

339. Iš giesmės žodžio, iš poterių „amen“ neišmesi.

340. Iš vėjo karnų neprilupsi.
Iš nieko nieko nepadarysi.

341. Ir akmuo, ilgai gulėdamas, apsamanoja.
Žmogus, ilgai gyvendamas, prasigyvena.

342. Įkalba sveikam ligą.
Nekaltą nori apkaltinti, nori įkalbėti kaltę.

343. *Išalkau*, žarna žarną ryja.

344. Ieško, ko nepametęs.
Kabinasi prie nekalto žmogaus.

345. — *Bedievis, jis ir gavėnioj su mėsa valgo.*
— Išmano katė pasninką!

346. Yra sulos — nėra duonos, yra duonos — nėra sul
Rudenį yra duonos — nėra sulos, pavasarį yra los — nėra duonos.

347. — *Jonas Martyną į teismą padavė.*
— Įmanytų — šaukšte prigirdytų savo tikrą brolį.

348. Įmanytų — blogą žodį pirktų ir pridėtų kitam.

349. — *Uja ir uja tą našlaitėlį.*
— Kasdien ujamas, apsikulia ir vilkas.

350. Ką vasarą koja nuspiri, tą žiemą suvalgai, jei tik turi.
351. Ko nosį nukabinai — gal žemę pardavei?
352. Kaip tu kūmai, taip kūma tau.
353. Kaip pasiklosi, taip miegosi.
354. Kad tokius žmones statine sėjus, nei vienas nedygtų. *(Apie blogus žmones.)*
355. — *Ko sėdi nosį nukabinęs?*
— Kaip po užgavėnių — pilvas burzgia.
356. Kad tokie ir ant kelmų derėt. *(Apie gerus žmones.)*
357. Kad kiaulė ragus turėtų, visą svietą išbadytų.
358. *Teisiasi toks vargšas su turtuoliu, žinoma, praloš.* Kol riebus suliesės, tai liesas išgaiš.
359. Kitam girk, sau neskirk. *(Pas poną tarnauti.)*
360. — Kur, bėda, eini?
— Tavęs ieškau.
361. Kaip nesislėpk — bėda tave suras.
362. — *Vai vargeli vargeli, tik bėdos ir bėdos.*
— Kad ne vargai, ne bėdos, tai kasdien būt kalėdos.
363. *Eina Morkus girtas, šlaistosi.*
— Ko šlaistaisi kaip drignių apsiėdęs?
364. — Ko nori — gal grambuolio lizdo?
Grambuolio lizdas — arklio mėšle.
365. — *Vargstam ir skurstam — nėr gyvenimo.*
— Gyviems kapų nėra.
366. Kam dievas į kelmą dūšią įspyrė? *(Menkam žmogui.)*
367. Kiekvieną žodį reikia su kriūkeliu* ištraukt. *(Nekalbus žmogus.)*
368. Kas ėda, tas bėga.
Kas gerai valgo, tas gerai ir dirba.
369. Kas daug turi, tas daug nori.
370. — *Kalbu ir kalbu, o jam vis tas pats — neklauso.*
— Kiek vandenį bevirsi — vis tiek bus vanduo.
371. Kailiniai mieli žiemą, o marškiniai visada.
Giminės — kailiniai, kaimynai — marškiniai, arčiau kūno.

---

* Kriūkelis — riestu galu lazda, žarsteklis.

372. — *Martynas nieko neveikia, kas teisiasi — jis eis dytoju.*
— Kur du pešasi, trečias naudojasi.
373. *Parvežė martelę kaip liepelę, gal darbininkė bus g*
Kur didelis stogas, ten didelis lašas.
374. — *Paskolink pinigų, drauguži, kai kiaulė apsi šuos, duosiu paršą.*
— Kol kiškis miške, nekaisk puodo.
375. Kaltu nemeškeriok — šunies nesugausi. *(Nekalto kaltink.)*
376. — *Vargšelės Jonės karvė susirgo.*
— Kur trumpa, ten trūksta.
377. Kai dainuoji, visi girdi, kai verki — niekas.
Nedūsauk — niekas nenori klausyti.
378. Kaip miške šaukia, taip atsišaukia.
Kaip tu į žmones, taip tau žmonės.
379. — *Apvylė mergelę, o dabar neima. Šelmis toks moka išprašyti.*
— Kai ima prašyti, gali iš bergždžios karvės tel išprašyti.
380. Kad išmanytų, pirštu nudurtų.
381. — *Kam tu imi kampininko dukterį — ne darbin*
— Kampininko vaikas kampan ir žiūri.
382. Kas kam rūpi: alkanam — duona, girtuokliui — a ka.
383. Kas nedirba, mielas vaike,
Tam ir duonos duot nereikia.
384. — *Kam tu jiems skolini, jie gi neatiduos, nes i neturi.*
Kiauro maišo nepripilsi.
385. — *Ko tu verki, numirė, tai numirė, dar tau dev dukros liko.*
— Kurį pirštą benupjautum — lygiai skauda.
386. — *Ko tu čia taip rūpinies, ne tavo gi.*
— Kur niežti, ten kasais.
387. Kur gyveni, ten namai,
Kur numirsi, ten kapai.
Kur numirsiu, ten palaidos — kaipgi kitaip?

388. Kur saldu, ten gardu,
Kur raudona, ten gražu.
389. Katei juokas, pelei mirtis.
390. — *Kodėl menkai dirbi?*
— Kokia valgelė, tokia darbelė.
391. Kieno burna karti, tam ir medus nesaldus.
392. Kranksi kaip varna prieš lietų. *(Vis barasi.)*
393. — *Tu labai daug turi gėlių, duok ir man.*
— Kiekvieno ubago poteriai su žinia.
394. — *Samdinys, o už šeimininką pasiruošęs sveikatą padėti.*
— Kieno vežime sėdi, tam ir giesmę giedi.
395. Kur šuo laka, ten ir loja.
Aš čia gyvenu ir valgau, tai ir kalbu už šeimininkus.
396. Ko nunėrei akis kaip šuva, muilą suėdęs?
397. Ko mirksi kaip katinas, miltuose pridaręs?
398. — *Ko netaisai žagrės, jau pavasaris arti?*
— Kaip parlėks vieversys, visas žagres sutaisys.
399. — *Jokūbas buvo toks gudruolis viršininkas, o toks žiopliukas koją pakišo.*
— Kartais maža kupurna didelį vežimą verčia.
400. Klausyk jo: kur pasakys dvarą — rasi balą.
401. — *Kur tik sunkiausias darbas, ten Antaną siunčia, jis kaip arklys dirba.*
— Kas veža, tam ir krauna.
402. Kas bėga, tą ir veja.
Bailys bėga, bailį veja.
403. — Ko nevalgai, gal lauki šventinto?
Ko nevalgai prasto valgio, gal manai, kad šiandien velykos?
404. Kas bijos, tą ir gąsdins.
405. Kur tu, aklas būdamas, priėjai? *(Nemokytas.)*
406. Kur našlaitė pasiverčia, ten vėjas prieš akis.
Kur našlaitė beeitų, visur jos laukia vargas.
407. Kiekvienas moka gėlę nuskinti, bet gražiai ilgai išlaikyti nemoka.
408. Kiek kirtai, tiek važiavai. *(Tinginiui.)*
409. — *Visi tokie tinginiai, tik ne aš.*
— Kas kuo kvepia, tuo ir kitą tepa.

410. Kam nesopa, tas nedejuoja.
411. — *Aš tai aš! Ne bet kas!*
— Kas šuniui uodegą pakels, jei ne pats?
412. *Mama kad jau giria savo dukrelę!*
Kelia kaip skystą mėšlą ant šakių!
413. Kam klius, kam neklius, o bizniui beuodegiui klius.
414. Kas ars — nepavargs,
Kas vogs — nepralobs.
415. Kartais šuva ir į mėnulį loja.
Ką šmeižikas sako, netikėk.
416. — *Tu ten neik, ten visi girtuokliauja.*
— Kad pono teliukas darže vaikšto, tai jau vilkui ir pro tvorą negalima pažiūrėti.
417. Katinas iš namų — pelės iš kampų.
418. Kakta sienos nepramuši.
Prieš aukštus valdininkus neatsilaikysi.
419. — *Kad būčiau žinojus, kad pagaus, būčiau nėjus.*
— Kad žinotum, kad pulsi — atsisėstum.
420. — *O tu vis meluoji ir meluoji.*
— Kam aš meluosiu, kad aš teisybės neturiu kur dėt.
421. Kur miela — ten akys, kur sopa — ten rankos.
422. Kur du stos, visados daugiau padarys.
423. — *Mano senis parpuolė ir ranką susilaužė.*
— Kai senas puola, tai velnias akėčias pakiša.
424. — *Onos vaikas iš lopšio išpuolė ir nesusimušė.*
— Kai vaikas puola, tai aniuolas pagalvėlę padeda.
425. Kas mane peikia, tam diegliaus reikia.
426. Ko aklas verktų, jei kelią regėtų.
Ko žmogus nemokytas bėdavotų, jei pats skaityti mokėtų.
427. Kas aukštai kelias — žemai tupia.
Kas pats save aukština, kiti jį žemina.
428. *Kai reikia iš valsčiaus kokio raščiuko, reikia ką nors duoti.*
Kas tepa, tas ir važiuoja.
429. — *Žadėjo Jurgis dukrai didelę pasogą.*
— Kas daug žada, maža duoda.
430. *Jei tiek pragyvenai ir nepraturtėjai, tai nesivargink.*
Kad neprivalgei, tai ir neprigramdysi.

431. — *Pažiūrėkit, kokie Kriaunelio rugiai dideli, kaip siena.*
— Kas dirba, tam ir dievas duoda.
432. Kiti metai — kiti lapai.
Kiti žmonės — kita tvarka.
433. — *Glosto Beniulį žmona ir motulė — o jis vis pasipūtęs.*
— Kuo katiną daugiau glostai, tuo jis daugiau uodegą kelia.
434. — *Kam taip greitai suplėšei batus?*
— Kepurė ant galvos ir tai suplyšta — [o] batai ant kojų.
435. — *Aš nesuprantu, ką čia daryt.*
— Kai šikna priskres, tai galva supras.
436. — *Kam duoti sūrį? — Man.— Kam kasti bulves? — Tau.*
Sūrio tai visi nori, o bulvių kasti — niekas.
437. Karvelė — ilga paltelė.
Paltelės atpjovei gabalą ir sutrumpėjo, o karvelė ir ryt duos pieno.
438. Kam dievas duoda, ir per langą įmeta.
Reikia dirbti, nelaukti, kol per langą įmes dievas.
439. *Persirgau — ir negreit atgausiu sveikatą.*
Liga kai myluoja — tai ne motulė.
440. Liūliuok neliūliavęs, vis tiek neužmigsiu.
Gerai padirbėsi — ir užmigsi.
441. *Lenk vaikus prie gero, kol maži — klauso.*
Lenk medį, kol linksta, kai sustorės — nepalenksi.
442. Liežuvis visada šlapias ir nepūsta.
Gera medžiaga negreit pūsta.
443. — *Kai susirgau, labai greit pasenau.*
— Liga ne motulės rankos — neglamonėja.
444. Liežuvis, mažas mėsos kąsnelis, žmogų pakaria ir paleidžia.
445. — *Sako, kad Darata nėščia.*
— Lenda kaip yla iš maišo, nepaslėpsi nuo žmonių akių.
446. — *Dėde, paskolink man bulvių.*
— *Palauk, jei liks nuo sėklos.*

— Lauk, šunie, kol kumelė išgaiš, tai tada priėsi.

447. — *Eik, sūneli, pažuvauk, kol nerštai.*
— *Ryt nueisiu arba poryt.*
— Lupk luobą, kol lupas.

448. Lakštingala, kuri baloj dainuoja.
Melęs žmoną — tai lakštingala, kuri baloj dainuoja.

449. Laukas arklys gimė — laukas ir dvės, jei vilkas laukumo neišės.

450. Lazdos ir terbos neišsirokuok.
Nežinai, ko žmogus gali sulaukti.

451. — *Katrė apsiėmė žąsis šerti, dabar prasigyvens.*
— *Kaip? Juk suskaičiuotos.*
— Lapė skaičiaus nežiūri.

452. — *Kaip duosiu su lazda, tai žinosi, kaip su manim kalbėt!*
— Lazda turi du galus.

453. Maža kibirkštėlė didelę ugnį padaro.
Kartais ir dėl mažmožio susimuša.

454. Maži vaikai — maža bėda, dideli vaikai — didelė ir bėda.

455. Motulėms, kaip pelėdoms,— savo vaikai gražiausi.

456. Mažai skylei mažo lopinio ir reikia.
Lopyk stogą, kol namas nesupuvo.

457. — *Martelė martelė, o dabar tokia ir anokia marti.*
— Mylima martele vadina, kol dovanas dalina.

458. — *Aliutė iš kur pareina — vis su pilnom rankom.*
— Moteris kaip bitelė, viską namo neša.

459. Moteris namuose — kaip bitelė motinėlė.
Į namelius neša, šeimynėlės žiūri.

460. Miegakūli, miegi ir miegi, ar nori miego prisidžiovinti?

461. Miesto teliukas — kaimo berniukas. *(Kaimo bernelis nedrąsus.)*

462. Mylėk vaiką kaip dūšią, krėsk kaip grūšią.

463. Moko kiaušinis vištą.
Nemokyk protingo, būdamas kvailas.

464. Mėnulis šiek tiek šviečia, bet nešildo. *(Abejingas vyras.)*

465. Mirtis neina šūkaudama, kartais ir netikėtai užklumpa, pasalom.
466. Mergų suolo nėra — reikia ištekėti.
467. Medaus nesaldyk — ir taip saldus.
Negirk gero žmogaus jam girdint.
468. Mainas ne visiems strainas.
Mainas tik vienam naudingas.
469. Namai pragarai, be namų negerai.
Namuose visko būna — ir ašarų, ir džiaugsmo.
470. Nauja šluota visada gražiai šluoja.
Jaunamartė stengiasi į vyro namus atėjusi dirbti.
471. Neplėšk liežuvio dovanai, nes nerasi kuo užsilopyti.
Neapkalbinėk, nes liežuvį nuplėši.
472. Neims velnias savo vaiko be laiko.
Nors ir negeras žmogus, bet jam kol kas sekasi.
473. Nesiimk už savo kišenės nepačiupinėjęs.
Tikrai nežinodamas, negarantuok už kitą.
474. *Dabar kiti laikai ir kitaip gyvena.*
Nauji gaspadoriai — švieži kalendoriai.
475. Nors neėdęs, bile pasirėdęs.
476. Nekišk rankų į šūdą — smirdės. *(Nors ir kaltas — nemušk.)*
477. Nešūkauk — tu ne ponas ir ne klebonas.
478. Nešūkauk — tu ne skerdžius, aš ne gyvulys.
479. — *Eik dirbti.*
— Nuo darbo net arklys išgaišta, tokią sveikatą turėdamas.
480. Nuo vilko bėgo, ant meškos užbėgo.
Manė, kad čia negerai, o ten — dar blogiau.
481. Nežiūrėk, kur varnos lekia, žiūrėk, kur dirbi.
482. — *Bėdavoja ir bėdavoja bobulė, kad jai sunku, o aš sakau:*
— Nevaryk dievo į medžius, paskui neišprašysi.
483. Ne viskas auksas, kas žiba.
484. Nelaimė neprašoma ateina, varoma nenori išeiti.
485. — *Kodėl tos Jurgio moterys barasi?*
— Nėr to namo, kad nebūt amo *(triukšmo)*.
486. Nėra to blogo, kad neišeitų į gerą.

487. *Jonas apsivedė jaunas ir kaip gerai: ir patys jauni, ir vaikai dideli.*
Nesigraudinsi anksti atsikėlęs ir jaunas vedęs.
488. — *Julia atrodė tyli, o kaip šūkauna gatvėje, net įraudus.*
— Negirk dienos be vakaro, marčios be metų.
489. Nei mano ratai, nei mano atasajos.
Nėra reikalo ten lįsti.
490. — *Kodėl nepjaunate rugių — jau pernokę?*
— Ne tėvo arklys, ne tėvas važiuoja.
491. Netepti ratai girgžda, netepsi — nevažiuosi.
Jei nori, kad tau ką greitai padarytų, reikia patept.
492. Neklausk seno, klausk buvolno*.
Ką tas jaunas žino, klausk senelio.
493. — *Kad mušasi broleliai, tai mušasi.*
— Nesikišk, kur savi šunys pjaunas.
494. Nebijok šuns, kuris loja, bijok to, kuris iš pasalų kanda.
Šitas pirmininkas geras — ką mano, į akis pasuko.
495. *Vargo bobulė pas vieną marčią, paskui pas kitą.*
Nuo vilko bėgo, ant meškos užbėgo.
496. Nebus ten gero, kur susiklausymo nėra.
497. *Kokia ten jo žmona — sėdi užsisnaudus.*
Nei prie pečio, nei prie svečio.
498. *Nedaryk to kitam, kas tau nemiela.*
Nekask kitam duobės, nes pats įpulsi.
499. — *Jau užvalgykim, laikas.*
— Ne tas valgo, kas nori, o tas, kas turi.
500. — *Ir vienas brolelis negeras, ir kitas toks pat.*
— Negirk nei gumbo, nei voties — abu labai sopa.
501. Numirė visos blusos iš baimės.
502. Nebūk saldi, nes praris, nebūk karti, nes išspjaus.
503. Nesipūsk kaip varlė prieš jautį.
504. — *Nors ir sesers vaikas, bet taip nemyli, kaip savų — visur siuntinėja.*
— Negimdytas — ne vaikelis, nelakintas — ne šunelis.

---

* Buvolnas — daug kur buvęs, daug ko matęs.

505. — *Kam tu laistai degtinę?*
— Negu gurkšnis degtinės nusilies, geriau karvė padvės.
506. Nenutvėręs už rankos, nesakyk — vagis.
507. Neturi pinigų, tai nevesk.
508. — *Tu nori, kad tau viską padėčiau po nosim?* —
Ne taip ropę kepa, kaip burna nori.
509. — *Ne, aš neimsiu Elzės, kas iš jos* —
Nei dievui lazda, nei velniui kačerga.
510. — *Tegu jie sau barasi, o man kas?* —
Nei po duonai, nei po druskai.
511. Neturėsi pinigų — nemylės draugai.
512. Nors po puodu pasivožk — nelaimė suras.
513. Nors po tvora, bile su pora.
Dviese vis geriau — ar su bėda, ar su roda.
514. Nei vaikai, nei dūšių laukai — nėra kuo rūpintis.
Geriausia nevedusiam — nėr kuo rūpintis: nei žmona, nei vaikai.
515. Nors dūšią ant delno parodyk, vis tiek netikės.
516. Neiškepęs ar neįrūgęs — *kažko trūksta.*
517. Nei naudos, nei bėdos — kaip iš ožio, nei taukų, nei plaukų.
518. *Numirė vyras — ir nėra kam pasirūpinti.*
Nei viralo, nei kuralo*, nei tos vargšės duonos.
519. Nugara kaip blakutės, greitis vėžlio, *bet į mergeles net akis veda.*
520. Niekas manęs nei šaukia, nei laukia.
Neturiu nei vyro, nei seserų — niekas nelaukia.
521. Namuose neprivalgęs, svečiuose persivalgęs — šykštus du kartus serga.
522. Nei sėja, nei lieja, o kvailių nemažai pridygsta.
523. Nei aš perku, nei aš parduodu — *ne mano reikalas.*
524. Neskaičiuok svetimų nuodėmių, skaičiuok savas.
525. — *Kaip gyveni naujoj vietoj?*
— *Negerai.* Kur mes su šikna, ten botagas su mazgu.
526. *Pasiėmė bobulė našlaitį, o tas neklauso.*

* Kuralas — kuras.

Neturėjo boba bėdos, tai nusipirko kiaulaitę, kiaulaitė neėdė, tai bobulei sveikatą suėdė.

527. Ne vienas šuva pasaulyje margas. *(Gali būti ne tavo.)*

528. Neieško žodžio kišenėje.
Pas jį žodukų kaip karoliukų.

529. — *Kad jau giriasi Bronius, tai giriasi!*
— Nei vienas šuva ant savo uodegos nedaro — pakelia.

530. Netikėk savo kišenei.
Pačiupinėk savo kišenę — gali kas ką įdėti arba išimti.

531. Negalvok, vis tiek nieko neužpašysi. *(Nieko negausi.)*

532. Neverk pametęs, nesidžiauk radęs.

533. Neužkalbėk dantų, nes man nesopa. *(Neapgaudinėk.)*

534. Nekišk nagų svetimon tvoron.
Nelįsk į svetimą šeimą, ypač kada barasi.

535. Nekišk nosies į svetimas duris, nes privers.
Nelįsk, kur barasi ar mušasi — gali ir tau kliūti.

536. Nekišk sprando į pavalkus, nes nutrins ir skaudės.
Neik už našlio svetimų vaikų auginti.

537. Nei mano pupos, nei mano kiaulės. *(Ne mano reikalas.)*

538. Nei rastas, nei pamestas. *(Nei šis, nei tas.)*

539. Namai — ne lašiniai, katės nesuės. *(Neskubėk namo.)*

540. Nors ir spaudžia, bet nevarva. *(Šykštus, gailėdamas duoda.)*

541. Nuo velnio kryžius, nuo šuns lazda, o nuo vyro neatsižegnosi.
Nuo vyro aistros sunku žmonai atsiprašyti.

542. Nuo Mataušo vanduo ataušo. *(Maudytis jau šalta.)*

543. Nuo Juozapo gervė raistan, lydeka nerštan.
Jau pavasarį gervės parlėkdamos parnešė.

544. Nuo sekminių drąsiai eik be kailinių.

545. Nuo Onos jau randasi kluonuose naudos.

546. — *Ir man pasisekė: pigiai nusipirkau batelius.*
— Pasisekė kaip aklai vištai grūdas.

547. Prižadėsi — patiešysi, neištesėsi — nesugriešysi.

548. Paskutiniam paršui prie uodegos spenys.
Paskutiniam, pavėlavusiam — paskutinė vieta.
549. Penkiakruopė Magdė.
Sykštuolė moteris — jei kam duoda, tai tik penkias kruopas.
550. Per daug dantų nerodyk. *(Nesijuok iš žmonių.)*
551. Paukštį pažinsi iš plunksnų, žmogų — iš apsiėjimo.
552. Pirtis pirtį apkalba: „Tu šutnė“,— o abi šutnės.
Blogo elgesio moterys apkalba viena kitą, o abi tokios.
553. — *Brangi mėsa.*
— Pigią mėsą šunys ėda — ne šunims dešras daro.
554. Palietą pieną visi laka — ir šunys, ir katės.
Be priežiūros paliktą turtą visi grobsto.
555. Palinkusį medį ožkos ir avys graužia.
Lėtą žmogų visi skriaudžia.
556. Pas jį melo be galo, o tiesos nei galo.
557. Pasaulyje kaip miške gali paklysti. *(Blogais keliais nueiti.)*
558. Paskutinis tas paukštis, kad savo lizdą teršia. *(Žmogus, kuris savus šmeižia.)*
559. Pripranta ir šuva pakartas — iškart skalina, paskui tyli.
Pripranta žmogus, visų ujamas.
560. Pypkė dantyse, o pypkės ieško. *(Pasimetęs žmogus, užsimiršęs.)*
561. Pasigavęs žvirblį, nesižegnok.
Pakol tu žegnosies, katė žvirblį nuneš.
562. Pakara eina keliu, unaras — šalia.
Nuolankumas eina keliu, puikybė — šalia.
563. Pats tinginys, vaikai maži, pati graži — nėr kam dirbti.
564. Prilipo kaip lapas prie užpakalio pirtyje.
Mergelė sekioja paskui bernelį, o jis nenori.
565. Po laiminga žvaigžde gimęs.
Turi būti laimingas žmogus.
566. — *Kodėl, Jonai, arklio nelaikai?*
— Pirštu nepažindysi, šaukštu nepagirdysi.

567. — *Nusipirkčiau ir aš gražius baldus.*
— Pirktų šuva mėsos, tik pinigų nėra.
568. Pagal galvą ir kepurė.
Pagal žmogų ir tarnyba.
569. Pilnas puodas kaip akis.
570. Pinigas slidus daiktas, jei nemoki laikyt, išslysta.
571. Purvynan įkritęs, sausas nekelsi.
Jei papuolei tokion draugystėn, kur tave vaišina, ir tu pavaišink.
572. Palik valgį rytdienai, o ne darbą.
573. Prašai vištos grūdo — argi ji duos?
Neprašyk kirpėjo žirklių, siuvėjo — mašinėlės.
574. Ryja ryja — ir nepriryja, kada nors pasprings.
575. Raudok neraudok — iš numirusių neprikelsi.
576. Raštas parašytas — kaip vištos įdraskytas.
Nemokyto toks ten ir raštas — kaip vištos įdraskytas.
577. Rėdyk nerėdyk kelmą — vis tiek bus kelmas.
Jei negražus vaikas, vis tiek bus negražus.
578. Rona ne skola — su laiku neužgis.
579. Ranka ranką prausia, kad abi būtų baltos.
Tu man gera padarei — ir aš tau padarysiu.
580. Riebi kaip malūnininko kiaulė.
581. Rugiapjūtėj tik akmenėlis guli — visi dirba.
582. Reikalingas kaip šuva bažnyčioj.
Atėjo neprašytas, nereikalingas.
583. Rublis tyli, rublis kalba.
Reikėjo įspraust rubliuką saujon — būt minkščiau kalbėjęs.
584. — *Tai viena pjauni rugelius, giminės nepadeda?*
— Sauso nieks neklauso.
585. Saldus kaip medus, nors ant žaizdos dėk. *(Geras žmogus.)*
586. Saugo kaip šuva šieną: nei pats ėda, nei kitam duoda.
587. Stenėk nestenėjęs, vis tiek nieko nepagimdysi.
Vis tiek reikės skolą atiduoti.
588. Sukas kaip girnų apatinis akmuo.
Naujas bernas lėtai dirba.

589. Sukas kaip skūrotas ant ugnies. *(Kad sukas, tai sukas.)*
590. — *Senas jaunikis veda.*
— Senas jautis vagos negadina.
591. Savo turėsi — svetimo nenorėsi.
592. Surinko tėvulis dūsaudamas,
Iššvaistė sūnelis švilpaudamas.
593. Su saule negyvensi. *(Kam tiek turto?)*
594. — *Ar atidavė Magdė tau skolą?*
— Skolą atiduos anglimis po mirties.
595. Skęsdamas ir už šiaudo stveriasi.
596. Skęsdamas ir už britvos stveriasi.
597. Svetimos rankos tik žarijom žarstyti.
598. Su kvailiu du turgu: nei radus, nei pametus. *(Menka paspirtis su kvailiu.)*
599. — *Jau kad giria Jonienė savo vaikelius!*
— Savo nenugirsi, svetimo nenupeiksi.
600. Su melu toli nenuvažiuosi.
601. Svetimo proto klausyk ir savo nepamesk.
602. Sotus alkanam ne paguoda.
603. Sukas kaip musė į išrūgas įkritus.
Moterėlė bėdon įkliuvus.
604. Susikalbėjo kaip kiaulė su žąsinu. Žąsis: „Gir gir“, kiaulė: „Kriu kriu“.
Kiekvienas savaip, nesupranta vienas kito.
605. Svajoja apie dangiškus migdolus. *(Visko turi, turtingas.)*
606. Savi marškiniai arčiau kūno. *(Savo vaikai arčiausiai.)*
607. Šunis šaukti reikia, o kiaulė pati ateina.
Atlenda ir jis neprašytas.
608. Šunies balso dievas neklauso.
Skundiko nelabai kas klauso.
609. Šykštus dukart moka, o tinginys dukart eina.
610. Šventas kaip švento Jurgio kumelys.
Šventas šventas! Tokia ten jo šventenybė.
611. Šventa Ona — duonos ponia.
Per šventą Oną jau būna rugelių parvežtų kluonuose.
612. Šuva iš bado ir ridiką ėda.

613. Tamsu, nors pirštu akin durk.
614. — *Aš tau viską atiduodu.*
— Tegu jau būna tavo karalystė, tik mano valia.
615. Tylus telias dvi mamas žinda.
616. Tylu, turbūt dievas kelnes maunas.
617. Tinka kaip šuniui penkta koja.
Taip tau tinka skrybėlė. (Netinka.)
618. Tėvas su bėda, sūnus su roda. *(Ko čia bėdavoti?)*
619. Toks tokį pažino, ant alaus pavadino.
620. Už pinigus ir dangų nupirksi.
Už pinigus meldžiasi ir kunigai, ir ubagai.
621. — *Kodėl pas jus taip brangu? Trakuose pigiau.*
— Už marių jautis — skatikas, pamėgink, parvesk.
622. — *Vargo vargo žmogelis, dabar gavo gerą žmoną.*
— Už vargą davė dievas mergą.
623. Užsižiūrėjo kaip toji marti devintuose metuose, kad kalė be uodegos. *(Nepastabi.)*
624. — Vagie, kepurė dega!
— *Gal, dėde, mano?*
625. Viena ranka duoda, kita atima. *(Ant šykštuolių taip sako.)*
626. Vaikų kaip pupų,
Duonos nei plutų.
627. Vargas išaugina nagus, raškažis* — ragus.
Vargas priverčia dirbti. Turtas — tinginystė, puikybė.
628. Vaikus gimdyti mokėsi ir nesimokius.
Seniau taip sakė mano senelis, kad mergaitėm mokslo nereikia.
629. Visko yra, tik gegulės pieno trūksta.
Ir dar bėdavoja, kad maža jam.
630. Vilką kojos peni.
Žmogus dirba ir maitinas.
631. Vilką mini — vilkas čia.
632. Vilkas šunies nebijo, tik nekenčia, kad loja.
Daug nereikia barti, nes paskui pripranta ir nesibijo.
633. Vieną kartą vilkas į vilkinyčią įpuola, daugiau nėr puls.

---

* Raškažis — prabanga, gerovė.

Tik vieną didelę klaidą padarys žmogus.

634. Visokių yra, visokių reikia.
Visokių žmonių būna — ir gerų, ir blogų.

635. Velnias — ne gegutė, jei naktį kukuoja.

636. Vilkas nežiūri, kad avys suskaitytos.
Vagis nežiūri, kad suskaičiuota.

637. — *Kam pasiskųsi, kad tave skriaudžia?*
— Varnas varnui akies nekerta.

638. Vargas ir užvargis — nėra kada žmogui pailsėti.
Vargas, vargas begalinis, ir dar vargas.

639. Vėjo botagas — jo nepagausi. *(Žmogus, kuris vienoj vietoj ilgai negyvena.)*

640. Vyras išlaiko vieną namų kampą, moteris — tris.

641. Žmonės nevienodi kaip miške medžiai.

642. Žmogaus akys — duobės. *(Joms vis maža turto.)*

643. Žiūrėk — nepamesk galvos.

644. Žiūri į knygą, o mato špygą.
Moterėlė mažai mokyta, ką ji matys.

645. Žilė galvon — biesas uodegon.
Senelis užsimanė jaunų mėrgelių.

646. Žuvis lenda, kur giliau, žmogus ieško, kur geriau.

MĮSLĖS IR MINKLĖS

647. Ant lygaus laukelio
Nei vieno namelio,
O vidury tūkstančiai mergelių gyvena. *(Žuvys ežere.)*

648. Aplink marios,
Vidury ugnis kūrenas. *(Virdulys.)*

649. Atvažiavo ponia
Su baltu sijonu,
Visi kepures nusiėmė,
O trise nenusiėmė. *(Žiema, eglė, pušis, kadagys.)*

650. Apvalus kaip obuolys,
Saldus kaip medus,
Visas svietas valgo,
Tik ant stalo nededa. *(Krūtis.)*

651. Avelė bėgdama priėda. *(Siūlų špūlė.)*

652. Be kojų, be rankų vartus atsikelia. *(Vėjas.)*
653. Be kojų, be rankų į medį įlipa. *(Apynys.)*
654. Bėga dvi sesytės,
Užrietusios nosytes. *(Rogių pavažos.)*
655. Be akių, o kelią parodo. *(Kelrodys.)*
656. Ciuter muter, musė pasikorė. *(Lopšys.)*
657. Didelis kumelys į dangų dūsauna, ir kvapas regėt. *(Kamino dūmai.)*
658. Dūšia siūlo, galva ugnies, kūnas jaučio arba karvės. *(Žvakė.)*
659. Du kartus gimsta, o kartą miršta. *(Paukštis.)*
660. Du tūri,
Du duria,
Du nepasiekia. *(Moteris duoną minko: kojos tūri, rankos duria, krūtys nepasiekia.)*
661. Dvi moterys turi po penkis sūnus, visi vienu vardu. *(Rankų pirštai.)*
662. Dvi laktelės
Pilnos baltų vištelių. *(Dantys.)*
663. Du bėga, du veja,
Du spokso, du riogso,
O tūkstantis švilpia. *(Arklys bėga.)*
664. Dvi pupos visus laukus apsėja. *(Akys.)*
665. Daug namukų
Per lauką nurūko. *(Traukinys.)*
666. Dirva be takų,
Pervažiavus — nėr vėžių. *(Valtis ežere.)*
667. Du gyvi broliukai viename karstelyje auga. *(Lęšiai.)*
668. Du ratai pagiryje stovi. *(Ausys.)*
669. Du kiškeliai trinas — balti kraujai bėga. *(Girnom mala.)*
670. Du broliukai akli, o kai ant balno užsėda, rašta skaito. *(Akiniai.)*
671. Dvi seselės per kalnelį nesueina. *(Akys.)*
672. Ėjo jautis
Į vandenį plautis,
Pilvą namie paliko. *(Pagalvės užvalkalas.)*
673. Geležinė kumelaitė,
Lininė uodegaitė. *(Adata su siūlu.)*

674. Geležinė galva,
Kanapinė uodega. *(Varpas.)*
675. Gniaužtys storio,
Sprindys ilgio —
Moterims reikalingas. *(Kultuvė.)*
676. Gražus mažas ožiukas
Sausus medžius graužia. *(Leistuvas, oblius.)*
677. Juodas velnias raudonoj kėdėj sėdi ir ašaroja. *(Puodas verda.)*
678. Jinai jį mylėjo, jis jos neapkentė, pasigavęs užmušė.
Nei teismas teisė, nei žmonės smerkė. *(Blusa.)*
679. Jei jis pasikeltų, dangų pasiektų,
Jei rankas turėtų, vagį pagautų,
Jei kalbėt mokėtų, daug pasakytų. *(Kelias.)*
680. Juodas arklys šokinėja ir pėdų nepalieka. *(Blusa.)*
681. Išėjo ponia ant dvaro su devyniom suknelėm; vėjas papūtė — užpakalis matos. *(Višta.)*
682. Yra šakės,
Ant tų šakių — avilys,
Ant avilio — kamuolys,
Ant kamuolio — miškas,
Pamiškėje du ratai stovi. *(Žmogus.)*
683. Išeidami pareidami čiupt bobai už nosies. *(Durų rankena.)*
684. Kaip arkliukas, bet be kojų.
Ne šuniukas — kartais loja.
Kai apjoju, lekia vėju. *(Motociklas.)*
685. Karo, baltuojas,
Kiekvienas myluojas. *(Rankšluostis.)*
686. Kas karaliaus karūną po kojomis mindo? *(Musė.)*
687. Kas tūkstantį kartų aukščiau savo ūgio užšoka? *(Blusa.)*
688. Kas marškiniuose gimsta, o po žmonių akių nuogas guli? *(Sūris.)*
689. Kas vidury Volgos yra? *(Raidė l.)*
690. Kas be staklių audžia? *(Voras.)*
691. Kas be kojų, be rankų, be medžio tiltus pastato? *(Šaltis.)*

692. Kas be kirvelio, be medžio namelius pastato? *(Paukščiai lizdus.)*
693. Kas pasaulyje greičiausias? *(Mintys.)*
694. Ką visas pasaulis valgo, o ant stalo nededa? *(Motinos pieną.)*
695. Koks žmogus gali karaliaus galvą pasukioti? *(Kirpėjas.)*
696. Keturi galai ir galas. *(Šakės, šakutės.)*
697. Kas, kai gieda, užsimerkia ir kodėl užsimerkia? *(Gaidys, jis parodo, kad gali giedoti be gaidų.)*
698. Kai jauna buvau,
Tiesiems daviau,
Kai pasenau — tik sulinkusiems. *(Kopūstų statinė.)*
699. Kai jaunas buvau,
Kalnus klonius ariau,
Kai pasenau ir numiriau —
Mergas šokti vedžiau. *(Arklys, iš arklio odos batai.)*
700. Kas su viena koja gimsta ir trečią dieną miršta? *(Baravykas.)*
701. Kas pasaulyje kvailiausias? *(Kunigas, nes visiems pačias duoda, o pats neturi.)*
702. Ką daro ožys, kai pabaigia metus? *(Pradeda antrus.)*
703. Kokių akmenų vandenyje daugiausia? *(Šlapių.)*
704. Kokių medžių miške daugiausia? *(Apskritų, žalių.)*
705. Kokia žuvelė trumpiausia? *(Kurios uodegėlė arčiausia galvos.)*
706. Kokia motina žiauriausia pasaulyje? *(Gyvatė, nes ji savo vaikus ėda.)*
707. Kas pasaulyje sunkiausias? *(Liga, vargas.)*
708. Kodėl karvė, kai prieda, atsigula? *(Kad nemoka atsisėsti.)*
709. Kiek ant dangaus žvaigždelių,
Tiek ant žemės skylelių. *(Rugiena.)*
710. Kiek ant dangaus žvaigždžių,
Tiek avino galvoj žaizdų. *(Kulbė*, ant kurios malkas kapoja.)*
711. Kai įkišau — sugurgėjo,

---

* Kulbė — nupjautas rąsto gabalas.

Kai ištraukiau — nuvarvėjo. *(Kibiras su vandeniu.)*

712. Keturios seselės vienon duobelėn čiurina. *(Karvę melžia.)*

713. Kai jauna buvau,
Rože žydėjau,
Kai pasenau,
Akis įgijau,
Pro tas akis
Pati išlindau. *(Aguona.)*

714. Karo karikas,
Tupi tupikas,
Jei karikas nekarotų,
Tai tupikas netupėtų. *(Katinas, lašiniai.)*

715. Keturi ant keturių
Ir dar laukia keturių.
Keturi neatėjo,
Tai ir keturi nuėjo.
Keturi liko, kur stovėjo. *(Katinas ant kėdės laukia pelės, pelė neatėjo, katinas nuėjo, o kėdė liko.)*

716. Kojom mina,
Pilvu trina.
Kai išsižioja —
Žuvelė nardo. *(Audžia.)*

717. Kuo meška senyn,
Tuo nagai aštryn. *(Sluota.)*

718. Kas po mirties raudonas? *(Vėžys.)*

719. Kas per metus dvylika kartų gimsta ir miršta? *(Mėnulis.)*

720. Kokie žmonės didžiausi? *(Plikiai, nes jie plaukus praaugo.)*

721. Kuprotas verpėjas
Ploniausius siūlus verpia. *(Voras.)*

722. Maža kamarėlė,
Visa skatikėliais dengta. *(Aguona.)*

723. Mažiukas arkliukas
Dieną naktį jojamas. *(Slenkstis.)*

724. Mažas mažiutukas,
Žemas žemutukas
Visiems užpakalin žiūri. *(Slenkstis.)*

725. Maža mergelė,
Žalia suknelė,
Raudona noselė,
Kas pamato — pasilenkia. *(Žemuogėlė.)*
726. Mažan puodukan gardi košiukė. *(Riešutas.)*
727. Mėsos kubilas,
Auksinis lankas. *(Ant piršto žiedas.)*
728. Mano dėdukės
Keturi sprindžiai lazdukės,
Ant viršaus puodelis,
Yra ir dugnelis,
Viduje — gardus valgymėlis. *(Aguona.)*
729. Mažas mažas kumeliukas,
Uodegėlė šimtamylė. *(Siūlų kamuolys.)*
730. Medinė burna,
Pusė sieksnio barzda. *(Verpstis ir kuodelis.)*
731. Menturis* turi dukterį. Kuo ji vardu? *(Košė.)*
732. Mergaitę perpjovė, žemėje užkasė, o ji ten greit vaikų susilaukė ir į pasaulį išleido. *(Bulvė.)*
733. Marškinėlius audžia, bet niekad nenešioja. *(Voras.)*
734. Miške gimęs, miške augęs, miško neregėjęs. *(Medžio šerdis.)*
735. Miške gimęs, miške augęs, parėjęs namo loja. *(Mintuvai.)*
736. Miške gimęs, miške augęs, parėjęs namo — ant rankų gailiai verkia. *(Smuikas.)*
737. Namelis be langų, be durų, o gyventojų — tūkstančiai. *(Skruzdėlynas.)*
738. Nedidelė balaitė,
Įklimpo kumelaitė,
Penki vilkai traukia,
Dvi sesutės laukia. *(Valgo: šaukštas sriuboj, pirštai traukia, lūpos laukia.)*
739. Penki tvartai, vienos durys. *(Pirštinė.)*
740. Pana praore,
Jos kasa ore. *(Balkis.)*

---

* Menturis — medinis įrankis košei maišyti.

741. Keletas broliukų viename grabely auga, o kai numirs, iš grabelio išims ir į pulką priskirs. *(Žirniai.)*
742. Pakulinis vaikas,
Taukų kirminėlė,
Aukso kepurėlė. *(Žvakė.)*
743. Pailga klėtelė,
Daug šimtų mergelių,
Ir visos vieno vardo. *(Agurko sėklos.)*
744. Pati nuoga, su aukso karūna.
Kai karūna ant galvos, ašaros byra. *(Žvakė.)*
745. Pas berniuką priešaky,
Pas kleboną vidury,
Pas mergaitę nei vienos,
Pas bobutę — dvi. *(Raidė b.)*
746. Raudonas Mykoliukas,
Širdis — akmenukas. *(Slyva.)*
747. Rausvas bernelis,
Užpakaly kuolelis. *(Obuolys.)*
748. Rudenį gimęs, žiemą miegojęs, vasarą augęs, pasenęs prašosi pjauti. *(Rugiai.)*
749. Septynios mylios tilto,
Gale tilto raudona rožė,
Kai ta rožė pražydės,
Visas svietas pralinksmės. *(Velykos.)*
750. Standžiai stovi,
Silpnai karo,
Ant pačių viršelių su ūseliais. *(Riešutas.)*
751. Stovi kampe avilys —
Nepaveš jo ir arklys. *(Krosnis.)*
752. Striukas bukas vokietukas,
Devyniais kailiais apsivilkęs. *(Svogūnas.)*
753. Sudžiūvėlė sukūdėlė,
Nei pati ėda, nei kitiems duoda. *(Spyna.)*
754. Sulinkęs sukukęs,
Visus laukus apsukęs. *(Pjautuvas.)*
755. Senas senelis be dantų
Tampo avytę be kaulų. *(Vaikas žindžia.)*

756. Šakė dvinagė,
Vokiški rūbai,
Adverniška kalba. *(Kregždė.)*
757. Šarangė marangė
Po suolu pasrangė. *(Šluota.)*
758. Šimtu vytas,
Šimtu pintas,
Šimtu pavijotas. *(Kamuolys.)*
759. Šešios akys,
Dešimt kojų,
Dvi diržinės,
Trys sėdynės. *(Artojas su pora jaučių.)*
760. — Šleive kreive, kur eini?
— Kas tau, kirpčiau, galvon. *(Upė ir pieva.)*
761. Šonas šyla,
Kitas šąla,
Galva džiūsta,
Kojos pūsta. *(Durys.)*
762. Šulinys su skylėtu dugnu,
Pro dugną smėlis išbyra. *(Sietas.)*
763. Šulinys be dugno. *(Žiedas.)*
764. Suraizgyta, sumazgyta
Ir ant kuolo užsodinta.
Kai paimi į rankas, tai šokinėja. *(Šluota.)*
765. Tiesus tiesiausias,
Per vidurį linksta. *(Koja.)*
766. Treigys kumelys į dangų bezda. *(Kaminas.)*
767. Tupi kampe prisitūpęs,
Lekia laukais kaip pasiutęs,
Ką sutiks — tam mirtis. *(Kulka.)*
768. Tupi aukštai katinas,
Pajudini — bažinas*. *(Varpas.)*
769. Trijų palų tvartas,
Vidurys baltas. *(Grikio grūdas.)*
770. Turi kojas — nebėga,
Turi šiaudų — neėda,

---

* Bažintis — dievagotis.

Turi plunksnas — nelaksto,
Turi dūšią ne visada. *(Lova.)*

771. Už žirnį mažesnis,
Už šunį piktesnis. *(Pipiras.)*

772. Už šunį mažesnis,
Už arklį didesnis. *(Balnas.)*

773. Užminsiu mįslę:
Per pilvą gyslė,
Kai ta gyslė nutruks,
Visas pilvas sugrius. *(Balkis.)*

774. Vasarą molis,
Žiemą brolis. *(Krosnis.)*

775. Vienas sako: „Bėkim“,
Kitas sako: „Čia gulėkim“,
Trečias: „Palinguokim“. *(Upė, akmuo, nendrė.)*

776. Vienas pila, kitas geria, trečias auga. *(Lietus, žemė, augalai.)*

777. Visas miškas lygus, dvi pušys didesnės. *(Puskubilis.)*

778. Varnas darže krankteli —
Visa giria linkteli. *(Bažnyčioj varpelis.)*

779. Vaikščiojo panelė po pievelę,
Išbarstė aukso perlus.
Mėnuo matė — nepasakė,
Saulė kėlės ir surinko. *(Rasa.)*

780. Žiba kaip žaltys,
Ėda kaip arklys. *(Dalgis.)*

781. Žiedas su tūkstančiu akučių. *(Sietas.)*

782. Žvengia žvangutis,
Skamba skambutis,
Su geležine galva,
Kanapine uodega. *(Varpelis.)*

783. Žalia žolė,
Bet ne žolė,
Su uodega,
Bet ne pelė. *(Kriaušė.)*

784. Žalia mergaitė
Su uodegaite. *(Kriaušė, agurkas.)*

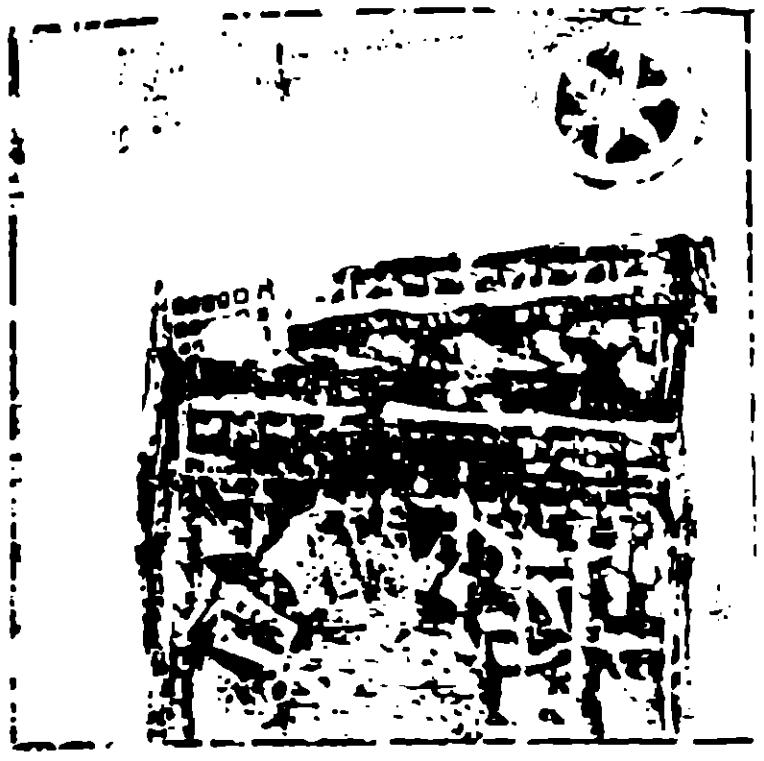

IV
ETNOGRAFIJA

PUVOČIŲ KAIMO VESTUVIŲ PAPROČIAI

SUTARTUVĖS

Augini, tėvuli, dukrelę, tai ir pasuk galvą: gražiai parėdyk ir kraitį gamink, nes dukrelė kaip kopūsto daigelis, reikia būtinai persodinti į kitą paruoštą lauką. Nepersodinsi, neparuoši, tai derliaus nelauk — daigelis peraugs ir nulinks, nuvys be jokios naudos. Ir dukrelės nelauk, kol peržydės ir pradės vysti, rūpinkis persodinti į kitą vietą prie bernelio šalelės. Tokia jau mergelių dalelė.

O seniau, kas turtingas buvo, tai ir garbingas. Kur jautė, kad galima nagus užpašyti, ten lipo kaip musės prie medaus. Žmonės sakydavo: nors kuprota, bile bagota. Dar ir kitaip sakydavo: nors raguota, bet piniguota.

Tai kiekvienas tėvulis ir motulė godeles godojo, kad jų sūnelis parvestų martelę kaip bitelę ratuotą, su geru kraičiu, su pilnom skrynelėm baltų drobelių, ir kad parvarytų porą jautelių ariamų. O jei dar karvelę melžiamą, tai plačiai žinojo tokią martelę, ir daug kas stengėsi pasigauti kaip žuvelę tinkle. Važiuodavo piršliai iš aplinkos kas šeštadienį.

Bet ir dukrelės tėvai ne iš kelmo išspirti, turėjo kaktoj akis ir ausis — klausės, taipgi žiūrėjo, kam atiduoti, kad

neatiduotų dukters ir kraičio kaip į vilko nasrus, rinkosi, kad būtų vienturys valakinis arba nors pusvalakinis, kad nereikėtų su broliais dalintis, tą žemelę plėšyti. Seserų jei rasi, irgi negerai, reikės kraičius atiduoti ir vestuves kelti — vis iš namų išveš.

Dukterys pačios jaunikių nesirinko, o tėvai rinko, tai rinko praktiškai: meilės neklausė, būsi turtinga — tai ir garbinga, pavalgius, apsirengus. Ko gi daugiau reikės? Ir meilės savaime rasis. O grožis ne sviestas, jo ant duonelės neužtepsi ir neprivalgysi. Grožis reikalingas tik pirmam rytui, o turtas visam gyvenimui.

Tėvas taip manė ir tėvo žodis šventas, nes jis namų galva, dukros niekas neklausė, ar tau patinka, ar ne, liepė tėvas — ir turi eit.

Tankiausia jaunikio tėvai, pasitarę su savo gerai patikimu žmogum ir su savo sūnumi, siunčia atsiklaust pas numatytą nuotaką piršlį. Tas atėjęs, pasisveikinęs su tėvais, pirmiausia užsimena tarp kitko, kalba, būk jis girdėjęs, kad jūs turite parduoti jauną telyčaitę.

— Ne, neturime, mes ketinom parduoti seną karvę.

O piršlys būtinai nori pirkti jauną. Po ilgų kalbų prasitaria piršlys, kad jam reikalinga mergaitė, ir tai ne sau, o berneliui, gerų tėvų sūnui: geri ūkininkai, pilni aruodai grūdų, pilni tvartai gyvulių, ir ko ten nėra, visko yra, tik gegulės pieno trūksta ir jaunų darbščių moteriškų rankų prie darbelių, ir meilių žodelių prie širdelės.

— Tai sutikit, tėveliai, išleisti savo dukterį, jau geresnio jaunikio nerasit, ten jai nieko netruks, plaukios kaip inkstas taukuose turte.

Žinoma, jau pasiųsto piršlio turi būt liežuvaitis kaip pyragaitis — minkštas ir miklus, kad jau nereikėtų žodžio ieškoti kišenėje arba užantyje. Taigi jei su tėvais jau sutarta, šeštadienį jau atvažiuos kaip reikia.

Niekur taip rūpestingai nesiruošia, kaip piršlėmis važiuodami. Nuo pat ryto jau barzdas gramdo, vežimą tvarko, arklį šukuoja, nors gal kuris ir niekada nešukavo, bet, jau važiuodamas piršlėmis, žiūrisi, kad būtų gražu — ne į turgų važiuoji. Pas mus, Dzūkijoj, tai visi ūkininkai po vieną arklį laikė, bet, jau važiuodami tokion kelionėn,

rūpinosi iškilmingiau pasirodyti: piršlys ir jaunikio arklį paimdavo, sukinkydavo du, dar prie lanko pririšdavo skambutį. Pamatysi važiuojant su pora arklių ir skambučiu, tai visi žino ir stebi, į kurį kiemą pasuks, kurios mergelės širdukė sudrebės iš baimės ar iš netikėtumo; visgi piršliai kaip pirkliai turgavos ją, su tėvais tarsis, tik skirtumas tas, kad ne piršliai mokės, o jos tėvas duodamas primokės. Kartais atvažiuoja visai nepažįstamas, nežinomas, tik iš kitų girdėtas. Taigi įdomu ir baisu, nes ne viena dukrelė regėjo, kaip tėvulis motulę mušė, arba nuo kitų girdėjo, kaip kaimynas vyras mušė savo vaikų motiną, savo žmoną. Ir buvo ko išsigąst — savo nežinomybės, savo vargo.

Atvažiuodami piršliai atveža vyno butelėlį ir virš butelio uždėtą baltą skarelę su mažu rūtų vainikėliu — tai mergaitei jaunikio dovana.

Motina ruošia vaišes, tėvas, brolis ar kiti, kurie yra šeimos nariai, kalbina svečius, kad nenuobodžiautų, pati nuotaka vaikščioja, kviečia savo artimuosius, krikšto tėvus.

Kada pakviestieji susirenka, motina neša ant stalo valgius, sodina svečius, piršlys eina ieškoti jaunosios ir veda prie stalo. Tik tada jaunieji pasisveikina. Jaunoji nuima nuo butelio dovanėlę, tą baltą skarelę su rūtų vainikėliu. Mergelė sėdi tarp jaunikio ir piršlio. Piršlys ir su tėvais derasi, ir mergelę kalbina, jaunikį giria, būtas nebūtas dorybes porina — vis iš tėvulio nori daugiau išsiderėt. Sako, ką išsiderėsi, tai ir turėsi. O moterėlės jau dainelę uždainuoja, kad būtų linksmiau svotuliui derėtis pasogėlės.

Neiki už bernelio, mergele jaunoji,
Kurs deris pasogą, pas tave atjojęs...

— Kam jūs, tetulės, tokią negražią giesmelę giedat? Tėvulis jei duos didesnę pasogą, taigi savo dukrelei, kuri pas tėvulį darbavos, rugius pjovė, linelius mynė, audė.

— Tai kad, svotuli, ji darbavos, tai sau, ne tėvuliui ir motulei, rugelius pjovė — tai duonelę valgė, verpė audė — sau kraitį krovė. O kas gi motulei užmokės už jos vargelį, kad užaugino dukrelę? Dabar jums atiduos su pilnom skryniom, ir dar šimtelio prašote, deritės. Gana

jau, gana derėtis, reikia džiaugtis, kad jūs turėsit gerą darbininkę,— tetulė tarė.

Bet argi svotą perkalbėsi? Neturėdamas ką atsakyti, uždainavo:

Darbšti toj bitelė, kad medulį neša,
Slauna toj mergelė, ką pasogą veža...

Moterėlės išgėrė vynelio, linksmos, nepasiduoda svotuliui, savo dainelę traukia toliau:

Jums nereik mergelės, geros gaspadinės,
Imtut ir be proto, bil tik pilnos skrynios...

Pragėrose daug kalbų rimtų, bet ir dainų būna, juokų. Kurgi lietuvis dzūkas bus be dainos, kaip ubagas be terbos — niekur neina. Svečiai pakviesti pasilinksminę išskrinka kas sau, o piršliai pasilieka nakvoti, jei iš toliau atvažiavę. Jeigu savo kaimo, tai ir jie eina namo.

Jei susitaria, tai jaunosios motina atneša dovanas, ant stalo padeda piršliui ir jaunikiui ploniausios drobės po stuomenį, margas juostas. Atnešus dovanas, sako:

— Jei, sveteliai, atvažiavot pauliot, tai imkit pinigus,— deda šalia drobių pinigų tiek, kiek išgėrė jaunikio gėrimų,— o jei atvažiavote žmonos ieškoti, tai imkite dovanas.

Kartais gal kuriam ir nepatinka mergina, bet jau gėdinos imti pinigus, vis tuo kartu imdavo dovanas. Atsitikdavo, nors retai, kad nepatinka mergaitė ir atsisako imti, žinoma, suranda kokią priežastį. Tada jaunikis turi grąžinti dovanas atgalio, ir jam nesumokėdavo už gėrimą. Čia jau buvo didelė negarbė mergaitei. O jei mergina apsigalvojus neidavo po pragėrų, tai mergaitės tėvai turėjo sumokėti išlaidas, kiek išgėrė, dar kai kuris ir dovanų nenorėdavo grąžinti.

ji tai nevažiavo, nes manė, kad jai netinka. Vėliau jau ir nuotaka važiuodavo; čia jau teisingiau — kam gi reikės ten gyventi?

Jei viskas patiko, tai susitaria, kada *užsakus paduoti.*

Kada jau susitaria abi pusės, būna vestuvės. Tada vėl sutartą dieną atvažiuoja jaunikis ir važiuoja abu su jaunąja užsakų. Pas kunigą užsirašo, kunigas bažnyčioje po pamokslų šaukia, kad toks ir tokia „cina į stoną moterystės. Jei kas žinote apie kliūtis, prašome pranešti".

Per tris šventadienius pranešа. Kliūtys tai tokios: jeigu abu artimi giminės, arba jei jaunikis turėtų su kita kūdikį — tai jau rimta priežastis, gali kunigas netuokti. Bet tokių atsitikimų negirdėjau. Gal nebuvo. Ar gal, kaip sakoma, „rublis tyli, rublis kalba". Dar tais laikais klausdavo jaunųjų poterių ir katekizmų, bet ir čia ne visų.

Užgirdę žmonės užsakus sakydavo, parėję iš bažnyčios:

— Jau tą ir tąją šiandien *permetė per balkį.*

Kada „permeta" per tris balkius, tada jau ruošia vestuves, važinėja po gimines ir prašinėja į vestuves. Žinoma, jaunus, nevedusius prašo pajauniais, pamergėm, vedusius — į svočias, svotus, senų — pasižmonėti, už stalo pasėdėti. Jaunoji prieš vestuves jau ruošia, siuva jaunikiui baltinius. Nuo pirmos dienos reikės savo vyrą rengti, tai turi pasirūpinti, kad būtų plonos drobės, gražūs, toliau kaip bus, taip bus gerai, bet jau pradžia turi būti graži.

Nežinau, kodėl kunigai nenorėdavo sekmadieniais tuokti, gal kad jiems ir taip sekmadieniais daugiausia darbo. O žmonėms būtų buvę parankiau sekmadieniais. Kai kurie prašydavo. Tada kunigai liepdavo, kad pribūtų vestuvininkai *ant mišių* bažnyčioje. Bet argi suspėsi išsiruošti visas pulkas — tai ne vienas žmogus. Tai ir būdavo daugiausia antradieniais.

Jeigu antradienį jungtuvės, tai apie trečiadienį, ketvirtadienį siųsdavo kviesliį per visą sodžių, kad visus pakviestų į vestuves. Kvieslys eidavo du kartus per visą sodžių. Pirmą kartą — trečiadienį arba ketvirtadienį, o antrą kartą — tą dieną, kada jungtuvės. Pirmą dieną kviesliui nieko neduodavo, o jau tą rytą, kada jungtuvės,

tai kvieslys nešdavosi terbą, ir kiekvienas ką nors duodavo iš namų. Aš neprisimenu, kad kas būtų davęs geras dovanas. Kvieslys iš neturtingų būdavo, duodavo jam kas ko — duonos, sūrio, lašinių. Ėjo su lazda rankoje per visą kaimą į kiekvieną pirkią. Kvieslys kalba:

— Prašė Jonas ir Jonienė ateiti dukters išlydėti į svetimą kraštą, jai laimės palinkėti. Prašė senų ir jaunų, didelių ir mažų; senų už stalo pasėdėti, mažų po suolus pabėginėt, karvojų palupinėt. Prašė ant jaučio pjauto garbuoto, barono raguoto, žąsino gervėto, trejis metus penėto, ant pyrago kupos*, ant arielkos gorčiaus**.

Dar juokdamos pridurdavo:

— Sakė, kad bus ir uodų dešrų, mašalų kumpių, gegutės pieno. Taigi ateikite, nepamirškite — ir savo atsineškite. Ko bus ar nebus, bet kai savo turėsit, tai bado neregėsit.

O kurie į pulką buvo prašyti, tai kvieslys primindavo:

— Tavęs, Mariule (arba Jonuli), tai prašė už brolius, svotus, svočias ir t. t.

Visų tik kvieslio kviestų šeimininkai nesodindavo už stalo. Tik tuos sodindavo, kuriuos patys prašė. Po kvieslio kvietimo eidavo patys prašyti iš jaunojo ir jaunosios šeimos.

VAKARONIŲ VAKARAS

Jeigu jungtuvės antradienį, tai jau vestuvės prasidėdavo pirmadienio vakarą. Atvažiuodavo giminės, kurie prašyti, ir jaunimas, kurie ir neprašyti šeimininkų, tik kvieslio kviesti.

Jaunimas padainuoja:

Vakaronių vakarėlį
Pins Onulei vainikėlį...

Paskiau pradeda šokį. Šokį reikia pravesti tik vedusiems, našliams negalima. Muzikantas užgroja, ir tik viena pora šoka. Paskiau gali kas tik nori šokti. Jaunimas

---

* Kupa — krūva.

** Gorčius — skysčių ar biralų saikas arti trijų litrų.

pasilinksminęs iškrinka. Šeimininkai vaišina tik atvažiavusius iš toliau, kviestus gimines, o savo kaimo nemaitina.

Laikas taip bėga, kaip upeliukas nesustodamas. 1918 m. papročiai kiek keitėsi. Kai aš buvau 18 metų, tai dar buvo paprotys eiti į vestuves neprašytiems. Miestuose ir kitose Lietuvos srityse gal anksčiau pasibaigė šitas negirtinas paprotys, bet pas mus ilgai laikėsi. Nenuostabu. Tais laikais kaimo žmonės neturėjo jokios pramogos, vestuvės buvo proga sueiti pasilinksminti. Jaunimas tai ne tik į savo kaimą eidavo. Susitinkam Merkinėj ar Marcinkonyse vieni kitus, tai ir kviečiame:

— Ateikite, pas mus vestuvės.

Gal ir juokinga, juk tos vestuvės visai svetimos, o mes kviečiame nekviesti nekviestus ir einame į kitą kaimą. Bet tik vakare į šokius. Jokiose apeigose nedalyvauja svetimas jaunimas. Pas nuotaką ateina tą vakarą, kada parvažiuoja iš jungtuvių, o pas jaunikį — kada parveža marčią. Svetimas jaunimas prisišokęs eina į namus, patys iš savęs juokdamies:

— Kas šuniui nubėgt keli kilometrai į vestuves.

Arba kitaip juokiamės:

— Kai einame į vestuves, tai jei ant kelio pasipainioja veršiukas, tai sakoma: „Nuo, nes peršoksiu!“ O kai iš vestuvių einam namo, tai, jei sutinkam vištą, tai sakom: „Čiš, nes pergriūsiu“.

Savo kaimo jaunimas eidavom į vakaronių vakarą. Mes jau vainiko nepynėm ir nedainavom. Jokių vaišių mums neduodavo. Pašoko, kas norėjo, ir greit eidavo namo, nes šeimininkams ryt bus sunkiausia diena.

JUNGTUVIŲ DIENA

Daugiausia jungtuvės buvo antradienį. O giminės suvažiuodavo pirmadienio vakarą. Tai rytojaus dieną pirmiausia šeimininkai vaišina svečius. Kol svečius vaišina, pašaliniai niekas neina. Bet jau apie kokią vienuoliktą dvyliktą renkasi ir nekviesti — jaunimas, vyrai, moterys ir vaikai. Visi laukia svetimo pulko atvažiuojant.

Vestuvininkai važiuoja su barškuliais, skambučiais pora arklių. Dzūkijoj visi laikė tik po vieną arklį. Bet į vestuves ar piršlybas tai jau važiuodavo su pora arklių — sukinkydavo jaunikio ir svoto arba kurio iš brolių arklius. Arkliai parėdyti, jei vasarą — žalumynais ir gėlėmis. Įvažiuoja į kiemą šauniai čerškėdami, barškėdami.

Nuotaka, išgirdus atvažiuojant, pasislepia, kad nematytų atvažiuojančių, nes jei pamatys, tai negalės verkti. O neverkti — tai jau padyvys moterėlės arba kuris nors iš pašalinių pradės šaukti:

— Duokit svogūnų — reikia nuotakai akis patrinti.

Raudoti žodžiais jau nebuvo mados, bet su ašaromis tai reikėjo, kada nuotaka susėdo su savo pulku. Jaunikis su savo pulku susėda už garbingo stalo. O nuotaka už atskiro su savo palyda ir kiek vėliau, apsirėdžius vestuviniais rūbais, ateina verkdama. Pasitinka ją tėvas, motina. Tada ji priklaupia ant kelių prieš tėvus, bučiuoja jų kojas ir rankas. Tėvai irgi pabučiuoja ir peržegnoja — palaimina. Visas šitas apeigas stebi visi vestuvininkai, daugiausia tie, kurie neprašyti suėjo.

Kada jau nuotaka sėdi su savo prašytais svečiais — pamergėmis ir broliais, svočiomis, tada sustoja tos merginos, kurios nekviestos atėjo, ir pradeda liūdnas dainas dainuoti nuotakai:

Ko nuliūdai, seserėle,
Ko nuliūdai, lelijėle,
Ko verki, Onule, balta lelijėle...

Jaunikio pulkas yra vadinamas *svetimas*. Kada svetimas pulkas sėdi prie stalo, valgiais prikrauto, ir nevalgo nieko, o svotas vis šaukia: „Nesūdyta!“,— tai reiškia — reikalauja to, kas buvo suderėta per pragėras — pinigų, dalios. Ir kol pinigų neatneš ir nepadės ant lėkštės, tol nevalgys. Net buvo toks atsitikimas. Per pragėras suderėjo, o kai atvažiavo vestuvės, tėvas pinigų neturėjo. Tie tol sėdėjo, nevalgė, kol tėvas bėginėjo po kaimą ir nesuskolino pinigų tiek, kiek buvo suderėta. O jei būtų negavęs

paskolinti, tie jau norėjo grįžti atgal. Kokia gėda būtų mergaitei ir nuostolis tėvams!

Kada laiku *pasūdo*, kai reikalauja, tai ir tvarka kitokia. Mergaitės toliau dainuoja, nuotaka po truputį verkia, kiti visi valgo. Kai kurie turi ir šmaikščių žodelių, tai persimeta vieni su kitais. Dainelės plaukia kaip debesėliai, liūdnokos, jaunąją graudina.

— Tegul paverkia — šiandien ir reikia verkti, nežino, kas jos laukia.

— Gerai sakai, kūma. Ana, kai Genė ištekėj — ir nuakėj: sėdi kaip už grėdų užmesta, bijos ir žiebterėt, kaip pelė po šluota, nei krustert.

Moterėlės turi savo kalbą. O jaunimas dainuoja:

Dainuok, sesule, kolei čėselis,
Kolei nesėdi šalia bernelis...

Prasideda dovanojimas. Jaunojo vyriausiasis brolis atneša mažą rūtų vainikėlį, prisegtą ant mažos baltos skepetaitės ir ant maldaknygės uždėtą. Priėjęs prie jaunosios, pirmiausia pasakydavo pagal paprotį:

— Garbė Jėzui Kristui.

Čia atsako:

— Per amžių amžius.

— Dovanoja jaunas jaunąją nei auksu, nei sidabru, tik žalių rūtelių vainikėliu, kurį sesiulės nupynė iš žalių rūtelių, darželyj išaugintų. Prašom priimti kaip ženklą dorybės ir nekaltybės.

Vyriausia pamergė paima su skepetėle, o ant knygelės uždeda savo — tai dovanėlė pabroliui.

Visi dainuoja:

kais jaunoji nesispyriojo, kada ją peraudavo pamergės. Dainos savo keliu toliau keliauja:

Oi tu sesutėle,
Ką tu sumislinai,
Kad iš jaunimėlio
Greitai atsiskyrei?..

Po to svotas šaukia jaunosios motiną:

— Prašom labai nužemintai Onutės motiną prieiti prie švento stalo ir priimti savo žento dovaną už tai, kad užauginai jam gražią dukrelę.

Motina padėkoja, žentas ranką pabučiuoja ir svotas.

Toliau dovanoja krikšto motinai taip pat batelius. Muzikantas pagroja, o susikibę patrepsi — pamėgins, ar drūti padai. Apdovanojus vėl graudina su daina jaunąją:

Oi, liūdna liūdna šiandien dienelė,
Liūdna mūs sesulei už stalo sėdėti...

Kai kada ir muzikantas pritaria su smuiku dainai. Tada tik smuiku grojo, akordeonu ir būbnu vėliau pradėjo groti.

Oi sesule sesutėle, ką tu sumislinai,
Kad dėl vieno bernužėlio visus patrotinai...

— Argi neteisingai dainos pasako?

— Taigi, kūmule, kad teisybė. Sakoma, kad vestuvės visiem, o po vestuvių tik dviem: ar gera, ar bloga — tai tik jiem.

— Kam gi seni žmonės sako: už gero vyro — kaip už mūro, už blogo — kaip už šūdo.

Žinok, žmogus, kuris geras, kuris blogas. Ne riestainis, neperlauši, kas vidury yra, nepažiūrėsi. Kai tuokiasi, tai visi geri, nors prie žaizdos dėk, o kai susituokia, tai ne vieną su kočėlu apšventina. Tai ir verkia vargšelės tekėdamos, nes nežino, kas jų laukia, supranta, kad kiekvieni pavalkai kaklą graužia.

— Gerai tu sakai, kūma, kad moterystė — tai jungas ant kaklo, bet pamėgink likti merga, tai žmonės pirštais užbadys. Žinok, mergų suolo nėra, praėjo dvidešimt, tai

jau ne metus skaitė, o dienas. Ana, Elžbieta Kristaus metų sulaukė ir neištekėjo, tai jau ir neištekės.

— Kodėl jau ims ir neištekės, atsiras koks galadienys*, tai ir ištekės.

— Tegu, tegu paragauja šitos duonelės, niekas jai negaili.

— Paklausykim, kaip gražiai dainuoja.

Sesule mūsų miela, sesule mūsų brangi,
Ar tau gi nebegaila tavo žalių rūtelių?

Kai pas motulę buvai, kai pas širdelę buvai,
Kas dieną puikiai vaikščiojai, ik valiai miego miegojai...

— Čia tai jau tikra teisybė, žmonele, jau kad buvo išpaikyta motulės Onulė, tenai reikės pašokinėt, gi pusvalakis pats neapsidirba, reikia kieno rankų.

— Tai ir gerai, Ona jau ne žindulukė, kumpelius susiaugino pas motulę, tai bus kam remt.

Kitame kampe vėl kalbasi. Petrė kumšt savo pussesserei alkūne:

— Dabok dabok, ar neregėjai, kaip Jonienė pakišo savo vaikams riekę pyrago.

— Nu ir kas, kad pakišo, nenubiednės dėl to Baudriai. Bėk ir tu, Jonuk, pasiglaustyk prie Jonienės, gal ir tau pasuks kąsnelį.

— Tegu suka, argi man gaila svetimo pyrago.

Visuose kampuose pilna žmonių, kalbų ir juokų netrūksta. Svetimas pulkas irgi nesėdi galvas nukorę, su kai kuriais mėtosi žodukais kaip rūgščiais obuoliukais, ir vis nori vieni kitiems pataikyti, įgnybti. Labiausia tai svotas atsikirsdinėja.

— Nu ir ėdrus tu, svotai!

O svotas atkerta:

— Ne tas valgo, kas nori, bet tas, kas turi. Valgytum ir tu, tik tau niekas nesiūlo.

— Kirsk, svotuli, kirsk, negreitai tokia dienelė pasitaikys.

———

* Galadienys — kas paskutines dienas gyvena, pasenęs žmogus.

— Kertam gi, kertam, nes čia kirvio nereikia, nuospaudų ant delnų nebus. Tai ačiū, neraginkit mūs.

Broliai irgi pridurdinėja žoduką prie žoduko. Visa pirkia pleška nuo juokų ir kalbų. Tik nuotakos stalas tyliausias — čia ji sėdi ir verkia. Tai ir kitiems nepatogu juoktis. O dainininkės vis graudina:

Palaužta rūtele, daugiau nežaliuosi,
Tu, jauna mergele, daugiau neuliosi...

Šitą baigia, kitą pradeda, nes jau svetima šalis turšia važiuot į bažnyčią, o dainų dar daug nedainuotų.

Pavasario dienelę sėjau žalią rūtelę,
Aš besėdama, beravėdama su rūtele kalbėjau...

Taip ir plaukia dainelės, kaip upelio vandenėlis čiurlena, atgal nesugrįždamas. Nesugrįš ir mergelės laisvos dienelės.

Oi tu rūtele, oi tu žalioji,
Kodėl nuvytai žalia būdama?..

Parėj dukrelė iš jaunimėlio,
Klausė dukrelė pas motinėlę...

Šitą dainą dainuoja ir rytą prieš nuotakos išvežimą į svetimą šalį. Kartais prieš jungtuves nesuspėja visų dainų.

Svetima šalis jau išvažiuoja į bažnyčią. Tuojau ruošiasi ir nuotakos pulkas. Šeimininkės nukrausto nuo stalo visus valgius, nes nuotaka eidama patraukia paklodę nuo stalo, kad ir kitas savo drauges įtrauktų į moterystę.

Dabar nuotaka atsisveikina tėvą, motiną ir visus tuos, kurie tik į vestuves atėję, pasibučiuoja ir galvą žemai lenkia. Niekada mergaitė vyrų nebučiavus, o per savo vestuves bučiuoja atsisveikindama. Niekas nedainuoja, visi tyliai laikosi. Tėvai, pajudėjus arkliams, kelią žegnoja. Kartais nuotaka, išvažiuodama iš kiemo, stovi, kad ir kitos ilgai neužsisėdėtų, o greičiau ištekėtų.

Išvažiavus abiem pulkam į bažnyčią, tie, kurie neprašyti, eina namo, o tuos, kurie prašyti, šeimininkai sodina už stalo ir vaišina, kuo pirkia turtinga. Kurių tėvų jau-

nimas į pulką užprašytas, tai tėvai, giminės ir artimieji kaimynai visi susėda už stalo ir vaišinasi, vieni su kitais kalbėdami ir ragindami gerti, kaip mokėdami linksminas. Iš suaugusiųjų nieko neprašytų nėra, tik vaikiščiai zuja, akutėm žibina į stalą, pyragais apkrautą. Kita moterėlė ir kyšteri pyrago riekę. Moterys sėdi už kito stalo. Vyrai, kaip paprastai, už kertinio, nesgi jie — galvos. Vyrų stalas visada pilnas valgymų, o moterų tuštesnis. Gal vyrams ir šeimininkės geriau pataiko, bet ir kita yra negerovė ar gerovė — nežinau. Tokia pramoga retai kada būna, tai vaikų prisirenka kaip žvirblių, o visiem tik po riekutę kyšterk — tai stalas ir tuščias. Gerai, jei šeimininkė jaučiasi stipriai — papildo, o jei ne, tai žinokitės. Kai kas rikteli iš didelių:

— Degutas vaikams!

Degutas — tai reiškė vaikus apipilt vandeniu. Vaikai, išgirdę degutą, šmurkšt ir išbėgioja kaip kiškiai. Praeina dešimt minučių, o jie ir vėl susirenka. Negi kovosi su vaikais.

Pavalgė svečiai prašyti, nukraustė stalus,— laukia iš bažnyčios parvažiuojant.

Dabar jau vėl renkasi neprašyti. Merginos ir jaunos moterys puošia *sodą*. Sodas toks: išsipjauna nedidelį ėgliuką*, aptaiso,— jei vasara, gyvom gėlėm, o jei žiema, tai popierinėm,— pririša stipria virvele ir pakaria ties kertiniu stalu viršus žemyn. Sodas pakartas, dainininkės susėda už tuščio stalo — tik balta paklode perklotas, be valgymų, susėdusios dainuoja linksmas daineles, kokias tik prisimena.

Nuotakos pulkas pirmiau parvažiuoja. Tėvas, jei ne našlys, tai pasitinka su duona, druska ir vandeniu, dar į vandenį įdėta rūtų šakelė. O jei tėvas našlys, arba miręs, tai pasitinka iš artimųjų — krikšto tėvas, vedęs brolis; nevedusiam irgi negalima. Jeigu pasitiktų našlys ar nevedęs, tai nuotaka liktų našlė. Kada pasitinka su lėkšte, nuotaka pirmiausia žemai nusilenkia; gražu, jei apsiver-

* Eglis — kadagys.

kia nuotaka, jau ne žodžiais — tik ašaromis. Kai vasarą vestuvės, tai dar ant kiemo dainininkės uždainuoja:

Parlėkė antelė iš prūdo, iš prūdo,
Parvažiavo mūs Onulė iš šliūbo, iš šliūbo...

O jei vestuvės žiemą, tai kai pirkion sueina, tada dainuoja. Visi susėda už kito stalo, ir šeimininkės greičiau neša valgius, ragina valgyt, nes tuoj parvažiuos svetimas pulkas.

Visi valgo, dabar ir nuotaka kartu valgo. Dainininkės dainuoja:

Kam rytelis, kam rytelis, o man vakarėlis,
Kam linksmumas, kam smagumas, o man ašarėlės...

Vasarą tai gerai: langai atdaryti, vieni kieme sustoję po langais, kiti — pirkioj, o pirkioj ankšta, karšta, nes iš visų artimesnių sodžių prieina jaunimo — iš Kašėtų, Dubininko, Mardasavo. Kol nebuvo sienos, tai ateidavo ir iš Kasčiūnų, Trasninko. Kai muzikantas pavalgo, tai išeina į kiemą ir užgroja, jaunimas ant vejos šoka. Kurie nešoka, susėda kas ant tvoros, kas ant rąstelio, o jei ne — tai ant vejelės gerai; prie patogumų nepripratę, tai visur galima pasėdėt, kaip sakoma: prisėsk ant karaliaus žemės, ant savo senės,— vadinas, ant savo sėdynės. Čia, žinoma, svečiai neprašyti, tad ir rūpinas kas sau,— kas šoka, kas dainuoja, kurie prašyti, už stalelio sėdi, alutį geria, mergeles kibina. O girtų nematyti.

Pirkioj dainuoja, o lauke irgi turšia kaip skruzdėlės: vieni vartus rėdo, kiti žalumynų ieško — tuoj pardardės svetimas pulkas — čia jau vyriškių užsiėmimas. Išgirdę parvažiuojant, užkelia vartus ir sustoja prie vartų vyrai.

Pirmutiniam vežime jaunikis, vyriausias brolis ir svotas. Vestuvininkai už vartų šaukia:

— Nėra kelio, nėra kelio! Čia, sveteliai, užarta, užtverta, užakėta ir rugeliai pasėta.

— Tai parodykit mums kelią, kuris neužtvertas, kad galėtume įvažiuot.

— Kiti keliai neužtverti, prašome važiuot, kur tik patinka.

— Tai kad mums čia labiausiai patinka.

— Maža, kad jums patinka, bet čia užtverta ir nevalia!

— Mes tvorą išardysim ir, kur reikia, nuvažiuosim!

— Neišardysit! Mūsų vartai ąžuoliniai, šulai geležiniai!

Mato svetimas pulkas, kad čia siena vyrų nemaža, tai per jėgą nesibrauna, o kur tikisi, kad jų pusė tvirtesnė, tai ir atsikelia vartus.

— Tai gal geruoju susiderėsim? — sako svotas.

Čia atsišaukia ne vienas balsas.

— Žinom, ko jūs čia atvažiavot. Jūs norit pavogti vieną jauną mergelę, kaip darželio gėlelę.

— Ne, mes tik persodinsim į kitą darželį prie diemedėlio. Taigi nesibijokit mūsų priimti.

Svotas paduoda butelį vyno ar degtinės, vaikams — saldainių. Tada atidaro vartus, įvažiuoja visas svetimas pulkas. Parvažiavę neskuba eiti į pirkią, pastoviniuoja, pakalba, tik už pusvalandžio eina į pirkią. Tėvas pasitinka žentą taip, kaip ir dukterį sutiko — su duona, su druska ir vandeniu ties priemenės slenksčiu. Jaunikis nusiima kepurę, nusilenkia ir priima lėkštę, kurią jaunosios tėvas paduoda sakydamas:

— Prašome priimti nuo mūsų duoną, vandenį ir druską, kurie mums reikalingiausi, ir tu mums reikalingas kaip duona, vanduo ir druska, taigi priimu tave už sūnų.

Žentas dar kartą nusilenkia tėvui. Lėkštę prineša prie stalo ir deda ant kertinio stalo. O čia sėdi už stalo dainininkės, dainuoja dainas, neleidžia nieko už stalo — reikia išpirkt stalą kaip ir vartus. Pulkas nori nutraukt sodą. Jei sodą nutrauktų, tai reikėtų užleisti be išpirkimo, bet pamėgink nutrauk! Viena, kad sodas aukštokai, kita, kad gali ir per nagus gauti, nes kai kurios dainininkės turi pasigaminusios smagias trumpas lazdutes. Ir dar kai kada būna sode erškėčių priraišiota, dilgėlių. Dažniausiai reikia išpirkti. Pasitaiko kartais ir nutraukt,

bet retai kada. Kartą broliai pagriebė mažiausią brolį, iškėlė aukštai, tas su pirštinėm sugriebė sodą, tie du traukia brolį, o tas abiem rankom sodą — ir su vinim ištraukė, ant kurios kabojo. Nors tam mažajam teko nuo dainininkių per nagus, bet sodą nukniaukė, ir turėjo leisti be išpirkos. Toks atsitikimas retas. Mergaitės už stalo sėdi, o vyriokai ant suolo — čia irgi siena saugo sodą, nelabai priei si. Dainuoja:

Nebus nieko, broleliai,— reiks alučio duoti,
Mes alučio neragavę, negalim dainuoti...

Jaunikio vadinosi *svokos*, nuotakos — *svočios*. Jaunikis — *ženykas*, pamergės — *drūčkos*, pabroliai — *broliai*. Dar buvo *maršalka*, kuris su svoka važiuodavo. Apie 1910 metus jaunikis veždavos tik vieną svoką, o septynioliktais metais jau daugiau: tris, keturias — tiek, kiek ir nuotaka svočių. Dabar jau maršalkų niekas neprašo. Nuotakos svotai keli gali būt, o jaunikio — tik vienas.

Kur dėsis svotas, pasiderėjęs, pastovėjęs šast buteliuką ant stalo. Dar ir broliai saldainių papila. O dainuotojos išeina su daina iš užstalės:

Aš turėjau pinigų, opa pa,
Nusipirkau buteliuką, tad rad ria...

Stalas jau laisvas. Tada eina jaunasis su vyriausiu broliu arba svotu į nuotakos stalą, nusilenkę prašo, kad nuotaka eitų už stalo. Čia jau kalba kas kaip moka:

— Priėję prie jūsų švento stalo, lenkiame žemai galvas ir prašom neatsakyti į mūsų prašymą, o išpildyti. Mes matom: jūs turit mergelių kaip daržely lelijėlių, tai ir mums duokit vieną, mes ją pasodinsim prie žalio diemedėlio.

— Tai rinkitės kurią gražiausią.

— Mes jau išsirinkom. Prašom su mumis, į mūsų pulkelį.

Nuotaką nusiveda prie savo stalo, pasodina prie jaunikio ir svoto.

Dabar neša į stalą valgius ir gėrimus. Dainininkės, priešais stalą sustojusios, pradeda svetimą pulką ragint valgyt. Žinoma, jos su daina ragina:

Valgykit valgykit, svotuliai mano,
Nekraukit nekraukit kišeniun savo...

Čia jau visus paragina — brolius, svokas, tik jauniems nepridainuoja. Pulke visada būna vienas ar keli aštria-liežuviai, tai atsikapoja žodukais kaip akmenukais:

— Ai ai mergelės, kokios jūs pavydžios, prisikrautum kišenėn, tai ir jums duotum. Jūs irgi norėtut paragaut pyragėlių.

Svotas pritaria broliui:

— Užtai jos ir bijo, kad visko nesuvalgytum, kad joms daugiau liktų.

— Nesiginčinam, tegu taip būna, kaip Sorelė pasakė.

Ir uždainuoja kitą dainą. Kadangi svoto liežuvėlis kaip malūnėlis geriausiai mala, tai svotuliui ir dainelė pir-miausia:

Gyrėsi svotas — labai bagotas,
Sakė, atvažiuosiu šešetu žirgų...

— Tai dėkojam mergelėm už dainelę šitą, bet padai-nuokit dar kitą.

— Jei tik norit, svotuliai, tai galim ir kitą, ir trečią.

Važiav svotas pro pirtį, pro pirtį,
Važiuodamas žegnojos, žegnojos...

— Dėkui, mergelės, ne už šitą, o už kitą, gal kita bus gražesnė.

— Aš jums, svotuli, padainuosiu,— atsišaukė iš kampo senelė,— tik klausyk, svotuli, auseles pastatęs ir užsimer-kęs.

Vai tu svotai, vai tu svotai,
Kiaulių šmotai, kiaulių šmotai...

— Pakartok, bobut, negirdėjau, kai užsimerkiau, o gal dar ne visą pagiedojai?

— Gerai, svotuli, gerai, kad tik nori, tai bus ir daugiau. O kuo toliau — dar gražiau.

— Bobut, ar tu šita pačia burnele ir valgai, kuria dainuoji?

— O tu, svotuli, gal turi kitą burnelę? Geras svotas, sakoma, šunies vertas, nes jis neloja, tik labai meluoja, girdamas jaunikį, taigi labai reikalinga turėt nors du liežuvius, jei ne burnas.

Dainininkės uždainuoja:

Vai, ko ožiukas bliauna? —
Kad jį svotuliai pjauna...

Šitoj dainoj visiems prigieda, ne tik svotui — broliams, svokoms ir jauniesiems. Kas kam teko — kam ragai, kam nagai, plaukai, taukai ir t. t.

— Kas gi jums, mergelės, liko iš ožio? — klausia brolis.

O mumiems liko mėsa,
Ba jau dainelė visa...

Svotams pridainavusios, pradeda broliams. Vardus iš anksto sužino, o jei nežino vardų, tai dainuodamos sako: „Vyriausiam“, „Antram“, „Trečiam“ — ir taip toliau visiems. Visiems kartu:

Gražūs broleliai pasidabinę,
Per slenkstį lipo — barzda prilipo...

Broliai atsikirsdinėja:

— Kaipgi galėjo barzda prilipt, kad nei vienas barzdos neturim? Ai mergelės, kaip jūs meluojat!

— Ką gi padarysit, broleliai, kad tokia daina, iš dainos žodžio neišmesi, kaip iš poterių „amen“.

Toliau dainuoja kiekvienam atskirai:

Brido brolis balaitę balaitę,
Paskui rudą kalaitę, kalaitę...

Padainavusios Vinculiui, dabar pradeda kitam — Juozuliui. Taip ir eina iš eilės, pradėjusios nuo vyriausio iki paskutinio.

Svokos turi atsivežusios vadinamus *prinaskus*. Prinaskai — tai pyrago bandelė gal poros kilogramų, gal daugiau, sūris, mėsos kiek — čia jau priklausė, kiek duodavo vestuvių šeimininkė. Svokos, sėsdamos už stalo, turi surišusios į *taračkinį* — baltą drobinį, gražiai apkutuotą. Jei nenori, kad daug joms dainuotų, greit atiduoda, o kitos nori tyčia pasiklausyt, tai vis dėkoja:

— Ne už šitą, o už kitą.

— Tada tai klausykit.

Mes mislinom: svokelės važeliais važiavo,
Ažna mūsų svokelės sėdynėm slyžiavo...

Mes turim svokelėm tai zoposėlio, tai zoposėlio —
Rūgintų varlelių tai giroštėlį, tai giroštėlį...

Svotas nenutyli, vis savo trejoką kaišioja, broliai irgi kapojasi su dainininkėmis:

— Tai kad raugėt varles ir molius džiovinot, tai turbūt pačios ne kartą ragavot.

— Žinoma, jos mums paliko, kas nuo jų liko,— atsišaukė svokos.

— Gal jos priraugė nemažą bačkutę varliukių ir suvalgė, o jums tik giroštėlį paliko? — tarė svotas.

Mes jus, mielos svokelės, tai dar pernai pažinom,
Kad ne savo skepetėlėm, tai žinom, tai žinom...

— Gražios jūs dainelės, bet gal mokat dar gražesnių, tai daugiau prašom padainuoti,— atsišaukia kuri iš pulko.

— Gerai, svokelės, kad tik norit, kuo toliau, bus gražiau!

jei neatiduotų prinaskų, tai jau šiandien nedainuos daugiau, nes dainoj viskas pasakyta:

Šią naktelę per naktelę mes svočiukių laukėm,
Žinot pačios, ponios svokos, ko mes reikalaunam...

Bet dar neatsitiko, kad po šitos dainos neduotų, ką turi paruošusios dainininkėms. Gavusios vaišes, padėkojusios, išeina visos. Prinaskus nusineša pas kurią iš jų, pasidėjusios ant stalo supjausto storokais gabalais pyragą ir sūrį tiesiog ant to paties skarinio. Valgo be šakučių ir lėkščių. Vienon rankon pyrago, kiton sūrio. To valgio ne kažin kiek. Tai suvalgiusios vėl grįžta į vestuves, atiduoda skarinį vyriausiai svokai, kuri davė vaišes, padėkoja dar kartą ir dar padainuoja tokią padėką, už kurią šiais laikais užsigautų:

Ačiū, mūsų svokelės, už baltą pyragą,
Lelijėlės svokelės, už baltą pyragą.
Gardūs jūs pyragai — labai mažai davėt,
Lelijėlės svokelės, labai mažai davėt...

Čia jau ar daug duos, ar mažai, vis tiek sakys: „Labai mažai“.

Paskiau padainuoja dar porą gražių dainelių. Ir eina ten, kur šoka jaunimas.

— O kurios dainos liko neišdainuotos, tai dar ryt ateisim ir padainuosim.

Šiandien gi yra jaunimo ir iš aplinkinių sodžių, tai gal papuls keletą šokimėlių susukt. Nespėjai kelių sušokt, jau, žiūrėk, ateina, muzikantą veda į pirkią — reikia gi svokas šokt vesti. Neišves nuotakos broliai svokų šokti, tai ir sėdės visi už stalo bala žino kiek. Užgroja muzika, broliai šoka su svokom, o čia jau apstoję žiūri, nes visiems įdomu. Kuris nors iš pašalinių šaukia:

— Žiūrėkit, svokos šlubos ant vienos kojos!

Kitas sako:

— Kad ne ant vienos, o ant abiejų kojų šlubos.

Visi kvatoja. Kiti vėl ką nors išgalvoja. Kuris nors iš vyrų pasako:

— Žiūrėkit žiūrėkit — gi šleivos dar!

Vėl visiems juokas. Broliai ilgai nešokdina svokų, nes vietos labai maža — žiūrėtojų pilna pirkia, šokantiems reikia suktis kaip statinėj.

Dabar jau visi išgarma iš pirkios kartu su muzikantu. Svetimas pulkas irgi eina ten, kur šoka. Čia jau pirkioj lieka tik kviesti kaimynai ir giminės. Tada juos sodina už stalo, vaišina šeimininkai savo kviestuosius svečius, o pašaliniai visi nekviesti išeina — kas į namus, kas į šokius. Jaunimas tai neskuba, tolei šoka, kol muzikantas groja. Betgi muzikai reikia pailsėti, nes vestuvės dar neįpusėjusios. Svečiai už stalo irgi nelabai ilgai vaišinasi — miego reikia visiem. Kaimynai, eidami namo, pakviečia kai kuriuos iš atvažiavusių giminių ar iš svetimo pulko, kuriuos nusižiūrėjo, kad šeimininkams būt lengviau, nes tiek svečių apnakvydint trūksta paklojimo.

Jaunavedžiai dar šią naktį guli ne kartu — nuotaka sarmatinas, visur pilna svečių, kambarių nėra. Kai kurios gal drąsesnės, ir jei buvo kur ramesnė vieta, kai vasarą — svirne, tai kitas dalykas. O žiemą kur dėsies? Kai parsiveža pas save, tai būna paruošta lova, kur reikės miegoti kartu su mylimu ar su nemylimu; jei kunigas supančiojo, tai niekur nepabėgsi nuo savo jungo — ar lengvas bus, ar sunkus, vis tiek reikės vilkti, nors ir verkdamai. Jei kumele gimei, tai pavalkų neišvengsi. Bet kol dar pas motulę, tai dukrelė turi valią.

Visi iškriko kaip Grigo bitės. Liko tik sava šeimyna pirkioj. O čia pilna prigurinta gurulių, pritrypta, prišiukšlinta, kad ir meška galvą nusisuktų tarp tiek netvarkos. Šeimininkė nežino, ko ir stvertis pirma. Tai, pasraitojus rankoves, sukas kaip muselė po išrūgas, kol visai nusivaro nuo kojų. Gerai, jeigu turi gerus kaimynus arba gerą giminaitę, kuri padės tvarkytis. Kita padės, taip, padės, bet šeimininkei reikia turėt akis ir pakaušyje, nes, kaip sakoma, ir šventųjų rankos į save linkusios, o pagalbininkės turi savo šeimas. Tai, kaip sakoma, kiekvienos marškiniai arčiausia savo kūno. Taigi turėk Saliamono

galvą ir sakalo akis. Viską suprask, matyk ir nieko blogo nesakyk. Bet žiūrėk ir miegodama kaip kiškis, kad ko nepražiūrėtum, nežinai, gal kieno akys tave seka, žiūrėkis.

ANTROJI VESTUVIŲ DIENA

Rytą pusryčiai pavėluotai, gal apie kokią dešimtą, vienuoliktą. Kieno pirkia didelė, tai gerai, už pirmo stalo svetimas pulkas susėda, už antro — nuotakos pulkas, už trečio — giminės, kviesti kaimynai. Nekviesti niekas neina, nebent vaikiščiai zuja aplink, kad kas numestų pyrago riekelę.

Pusryčiai praeina linksmai, su juokais. Nuotaka sėdi vėl su savo pulku, bet neverkia. Kad nėra nekviestų, tai ir dainuoti nėra kam. Muzikantai pradeda groti *labą rytą.* Nusilenkia pirmiausia jaunikiui, pasako: „Labas rytas“,— ir užgroja. Ties juo stovi tuščia lėkštė arba gražus dubenėlis pinigam dėti. Anksčiau po tiek daug nedovanodavo kaip dabar, nes ūkininkai skaitėsi su pinigais. Uždarbių nebuvo tais laikais, tai, kaip sakoma, kiekvieno elgetos poteriai su žinia buvo. Tai jei ir turėj kuris sukrapštęs kokį skatikėlį, tai turėj drūtai rankoj suspaudęs, kad neišsliduotų. Lėkštė slinko nuo vieno į kitą, už „labą rytą“ dzingsėj pinigėliai kapeikiniai, mažai kur sušlamėjo popierinis. Kaip sakoma, nuo tilviko po skatiką, o kadangi tilvikų nemaža susirenka, dėliok grūdą prie grūdo, tai pasidarys pūdas. Muzikantai — tai vieninteliai žmonės, kurie vestuvėse uždirba, o ne išleidžia pinigų.

Pasibaigė pusryčiai, tai jau pradeda rinktis neprašyti: jaunimas ir kas tik netingi, nes tokia diena ne kasdieninė — kaip bažnyčioj atlaidai, proga susirinkti pakieminėti, pasiplepėti, jaunimui pasilinksminti. Aplinkinių kaimų jau neina niekas, vadinas, sarmata dieną eiti į kitą kaimą neprašytiems. O šis vakaras bus tik seniems, nes jauni išlydės nuotaką į vyro šalį, ir muzikantas išvažiuos. Tai jaunimui baigtos vestuvės, kai nuotaką išveža. Bet dabar kol kas linksminas visi — prašyti ir neprašyti. Prieš išvažiuojant visi, kurie važiuos į svetimą šalį, sėda už stalo.

Dabar vėl nuotaka su savo pulku už atskiro stalo sėdi tokia tvarka, kaip ir prieš jungtuves.

Ant nuotakos stalo kol kas valgių nėra, tik jaunojo stalas valgiais apkrautas. Ant nuotakos stalo padėta tuščia lėkštė, nes prasideda *dovanojimas*. Pirmiausia prieina tėvai. Tėvas dovanoja pinigais kiek gali, motina ritimą drobės ir pinigų iškrapšto iš mazginėlio keletą rubliukų. Dovanoja ir svetimas pulkas. Pirmiausia deda jaunikis keliolika arba kelias dešimtis rublių. Nuneša vyriausiasis brolis į nuotakos stalą, žemai nusilenkia ir sako:

— Siunčia Jonas Bironas savo Onutei mažą dovanėlę. Prašome priimti, nepasididžiuoti.

Padeda lėkštutę ant stalo prie jaunosios. Vyriausia pamergė priima ir išpila pinigus į nuotakos lėkštę. Bet būna, kad ir nepriima, atiduoda lėkštę su pinigais atgal. Tada jaunikis turi pridėti daugiau. Ir vėl brolis neša ir prašo priimti. Gali dar ir antrą kartą nepriimti, tik jau trečią kartą turi priimti.

Dabar dovanoja krikšto tėvai, tėvas pinigais kiek negaila, o krikšto motina daugiausia savo darbo gražią paklodę (lovatiesę). Toliau — broliai, seserys, visi giminės ir tie, kurie kviesti kaimynai. Moterys dažniausiai dovanoja drobės stuomenį ar rankšluostį. Drobės stuomuo buvo gera dovana, rankšluostis — mažesnė. Pamergės irgi rankšluosčius dovanodavo.

Tiesa, dargi ir jaunikio visas pulkas dovanodavo pinigais. Kada apdovanoja jaunikis, tada visas pulkas sudeda į tą pačią lėkštutę, kiek kieno malonė, neša tas pats brolis ir prašo priimti jaunojo pulko dovanėlę. Dovanas tvarko pamergė. Kada padeda kas dovaną, tai jaunoji moterišką giminę pabučiuoja, o vyrams ranką paduoda ir nusilenkia. Per dovanojimą merginos dainuoja nuotakai liūdnas dainas: „Gale laukelio graži lygi lankelė“, „Vai motule motule“.

Po apdovanojimo neša valgius į stalą ir vaišina nuotakos pulką. Visi valgo, tik nuotaka nevalgo, sėdi nuliūdus, apsiverkus. O pirkioje vėl pilna neprašytų svečių, kad sunku ir prie stalo prieiti šeimininkams. Čia visiems

įdomu, kas kuo dovanoja. O paskiau moterėlės aptaria, kieno dovanos gražesnės, kurios drobės plonesnės.

— Nu ir sudovanojo Onai — regėjai, kokį nešulį surišo, kaip pakelt! Per trejis metus tiek nepriausi.

— Sudovanot tai sudovanojo, bet kai nuvažiuos į svetimą šalelę, tai ir išdalins visas dovanas, dar, ko gero, gali ir neužtekti — ras dieverėlį ne vieną, o kokius penkis, ir mošeles tris, šešurėlį, anytą, o kur dar kiti.

Seniau tai vedė nuotaką vyriausiasis jaunikio brolis šokt, pašokdino — brolį juosta sujuosė, ir gana. O dabar prasimanė, tai visi veda šokti, negana broliai, tai dar ir svotai — ir visiem dėk ant kaklo rankšluostį, tai va, suskaityk: Jonas pulkelį susiprašė nieko sau — penki broliai, svotas, du muzikantai — ir visi laukia martelės dovanėlių.

— Taigi taigi, kaip pamanai, verpi verpi ik pirmų gaidžių, priaudi, prigludeni pilnas skrynias, o per vestuves tik rėžyk ir dalyk kiekvienam žingsny. Kur žingsnelis — ten dovanėlė.

— Už tai ir dainoj pasakyta: „Tolei martele vadina, kolei dovanas dalina. O paskui ar bus vieta tau už stalo paskirta?“

— Vieta gal ir bus, bet sėdėt nebus kada.

— Gerai tu, Petrien, sakai. Kai aš ištekėjau, radau ūkį, rodos, ir nenugrubusį: lauko pusvalakis ir trobesėliai nemaži. Bet ką aš gero regėjau? Darbavaus, prakaitavau iki devinto prakaito, plakiaus, ir ką aš turiu? Vienai mošai vestuvės ir kraitis, kitai irgi tas pats — vestuvės, kraitis. Galiausiai dieveris susituokė,— dalybos. Suplėšėm tą pusvalakį į penkias dalis ir likom kaip bizūnai: lauko užuoganėlė kaip žarnelė, kai kur net akėčios neišsitenka. Trobesėlius vėl pasidalinom — kam tvartas, kam kluonas, trečiam svirnas, ketvirtam nors pirtis — ot ir turtas tau. Ot ir kukuok, gegule, kad žiema ilga. Kai tuokėmės, tai sakė: „Gyvensi kaip inkstas tarp taukų“, o gyvenu tarp vargų ir klapatų. Ir kai pagalvoju, net baimė ima: ką gi mano vaikai dalinsis? Ak, auga šešetas.

— Ko tu, kūma, suki galvą? Davė dievas dantis — duos ir duoną, dav sėdynę — duos ir suolą.

— Suolo tai dievo neprašys — patys iš medžio nusitašys, bet su duonele tai jau blogiau, kad nėra kur sėti.

— Kam iš anksto bėdavot, paklausykim — dainuoja gražiai.

— Dainelės tai gražios, žodukas prie žoduko kaip lapukas prie lapuko limpa, kad gyvenimas būt toks gražus!

Nėra laiko kalbėtis, nes jau arklius kinko, puošia su žalumynais ir pievų gėlėmis. Paaugliai gėlių parneša, o jaunos moterys sukiojasi apie vežimus — nori į svetimo pulko vežimus įdėt seną šluotą. Čia ir juokas, bet kartu ir burtas: nusiveš svetimas pulkas keletą šluotų, tai ir kitas merginas kaip su šluota iššluos į moterystę. Dar ir rūtų kokį krūmą išrovusios įdės į kieno nors vežimą po sėdyne — irgi kad kitas mergaites greitai išraut iš gimto sodžiaus. Kas puošia arklius ir vežimus, kas valgo ir geria, o dainininkės dainuoja. Pridainavusios nuotakai, atsigrįžta į svetimą pulką. Dar daug dainelių neišdainuota.

Svetimos šalelės neslauni broleliai...

Šiandien ir jaunikio nepamiršta, ir jam yra dainelė skirta:

Ar tai tavo, dėdule, žentulis,
Ar tai tavo rinktinis dabintinis?..

Svetimas pulkas netyli, suranda miklų žodelį ir kerta kaip su kirvuku.

— Kodėl, mergelės, jūs vis meluojat? Ar gal jūs ir nemokat teisybės sakyt?

— O pas tave, svotuli, turbūt melo be galo, o teisybės nei galo,— kas iš kampo atsišaukė.

Tu, svotuli, geras, tik labai melagis,
Kai vilioj mūs sesutę in Jonulio namelius,
Sakė, rasi kiaulių penkiolika, o tekutį šešioliktą.
Kai nuvėj mūs sesulė, tik rado tekutį...

Svotas sako:

— Tai ir gerai, kad rado tekutį, duos tėvulis pasogos kiaulaitę, o toj kiaulaitė atves daug paršiukų, ir bus mano teisybė kaip iš krosnies kaktos šviesybė.

— O jei tėvulis neduos kiaulaitės, tai kaip bus?

— Duos duos, kaip neduos! — šaukia broliai.

O merginos dainuoja:

Tu, svotuli, kukutis kukutis,
Tavo barzdos truputis truputis,
Šarkos varnos nupešė nupešė
Ir lizdelį suvijo suvijo...

— Ir vėl meluojat, mergelės, kaipgi galėjo varnos barzdą nupešt, jei jos visai nebuvo?

— Žinoma, nebuvo, kai buvai vaikas, bet kai užaugai, ir barzda atsirado, o dabar nėra, nes šarkos, varnos nurovė, o svotulis nemokėjo apsigint.

Svotas dar kirstųs, bet Banigna užtraukė, pasistojus ant kulbelės, naują dainą, geriau pasakius, labai seną, nes jau merginos tokios nemokėjo:

Vai tu svotai, tu begėdi, žiūrėk, kaip tu sėdi,—
Savo snapą pasikoręs, tik mėselę ėdi,
Ir vienas suėdi...

Kas žino, gal pačios sugalvota dainelė, bet kai balsas gražus, tai ir išėjo gerai.

— Tai dėkui, motule, už dainelę, graži tavo dainelė, bet galėjo būt gražesnė.

— O tai aš, svotuli, moku ir gražesnę, tik klausyk ir nepeik.

Važiuok, svotuli, namo, rasi namie iškadą:
Kiaulės bulbes nukniso, bernai pačią surišo...

— Tai tik man ir man, kodėl jūs kitus užmiršot? Tik pažiūrėkit, va jau svokos ir broliai širsta.

— Gerai, svotuli, gerai, bus ir jiems, užteks visiems po truputį to gero.

Nesglausk, svokos, prie sienos, prie sienos.
Mūsų sienos plyšiuotos, plyšiuotos...

Dainos dar ne visos išdainuotos, o jau pietai eina į pabaigą. Tai reikia ir broliams keletą sumest.

Pavasario giedrą dieną,
Ginsim brolius į rugieną.
Už tutūno pora lapų
Gautum brolių šimtą kapų...

— Nu jau, nu, mergelės, čia tai jau nurietėt didžiausią melą. Jei būt tokie berneliai pigūs, kaip jūs sakote, tai jūs seniai būtumėt motulės. Ot mergelės tai tikrai pigios, nes jas dovanai atiduoda, dar primoka — tik imk,— sako brolis.

— Pamėgink, broleli, nors vieną paimt už rankutės ir veskis, tada pasigirsi.

— O kam mums imti pėsčią, be kraičio, kad mes galim atvažiuoti ir su skryniom parsivežti parėdytą, išdabintą ir tėvelių palaimintą, brolelių palydėtą.

— Čia tai jūsų reikalas, jei atvažiuosit, tėveliams žemai nusilenksite, rankeles pabučiuosite, mergelei aukso kalnus prižadėsite, o paskui neištesėsite, žinoma, tai gal ir susigundys, patikės ir ištekės,— atsikirsdinėja Jonienė.

Arkliai jau stovi prie durų pakinkyti ir į vartus atgręžti. Tai reikia vėl nuotakai padainuot:

Žirgeliai sukinkyti,
Prie vartų apgrąžyti...

Dainininkės atsisveikinimo dainą dainuoja. Svetimas pulkas iš užstalės išeina. Tėvas priėina prie nuotakos stalo. Čia visi atsistoja, nuotaką praleidžia pirmutinę. Tėvas ima savo dukrą už rankos, veda prie jaunikio, paduoda jos ranką į vyro rankas.

— Prašau priimti mano dukrą ne vienai dienai — visam gyvenimui, ir būk toks geras, kaip aš buvau jai geras.

Duktė šluostosi ašaras skarele, bučiuoja tėvams rankas. Atsisveikinęs paduoda tėvas į rankas lėkštę su stikline vandenio, į kurį buvo įmerkta rūtos šakelė. Lėkštę ima abu jaunieji ir išeina iš pirkios. Vyriausias brolis paima lėkštę, kol jaunieji įlipa į vežimą. Atsisėdus jau-

najai, paduoda į rankas lėkštę. Merginos paskutinę dainą uždainuoja:

Oi, kai aš sėdau į vežimėlį,
Lenkiau galvelę į jaunimėlį...

Šitą dainą dainuoja lauke, kada sėdasi jaunieji į vežimą. Jei dar būna laiko, kartais ką pamiršo ar dar ne visi susėdo į vežimus, tai lukteri kiek, tada merginos dar suspėja vieną dainelę padainuoti:

Čerška barška skrynelės,
Iš svirnelio vežamos,
Graudžiai verkia dukružėlė,
Iš motulės eidama...

Pajuda arkliai iš vietos, tada nuotaka kliusteri vandenį pro petį iš stiklinės.

Sako moterėlės:

— Jei kam užkristų to vandenio nors lašas, tai tas apsirgtų džiova arba nūda užpult. Tai reikia saugotis.

Išdardėjo iš kiemo vestuvės, tai jau nekviestiems nėra ko veikti, visi krinka į namus. Pasilieka giminės ir kviesti kaimynai. Dabar jų eilė linksmintis. Šeimininkai sodina savo svetelius už stalo ir vaišina. Sveteliai vaišinas, linksminas, vieni kitus ragina valgyti ir gerti. Tais laikais nebuvo tiek stiklelių, kiek svetelių, gerdavo tuo pačiu puodeliu, dalinosi visi neskubėdami. Vyrai už pirmutinio stalo, o moterys už kito arčiau lentynų. Pas kurį užsistovi ilgiau stiklinė su alum, tai ir dainuoja:

Išgerk, kūmule, išgerk,
Išgerk, širdele, išgerk —
Nepalik bitelei
Nei bitinėliui...

Arba kitą dainą uždainuoja, ragindami vieni kitus gerti:

Vai kūmuli, kas gi tau, kas gi tau —
Tavęs geriant nematau nematau nematau.
Išgerk stiklelį ir parodyk dugnelį...

Taip stiklinė ir keliauja iš rankų į rankas.

— Sveika būk, Petre, Katre, Mikai, Pranai!

— Į sveikatą! Į sveikatą!

Taip alutis keliauja, veideliai kaista, sveteliai linksmėja. O čia linksmi dzūkeliai sėdi ir nesnaudžia, dainelės viena kitą veja.

Išgėriau vieną — nieko nejaučiu,
Išgėriau antrą — dar nesuprantu,
Išgėriau jau trečią — galvelė skauda.

Kitaip ir būti negali, dzūkas be dainos — kaip ubagas be terbos. Kur ubagas — ten ir jo terba, o kur dzūkas — ten ir daina.

Kada gėriau, kada ne, o jau nūnai gersiu.
Stiklelį ik dugnelio visą išragausiu...

Kai kada stiklelis sustoja ties kuriuo ir pastovi per ilgai, tada kas nors uždainuoja:

Nelygus stalelis — neateina stiklelis...

PAS JAUNIKĮ

Pas jaunikį ne prasčiau laukia kaip pas nuotaką. Ten sodas papuoštas ir stalai baltomis lininėmis paklodėmis užtiesti. Už tų stalų sėdi jaunimas, mergelės su gėlių vainikais ant galvų, visos gražios kaip darželio gėlės ir linksmas dainas dainuoja — laukia martelės parvažiuojančios.

Jau čionai nuotakos pulkui vartai užkelti, prie vartų stovi vyrai — neįleidžia, kol svotas neišperka. O už stalo dainuoja:

Parveža martelę, pardundina,
Jos margas skryneles parbarškina...

Kai kada keliolika minučių prastovi už vartų, kol įleidžia į kiemą. Tada merginos, už stalo sėdėdamos, dainuoja:

Išeiki, tėvuli, vartų atidaryti.
Parveža martelę pečeliui kūrinti...

Įvažiavę į kiemą, visi išlipa iš vežimų, tik vyriausias brolis, kuris atvežė kraičio skrynią, sėdi ant skrynios ir neduoda be išpirkimo. Čia vėl jaunikio svotui reikia rūpintis, kaip išgauti. Kol skrynia ant vežimo, pulkas nesėda už stalo. Iškėlus skrynią iš vežimo, kai kurie prieina, pakiloja — ar sunki, mėgina; jei sunki — tai garbė nuotakai, vadinas, darbininkė, audėja, ritimų pilna skrynia, jei lengva, tai juokiasi:

— Turbūt martelė ne kraitį gamino, o miegą džiovino atsargai.

Bet jei skrynia labai sunki, tai kas nors juokais pasakys:

— Gal martelės skrynioj akmenų pridėta, kad taip sunku?

Kažkur atsitikę, kad, mažai kraičio turėdama, nuotaka pridėjo akmenų, kad būt skrynia sunkesnė.

Čia irgi pasitinka jaunąją porą prie durų su duona, druska ir vandeniu, jei ne našlys, tai tėvas, o jei našlys, tai kitas iš artimųjų, kad tik būtų vedęs vyras, moterys nepasitinka. Sodo išpirkimas taip pat kaip pas jaunąją.

Kada stalas laisvas, tai sėdasi abu pulkai kartu, tik kertinį stalą užima jaunosios pulkas.

Dabar greta sustatyti du ar trys stalai. Jaunosios pulkas už kertinio stalo sėdasi su jaunąja pora pačion kertėn. Vyriausia svočia su didžiuliu nešuliu dovanų prie nuotakos šalies. Pirmiausia nuima nuo stalų paklodes ir užtiesia martelės paklodėmis, tas atiduoda, kieno buvo. Kai kurios nuotakos atsiveža šventą paveikslą, tai pakabina prie kitų paveikslų ant sienos prie stalo. Svočia paduoda jaunajai gražų rankšluostį. Jaunoji pakabina kampe prie paveikslų. Šeimininkės neša valgius ir gėrimus, ant galo stalo padeda papuoštą karvojų. Karvojų puošė įvairiai, kaip kas išgalvojo: saldainiais, gėlėmis, dar kepdamos visaip išraitydavo. Ant karvojaus reikėjo dėti dovaną — savo darbo rankšluostį arba stuomenį drobės. Tam dovana, kieno karvojus, žinoma, tų namų šeimininkei. Abu pulkai valgo ir geria. Kas nors iš pulko uždainuoja:

Karti, karti, degtinė karti...

Kai kuri pora nenori bučiuotis, sarmatinas prie visų. Tai jau dainininkai nenusileidžia, vis kartoja ir kartoja tą patį, kol pasibučiuos. Pasibučiavo — ir dar dainuoja:

Negerai, negerai, negerai pabučiavai...

Taip pat dainuoja keletą kartų, kol kuriems greičiau atsibosta — ar jiems klausyti, ar šitiems dainuoti. Šitie baigė, tai jau stovi priešais dainininkės kitos.

Vakar vakarėlį pjoviau gaidužėlį,
Laukiau savo martelės nakčia parvažiuojant...

Dabar jau svetimas pulkas — nuotakos, tai dainininkės visiem pridainuoja: broliams, svotams, svočioms. Svočios irgi atsivežė vaišes, turi pasidėjusios šalia savęs.

Pas jaunikį šį vakarą pilna jaunimo ir iš kitų sodžių, vieni šoka, kiti dainuoja. Po ilgos vakarienės, kada reikia išeiti iš užustalės, muzikantas užgroja smagią polkutę. Jaunojo broliai veda jaunamartę šokti. Šokis būna trumpas: pašoko — svočia paduoda rankšluostį šokėjai, toji uždeda ant petiės. Pirmutinis veda šokti vyriausiasis brolis. Taip ir šokdina iš eilės visi broliai. O kai kur dar ir svotai veda. Ir visiems reikia po rankšluostį padovanoti. Muzikantams irgi. Nors gražiausiais apdovanotų, bet kuris nors iš šalies pasakys, kad negražūs.

O dainininkės dainuoja:

Mūs brolelis apsigavo,
Iš Jočiškių driskę gavo...

Dabar jau krinka iš pirkios visi, kur kuriam patinka, tik jaunamartė su svočiomis eina, kur jaunavedžiams paklota lova. Nuo lovos svočia vyriausia viską nuima, išskyrus čiužinį, nuimtą paklojimą rankšluosčiu perjuosia. Rankšluostis — dovana tai, kurios buvo paklota lova, žinoma, savai šeimai: anytai, mošai. Dar svečiams neišėjus, atsiranda jaunikis. Jaunikiui atėjus, svočios palieka vienus.

Pirkioj dabar sėdi giminės ir kaimynai, kurie nedalyvavo palydose, dabar jų vakarienė. Čia irgi ūžia kaip spiečius bitelių. Kai vasarą trumpos naktys, tai ir apaušt-

ta, kol paskutiniai iškrinka. Jaunimas irgi į namus neskuba, jei jau vestuvės, tai vestuvės, reikia gerokai pasilinksminti. Patys iš savęs juokiasi: „Kam iš vestuvių vėlai pareit, geriau anksti, saulutei užtekėjus,— niekas neprikibs".

— Aš,— giriasi Petras,— visada pareinu anksti, saulei užtekėjus. Tėvas sako: „Kodėl taip vėlai?" O aš atsakau: „Dar neįdienojus — tai anksti".

Vestuvėse, žinoma, visiems linksma, tik ne šeimininkams, o ypač šeimininkei. Pasibaigė išaušus vakarienė — reikia jau ruošti pusryčius. Tai ne savo šeimynai, kaip padarei, taip gerai — čia bus daug burnų, reikės visas pavalgydinti, ir nekasdieniškai, o šventiškai. Tai ir sukis kaip skritūlis, motule. Kaip sakoma, pasikaustyk kojeles, kad nepasimuštum.

Dar tu neatsigulei, o jau kai kurie keliasi, valgyt norės. Jei sveteliai suvažiavo, tai ne jaučiai sugyliavo, kaip toj dainoj giedama:

Neški sūrius ir torielkas,
O prie sūrių dar arielkos.
Jei arielkos neišteksi,
Tai nors dešrelių prikepsi...

VESTUVINIAI PUSRYČIAI

Saulė jau gerokai pasikopėjus, laikas būtų valgyt, bet pamėgink surink visus — vienas dar kur šiene įlindęs miega, kitas kur nuklydęs pasivaikščioti. Tik jaunavedžiai anksti atsikėlė, pasiskubino, nes, jei nepaskubėsi anksčiau atsikelti, ateis muzikantai žadinti, užgros prie durų maršą — ir vėl reikės duoti po rankšluostį. Ir taip jau dovanėlių nemaža išvėtyta. Įeina jaunoji į pirkią — pasitinka su maršu muzikantai. Čia jaunikis pinigą įspaudžia muzikantams.

Įėjusi į pirkią martelė pakabina rankšluostį prie samčio — tai šeimininkei. Paduos kas vandenio nusiprausti marčiai — ir vėl duok dovanėlę. Patarnauja, jei yra jaunimo, paauglių, mergaitės ar berniukai. Jei mergaitė padavė, tai skepetaitė aprišo, jei berniukas, tai juostele su-

juosė. Patarnauja tie, kuriem būna pavesta, žinoma, iš artimiausių šeimos narių ar giminių.

Kurio pirkia didelė, tai stalų daugiau pristatyta, kad sutilptų visi, abu pulkai ir giminės. Jaunoji sėdi prie jaunosios pulko už kertinio stalo.

Martelė, jei neapdovanojo tėvų vakar, tai apdovanoja šiandien per pusryčius. Jaunosios svotas šaukia:

— Šaukia martelė Jono tėvą ir motiną, tai yra savo šešurėlį ir anytėlę, prieiti prie švento stalo, priimti dovanėlę nuo savo martelės! Ji dovanoja nei auksu, nei sidabru, tik savo darbščių rankų darbeliu, pačios suverpta ir išausta balto lino valaknėlių drobele.

Tėvams priėjus, nuotaka pabučiuoja tėvui ir motinai rankas. Pati martelė savo rankomis apvelka šešurą marškiniais ir apjuosia juosta, dar ir ant kaklo uždeda stuomenį drobės. Anytai — sijonas, palaidinukė, skarelė ir dar stuomuo drobės ant kaklo. Jei jaunikis turi krikšto vaikų, ir jei maži, tai pasodina ant kelių jaunamartei,— ir reikia duot kokią dovanėlę. Paaugusiems, kurie ant kelių per dideli, tai vis tiek reikia ką nors duoti — juostelę ar skepetėlę, jei mergaitės.

Marti visus apdovanojo, muzikantai pagrojo „labą rytą"; taip pasibaigė vestuviniai pusryčiai.

Dabar jau pradeda rinktis jaunimas, kurie tik kvieslio kviesti, viena kita moterėlė ateina. Susibūrę į pulkelį ar po dvi, po tris, pastoviniuoja, pasikalba, aptaria daug ką, viena kitos vaikus giria.

Taip dienelės valandos bėga, svetimas pulkas už stalo sėda pietų, nes reikia jau grįžti į namus. Kada nuotakos pulkas sėdi prie pietų stalo, jaunimas dainuoja:

Džiaugėsi Jonulis audėjėlę gavęs,
Dyvai ne drobė! — dyvinosi žmonės:
Ant kuolų metė, akėčiose audė —
Dyvai ne drobė! — dyvinosi žmonės...

Jonuli mūsų, broleli mūsų,
Rinkais mergelę trejus metelius,
Rinkais mergelę trejus metelius —
Ir išsirinkai kiaulių piemenę...

Šitą dainą pritaiko vienam ir kitam. Pas nuotaką jaunikį peikia. Kartais moterys pagyvenusios sudainuoja martelei:

Subatos vakarėlį atjoj bernužėlis,
Nedėlios rytužėlį darėm parėdkėlį...

Vai mergele lelijėle, kur nudėjai vainikėlį? —
Ar prašokai prauliojai, ar berneliui dovanojai?..

Moteraitės nenukenčia, dainuoja savotišką dainelę, džiaugiasi, kad martelė į moterų pulkelį pateko, nes jau bernelio valion papuolė.

Ką darysi, sesutėle, apleidus darželį,
Ar tau šiandien linksma yra, kad gavai bernelį?..

Šitą dainą dainuoja prieš išvežant į svetimą šalį ir pas jaunikį parvežtai marčiai.

Pridainavusios svetimam pulkui, pridainuoja jaunavedžiui:

Perlaužiau nendrelę per puselę,
Prabarė tėvulis per naktelę...

Jaunamartei irgi kokią porą dainelių sudainuoja, jei būna laiko. Visų dainų neišdainuosi, nes jau ruošiasi palydai į namus važiuoti.

Pas motulę augau — valelę turėjau,
Kas rytelis vakarėlis darželėlin ėjau...

Tik pabaigė dainininkės dainuoti, tai svočia, už stalo sėdėdama, užtraukė, nes ji norėjo greičiau namo važiuoti:

Sveteliai sveteliai, nebūkim kaip teliai,
Supratom ateiti — supraskim išeiti...

Dainininkės savo dainą turi, atsiprašo visus svečius:

Jei kam dainos nepatiko, neturėkite už piktą,
Kas tas dainas drukavojo, tą jau vakar pakavojo...

Arkliai jau sukinkyti, į vartus apgrąžyti, pulkas jau išėjęs iš užstalės, dabar jau dainininkės dainuoja gražią dainelę atsisveikinimui svetimam pulkui:

Prašom ilgiau pastovėti
Valandėlę palūkėti —
Paklausyt mūsų dainelių
Čiulbėjimo kaip paukštelių...

Šitą dainą dainavo apie 1919 metus.

Palyda išvažiavo, jaunavedžiai sugrįžo, palydėję martelės pulką. Kas neprašyti, nukriko į namus, liko martelė svetimoj šalelėj visam amželiui.

Prie stalo sėdasi visi pakviestieji baigti vestuvių. Šiandien neprašytų nėra nei vieno, todėl visur erdviau, triukšmo mažiau, svečiai, už stalo sėdėdami, patys sau dainuoja:

Subatėlė gera diena, subatėlė gera diena —
Eisim darželėlin, skinsime rūtelę...

— Žinai, širdele, gerai čia sėdėti ir dainuoti, bet jau laikas apie namus pagalvoti, juk namai vietoj stovi,— sako Petras Meilažodis.

— Namai ne lašiniais dengti — katės nesuės. O luobą lupk tada, kai lupas. Stalas toks negreitai pasitaikys, brol. Taigi sveika, burna, nebūk durna — išsižiok, tai išgersi,— atkerta Jonas.

O Petrienė uždainavo vietoj atsakymo, nes jau visi supranta, kad laikas į namelius kraustytis:

Tie svečiai begėdžiai namo nevažiuoja,
Kelios dienos už stalelio alutį tuluoja...

Dar kuris iš svečių paragina namo važiuoti su daina:

Svečiai svečiai, kalbėkim stačiai,
Supratom ateiti — supraskim išeiti.
Laikas namo!

Dainomis vieni kitus ragino, kad jau laikas namo, tai ir kėlėsi visi iš užstalės, bet dar Jonienė uždainavo:

Gėriau dieną, gėriau naktį
Pas tėvuką plikakaktį...

Vestuvės eina prie galo.

— Dėkui tau, tėvuli, už vaišingą stalą, už pyragą ir alų. Linkime jums, kad jūs visada visko turėtut, aruodai pilnėtų, šeimyna didėtų ir pavardė jūs platėtų! O tau, Jonuli, ir jaunoji martele, šimtą metų pragyventi ir niekada nepasenti, proanūkių susilaukti! O labiausiai santarvėj gyvenkit, niekada nesibarkit, būkit laimingi ir turtingi.

— Tai ir jums, sveteliai, dėkojam, kad nepasididžiavot, atvažiavot, kaip sakoma, išlydėt manęs į naują gyvenimą. Dėkojam už gerus linkėjimus, meilius žodelius, linksmas daineles. Už viską. Prašome ir toliau mūs nepamirškit, atsilankykit.

Vestuvės vestuvės, ot, jau ir po vestuvių. O gyvenimas prieš akis. Sako: genys margas, o gyvenimas dar margesnis.

PAS JAUNĄJĄ

Čia vestuvės jau pasibaigė, o pas jaunosios tėvus dar laukia palydų pargrįžtančių. Sugrįžo palydai, tada sėda visi kviestieji už stalų ir paskutine vestuvine vakariene vaišinasi. Čia irgi nesnaudžia sėdėdami užu stalo: dainos, juokeliai tik skamba. Šių namų motulė ne nebylė kokia, o dainininkė. Nors širdelę gal ir sopa išleidus dukrelę, bet svetelius linksmina, ragina gerti su daina:

Gerkit, mieli sveteliai, miego nenorėkit,
Dar aš tokių svetelių niekad neturėjau...

Kaimynės ir svočios nepasiduoda motulei, jos irgi moka dainelių.

Mes geriam ir geriam — vis galo nėra,
Pažiūrim ant stalo — degtinės yra...

Motulė vietoj nesėdi, tai prie vieno stalo prieina, paragina, tai prie kito paragina savo svetelius valgyti ir gerti, kur su dainele, kur su meiliu žodeliu. Sveteliai irgi motulei turi dainelę, ragina išgert:

Ant marelių krantelio kūkalis žydėjo,*
Ant motulės baltų rankų stiklelis blizgėjo...

* Kūkalis — dirvinė raugė (*Agrostemma githago*).

O močiutė vėl turi dainelę pagaminus:

Noriu gert, noriu gert — bijau pikto vyro,
Sėdi vyras ant stalelio — kaip katukas žiūri...

Čia jau Jurgis kaimynas šaukia:

— Sveika, moč! Kad vyras nesiūlo išgert, tai su manim susigerkim.

— Ne ne, kaimynėli, negaliu aš gerti su visais, jei aš su visais gersiu, tai jums bus kaip tiem devyniem žentam.

— O kas gi jiems atsitiko?

— Nieko baisaus: suvažiavo visi pas uošvį į svečius. Uošvis, su kiekvienu žentu susidaužęs, stikliuką išgerdavo. Paskiau, susigėręs su žentais, gėrė su dukterimis — nuo kiekvienos vaišes priiminėjo. Pagaliau, vos vos liežuvį apsukdamas, tarė: „Jei jau šiandien kas neatsigėrė, tai jam bus visada maža“. Uošvis pasigėręs miegojo, o žentai, neturėdami vaišių, į namus iškriko...

— Ne ne, močiute, jau mums taip neatsitiks, nes mes jau kelinta diena vaišinamės, o jums pabaigoj siūlom.

Visi kvatojas, o vyrai dainelę traukia:

Ei, učia učia učia,
Geriam vyną ir alučio...

Moterys perkerta vyrų dainą, o savąją pradeda:

Gerkime, sveteliai, dūmokim namo,
Padyvys tėvulis, kad ilgai geriam...

— Gerai jūs, moterėlės, dainuojat, priminėt, kad reikia dūmot jau apie namus. Nors labai gerai čia mums: šilta, linksma, gert ir valgyt pilnas stalas, bet vis tiek namai čia neateis, reikės patiems į namus traukti. Kaip žmonės sako, jei kalnas neina prie Makometo*, tai Makometas turi į kalną lipti. Na, bobut, tai kapstykimės po trupulį, mazgykimės sparnelius — trauksime į namelius,— sako Petras.

---

* Mahometas.

— Žinoma, jau prisilinksminom ik valios, kad tik gyvenimas jaunųjų būtų toks linksmas, kaip vestuvės linksmos buvo! O jums, Martynai ir Martynien, tai linkime, kad būtų visada pilni stalai valgymų, o aruodai javų, kad visada sveiki būtut ir visko turėtut, ko tik jūsų širdis geidžia!

Ir suturšė sveteliai kaip avilyje bitelės. Kurie važiuoti, tai vyrai arklius kinko, o moterėlės savo mezginėlius renkasi, kad ko nepamiršus. O Martynienė, kam reikia, ir lauktuvių įsuka į taračkinį. Ak, atvažiavo visi ne tuščiom — su karvojais, su dovanom, tai reikia ir tų neužmiršt, kurie namus saugojo. Kaipgi, paklaus: „Ar parvežėt kiškio pyrago?“

Visi atsisveikina vieni kitus, o labiausiai šeimininkus, dėkoja už vaišes, už mielus žodžius, atsiprašinėja, gal kuo prasikalbėjom, laikykit viską už gerą.

Pagaliau atsibučiavę išvažiuoja, ir pėstieji iškrinka. Martynai abu atsidūsta lengvai:

— Tai jau vieną kaltūną nuo galvos numetėm. Dar du liko,— sako Martynas.

— Apstok, tėvai, argi jos mums sunkios buvo? Onulę jau išleidom, o šitos dvi dar jaunos, ne tuoj reikės vestuves kelti. Tai kokie čia kaltūnai? Bet tiek to, nekalbėkim, eikim poilsio, nes aš jau taip išvargus, atrodo, dvasia jau mažiukan pirštan laikosi ir tuoj iškris.

Taip buvo išvargus motulė, vos vos nulingavo į kamarą, kur stovėjo jos lova. Atsigulė net nesirengus iš nuovargio, sumerkė akis ir prisiminė dainos žodžius, ar gal sapnavo:

būna tą patį vakarą, kai iš bažnyčios parvažiuoja jaunoji, o kitose — prieš išvažiuojant į svetimą šalį.

Girdėjau, vienose vestuvėse svotas su lazdele į balkį stukseno ir šaukė:

— Prašom prieit prie švento stalo Povilo Birono. Ne vieno, o su pušele, su šakele, dar ir su šyčkele atsisveikint Onulę, kuri rengiasi į tolimą kelionę. Ne už jūrių marių, bet į kitą gyvenimą.

Tai reiškia: Povilas — pušelė, žmona — šakelė, o vaikai — šyčkelės, tai visus ir kvietė apdovanot jaunąją. Žinoma, pirmiausia tėvus, krikšto tėvus, brolius, seseris ir visus kviestuosius, nieko nelenkdamas.

Aš buvau Varėnos rajone Karpiškių kaime. Ten, kai išvažiavo į jungtuves, tai atvažiavo pora vežimų čigonų. Jaunikio kviestieji svečiai persirengė čigonais su gunčėm*, virvelėm susijuosę, moterys su ilgais sijonais, dideles skaras persimetusios per petį; atsivežė kortas, vis siūlėsi paburt. Atvažiavę čigonai ir vogdavo, jei kur gerai papuls — baltą pyragą, sūrį, mėsą. Tai šeimininkė prašė savo svečių, kad saugotų. Pasišvaistę po pirkią patys neprašyti susėdo už stalo, pasistatė puslitrį.

— Pania širdele, gaspadorėli, pamylėk svetelius — juodus čigonėlius, kad dukrelė būt laiminga ir žentulis turtingas!

Šeimininkas atnešė dar puslitrį, šeimininkė — sūrį, pyrago paraikius. Pasivaišino čigonai ir nuvažiavo.

Laukdami iš jungtuvių parvažiuojant, čia sodo nerėdė, o pasiuvo mažą lopšelį, tokį, kaip moterys, eidamos į lauką, nešdavos vaikams, tik daug mažesnį. Lopšelį pakabino vietoj sodo. Tiesa, dar parėdė skudurinę lėlę ir paguldę liūliavo dainuodami:

Liūliai liūliai mažą,
Duos dievulis gražų...

Viena moteris pasirėdžius vyriškais rūbais, su kepure ant galvos, o rankoje turi žilvičio kamblį pusmetrinį, ant stalo stovi puodelis, kur geria vandenį, žilvitis — neva ra-

* Gunčė — milinis kelionės apsiaustas.

šomoji plunksna, o puodelis — tai rašalinė, turi lapą popieriaus ir neva rašo įsakymus valdininkas. Taigi vienos dainuoja, kita vaiką supa, o valdininkas rašo... Parvažiuoja jaunieji, o čia stalas užimtas, dainininkės nustoja dainavusios, nes valdininkas skaito įsakymą atsistojęs. Ta, kuri vaiką supa, tyliai niūniuoja:

A a a, liūli liūli...

— Aš esu ne šito krašto, bet gerai skaitau iš rašto, taigi pranešu įstatymą, išleistą karaliaus Kudliaus ir pasirašytą, kaip vištos išdraskytą, karalienės Kudlienės, kad išpirktut šitą stalą, tik tada valgysit ir gersit alų. Toks jau įsakymas, tai prašome nesiginčyti, o įsakymą pildyti!

Bet kur tau svotas nesiginčys. Ir čia svotulis ne bet koks, jo liežuvėlis kaip botagėlis, pats ir apmeta, ir ataudžia. Bet kur dėsis, kas reikia, tai reikia — stalą išpirko. Lopšelį nukabino.

O dar kai kur, laukdami ar pas jaunąjį, ar pas jaunąją, pasirėdo viena už nuotaką, kita moteris už jaunikį ir sėdi už stalo. Kiti dainuoja, o nuotaka, prisidengus skarele veidą, verkia. Atėję jaunieji randa už stalo sėdinčius jauniklius su visu pulku. Čiagi reikia svotuliui turėt miklų liežuvėlį.

Ir su dovanomis ne visur vienodai marčios dovanoja. Kai kur mažiau, kai kur daugiau reikia.

Pirmiausia parvežė martelę, tai svočia paduoda porą rankšluosčių — martelė deda ant arklių, nes marčią parveža su pora. Tai tiems dovana, kieno arkliai. Sėdos už stalo — pakabina vėl kampe prie paveikslų. Atnešė ant stalo karvojų — tai dėk ant karvojaus, šokt išvedė jaunojo broliai, tai kiek brolių šokdina,— ir muzikantui — tiek rankšluosčių. Šešurą, anytą reikia jau ne rankšluosčiais dovanoti. Šešurą apvilkt naujais marškiniais ir stuomenį drobės ant kaklo permest. Anytai sijoną, palaidinukę, skarelę, irgi gražu, jei dar stuomenį drobės uždės ant kaklo. Mošą ir dieverį irgi reikia apdovanoti. Lovą randa paklotą — tai, nuėmus nuo lovos paklojimą, reikia rankšluosčiu perjuost patalynę. Jaunojo krikšto vaikams rei-

kia kokią dovanėlę duot, ant samčio uždėt rankšluostį, per pusryčius — ant kiaušinienės, vadinamos *pautienės,* — ant dubenio stuomenį arba rankšluostį. Kur žingsnelis — ten dovanėlė.

Kai kur buvo ir toks paprotys: išeis marti rugių pjaut — reikia dovaną duoti tam, kas pjautuvą paduos; bulvių kast — tai ant maišo dėk, jei savo maišų nors poros neturi. Turi maišus, tai kaplio neturi — vis tiek duok dovaną. Pjautuvą, kaplį galima ir savo turėt, bet kai kurios laikėsi prietaro: jei geležį atsineši į marčias eidama, tai ir rūdysi visą gyvenimą kaip geležis. Dar ir kunigas kalėdodamas, kur yra jaunamartė, norėjo dovanos. Pats nesiderėdavo, bet kuris jį lydėdavo, tas sakydavo girdėjęs, kad šituose namuose yra martelė — drobelių audėjėlė, kad jie norėtų pažiūrėt, ar tikrai žmonės kalba, kad jos drobės plonos kaip šilkas. Tai kaipgi neduosi stuomenėlio ir, žinoma, pačios ploniausios. Sakoma: purvyne įkritęs, sausas nekelsi.

Norėjai ištekėt — reikia ir dovanėlių turėt.

Kita diena — kita gaida, kita galva — kitas protas, kitos vestuvės — kita ir tvarka. Nauji gaspadoriai — švieži kalendoriai. Mūsų senelės sakydavo: kaip radom, taip ir paliksim. Bet, pasirodo, viskas keičiasi po truputį.

ŽMOGAUS GIMIMAS

NĖŠČIOS MOTERYS

Geros kaimynės nesigaili pamokymų jaunoms motinoms per nėštumą. Dabar daktarai prižiūri nėščias motinas. O anksčiau jas aptarnaudavo kaimo bobutės, kiek pačios žinojo, tiek ir jaunoms patarinėjo. Antolkutė, kaimynė, gerai patarinėdavo. Pirmiausia nėščiai motinai reikia būti ramiai, nesipykti, nesibarti, tai ir vaikas bus geras. Retkarčiais kmynų išgerti — tai apsaugos nuo persileidimo, sunkiai nekelti, greitai nebėgioti, džiaunant

baltinius, aukštai rankų nekelti. Nešokti, stiprių gėrimų negerti, nes gali vaikas būti girtuoklis.

Buvo ir prietarų — ko reikia saugotis. Patardavo Platūkienė.

Pro skylę tvoroj arba pro langą negalima lįsti — vaikas bus vagis.

Važiuojant vežime, nesėdėti pečiais į arklį, nes vaikas gali gimti užpakaliu.

Pamačius gaisrą, nelytėti veido su ranka, nes vaikui bus raudona dėmė veide. Nusigandus kokio keturkojo gyvulio, irgi neprisidengti veido — gali būti vaikui ant veido plaukų guotelis.

Į rupūžę žiūrėti nereikia, nes gali nusižiūrėti — ir vaikas bus į ją panašus.

Reikia žiūrėti tik į gražius žmones, tai nusižiūrėsi — ir vaikas bus gražus.

Užsislėpus nuo šeimos, valgyti negalima — vaikas bus nepena, godus.

Nėščioms moterims negalima eiti pas nieką nieko skolinti. Buvo tikima: jei nėščia moteris paprašys ko paskolinti ir jei nepaskolinsi, tai pelės tau viską sukapos. Nenorint skolinti ar neturint to, ko jinai prašo, tai, kai ji eina namo ir žengia per slenkstį, metama į ją duonos gabaliuku arba kuo papuola — anglim, moliu. Gerai, jei duona — tai vaikas labai valgys duoną, o jei anglim — tai vaikas valgys anglis.

Sako Jonienė:

— Mano vaikas, apsaugok, viešpatie, tai valgė žalias bulves, pagriebs žalią bulvę — ir graužia, greičiausiai kas paleido žalia bulve. Tai geriausia iš nieko nieko neprašyti paskolinti.

— Bet kadgi, kūma, kaip sukis, kaip nesisuk, o paskolinti prisieina. Va ir aš, kai vaikščiojau tokia, maniau, neisiu pas nieką, nieko neskolinsiu. Ir kaip tyčia — ateina pas mane svečias, o duonos nei gurulio neturiu. Nu ir kas daryti? Kaip sakoma, pasiskolinau šunio akis ir einu pas Petrienę skolinti duonos. Pasiskolinau, svečią pamylėjau, ir nieko blogo neatsitiko nei man, nei vaikui.

— Gerai, kai gerai. Tai ir vilkas sotus, ir ožka sveika. Bet, neduok dieve, kokios nelaimės, tai paskiau pirštus grauši sau. Šegi, žinai, vienos moteries visi vaikai buvo nebyliai. Tai, sakyk, ar čia ne kokio neprieteliaus darbelis?

— Žinoma žinoma, visų dantys balti, o už dantų nežinai kas yra, geriau jau pasisaugoti.

— Taigi, kad žinotum, kur pulsi, tai atsisėstum. Betgi nežinai, tai ir prisitrenki puldamas.

O Šimienė atsakė:

— Ką jūs čia kalbat, kaip dievas duos, taip ir bus, nuo dievo valios niekur nepasislėpsi, nors ir po puodu apsivožk — ir ten suras.

— Betgi ir dievas pasakė: „Saugokis, žmogau, tai ir aš padėsiu".

— Žinoma, kad saugojamą ir dievas saugo.

GIMDYMAS

Seniau kaimo motinos gimdė savo lūšnelėse, priėmėjos buvo nemokytos kaimo bobutės. Jos naujagimius prausė ir vystė motinų priruoštais vystyklais, su ilga juosta taip suvystydavo, kaip pėdelį kietai susukdavo, kad kojytės būtų tiesios.

Motinas, po gimdymo kiek pailsėjusias, maitindavo. Pirmas valgis — šaukštas sviesto su dideliu kaupu ir pora kiaušinių, svieste iškeptų, pora stiklinių kmynų arbatos. Bet buvo ir tokia gimdyvė, kuri suvalgydavo iškart aštuonis kiaušinius, svieste keptus. Ir šiandien ji gyva ir vaikų prigimdė daugiau kaip pusę tuzino.

— Ar girdėjai naujieną, kūma?

— Ne, niekur nebuvau, tai iš kur aš girdėsiu.

— Nugi Jonienė sugriuvo šiandien ryte.

— Tai kas gi tau sakė?

— Nugi aš pati sutikau išeinant Daratą ir paklausiau, sakau: „Tai ką sugavai?“

— Nugi vėl dukterį. Kad regėtum, Jonas spjaudosi nepatenkintas: „Turbūt ir pavardė prapuls jau mano, ištekės šitos šukės — ir anūkai bus kitos pavardės“.

— Te tau, kūma, ir devintinės. Laukė Jonas sūnaus, o čia vėl šukė.

— Keistas jis žmogus. Mergaitės dar geriau, kaip žmonės sako: „Mergaitė tai skepetaitė, o berniukas — erškėtys“. Ana, kai numirė Petrienė, tai mergaitės apstojusios aplink motiną kaip gegužės kukuoja, rauda motulės, o sūnelis stovi atsistojęs ir nei vienos ašarėlės neišspaudė.

— Čia tai jau taip, bet pagalvok, Prano šeši sūnūs, tai šešias ir skrynias parveš, o Jono septynias išveš — tai ne dyvai, kad ir spjaudosi žmogus.

— Betgi davė dievas dantis — duos ir duoną, dav sėdynę — duos ir suolą. Tai mergaitėm duos dievas dalią.

— Tai kad kai atvažiuoja piršliai, tai neklausia dievo, o klausia tėvo ir motinos kraitelio ir šimtelio.

— Gerai tu sakai, kūma. Bet tu pamanyk tik, Prano sūnų parvežtos skrynios nei šešurėlio, nei anytėlės nešildys. Tik jau, kai susituoks, tai pusvalakį sudraskys į šešias ar septynias dalis, tai ir liks visų šniūreliai kaip žarnelės, ir tėvuliui paliks šniūrelį kaip botagėlį.

— Tai argi neužteks tėvuliams to šniūrelio kaip botagėlio?

— Žinoma, kad užteks, dar ir liks. Bet tėvulis krovė dūsaudamas, o sūneliai išdraskys švilpaudami, kas tėvulio sugludenta, sukrauta. Čia dar pusė bėdos, o jei dievas duos visiems sūnums po tiek sūnų, tai jau nebus ko dalintis — žemelė neauga kaip sūneliai.

— Bet kam mes sukam galvas, kas bus toliau. Kūmas su bėda, kitas su roda — ir išsikepurnėji. Geriau tarkimės, kada eisim *palankynose*.

— Taip taigi, reikėtų nueiti pas Gabrienę ir Vinciuvienę, o gal dar ir Petrė eis? Juk ir ji jau noksta, tuoj nuvirs, tai kvieskim, nes kaip jaunamartė, tai sarmatinas pati pasisiūlyti.

— Tai tu ir nueik pakviesti. Žinoma, dar ji ne šeimininkė, bet, manau, anyta supratinga moteris ir nešykšti, dar gal ir pati gali nueiti aplankyti.

— Kam jau ji eis, pati gi daugiau negimdys.

— Tai kas, kad negimdys, ogi marti gimdys, kartu gyvena, tai ir reikia,— ką pirmiau mesi, tai paskiau rasi.

— O ką gi nešies?

— Maniškis važiuoja šiandien į turgų, tai paprašysiu, kad parvežtų pyrago kokius tris svarus, sūrį pasidarysiu, kiaušinių dešimtuką, dar turiu medaus stiklinaitę.

— Tai ir man reikės pyrago paprašyti, kad parvežtų, sūrį turiu gražų apdžiovintą, sviesto lėkštelę, paimsiu kiaušinių keletą, dešraitę dar turiu — tai ir viskas.

— Tai ir gana, ko gi daugiau reikia?

Taip moterėlės susitarė, eina palankynose pasveikinti motinos ir *grinoriaus* — mažo žmogeliuko, kuris atėjo į pasaulį nieko neatsinešdamas, o per visą amžių dirbs ir krutės, ir užsidirbs tik vieną lengvą cilutę ir kelių lentų karstą. Bet eina kaimynės su pilnom rankom ir linki, kad jo gyvenimas būtų pilnas gėrybių.

Šeimininkai sodina viešnias už stalo, vaišina, kepa kiaušinienę, verda arbatą, kai kur dar ir skystimėlio atsiranda iš buteliuko. Vaišių stalas apkrautas valgymais, šeimininkai ragina viešnias valgyti:

— Valgykit, viešnelės, kaip bitelės atėjot ratuotos.

Pasivaišinusios, palinkėjusios laimės ir sveikatos, viešnios išeina.

Palankynose seniau ėjo tik vienos moterys, be vyrų. Dabar jau, sako, eina su vyrais, nes yra kaime krautuvė, tai perka butelį gero vyno gimdyvei. Be to, vyno susi-

renka keli buteliai, tai ir vaišinasi tuo vynu. Dar prie vyno ką atsineša — ir pasidaro baliukas. Žinoma, nauji gaspadoriai — nauji kalendoriai.

Gyvenimas eina nesustodamas, neatsigrįždamas kaip upelio vanduo. Mainosi rūbai, mainosi papročiai, mainosi ir žmonės. Praeis dar 50 metų, mes jau, seniai, išmirsim visi, ir niekas iš jaunų nežinos, kaip mes gyvenom — taip, kaip mes nedaug ką žinom iš praeities.

Norėčiau, kad šitie užrašai primintų mūsų gyvenimą. Čia ne pasakos, o tikriausia tikrovė iš mūsų gyvenimo papročių.

KRIKŠTYNOS

Po gimdymo už savaitės skubėdavo krikštyti, nes tikėjo, kad jei nekrikštytas vaikelis numirs, tai po mirties dievas neleis į dangų. Jei būdavo labai silpnas mažylis, bijodavo, kad gali nenuvežti į bažnyčią, tai pakrikštydavo namuose naminiu būdu.

Dar ir dėl to skubindavo krikštyti, kad motina su nekrikštytu vaiku niekur negali išeiti — nei į kaimynus, nei į bažnyčią. Po gimdymo negalima pačiai įeiti tiesiog į bažnyčią, reikia, kad kunigas įvestų. Jaunamartės ir moterys po gimdymo įeina tik *bobinčiun*, čia atneša zakristijonas degančią žvakę, paduoda į rankas, kunigas atskaito maldas, paduoda stulą paliesti, arba, už stulos laikydamos, jos įeidavo į bažnyčią. Čia paduoda kryželį pabučiuoti, ir ceremonijos baigtos. Už žvakę zakristijonui užmoki kokią kapeiką.

Krikštynas kas kokias išgalėjo, tokias ir kėlė. Prieš išvažiuojant į krikštą, susėsdavo visi už vaišių stalo, kūmai pačion kertėn. Kūmai turi sėdėti susiglaudę, jei ne, tai kas nors pastebės:

— Ei, kūmai, susiglauskit, nes bus vaiko reti dantys.

Dabar visi laikosi rimtai, niekas nedainuoja. Priėmėja bobutė maudo naujagimį *niekočioj*. Baigiant prausti išeina kūmai iš užustalės, įberia smulkių pinigų į niekočią už tai, kad nuprausė būsimąjį krikšto vaiką. Bobutė nu-

praustą mažąjį paduoda kūmai. Kūma turi paruoštus rūbelius ir vystyklėlius krikštui ir pati aprengia krikšto rūbeliais. Aprengus paduoda motinai pamaitinti. Išvažiavus kūmams į krikštą, visi krinka į namus, tik tolimesnieji lieka, kurie atvažiavę, giminės.

Kai vyksta krikšto ceremonijos, tai jei berniukas, tai kūmas laiko ant rankų, o jei mergytė — kūma. Po krikšto greičiau skuba į namus, nes vaikas užsimano valgyt. Na, žinoma, ir kūmai nieko prieš, nes ir jų laukia vaišės.

Kūma su vaiku įeina pirkion ir greit atsisėda ant suolo, kad vaikas būtų geras ir gerai miegotų. Gal minutę pasėdėjus, stojasi ir pasako:

— Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus.

Visi atsako:

— Ant amžių amžinųjų, amen.

Kūma paduodama sako:

— Išvežėm pagonį, o parvežėm krikščionį.

— Tai dėkoju jums, kūmuliai, tegul jums dievas už moka.

— Žinoma, dievas atsilygins — po mirties kviečiais atiduos, kai valgyt nereikės,— atsakė kūmas.

Visi nusikvatojo.

Vakare susirinko visi sukviesti, prasidėjo vaišės su gėrimais. Čia jau kaip toj dainoj:

Klevo lapeliai sužaliavo,
Pakviesti sveteliai suvažiavo.

O kai lapeliai sumirgėjo,
Ant stalo stikleliai suskambėjo.

O kai stikleliai suskambėjo,
Tai visi sveteliai pralinksmėjo...

Linksminosi visi, dainavo, triukšmavo, tik viena motina buvo liūdna. Ji dar norėjo poilsio, o čia jo nebuvo. Kai kurie svečiai, norėdami ją pralinksminti, siūlė išmesti stiklelį. Vis dėlto atsirado ir tokių, kurios nepatarė gerti, nes, girdi, gali pakenkti ir motinai, ir vaikui.

— Atmenat pačios, kaip Alžbietą po gimdymo pagirdėt trejonke, tai ir dievui sielą atidavė moteris.

— O kiek gėrė trejonkę ir dar dabar turi savo sielą,— sako Šimienė.

Čia prie lovos tyliai kalbasi moterėlės. O užu stalo sveteliai įraudę, linksmi ragina vieni kitus gerti su daina:

Oi Petruli, kas gi tau, kas gi tau —
Tavęs geriant nematau, nematau.
Išgerk stiklelį ir parodyk dugnelį...

Pas ką tik sustoja stiklelis, tam ir dainuoja. O reikia žinoti, kad stiklelis vienas ėjo iš eilės.

— Sveikas būk, Jonai!

— Į sveikatą!

Ir taip keliavo stikliukas per svetelių rankas, vieni kitus sveikindavo ir ištuštindavo pripiltą stikliuką.

Tiesa, moterėlės ne visos gėrė, kai kurios atsikalbinėjo ir vyrus saugojo, kad per daug negertų. Labiausiai Petrienė nerimavo, vis kvietė savo Petrą eiti namo — labai jau bijojo, kad nepasigertų.

— Eime jau, eime, Petruli, namo, gal vaikai jau pabudo, tai išsigąs ir verks.

— Ką tu, žmona, namo eiti? Toks vakaras negreit kitas bus. Juk moterys kasdien vaikų negimdo, tai ir krikštynos retenybė.

— Gerai sakai, Petrai. Lupk luobą tada, kada lupas. Tada gerk ir valgyk, kada pilnas stalas, rytoj tokio stalo neturėsi,— sako Jokūbas.

O kaimo dainininkė jau dainelę užtraukė:

Kūmas kūmas kūmulis pas kūmulę klausė:
— Kodėl tavo, kūmule, lūputės saldžios?
— Lėkė bitės, nešė medų, tai ir man paliko —
Todėl mano, kūmuli, lūputės saldžios...

— Va tau kad nori, dar aš nesusiprotėjau pabučiuoti kūmutės, o jau sako, kad lūputės saldžios. Gal duokš, kūmule, lūputes, pabučiuosiu ir sužinosiu, ar saldžios, ar ne.

— Oi kūmuli, ne ne! Tavo žmonelė užsirūstins ant mūs abiejų.

— Kaip matyti, tai ir nesužinosiu, ar saldžios lūputės.

Visi kvatoja, ūžia kaip bitelių spiečius.

Bet jau Petrienė, neiškvietusi savo Petro į namus, neiškentė ir uždainavo:

Sveteliai sveteliai, nebūkim kaip teliai —
Supratom ateiti — supraskim išeiti,
Laikas namo!..

Ir suturšė visi sveteliai, susiprato, kad jau iš tikrųjų laikas į namelius traukti. Atsisveikino, atsibučiavo vieni kitus, padėkojo šeimininkams — ir iškriko kaip Grigo bitės.

Tik dabar lengviau atsiduso tėvas, o labiausiai išvargus jauna motina buvo reikalinga poilsio.

ŽMOGAUS MIRIMAS

Jei susirgo sunkiai žmogus, tai pradeda lankyti kaimynės ir davinėja visokius patarimus, gerus ir blogus, žinoma, ne iš blogos valios, tik kai kur nesuprasdamos, kaip reikia gydyt, o ir ligos nežinodamos. Kaip sakoma, skęsdamas ir už skustuvo stveriasi. Ką gi darysi, kad daktarai buvo toli ir varguoliams neprieinami, ir labai brangūs, ne kiekvieno kišenei. Jei žolelės arba užkalbėjimai nepadeda, tai greičiau pataria kunigą parvežti. Sako:

— Kunigas nenumarins.

Bet jau pradeda žmogų ruošti į amžinastį. Nežinau, kaip tada ligoniai jaučiasi ruošiami į ten, iš kur niekada niekas negrįžta. Paprašo kaimynų, kurių geresni arkliai, du sukinko, kad jau būtų gražiau, ir išvažiuoja parvežti kunigo. Namie likę pasiunčia ką nors per kaimą pranešti žmonėm, kad ateitų laukti. Prie ligonio triūsia kokios trys moterėlės. Viena ruošia stalą, deda ant stalo kas reikalinga. Perkloja stalą balta staltiese, du liktorėlius su žvakėm, kryželį stalinį vidurin pastato, ant lėkštės linų keletą gumuliukų ir kitoj lėkštėj vandenio. Linai reikalingi paskutiniam patepimui, vanduo — pirštam nusipraust ku-

nigui. Ir švarų rankšluostį nusišluostyti. Prie stalo patiestas namų darbo divonas, kad būtų švaru kunigui priklaupt. Ligonis švarion lovon paguldytas, baltais baltinėliais aprengtas, prie lovos kėdė pastatyta kunigui prisėst klausant išpažinties. Paregės kas iš vaikigalių parvažiuojant, tai užbėgę ant kiemo šaukia:

— Parvažiuoja! Parvažiuoja!

Tada visi iš pirkios išeina, tik viena likusi moterėlė žvakes uždega, ir toji išeina. Paliekamas ligonis vienas. Įvažiavus kunigui į kiemą, visi suklaupia ir gieda.

Kunigui įėjus pirkion, žmonės lieka priemenėj ir toliau gieda. Kunigas klauso išpažintį. Baigus visi sueina pirkion ir suklaupia. Kunigas paskiria kiek ten poterių sukalbėti, kol daro paskutinį patepimą.

Baigus kunigui apeigas, gesina žvakes, ir moterėlės stebi, kur žvakių dūmai trauks: jei į langus, tai ligonis pasveiks, o jei į duris, tai mirs.

Kartais arklys koja žemę kasa, tai jei, parvežus kunigą, kasa, tai tą ligonį apkas.

Kunigui nuvežti vėl laukia kita pora arklių. Kunigui parvežti ar nuvežti arklius duodavo dykai.

LAIDOTUVĖS

Kai apsirgdavo žmogus, tai pas mus sakydavo: toks ir toks žmogus *negali*. Jei dar nesunkiai serga, tai mažai kas eina pažiūrėt. Bet kada jau sunkiai negali, tai vakarais susirenka *žibint ligonį*. Jau matosi, kad pasirengęs *amžinon kelionėn*. Todėl ir žibina — tai yra laukia ligonio mirties, kad neliktų ligonio šeima tokiu sunkiu momentu viena.

Kada ligonis miršta, kiekvienam mirštančiam skubinasi degančią žvakę į rankas įspausti, kiti klaupiasi prie lovos ir skaito iš knygų litaniją ir maldas prie mirštančiojo. Jeigu artimieji pradeda balsu raudoti, tada kaimynai draudžia, kad neraudotų, nes sielą gali išmušti iš kelio ir sunku bus sielai atsiskirti nuo kūno, tai ligonis ilgai merdės. Ypač motina kada miršta, tai vaikams drau-

džia raudoti, nes sunku motinai mirti, kada girdi vaikų raudą.

Kada jau mirusiam akis užspaudė ir žvakę užgesino, tada jau galima verkti kam gaila. Svetimieji išsiskirsto į namus, nes reikia prausti mirusį. O kaime seniau neturėjo atskirų vietų prausimui, prausė toje pačioje pirkioje. Jei moteris mirus, tai moterys ir prausė, o jei vyras, tai vyrai ir prausė, ir rengė. Nupraustą, aprėdytą guldydavo vidurin pirkios ant paruoštos vietos. Ta vieta — dvi lentos, pritaikytos ant trumpų suolelių, perklotos gražia paklote ir pagalvė po galva padėta.

Mirusiam į rankas įdėdavo mažą paveiksliuką, daugiausia taikydavo šventą „patroną“ ar kokį kitą šventąjį, kai kas dėdavo ražančių ant kaklo po drabužiais, kai kurie ant rankos apsukdavo; baltą nosinę perdėdavo ant abiejų rankų.

Numirėlių kojas apaudavo vadinamom *cūnkom* — pasiūdavo greitosiomis iš kokio audeklo. Dabar jau laidoja su bateliais. Galugalvėn dega dvi žvakės, ir stovi dviejų metrų kryžius. Kryžius tai viso kaimo bendras. Pas ką numirėlis, tai kryžių parneša ir pastato prie mirusiojo galvos. Taip jis ir palieka tuose namuose, kur dabar yra, iki tol, kada kitas numirs. Taip ir keliauja kryžius per kaimą. Kaip pas ką ir ilgai užsibūna. Bet jo nelaiko toje pačioje pirkioje, kur patys gyvena, išneša kamaron ar svirnan.

Ateina prašyti giesmininkai. Suklaupę kalba poterius ir maldas. Trumpai pasimeldę klūpodami, sėdasi už stalo, gieda prie numirėlio skirtas giesmes, liūdnas liūdnas. Raudotojos prieina, verkia, žodžiais skaito. Žinoma, ne samdytos verkia, o kuriom širdį sopa dėl mirusio tėvo ar motinos, vyro, brolio, sesers, sūnaus, duktės, kiekvienam suranda žodžius. Verkimas be žodžių lyg ir nesiskaitė, kad gailisi savo artimojo. Jei miršta motina, tai sūnai neverkia žodžiais, tik dukros kaip gegužėlės kukuoja prie motulės stovėdamos:

Motule širdele, motule mylimiausia, turteli didžiausias,
Kodėl tu neprakalbi nei vieno žodelio,
Kodėl nesuramini savo jaunų dukrelių?

Prakalbėk, motule, nors vieną žodelį,
Pamokyk, motule, kaip vargelį vargti,
Kaip sunkią dalelę nešti!
Kas gi mus prakalbins meiliuoju žodeliu,
Kas gi mus pamokins sunkiųjų darbelių?
Niekas taip nemoka tokių meilių žodelių,
Niekas gi neturi tokių lengvų rankelių,
Kuriomis ji glostė dukrelių galveles.
Sunki bus mūs buitelė be motulės paramėlės.
Sunkus vargelis laukia kaip kietas akmenėlis.
Oi, gal ne taip sunku yr pilkam akmenėliui,
Kuris yra padėtas po sunkiu budinkėliu,
Kaip sunku našlaitėm be tikros motinėlės...

Ar išskaičiuosi žodžius, kuriuos iškalbėdavo geros verkėjos, netekusios motinos ar tėvo. Bet ne mažiau verkdavo motinos, jei numirdavo suaugę vaikai — sūnūs, dukros; irgi rasdavo meilių žodžių ir dar gailesnių ašarų.

Motinos rauda suaugusios dukters netekus:

Oi mano dukrele, šilelio gėlele,
Oi mano dukrele, marelių putele,
Kurgi tu pasirengei su lengvais parėdėliais šią ūkaną dienelę?
Tai aš vis mislinau, godeles godojau,
Kad išrengsiu savo dukrelę į svetimą šalelę
Su rinktiniu pulkeliu, su zvankiom muzikėlėm,
Su jaunu jaunimėliu, su linksmom dainelėm.
Bet mano dukrelė kitą godelę sugodojo.
Pasiskyrė kelelį į aukštąjį kapelį, į mėlyną šilelį.
Ne su zvankiom muzikėlėm, tik su gailiom ašarėlėm,
Su šviesiom žvakelėm, su juodu žėlabėliu,*
*Su niemia** lentele po pilka žemele.*
Oi, kai užgirsiu jaunimėlį dainuojant,
Suspaus mano širdelę kaip sunkus akmenėlis,
Nes aš žinosiu, kad ten nėra dukrelės tarp jauno jaunimėlio...

---

* Žėlabėlis — gedulas.
** Niemas — bežadis, tylus.

Mieste negirdėjau verkiant žodžiais, o mūsų Dzūkijoj ir dabar verkia žodžius skaitydami. Savo visus vargus išrokuodavo mylimam mirusiam asmeniui. Ir verkia ne kartą, o daug kartų. Giminės kai atvažiuoja, tai visi priverkdinėja:

Kodėl nepasitinki tu savo svetelių,
Kodėl nesodini už balto stalelio?

Labiausiai verkia, kai karstą atneša pirkion. Giesmininkai užgieda:

Verk, biedna dūšia, šiandieną,
Gale grabo stovėdama,
Ant to kūno veizėdama,
Griekus savo apverkdama...

Tada visi šeimos nariai verkia prie karsto, kas žodžiais, kas tik ašaromis. Pašaliniai irgi, kai girdi raudas, tai ne vienam išrituoja ašarėlė, gaila pasidaro verkiančiųjų.

Pas mus į laidotuves eina visi nekviesti, tik giesmininkus prašo ir valgydina, nes giesmininkai visą laiką sėdi už stalo ir gieda šventas giesmes numirėliškas. Ir per visą naktį sėdi, su pertraukomis gieda. O kurie neprašyti ateina, tai pasėdi ir išeina, laiko visi kaip ir pareigą ateiti poterius sukalbėti. Tik įėję atsiklaupia, sukalba tyliai poterius kuris kiek nori, paskiau sako pagarbinimą.

Susirinkdavo daugiausia prieš nešimą į kapus.

Vežant į kapus, giesmininkai gieda per kaimą. Kunigą retai kas kviesdavo. Muzikantų tai dar negirdėta, kad kas būtų samdę. Kaimo žmonės patys karstą darydavo ir duobę kasdavo. Visi patarnavimai veltui, tik jau tuos, kurie prisidėjo prie paslaugų, kviesdavo į namus palaidojus numirėlį. Kviesdavo ir šeimas tų, kurie giedojo, kurie prausė, duobę kasė, karstą darė. Visus, susodinę už stalo, vaišindavo valgiais, bet gėrimų neduodavo, anksčiau nebuvo mados. Dabar jau vaišina: ir naminės, ir pirktinės duoda kas kiek gali. Buvo ir prietarų.

Jeigu numirėlis negreit atšąla, tai vėl greit mirs kas nors.

Pas ką būdavo blakučių, tai sakydavo, kad reikia įmesti į duobę kelias, tai išnyks visos.

Tiesa, mūsų senelės nepuošdavo vedusių mirusiųjų gėlėmis, sakydavo: „Jų gėlės — tai vaikai, likę žemėje". Anot jų, karstą gėlėmis galima rėdyti tik nevedusiems ir mažutėliams vaikams.

Motinoms mažo vaiko ilgai verkti negalima, nes ten jis bus visada šlapias nuo motinos ašarų, negalės išdžiūti.

Kai veža numirėlį į kapus, tai negalima pro langą žiūrėti, nes gali numirėlis tave nusižiūrėti ir pasiimti.

Dar bobulė Kaziulienė sakė, kad žmogaus siela gyvena savo namuose iki pirmo sekmadienio. Einant valgyti, reikia sakyti: „Prašom prie stalo". Tai sielai bus lengviau, kad jos dar neužmiršta savi.

KALENDORINIAI PAPROČIAI

ADVENTAS. KŪČIOS. KALĖDOS

Kalėdos visada būna gruodžio 25 dieną, o kūčios — 24. Prieš kalėdas — keturios savaitės advento. Per tas keturias savaites negalima vestuvių kelti, šokti, dainuoti negalima. Dainuoti yra tam laikui skirtos adventinės dainos. Advente piršliai nevažinėja pas merginas. Per savaitę trys dienos — sausas pasninkas. Advente parapijos vargonininkas arba zakristijonas nešioja parapijiečiams plotkeles. Už plotkeles imdavo rugiais arba prašydavo šeimininkių dešrų raumeninių, ypač jei žinodavo, kur skerdė paršą.

Artinasi kalėdos, o žmoneliams vis bėdos: keliai užpustyti, sniego vėpūtiniai kaip kalnai, niekur nei nosies

neiškiši. Va ir šiandien sninga bobos kąsniais, dienelė tamsi, o šiandien kūčios. Bobulė Kaziulienė sako:

— Jei kūčia tamsi, tai kluonai bus šviesūs.

— Kaip tai šviesūs? — klausia dėdė Juozas.

— Ogi derliaus nebus; jei kūčios diena šviesi, tai kluonai būna tamsūs — pridedi pilnus, tai ir nešviečia saulė pro plyšius.

Jonas suka iš kanapių botagą. Baras bobulė:

— Šiandien gi negalima nieko sukti — avys kvaituliu suksis.

— Jūs gi, bobule, sakėt, kad siūt negalima, o jau dar ir botago vyti negalima.

— Siuvimas savo keliu negalima, kad gimdymo neužsiūtum gyvuliams ir moterims.

— O sijot ar galima, bobule?

— O ne ne! Jei kūčioje sijosi, tai nūda* užpuls jus ir gyvulius. Ir vasarą, neduok dieve, kokia žaizdelė — tai kirmėlių rasis. Tai saugokitės ir sieto nevartokit iki trijų karalių.

Dar gruodžio 23 vakare ratelius iš pirkios išnešam į kamarą, siūlus, adatas sutvarkom, kad niekas nesiūtų, sieto kad nebūtų po akimis. Per kūčias ir taip darbų pilna, net akys šlapios: valgius vakarienei gamina, šližikus kepa iš grikinių miltų, aguonpienį ruošia, avižų kisielių verda, grybų rasalą, grucės košę,— vakarienė turi būti iš kelių patiekalų ir kad visi būtų be riebalo ir pieno, o skanūs.

Artinas jau ir vakaras. Vyrai pirtį iškūreno, barzdas nusigramdė. Moterys mažylius niekočiose prausė, o didesnius į pirtį vedėsi; kai nusiprausdavo vyrai su paaugliais berniukais, moterys vedėsi mergaites. Parėjęs iš pirties, kiekvienas sakydavo: „Dėkui už šilumą“. Dėkodavo savo šeimai, nors kartais niekas iš šeimos narių neprisidėdavo prie pirties paruošimo prausimui. Toks jau paprotys nuo seno.

Visi išsiprausę, pirkioje švariausia, vakarienei viskas jau paruošta, šližikai, kurie skirti vakarienei, sumerkti

* Nūda — susas.

aguonpienin. Tėvulis atnešė sietuvėlėj įdėjęs šieno. Motulė uždengė balta paklote stalą, kuris buvo apklotas minkštu šieneliu, vidury stalo padėjo lėkštę su plotkelėmis. Susėdom už stalo visi alkani. Kūčioje daug kas pasninkaudavo — visai nieko nevalgydavo iki vakarienės,— tikėjo žmonės: jeigu išpasninkausi visą dieną, nieko nevalgęs kūčioje, tai gali iš dievo išprašyti, ko prašysi. Tėvulis irgi pasninkavo, dabar, prie stalo atsistojęs, persižegnojo balsu ir pradėjo maldelę kalbėt:

— Palaimink, pone dieve, šitas dovanas, šitą valgį, kurį valgysim šitą vakarą.

Tėvulis sulaužė plotkeles, visi ėmėm ir valgėm po gabaliuką vadinamus *dievo pyragus*, paskiau kvepiantį karštą grybų rasalą su duona, avižų kisielių, o jei dar turi silkių, tai neklausk, koks gardumynas, grucinė košė su aguonpieniu ir grikiniai šližikai su tuo pačiu aguonpieniu vakarienės pabaigai. Po vakarienės viską paliekam ant stalo. Rytą žiūrim, kad tik nebūt kieno šaukštas atvirtęs aukštynėkas. Jei kurio šaukštas atvirs, tas kitų kalėdų nesulauks — mirs.

Per kūčias vieni pas kitus neidavo kieminėti, bet kartais pas mus bobulė Kaziulienė ateidavo. Tada budavo labai įdomu, nes ji daug žinojo burtų ir mokėjo pasakoti. Buvo pas mus toks mažas suoliukas padarytas iš pušinės šakos, panašus į avinuką, tai bobulė atsisės ant jo, atsišlies į krosnelės sienelę ir pasakoja. O aš, kai buvau gal kokių aštuonerių metų, tai ir taikaus prie bobulės sėstis. Jei bobulė pasikaso ausį, tai žinok, kad ką nors pasakys. Sėdžiu ir laukiu, kada bobulės gyslota rankelė pakils prie ausies. Jau sukrutėjo ranka, kyla prie ausies ir pastumia išlindusią plaukų sruogą iš po skepetos. O jos plaukai jau pražydėję obelies žiedais, veidas išvagotas raukšlių kaip arimas, bet ji linksmo būdo.

— Ar jūs, vaikai, žinote, kokia šiandien naktis?

— Tamsi turbūt,— sakau.

— Tamsi ar šviesi, bet šią naktį dvyliktą valandą visi gyvuliai kalbasi tarp savęs.

— O ką gi jie kalba?

— Klausyti negalima. Ot, vienas žmogus buvo nuėjęs pasiklausyti. Tai kai išgirdo arklius kalbant, ir mirė greit nuo to. Matote, jis pasislėpė po ėdžiomis, ir arkliai jo nematė. Vienas arklys sako kitam: „Ėskime ėskime, prieš kelionę pasistiprinkime". O kitas klausia: „Prieš kokią kelionę?" „Ogi mūs šeimininkas ryt mirs, tai bernas važinės pas gimines žinios duot, ir į kapus vežti reikės, tai rytoj nebus laiko ėsti". Kai išgirdo tokią kalbą, išsigando vargšas ir mirė pirmą kalėdų dieną. Tai matote, kad klausyti nereikia. Tegu jie sau kalbasi gyvulėliai tarp savęs, o klausyt žmogui nepridera.

Motulė tarė:

— O aš girdėjau, kad kūčių naktį dvyliktą valandą vanduo pavirsta vynu, bet tik vieną minutę būna vynas. Viena ponia dvyliktą valandą pasiuntė tarnaitę vandens. Parnešė pilną kibirą, o ten buvo geriausias vynas. Tada ponia pati griebė kibirus ir tarnus sukėlė. Visi sėmė, pylė į kubilus, bet kai paragavo, tai buvo jau vanduo. Net ir vynas kibire pavirto vandeniu. Jei ponia nebūtų buvusi tokia godi, tai nors tą kibirą būtų turėjusi vyno. Kas daug nori, maža turi,— toks senelių posakis.

Paskui bobulė pasakojo, kaip ji, būdama dar jauna, netekėjusi, su draugėmis burdavo kūčių vakarą po vakarienės.

— Visos akis užsidengiam, kad neregėtumėm, viena kuri po moliniais puodukais padeda rūtos šakelę, žiedą, kryžiuką nuo ražančiaus ir patį ražančių. Kiekviena pasirenka ir atidengia puodelį. Jei rasi žiedą — šiemet ištekėsi, jei rūtą — dar pamergausi, jei ražančių — davatkausi, kryželį — mirsi.

Sėdime su sesute ir klausome ausis ištempusios. Aš žiūriu į bobulės burną, kaip kruta jos lūpos. O kai prasijuokia, tai matosi jos praretėję dantukai. Bet man graži bobulė, retadantė ir žilagalvė. Ji pasakoja toliau:

— Viena ponia norėjo pasijuokti iš savo tarnaitės. Tai sako: „Jei nori sužinoti, kas bus tavo vyras, tai reikia kūčių vidurnaktį užlipti ant pirkios ir tris kartus apeiti apie kaminą keturpėstai — sutiksi savo būsimą vyrą". Tai ji ir užlipo ant pirkios, apėjo tris kartus keturiom apie

kaminą ir sutiko ponios vyrą. Atėjus ir sako poniai: „Ot kokia ponia šposininkė — pasiuntei pirma poną už kamino, o paskiau mane". Ponia išgirdus taip nusigando, kad greitai apsirgo ir mirė. Taip ir buvo: ponia kai numirė, ponas vedė tarnaitę.

Kai aš buvau gal septyniolikos metų, tai man toji pati bobulė irgi patarė. Sako: „Per visą adventą kiekvieną vakarą pasilik balanos galiuką nesudegusį". O po karo nebuvo žibalo, tai šviečėmės balanomis. Balana kai sudega, tai mažas galiukas lieka, kuris būna įkištas žibinčiun. Tai aš ir rinkau kas vakarą po vieną galiuką piršto ilgumo. Kūčių vakarienę valgant, reikia kiekvieno valgio pasilikti saujon po guruliuką. Po vakarienės iš tų galiukų kamaroj susikurti ugnelę, sudėti tuos valgio guruliukus ir, paėmus veidrodį, žiūrėti, tai pamatysi savo jauniki. Patikėjau bobulei Kaziulienei ir viską dariau, kaip ji man sakė. Susikūriau kamaroje ant molinės aslos ugnelę, žiūriu į veidrodį. O širdis tuksi — tuk tuk tuk, neįprasta, visgi pirmą burtą darau, bijau, o jeigu pasirodys, kad ateina kas, ką tada darysiu? Bėgsiu. Bet niekas nepasirodė. Mačiau tik pati save ir ugnelę iš balanų galiukų, kurie švietė tamsoje ir lėtai degė. Ar gal man labai prailgo?

Tai buvo mano pirmas burtas ir paskutinis, daugiau netikėjau jokiais burtais. O jų buvo nemaža.

Sako, reikia surakinti du kibirus, o raktą pasidėti po pagalve,— kai eisi miegoti, tai prisisapnuos būsimasis vyras ir prašys rakto.

Dar sakydavo, kad reikia po vakarienės nueiti po kaimyno langu ir pasiklausyti, ką jie kalba. Jei išgirsi tariant žodį „eik", „bėk", pavyzdžiui: „Eik, vaikel, paduok man",— tai gerai — ištekėsi šiemet. O jei sakys „sėskis" arba „sėdėk" — tai šiemet neištekėsi.

Kiek abiem rankom apimsi tvoros statinių, suskaičiuok — jei pora, tai sueisi į porą.

Malkas irgi skaitydavom: jei pora — ištekėsi šiemet, jei ne — neištekėsi.

Norint, kad vištos savo trobesiuose kiaušinius dėtų, reikia nuo skiedryno paimtą skiedrą apnešti apie savo trobesius ir padėti į vištų gūžtą. O norint, kad kaimyno vištos eitų dėti pas tave, tai reikia nuo kaimyno skiedryno skiedrą apnešti aplink savo trobesius ir padėti gūžtoje — kaimynų vištos eis į tavo trobesius ir dės kiaušinius. Šitas burtas buvo nuodėmė, tai jo niekas nedarė.

Reikia kelnes vyriškas pasidėti po pagalve, kai eini miegot — tai susapnuosi savąjį.

Per kūčias, iššlavus pirkią, reikia šiukšles išnešti už ežios — tai blusų nebus.

Kalėdų pirmą dieną nukrausto stalą. Jei nėra šaukšto atvirtusio, tai gerai — nieks šiemet nemirs. Nuo stalo šieną nuėmus, ieškome, kokį grūdą rasime iš šieno iškritusį, jei rugių ar miežių — tai geriausiai derės javas. Mes, visos sijonuotos, labiausiai norėdavom surasti lino sėmeną. Moterų džiaugsmas, jei linai uždera. Tai būna iš ko drobeles austi ir rankšluostėlius — būna iš ko kraitelį krauti. Gelsvas linelis — tai mergelių šilkelis, baltos drobelės — mergelių parėdėlis. Baltas kraitelis iš linelių motulių rankelėmis apglostytas, mergelių apdainuotas:

Slauna toj bitelė, ką medulį neša,
Slauna ta mergelė, ką kraitelį veža...

Tai dėl to ir norėjom rasti lino grūdelį.

Nuo kūčių stalo nuimtą šieną padalindavo gyvuliams, tik raguočiams, arkliams neduodavo, nes arklys nebuvo Betliejaus stojnelėj ir negarbino mažutėlio. Todėl arklys negauna šieno nuo kūčių stalo. Taip sakė bobulė.

Pirmą kalėdų dieną keldavosi labai anksti, nes dauguma važiuodavo į bažnyčią, į ankstyvąsias mišias, kurios vadinos *rarotos*. Per rarotas bažnyčioje degdavo visos žvakės ant altoriaus. Namie pasilikę giedodavo *adynas*, ražančių ir kalėdines giesmes. Šeimininkės anksti gamindavo pusryčius, virdavo daug mėsos su kopūstais, kepdavo vėdarus ir ką tik turėdavo geresnio. Pusryčiaudavo anksti.

Po pusryčių vyresnieji nusnūsdavo, o jaunieji kaip kas išmanė, taip save ganė.

Antra kalėdų diena mažai kuo skyrėsi nuo sekmadienių.

TARPUKALĖDZIAI IR MĖSAJIEDAS

Laikas nuo kalėdų iki trijų karalių, kurie būna sausio 6 dieną, vadinosi *tarpukalėdžiai*, o nuo trijų karalių iki užgavėnių tai vadinosi *mėsajiedas*. Tarpukalėdžių vakarais moterys švęsdavo, tie vakarai vadinosi *šventvakariai* — šeimos šventi vakarai: niekur nieks nesirinkdavo, o tyliai namuose būdavo. Jei šventvakariais dirbsi ir tarpušvenčiais, tai ledai vasarą javus išgurins. Per visą mėsajiedą galima valgyti su mėsa keturias dienas per savaitę, o tris — su pienu,— trečiadieniais ir penktadieniais, ir šeštadieniais.

Per mėsajiedą galima vestuves kelti, šokti, groti, dainuoti, linksmintis. Bet šis laikas nevienodo ilgumo, vienais metais ilgesnis, kitais metais trumpesnis.

Paskutinis ketvirtadienis prieš užgavėnes vadinosi *riebulis*. Tai jau šitą ketvirtadienį kiekviena šeimininkė stengdavos šeimą gerai riebiai pavalgydinti, nes jau ateinantis bus sausas pasninkas, tai yra negalima su mėsišku ir pienišku. Mano motina, būdavo, dar iš vakaro iššutina krosnyje kiaulės kojas ir ausis; kasmet laikydavo riebuliui ketvirtadieniui. O mums, vaikams, džiaugsmelio! Iš kojų kauliukų darydavome *brūzuklius*: per vidurį su vinuku iškalam skylutę, perveriam stiprią virvutę dvigubai — ir burgzdavo mūsų brūzukliai. Mums, neturėjusiems pirktinių žaislų, tai buvo labai įdomu. O ir *drebulė* būdavo skanu valgyti. Juk tai nekasdieniškas valgis. Riebulis ketvirtadienis, kaip mes tada sakėm, ne daugiau per metus — tik vienas!

Paskutinis sekmadienis ir pirmadienis irgi vadinos *riebulis*. Taigi vis valgydavo riebiai šiomis dienomis, nes jau artinasi ilga gavėnia, tai reikia pasistiprinti, kad kantriai iškentėtum tokį ilgą pasninką. Septynias savaites, tik be dviejų dienų, nei mėsiško, nei pieniško neragauti, tai reikėdavo stiprios kantrybės ir sveikatos.

METŲ KETVIRTIS

Tais laikais, kai aš augau, tai dar būdavo pasninkai, kai sueina ketvirtis metų. Vadinosi *kryžiavos dienos*. Kunigai per pamokslą bažnyčioje pranešdavo, kad trys dienos tą savaitę pasninko: penktadienis, šeštadienis, trečiadienis — sausas pasninkas.

UŽGAVĖNĖS

Užgavėnės visada būna antradienį. Per užgavėnes juokdavosi visi, kad reikia valgyti 12 kartų per dieną, ir taip, kad pilvas būtų kietesnis už kaktą, o valgyti vis mėsą. Taigi ir virdavo daug mėsos ryte, kad užtektų pietums, o vakarienei vėl mėsą virdavo, kiaušinienę kepdavo ir baltintas kruopas, kad būtų kuo užsisemti po stiprios vakarienės. Kuri kaimynė neturėdavo pieno, tai kitos atnešdavo tokiai iškilmingai dienai užsigardžiuoti po mėsos.

Krosnį kurdavo anksti, dar su šviesa, nes kas anksčiau per užgavėnes pavakarieniaus, tas rugiapjūtėj rugius anksčiau nupjaus.

Po vakarienės jau šventa — niekas nieko nedirba, jaunimas eina į šokius pasilinksminti, pašokti, nes nuo 12 valandos jau prasidės gavėnia. Per septynias savaites muzikantai negros, jaunimas nešoks ir nedainuos iki velykų, pas mergaites piršliai nevažiuos ir vestuvės nebus keliamos. Krikštynos tai gali būti, tik be dainų.

Platukienė mums sakydavo:

— Bėkit, mergaitės, ton vieton, kur senelis svilino meitėlį, paklausykit, iš kurios pusės išgirsit šunis lojant, tai iš tos pusės piršliai atvažiuos. Tik, žinoma, eikit po vieną, nes, kartu klausant, nežinosit, kuriai loja.

O kai ateidavo Kaziulis, tas tai sakydavo:

— Oi oi, kas darosi gatvėj! Tikras karas, kad jau mušasi Kanapinis su Lašininiu, tai mušasi! Ir vienas kitam nenusileidžia!

Motulė klausia:

— Kaip jums atrodo, kuris kurį nugalės?

— Atrodo, kad šį kartą nugalės Kanapinis, nes jau labai smarkiai tvoja Lašininiui.

Mes, vaikai, jau bėgti pažiūrėti, kaip jie ten kariauna, bet motulė tik juokiasi iš mūsų ir neleidžia. Sako:

— Neikit, nes per karą gali ir nekaltam kliūti.

PELENŲ DIENA

Turbūt tai liūdniausia diena. Vakar buvo skanūs valgiai, o šiandien be pieno ir riebalo ką ten gero pagaminsi. Nei tai šventa, nei tai ne; nieks į bažnyčią nevažiuoja, tik senelė Kirklienė nupėsčiavo. Gal todėl ir vadinas *pelenų diena*, nes bažnyčioje kunigas šventina pelenus ir pabarsto tikintiems galvas, sakydamas: „Iš dulkės esi, į dulkę pavirsi“. Kirklienė irgi parsinešė žiupsnelį pelenų, skepetaitės kampukan mazginėlį surišus.

O Kaziulis mums, vaikams, porino, kad karą laimėjo Kanapinis, o Lašininis pabėgo. Bet, sakė, tik pailsės ir nugalės Kanapinį. Atidėjo karą iki velykų.

GAVĖNIA

Gavėnia — tai tas didysis pasninkas prieš velykas — septynios savaitės. Žmonės tada tikėjo, kad jei pasninkaus ir vargins savo kūną, tai po mirties apturės sielos išganymą. Ir kuo labiau vargins, tuo labiau dievui patiks. Bažnyčia taip mokino, ir žmonės taip tikėjo, kad jei gavėnioj paragausi pieno ar riebalo, tai bus nuodėmė. Taigi moterėlės karves melžė ir pieną traukdavo, į išrūgas paversdavo, sūrius darydavo ir džiovindavo, į bučius dėdavo, reikėjo, kad stipriai sudžiūtų, nes kitaip suges. O tas sudžiūvęs sūris būdavo kietas kaip akmuo. Vasarai laikydavo, bet nekoks iš tokio kieto maistas. O antra vertus, lauk, šunie, kol kumelė išgaiš, tai būsi sotus. Dabar taip norėdavos šviežios varškės ar pieno, betgi nuodėmė, negalima — pragaran pakliūsi.

Kas sugalvojo tokį išmislą? Kokia iš to nauda buvo? Žmonės ir taip vargo vargelį visą amželį. Aš jau dvi gavėnias gavėjau, tai niekados neužmiršiu. O brolis džiovą gavo ir mirė.

Tiesa, sekmadieniais kepdavome bulvinius blynus, kas turėjo, tai su aguonom, kitos — su kanapėm ant kopūstų

lapų. Kanapes padžiovina ir piestoп sugrūda. Baigia grūsti ir įdeda druskos žiupsnelį, svogūno papjausto, dar kiek pagrūda — ir jau paruoštas gardalas. Kada jau būna paruošta tešla iš tarkuotų bulvių ir grikinių miltų, tada dedamas gražus džiovintas kopūstlapis ant ližės, ant lapo dedama paruoštos tešlos, išplojama plonai, pabarstoma kanapėmis ar aguonomis, vėl eilutė tešlos ir užplojus šust karštoп duoninėn krosnin, karštai prikūrentoп. Kepdavome nemažai, nes kaimo žmonės daug valgydavo. Vyrai sunkiai dirbo — į mišką važiuodavo, o artėjant pavasariui, vėl į laukus vežda vo trąšas. Moterų darbų irgi nesuskaičiuosi. Per visą gavėnią valgant be jokio riebalo, toks valgis nesotus, gal todėl ir daugiau valgė. Tai jau kai ruošdavo, pilną krosnį prikepdavo blynų, kad liktų ir pietums arba ir kitai dienai. Jei lieka, tai gerai, nors ir šaltą gabalą taip sušveiti, net ausys linksta kai valgai. Kitokių gardalų nelauki, nes žinai, kad nebus. Taigi iš vieno užmojaus pakepi dar keletą bandelių. Vienos būna be kanapių keptos. Tai tas karštas, nulupus kopūstlapį, supjaustai keturkampiais gabaliukais, į likusias kanapes įpili stiklinę virinto vandenio, išmaišius ta buzele apipili tuos keturkampius gabaliukus, sudedi molinėn čerpėn, uždengi ir įkiši į karštą krosnį kokiai dešimčiai minučių. Tai čia jau vadinosi *čigonai*. Skanūs būna čigonai. Betgi ne kasdien katei užgavėnės — tiktai kai žvirblį pasigauna. O pasigauti ne visada pasiseka. Tai ir mes ne kas dieną tuos čigonus kepdavom, nes kanapių ne kažin kiek sėdavo. Kasdieninis valgis — *saldė, gaidžio juka**, žali rauginti kopūstai su bulvėmis virtomis arba keptomis.

Gaidžio juką taip darydavom: mažą svogūną supjaustom ir įdedam kiek druskos pagal skonį, su šaukštu sutrinam, pripilam šalto iš kibiro vandens — ir semk su bulvėmis, atsikandai šiltos bulvės, šaukštą jukos šaltos — kad tik pilvą apgaut, skanu buvo.

Sakoma, šuva iš bado ir keptą ridiką ėda. Turbūt ir skanu būna. Bet ko ko, o saldės tai aš nemėgau. Visi valgė ir sakė, kad skani. Saldę darydavo taip: ruginius mil-

* Juka — sriuba, virta iš paukščių arba gyvulių kraujo.

tus užpila verdančiu vandeniu, išmaišo su mente, paskui šaltu, gerai išmaišę, supila duonkubilin, kelias dienas paraugina, dar *pasiutėlio cukraus* įdeda. Saldė tiko tik su karštom bulvėm, o su duona netinka. Pasiutėlio cukrumi vadinom tokias kaip ledo smulkutes nelygias kruopelytes; įdėjus tokią mažą kaip kanapės grūdelis kruopelytę į stiklinę vandenio, būna saldu. Žinoma, ne toks skonis kaip cukraus. Bet tais laikais cukrų vartojo tik iškilmingoms šventėms arba ligoniams, ar svečiams atvažiavus. Vėliau atsirado sakarina — tai mūsų šiokiadienis cukrus. Tai tokios mažos tabletukės mažose dėžutėse. Dar buvo toks patiekalas: į virtas karštas bulves įdeda grūstų kanapių gerą saują arba ir dvi, jei negaila, su rekečiu* sugrūda gerai. Valgydavo kol neužšalus. Ji vadinosi *grūdėlius*. Ar gardu, ar ne — nežinau. Žinoma, kirmėlė nebuvus griežtyje, tai jai gardus ir ridikas. Išsivirkit, paragausit, tai žinosit. Kruopos, virtos tik vandenyje be riebalo ir pieno, tai tikrai buvo negardu. Dar žirnių su bulvėmis, tai skanu. Kas pirkdavo aliejų, tai vis buvo galima išgalvoti skaniau, o mūsų tėvulis nepirko, sakė: „Negaliu valgyt, man aliejus blakute trenkia“.

KRIKŠTAI

Pusiaugavėnis vadinosi *krikštais*. Sakydavo motulė: „Bėkit, vaikeliai, lauke pakrykštaukit, šiandien krikštai — jau pusę gavėnios prastūmėm“.

Krikštai buvo darbo diena, bet jie tuo skyrėsi, kad krikštuose kepdavo vakare *šaltanosius*. Pritarkuoja nemaža bulvių, įpila pusę gorčiaus grikinių miltų ir iš tos tešlos darydavo ant stalo pailgus, panašius į dabartinius „batonus“ šaltanosius su kanapėmis arba, kas turi,— su aguonomis. Pabarsto ant stalo miltų, uždeda tešlos plonai, išploja, pabarsto sluoksnelį kanapių ar aguonų, suvynioja kaip vyniotinį, aplygina gražiai, padėję ant ližės, ir kepa karšton krosnin. Dar ir mažų padaro, kuriuos ver-

* Rekelys — pagalys su trumpučiu, nupjaustytu šakų vainiku drūtgalyje kam maišyti, košei grūsti.

da kaip cepelinus. Vakarienei valgo virtus karštus, o keptų keliom dienom būna.

Krikštai praėjo, prasidėjo kita pusė gavėnios. Taip ir stumia diena dieną, laukiam velykų, kad pasibaigt greičiau gavėnia. Ir mįslė tokia yra: „Septynios mylios tilto, gale tilto raudona gėlė. Kai ta gėlė pražydės, visas svietas pralinksmės". *(Gavėnia ir velykos.)*

VERBŲ SEKMADIENIS

Prieš velykas sekmadienis tai *verbų nedėlia* vadinosi, arba tiesiog *verbnyčia*. Prieš verbnyčią šeštadienio vakare, kai buvom mergos, tai rėdydavom popierinėm gėlėm verbeles. Iš anksto prisiperkam Merkinėje spalvoto popieriaus, darome gėles, puošiame žilvitėlį, mažesnį už metrą — tai mūsų *verbelė* būna, kurią nešamės į bažnyčią. Dar pridedam ėglio šakelę, spalvota gijele surišam. Vyrai tik žilvitėlį nešės, o berniokai tai smagią rykštelę, kad turėtų kuo muštis. Jaunimas, kaip paprastai, juokais mušasi tarp savęs, sakydami:

— Verba muša, ne aš mušu, ne man sopa — verbai sopa; už nedėlios bus velykos!

Žinoma, tik juokais, nekerta iš peties.

DIDŽIOJI SAVAITĖ IR VELYKOS

Prieš velykas ketvirtadienis vadinosi *didysis*, arba *šaros ketvirtadienis*. Tą dieną dulkindavo trobas ir patalynes, baltindavo sienas, puošdavo šventus paveikslus popierinėm gėlėm. Dar sakydavo, jei kas turi niežų ar dedervinių, tai reikia nusimaudyti saulei netekėjus, tai pasveiksi. Moterėlės eidavo į bažnyčią. Jaunimas tai neidavo, nes liūdnos pamaldos ir nešventa diena.

Mes, paaugliai, eidavome į Marcinkonių bažnyčią parnešti šventinto vandens ir šventintos ugnies. Didįjį šeštadienį sukurdavo ant šventoriaus ugnį, bažnyčioje prie durų pripildavo didelius indus vandens, ir kunigas pašventindavo. Mes, atsinešę buteliukus, semdavomės švęstą vandenį ir užgesusių anglių įsidėdavom į nosinėlę, neš-

davom į namus. Mums bažnyčia buvo septyni kilometrai, tai dėl to nešdavomės tik užgesusias anglis. Kurie arti gyveno, tai tie nešdavosi tik gyvą ugnį, susuka lininį skudurą labai kietai ir uždega rūklį. Kietai susuktas, neliepsnodavo, tik rūkdavo. Parnešę kurdavo krosnį, peržegnoję ugnelę. Tai jau būdavo šventa ugnis visus metus. Mano motulė įpūsdavo šventintas anglis — irgi jau buvo šventa. Pas mus jau galėjo skolintis ir kaimynai, nes mūsų ugnis buvo šventa. O tą dieną į pavakarę kurdavo krosnis tik su šventa ugnele, su švęstu vandeniu pašlakstydavo visus trobesius ir įpildavo į šulinį — vandenėlis irgi būdavo švęstas visus metus. Vandenėlis, jei ir negardus, negalima sakyti „negardus“, nes vandenėlis atsakys: „Kaip tavim prasmesiu, tai būsiu gardus“. Vadinasi, kai tu nuskęsi, tai skonį pataisysi.

Didįjį šeštadienį moterim šimtai darbų, nes joms reikėjo viską paruošti iš vakaro — vaikai ir vyras kad būt švariai apvalkstyti, patalynė švari. Iš vakaro verda mėsą, dažo margučius, ruošia *švenciankas* — įdeda *karapkėlėn** mažą bandelę duonos ir kepaliuką pyrago, gabalėlį mėsos, sūrio, mazgiukan druskos, porą kiaušinių — viską sudėliok, suglabstyk, kas kam priklauso: bandelė duonos ir nevirtos mėsos gabalas — tai špitolion bažnyčios tarnams, taračkinis pilnas, kampais surištas,— tai ubagams, pripjausto pyrago, sūrio, mėsos gabaliukais. Sudeda viską didelėn iš šiaudų pinton *karapkon*, su dangčiu uždengia. Karapką išneša į šaltesnę vietą, kad rytoj būt paruošta, tik vežiman įsidėti, nes kai pirmą velykų dieną važiuoja — dar tamsu būna, labai anksti.

Anksčiau mes buvome Merkinės parapijos, tai važiavome į Merkinę. Tik lenkams okupavus Vilnių, mes likom okupuotoj Lenkijoj, tad pradėjom važiuoti į Marcinkonis.

Merkinėje pirmą velykų dieną tiek prisėda ubagų, kaip žvirblių aplink visą šventorių. Būna dar tamsu, tai, sako, sėsdavo ir tie, kurie buvo godūs, prisidengdami tamsa, o jiems nereikėjo.

---

* Karapkėlė — pintinėlė.

Šeštadienio vakarą, prieš saulėlydį, būdavo *mišparai.* Daug kas eidavo iš vakaro į bažnyčią ir nakvodavo — laukdavo velykinių pamaldų, ėjo daugiausia pamaldžios moterėlės. Visą dieną nusidirbusios, tai naktį ir užsnūsdavo, atsisėdusios prie sienos. Šviesa bažnyčioje buvo menka, nors ir degė lempa arba prie giedorių žvakelė kokia. Jaunimo mažai kas būdavo naktį bažnyčioje, jie kur nors susibūrę juokavo. Po velykinių pamaldų šventindavo kunigas maistą. Daugiausia ant šventoriaus sustoja į dvi eiles viena prieš kitą, kunigas eina per vidurį ir šventina *dievo dovanas.* Nuo bažnyčios visi bėga strimgalviais į savo vežimus, kuo greičiausiai skuba į namus, kad greičiau atsigavėjus po tokio ilgo pasninko. Pirmą velykų dieną — lenktynės. Išvažiuos su geru arkliu pirmutinis ir važiuoja sau žingsniuku. Tai ir susirenka virtinė. Neiškentęs kuris ir ima lenkti. Tada jie nepasiduoda, varo savo arkliukus, tie net sukaitę bėga. Kas gi norės paskutinis likti, ypač mūsų pusės, Puvočių, kuriems reikia persigauti per Merkį. Per Merkį tilto nėra, tik keltas, tai, paskutinis likęs, ilgai palauksi, kol tave perirs. Pirmutinis jau po pusryčių, o paskutinis tik iriasi su uodega. Dar ir prietaras buvo: kas pirmutinis pirmą velykų dieną papusryčiaus, tai rugius pirmutinis nupjaus. Tai ir reikėjo skubėti, nes namuose, kas likęs, su nekantrumu laukia velykų pusryčių, o nevalgysi be šventinto maisto. Tai vis nerimsta. Tik parvažiavus iš bažnyčios, visi sėda už stalo, ima šventintą duoną, druską. Pirmiausia valgo šventintus kiaušinius druskoje padažydami, toliau karštus kopūstus, mėsą — ką tik turi šeimininkės paruošusios. Gurulius nuo stalo supila į krosnį, nes ugnelė šventa ir guruliai nuo šventinto valgio šventi.

Per velykas į svečius niekas neina. Po pusryčių suaugusieji prigula pailsėti, o vaikai nenurimsta, bėga kiaušiniaut pas krikšto tėvus, pas artimus kaimynus. Krikšto tėvai duodavo po porą, o kaimynai po vieną. Ne taip norisi to kiaušinio valgyt, bet svarbu gauti. Kiaušinis vaikui tai kaip arklys. Ne visur ir tą kiaušinį duodavo su noru. Kartais eini pro kiemą ir matai, kad sėdi po langu,

o įeik į vidų — miega visi. Palauki kiek, pakosti, kad išgirstų, bet kur tau — miega. Tai ir eini namo nieko negavęs. Arba, vilko akis pasiskolinęs, eini kitą kartą, kol užklumpi „nemiegančius".

Nuo velykų pirmos dienos vakarais jau nedega šviesos, vakarieniauji nesutemus, temsta — ir gulti eini. Bet šiandien nepaprasta naktis — sutemus ateis *lalauninkai*, ir ne vienas būrys, ne tik mūsų kaimo, bet ir kaimyninių — Mardasavo, Kašėtų, Dubninko, Tarasninko, Kasčiūnų.

Tik pritemė — ir jau atėjo pirmas būrys.

Jei iškart neatsakysi, tai jie turi kantrybės pakartoti pagarbinimą, nors ir dešimtį kartų, kol atsakysi:

— Ant amžių amžinųjų, amen.

Tais laikais visi taip sveikindavo vienas kitą susitikę ar įėję į svetimą pirkią. Tai ir lalauninkai po langu taip sveikino. Kada atsakai, tada jie sako:

— Dėduli, diedenėle, pagiedosim, namelius palinksminsim.

Jei leidi, tai ir gieda šventą velykų giesmę „Linksmą dieną apturėjom", arba „Iš verksmo stojo linksmybė" ir kitas, kurias moka atmintinai. Pagiedoję kai kurie kalbėdavo ištraukėlę iš giesmyno giesmės:

Sveiki sulaukę šventų velykų,
Didžios linksmybės dėl katalikų...

Kai kurie palinkėdavo sveikatos ir laimės ir pridėdavo:

— Prašome duoti, nepasigailėti, kad būtų už ką padėkoti.

Lalauninkams reikėjo duoti kiaušinių kelias poras. Priklausė nuo šeimininkės dosnumo. Jeigu būtų tik vienas būrys tų lalauninkų, bet jų būdavo keletas — ir išdalindavo puodą kiaušinių. Ir ne kiekvienam būriui leisdavo giedoti. Mardasavo lalauninkai ateidavo su smuiku ir pritardavo gražiai giedoriams smuikas, grodavo Zidorius, kaimo muzikantas.

O kurioj pirkioj buvo merginų, tai joms po šventos giesmės dar pridėdavo:

Vidurin dvaro stovi grūšelė,
Po tąj grūšele rūtų darželis,—
Ten tai vaikščiojo jaunoji Onulė,
Takelius mynė ir rūtelę skynė...

Šitą dainą taip užbaigdavo:

Kad tu, Onule, būtai gera,
Tai ant veselios savo paprašytai,
Kapą kiaušinėlių, gorčių arielkėlės
Mumiems pastatytai...

Už šitą dainą gaudavo daugiau kaip už šventą.

Lalavimas vienur anksčiau išnyko, kitur vėliau. Pas mus tai gal apie 1913 m. Marcinkonių kunigas pavadino lalavimą ubagavimu ir pasakė:

— Jei sužinosiu, kuris lalavo, tai išpažinties nepriimsiu.

Dabar pasakytų jaunuoliams, kad nepriims išpažinties, tai tik nusijuoks, nes jie ir neina, o tada buvo kitaip. Tai nuo to laiko ir išnyko lalavimas.

Velykas, kaip ir kalėdas, švęsdavo tris dienas: dvi bažnyčia, o trečią žmonės sau, dar ir ketvirtos dienos pusdienį.

Po velykų pirmas sekmadienis vadinosi *pravadna nedėlia*. Iki pravadnos nedėlios piršliai nevažiuodavo pas merginas. Nederėdavo taip skubėti. Neskubėdamas toliau nueisi — sakydavo senelių priežodis.

SENELIŲ BURTAI IR PRIETARAI

PAVASARIO IR SĖJOS

Nutirpo sniegas laukuose, o miškuose dar yra; ežerai dar sukaustyti ledo, bet jau griaustinis sugriaudė,— tai jau ir žinok, kad pavasaris bus šaltas, jeigu su ledais užgriaudė.

Pirmą kartą užgriaudus, reikia pasivoliot ten, kur užgriaudė, tai linai derės.

Jeigu pavasarį pirmiau pamatysi skruzdėlę, tai visus metus būsi greitas kaip skruzdėlė, o jei varlę pirmiau pamatysi — ir būsi kaip varlė, negreitas.

Jei pamatysi gandrą lekiantį — būsi lakstus, greitai bėgiosi, bet jeigu tupintį lizde pamatysi — tūpčiosi vietoje, būsi negreitas.

Indus plaunant, kartais gali pamatyti gandrą lekiantį, tada per visus metus daužysi indus, lėks indai iš rankų.

Pavasarį reikia nešiotis pinigų, kad gegutė užkukuotų su pinigais, tai pinigų turėsi visus metus.

Pirmą kartą išgirdus gegutę kukuojant, galima paklausti: „Gegutėle raibutėle, už kiek metų ištekėsiu?“ Kiek kartų užkukuos po klausimo, už tiek metų ištekėsi.

Jeigu gegutė užkukuos miegantį, tai ir būsi visus metus apsnūdęs.

Pavasarį, kol nickas nepradėjo arti, negalima tvoros tverti, nes nebus lietaus.

Pirmoji sėja tai prie namų darželiuose — sodina šeimininkės kopūstų daigus, batvinių ir griežčių. Sodinant reikia saugot, kad mėnulis neapžibėt, nes jei mėnulis matys, tai kopūstai bus žyduoliai.

Jeigu ta pačia ranka sėsi kopūstų ir griežčių grūdelius, tai kopūstų daigai pavirs griežčiais.

Čia gal ir prietaras, o gal ir ne — juk, liesdamos ta pačia ranka, gali apdulkint kopūstų sėklas griežčių dulkėmis.

Aš kartą sumaišiau baltųjų morkų sėklas ir geltonųjų ir pasėjau kartu, manau — turėsiu ir baltų pašarinių, ir

geltonųjų valgomųjų. Bet užaugo visos geltonos, nebuvo nei vienos baltos morkos. Visos panašios į pašarines, o spalva geltona.

Kopūstus sodinant, pirmą daigelį reikia padėti po akmeniu ir pasakyti: „Būkit kieti kaip mano galva, aukit dideli kaip mano šikna!“

Atėjus į lauką, prieš pradedant darbą, reikia sėstert ant žemės — palikti tinginį.

Svogūnus sodinti mėnuliui šviečiant negalima, nes bus žyduoliai.

Bulves sodinti pilnatin — tai bus brandžios.

Šeimininkės pavasarį rūpinasi pasisėt daržovių „rasodos“. Kaimynės viena kitai duoda daržovių sėklų. Kai kuriais metais vienai uždera, kitais metais — kitai, arba viena turi kopūstų sėklų daugiau, kita — morkų. O kitos gyvuliai nugraužė, ta nieko neturi. Tai kaimynės viena kitai duoda, ir visada dykai, jokio užmokesčio neima. Tik kol sau nepasėja, tai neduoda niekam, nes gali sėklą išsivesti: tai, kuriai davė, gali labai uždert, o tai, kuri davė, gali nederėt. Sau pasėjus, nekenksminga duot.

Mergaitės pavasarį turi savus rūpesčius: kasa rūtų darželius, daro lysveles ir sėja visokias gėles, daugiausia pavasarines, kad turėt savų daigų visą darželį užsodint gėlėmis. Gėles sėt reikia pilnatin ir kad mėnulis skaisčiai šviestų. Tai bus gėlės pilnavidurės.

Rūtų nereikia sauja sėt, nes jei su penkiais pirštais sėsi, tai už penkių savaičių dygs. Jeigu nori, kad greitai sudygtų, tai reikia sėt tik dviem pirštais arba lūpomis, tai sudygs už dviejų savaičių.

Jei kas nuvogs gėles, tai jau tam nederės, o vagiui derės.

Žemės negalima judinti šv. Morkaus dieną*, nes ledai javus išmuš.

Vyrai, sėdami vasarojų, saugojas, kad vienas kitam neužsėt *persėjos*.

Mūsų laukai buvo ne sklypais, o rėžiais. Atvažiuoja sėjėjas sėt vasarojaus, o čia ir kitas atvažiavo sėjikas. Pirmutinis jau sėja, o antras irgi pradeda. Ir jeigu abu susitinka vienas prieš kitą, tai jau pirmutiniam būna negerai — gali pasidaryt persėja. Persėja — tai mažytis lauko lopelis, kuriame nedygsta sėkla. Persėja didelio nuostolio nepadaro, bet ji kai kada yra kenksminga. Jei nesudygo sėkla tokiu apskritimėliu, metro ilgumo ir platumo, tai čia gerai, bet jeigu dviejų metrų ilgumo, o siaura — tai čia jau labai blogai: toje šeimoje kas nors mirs, nes persėja panaši į karstą. Be to, dar gali ir javas neužderėti, o antram sėjėjui — atvirkščiai, gali būt labai geras derlius. Todėl pirmutiniu negerai būti. Mano senelis sakydavo:

— Kai pamatysit mane sėjant, tai visi eikite sėt ir pamatysit, kad man nepasidarys jokios persėjos.

Bet persėjos retkarčiais pasitaikydavo. Turbūt sėjant kai kur neišpuldavo grūdų ir likdavo tuščias lauko lopelis, bet jis jokios laimės nei nelaimės neatnešdavo.

Kartą kaimynė pranašavo, kad mūsų namuose kas mirs, nes rugiuose buvo pailgas lopelis tuščio lauko, gal pusantro metro ilgumo ir siauras, panašus į karstą. Tai, kaip ji išpranašavo, turėjo mirt senelis. Bet mūsų namuose niekas tais metais nemirė, o senelis dar ilgai ilgai gyveno.

Kanapes pasėjus, tą dieną negalima kuolo kalt ar tvorą tvert, nes gali užtvert kanapių dygimą. O dar geriau palaukti, kol sudygs kanapės — tada jau viską galima ir kalt, ir tvert.

Įakėjus kanapes, akėčias užverčia atbulas ir palieka per dieną toj vietoj, kad kanapės lygiai dygtų ir augtų.

---

* Šv. Morkaus diena — balandžio 25 d.

Žirnius sėjant, dienos nemainyt: jei kas sėja pirmadienį, tai kiekvienais metais ir sėti pirmadieniais, kad sėkla neapsimainytų, balti žirniai juodais nepavirstų.

Bulves reikia pradėti sodinti pilnatin, kad gerai derėtų.

Pirmadienį nieko nepradėti sėti, nes ta diena nelaiminga.

Išleidžiant sėjėją linų sėt, reikia pavalgydint kiaušiniene, kitaip linai nederės. Vyrai, kurie ir netikėjo prietarais, tai jau šitam burtui tikėjo, nes ne kiekvieną dieną maitina kiaušiniene, tai, nors eidami linų sėt, prisikerta. Paklausk sėjėjo, kokį javą geriausia sėt, tai atsakys, kad linus.

RUGIAPJŪTĖS

Mūsų seneliai ir proseneliai rugius ir vasarojų pjovė pjautuvais. Mano eilės žmonės irgi pjovė pjautuvais, tik vėliau pradėjo pjauti su dalgėmis tie, kurie turėjo daugiau žemės. Tie, kurie pjovė pjautuvais, didžiavosi, kad gražūs pėdeliai kaip berneliai, gubos gražios. Ir kūlėjai sakė, kad pjautuvu pjautus pėdus geriau kulti, nes tada spragilais visi kūlė. Mano eilės moterys ir dabar moka pjautuvais pjauti ir sako, kad pjautuvais nupjovus ir rugiena gražesnė, varpų tiek nesimėto, grūdų mažiau išbyra.

Jei, rugius pjaunant, grūdas įlekia burnon,— iš tų rugių karvojų kepsi.

Einant rugių pjauti, reikia užsirišti po šventintą gijelę (vilnonių siūlų, kuriais buvo verbelė surišta) ant abiejų rankų — tai dešinės rankos neužpjausi, o kairės neperimsi.

Pirmiausia, nupjovus keletą rugelių, susukti ryšelį ir susijuosti per juosmenį — tai vidurio nesopės.

Trys pirmutinės saujos turi būti labai pilnos, kad būtų pilni aruodai. Ir trijų paskutinių saujų reikia pilnų.

Iš trijų pilnų pirmutinių saujų suriša mažą pėdelį, vadinamą *gaspadorium*. Tą gaspadorių parsineša namo ir stato į kampą už stalo. Gaspadorius tol stovi pirkioj, kol parveža pirmą vežimą rugių. Tada išneša iš pirkios gaspadorių ir deda pirmutinį į šalinę, kad saugotų visus rugelių pėdus nuo aitvarų, pelių, blogų akių ir piktų dvasių.

Parvežus pirmą rugių vežimą, reikia pakloti paklotę (staltiesę), ant kurios valgė kūčių vakarienę, ir pervažiuoti per ją, tai pelės nekapos rugių. Paklotę reikia laikyti nevelėtą.

Sukrovus rugius į kluoną, reikia peržegnoti tris kartus — nekliudys aitvarai ir pelės nekapos.

Jei, pjaunant rugius, kur lieka rugių glėbiukas nesurištas, užmirštas, tai pjovėjai gandras atneš gyvą „glėbuką“ (vaiką).

Jei rasdavo rugiuose žiupsnelį rugių sulaužytų per riešelius, tai jau manydavo, kad blogo žmogaus padaryta *pynė* — burtas. Tokią pynę reikia pjauti atbulai nuo savęs, į save pjaunant gali pakenkti — *užpjauti* ar šiaip kokią blogybę užsitraukti.

VESTUVIŲ

Kai atvažiuoja piršliai, tai pagal senovės paprotį atveža butelį vyno, ant kurio būna uždėta skarelė su mažu rūtų vainikėliu. Butelį pastato piršlys vidury stalo. Bet vaišintis tik tada pradeda, kai mergelė nuima nuo butelio tą skarelę su vainikėliu. Tą vainikėlį reikia į girnų prapiestį (skylę) įdėti ir apsukti girnas keturis kartus. Tai, jei už šito neištekėsi, važiuos piršliai iš visų keturių pusių.

Jeigu ketini už šito tekėti, tai vainikėlį reikia padėti užkrosnin — apkalbų nebus.

Norint, kad piršliai važiuotų, tai pirmutinių piršlių atvežtą vainikėlį reikia susmulkinti ir, prieš išvažiuojant iš kiemo, dalį išbert po arklių pirmutinėm kojom, kitą dalį — po vartų bėgūnais papilt. Tai piršliai lankys.

Tą dieną vartų neužkelia, kai piršliai išvažiuoja, kad kitiems piršliams kelio neužstotų.

Prieš išvažiuojant į jungtuves, susėdus su savo pulku už stalo, visi valgo, o nuotakai negalima valgyti, nes jei ji valgys, tai kada bus nėščia ir paprašys ko paskolinti, tai tam žmogui pelės viską sukapos. Ir nuotakos vaikai bus besočiai. Jei kuri nuotaka valgo, reikia sakyt: „Kad jos dantys iškrist!“

Išeinant iš užstalės, reikia patraukti staltiesę nuo stalo, tai kitas merginas ištrauks iš mergystės.

Per savo vestuves visada reikia žengiant per slenkstį pirmiau žengti dešine koja — apsisaugosi nuo užbūrimų, niekas nepakenks.

Per jungtuves reikia užmint ant vyro kojos — vyras visam gyvenimui liks po padu.

Norint, kad kitos greičiau ištekėtų, po jungtuvių einant nuo altoriaus, patrauk *koberčių** už kampelio,— kaip ropes merginas greit išraus visas.

Parvažiavus iš jungtuvių, reikia pirmai iššokti iš vežimo,— visada pirmausi, vyras klausys.

Moterys rūtas rauna slaptai ir deda nuotakos vežiman, kai važiuoja į jaunojo šalį,— kad išrautų visas merginas ir išvežtų jaunikiai.

Per visas vestuves per slenkstį reikia žengti pirma dešine koja — nepakenks jokie burtai.

---

* Koberčius — paaukštinimas su kilimu jaunavedžiams sustoti per jungtuves.

Įėjus į bažnyčią, jei nori, kad imtų liūdnumas (o seniau buvo mada verkti per vestuves), reikia pirmiausia pažiūrėti į Marijos altorių, o ne į Didįjį. Jei pirma pažiūrėsi į Didįjį, tada neverksi.

Jaunuosius reikia apipilti rugių, kviečių grūdais, kad būtų turtingi ir vaisingi.

Norint vestuves kam pakenkti, reikia į vežimą įdėti žirnių ankštį su devyniais grūdais,— neis arkliai iš kiemo, jiems atrodys, duobė prieš juos iškasta.

Jei arkliai neina iš kiemo, reikia, kad vyras per kelnių klyną ištrauktų marškinius ir apšluostytų arklio akis — tada jokia galybė jų nesulaikys.

Jaunavedžiai, išvažiuodami iš jaunosios namų, ima lėkštę su stikline vandenio, kurioje yra įdėta diemedžio šakelė. Tą vandenį jaunoji lieja per savo petį, kada arkliai sujunda važiuot. Jei to vandenio lašas užkristų ant žmogaus, tai visos ligos prie jo kibtų.

Vakaronių vakarą jaunajai draugės nupina vainiką. Tą vainiką pamerkia vandenin, kad nenuvystų. Rytą vainiką išima iš vandens, deda jaunajai ant galvos, o tą vandenį lieja į viršų. Ant kurios merginos užpuls pirmas lašas, ta pirmiausia ištekės.

Jaunajai į jungtuves važiuojant, į batelį įdeda po kelis grūdus visokio javo, o parvažiavusi ji po stalu išpila — kad javai derėtų.

Moterys suriša mazginėlin duonos, druskos ir įdeda jaunajai užantin — kad sveika būtų.

Jaunajai ir jaunajam, važiuojant į jungtuves, duoda po šermukšnio šakelę — kad kas neapkerėtų.

Jaunoji, važiuodama per sodžių, stovi vežime — kad sodžiaus mergos greičiau ištekėtų.

Jaunoji jungtuvių vainiką įsiuva pagalvėn — kad vyras mylėtų.

Jaunosios skrynią per sodžių veža atrakintą — kad visos sodžiaus mergos ištekėtų.

Jei, važiuojant į jungtuves, kelyje vežimas sugenda, pakinktai nutrūksta ar arklys išsikinko — nebus sutikimo.

Jei per jungtuves žvakės šviesiai dega — bus šviesus gyvenimas, jei tamsiai — tamsus.

Jei kurio pusėj žvakė užgęsta — tas liks našlys (ar našlė).

Jaunavedžius sveikina su pirštine — kad būtų turtingi.

Kada jaunasis atvažiuoja su savo pulku pas jaunąją, jaunoji pasislepia, kad jos pirma nepamatytų, nes jei jaunasis pirma pamatytų jaunąją, tai būt stipresnis. Kuris pirma pamato, tas būna stipresnis.

NĖŠTUMO IR GIMDYMO

Nėščiai moteriai, pajutus blogą kvapą, negalima nosį prisidengti — vaikui eis blogas kvapas iš burnos.

Negalima iš svetimo arklio vogt šieną ir savajam duoti — vaikas bus nebylys.

Sekmadieniais negalima nors ir mažiausią skylutę drabužy užsiūt — vaiko liežuvis bus prisegtas.

Tarpukalėdžiais ir tarpušvenčiais negalima lopyti — vaikas labai sunkiai gims.

Nėščioms moterims negalima be prijuostės vaikščioti — vaikas bijos svetimų akių.

Negalima iš kibiro gerti — vaikui bus mėlynas pasaitas ant nosytės.

Negalima per ienas žengeliot — vaikui bambukė apsisuks apie kakliuką, sunkiai gims.

Verdant, jeigu puodas bėga, negalima pūsti — vaikas seiliosis.

Šventomis dienomis nieko kirviu nekapot — gali vaikas gimt su perkirstu sąnariu.

Per skylę tvoroje neliįsk — vaikas bus vagis.

Šventomis dienomis žuvų neskrosti — vaikas su striegais* gims.

Nežiūrėk į kiškį, nes vaikas gali gimti su perskelta lūpa arba žvairas.

Į varlę nežiūrėk — gali būti persileidimas.

Jei kas ant kokios moters turi piktumą, tai, kai ji peržengia per slenkstį, paima kirvį, pagalį padeda ant slenksčio ir atskelia kiek — kad vaikas gimtų be kurio nors sąnario.

Jei skujinė užsidega, negalima kojomis gesinti — vaiko rietukai šus.

Nusigandus gaisro, neprisidėk rankos prie savo veido — ant vaiko veido bus raudonos dėmės.

Nespardyti kojom katės — kad vaikui nebūt kačiapienių.

Į negražų žmogų nežiūrėk, nes gali nusižiūrėti ir vaikas gali gimti panašus į jį.

Kregždžių lizdo nereikia liesti — vaikas bus kregždžiuotas.

* Striegas — žuvies žvynas.

Iš prijuostės nieko nevalgyk — vaikas nepena bus.

Jei nėščiai moteriškei, krosnį kūrenant, iššauna angliukas, reikia tą angliuką nuryti — kad gimdymas būtų lengvas.

Sunkiai gimdant, reikia visas duris atidaryt (svirno, tvartų, kluono — kiek tik yra durų) — palengvins gimdymą.

Siūti tame name negalima tą dieną — kad neužsiūtų gimdymo.

Kad gimdant jokio mazgo nebūtų, gimdytojai net skarelę nuriša, kad greičiau gimtų.

Tik gimusį kūdikį duoda motinai pabučiuot — kad visi mylėtų.

Patalą, surišę skarelėn, deda ant pirkios prie durų advėrijos* — kad būtų laimingas kūdikis.

Jei patalą kasa žemėn, tai reikia taip kast, kad mazgai būtų į viršų, kitaip pakasus, gali daugiau vaikų nebūt.

VAIKŲ AUGINIMO

Bambai atpuolus, motina vaiko bambelę padeda, vaikui paaugus, duoda tą mazgelį atmegzt — kad turėtų gerą atmintį.

Nekrikštyto vaiko niekur neišneša — kad laumė nepamainyt.

Vystyklų nekočioja — kad vaikas neperstų.

Jei mergaitė, tai vystyklų ir kult kultuve negalima — kad per anksti neatsirastų rūbiniai (mėnesinės).

---

* Advėrija — durų stakta.

Tuščio lopšio negalima supt, nes vaikas nemiegos.

Ant lopšio pakaria mezginėlėj pelės akis — kad vaikas akių *nebot*.

Jei vaikas akių *paboja*, durų rankeną nuprausia iš burnos, prisigėrus vandens, ir atgalia ranka nuprausia vaiko akis.

Norint, kad vaikas akių nebotų, reikia kelnių klynu akis apšluostyt.

Per pavalkus triskart perstumia atbulą vaiką — nuo akių.

Paguldę prie slenksčio, triskart peržengia — nuo akių.

Druską užkalba ir triskart apneša aplink vaiką, paskiau tą druską ugnin įmeta — nuo akių.

Iš stogo šiaudus, ant senos vyžos padėję, rūko — tai vis vaistai nuo akių.

Vaikui gimus, jokio rūbo vystyklams plėšyti negalima, nes vaikas labai plėšys rūbus.

Jei vaikas vakarais verkia — turi *grįžių**. Tada prideda prie bambaitės plaukų. Jei plaukai susivelia, tai tikrai grįžius vaiką kankina.

Prausiant vaiką, papila pelenų kryžiavai ant keturių niekočios kampų, vaiką išėmus iš vandens, sužeria tuos pelenus vandenin ir tą vandenį perkošia per vystyklą, jei randa ant vystyklo vilnų, taip atkartoja 12 kartų, kad grįžius praeitų.

Gręžia duryse taip: vienas stoja vienon durų pusėn, kitas — kiton pusėn, vaiką paguldo ant slenksčio. Pirmas taria: „Gręžiu gręžiu“,— ir peiliu duryse gręžia. Antras sako: „Ar ilgai greši?“ „Kol jo nebus“. Šiuos sakinius kartoja tris kartus. Taip nuo grįžiaus gelbsti. Šitą darbą atlieka pirmgimis asmuo arba paskutinis.

Juodos avies vilnos vaikui deda ant bambos — taip pat nuo grįžiaus.

* Grįžius — vidurių skausmas, diegimas.

Jei vaikas turi *kačiapienių* (burnukėj tokių baltų taškelių), tai duoda katei pauostyti taukų ir tais taukais trina vaiko burnukę.

Katės uodega šluosto tuos taškelius iš burnukės.

Nuo *žubykščių** riša vaikui ant kaklo nuo nyčių žubykščius.

Šlapumu pavilgę skarelę deda vaikui prie galvukės — nuo žubykščių.

Česnakais pusto — nuo žubykščių.

Mėnulio apžibėtą vaiką gydo taip: vaiko kakų vystyklan suėmę padeda ant stogo prieš mėnulį.

Kultuvę, susupę į vaiko vystyklus, deda ant stogo prieš mėnulį — nuo mėnulio apžibėjimo.

Lėlę, parėdę iš vystyklų, deda ant stogo — nuo mėnulio apžibėjimo.

Jei vaikas per daug nori žįst, tai vadinasi *nerėpa*. Tokius vaikus spinton arba skrynion užrakina ir palaiko 1 minutę.

Jei vaikas užgimė su kokiu ženkleliu — apgamu, tai deda vestuvių žiedą, kad tą apgamą pašalint.

Kada vaiko burnukė pagelsta, karolius užriša ant kaklo ir raudona skara akis kloja.

Kūmai, turint vaiką ant rankų, negalima šlapintis — vaikas ir paaugęs šlapinsis miegodamas patale.

Kūma, turėdama vaiką ant rankų, pasideda koją ant akmenio ir susisupa vaiką skaron — kad vaikas nesišlapintų patale.

Parėjusi iš krikšto, kūma su vaiku, įėjusi pirkion, pirmiausia sėdas ant suolo ir kokią minutę pasėdi, tada duoda motinai vaiką — kad vaikas būt ramus, neverktų.

---

* Žubykščiai — vaiko dantenų liga; siūlai, kurie laiko nytis.

Dantukams dygstant, motina, pamačius pirmutinį dantuką išsikalusį, vaiką primuša — kad lengvai dygtų dantukai.

Dantukam puolant, motina pirmutinį išpuolusį dantuką turi praryti — kad vaikui dantų nesopėtų.

Kitus išpuolusius dantis vaikas meta už kamino sakydamas: „Pele pele, te tau dantį kaulinį, duok man geležinį“,— kad būtų dantys stiprūs.

Jei vaikas, gerokai paaugęs, šlapinas miegodamas patale, tai gręžia tilte skylę, ton skylėn vaikas išsišlapina, ir užkala tą skylę — kad sutvirtint vaiką.

Kiaulės pauodegį išverda ir duoda vaikui suvalgyt. Reikia valgyt ant piršto užsivėrus — nuo šlapinimosi patale.

Jei vaiko akyse yra kampely prie nosies maža kruopelė — tas vaikas mirtinas.

Jei vaiko maumeniukas greitai sugijo — vaikas irgi mirtinas.

Jei vaikas pirmiausia šaukia tėtę, tai kitas vaikas bus sūnus, o jei šaukia mamą — duktė.

Jei vaiko dantys ilgai nedygsta — bus stiprūs dantys.

Jei vaikas su *čerbu** — gera vaiko laimė.

Plaukų ir nagų pirmus metus vaikui nekerpa — kad atminties nenukirpt.

Jei vaikas ilgai žindžia — atminties neturės.

Nėščiōs moteriškės į kūmas prašyti negalima — laukiamas arba krikšto vaikas mirs.

Jei, krikštijant mergaitę, būna daug berniukų — mergaitė turės laimę meilėje.

MEILĖS

Reikia pirmutinę saują linų suverpt ir tą siūlą įvert naujon adaton. Pasigaut gyvatę ir ta adata pervert per gyvatės akis, tada su ta adata bažnyčioj per pakylėjimą pervert to žmogaus drabužį, kurio nori, kad įsimylėtų.

Toks būdas tinka abiejoms lytims.

Švento Jono naktį pasigaut šikšnosparnį, prieš dvyliktą valandą nunešt skruzdėlynan, nešant niekur nesidairyti, išsižadėt dievo ir visų šventų. Kitą naktį prieš dvyliktą nueit paimt. Tada rasi grėbliuką ir šakutes. Norint, kad koks žmogus kitos lyties įsimylėtų — patrauk grėbliuku, tai ir įsimylės. Jei nusibos — tada šakutėm pastūmėk — nustos mylėjęs.

Norint, kad kas įsimylėt, reikia padvėsusio arklio galvon įdėt pinigą, palaikyti 9 dienas ir tada už tą pinigą nupirkt valgomą daiktą ir paduot tam asmeniui, kurio nori. Kai suvalgys — įsimylės.

GYVULIŲ

Gyvulį nusipirktą ir namo parvestą vandeniu perpila — kad eitų *kaip ant vandenio.*

Raištį, kuriuo gyvulį parvedė, deda po galva — kad gyvulys pamirštų pirmutinę vietą.

Jei gyvulys ištrūksta, pabėga atgal, antrą kartą parvedę, veidrodį parodo — kad daugiau nebėgt.

Svęstą gijelę užriša ant kaklo — kad akių nebijotų.

Karvę perkant, sakoma: „Parduodi karvę, parduok kartu ir pieną“, nes pardavėjas gali sau pieną pasilikt.

Jei nupirktas gyvulys neramus ir į tvarto duris žiūri, tai sako, kad jo pardavėjas gailisi. Tada pirkėjas nueina ir iškolioja pardavėją, kad gyvulys nusiramintų.

Jei gyvulys akių *paboja*, puodkėle rūko, degančią puodkėlę triskart apneša apie gyvulį, sakydami: „Kad jo akys išdegt!“

Ištraukia iš tvarto stogo šiaudų, parneša seną vyžą nuo mėšlyno, šiaudus uždeda ant vyžos ir rūko — nuo akių pabojimo.

Jei pienas pagenda nuo kieno nors akių — uzbonėlius rūko švęstais žolynais.

Taip pat ir puodkėle rūko uzbonėlius ir tarpujonių kiauliašūdžiu rūko — tai vis nuo akių pabojimo.

Jei karvės neramios, ir rupūžės apie tvartus vaikščioja, tai reiškia, kad raganos pieną nuo karvių atėmė. Reikia paimt šermukšnio, putino ir klevo šakelę ir ant priekrosnies iš jų sukurt ugnelę, pakart rupūžę kamine ir tolei rūkyt, kol ateis toji ragana, kuri pieną atėmė. Tokiu būdu sužino, kuri yra ragana.

Norint apsisaugot nuo raganų, reikia švento Jono naktį pakarti išverstas kelnes ant tvarto durų ir duris apkaišyt gailiom dilgėlėm — ragana negalės prieit prie karvių.

Raganos švento Jono naktį vagia iš svetimų stogų šiaudus. Todėl reikia saugoti, kad nepavogtų, tada nepavogs ir iš karvių pieno.

Jei raganos neatima pieno, o tik pagadina, reikia, pamelžus karvę, pieną paduot per langą, priėmus reikia iškošt per dėvėtų marškinių pažemę — tai pienas pasitaisys.

Jei kas pirmadėlės karvės telią nunešt bažnyčion ir tiek palaikyt, kol kunigas mišias atlaiko, tada telią par-

duot ir už tuos pinigus mišias užpirkt — labai daug pieno karvės duot.

Jei karvė po apsiteliavimo suėda *patalą** — tos karvės bus skystas pienas, bet jo raganos negalės atimt.

Raganos yra tos, kurios švento Jono naktį vienmarškinės, apsisupusios baltom paklodėm, brauko nuo žolių rasas.

Svetimų karvių pieną raganos gauna per žalčius ir rupūžes. Todėl žalčio ir rupūžės tvarte negalima mušt, nes gali savo karvę užmušt.

Jei, darant sviestą, greitai nepasidaro, spėjama, kad akių pabojo, todėl deda grietinėn vestuvių žiedą, kad greičiau sviestas pasidarytų.

Jei pienas savaime pagenda be jokių užbūrimų, tai karvę reikia melžt puodan, kuriame verda viralą,— pienas pasitaisys.

Koštuvan prisagsto naujų adatų ir kartu puode išvirina — kad pienas pasitaisyt.

Einant karves melžt, niekuomet negalima šlapintis, nes karvė melžiant šlapinsis.

Pirmą dieną išvarant gyvulius ganyklon, padeda po slenksčiu kiaušinių. Kai visi gyvuliai peržengia, kiaušinius nuneša ant šv. Jurgio altoriaus — kad šv. Jurgis ganytų gyvulius.

Pirmą dieną išvarius avis ganyklon, prirenka tiek akmenukų, kiek yra ėriukų, ir užmeta ant tvarto — kad ėriukai laikytųsi prie namų.

---

* Pãtalas — nuovala.

Pirmą dieną gyvulius iš tvarto išvaro švęsta verbele — kad laimingai ganytųsi.

Vištą arba paršą nusipirkus, atopakaliu triskart apsuka aplink stalo koją — kad greičiau prijunkt.

Prisigėrus vandenio burnon, tuo vandeniu nuprausia pirktam gyvuliui kojas — kad nepabėgt atgal.

Kad avys gerai veistųs, reikia parduot avižų ir už tuos pinigus nusipirkt avių — turėsi ir kailinių.

Dvilypę varpą reikia duot suėst avims, kad dvynius atvest.

Seno rato nei stipinų degint negalima — kad avys kvaituliu nesisukt.

Nukirpus avį, reikia sakyti: „Tau taukai, man plaukai“,— kad sveikos būtų.

Vištą leidžiant ant kiaušinių, reikia užsidėt kepurę ant galvos ir užsikišt gėlę, kad vištos būtų kuoduotos. Reikia tada leist, kada bandą gena arba pargena, kad visi viščiukai kartu išeit.

Jei, rugius pjaunant, įlekia grūdas į akis, tą grūdą reikia pasidėt; kada vesi gyvulį parduot į turgų, reikia tą grūdą įdėt gyvulio ausin — gyvulys visiems į akį kris, ir galėsi gerus pinigus paimt.

Penimų negalima skerst pilnatin, nes mėsa greit pages.

VISOKIE

Pasikėlus iš lovos, reikia žengt dešine koja — tai neturėsi nemalonumų tą dieną.

Jei praeis moteris kelią, reikia nusispjauti tris kartus ir sakyti: „Kad tu prasmegtum!“

Jei panižo kairę akį — verksi, dešinę — džiaugsies.
Jei panižo kaktą — kas nors giria, jei smakrą — bus gėrimas, balius, jei nosį — išgirsi krikštynas, jei kelį — išgirsi numirėlį, mirs kas nors. Ausį niežti — greit bus lietaus, lūpas — reiks bučiuotis.

Jei dešinę ranką niežti — reiks sveikintis.
Jei kairę ranką niežti — pinigų gausi, reikės skaityt.

Jei dešinėje ausyje zvimbia — gerą naujieną išgirsi.
Jei kairėje ausyje zvimbia — blogą naujieną išgirsi.

Jei dešiniame šone burzgia — reiškia džiaugsmą.
Jei kairiame šone burzgia — reiškia išgąstį.

Jei pelėda ant stogo ūkauna — mirs kas nors namuose.

Jei pelėda sako: „Kūviau! Kūviau!“ — tai tuose namuose gims vaikas.

Kiškis kelią perbėgo — nesėkmė arba nelaimė kokia.

Kiškis per kaimą perbėga — prieš gaisrą.

Gegutė pro namus lėkdama kukuoja — vestuves pranašauja.

Jei kukuoja ant sausų medžių, tvorų — prieš gaisrą.

Šuva staugia prieš nelaimę arba mirtį.

Višta gieda prieš nelaimę arba mirtį. Reikia pasakyti: „Giedok ant savo begalvės“.

Jei katė prausiasi, tai reikia patupdyti ant slenksčio ir sukirsti. Jei bėgs ant krosnies, tai svečio nebus, o jei už stalo — bus.

Vištos mušasi — svečių bus.

Vištos kudakuoja vakarais prieš laidotuves.

Pelės bėga iš namų — gaisras bus.

Vilkas kelią perbėgo — pasisekimas.

Jei po valgio, kraustant stalą, pamiršai šaukštą — greit bus moteris viešnia, jei peilį — vyras svečias.

Jei, einant žuvauti, sutiksi moterį su tuščiais kibirais — nesugausi.

Jei važiuoji į turgų ir pirmiausia sutikai moterį — negerai: laimingai nei pirksi, nei parduosi.

Jei lietaus nebūna, tai reikia upę arba šaltinį išart — tai bus.

Reikia kuolą ištraukt, tai bus lietaus.

Norint, kad laukuose usnių nebūt, reikia šv. Jono rytą, saulei netekėjus, nueit ir tame lauke, kur yra usnių, kelias usnis išraut ir pasodint viršūnėm į žemę, einant niekur nesidairyt, tai usnys išnyks.

Šv. Jono rytą gyvą katiną apkast usnyne — irgi usnys išnyks.

Jei vaismedis džiūsta, reikia gyvą viščiuką, paršiuką arba kačiuką pakast po medžiu, tai medis atgis ir vaisių kasmet bus.

Pinaviją sodinant, reikia tris galvas po šaknimis padėt — kokius tris vabalus padeda, kad gerai augt.

Nevedusiems, pirmą kartą pamačius jauną mėnulį, reikia paimt iš papadės žemių, pabarstyt patalą ir po pagalve papilt. Tą dieną su niekuo nekalbėt, vakare sukalbėt septynis poterius — naktį prisisapnuos būsimas vyras arba pati.

Per šv. Andriejų* kanapes sėja apie šulinį. Triskart apeina šulinį, barstydami kanapes, ir taką nubarsto, kuriuo pareina, ant patalo pabarsto, sakydami: „Andriejau Andriejau, kanapes pasėjau! Duok man laimingą sapną“. Tą naktį turi prisisapnuoti būsimas vyras arba pati.

Saulei nusileidus, pirkią šluot ir sąšlavų iš pirkios nešt negalima, nes linai nederės.

Adatą skolinti be siūlo negalima, nes linai nederės.

Audėjai audžiant, jei trūksta siūlai iš muštuvų skutais, tai reikia juos ant senos vyžos padėjus rūkyti, taip pat medinį pagaištį ir skujinę rūko. Ir siūlai akių bijo.

Adata, kuria pasiuva numirėliui rūbus, merginos įsisega į suknelės padalkas, kad bernai šokt vestų.

Jei praplyšta drabužis, norint ant savęs drabužį susiūt, reikia įsikąst šiaudą į dantis, kad atminties nesusiūtum.

Miegas žmogų marina prieš vargą arba ligą.

Utėlės užpuola prieš rūpesčius.

Jei išgirsi balsą, šaukiantį savo vardą,— mirtis.

Jei arklys prunkščia kieme — nelaiminga kelionė.
Jei arklys prunkščia už savo laukų — laiminga kelionė.

Jei pereina kelią su pilnais kibirais — išsipildys sumanymai, jei su tuščiais kibirais — neišsipildys.

---

* Šv. Andriejus — lapkričio 30 d.

Jei katė prausias — bus svečias.

Jei, kūrenant krosnį, angliukas iššauna — irgi bus svečias.

Jei nagai žydi baltais dakšliukais — kokį naują rūbą nusipirksi.

Jei pirštai rūdija gelsvais dakšlais,— mirs kas iš giminės.

Jei duonos kepalo kampas atsiskiria — iš šeimynos kas atsiskirs.

Jei pirkios balkis trakšteri — mirs kas iš šeimynos.

Jei žiemą medžiai labai apsunkinti sniegu — bus sunkūs metai.

Jei vėjas išlaužo daug jaunų medelių — tais metais išmirs daug jaunų žmonių.

Jei ant balų ledo yra daug gumbų (žiežurbų) — tais metais bus daug grybų.

Jei per vieną stalo galą užeisi, per kitą išeisi — miške pasiklysi.

Jei mažus kačiukus pavadinsi peliukais — katė juos suės.

Jei rengiesi kelionėn, negalima pirkios šluot — kad laimės neiššluotum.

Jei šv. Panos dienose* galvą šukuosi, višlos labai draskys rasodą.

Jei sausa šakele sukirsi gyvulį — gyvulys sudžius.

Jei prie šulinio valgysi — šuliny kirmėlių atsiras.

Jei pirštine sukirsi telingą karvę — karvė išsimes.

---

* Šv. Panos dienos — kovo 25 d. ir rugpjūčio 15 d.

Penktadienį negalima kept duonos, jei 12 kartų per metus penktadieniais kepsi — perkūnas į tuos namus šaus.

Perkūno uždegto namo vandeniu neužgesinsi — tik baltos ožkos pienu.

Jei ligonio akys stragios* — ligonis mirtinas.

Kada kunigas išklauso ligonio išpažinties, jei, žvakes užgesinus, dūmai pakrinka po visą pirkią — ligonis pasveiks, jei dūmai žieduku išeina pro duris — ligonis mirs.

Jei numirėlio akys truputį žiūri — greit vėl kas nors numirs.

Jei, kasant duobę, duobė griūna — greit bus kitas numirėlis.

Jei moteriškė išeis iš kapinių paskiausia — tai pirmiausia mirs kas iš moterų. Jei vyriškis išeis paskiausia — iš vyrų pulko mirs.

Jei kas bijo numirėlių, reikia pačiupinėt už numirėlio kojos nykščio, tai nebijos.

Jei, vežant numirėlį, sutiksi ką važiuojant — vėl greit reiks vežt numirėlį.

Muilas, kuriuo prausia numirėlį, sako, pagelbsti nuo sauso sopulio.

Šunų spardyt kojom negalima, nes po mirties šunys iškas iš žemės.

Jei, prieš eidamas pirtin, pavalgysi — utėlės užpuls.

Jei vantą sudeginsi — votimis kūną išmėtys.

---

* Stragus — judrus, gyvas.

Krautuvininkai, norėdami, kad gerai eitų pirkėjai į jų krautuvę, prikala ant slenksčio pasagą nuo pakaruoklio batų.

Norint turėti nepraperkamą pinigą, reikia pavasarį pinigą įdėt į kregždžių lizdą, kad jį kregždės aplipdytų. Tol laikyti, kol kregždė vaikus išsivedžios, tada išsiėmęs turėsi nepraperkamą pinigą.

Bitininkui, kad bitės vestųs, reikia parnešt komuniją ir padėt bičių avily — tada bus daug bičių ir medaus.

Medžiotojui reikia komuniją prilipdyt prie kryžiaus ir šaut komunijon — tada, ką norėsi, tą nušausi.

Gaisrui ištikus, neša aplink ugnį triskart šv. Agotos paveikslą, apnešę aplink ugnį, padeda toje šalyje, kurioje trobesių nėra,— kad ugnis virstų į tą šalį.

Jei užpuola amaras kopūstus — kaišo sekminių beržais, kad amaras išnyktų.

Nešant duonkubilį, reikia saugot, kad niekur nestuktelt, nes rūgštis atšoks.

Jei rūgštis pagenda, reikia duonkubilį rūkyt švęstais ąžuolo lapais — kad rūgštį pataisyt.

Išėjus iš pirties, reikia ant kiemo kojas persipraust — tai per sapną bus lengva bėgt.

Šv. Jono naktį reikia pasistatyt du veidrodžius, vieną priešaky, kitą užpakaly, užsidegt dvi žvakes grabnyčines ir žiūrėt į veidrodžius,— tai pamatysi savo ateitį.

Plaukų negalima bet kur mest, nes jei nusineš gandras lizdan, tai tam žmogui galvą skaudės visą gyvenimą.

Nagų negalima mest ant žemės, nes velnias surinkęs nusineš į pragarą, tada po mirties reikės pragare ieškoti nagų. Nagus nukarpius reikia sudeginti ugny — po mirties juos bus lengva rast.

Jei vilkai kaukia netoli namų — šaltį ar karą reiškia.

Jei genys namų stogą dudena — bus nelaimė arba numirėlis.

Jei juodas varnas kranktels tris kartus ant namo, kur guli ligonis,— tam ligoniui mirtis.

Jei varnos apspito apie kareivių stoveinę per karą — bus karo ir didelių pralaimėjimų.

Kur laikosi karveliai — ten trobesiai nedegs.

Daug grybų prieš karą, o kas po juos basas vaikščioja, tas jaunų grybų neras — tik senus.

Jei garnys išlekia pirma laiko iš kokios vietos — tai vietai nelaimė arba ugnis.

Jei garnys suveja lizdą pas ką ant kamino — tai tiems namams reiškia didelį turtą.

Nedėk ant stalo raktų nei kepurės — prisieis bartis.

Jei boba peržengs per „dišlių“* ar per ienas — arkliams bus sunku vežti.

Jei moteris, rengdamasi į turgų, pirma apaus kairę koją, tai ji viską pirks brangiai ir jos viralas tą dieną bus negardus.

Jei žmogus sutiksi vilką miške ir pamatysi jį pirma negu vilkas žmogų, tai žmogus nenusigąs ir vilkas nepavojingas.

Jei kas išdrasko kregždės lizdą, tą aplanko drugys.

Jei kiškiai kapoja eglinę, reiškia sunkius metus.

---

* Dišlius — vežimo grąžulas.

Jei žirniai, nukelti nuo ugnies, verda — geras ženklas.

Košė iš puodo bėga — prieš nelaimę.

Jei durys arba langinės, niekuomet negirgždėjusios, pradeda girgždėti — bus nesmagumų namuose.

Medis, išsprogęs pirma laiko, reiškia svarbų, linksmą atsitikimą.

Jei, kam rengiantis kelionėn, ima lyti, tai kelionė bus laiminga.

Jei žuvaujant pirma pagausi ešerį — nepasiseks.

Radęs pinigus nevalgęs, neimk jų, jei neturi skiedros, nes visą dieną tau nesiseks.

Saulei nusileidus, nereikia niekam skolinti pinigų nei duonos, nes neatiduos.

Dedant namui pamatą, po kerte padeda pinigą — dėl turtingumo.

Jei, per Naujus metus šaukšte užšaldžius vandenį, būna žurbuolės, tai reiškia ilgą amžių, jei duobė — mirtį.

Jei užpakalį niežti — bus nuliūdimas.

Jei, iš namų išeidamas, už ko nors užkliūvi, tai tuoj vėl grįši, taipogi, jei ką nors užmirši ten.

Daug musių būna prieš grūdingų grikių užderėjimą.

Daug uodų būna prieš uogų užderėjimą.

Norint, kad katė neišbėgtų iš namų, reikia patąsyt už ausų triskart po pirkią ir paskui uodegą patrint į krosnį arba per tris vakarus patept lūpas sviestu — tada niekados neišbėgs.

Jei iš laivo pelės ar žiurkės bėga į kraštą — tas laivas nuskęs.

Jei iš namų tarakonai išlipa, kuriuose buvo,— tiems namams reiškia kokią nelaimę.

Jei kyla gaisras namuose, nereikia pirmiausia pagalvės iš namų nešt, nes atmintį pamesi ir viskas sudegs. Pirmiausia reikia nusitvert už stalo kampo, tai turėsi gerą atmintį ir viską išgelbėsi iš ugnies.

Degant tvartams, jei gyvuliai nenori iš tvarto išeiti, tai reikia trejas šakes mėšlo išmest — tada ir gyvuliai išeis.

Nuo degėsių nieko nereikia imt, nes tuoj ir pas tave bus gaisras.

Jei pasiskolini sėklų — nereikia dėkot, nes nederės. Taipogi ir už kokį vaistą nedėkok, nes nepadės.

Saulei nusileidus, apie būsimas vestuves nekalbėk, nes jaunikis apgaus, ir vestuvės pages.

Stovų nestatyk savaitės gale, nes negreitai išausi.

Einant žuvauti, pasidėk samtį ar meškerę ant kibiro ir permesk katę, tai daug sugausi žuvų.

Jei, uždegus balaną, pasidaro balanos anglis panaši į ūsus — bus ūsorius svečias.

Pelės lauke nemušk, nes iš laukų pelės trauks į namus.

Pavasarį, kol neužgriaudė, nereikia kieme šluoti — kad laimės neiššluotum.

Duoną iš krosnies išėmus, tuščios krosnies nereikia laikyti, nes duonos neteksi.

SAPNAI

Bobulė Kaziulienė sakydavo, kad vieni sapnai yra nuo dievo, kiti nuo velnio, treti iš kūno ir kraujo. Visos pagundos sapne — tai nuo velnio, o geri — tai dievo duoti. Iš kūno ir kraujo — tai, kas buvo arba kas bus.

— Betgi, bobule, kunigai sako, kad nereikia tikėti sapnams.

— Gal ir nereikia, bet patys jie tiki. Pas mane vienas klausė, ką reiškia sapnuoti, kad išgriuvo bažnyčios siena. Tai aš jam ir pasakiau, kad mirs kunigas klebonas. O kai numirė klebonas, tai jis ir kitų sapnų klausė. Betgi jis liepė niekam neporint. O aš, atleisk, dievuli, sunkią nuodėmę padariau — ėmiau ir išplepėjau.

— O jūs, bobule, ar tikite sapnams?

— Nu, kaip netikėsi, kad ima ir išsipildo. Mano motulė, amžiną atilsį, viską atspėdavo. Pas ją ne vienas ateidavo ir klausdavo, o ji pasakodavo. Kitas sapnas kaip į ranką įdėdavo, tik reikia, kai pabundi, į langą nežiūrėti, pasižiūrėsi, tai ir pamirši. Vėlgi svarbu, kada sapnuoji. Per savaitę yra dvi dienos arba, geriau pasakius, dvi naktys, kuriose jei ir susapnuosi, tai neišsipildys. Bet gal ir gerai, kad neišsipildo, nes kai kada tie sapnai būna tokie negeri.

— Pasakyk, bobule, kokiom naktim neišsipildo?

— Tu jau labai gudri, nori viską žinoti, o kai daug žinosi, tai greitai pasensi. Mano motulė porino, kad vienas gudas sapnavo košę, o neturėjo šaukšto, tai jis kitą naktį, eidamas gulti, pasidėjo šaukštą po pagalve. Bet tą naktį nesapnavo košės.

— Paporink, bobule, ką reiškia košė?

— Košę tai negerai sapnuoti. Pati sau prisidarysi visokių nemalonumų arba apkalbų. Geriau nesapnuok košės.

— Tai ką man sapnuoti?

Žiedą rasti arba gauti dovanų — vestuvės.

Vilkas — jaunikis su piršliu atvažiuos.

Šuva jei įkando, tai koks vyras padarys blogybę, įkąs.

Gyvatę sapnuoti — moteris priešas, saugokis, kad neįkąstų.

Meška — turtas, o meškos kailį turėti — dar geriau.

Karvę turėti už ragų, o kitas melžia — apgaudinėja kas nors, pačiam melžti — gerai, nauda kokia.

Šaltinėlį rasti — geros pajamos.

Utėlės — pinigai, gausi pinigų iš kur nors.

Puodelį gražų turėti — surasi gerą draugą ar draugę.

Lova gražiai paklota — gražus gyvenimas poroje.

Sutaršyta lova — sutaršytas ir vedusiųjų gyvenimas.

Siena išgriuvo — mirs šeimos ramstis.

Upę perbristi — kelionė.

Vištą su viščiukais — šeima padidės.

Žiedą perlaužti — persiskyrimas šeimoje.

Gaisras — dideli barniai.

Šunis lojant girdėti — apkalbos, šmeižtai.

Kiaušinius sapnuoti — apkalbos.

Sunkią naštą ant pečių nešti — vargas.

Ąžuolą nupjauti arba išvirtusį sapnuoti — aukštas valdininkas mirs.

Kunigą sapnuoti, ir dar jei jis glamonėja,— liga.

Eiti kojom žemės nesiekiant — greit pasveiksi.

Žydą sapnuoti — ką nors nusipirksi.

Dantį ištraukti, ir jei jauti skausmą — mirs kas nors iš artimųjų.

Varpus skambant girdėti — gerą naujieną išgirsi.

Juodą katiną — mirtis.

Muštis arba ką mušti — atsimuš koks svečias.

Naujus namus sapnuoti — mirs kas nors kaime.

Išmušti langą — akies neteksi.

Numirėlis prisikėlė — oro permaina, labiau prieš giedrą, šaltį.

Degtinę gerti — paleistuvystė.

Maudytis švariame ir šiltame vandenyje — sveikata ir turtas.

Medžius žydinčius arba gėles matyti — myli kas nors.

Mėsą bjaurią valgyti — koks nors gyvulys padvės.

Skarelės baltos, margos — laiškas.

Po purvyną braidžioti — iš vargų neišsikapstysi.

Į duobę įpulti — didelė nelaimė, sunki liga.

Iš duobės iškopti — iš nelaimės išsigelbėti.

Vanagą sapnuoti, jei jis dar suleido nagus į kūną — sunki liga.

Kiaulę — kas nors sarmatą padarys, apkiaulins.

Daug blakučių — dideli rūpesčiai.

Apie sapnus visokių pasakojimų yra, kad neva kai kam per sapną praneša, kokia nelaimė bus.

Man viena moteris pasakojo šitokį sapną:

— Buvo karas. Bet nuo mūs mūšiai toli vyko. Naktį aš sapnuoju, kad mane kelia šventa moteris, sako: „Bėk greičiau iš čia“. Pabudau ir keliu vyrą. „Kiba bėkim“,— sakau. Vyras tik nusijuokė ir sako man: „Tu gi mokyta moteris, ir tiki sapnams! Gulk ir miegok, ir man netrukdyk“. Užmigau — ir vėl toji moteris kelia, dar įbruko baltą kaspiną į rankas man ir traukia mane. Pašokus iš miego, ir sakau savo vyrui: „Vis dėlto kartą paklausykim — bėkim. Pabūsim kur nors, ir vėl sugrįšim“. Dar aš ir kaimynei pasakiau už sienos, ta irgi su mumis išėjo. Ji net mus ragino greičiau skubėti. Praėjo gal pusvalandis. Atlėkė lėktuvai, subombardavo keliolika namų ir žmonių užmušė. Sugrįžę savo namo nepažinom — buvo sudaužytas kaip molinis uzbonas.

Kita mano draugė vėl pasakojo. Bet ji ne savo sapną pasakojo, o girdėtą iš kito žmogaus.

Bekalbant apie sapnus, ji man sako:

— Bet tu klausyk, kokį keistą sapną sapnavo Kibirkštis. Kad užėjo audra iš vakarų pusės ir parvertė medžius į rytus. Visi žmonės nuliūdę, tik žydai gieda, bet ta jųjų giesmė labai keista, vyrai sako tokius žodžius: „Imk, žeme, vyrus...“ O moterys atsako: „Imk ir moteris, ir vaikus“. O audra dabar apsigrįžo ir medžiai suvirto į vakarus. Ir jau neatsikėlė.

Šitą sapną pasakojo prieš karą su vokiečiais.

Aš irgi sapnavau keistą sapną: visus užmiršau, o šitą ir dabar prisimenu.

Ėjo man keturioliktieji metai, kai ateidavo eilė, tai ir reikėdavo gint bandą. Tą dieną ganėme Čereškyne, prie Grūdos upelio. Skerdžius man liepė pereiti per lieptą į kitą pusę ir saugoti Kirklio grikius, bulves. Atsisėdau ant kalniuko, sėdėjau, sėdėjau ir užmigau. Rodos, pajutau motulės ranką ant dešinio peties ir išgirdau jos balsą: „Kelkis, dukrele, kelkis!“ Pašokau, jau buvo dvi karvės per Grūdą perėjusios, pervariau atgalios ir vėl užsnūdau. Antrą kartą vėl motulė prikėlė. Motulė buvo ką tik mirus.

Kaip norit, tikėkite ar netikėkite, bet man nėra reikalo meluoti. Aš ir pati niekaip negaliu suprasti, kodėl šitas sapnas užsiliko atmintyje iki senatvės. Rodos, ir dabar jaučiu jos lengvą rankelę kaip lelijos lapelį ir tylų tylų, malonų balsą.

Norėčiau, kad pasikartotų panašus sapnas, kad dar kartą pajausčiau jos ranką ant savo peties, pamatyčiau jos mieląjį veidą, nes nėra geresnio ir mielesnio žmogaus už motiną.

ORO SPĖJIMAI

Jei per grabnyčias (vasario 2 d.) atsigers gaidys po stogu, tai per šventą Jurgį priės jautis po krūmu.

Jei per šventą Motiejų (vasario 24 d.) ledas tirpsta — greitai vėl bus kietas.

Jei kovo mėnesį ėriukai šokinėja kieme — balandį bliaus.

Jeigu bitės prieš Marijos šventę (kovo 25 d.) pasikels, tai vėl atgulės tiek dienų, kiek pasikėlė.

Jei per Miegančius brolius (liepos 10 d.) lijo, tai lis septynias dienas arba net septynias savaites.

Jei saulė leidžias debesin arba priešais saulę kyla debesys — tai ryt bus lietus.

Jei su ledais užgriaudė — pavasaris bus šaltas.

Jei per šventą Juozapą (kovo 19 d.) parlekia kielutė, kojike ledus pastumia — ir ledai nuplaukia.

Per Apreiškimą (kovo 25 d.) gandras parlekia — pavasarį parneša.

Jurgin (balandžio 23 d.) gegutė parlekia, žibučių prisėja, piemenėliams liepia gint gyvulius ganyklon.

Jei katė, tupėdama ant žemės, laižo sau uodegą ir slepia galvą, tai tikrai bus lietaus.

Lyjant matomos ant vandens burbūolės reiškia didelį ir ilgą lietų.

Jei katė glaudžiasi prie krosnies — bus didelis šaltis.

Jei katė guli vidury pirkios — bus šilta.

Jei antys murdosi po vandenį ir krykščia — bus lietaus, jei tylios — griausmas.

Kada kregždės lekioja žemai — bus lietaus ir vėjo.

Jei vištelіai susirenka po kokia pastoge — bus oro atmaina ar lietus.

Jei vištos krapštosi — lauk lietaus.

Jei lyjant vištos vaikščioja po laukus — bus ilgas lietus.

Jei varnos rudenį žemais pulkais skraido — bus dranga.

Jeigu miglos po lietaus kyla į viršų — išsigiedrys, jeigu krenta į žemę — bus lietaus.

Kada nusileidžianti saulė yra apsupta melsvu ar juodu ratu — bus smarki audra.

Jei mėnulio nematyti iki ketvirtos dienos po jauno priepietinio vėjo — oras bus audrotas per visą mėnesį.

Jei vėžiai išlipa iš vandens ant žemės — bus audra ir blogas oras.

Rausvumas, nusileidžiant saulei, reiškia, kad smarkios vėtros trauksis kelias dienas.

Straublys (orarykštė) reiškia buvusį ar ateinantį lietų. Jei straublys pasirodo pirmą antrą valandą po pietų, tai greitai bus lietus, vakarinis straublys reiškia smagų orą. Jei du straubliai, tai už dvicjų ar trijų dienų bus lietus.

Jei mėnulis su apmatu (aptvaru) — reiškia lietų.

Pasiners kranklys klane prieš bjaurų orą.

Jei žarijos atsidega — prieš atolydį.

Beržas išsprogs pirma alksnio — reiškia sausą vasarą.

Jūrininkai žiūri — jei marėse ant vandens žaidžia žuvys ir marių karvės, tai greitai kils audra.

PAAIŠKINIMAI

R. Sabaliauskienės tautosaka buvo užrašinėjama penkiasdešimt metų (1934—1984). Šį darbą dirbo pati R. Sabaliauskienė ir daugelis tautosakos rinkėjų (M. Untulis, J. Balys, P. Bieliauskas, J. Jurga, M. Vymerytė, J. Dovydaitis, N. Vėlius). Tie patys kūriniai kartais buvo užfiksuoti net po kelis kartus. Etnografinę medžiagą užrašė pati R. Sabaliauskienė. Dalis jos tautosakos ir etnografinės medžiagos saugoma Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Tautosakos rankraštyne (LMD III 132, LTR 686, 725, 798, 2404, 2595, 2607, 2661, 2706, 2750a, 4669), o dalis — pas užrašinėtojus (R. Sabaliauskienę, J. Dovydaitį, N. Vėlių). Rengiant leidinį spaudai, peržiūrėtas visas R. Sabaliauskienės palikimas, atrinkti geriausieji tautosakos kūrinių ir etnografinių aprašų variantai. Šiame leidinyje dainos, smulkioji tautosaka ir etnografinė medžiaga daugiausia pateikiama iš pačios R. Sabaliauskienės sudarytų rinkinių, o pasakojamoji tautosaka — iš R. Sabaliauskienės ir N. Vėliaus.

Paaiškinimuose nurodomos kūrinių metrikos ir būtiniausios žinios apie skelbiamų kūrinių vietą lietuvių, o kai kada ir kaimyninių tautų tautosakoje. Pirmiausia užrašomas spausdinamo kūrinio eilės numeris, toliau — pavadinimas. Po dainos pavadinimo nurodomas Lietuvių liaudies dainų katalogo skyrius, kuriam ji priklauso, ir dainos tipo numeris (pvz., LDK D 11). Po pasakos pavadinimo nurodomas siužeto tipo numeris tarptautiniame A. Arnės ir S. Tompsono pasakų tipų kataloge (AT), po sakmių — J. Balio lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų (LPK), o po padavimų — B. Kerbelytės lietuvių padavimų kataloge (KLPK). Kai kūrinys tik apytiksliai priskiriamas kokiam nors tipui, numeris rašomas skliausteliuose. Po santrumpų *U.* (užrašė) ir *U. t.* (užrašė tekstą), nurodoma, kas ir kada kūrinį užrašė arba iš magnetofono juostos iššifravo melodiją. Toliau nurodomas skelbiamo teksto ir melodijos šaltinis, greta, laužtiniuose skliaustuose — kur kūrinys spausdintas. Po ženklo ≈ pažymima, kur yra laikomi kiti to paties kūrinio užrašyti variantai. Pateikėjos pastabos spausdinamos po santrumpos *P. pst.*, o užrašytojų — po santrumpos *U. pst.*

Aptariant dainas, naudotasi Lietuvių liaudies dainų katalogo duomenimis. Pasakojamosios tautosakos kūrinių paplitimas nustatomas naudojantis dar ir latvių, rusų, baltarusių, ukrainiečių, lenkų pasakų katalogais. Užrašytų variantų kiekis nurodomas remiantis Lietuvių kalbos ir literatūros institute rengiamo Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogo kartotekos 1984 m. duomenimis.

I. DAINUOJAMOJI TAUTOSAKA

DARBO DAINOS

1. O i, u ž m a r u ž i ų. LDK D 11.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/327≈LTR 2607/92/, LTU 4, SDzD 13.

P. pst.: *„Girdėta iš A. Jakavonienės, Mardasavo k."*

Arimo daina, žinoma pietų Lietuvoje (užrašyta apie 80 var.). R. Sabaliauskienės variantas artimas versijai, užrašytai Alytaus, Trakų, Varėnos apylinkėse.

2. Ž a d a j o t į b e r n e l i s. LDK D 195.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 10; LTRF mg. 1656/29/≈LMD III 132/42/, LTR 2404/30/, LTR 4669/571/.

Šienapjūtės daina, gausiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta virš 400 var.). R. Sabaliauskienės variantas artimas Varėnos, Kapsuko, Prienų apylinkėse užrašytiems tekstams.

3. O i, a š p j a u n u r u g e l i u s. LDK D 298.— U. P. Bieliauskas 1934. LTR 2404/61/≈LMD III 132/81/.

P. pst.: *„Rugiapjūtės. Rugiapjūtės dainas dainuoja dažniausiai viena, o kartais dvi trys moterys. Pjovus pjovus išsitiesia ir uždainuoja. Šita daina tik prie baro. Einant namo"*.

Daina žinoma rytų ir pietų Lietuvoje. R. Sabaliauskienės variantas mažai paplitęs, dainuojamas Varėnos, Alytaus apylinkėse.

4. B ė k i t, b a r e l i a i. LDK D 289.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/99/; LTRF mg. 1651/46/≈LTR 2607/125/, SDzKD 335.

P. pst.: *„Rugiapjūtės. Tik su pjautuvu rankoj, tik prie baro, niekur kitur nedainuoja"*.

Daina žinoma daugiausia Dzūkijoje (užrašyta 104 var.). R. Sabaliauskienės variantas priklauso mažai paplitusiai Varėnos apylinkių versijai.

5. P u t i n ė l į l a u ž i a u. LDK D 1216.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 80; LTRF 1655/23/≈LTR 4669/377/.

P. pst.: *„Dar mačiau, kaip su jaučiais arė. Tik vienas tėvulio sūnus Puvočiuose laikė jaučius. Arė dar arklu mano diedulis. Plugą pirko tik po 1914 m. karo"*.

Daina gausiai paplitusi visoje Lietuvoje (apie 600 var.), daugiausia žinoma rytinėje ir pietinėje jos dalyje. Turi daug įvairių versijų. Versija, prasidedanti žodžiais „Putinėlį laužiau", žinoma Varėnos, Alytaus, Trakų apylinkėse.

6. G e g u t ė k u k u o j a. LDK D 1218.— U. P. Bieliauskas 1934, LTR 2404/22/≈LMD III 132/19/, LTR 2607/134/, SDzKD 55, LTR 4669/106/, SDzD 44.

P. pst.: *„Motinos ir močiutės daina. Dainuodavo visur"*.

Tai pietų Lietuvoje paplitusi naktigonių daina (užrašyta 138 var.).

7. Vai, kytra kytra girios paukštelė. LDK D 1396.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 5; LTRF mg. 1653/23/≈LMD III 132/36/, LTR 2404/28/, LTR 2607/219/, LTR 4669/277/.

P. pst.: *„Motinos. Dainavo Vincas Kisielius Puvočių k., kai buvau dar piemenė“.*

Audimo daina, paplitusi Dzūkijoje ir Suvalkijoje (275 var.). Daugiausia užrašyta Varėnos apylinkėse. R. Sabaliauskienės anksčiau padainuoto teksto skiriasi septintas ir aštuntas posmai: „Oi tu berneli, negadnikėli, Tai tu nevertas čionai stovėti. Tai tu nevertas čionai stovėti, An mano veidelio gražiai žiūrėti“ (LTR 2404/28/).

8. Barė motka savo sūnų. LDK D 1428.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /104/; LTRF mg. 1651/47/≈SDzKD 51, SDzD 36.

P. pst.: *„Išmokau iš močiutės“.*

Tai savitas pietų Lietuvoje paplitusios dainos variantas (užrašyta 463 var.).

9. Pas šaltą šaltinėlį. LDK D 1460.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/397/; LTRF mg. 1657/27/.

P. pst.: *„Dainuodavo visur. Išmokau iš motinos. Perlojoje pas Marę Belionienę girdėjau dainuojant kitokius du paskutinius posmus: „Pasakyk, mergužėle, Pasakyk, lelijėle, Oi, pasakyke, Jaunoji mergele, Kuri tavo drobelė? Viena drobė seselės, Kita drobė martelės, Kuri ploniausia, Baltu linu atausta, tai toj mano išausta“.*

Skalbimo daina, žinoma pietinėje Lietuvos dalyje.

KALENDORINIŲ APEIGŲ DAINOS

10. Oi tu kuosele, leliumai. LDK Kl 71.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 9; LTRF mg. 1653/31/≈LTR 2607/213/, LTR 4669/280/, SDzKD 349, SDzD 2.

P. pst.: *„Advento daina, išmokta iš motinos“.*

Daina nepopuliari, žinoma tik Varėnos ir Alytaus apylinkėse (užrašyta tik 11 var.).

11. Oi, siuntė mane, leliumai. LDK Kl 156.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/284/; LTRF mg. 1653/35/≈LTR 2607/191/, SDzKD 347, SDzD 3.

P. pst.: *„Motinos. Advento daina“.*

Daina žinoma rytų ir pietų Lietuvoje (užrašyta 117 var.). R. Sabaliauskienės gražiai išplėtotas variantas priklauso negausiai versijai, labiausiai paplitusiai Varėnos apylinkėse.

12. Oi, genelio genumai. LDK Kl 278.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /287/; LTRF mg. 1653/36/=LMD III 132/33/, LTR 2404/25/, LTR 2607/198/, SDzKD 345, SDzD 6.

14. Atbėga elnias devyniaragis

Daina žinoma tik Dzūkijoje, daugiausia paplitusi Varėnos apylinkėse (užrašyta apie 100 var.).

13. Povinėjo povelis. LDK D 318.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/382/; LTRF mg. 1655/16/≈SDzD 56, LTR 2607/228/, SDzKD 176, [LTU 16].

P. pst.: *„Motinos daina. Dainuota visur"*.

Kataloge ji priskirta rugiapjūtės dainoms, tačiau, pateikėjos teigimu, rugius pjaunant ji nebuvo dainuojama.

VESTUVINĖS DAINOS

14. Vai žirge žirgeli. LDK V 58+636.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 54.

P. pst.: *„Dainuoja vestuvėse ir visur kitur"*.

Daina plačiai paplitusi, žinoma visoje Lietuvoje, daugiausia Dzūkijoje ir Suvalkijoje. R. Sabaliauskienės variantas kontaminuotas su vestuvine žiedynų daina „Aukštas dangus, šviesios žvaigždės".

15. Oi tas melagis. LDK V 107.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/321/; LTRF mg. 1654/8/≈LTR 2607/136/.

P. pst.: *„Išmokta iš motinos"*.

Daina žinoma Suvalkijoje ir Dzūkijoje (užrašyta 65 var.). R. Sabaliauskienės padainuotas tekstas būdingas Varėnos apylinkėms.

16. Vai, aš nelaušiu. LDK V 109.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 7; LTRF mg. ≈2607/189/, SDzKD 134.

P. pst.: *„Motinos daina. Ją dainuoja svečiai už stalo sėdėdami, vaišindamiesi. Gali padainuoti ir bet kada"*.

Populiari piršlybų daina (užrašyta virš 300 var.). Daugiausia paplitusi pietų Lietuvoje. R. Sabaliauskienės tekstas būdingas Varėnos apylinkių versijai.

17. Oi, kur buvai, berneli. LDK V 236.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /320/; LTRF mg. 1654/9/≈LMD III 132/29/, LTR 2404/14/, SDzKD 148, [LLD 408].

P. pst.: *„Močiutės daina. Ją išmokau būdama vaikas, gal 7 metų. Man ji labai patiko, visur dainuodavau"*.

Daina nepopuliari (tik 65 var.), žinoma Dzūkijoje. Kiti variantai baigiami posmu: Kuris sėja baltus linus Dėl mani mergelės, Aš priausiu plonų drobių Dėl jauno bernelio (LTR 2404/14/).

18. Atjojo našlelis. LDK V 277.— U. t. J. Alešiūnaitė ir J. Jurga 1948, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2595/12/; LTRF mg. 1656/42/≈LMD III 132/8/, [BVD 104], LTR 2607/96/, [LTt I 290], LLD II 533, 4669/61/, SDzKD 20, SDzD 46.

P. pst.: *„Dainuojama visada. Girdėta iš motinos"*.

Variantuose sukeista posmų eilė: Pavirsiu... margu dobilėlu... drabnoja žuvele... žaliąja rūtele (LMD III 132/8/). Po penktojo posmo

prisideda: Atėjo našlelis su tankiu zvinkleliu, Pagavo žuvelę, ne mane mergelę. Po septintojo posmo: Atėjo našlelis Su mažais vaikeliais, Išlaužė rūtelę, Ne mane mergelę (LMD III 132/8/). Po trečio posmo: O tau, našleli, neteksiu, Ir tavo valioj nebūsiu... Tada tu man ir pateksi, Ir mano valion tu būsi (LTR 4669/61/).

19. Šią nedėlėlę per nedėlėlę. LDK V 358.— U. t. R. Sabaliauskienė 1982, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 22; LTRF mg. 1665/64/≈LTR 4669/470/.

P. pst.: *„Išmokau iš motinos"*.

Daina gausiai paplitusi Dzūkijoje (237 var.). Kituose R. Sabaliauskienės variantuose po aštunto posmo seka žodžiai: Mano valelėj Baltoj rankelėj Dratinis kančiukėlis (LTR 4669/476/).

20. Pas motulę augau. LDK V 489.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/388/; LTRF mg. 1655/22/≈LTR 2607/214/, SDzKD 172, SDzD 26.

P. pst.: *„Galima dainuoti vestuvėse ir visur"*.

Daina paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta 231 var.).

21. Šią naktelę per naktelę. LDK V 494.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 45≈LMD III 132/61/, LTR 4669/464/, SDzKD 187.

P. pst.: *„Dainuoja vestuvėse ir šiaip visur"*.

Daina gausiai paplitusi visoje Lietuvoje, daugiausia Dzūkijoje ir rytų Aukštaitijoje (apie 500 var.). R. Sabaliauskienės variantai artimi Varėnos apylinkėse gyvuojančioms dainoms.

22. Berneli mano. LDK V 498.— U. t. R. Sabaliauskienės 1970; ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/96/; LTRF mg. 1651/41/=LMD 132/15/, LTR 2404/41/, [BVD 102].

P. pst.: *„Išmokta iš motinos"*.

Daina mažai paplitusi, žinoma Dzūkijoje ir Suvalkijoje. R. Sabaliauskienės variantas žinomas tik Varėnos apylinkėse.

23. Parėj dukrelė iš jaunimėlio. LDK V 600.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 64=LTR 4669/403/, SDzKD 262.

P. pst.: *„Nuotakai dainuoja prieš šliūbą, kai ji sėdi už stalo su savo pulku. Jaunojo pulkas — už kito stalo"*.

Daina žinoma tik Varėnos apylinkėse.

24. Aš viena seserėlė. LDK V 639.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/21/; LTRF mg. 1651/14/≈LTR 2607/98/.

Ši žiedynų daina žinoma visoje Lietuvoje, daugiausia paplitusi pietinėje jos dalyje (užrašyta apie 200 var.). R. Sabaliauskienės padainuotas variantas nepilnas, tačiau jis pritampa prie variantų grupės, paplitusios rytų ir pietų Lietuvoje.

25. Kaip aš ėjau pro dvarelį. LDK V 821.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/175/; LTRF mg. 1652/19/=SDzD 46, LTR 2607/151/, [BVD 61].

P. pst.: *„Išmokau iš motinos. Dainuoja vestuvėse ir visur kitur"*.

Daina gausiai paplitusi Dzūkijoje, Suvalkijoje ir šiek tiek pietų Žemaitijoje. R. Sabaliauskienės variantas (užrašyta apie 90 var.) priklauso versijai, paplitusiai Varėnos, Lazdijų, Kapsuko apylinkėse.

26. Vai tu rūtele. LDK V 883.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 330; LTRF mg. 1654/14/≈LMD III 132/40/, LTR 2404/29/, 2607/119/, LTR 4669/330/.

P. pst.: *„Dainavo Merkinės merginos apie 1918 metus. Vestuvių. Marčiai pridainuoja. Gali dainuoti ir šiaip visur"*.

Daina gyvuoja Dzūkijoje ir Suvalkijoje. R. Sabaliauskienės variantas kontaminuotas su šeimos — marčios dalios — tematikos daina, priklauso nedidelei grupelei, žinomai Varėnos ir kaimyninėse apylinkėse.

27. Siuntė mane motulė. LDK V 900.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /417/; LTRF mg. 1655/37/≈LMDIII 132/59/, LTR 2404/53/, SDzD 33.

P. pst.: *„Vestuvinė. Jaunosios pusėje, ant rytojaus"* (SDzD 33).

Daina žinoma tik Varėnos, Alytaus ir Eišiškių apylinkėse (užrašyta apie 80 var.). Penktas ir šeštas posmai tokie: Kad aš ėjau keleliu, Net kelelis dundėjo. Net kelelis dundėjo, Žalia giria skambėjo (LTR 2404/53/).

28. Tu ąžuole, tu garbuole. LDK V 910.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /513/; LTRF mg. 1657/5/.

P. pst.: *„Močiutės daina"*.

Ši jaunojo sutiktuvių daina daugiausia užrašyta Varėnos apylinkėse.

29. Oi, skiria skiria žalią rūtelę. LDK V 990.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/282/; LTRF mg. 1654/25/≈LMD III 132/73/, SDzKD 255, SDzD 2.

P. pst.: *„Vestuvių daina. Prieš šliūbą. Dainavom apie 1917—1918 m."*

R. Sabaliauskienės padainuotas variantas savitas, niekur kitur neužrašytas.

30. Vakaronių vakarėlį. LDK V 1180.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /539/; LTRF mg. 1656/6/≈LMD III 132/70/, SDzD 1.

Ši mergvakario daina nelabai paplitusi (apie 80 var.). Ji užrašyta įvairiose Lietuvos vietose, daugiausia Ignalinos, Varėnos apylinkėse. R. Sabaliauskienės variantas turi savitai išplėtotą pabaigą.

31. Vai, kalbino vėjelis klevelį. LDK V 1274.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/268/; LTRF mg. 1656/4/≈LTR 2607/58/, 2750a/50/, SDzKD 129, SDzD 5.

P. pst.: *„Vestuvėse dainuoja, kai jaunąjį išleidžia, jeigu jis našlaitis"* (LTR 4669/268/). *„Tinka ir mergelei, jeigu našlaitė: „Vai, kalbino gegulė liepelę"* (SDzD 5).

Daina žinoma tik Varėnos apylinkėse (9 var.).

32. K o n u l i ū d a i, m e r g u ž ė l e. LDK V 1664.— U. t. J. Jurga 1948. LTR 2607/63/, ml. LTR 2750a/27/≈LTR 2607/63/, [LTU 120], 4669/159/.

P. pst.: *„Vestuvinė, išvežant jaunąją į vyro namus. Dainuoja jaunimas, kurie susirenka neprašyti prieš išvažiuojant palydoms, kada pulkas susėda už stalo"* (LTR 4669/159/).

33. A u s k, m o č i u t e, d r o b e l e s. LDK V 1667.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/42/; LTRF mg. 1651/40/≈LTR 2607/76/.

Tai populiari kraičio išvežimo daina, žinoma visoje Lietuvoje (užrašyta apie 450 var.). R. Sabaliauskienės padainuotas dviejų šakų variantas būdingas Varėnos apylinkėms.

34. A š k e l e l i u v a ž i a v a u. LDK V 1794.— U. t. P. Bieliauskas 1935, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2404/39/; LTRF mg. 1651/11/=LMD III 132/6/, 2607/15/≈4669/14/, SDzKD 9.

P. pst.: *„Vestuvinė. Dainuojama ir ne vestuvių metu. Išmokta iš bobukės Ievos Pigagienės"*.

Išvažiavimo pas jaunąjį daina, žinoma tik pietų Dzūkijoje (užrašyta 364 var.). R. Sabaliauskienės variantas daugiausia paplitęs Varėnos apylinkėse.

35. K u k a u g e g u l ė. LDK V 1800.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/191/; LTRF mg. 1652/34/=SDzD 39, LTR 2595/19/, [BVD 107] [LTt I 419], SDzKD 103.

P. pst.: *„Dainuoja bet kada. Su Marcele Vaškelyte 1910 m. ganydamos dainavom"*.

Mažai žinoma daina, užrašyta tik Varėnos ir Alytaus apylinkėse.

36. D ė k u i m a n o m o t u l e i. LDK V 1804.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 15; LTRF mg. 1651/61/≈LTR 4669/146, 167/, 2607/158/, SDzKD 52.

P. pst.: *„Savo pulko mergelę nulydėjus pas jaunikį, dainuoja palydai ant rytojaus per pietus"*.

Daina gausiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta 1150 var.). R. Sabaliauskienės padainuoti tekstai įvairuoja. Ankstyvesni yra mažiau išplėtoti (LTR 2607/158/).

37. V a i, k u r a š g ė r i a u. LDK V 1817.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 8; LTRF mg. 1653/29/≈LMD III 132/39/, LTR 2607/190/, 4669/278/.

P. pst.: *„Dainavom vestuvėse ir kitur"*.

Daina užrašyta visoje Lietuvoje (apie 180 var.). Daugiausia paplitusi Dzūkijoje.

38. V a i t u e g l e l e. LDK V 1832.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 32≈LMD III 132/35/, LTR 2404/27/, 2607/128/, 4669/152/, SDzKD 39, 40.

P. pst.: *„Vestuvinė. Jaunimas dainavo prieš 1920 m."*

R. Sabaliauskienės variantų nevienodos pradžios: Devyni metai Kai viena diena, Kaip darželin buvau (LTR 4669/152/). Kiti variantai skirtingai išplėtoti (LMD III 132/35/, LTR 2404/27/).

39. Prašiau motulės. LDK V 1851.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 37; LTRF mg. 1655/24/≈LTR 4669/391/, SDzKD 182.

P. pst.: *„Pabaigoje vestuvių dainuoja. Galima dainuoti visur. Dainavo Puvočių jaunimas apie 1912—1913 m.“*

Ši marčios sutiktuvių daina žinoma pietų ir rytų Lietuvoje. Daugiausia jos užrašyta (27 var.) Varėnos apylinkėse. R. Sabaliauskienės padainuotas variantas gražiai išplėtotas, pilnas, būdingas Varėnos apylinkėse užrašytiems tekstams.

40. Perlaužiau nendrelę. LDK V 1881.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 6; LTRF mg. 1654/31/≈LTR 2607/227/, 4669/385/, SDzKD 40.

P. pst.: *„Dainuoja, kada jaunikis parveža marčią. Dar marti lauke su visais palydais, o jaunimas dainuoja, už stalo sėdėdamas“.*

Daina gausiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta 280 var.).

41. Oi, gėriau gėriau. LDK V 1972.— U. P. Bieliauskas 1934. LTR 2404/26/=LMD III 132/34/≈LTR 4669/291/, SDzKD 141, SDzD 41, LTR 2607/193/.

P. pst.: *„Vestuvėse ir visur kitur. Motinos daina“.*

Ši vestuvių sugultuvių daina daugiausia paplitusi pietų Lietuvoje (užrašyta 166 var.).

42. Verkė motulė. LDK V 2001.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 54; LTRF mg. 1656/18/= LTR 4669/551/.

P. pst.: *„Motinos daina. Dainuoja „povesely“ (sugrąžtuose)“.*

Kataloge daina priskiriama sugultuvėms. R. Sabaliauskienės variantas (užrašyta 22 var.) būdingas Varėnos apylinkių versijai.

43. Kodėl man dar negerti. LDK V 2008.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/187/; LTRF mg. 1652/31/=LTR 2607/135/, SDzKD 90, SDzD 66.

P. pst.: *„Motinos daina. Prie gėrimo dainuota“* (LTR 4669/187/).

Daina paplitusi Dzūkijoje ir Suvalkijoje. Kataloge ji priskirta sugultuvių poskyriui (užrašyta apie 150 var.).

44. Paukštute lakštute. LDK V 2018.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 74; LTRF mg. 1655/9/≈LTR 2607/225/, 4669/369/.

P. pst.: *„Dainavom vestuvėse ir visur“.*

Ši prikeltuvių daina gausiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta apie 400 var.).

45. Pavasarėlio trumpa naktelė. LDK V 2032.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 76; LTRF mg. 1655/3/≈LTR 4669/361/, 2607/220/, SDzKD 180.

P. pst.: *„Vestuvinė. Dainuoja marčiai ant rytojaus, pas jaunikį. Dainavo jaunimas apie 1910 m.“*

Daina nepopuliari, žinoma tik pietų Dzūkijoje (užrašyta tik 13 var.).

46. Aukštas dangus, šviesios žvaigždės. LDK V 2040.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 67; LTRF mg. 1651/27/≈LTR 4669/53/.

P. pst.: *„Močiutės daina"*.

Daina mažai paplitusi, žinoma tik pietų Lietuvoje.

47. Šią naktelę per naktelę. LDK V 2121.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/465/; LTRF mg. 1655/62/≈LTR 2607/75/, 2750a/61/, SDzKD 201, SDzD 41.

Daina dainuojama gaubtuvių metu, plačiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta apie 760 var.).

48. Džiaugiasi bernelis. LDK 2221.— U. t. J. Alešiūnaitė, ml. J. Jurga 1948. LTR 2595/17/≈LMD III 132/16/, LTR 2404 /37/, 4669/150/, SDzD 10.

P. pst.: *„Vestuvinė daina. Dainuojama, kai marčią parveža, arba ant rytojaus, kai svetimas pulkas turi išvažiuoti* (LTR 2595/17/). *...kai parveža marčią, tankiausia, kai ji dovanas dalina"* (LTR 4669 /150/).

R. Sabaliauskienės padainuotuose tekstuose keičiama posmų tvarka (LTR 2607/129/, 4669/150/).

49. Gyrėsi svočios, kad darbininkės. LDK V 2427.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/114/; LTRF mg. 1654/40/≈LTR 2607/33/, SDzKD 280, SDzD 17.

P. pst.: *„Vestuvinė — svočioms arba svokoms"*.

Dainininkė po antrojo posmo prideda: Linelius džiovė, krosnį sugriovė (LTR 2607/33/).

50. Šią naktelę per naktelę. LDK V 2437.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 18; LTRF mg. 1654/43/=LTR 4669/463/, SDzKD 292.

P. pst.: *„Vestuvinė — svočioms. Jei po šitos dainos neduoda „prinaskų", tai toliau nedainuoja, dainininkės išeina"*.

R. Sabaliauskienės variantas būdingas Varėnos apylinkėms.

51. Jūs brolelis mažasai. LDK V 2495.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 27≈ LTR 2706/174/, 4669/228/, SDzKD 298.

P. pst.: *„Vestuvinė. Kiek būna svetimo pulko brolių, kiekvienam priskiriama daina (Pranuliui, Juozuliui ir t. t.)"*.

Ši vestuvininkų apdainavimo dainelė paplitusi pietų Lietuvoje, daugiausia užrašyta Varėnos apylinkėse (38 var.).

52. Vai broleli, kad tu mane imtai.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 31; LTRF mg. 1654/17/≈LTR 2607/139/, 4669/302/, SDzKD 305.

P. pst.: *„Motinos. Vestuvinė — broliams"* (LTR 4669/302/).

Reta, niekur kitur nesutinkama vestuvininkų apdainavimo daina.

53. I š e i d a m i p a r e i d a m i. LDK V 2538.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /495/; LTRF mg. 1654/45/≈SDzKD 307, SDzD 39, LTR 2607/79/, [LTu 130].

P. pst.: *„Vestuvinė. Svetimo pulko svečiams“* (SDzD 39).

Mažai tepaplitusi vestuvininkų apdainavimo dainelė.

54. V i d u r y d v a r o. LDK V 2547.— U. t. J. Jurga 1948, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2607/67/≈LTR 4669 /543/, SDzKD 300, SDzD 30.

Mažai žinoma vestuvininkų apdainavimo dainelė (užrašyta tik 3 var.).

55. G y r ė s i s v o t a s. LDK V 2597.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/112/; LTRF mg. 1654/36/=SDzKD 308, SDzD 19.

P. pst.: *„Vestuvinė. Svetimo pulko svotui“* (LTR 2607/46/).

56. M e s t u r i m s v o č i u l ė m. LDK V 2639.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984, SDzD 15; ≈LTR 2607/226/, 4669/227/, SDzKD 288.

P. pst.: *„Vestuvių. Svočioms dainuoja, kai parveža marčią. Visi vestuvininkai susėda už stalo ir vaišinasi abu pulkai kartu, bet dainininkai dainuoja daugiausia svetimam pulkui“.*

Daina nelabai paplitusi. Daugiausia variantų (25) užrašyta Varėnos apylinkėse. R. Sabaliauskienės variantas gražiai išplėtotas.

57. G e r k i m, s v e t e l i a i, d ū m o k i m n a m o. LDK V 2795.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 38; LTRF mg. 1651/57/≈LMD III 132/37/, LTR 2404/60/, 2607 /192/, 4669/117/, SDzKD 57.

P. pst.: *„Paskutiniai pietūs vestuvėse. Patys sau dainuoja svečiai, kad laikas namo važiuoti“.*

58. G a l e l a u k e l i o. LDK V 2802.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2607/28/; LTRF mg. 1651/53/≈LMD III 132/20/, LTR 2404/63/, 4669/110/, SDzKD 57.

P. pst.: *„Motinos daina, tinkama vestuvėse. Ją dainuoja po šliūbo ant rytojaus, prie pusryčių ar pietų pas jaunikį“.*

Daina kataloge priskirta grįžtuvių dainoms, nelabai tepaplitusi (užrašyta 80 var.), žinoma pietų Lietuvoje. Kituose R. Sabaliauskienės variantuose prisideda bažnyčios, šliūbo motyvai.

59. T u g e g u l e, t u r a i b o j i m a n o. LDK V 2815.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/516/; LTRF mg. 1657/7/.

P. pst.: *„Vestuvinė. Jaunojo namuose. Ant rytojaus per pusryčius, prieš išleidžiant palydus, dainuoja jaunamartei. Šią dainą dainavo Antosia Rumskaitė, Karpiškių k., Varėnos raj.“*

Daina nepaplitusi, žinoma tik Varėnos apylinkėse. R. Sabaliauskienės variantas ne visai pilnas.

60. O i. d ė k u i d ė k u i. LDK V 2857.— U. t. R. Sabaliaus-

kienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/328/; LTRF mg. 1654/13/≈LTR 4669/353/, SDzKD 149.

P. pst.: *„Jaunimas dainavo apie 1925 m."*

Tai didžiausią variantų skaičių turinti daina-baladė, žinoma visoje Lietuvoje (užrašyta virš 1600 var.). Kataloge priskirta grįžtuvių dainoms. R. Sabaliauskienės variantas lyriškas, gražus, bet nepilnas.

61. Kelkitės, mergos. LDK V 2857.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 70; LTRF mg. 1652/47/≈LMD III 132/23/, LTR 2607/161/, 2595/20/, 4669/207/, SDzKD 102.

Tai skirtingas tos pačios baladės variantas. Anksčiau padainuotuose tekstuose prisideda pabaiga: Dukrele mano, viešnele mano, Kol neatvažiavai šešuro žirgeliais, Kodėl nepasrėdei bernelio parėdais? Tėvuli mano, širdele mano, Brangu atvažiuoti šešuro žirgeliais, Brangu atvažiuoti šešuro žirgeliais, Sunku pasrėdyti bernelio parėdais (LMD III 132/23/).

ŠEIMOS DAINOS

62. Už jūrių, už marių. LDK Š 116.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 6; LTRF mg. 1655/79/≈LTR 4669/505/.

P. pst.: *„Išmokta iš Julės Tamulevičienės, Puvočių k. Dainavo apie 1920 m."*

Daina gausiai paplitusi, daugiausia pietų Lietuvoje (užrašyta 239 var.). R. Sabaliauskienės variantas būdingas Varėnos apylinkėms.

63. Tu putine. LDK Š 180.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/512/; LTRF mg. 1657/4/≈LMD III 132/63/, [BVD 67], LTR 2607/73/, [LTU 212], SDzD 15.

P. pst.: *„Motinos dainuška"* (LTR 4669/512/). *„Močiutė sakė, kad ji šitą dainą išmoko iš savo senelio. Močiutė gyveno virš 100 metų"* (SDzD 15).

Daina žinoma tik Varėnos apylinkėse. Kituose R. Sabaliauskienės variantuose vietoj „bernelis" dainuojama „maskolius".

64. Vargau vargelį. LDK Š 349.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 84; LTRF mg. 1656/21/≈LTR 4669/557/, SDzKD 208.

P. pst.: *„Siratėlių daina"*.

Anksčiau dainuotuose variantuose nėra karsto motyvo. Daina paplitusi pietų Lietuvoje (užrašyta 281 var.).

65. Einu per kiemą. LDK Š 445.—U. t. P. Bieliauskas 1935, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2404/20/; LTRF mg. 1651/65/≈LTR 4669/139/, LMD III 132/18/, LTR 2607/24/, SDzKD 75.

P. pst.: *„Močiutės daina"* (LTR 4669/139/).

Daina paplitusi pietų Lietuvoje (užrašyta 164 var.).

66. O i, k a i a š b u v a u. LDK Š 539.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/315/; LTRF mg. 1654/3/.

P. pst.: *„Dainuodavo visur. Galima dainuoti einant iš rugiapjūtės namo“.*

Daina plačiai žinoma Dzūkijoje (užrašyta 272 var.). R. Sabaliauskienės variantas būdingas Varėnos apylinkėms.

JAUNIMO IR MEILĖS DAINOS

67. V a i, k a i p m e s a u g o m. LDK J 2.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 35; LTRF mg. 1653/45/, SDzKD 144.

P. pst.: *„Girdėta iš Petro Pigagos, Žiūrų k., Varėnos raj.“*

68. S ė d a u ž i r g e l i n. LDK J 8.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970; ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/450/; LTRF mg. 1655/50/, SDzKD 186.

P. pst.: *„Išmokta iš Malvinos Barisienės, Puvočių k., atitekėjusios iš Margionių k.“*

R. Sabaliauskienės pateiktame variante daugiausia keičiamas dešimtas posmas: Devyni šimtai Ilgų mylelių. Dešimta žalia giria In tavo mergužėlę.

69. P o t a n k ų g o j ų s a k a l a s l a k i o j o. LDK M.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/352/; LTRF mg. 1657/24/=LTR 2607/234/, SDzKD 173, SDzD 78.

P. pst.: *„Jaunimas dainavo seniai, kai buvau jauna“* (LTR 4669 /352/). *„Motina dainavo“* (SDzD 78).

70. K a i p a š b u v a u j a u n a. LDK M 831.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 50; LTRF mg. 1652/24/≈LTR 2607/41/, 4669/179/.

P. pst.: *„Dainavom apie 1914 m.“* (LTR 4669/179/).

Ankstyvesnių variantų tekstai trumpesni, nėra paskutinių dviejų posmų.

71. O i, a š t u r i u. LDK M 932.— U. t. J. Alešiūnaitė, 1948, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2595/23/; LTRF mg. 1657 /29/≈LTR 2607/209/, 4669/273/, SDzKD 133.

P. pst.: *„Motinos daina. Dainuojama visur: ir vestuvėse, ir baliuj, ir šiaip“.*

KARINĖS-ISTORINĖS DAINOS

72. P e r l y g i a s l a n k a s l i e t u t i s l i j o. LDK K 80.— U. t. P. Bieliauskas 1934, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2404/38/; LTRF mg. 1654/23/=LMD III 132/48/, LTR 2607 /230/≈LTR 4669/349/, SDzKD 168.

P. pst.: *„Močiutės, motinos daina. Vėliau dainavo „Jaunas bernelis“.*

Daina žinoma Dzūkijoje ir Kauno apylinkėse (užrašyta apie 50 var.). R. Sabaliauskienės variantas gražus, išplėtotas.

73. Oi tėvule, oi širdele. LDK K 141.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /283/; LTRF mg. 1653/33/=LMD III 132/45/, LTR 2607/200/, SDzKD 136, SDzD 7.

P. pst.: *„Močiutės daina. Močiutė linus verpia. Sukas špulia, pilnėja, o ji mums, anūkėliams, dainuoja gražiu balseliu“* (SDzD 7).

Ši karinė daina žinoma visoje Lietuvoje (užrašyta apie 240 var.). Jos pilniausi variantai su išplėtotu „trijų triūbelių“ motyvu užrašyti Dzūkijoje. R. Sabaliauskienės variantas savitas, retas, originalus „keturių triūbelių“ motyvas.

74. Maskolėli dragūnėli. LDK K 172.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /222/; LTRF mg. 1653/7/=SDzD 4.

P. pst.: *„Pas mus Dzūkijon kareivius, kurie tarnavo caro kariuomenėn, vadino maskoliais. Dainavom 1911 m.“*

Daina nepaplitusi (užrašyta 28 var.), žinoma tik Kauno, Prienų, Trakų apylinkėse. R. Sabaliauskienės variante sukeičiama posmų eilė.

75. An tėvulio dvaro. LDK K 287.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/35/; ≈LMD III 132/3/, LTR 2404/9/, 2607/6/, SDzKD 138, SDzD 8.

P. pst.: *„Išmokau iš motinos ir močiutės“.*

Tai plačiai paplitusi karinė daina (užrašyta 354 var.). R. Sabaliauskienės variante tarp šešto ir septinto posmų prisideda: Kaip keleliu jojau, Kelelis dundėjo, Karaliaus sūnelis An mane žiūrėjo (LMD III 132/3/).

76. Tėvulis senas. LDK K 320.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/528/; LTRF mg. 1653/3/, SDzKD 243.

P. pst.: *„Karo daina. Per Didįjį karą žmonės pradėjo dainuoti“.*

Tai sena, plačiai paplitusi visoje Lietuvoje karinė daina (užrašyta virš 1200 var.).

77. Augin tėvelis. LDK K 321.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 9; LTRF mg. 1651/29/≈LTR 4669/75/.

P. pst.: *„1914 m. Didžiojo karo daina. Dainavo ją labai ilgai, nuo 1915 iki 1919 metų, kol nusibodo, ir gal nei viena daina neturi tiek variantų. Beveik kiekvienas dainininkas savaip dainuoja“* (LTR 4669/75/).

Daina žinoma tik rytų ir pietų Lietuvoje (užrašyta apie 100 var.).

78. Turėj tėvas sūnelį. LDK K 368.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/520/; LTRF mg. 1657/8/≈LTR 2607/72/, SDzKD 23, SDzD 13.

P. pst.: *„Karo dainas dainuodavo visur, bet kada. Seniau išleistuvių į kariuomenę pas mus nebūdavo. Dabar jas daro labai dideles. Sukviečia gimines, kaimynus. Ant stalo guli lėkštė, jon svečiai deda pinigus išeinančiam į kariuomenę“.*

Daina nelabai paplitusi (užrašyta 50 var.), žinoma tik Dzūkijoje.

79. O i, p a s t ė v u l į. LDK K 369.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/293/; LTRF mg. 1653/40/≈SDzD 2.

P. pst.: *„Girdėta iš senelio Kisieliaus Vinco iš Puvočių kaimo. Jis gimęs apie 1855 m."*

Daina užrašyta (25 var.) Suvalkijoje ir Dzūkijoje. 1980 m. R. Sabaliauskienės užrašytame variante devintas posmas toks: Vai, verkė verkė Jauna mergelė Į daržėlį eidama, Ašarėles braukdama (SDzD 2).

80. P o v i e n o s d i d ž i o s v a i n e l ė s. LDK K 405.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/396/; LTRF mg. 1658/27/≈LTR 2595/21/, [LTt II 299], SDzD 20.

P. pst.: *„Išmokau iš S. Bingelienės, Puvočių k."* (LTR 4669 /396/). *„Mano močiutės daina"* (SDzD 20).

Baladė užrašyta (16 var.) tik Varėnos ir Lazdijų apylinkėse. R. Sabaliauskienės padainuotų variantų pabaigos kiek skiriasi.

81. K a i p a š b u v a u m a ž u t u k a s. LDK K 524.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. p. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 10; LTRF mg. 1652/12/≈LTR 2607/40/, 4669/168/, SDzKD 96.

P. pst.: *„Dainavo močiutė ir motina"*.

Daina, vaizduojanti kareivių būklę carinėje kariuomenėje, paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta 190 var.).

82. A t e i s š a l t a s r u d e n ė l i s. LDK K 537.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 16; LTRF mg. 1656/41/≈LTR 2607/56/, 4669/80/, SDzKD 25.

P. pst.: *„Mano senelis porino: „Traukė numerius, kam kariuomenėn eiti. Tarnavo dvidešimt metų. Niekas nenorėjo eiti, ponai varė burtus traukti"*.

Ši caro rekrūtų daina paplitusi visoje Lietuvoje.

83. G i e d r i s a u l i u t ė t e k ė j o. LDK K 623.— U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 12; LTRF mg. 1651/55/≈LTR 2607/30/, 4669/111/, SDzKD 59.

P. pst.: *„Sena daina, girdėta iš Gasparo Bingelio iš Puvočių"*.

Daina labai populiari visoje Lietuvoje (375 var.). Daugiausia užrašymų pietinėje ir vakarinėje jos dalyje. Kataloge ji siejama su Napoleono karų laikotarpiu.

BALADĖS

84. S i u n t ė a n y t a. LDK B.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/419/; LTRF mg. 1655/38/≈LMD III 132/52/, [BVD 89], SDzKD 185, SDzD 9.

P. pst.: *„Močiutės daina"*.

Ši baladė paplitusi pietų ir rytų Lietuvoje (užrašyta 235 var.). R. Sabaliauskienės variantas meniškas, išplėtotas.

85. Aš užsėdau už skobnelių. LDK B.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1980. LTR 4669 /1/; LTRF mg. 1651/1/≈LTR 2595/9/, 2607/99/, SDzKD 1, SDzD 52.

P. pst.: *„Išmokau iš motinos“.*

Baladė žinoma Dzūkijoje ir šiek tiek Suvalkijoje (užrašyta 88 var.). R. Sabaliauskienės padainuoti tekstai tarpusavy skiriasi, pridėti karsto, bažnyčios motyvai (LTR 2595/9/).

86. Oi, an kalnelio aukštojo. LDK B.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 58; LTRF mg. 1653/48/≈LMD III 132/31/, LTR 4669/310/, 2404/15/, 2607 /51/, SDzKD 145.

P. pst.: *„Girdėta iš močiutės ir motinos“.*

Baladė plačiai žinoma Dzūkijoje, Suvalkijoje ir Žemaitijoje (užrašyta 370 var.).

VAIKŲ, VAIŠIŲ DAINOS

87. Turėj bobukė. LDK Vk 234.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/521/; LTRF mg. 1657/62/≈LTR 2607/70/.

P. pst.: *„Motina mums mažiems dainavo“.*

Daina plačiai paplitusi visoje Lietuvoje (užrašyta apie 500 var.). R. Sabaliauskienės padainuotas variantas savitas, kiek trumpesnis, trūksta pradinių motyvų. Jos anksčiau padainuotame tekste nėra šešto ir septinto posmų (LTR 2607/70/).

88. Oi, ką kalba apynėlis. LDK Vš.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /303/; LTRF mg. 1653/42/≈LTR 2607/57/.

P. pst.: *„Motinos. Prie gėrimo“.*

Vaišių daina, plačiai paplitusi visoje Lietuvoje. R. Sabaliauskienės gražus išplėtotas variantas priklauso dzūkiškajai versijai.

89. Aš pas savo giminėlę. LDK Vš.—U. t. R. Sabaliauskienė 1980, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SDzD 70; LTRF mg. 1651/8/≈LTR 2595/14/, [LTt II 133], 2607/88/, 4669/10/, SDzKD 6.

P. pst.: *„Baigiant vestuves už stalo palydai dainuoja. Dainuoja ir svečiuose. Dar prideda žodžius: Aš pas savo giminėlę Ne tuščiom atėjau, Aš pas savo giminėlę Uodo kumpį atvilkau... Silkės galvą atnešiau“.*

Plačiai dainuojama vaišių daina. R. Sabaliauskienės variantas priklauso versijai, žinomai Marcinkonių, Varėnos, Gervėčių apylinkėse.

90. Gerkit, mieli sveteliai. LDK Vš.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /118/; LTRF mg. 1651/58/=LTR 2607/31/, SDzD 69.

P. pst.: *„Senovinė. Svečiams šeimininkė dainuoja baigiant balių“.*

91. Kur tėvulis gėrė. LDK Vš.—U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669/186/; LTRF mg. 1652/42/.

P. pst.: *„Dainavo Darata Galčiuvienė Puvočių k. Aš dar buvau piemenaitė, o ji buvo tada senelė“.*

Vaišių daina, žinoma visoje Lietuvoje, išskyrus Žemaitiją. R. Sabaliauskienės vėliau užrašytame variante penktas posmas skiriasi: O kur mergelė gėrė, Ten rožių krūmas žėlė, Vai, dūzgė ... (SDzD 49).

92. Išgerk, broleli, išgerk. LDK Vš.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /486/; LTRF mg. 1655/71/=SDzD 43.

P. pst.: *„Prie gėrimo. Vieni kitus ragina dainuodami. Galima tęsti: ...išgerk, tėvule... išgerk, sesule... išgerk, martele ir t. t.“*

93. Tu žvirblukai, tu tu tu. LDK Vk. 289.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 4669 /519, 595/, LTRF mg 1658/3/.

Populiari vaikų dainelė, žinoma visoje Lietuvoje. R. Sabaliauskienės variantas originalus, niekur kitur nesutinkamas.

RAUDOS

MIRUSIŲJŲ GARBSTYMO RAUDOS

94. Motule mieliausia.— U. t. R. Sabaliauskienė 1948, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2706/511/.

P. pst.: *„Rauda susiedams suėjus ir giminėms suvažiavus“.*

95. Kelkis, mano motule.— U. t. R. Sabaliauskienė 1948, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. LTR 2706/515/; [LTU 236].

P. pst.: *„Ant rytojaus, saulei užtekėjus, rauda“.*

VESTUVIŲ VERKAVIMAI

96. Oi tu ežerėli, čystas vandenėli. — U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SPKV 3.

P. pst.: *„Nuotaka verkauja mergvakarį, jei yra netoliese ežeras. Eina prie jo atsisveikinti. Taip verkavo mano senelė. Mes jau nebeverkavom“.*

97. Oi mano rūtele, rūtele garbuonėle. — U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SPKV 7.

P. pst.: *„Mergvakarį nuotaka verkauja darželyje“.*

98. Pavirskit, žirgeliai, pilkais akmenėliais.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SPKV 18.

P. pst.: *„Važiuojant į šliūbą“.*

99. Oi, nusileiskit, žemieji slenksteliai.— U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SPKV 23.

P. pst.: *„Sugrįžus iš šliūbo namo“.*

100. Oi, nusigąskit, baltos skobnelės. — U. t. R. Sabaliauskienė 1970, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. SPKV 25.

P. pst.: *„Grįžus iš šliūbo, priverkia stalą“.*

II. PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA

PASAKOS APIE GYVŪNUS

101. Katinėlis ir gaidelis. AT 61B.— U. N. Vėlius, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. VPT 20≈LTR 686/24/) [TD IV 477] ≈LTR 2595/29/ [LTRn 277—279, LTt III 27] ≈SPKV 16.

P. pst.: *„Močiutės pasaka"* (SPKV).

Tradicinis baltų ir slavų kraštuose populiarios pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 170, Latvijoje — 110 var.).

102. Kregždės — dievo paukščiai. AT 93.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 51.

Tradicinis retōs pasakos variantas (Lietuvoje užrašyti tik 3 var.). Pasaka nepopuliari ir kituose kraštuose. Vietoj kregždės kituose variantuose kartais pasakojama apie žvirblį (Lietuvoje), pelę (Latvijoje), lapę (Ukrainoje, Rumunijoje, Vengrijoje).

103. Aludaris žvirblis. AT 122B.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 61≈SPKV 20.

P. pst.: *„Pasakojo Veličkienė Ieva Puvočių kaimo"*.

Tradicinis Lietuvoje ir Latvijoje kiek populiaresnės pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 25, Latvijoje — 21 var.).

STEBUKLINĖS PASAKOS

104. Kazimieras. AT 326+1154*.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 28≈LTR 686/48/.

P. pst.: *„Pasakė Kisielius Puvočių kaimo"*.

Išplėtotas daugelyje pasaulio tautų populiarios pasakos apie baimės ieškotoją variantas (Lietuvoje užrašyta apie 100 var.), užsibaigiantis ir keletoje kitų pasakos variantų pasitaikančiu motyvu apie velnius, bijančius skylės.

105. Drąsuolis kapuose išsigando. (AT 326).— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 21≈LTR 686/47/.

P. pst.: *„Motinos pasakota"*.

Sakmiškas populiarios pasakos apie baimės ieškotoją variantas. Pirmą kartą sekdama, R. Sabaliauskienė labai išplėtė šią pasaką — prijungė epizodą apie lošimą kortomis su numirėliais (žr. LTR 686 /47/). Vėliau šį epizodą užrašė kaip atskirą pasaką (SPTA 20).

106. Maras (AT 330B).— U. N. Vėlius 1984. VPT 7≈SPP 90.

Savitas populiarios pasakos apie maiše uždarytus velnius arba Giltinę variantas (Lietuvoje užrašyta apie 255 var.), artimas sakmėms (plg. LKP 3491, 3494).

107. Apie meška. AT 480 (LKP *482).— U. N. Vėlius, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. VPT 21≈LTR 686/34/ [TD IV 526] ≈LTR 2607/236/.

P. pst.: *„Šitą motina pasakojo, gal ir močiutė. Vaikam dar nedideliem pasakoja. Kai dideliem vaikam — jau duok apie karalaites, o mažiem ir šitokias“.*

Tradicinis Lietuvoje labai populiarios (užrašyta apie 250 var.) pasakos variantas. Pasaka taip pat žinoma baltarusiams, ukrainiečiams, rusams, latviams ir kt. tautoms.

108. Našlaitėlė pirtyje. AT 480 (LPK 3252).— U. N. Vėlius 1984.

VPT 22≈LTR 686/33/≈SPTA 41.

Tradicinis, glaustai perteiktas Lietuvoje ir Latvijoje populiarios pasakos variantas (Lietuvoje jos užrašyta apie 125, Latvijoje — 230 var.).

109. Trys broliai. AT 530+530A.— U. R. Sabaliauskienė 1973. SPKV 36≈LTR 686/23/.

Variantas kontaminuotas iš dviejų pasakų: pirmoji (AT 530) populiari daugelyje pasaulio tautų (Lietuvoje užrašyta apie 300 var.), o antroji (AT 530A) žinoma daugiausia slavų kraštuose (Lietuvoje jos užrašyta tik apie 15 var., kontaminuotų su kitomis pasakomis). Panašios kontaminacijos atvejų pasitaiko ir daugiau (žr. LTR 3501 /38/, 4162/315/, 5137/43/).

110. Mergelė Uogelė. AT 702B*.— U. N. Vėlius, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. VPT 1≈LTR 686/26/ [TD IV 535], LTR 725/420/≈LTR 2595/28/≈SPP 54≈SPKV 11.

P. pst.: *„Gal nuo mamytės [girdėta], man ir močiutė pasakojo. Aš tokia nerami vaikas buvau, vis prašydavau pasakoti. Kai motina numirė, močiutė tankiai pradėjo vaikščioti. Kai ji ateina, tai aš vis paskui ją <...> Vaikas būdama išmokau. Man ji buvo labai graži. Ir „Raudoną vištaitę“, ir „Kaip dangun kopė“ — vis iš jos* (žr. pasakas 149, 113). *O dabar, kai nuvažiuoju į svečius, jei randu vaikų, ir pasakoju“.*

Tradicinis daugiausia Dzūkijoje paplitusios pasakos variantas (Lietuvoje jos užrašyta apie 65 var.). Skirtinga tik jo pabaiga. Kituose variantuose piemenukas, sužinojęs, kad Uogelę vilkas prarijo, dažniausiai pasikaria. Šitaip šią pasaką anksčiau užbaigdavo ir R. Sabaliauskienė (žr. LTR 2595/28/). Pasaka žinoma ir Latvijoje (užrašyta 15 var.).

111. Trys seserys. AT 780.— U. N. Vėlius, ml. iš mg. j. šfr. B. Ambraziejus 1984. VPT 17≈LTR 2595/30/≈SPTA 50.

Tradicinis daugelyje tautų žinomas pasakos variantas (Lietuvoje jos užrašyta apie 135 var., daugiausia Dzūkijoje, Latvijoje — apie 65 var.).

Anksčiau R. Sabaliauskienė pasektame šios pasakos variante nusikaltėlę seserį arkliais ištąso po laukus (LTR 2595/30/).

PASAKOS — LEGENDOS

112. Žmogus danguje. AT 800.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 49.

Išplėtotas tradicinės pasakos variantas su antideistiniu moralu (žmogus priekaištauja dievui, kam sukūrė tokį baisų pasaulį). Pasaka žinoma ir kitoms Europos tautoms, tačiau nepopuliari; kiek daugiau jos variantų užrašyta tik Lietuvoje (apie 50).

113. Senelis ir senelė danguje. AT 804A.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 97.

Išplėtotas tradicinės pasakos, ypač populiarios Lietuvoje, variantas (užrašyta apie 240 var.). Kitose šalyse pasaka nepopuliari.

114. Gerai darai — sau, blogai darai — sau. AT 837.— U. N. Vėlius 1984. VPT 18≈SPP 1≈SPTA 52.

Tradicinis Lietuvoje ir Latvijoje kiek populiaresnės pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 70, Latvijoje — 40 var.).

NOVELINĖS PASAKOS

115. Ponaitis ir gudri kaimietė. AT 875.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 11.

Tradicinės, daugeliui pasaulio tautų žinomos pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 150, Latvijoje — 82 var.). Savita spausdinamo varianto pradžia, kuri kitur įvairuoja.

116. Audėja. AT 876.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 93≈ LTR 725/422/ [LTt IV 26].

P. pst.: *„Senelė Kirklienė pasakojo“*.

Tradicinis lietuviams būdingos pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 55 var.). Pasaka dar žinoma Latvijoje, Rumunijoje.

117. Tėvo patarimai. AT 915A.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 89.

P. pst.: *„Pasakojo senelis Petras Tamulis“*.

Tradicinis lietuviams būdingos pasakos variantas. (Lietuvoje užrašyta apie 60 var.). Pasaka dar žinoma Rusijoje, Ukrainoje, Indijoje.

118. Gudrus piemenėlis. AT 921.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 3.

Išplėtotas tradicinės pasakos, žinomos daugelyje pasaulio tautų, variantas (Lietuvoje užrašyta ape 60 var.). Kituose variantuose sesuo dažniausiai „apverkia pernykščius juokus“ — verkia, susilaukusi kūdikio.

119. Laumių pranašystė. AT 930A.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 36.

P. pst.: *„Pasakota motinos ir Onos Tamulevičienės“*.

Sutrumpintas daugeliui pasaulio tautų žinomos pasakos variantas. Pasaka nepopuliari, kiek daugiau jos variantų užrašyta Lietuvoje (apie 60) ir Latvijoje (43).

JUOKAI IR ANEKDOTAI

120. Pildo dievo įsakymus. AT 1295B.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 70.

Tradicinis lietuvių anekdoto variantas (užrašyta apie 10 var.).

121. Verkia, kad nepakorė. U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 73.

Savitas tradicinio anekdoto variantas (užrašyta apie 15 var.).

122. Kudlė. (AT 1370).— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 101.

Savitas ir kitose šalyse žinomo kūrinio variantas (Lietuvoje užrašyta apie 35 var.). Jame nėra motyvo apie katę (kituose variantuose tinginę žmoną vyras pamoko neva mušdamas tinginę katę), tačiau yra naujas motyvas, kaip Kudlė pati gudrumu įsiperša jaunikiui.

123. Senelis danguje. AT 804A+2415.— U. R. Sabaliauskienė 1973. SPKV 21≈SPP 98.

P. pst.: *„Močiutės pasakos"*.

Savitas ir kitose tautose populiaraus kūrinio apie nevykusius mainus variantas (Lietuvoje užrašyta apie 50 var.); jo pradžioje pridėtas motyvas apie lipimą į dangų, ir veiksmas toliau vyksta danguje. Panašiai kontaminuotas dar ir kitas šio kūrinio variantas (LTR 3118 /137/).

124. Gera verpėja. AT 1453.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 86.

Tradicinis šiaurės Europos tautose populiaraus kūrinio variantas (Lietuvoje užrašyta apie 20 var.).

125. Čigonas verda kirvį. AT 1548.— U. N. Vėlius 1984. VPT 4≈SPP 68.

Tradicinis ir kitoms tautoms žinomo anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 25 var.).

126. Šveičiu tai savo. AT 1691A.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 30.

Glaustai perteiktas tradicinio anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 30 var.). Anekdotas neretai kontaminuojamas su kitais kūriniais (AT 1961, 1961B).

127. Tuoj pelenai byrės. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 5≈SKGS 40.

128. Pavogė pono meitėlį. U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 8.

129. Ponas loja kelmą. U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 6.

130. Visi giminės. AT 1563*.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 55.

Išplėtotas tradicinio anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 6 var.).

131. Trys broliai. AT 1681A+1681B.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 65≈LTR 686/41, 42/.

P. pst.: *„Pasakojo Marcinkonių Bingelienė Salomėja, senelė"*.

Tradicinis populiarių pasakų apie kvailio nuotykius variantas (Lietuvoje užrašyta apie 100 var.), kontaminuotas iš dviejų epizodų, kuriuos pasakotoja anksčiau buvo pateikusi kaip atskiras pasakas (LTR 686/41, 42/). Kontaminacija įprasta šio tipo pasakoms.

132. Zakristijono darbas. AT 1785B.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 35≈SKGS 17.

Tradicinis ir kitoms tautoms žinomo anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 20 var.).

133. Ar jau numirė? AT 1833E.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 32≈SKGS 33.

Glaustai perteiktas tradicinio anekdoto, žinomo ir kitoms tautoms, variantas (Lietuvoje užrašyta apie 10 var.).

134. Katė suėdė. AT 1837.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 22≈SKGS 37.

Tradicinis daugeliui Europos tautų žinomo anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 20, Latvijoje — 45 var.).

135. Apie gerą šunį. AT 1842.— U. N. Vėlius 1984. VPT 9≈SPP 96≈SKGS 1≈SP 2.

Labai išplėstas ir kitoms tautoms žinomo, ypač populiaraus slavų kraštuose, anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 15 var.).

136. Senelės nelaimė. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 21≈SKGS 30.

137. O aš nematau. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 46≈ SKGS 25.

138. Pirmiausia riestainį. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 47≈SKGS 26.

139. „Ant vandenio“. U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 77≈ SKGS 44.

140. Kūma ne kalė. U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 75≈ SKGS 43.

141. Marčios ir pačios viralas. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 8≈SKGS 2.

142. Kuštom taukų. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 26≈ SKGS 39.

143. Netikėti svečiai. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 27 ≈SKGS 51.

144. Kur jūsų miltai? U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 28 ≈SKGS 50.

145. Mažu laks. U. R. Sabaliauskienė 1972. SNG 37≈ SKGS 2.

MELŲ PASAKOS

146. Melagis. AT 1920B.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 15.

P. pst.: *„Ne pasaka — teisybė!“*

Tradicinis ir kitoms tautoms žinomo anekdoto variantas (Lietuvoje užrašyta apie 20 var. Pusėje iš jų melagis sako, kad pirtį kūrena, o kitoje pusėje — kad ežere ar mariose žuvys dūsta).

147. Kunigo bažnyčia. AT 1932.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 99≈LTR 686/31/≈SPKV 25.

Išplėtotas tradicinės pasakos, ypač populiarios Lietuvoje, variantas (užrašyta apie 290 var.). Dažniausiai įvairuoja šios pasakos pradžios ir pabaigos.

FORMULINĖS PASAKOS

148. Aš turėjau kukutį. AT 2034.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 100≈LTR 686/30/≈VPT 11.

Tradicinis retokos pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 20 var.). Kur kas dažniau šis siužetas ne pasakojamas, o dainuojamas (užrašyta apie 150 var.— LDK Vk 449).

149. Raudona vištaitė. AT 2022B.— U. R. Sabaliauskienė 1973. SPKV 18.

P. pst.: *„Močiutės pasakos“*.

Tradicinis ir kitoms tautoms žinomos pasakos variantas (Lietuvoje užrašyta apie 70, Latvijoje — apie 45 var.).

ETIOLOGINĖS SAKMĖS

150. Kodėl balandžiai netupi medžiuose.— U. N. Vėlius 1984. VPT 5≈SPKV 33≈SPP 83.

P. pst.: *„Gal mamytė ar močiutė [pasakojo]. Ką sakė mamytė, mes tikėjome, dar nesupratome. Jei mamytė ar močiutė pasakoja, tai ji žino, ir tikėjome. Ji pati gal netikėjo“*.

Labai reta sakmė, žinomas tik dar vienas jos variantas (LTR 3783 /1901/).

151. Kodėl vėžio akys užpakaly. AT 250A (LPK 3178).— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 62.

Tradicinis populiarios sakmės variantas (užrašyta apie 100 var.).

152. Uosis tinginys. LPK 3225.— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 55≈SPKV 26.

P. pst.: *„Močiutės pasakos“*.

Tradicinis retos sakmės variantas (užrašyta apie 6 var.). Iš pradžių R. Sabaliauskienė šią sakmę buvo pavadinusi „Karklas tinginys“, tik vėliau taisė, nes karklas anksčiausiai išsprogsta.

MITOLOGINĖS SAKMĖS

153. Ožiukas. LPK 3300.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 24.

Tradicinis labai populiarios sakmės variantas (užrašyta apie 270 var.).

154. Velnias špygas rodo. LPK 3347.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 17≈LTR 686/49/.

Savitas tradicinės sakmės variantas. Kituose variantuose (užrašyta apie 15 var.) žmogus nešulį padeda nešti laumei ir tik vienam — velniui (LTR 272/64/).

155. Vestuvėse. LPK 3277.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 37.

P. pst.: *„Pasakojo močiutė, kad taip buvo. Močiutė sakė, kad čia tikras atsitikimas. Seniau tikėjo, kad velniai žmones klaidina, ratus numauna, važiuojantį į balas įvilioja. Šitas atsitikimas buvęs Maskaukos kaime, Varėnos rajone"*.

Tradicinis labai papuliarios sakmės variantas (užrašyta apie 200 var.).

156. Kam dievas duoda, tai per langą paduoda. LPK 3629.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 46.

Tradicinis populiarios sakmės variantas (užrašyta apie 120 var.).

157. Pamirštas vaikas. LPK 3691.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 42.

Tradicinis labai populiarios sakmės variantas (užrašyta apie 300 var.).

158. Laumė pakeitė vaiką. LPK 3692.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 32.

P. pst.: *„Močiutė sakė"*.

Tradicinis sakmės variantas (užrašyta apie 30 var.).

159. Laumės verpėjos. LPK 3695.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 35.

P. pst.: *„Sakė Puvočių kaimo, Varėnos raj., Kaziulienė"*.

Tradicinis sakmės variantas (užrašyta apie 30 var.).

160. Tėvas pasigavo laumę. LPK 3710.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 31.

P. pst.: *„Močiutė sakė"*.

Savita sakmė apie žmogaus santykius su laumėmis.

161. Skundėsi Adomienė. LPK 3683.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 34.

Tradicinis atsiminimų (memorato) pobūdžio sakmės variantas. Dažniau Lietuvoje pasakojama, kad arklius jodo velniai,— kad jodo laumės, užrašyta tik apie 15 kartų.

162. Giedanti višta. (LPK 3591).— U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 103.

P. pst.: *„Sakoma, kad višta gieda prieš nelaimę arba mirtį. Norint išvengti nelaimės, reikia atmatavus nukirsti, kas papuls ant slenksčio — galvą, uodegą"*.

Savitas sakmės variantas (užrašyta 13 var.).

PADAVIMAI

163. Ežero vardas. KLPK 60.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 2.

P. pst.: *„Pasakojo motina"*.

Tradicinis populiaraus padavimo variantas (užrašyta apie 60 var.).

PASAKOJIMAI

164. Ponas muša žmogų. U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 5≈LTR 2607/239/.

Savitas reto pasakojimo variantas. Kituose variantuose ponas žmogų primuša todėl, kad jis neturi su savim adatos (LTR 270/535/, 2044/2/, 2415/15/).

165. Ponas piriša eigulį. LPK 3744.— U. R. Sabaliauskienė 1971. SPTA 4.

Savitas populiarių pasakojimų apie žiaurius ponus variantas.

166. Kas turtingas, tas ir gudrus. U. N. Vėlius 1984. VPT 8.

P. pst.: *„Čia taip pasakojimas, kai sueina žmonės, pasakoja"*.

Savitas pasakojimas.

167. Vilkas kelią perbėgo. U. R. Sabaliauskienė 1972. SPP 102.

III. SMULKIOJI TAUTOSAKA

PATARLĖS IR PRIEŽODŽIAI

Pirmąjį patarlių ir priežodžių rinkinį R. Sabaliauskienė sudarė 1949 m. (LTR 2706/1—415/). Vėliau, jau gyvendama Vilniuje, vėl ėmė juos rašinėti ant atskirų popieriaus lapelių ir surinko apie 700 vienetų. Buvo rašoma be jokios sistemos, ir tie patys priežodžiai kartais kartojosi. 1972 m. iš atskirų lapų dauguma patarlių ir priežodžių abėcėlės tvarka (pagal pirmąjį žodį) buvo sudėti į sąsiuvinį ir visas rinkinys pavadintas „Liaudies posakiai" (apie 413 vnt.). Paskui kelis kartus patarlės ir priežodžiai buvo perrašinėjami mašinėle. Šiam leidiniui tekstai imami iš mašinėle rašyto rinkinio „Senelių ir prosenelių posakiai", papildant jį ir iš kitų rinkinėlių bei atskirų lapų. Dauguma patarlių ir priežodžių buvo be konteksto. Rengiant spaudai, R. Sabaliauskienė, kiek atsiminė, pirašė, kokiomis progomis jie būdavo vartojami.

MĮSLĖS IR MINKLĖS

1935 m. R. Sabaliauskienė rinkinyje „Burtai ir prietarai" (LTR 725) šalia burtų, oro spėjimų, liaudies medicinos pateikė ir 55 mįsles bei minkles. Jau gyvendama Vilniuje, jas užrašinėjo ant įvairių lapelių, o apie 1973 m. visas perrašė mašinėle alfabetine tvarka ir sudėjo į rinkinį „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai". Spaudai tekstai imami iš šio ir iš 1935 m. sudaryto rinkinio.

IV. ETNOGRAFIJA

PUVOČIŲ KAIMO VESTUVIŲ PAPROČIAI

Spausdinama iš R. Sabaliauskienės 1973 m. sudaryto ir mašinėle perrašyto rinkinio „Puvočių kaimo vestuvių papročiai, močiutės pa-

sakos“ (p. 1—48). Rinkinyje, be vestuvių papročių ir dainų (131 vnt.), dar surašyta iš močiutės išmokta tautosaka ir iš kitų dainininkių užrašytos dainos (11 vnt.). Vestuvių apraše pasitaikančios dainos spausdinamos sutrumpintai, nes geriausios spausdinamos atskirai.

ŽMOGAUS GIMIMAS

Spausdinama iš R. Sabaliauskienės 1973 m. sudaryto ir mašinėle perrašyto rinkinio „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai“ (p. 44—50). Rinkinyje surašyti kalendoriniai ir šeimos papročiai, oro spėjimai ir kitokia etnografinė medžiaga, o gale — tautosaka.

ŽMOGAUS MIRIMAS

Spausdinama iš R. Sabaliauskienės rinkinio „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai“ (p. 69—72).

KALENDORINIAI PAPROČIAI

Spausdinama iš R. Sabaliauskienės rinkinio „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai“ (p. 13—33).

SENELIŲ BURTAI IR PRIETARAI

Pirmąjį burtų bei prietarų rinkinį (419 vnt.) R. Sabaliauskienė sudarė 1935 m. (LTR 725). Gyvendama Vilniuje, iš atminties vėl pradėjo užrašinėti jaunystėje girdėtus burtus bei prietarus. Apie 1970 m. sudarė rinkinėlį „Pavasario burtai“, 1972 m.— „Burtai ir prietarai“, „Burtai“, į kuriuos surašė apie 200 vienetų. Ne kartą šią medžiagą perrašinėjo mašinėle, rinkinėlius įvairiai pavadindama („Senelių ir prosenelių burtai“, „Burtai ir prietarai“, „Mūsų senelių ir prosenelių burtai ir prietarai“ ir pan.). Medžiagą stengėsi išdėstyti pagal tematiką („Pavasario ir sėjos burtai“, „Vestuvių burtai“, „Rugiapjūtės burtai“ ir t. t.). Šiam leidiniui burtai ir prietarai imami iš įvairių rinkinių, paliekant R. Sabaliauskienės medžiagos išdėstymo tvarką.

SAPNAI

Spausdinama iš R. Sabaliauskienės rinkinio „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai“ (p. 51—54).

ORO SPĖJIMAI

Keliolika oro spėjimų R. Sabaliauskienė įtraukė į 1935 m. sudarytą rinkinį „Burtai ir prietarai“ (LTR 725/361/, /362/, /387—400/ ir kt.), kitus — į 1973 m. rinkinį „Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai“ (p. 86).

SANTRUMPOS

AT — The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen. Translated and enlarged by Stith Thompson.— FF Communications, No. 184. Helsinki, 1961.

BVD — Varguolių dainos. Parengė *Bieliauskas P.*— V., 1936.

KLPK — *Kerbelytė B.* Lietuvių liaudies padavimų katalogas.— V., 1973.

LDK — Lietuvių liaudies dainų katalogas. Kartoteka Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institute.

LDK B — Lietuvių liaudies dainų katalogas, baladės. Kartoteka LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institute.

LDK D — Lietuvių liaudies dainų katalogas, darbo dainos: *Misevičienė V.* Darbo dainos. Kalendorinių apeigų dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1972, p. 27—242.

LDK K — Lietuvių liaudies dainų katalogas, karinės-istorinės dainos: *Jokimaitienė P., Kazlauskienė B.* Istorinės-socialinės dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1980, p. 19—290.

LDK K1 — Lietuvių liaudies dainų katalogas, kalendorinių apeigų dainos: *Misevičienė V.* Darbo dainos. Kalendorinių apeigų dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1972, p. 242—311.

LDK JM — Lietuvių liaudies dainų katalogas, jaunimo ir meilės dainos: *Mažulienė E.* Jaunimo dainos. Meilės dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1986.

LDK Š — Lietuvių liaudies dainų katalogas, šeimos dainos: *Misevičienė V.* Šeimos dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1982.

LDK V — Lietuvių liaudies dainų katalogas, vestuvinės dainos: *Kazlauskienė B.* Vestuvinės dainos. Jaunosios pusėje. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1976; *Kazlauskienė B.* Vestuvinės dainos. Jaunojo pusėje. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1977.

LDK Vk — Lietuvių liaudies dainų katalogas, vaikų dainos: *Jokimaitienė P.* Lietuvių liaudies vaikų dainos. Red. Ambr. Jonynas.— V., 1970, p. 173—247.

LDK Vš — Lietuvių liaudies dainų katalogas, vaišių dainos. Kartoteka LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institute.

LLD — Lietuvių liaudies dainynas, vaikų dainos. Parengė P. Jokimaitienė. Melodijas parengė Z. Puteikienė.— V., 1980,— T. 1; Vestuvinės dainos. Parengė B. Kazlauskienė. Melodijas parengė Z. Puteikienė.— V., 1983,— T. 2.

LMD — Lietuvių mokslo draugijos tautosakos rankraščiai Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne.

LPK — *Balys J.* Lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogas.— Tautosakos darbai. K., kn. 2, 1936.

LTR — LTSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Lietuvių tautosakos rankraštynas.

LTRF — LTSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Lietuvių tautosakos rankraštyno fonoteka.

LTRn — Lietuvių tautosakos rinktinė. Ats. red. K. Korsakas. Medžiagą paruošė Ambr. Jonynas, A. Mockus, B. Uginčius, M. Vymerytė.— V., 1954.

LTt — Lietuvių tautosaka. Vyr. red. K. Korsakas; t. 1 — Dainos. Medžiagą paruošė V. Barauskienė, B. Kazlauskienė, B. Uginčius.— V., 1962; t. 2 — Dainos, raudos. Paruošė V. Barauskienė, B. Kazlauskienė, B. Uginčius.— V., 1964; t. 3 — Pasakos. Paruošė L. Sauka, A. Seselskytė.— V., 1965.

LTU — Lietuvių tautosaka, užrašyta 1944—1956. Vyr. red. K. Korsakas. Redkolegija: K. Grigas, Ambr. Jonynas, B. Uginčius.— V., 1957.

SDzKD — *Sabaliauskienė R.* Dzūkų krašto dainos. Liaudies dainų rinkinys, sudarytas 1971—1972 m. (mašinraštis, 239 p.).

SDzD — *Sabaliauskienė R.* Dzūkų dainos. Liaudies dainų rinkinys, sudarytas 1980 m. (mašinraštis).

SKGS — *Sabaliauskienė R.* Kaip gyveno mūsų seneliai ir proseneliai. Etnografijos ir tautosakos rinkinys, sudarytas 1973 m. (mašinraštis, 104 p.).

SGS — *Sabaliauskienė R.* Naminiai gydymai, burtai, priežodžiai, sapnai, anekdotai. Tautosakos ir etnografijos rinkinys, sudarytas 1972 m. (mašinraštis, 106 p.).

SP — *Sabaliauskienė R.* Pasakos. Tautosakos ir individualios kūrybos rinkinėlis, sudarytas 1964 m. (rankraštis, 34 p.).

SPKV — *Sabaliauskienė R.* Puvočių kaimo vestuvių papročiai, močiutės pasakos. Etnografijos ir tautosakos rinkinys, sudarytas 1973 m. (mašinraštis, 162 p.).

SPP — *Sabaliauskienė R.* Pasakos, pasakėlės, pasakojimai, burtai ir prietarai. Tautosakos ir etnografijos rinkinys, sudarytas 1972 m. (rankraštis, 90 p.).

SPTA — *Sabaliauskienė R.* Pasakos ir trumpi apsakymėliai. Tautosakos rinkinys, sudarytas 1971 m. (rankraštis, 91 p.).

TD — „Tautosakos darbai", t. 1—7.— K., 1935—1940.

VPT — *Vėlius N.* Pasakojamoji tautosaka. 1984 m. sudarytas R. Sabaliauskienės tautosakos rinkinys (rankraštis, 66 p.).

TURINYS

PRATARMĖ 5
R. SABALIAUSKIENĖS DAINŲ KRAITIS *(P. Jokimaitienė)* .. 9
R. SABALIAUSKIENĖS DAINŲ MELODIJOS *(B. Ambraziejus)* 23
R. SABALIAUSKIENĖS PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA *(N. Vėlius)* 29

I. DAINUOJAMOJI TAUTOSAKA

DARBO DAINOS

Oi, už maružių 49
Žada joti bernelis 51
Oi, aš pjaunu rugelius 52
Bėkit, bareliai 53
Putinėlį laužiau 54
Gegutė kukuoja 55
Vai, kytra kytra girios paukštelė 56
Barė motka savo sūnų 57
Pas šaltą šaltinėlį 58

KALENDORINIŲ APEIGŲ DAINOS

Oi tu kuosele, leliumai 59
Oi, siuntė mane, leliumai 61
Oi, geneli genumai 62
Povinėjo povelis 64

VESTUVINĖS DAINOS

Vai žirge žirgeli 65
Oi tas melagis 66
Vai, aš nelaušiu 67
Oi, kur buvai, berneli 68
Atjojo našlelis 69
Šią nedėlėlę, per nedėlėlę 71
Pas motulę augau 72
Šią naktelę per naktelę 74
Berneli mano 75

Parėj dukrelė iš jaunimėlio 76
Aš viena seserėlė 77
Kaip aš ėjau pro dvarelį 78
Vai tu rūtele 80
Siuntė mane motulė 81
Tu ąžuole, tu garbuole 82
Oi, skiria skiria žalią rūtelę 83
Vakaronių vakarėlį 84
Vai, kalbino vėjelis klevelį 86
Ko nuliūdai, mergužėle 87
Ausk, močiute, drobeles 89
Aš keleliu važiavau 90
Kukau gegulė 92
Dėkui mano motulei 93
Vai, kur aš gėriau 95
Vai tu eglele 96
Prašiau motulės 98
Perlaužiau nendrelę 99
Oi, gėriau gėriau 100
Verkė motulė 102
Kodėl dar man negerti 103
Paukštute lakštute 104
Pavasarėlio trumpa naktelė 105
Aukštas dangus, šviesios žvaigždės 106
Šią naktelę per naktelę 107
Džiaugiasi bernelis 110
Gyrėsi svočios, kad darbininkės 111
Šią naktelę per naktelę 112
Jūs brolelis mažasai 113
Vai broleli, kad tu mane imtai 114
Išeidami pareidami 115
Vidury dvaro 116
Gyrėsi svotas 117
Mes turim svočiulėm 118
Gerkime, sveteliai, dūmokim namo 119
Gale laukelio 120
Tu gegule, tu raiboji mano 121
Oi, dėkui dėkui 122
Kelkitės, mergos 123

ŠEIMOS DAINOS

Už jūrių, už marių 124
Tu putine 125
Vargau vargelį 127
Einu per kiemą 128
Oi, kai aš buvau 129

JAUNIMO IR MEILĖS DAINOS

Vai, kaip mes augom 130
Sėdau žirgelin 131
Po tankų gojų sakalas lakiojo 132
Kaip aš buvau jauna 133
Oi, aš turiu 134

KARINĖS-ISTORINĖS DAINOS

Per lygias lankas lietutis lijo 136
Oi tėvule, oi širdele 138
Maskolėli dragūnėli 140
An tėvulio dvaro 141
Tėvulis senas 143
Augin tėvelis 145
Turėj tėvas sūnelį 146
Oi, pas tėvulį 148
Po vienos didžios vainelės 150
Kaip aš buvau mažutukas 151
Ateis šaltas rudenėlis 153
Giedri sauliutė tekėjo 154

BALADĖS

Siuntė anyta 156
Aš užsėdau už skobnelių 158
Oi, an kalnelio aukštojo 159

VAIKŲ, VAISIŲ DAINOS

Turėj bobukė 162
Oi, ką kalba apynėlis 164
Aš pas savo giminėlę 166
Gerkit, mieli sveteliai 167
Kur tėvulis gėrė 168
Išgerk, broleli, išgerk 169
Tu žvirbliukai, tu tu tu 170

RAUDOS

MIRUSIŲJŲ GARBSTYMO

Motule mieliausia 171
Kelkis, mana motule 174

VESTUVIŲ VERKAVIMAI

Oi tu ežerėli, čystas vandenėli 177
Oi mano rūtele, rūtele garbuonėle 178
Pavirskit, žirgeliai, pilkais akmenėliais 179
Oi, nusileiskit, žemieji slenksteliai 180
Oi, nusigąskit, baltos skobnelės 181

II. PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA

PASAKOS APIE GYVŪNUS

Katinėlis ir gaidelis 183
Kregždės — dievo paukščiai 188
Aludaris žvirblis 189

STEBUKLINĖS PASAKOS

Kazimieras 190
Drąsuolis kapuose išsigando 194
Maras 196
Apie mešką 198
Našlaitėlė pirtyje 203
Trys broliai 204
Mergelė Uogelė 209
Trys seserys 212

PASAKOS-LEGENDOS

Žmogus danguje 215
Senelis ir senelė danguje 217
Gerai darai — sau, blogai darai — sau 219

NOVELINĖS PASAKOS

Ponaitis ir gudri kaimietė 222
Audėja 224
Tėvo patarimai 225
Gudrus piemenėlis 226
Laumių pranašystė 227

JUOKAI IR ANEKDOTAI

Pildo dievo įsakymus 228
Verkia, kad nepakorė 229
Kudlė 229
Senelis danguje 230
Gera verpėja 232
Čigonas verda kirvį 232
Šveičiu tai savo 233
Tuoj pelenai byrės 234
Pavogė pono meitėlį 234
Ponas loja kelmą 234
Visi giminės 235
Trys broliai 236
Zakristijono darbas 239
Ar jau numirė? 239
Katė suėdė 239
Apie gerą šunį 240
Senelės nelaimė 243
O aš nematau 243
Pirmiausia riestainį 243
„Ant vandenio“ 243
Kūma ne kalė 244
Marčios ir pačios viralas 244
Kuštom taukų 244
Netikėti svečiai 245
Kur jūsų miltai? 245
Gal laks 245

MELŲ PASAKOS

Melagis 245
Kunigo bažnyčia 246

FORMULINĖS PASAKOS

Aš turėjau kukutį 246
Raudona vištaitė 247

ETIOLOGINĖS SAKMĖS

Kodėl balandžiai netupi medžiuose 249
Kodėl vėžio akys užpakaly 249
Uosis tinginys 250

MITOLOGINĖS SAKMĖS

Ožiukas 250
Velnias špygas rodo 251
Vestuvėse 251
Kam dievas duoda, tai per langą paduoda 253
Pamirštas vaikas 254
Laumė pakeitė vaiką 254
Laumės verpėjos 255
Tėvas pasigavo laumę 256
Skundėsi Adomienė 256
Giedanti višta 256

PADAVIMAI

Ežero vardas 257

PASAKOJIMAI

Ponas muša žmogų 257
Ponas pririša eigulį 258
Kas turtingas, tas ir gudrus 259
Vilkas kelią perbėgo 260

III. SMULKIOJI TAUTOSAKA

PATARLĖS IR PRIEŽODŽIAI

MĮSLĖS IR MINKLĖS

IV. ETNOGRAFIJA

Puvočių kaimo vestuvių papročiai 297
Žmogaus gimimas 337
Žmogaus mirimas 345
Kalendoriniai papročiai 350
Senelių burtai ir prietarai 365
Sapnai 392
Oro spėjimai 396

PAAIŠKINIMAI *(P. Jokimaitienė, N. Vėlius)* 399
SANTRUMPOS 424

At—11 **Atbėga** elnias devyniaragis: R. Sabaliauskienės tautosakos ir etnografijos rinktinė / Sudarė, parengė [ir įž. str., p. 9—23, 29—49, parašė] P. Jokimaitienė, N. Vėlius; Melodijas spaudai parengė [ir įž. str., p. 23—29, parašė] B. Ambraziejus; [Paaišk. / P. Jokimaitienės ir kt., p. 399—425].— V.: Vaga, 1986.— 431 p., gaid., iliustr.

Rinktinę sudaro vienos žymiausių tautosakos pateikėjų R. Sabaliauskienės-Tamulevičiūtės dainuojamoji, pasakojamoji ir smulkioji tautosaka, etnografinė medžiaga. Spausdinamas įvadinis straipsnis, kurio atskirose dalyse aptariamos dainos, jų melodijos ir pasakojamoji tautosaka.

A $\frac{4702360100—207}{M852(08)—86}$ U—86

BBK 82·3L=6
LF

БЕЖИТ ОЛЕНЬ ДЕВЯТИРОГИЙ. Фольклорное наследство. На литовском языке. Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

ATBĖGA ELNIAS DEVYNIARAGIS. Redaktorė *S. Kazakevičienė*. Dailininkas *D. Paškevičius*. Men. redaktorius *S. Chlebinskas*. Techn. redaktorė *R. Berteškaitė*. Korektorė *A. Sulgaitė*

IB Nr. 4852

Duota rinkti 86.05.20. Pasirašyta spaudai 86.09.22. LV12182. Leidinio Nr. 11882. Formatas 84×108 1/32. Popierius spaudos Nr. 1. Garnitūra „Literatūrinė", 10 punktų. Iškilioji spauda. 22,7+0,8 (įkl.) sąl. sp. l. 23,7 sąl. spalv. atsp. 21,8 apsk. leid. l. Tiražas 10 000 egz. Užsakymas 1045. Kaina 1 rb. 80 kp.

Leidykla „Vaga", 232600, Vilnius, Lenino pr. 50. Spaudė K. Požėlos spaustuvė, 233000, Kaunas, Gedimino 10